

ספר

פחד יצחק

ערך תיקון — תתקבל.

יוצא לאור בפעם ראשונה מתוך כ"י

הנמצא באוצר הספרים

בפאריז

על ידי הבית

מקיצת נרדמים.

Pachad Jizehak.

BERLIN 1888.

Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins M'kize Nirdamim.
(Dr. A. Berliner).

In Commission bei:

J. Kauffmann
in Frankfurt a/M.

H. Engel
in Berlin.

KAUFMANN
DÁVID
KÖNYVTÁRA

B. 657/n^{II}

ספר

פחד יצחק

ערך תיקו — תתקבל.

יוצא לאור בפעם ראשונה מתוך כ"י

הנמצא באוצר הספרים

בפאריז

על ידי חברת

מקיצי נרדמים.

Pachad Jizehak.

BERLIN 1888.

Herausgegeben im Selbstverlage des Vereins M'kize Nirdamim.
(Dr. A. Berliner).

In Commission bei:

J. Kauffmann
in Frankfurt a/M.

H. Engel
in Berlin.

ספרים

היוצאים לאור בפעם ראשונה

על ידי

חברת מקיצי נרדמים

(הוקמה טחדש בשנת תרמ"ה)

תחת השגחת ראשי החברה:

אברהם ברלינער בכערלין.

דוד גינסבורג בפעטערסבורג.

יוסף דערענבורג בפאריז.

שלמה חיים האלבערשטאם בביליץ.

אברהם אליהו הרכבי בפעטערסבורג.

מרדכי יאסמראוו בפילאדעלפיא.

משה עהרענרייך ברומא.

דוד קויפמאן בכודאפעסט.

שנה רביעית תרמ"ח.

Pachad Jizehak.

תיקו דאסורא לחומרא. נ"י פ"ג דב"מ דף צ"א ע"א ואלפסי. הר"ן פ"ג דשבועות דף ש"ו ע"ב. הר"ן פ"א דסוכה דף של"ב ע"א אפילו בשל סופרים. הגהות מיימוניות פ"ב מה' חמץ ומצה סי' י"ו ס"ק א'. אבל הרמב"ם ורבנו חננאל פסקו תיקו דרבנן לקולא אפילו דאסורא שם. אלפסי פ"ג דברכות דף י"ט ע"ב. עיין שלמי גבורים פ"ב דיבמות דף ת"ו ע"א אות ב'. אלפסי פ"ה דשבת דף קנ"א ע"א. ועיין אסור והותר של רבנו יונה כלל מ"א סוף אות א' דכתב בשם סמ"ג שבאסור רוב רבותינו שוים דבל תיקו אפילו מדרבנן לחומרא.

תיקו דאסורא לחומרא. ר"י על אלפסי פ"ג דברכות דף י"ט ע"ב. אלפסי פ"ז דגטין דף תקפ"ב ע"ב. ור"ן פ"ה דגטין דף תקצ"ה ע"א ד"ה גרסינן בגמרא בעי רבי אבא. יבין שמועה כלל שכ"ז תיקו דאסורא מחלוקת הגדולים להרמב"ם ורשב"א ספק ממון עניים מיקרי ספק אסורא ולחומרא והר"ן סובר דספק ממון עניים מיקרי ספיקא דממונא קולא לנתבע. הליכות עולם שער ה' פ"ג ד"ה נקטינן תיקו. אם תמצא לומר. הקדש ספק. תולעים בירקות. תיקו הוא.

תיקו דממונא כתבו הגהות מיימון בתשובות דשיוכי לס' נזיקין סי' ו' פ"י ר"ה ור"ף ורש"י ור"מ ז"ל דכל תיקו דממון לקולא מכל וכל והמע"ה ודלא כרב האי שכתב בשערים דיחלוקין וכן רשב"ם בפ' גט פשוט דכיון דמסופק לבי דינא הדין דיחלוקין ולא דמי לממון המוטל בספק חולקין דהתם אין ידוע לנו המעשה איך היה וכו'. אבל בכל מקום שעלתה בתיקו ואין הדיינים יודעים לפסוק ישתוקו והמהזיק יחזיק לשון רשב"ם. הליכות אלי אות תשל"ה.

תיקו דממונא קולא לנתבע ובדלתס נחלקו הרמב"ם והבאים אחריו כמ"ש הרא"ש והטור בכמה דוכתי ורב האי ס"ל יחלוקו ועיין תוספות דגטין דף י"ד ע"ב והג"א פ"ב דב"מ בשם ר"ת. חוות יאיר תשובה צ"ד. אלפסי ור"ן פ"ד דכתובות דף תפ"ט ע"ב חומרא לתובע וקולא לנתבע. תיקו דממונא חולקים. הר"ף ור"ת. ויש חולקים דהמוציא מחברו עליו הראיה פסקי ריקאנאטי סי' תמ"א. תיקו דממונא קולא לנתבע הרב המגיד פ"א מה' נזקי שכנים ופ"י. נ"י פ"ק דב"מ. הריב"ש סי' ק"ס. רשד"ם ח"ד סי' כ"ג ורמ"ג. מהר"ם סי' נ"ג. פלוגתא דרבנותא הוי כתיקו דתלמודא רשד"ם ח"ד סי' רמ"ג. עיין אלפסי דב"ק פ"ז דף כ"ד ע"ב. ופ"ט דף ל"ה ע"ב. יבין שמועה כלל ש"ן יש מחלוקת בשערים דרב האי גאון מפרש כל תיקו שבגמרא דיחלוקין וחולקים התוספות אלא היכא דאשכתן בהדיא יחלוקין דאדרבה אמרינן אוקי ממונא בחזקת מאריה. יבין שמועה כלל ש"ן תיקו-יש שני מינים או שדינו שיחלוקין או שהוא קולא לנתבע. הליכות עולם שער ה' פ"ג ד"ה נקטינן תיקו. נ"י פ"ה דב"מ דף קכ"ה ע"א תיקו דממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע וקולא דממונא הוא לאוקמיה ממונא בחזקת מאריה. אלפסי פ"ה דב"ב דף ר"א סוף ע"ב ונ"י שם דף ר"ב ע"א. מטבעות העולים, בשם מהר"י טראני מ' צ"ה. סחורה פוסקין, בשם בני שמואל כ"ז. ספק דאסורא דרבנן. עדות מצוה להעיר. שבת גזילה. שבת סממנים על גבי הצמר, בענין בעיא דלא אפשיטא אם תפס הלה. תיקו דאסורא. תיקו הוא. תיקו שבגמרא. תיקו של. תפיסה ודיניה עיין. תפיסה וכמה, סי' ו'.

תיקו דמנודה לקולא. אלפסי ור"ן פ"ג דמ"ק דף שפ"ה ע"א.

תיקו דקנסא. עיין תפיסה וכמה, סי' ו'.

תיקו דרבנן לקולא. אלפסי פ"ז דשבת דף קכ"ה ע"א. חוות יאיר תשובה צ"ד. אלפסי פ"ג דשבת דף קי"ג ע"ב. יבין שמועה כלל רפ"ה תיקו

דאורייתא לחומרא ודרבנן לקולא. ים של שלמה פ"ק דיום טוב דף י"ז
עד סוף דבור המתחיל בש"א אין משלחין ביום טוב אלא מנות וכו' ז"ל
ועוד יותר נראה שאם היו הולכין בכיון בזה אחר זה היה אסור אפי' בגי'
מינים דשרינן לקמן לפי שזהו נראה להדיא כעוהר דחול ואוושא מילתא
נמי טובא ומסיק בעי רב אשי תלת מיני בגי' גברי מאי תיקו וכתב
הרמב"ם והסמ"ג אחריו דמותר מאחר דלא נפשטה ובספיקא דרבנן אולינן
לקולא וכן תפס הטור דבריו בס"י תקי"ז אבל הר"ן כתב ז"ל אבל בה"ג
פסק לחומרא וכן נראה דעת הר"ף שהשמיטה וצריך עיון למה ואני אומר
אי לא הוה נפשטה אולינן לקולא אבל מאחר שרב אשי ודורו שחתמו
התלמוד וכתבו עליו תיקו אלמא שהניחו בספק איסור עד שיבא אליהו.
יום מומר פוטר יבמתו. ספ"ק דברי סופרים. תיקו בכל. תיקו
דאורייתא. תיקו דאסורא. תיקו שבגמרא.

תיקו הוא כשיסתפק התלמוד בשום דבר הלכה ואין יודע להשיב עליו
ותשאר ההלכה בספק אם הוא בענין ממון לקולא ואם הוא בענין
אסור לחומרא והממון המוטל בספק חולקין אותו בעלי דינים בשוה וי"א
המוציא מחברו עליו הראיה ודבר אסור והיתר כשיבא בספק הזה יעמידוהו
על האסור. ספר מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד בסוף ספר הליכות
עולם. שני לוחות הברית תורה שבעל פה תורה הלכה ד"ה והואיל ואתא
ענין תיקו לידן האריך מאד בדיני התיקו לענין פסק הלכה.

תיקו. עיין בעיא דלא. ותיפוק ליה, כמו ותפוק לפשוט בעיא דסלקא
בתיקו גופי הלכות אות ר"ו. עד אחד טעמא. פלוגתא דרבנותא.
קולא וחומרא מקשינן. דתרי קולי וחומרי דסתנן תיקו. רבי מאיר
ורבי שמעון. תיובתא. תירוץ לא בעי גמרא לתרץ. תפשוט הא
דבעו. תתבעי מלה זו.

תיקו שבגמרא וכל ספק ממונא מה דינו לענין תפיסה בכל חלוקי דינים. פ"א
דב"מ נ"י דף ס"ז ע"א וע"ב. הר"ן פ"א דקדושין דף תרל"א ע"א
ד"ה גרסינן בגמרא ז"ל ופסק בה הרמב"ם פ"ג מה' מכירה כדרכו ברוב
התיקו האמורים בתלמוד בממונא דאי תפס לא מפקינן מניה אבל דעת
הרמב"ן והרשב"א דכל כי האי גוונא מפקינן מניה משום דאמרינן העמד
ממון על חזקתו וע"ש בהרב המגיד. שני לוחות הברית תורה שבעל פה
כלל הלכה ד"ה והואיל ואתא ענין תיקו וכו' האריך בדיני התיקו לענין
פסק הלכה. בעיא דלא אפשיטא. פלוגתא דרבנותא. תיקו דממונא.
תיקו דרבנן.

תיקו של ממונא חומרא לתובע וקולא לנתבע. נ"י פ"ח דב"מ דף קכ"ה
ע"א פ' השואל. ונ"י שם פ"ז דף קי"ד ע"ב. הר"ף ונ"י פ"א דב"ב
דף קס"א ע"ב ודף קס"ב ע"א. ופ"ב דף קע"ע ע"א. אלפסי פ"ה דב"ב דף
ר"א ע"ב ונ"י דף ר"ב ע"א. נ"י פ"ז דב"ב דף ר"א ע"ב וקולא דממונא
היינו לאוקמי ממונא בחזקת מאריה. ספיקא דממונא. תיקו דממונא.
תיקו של ממון אם הוא תלוי באסור תיקו דאסורא קרינן ליה. נ"י פ"ג
דב"מ דף צ"א ע"א ואלפסי שם.

תיק טמא חפוי טהור. משנה ח' פמ"ז דכלים. ומשנה ו' פכ"ו ר"ע.
תירוץ אחר הוה מצי גמרא לתרץ ותריץ חדא מנייהו. הליכות עולם
שער ב' פ"ב ד"ה זמנין דמתרין. חדא מנייהו נקמ.

תירוץ. בפרק גיד הגשה דף צ' הרשב"א אפשר דלא חש לדקדוקי עליה
ולאהדורי לאוקמיה האי פירוקא משום דאתי דלא כהלכתא.
כללי גמרא למחררי קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ח ע"א.
תירוץ

תירוץ. דרך הגמרא שאינו חושש לתרוץ אלא הקושיא שמקשה לו אע"ג דאיכא קושיא אחרת ואולי גדולה ממנה, לפעמים לא הייש לתרוץ אלא קושיא אחרונה. מצינו שלא בא לתרוץ אלא קושיא קמייתא. כללי גמרא למהרר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק' ע"א. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל למ"ד זהו כלל התרצן ד"ה אין מדרך הגמרא לתרוץ אלא קושיא שמקשים לו ואעפ"י שיש שם קושיא אחרת אינו חושש כן נמצא בפרק כל הגט דף כ"ט הקשה מתרומה לגט ותרוץ ואח"כ אומר ורמי תרומה אחרונה ועל זה כתבו התוספות וז"ל תימא וכי לא ידע המתרוץ מתניתין דתרומה ואי לאקשווי תרומה אחרונה כדבסמוך וז"ל שכן דרך הגמרא שאינו חושש אלא מתרוץ מה שמקשים לו ע"כ וכן כתבו התוספות פרק מרובה.

תירוץ חדש בעי לתרוצי. כללי גמרא למהרר"י קארו על הליכות עולם דף ק"ה ע"א. בערובין פ"ב ת"ר שבילי בית גלגול וכי וא"ת לישני ליה כדשני לעיל ר"ה לטוטאה איצטריכא ליה וז"ל דבכל דוכתא גמרא פירוקא חדתא בעי לתרוצי. ש ב י ל י בית גלגול.

תירוצים שנים אחד דחוק ואחד מרווח. כתב שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל למ"ד זהו כלל התרצן ד"ה פעמים שהיה יכול לתרוץ תירוץ אחר יותר מרווח אלא מפני שאותו תירוץ שעתה תירוץ מוכרח במקום אחר לתרצו ורצה להוליד שמה שזה וז"ל התוספות ריש פרק הזורק הוה מצי לשנויי כשכותב לו בלשון טוב דמועיל אלא משום דבפרק הכותב איצטריך לשנויי כי הכא משני נמי הכא וכן במסכת נדה פ"א אמר הניחא ללוי אבל לרב קשיא וכתבו שם התוספות שהיה יכול לתרוץ לרב תירוץ אחר אלא דניחא ליה לשנויי אליבא דתרווייהו מתניתין בענין אחד וכן בגמטין גבי מאי שלו ושל חברו איכא וכן מצינו בפרק חרש דף ק"ב דאמר ר' יוחנן בדמאי הקילו וכתבו התוספות דהמיל דאפילו לא הקילו בדמאי כיון שאינו אלא מדרבנן שאני אלא משום דהאי שנויאי בכמה דוכתי.

תירוצים שנים אחד מרווח ואחד דחוק הי מנייהו אמר ברישא. עיין ש ת י לשונות בלשון איכא דאמרי בגמרא או דבור המתחיל וכן אשכחן.

תירוצים שנים. לפעמים נמצא שבמקום אחד מתרוץ כן ובמקום אחר תירוץ אחר וכתבו התוספות פרק ארבע מיתות דף ס"ה דדרך הגמרא כן והביאו ראיה מפ"ק דחולין דאמר דידו הימנית מדרבה בר בר חנה נפקא ומשני כהונה בעי אצבע ובסוף פרק הפרה משני כדי נסבה ובסוף דם חמאת משני הנך תרי שנויים מ"ט מי שיוכל למצוא טעם לדבר טוב עושה וכן מצינו בתוספות עצמם פ"ק דחולין דף ז' אשר תרוץ מקום הניחו לנו אבותינו והקשו התוספות למה לא תרוץ כמו שתרוץ בפרק במה בהמה וכתבו מה שכתבו וטעם הדבר למה ישנה התירוץ נלמוד מתשובת הרשב"א סי' רצ"ה ז"ל בקצור על מה שמצינו שהגמרא בבלי שינה התירוץ מה שתירוץ בירושלמי אפילו בגמרתנו יארע כן שיתרוץ במקום אחד ענין אחד ובמקום אחר בענין אחר והוי כאיכא דאמרי וגדולה מזו הרבה בגמרתנו סוגיות מתחלפות והוי כלישנא אחרתא וכדברי ר"ת וכ"ש שיארע כן בבבלי והירושלמי ע"כ. שני לוחות הברית שבעל פה כלל למ"ד זהו כלל התרצן ד"ה לפעמים נמצא, שני לוחות הברית שם כלל היא כסדרן ד"ה כתב הר"ן ז"ל בפרק כל הגט יש בתלמוד סוגיות מתחלפות בחלוף המסכתות וכי ע"ש שהאריך. תירוץ פעמים מתרוץ.

תירוץ לא בעי גמרא לתרוץ מדברי אמורא כיון דאורחיה דתלמודא בכמה דוכתי דלא למפשט אלא ממשנה או מברייתא וע"ג דמצי למפשט מדברי

מדברי אמורא לא בעי למפשט והניה הבעיא בתיקו. תוספות פ"ק דקדושין דף כ"ג ע"ב ד"ה דאמר רב הונא הני כהני שלוחי דרחמנא ניהו ז"ל תימא דמשמע הכא דפשיטא ליה ובמסכת נדרים בפרק אין בין המודר בעי הני כהני שלוחי דרחמנא הוו או שלוחי דידן ולא אפשיטא ואמאי לא מייתי התם הך מילתא דרב הונא בריה דרב יהושע למיפשט וי"ל דאורחיה דתלמודא הוא בכמה דוכתי דלא למפשט אלא ממשנה או מברייתא אע"ג דמצי למפשט מדברי אמוראי. ועיין גופי הלכות אות רמ"ב. ועיין יבין שמועה כלל שכ"ט בשם הר"ן ז"ל שם ולענין הלכה כתב הרמב"ן ז"ל וכו' אבל הרשב"א כתב נהי דבעיין לא אפשיטא מהנך מתניתין מ"מ אפשיטא לה ממימריה דשמואל וכו' וכתב א"כ מ"ט לא איכא למימר דמתניתין בעי למיפשט ולא ממימרות אמוראים דכותה בפרק אין בין המודר הני כהני שלוחי דידן או שלוחי דרחמנא. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל כ"ף הוא הפשטן ד"ה בענין הפשטן לפעמים שהיה יכול לפשוט ממשנה ומביא הברייתא כדי לתקנה על פי דרכו כ"כ התוס' פי' מי שמת דף קנ"ט גבי נפל הבית עליו וכו'. חזק ה אין העדים חותמים, גופי הלכות אות רמ"ב. כהני שלוחי דרחמנא.

תירוץ לרווחא דמלתא מתרין אפילו ליכא קרא בלקט. כללי גמרא למהררי' קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ה ע"א פי'

מרובה בתוס' אבל לקט דממונא דידיה הוא לא היה צ"ל דגבי לקט ליכא קרא אלא לרווחא דמלתא הוא דנקטיה דאפילו איכא קרא לא דמו להדרי.

תירוץ מצינו שאומר רש"י ואי קשיא והא יכול לתרצה כך וכך הכי נמי משני לה לקמן. כללי גמרא למהררי' קארו על הליכות עולם

יבין שמועה דף ק"ה ע"א בפרק מרובה אלא פשיטא לאחר יאוש כתב רש"י ואי קשיא והא יכול לתרצה כגון שנתיאשו הבעלים וכו' הכי נמי משני לה לקמן.

תירוץ מתרין למאי דסבירא ליה למקשה. כללי גמרא למהררי' קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ז ע"ב פרק מי שאחוזו נ"ז

מאי קמ"ל הא נמי תנינא וכו' וי"ל טובא קמ"ל דמפי עדיף הרכנה וכו' ולקמן נמי אמרינן דקולי לאפוכי וכו' ואלו בהרכנה כותבין וי"ל דהשתא

לא סבירא ליה הכי למקשה ומאן דמתרין למאי דס"ל מתרין וכיוצא בזה כתב בדף קי"ד רבא כרבי סבירא ליה תנא דלמאי דסבירא למקשה מהדר.

אמורא אומר דין. תנא אומר דבר וליה לא.

תירוץ מתרין לפי דברי המקשה שלא היה סובר טעם זה. כללי גמרא למהררי' קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ה ע"א תוספות

פרק מרובה נראה לר"י דהוה מצי לאתווי דעיקרא צורך הנאה היא אלא לדברי המקשה שלא היה סובר טעם זה משיב זה. אמורא אומר דין.

תנא אומר דבר וליה.

תירוץ. עיין אדמפלגי בהאי. אי בעית אימא. אידי לא אמרינן. אין דרך הגמרא לומר כדברי המקשה. אין להקשות כותבים

התוספות ואינם דוחים הקושיא. אלא הליכות עולם. אלא מאי לפעמים מצינו. אמוראי דמתרין. אמורא מקשה קשיא. אתמר איכא שהוא

לפשוט הבעיא. בריתא כלה מסיק. בריתות המובאות. גזרה שוה שהו לפרושי. גט על תנאי ודינו. בשם מהרריב"ל ח"א ס"ד לא נאמר

לתרין תרי לישנו דסתרי אהרדי היכא שהתירוץ מביא לידי לישנא יתירה. גר תושב שהרג גר תושב. דהתירוץ לא חידש כלום ולא יישב הקושיא

אלא דמשמע ליה דלאו פירכא היא. דחיה אע"ג דהתם. דרך הגמרא לארווחי פירוקי. דרך הגמרא להקשות ממה שמוצא לתרין. היינו דשמוע ליה הלכה אין דרך לפסוק. והקשה מה ת"ל והלא כבר נאמר

בענין

בענין בן סורר רש"י מהפך התירוץ. ויש לומר. זו אינה צריכא לפנים. חדא מנייהו נקמ. תזקה אין העדים, פעמים יכול לפשוט בעיא מאמורא ולא בעי למיפשט משום דלא בעי לפשוט אלא ממשנה או בריתא וכיון דלא מצא משנה ולא בריתא שביק גם האמורא. יודע היה דלישני הכי. כד שנין מעיקרא, פעמים לשון תירוץ ופעמים לשון משנה. כולי עלמא. לאו תרוצי מתרצת. לימא תהוי תיובתא. לעולם אימא לך. מאי שנא ומאי שנא. מאי שנא שואל. מקשן. מקשן אעפ"י דקשיא ליה בריתא אבריתא. מקשן מקשה ליה ותירוץ איהו דלמא אית ליה מעמא עדיף מהאי. מקשן מקשה קושיות רבות בפעם אחד. מר מתרין חדא. משני כשאינו. מתקיף הליכות עולם, שם מצינו אתקפתא שהוא תירוץ. מתרצינן. מתרין פעמים לא הבין דברי המקשה. נעשה נדרים. סדר הגמרא כי מתרצי. סוגיית הגמרא לפעמים. סתם גמרא פריק חד פרוקא ואמורא. פושט הפשטן לפעמים מה שלא שאלו ממנו. פושט המעשה דאמורא. פירוקא. פסק פני יהושע. פשימא ולמה. קושיא היא המחלוקת. קם נשקיה ברישיה. קשיא אורחא דגמרא לאקשווי קושיא אחרתי ואע"ג דמיפרקא. קשיא או תירוץ מקשה או. קשיא לא חש להקשות. קשיא מקשה אעפ"י שהתירוץ פשוט. קשיא ראשונה חוזר ומקשה. רב אשי פריך לרב כהנא. רבי לא ידע להאי. תירוץא. שתי לשונות בלשון איכא דאמרי בגמרא או. תא שמע הרבה. תוספות איכא. תוספות לפעמים יתרוצו. תיובתא עיין. תיקו אין לו. תיקו בעיא דסלקא בתיקו. תפשוט. תשובה עיין.

תירוץ. פעמים מתרין הגמרא בענין אחד ופעמים בענין אחר והוי כאיכא דאמרי הרשב"א בתשובה סי' רצ"ח. כנסת הגדולה א"ח בכללי גמרא דף ק"ם ע"ג אות קנ"ג. תירוץ שנים.

תירוץ פעמים שפושט מכה סתם לבד כמו שמצינו בריש ברכות דפשמ יהודע בן בניהו מבניהו בן יהודע משום דמסתמא ממלא מקום אביו היה. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל כ"ף הוא הפשטן ד"ה פעמים שבראשונה.

תיתורא דתפילין הלכה למשה מסיני. אלפסי ה' תפילין דף ע"ט. ש"ע א"ח סי' ל"ב סעיף מ"ד.

תיתי לי דכי חזינא צורבא מרבנן דשלים מסכתיה עבידנא יומא טבא לרבנן. כך אמר אבוי דשלים מסכתיה שגרסה היה עושה משתה. ופרש"י שראש ישיבה היה. שבת פי"ו דף ק"ח. ש"ע י"ד סי' רמ"ו. ועיין כנסת הגדולה על א"ח סי' תרס"ט הגהה על בית יוסף כמה דינים על זה. והר"ם מינץ סי' קי"ט. ורש"ל בספר יום של שלמה ב"ק פ"ז סי' ל"ז. ובסוף הפרק כתב שהיא סעודת מצוה. וכתב הראנ"ח בדרשותיו פ' מצורע דף ק"ז וק"ח דה"ה לגמר מצוה. גלו"ח בחולו של מועד.

תיתי לי דכי מרחיקנא פרסה עיילנא ומצלינא התם. אבוי אמר כך. התם פירוש בית הכנסת הנקרא בי כנישתא דשף ובנאוהו יכניה וסיעתו מאבנים ועשר שהביאו עמהם בגלותם לקיים מה שנאמר כי רצו עבדיך את אבניה. מגילה פ' בתרא דף כ"ט.

תיתי לי דלא אכלי פירות שביעית כוונתך ובנימין פ"ה דף נ"ד אמר אנא לא אכלי. פירוש אחד קרא לחברו דיירא בר דיירתא פ"י גר בן גיורת והוא השיב תיתי לי וכו' ופרש"י שכר טוב שלא אכלתי פירות שביעית כוונתך כלומר ישולם שכרי כדפרש"י בשבת פי"ו דף ק"ח. בכורות פ"ד דף ל'. תיתי לי דכי.

תיתי לי דלא אסתכלי בגוי תיתי לי דלא עבדי שותפות עם הגוי. מגילה פ"ב דף כ"ח. אבהו בר איהו ומנימין בר איהו חד מנייהו אמר דלא

דלא אסתכלי וכו'. ובפי' אעפי' דף ס"א אמרינן על אבוה בר איהו חד מנייהו הוה ספי מכל מינא ומינא וחד ספי מחד מינא מר הוה משתעי אליהו בהדיה ומר לא הוה משתעי אליהו בהדיה. עוד אמרינן התם רב מרי ורב פנחס בני רב חסדא חד מנייהו קדים ספי והוה משתעי אליהו בהדיה וחד הוה מאחר וספי ולא הוה משתעי אליהו בהדיה. ש מ ש אסור ליתן לו. ש מ ש הסעודה.

תיתי לי דלא סגינא ארבע אמות בגלוי הראש. כך אמר רב הונא בריה דר' יהושע. שבת פ"ו דף ק"ח. תיתי לי דקיימית מצות ציצית א"ר נחמן. עוד שם אמר תיתי לי דקיימית שלש סעודות בשבת. תיתי לי דקיימית מצות תפילין. כך א"ר ששת. פירוש שלא הלך ארבע אמות בלא תפילין וכן ההיא דציצית. תיתי לי דכי הוה אתי צורבא מרבנן לקמאי לדינא לא מזיגנא רישא אבי סדיא כמה דלא מהפיכנא בזכותיה. רבא אמר כך. תיתי לי דקיימית עיון תפילה. כך אמר רב יהודה. עיון תפילה פירוש בכונת הלב. כך כתבו התוספות. ועוד כתבו דהיא דאלו דברים שאדם אוכל פירותיהם כעוה"ז ותקן קיימת לו לעוה"ב דחשיב בהו עיון תפילה בפרק מפנין דף קכ"ז ר"ל ג"כ שמכוין בתפילתו וכן פרש"י התם. וההיא דברכות פרק אין עומדין דף ל"ב המעיין בתפילתו סוף בא לידי כאב לב ההוא עיון שמצפה מתי יעשה הקב"ה בקשתו שסבור שתפילתו מקובלת כדמייתי עלה תוחלת ממושכה מחלת לב וכן ההיא דשלשה דברים מזכירים עונותיו של אדם קור נטוי ועיון תפילה שבפ"ק דר"ה דף י"ו. ובברכות פרק בתרא דף נ"ה וכן פרש"י התם שסומך על תפילתו שתהא נשמעת ותהיא דגמ פשוט קס"ד שלשה דברים אין אדם ניצול מהם בכל יום לשון הרע והרהור עבירה ועיון תפילה ר"ל שאינו מתכוין בתפילה עכ"ל התוספות. כל אלו שם בשבת. אלו דברים שאדם.

תיתי לי דלא שמת צורבא מרבנן מעולם. כך אמר רב פפי. אלפסי פ"ג דמ"ק דף ש"ן ע"א. **תיתי** לי דעברי אדריבי מאיר. ר' הנינא בר בונא היה מסתפר מפרסי אחד בשבילי נהרדעא ואמר לו הפרסי יאה קועך לזוגא. פירוש יפה צווארך לחתוך במספרים ואמר רב תנא תיתי לי וכו' אדריבי מאיר שאמר שאין מסתפרין מן הגויים בשום מקום והאי תיתי לי אינו יכול ברכה כהנהו דלעיל. ע"ז פ"ב דף כ"ט.

תיתי לי דקיימית כל דאמרו רבנן. רב דימי אחיו של רב ספרא חלש על רב ספרא לשיוולי ביה פירוש לבקרו והוא אמר תיתי לי וכו'. ערכין פ"ג דף י"ו.

תכונה טוב להרחיק מלמוד חכמת. תוות יאיר תשובה ר"ט. ל מ ו ד וסדרו.

תכונה. עיין ז"ו המוציאו מכותלו על אויר של חלון חברו.

תכוסו לשון סורסי הוא כאדם האומר לחברו כוס לי מלה זה. תמיד נשחט דף ס"א פסחים. סורסי ארמי ותכמי אומות קורים לינוקא שורייתא וכן כתבו התוספות פ' מרובה דף פ"ג שהוא לשון ארמי ונקרא סורסי על שם סוריא.

תכחוש ארעא ולא תכחוש מארה. אלפסי דבי"ט פ"ט דף קל"ב ע"ב ונ"י שם דף קל"ד ע"ב. משנה ט' פ"ט דבי"ט תי"ט ונ"י שם.

תכך דשיראי. עיין תול ע"ס מקק.

תכלה שנה וקללותיה. אלפסי ור"ן פ"ג דמגלה דף שס"ט ע"ב.

תכלית חכמה תשובה ומעשים טובים מרגלא בפומיה דרבא. ברכות פ"ב דף י"ז. שלא יהא אדם קורא ושונה וכו' ובמ"ו וכו' ובמ"ו

שהוא

שהוא גדול ממנו בחכמה ובמנין שנאמר שכל טוב לכל עושיהם ללומדיהם לא נאמר אלא לעושיהם לעושים לשמה ולא לעושים שלא לשמה וכל העושה שלא לשמה נוה לו שלא נברא ואמרינן התם הרבא בתר צלותיה אמר הכי אלקי עד שלא נוצרתי איני כדאי ועכשו שנוצרתי כאילו לא נוצרתי עפר אני בחיי ק"ץ במיתתי הרי אני לפניך ככלי מלא בושא וכלימה יהי רצון מלפניך ה' אלקי שלא אחטא עוד ומה שחטאתי לפניך מרוק ברחמיך הרבים אבל לא על ידי ייסוריך וחלאים רעים והיינו וידוי הרב המנונא זומי ביומא דכפורי. לעולם יעסוק אדם.

תכלת אינו מעכב את הלבן והלבן אינו מעכב את התכלת. אלפסי הלכות ציצית דף פ"ה ע"ב. רמב"ם פ"א מה' ציצית. ציצית לבן.

תכלת אינו ניקח אלא מן המומחה. הר"ן פ"ב דע"ז דף שס"ו ע"א.

תכלת דומה לים וים דומה לרקיע ורקיע דומה לאבן ספיר ואבן ספיר דומה לכסא הכבוד ורש"י לא גרים לאבן ספיר ואבן ספיר דומה כי אבן ספיר הוא כסא הכבוד וכן בסוטה פ"ג דף י"ז והאי דלא אמר תכלת דומה לכסא הכבוד משום דתכלת לא דמי כל כך לכסא הכבוד אלא דומה לדומה כמו תכלת דומה למראה תים ואנן הוינן דהים דומה למראה הרקיע ורקיע דומה לכסא הכבוד. קרא קדריש כמעשה לבנת הספיר וכתוב בכסא הכבוד אבן ספיר דמות כסא. חולין פ"ז דף פ"ט. אלפסי הלכות ציצית דף פ"ח ע"א. אברהם בשכר שאמר.

תכלת הנשלח ביד גוי. עיין חב"ת.

תכלת טעימה פסולה היינו דבעינן צביעה לשמה. אלפסי הלכות ציצית דף פ"ה ע"א.

תכלת טעמה פסולה דאם עירה צבע הנסיון בתוך היורה פוסלת כל היורה. אלפסי הלכות ציצית דף פ"ח ע"א.

תכלת. עיין אברהם בשכר שאמר. תולו של מועד ודינו. הליצה קודמת או יבום, בתשובה ט'. הצר שמוכרין. יציאת מצרים גבי רבית. כותבי ספרים. סדין בציצית. ציצית גדול ענשו. ציצית לבן. ציצית עיין. רבי יוחנן פעם אחת.

תכלת. עיין גמרא דיבמות פ"ק דף ד' ע"ב שטה כ"ד סוגית הגמרא ואמר רחמנא עביד לה תכלת וכו' הרשב"א סי' שמה. שטה כ"ה ותכלת עמרא הוא הרשב"א בתשובה סי' שמה.

תכלת צביעתו. אלפסי הלכות ציצית דף פ"ח ע"א. ובריקתו שם. רמב"ם פ"ב מה' ציצית תכלת האמורה בכל מקום.

תכסיסי מלכות. עיין בשעה שאמר פרעה אל יוסף.

תכפוהו אבל מיקל בתער אבל לא במספרים. שיע י"ד סי' ש"ץ סעיף ג'. ובלבד שיעשו בצנעא (ב"י בשם הרמב"ן). ע"ש בב"י היכא

יובן מיקל משער ראשו ומספר ממנו קצת בשנוי בתער ובסכין דבתער וסכין אי אפשר לגלחו כהוגן אבל לא במספרים שהוא זוג של מספרים שמגלחים בו כהוגן עיין בבית חדש אות ד'. שם סעיף ג' כל אותם שאמרו מותר לגלח בחשימ' אם אירעו אחד מאלו קודם האבלות ונכנס מיד תוך האבל אסור לגלח (ברייתות דמ"ק דף י"ז ע"ב וכדמשני רב חסדא) אבל אם אירעו אחד מאלו ותכפוהו מיד שני אבלות זה אחר זה מגלח כדרכו בין בתער בין במספרים ואפילו תוך שבעה (רמב"ן בסת"ה ה"א ה"א לה מרתני בההיא ברייתא נמי ומכבס כסותו וההיא ע"כ תוך שבעה היא דאחר שבעה אין איסור בכיבוס.) עיין תורת האדם דף ס"ג עמוד ב' ג' ד'.

תכפוהו אבליו. עיין אבל אסור בגילוח אלפסי. אבל אסור בכביסת בגדיו. אבל אסור בהיציה. לימא מסייע. שבועה שחל תשעה באב להיות בתוכה.

תכף לחפיפה טבילה. נדה פ"י דף ס"ז.

תכף לסמיכה שחיטה. משנה ח' פ"ט דמנחות. רמב"ם פ"ג מה' מעשה הקרבנות פסקא י"ב.

תכף לסמיכה שחיטה. תכף לגאולה תפילה תכף לנמילת ידים ברכה תכף לת"ח ברכה שנאמר ויברכני ה' בגלגלך. רב אמר כך. והאי

תכף לת"ח ברכה אביו אמרו. תכף לנמילת ידים דמים אחרונים. ברכה ברכת המזון ולא יאכל כלום עד שיברך והוא הרין אם אמר הב לן ונברך

אפילו בלא נמילה. תכף לת"ה המקרבו אליו ומארחו בביתו. ברכות פ"ו דף מ"ב. אלה הדברים רבה פ' ואתחנן דף קצ"ז. ש"ע א"ח סי' תר"ה

בסופו. ועיין ספר באר שבע באר מים חיים דפוס פרנקפורט דף צ"ב ע"א סי' ט' דפירש האי תכף לנמילת ידים ברכה בין לענין מים ראשונים בין

לענין מים אחרונים. אלפסי ור"י ושלמי גבורים פ"ו דברכות דף ל"ג ע"ב. משנה ד' פ"ב דביצה ר"ע ת"ט. שלש תכיפות.

תכף לריח טוב ברכה. ברכות פ"ו דף מ"ב. ע"י סי' צ"ז.

תכריכי המת מותר לעשותם הגוי וכן ארון. עיין ארון המת העובר.

תכריכי המת מותר לעשותם מכלאים וכן ציצית למת. ש"ע י"ד סי'

שנ"א וסי' ש"א. בית יעקב צ"ב לעשות תכריכין למת מכלאים

אין איסור על המת אלא על האדם העושה אותם לו דאית ביה משום

לועג לרש ואם הם מכוסים שרו ובגד שאבד בו כלאים הוי כמו מכוסה

ומותר לתכריכין יש לפקפק על התירם דכשאין מכוסין דקאמר לעיל ודברי

הש"ע סתרו אהרדי ע"ש. בגד שאבד בו כלאים. כלאי בגדים מותר.

ציצית למת.

תכריכי המת. עיין בירושלמי דכלאים. עין ישראל סי' כ"ה. ואסור הנאה

בהם ש"ע י"ד סי' שמ"ט. ועיין סי' שנ"ב באיזה בגדים קוברין.

ואין איש מלביש האשה נ"י פ"ח דב"ב דף רכ"ה ע"ב. יולדת שמתה.

כלי קופסא. כסות היורדת. מת ותשמישיו. מת ותכריכיו. מת מוציאין.

סלוק בשותפים או קברות שתיים.

תכשיטי אשה ובגדיה אם יכולה האשה למחות בבעלה שלא ימכור

אותם ואימתי. תשובת הרשב"א סי' תתקל"ו. ואם מכרם אין

כופין אותו לעשות לה תמורתן תשובת הרשב"א סי' תתקל"ו. בעל אינו

יכול למכור.

תכשיטי אשה ובגדיה. עיין בעל חוב אם גובה חובו.

תכשיטי אשה ודיניהם לענין יציאת שבת. ש"ע א"ח סי' ש"ג. אלפסי

ור"ן פ"ו דשבת דף קכ"ג. אשה במה. מלבושים שקורין.

תכשיטי בהמה וכלים אינם מקבלים טומאה. משנה ח' פ"א ר"ע ת"ט

ומשנה א' פ"ב דכלים ר"ע ת"ט. כלים מיוחדים לבהמה.

תכשיטיה עושה אשה בחשימ' כוחלת ופוקסת (פירוש מחלקת שער

לכאן ולכאן רש"י) ומעברת סרק על פניה וטופלת עצמה

בסיד וכיוצא בו והוא שתוכל לסלקו במועד (הרמב"ם פ"ו דס"ל דת"ק

לא פליג ארבי יהודה) ומעברת שער מבית השחי ומבית הערוה בין ביה

בין בכלי ומעברת סכין על פדחתה. ש"ע א"ח סי' תקמ"ו. אלפסי ור"ן

פ"א דמ"ק דף שפ"ד ע"א.

תכשיטי כלים אינם מקבלים טומאה. עיין תכשיטי בהמה.

תכשיטי כסף וזהב אם חייבים במס. תרומת הרשן סי' שמ"ב. דברי

ריבות סי' קל"ט. לבוש עיר שושן סי' קס"ג.

תכשיטי כסף וזהב אסרו בהסכמה. עיין בגדי משי.

תכשיטי כסף וזהב. עיין כלי בית אין נכנסין בו תכשיטי כסף וזהב.

תכשיטי נשים טמאים. משנה ח' פ"א דכלים.

תכשיטי נשים. עיין שבת והכלים.

תכשיט כל שהוא טמא. משנה י' פכ"ח דכלים ת"ט.

תכשיט. עיין אין אשה. איצטמא שלשה דברים. איש במה יוצא.

אשה במה יוצאה ובמה. אשת איש שהלך בעלה. בוגרת

אינה רשאה. בתולה עשתה תכשיטין. דבר אחר. כל המסתכל אפילו

באצבע, למה מנה הכתוב תכשיטין שבפנים עם תכשיטין שבחוץ. מדיד

את אשתו מלאכול. מלבושים ותכשיטין. מעלין בקדש ולא מורידין

שאלה בענין מכירת תכשיטי ספר תורה. מדרך בתו בסך רשום לנדונייתה

ומת. נדונייא וחזרתה כשמתה, בשם מהריט"ץ קע"ג. נכסי אשתו.

סבלונות ותכשיטים. ערב בשעת מתן מעות.

תכשיט עשה לבתו ועליו ישלים המעות שנדר ומתה בעודה משודכת

אין שום זכיה לבעל בתכשיט ואפילו ירצה לפרוע מעותיו.

רשד"ם אה"ע סי' ר"י.

תלא בביתא קשה לעניותא כדאמרי אנשי תלא סילתא תלא מזוני. פירוש

התולה פתו בתוך סל באויר קשה לעניות. פרק ערבי פסחים

דף ק"א.

תלאי. עיין מאכל היה ועוף.

תלא ליה קורא לדבר אחר ואירו דידיה עבד. קורא רך שגדל בדקל

תלה אותו לחזיר והוא יגלגלנו באשפה שזו היא אומנותו. ועל

פסוק דאת הכל עשה יפה בעתו נאמר דדרשו לה הכי מלמד שכל אחד

ואחד ייפה לו הקב"ה אומנותו בפניו. פירוש ואפילו בורסי יפה לו אומנותו

בעיניו ועשה הקב"ה כן למען לא יחסר בעולמו כלום. והערוך בערך רביעי

של קר כן גורם תלא ליה קורא לדבר אחר והוא לדידיה אויל פירוש

תלי וכו' דליכול ליה והוא לדידיה אויל לאכול הצואה. ברכות פ"ו דף

מ"ג. תלי קורא.

תלא ליה רב לרבי בני חוטי האחין ששעבדו מהו. פירוש שלח אגרות

שלומים אל רבי ותלה לו שאלה זו בין השיטין האחים ששעבדו

לפרנס ולזון אחיותיהם ומכרו או משכנו מהו אם מוציאין מידם. ובתוספות

ר"ח פירש שאלות הרבה שאלו והיו אגרות תפורות זו לזו ובין אותן

תפירות כתב שאלה הנ"ל ובקונטרס פירש בין השיטים וכן אמרינן בירושלמי

דהנוקין תלי ליה בניו שיטיא. כתובות פ"ו דף ס"ט. תלי ליה.

תלגא לטורי מטרא רזיא לאילני מטרא נחא לפירי עורפילא אפילו

לפרצידא דתותי קלא מהניא. רזיא פירוש שבא בכה וניחא שיוורד

בנחת יפה לפירות חיינו תבואה. ובפ"ב דף י"ט גבי דאתא נחא פירש"י

וזיל ואמרינן בפ"ק דלעיל מטרא נחא לפירי ולתבואה. עורפילא פירוש

הגשמים דקים אפילו לגרעינין שתחת הקרקע מועילים פירוש מתחילי

לעלות ולבצבץ מיד. תענית פ"ק דף ד'.

תלגא לטורי מעלי כחמשה מטרי לארעא שנאמר כי לשלג יאמר הוא

ארץ וגומר פרש"י לטורי וכל שכן לבקעה אלא הרים אין להם

גשמים אלא שלג שהגשמים יורדים למטה ואין ההר שותה מהם ועוד שלג

שבעמקים נמש והולך מפני החום ששולט שם וכמים הוא אבל בהרים

קריו שלג. כחמשה מטרי לארעא דהכי משמע קרא כי לשלג יאמר הוא

ארץ הרי הוא כגשם מטר וגשם מטרות והרי יש כאן חמשה. תענית פ"ק

תלגא. עיין מלאכה גדולה.

תל המתלקט גובה עשרה טפחים מתוך אורך ארבע אמות הרי הוא רשות היחיד. עיין רמב"ם פ"ד מה' שבת פסקא ט"ז. ועיין מהר"ר לוי בן הכיב תשובה י"ט. גמרא דשבת פ' הוורק דף ק' ע"א שמה כ"ח.

תלוהו וזבין זביניה זביני. משנה ו' פ"ה דגטין ר"ע. גמרא דב"ק פ"ו דף ס"ב. ב"ב פ"ג דף מ"ח פירוש שמכר מחמת אונס. וכתבו התוספות אבל מתנה אם תלוהו ויהיב לא הויא מתנה אפילו לא מסר מודעא אם ידעו העדים אנסו והיכא דמסר מודעא אפילו לא ידעו אונסו כתבו ואפילו שבטל מודעא אי ידעינן באונסיה לא הוי בטול דלא גמר ומבטיל. ועיין נ"י פ"ג דב"ב דף ק"פ ע"א והר"ף שם דף קפ"ה ע"ב ונ"י דף קפ"ו ע"ב. מרדכי פ' השוכר את האומנין מסקינן דתלוהו וזבין זביניה זביני ואפילו בשדה זו. ועיין ש"ע ח"מ סי' ר"ה דיני מוכר מחמת אונס ומוסר מודעא ובטולה. תלוהו ויהיב אם הכרנו באונסו די. הא דאמרינן במתנה תלוהו ויהיב לא הוי מתנה היינו באותו דבר עצמו תשובת הכהן ח"א סי' קנ"ג. רמב"ם פ"י מה' מכירה. אנסוהו למכור מכירתו מכר אגב זוזי פ' חוקת. תורת אמת קי"ז תלוהו וזבין קרקע ומסר מודעא והכירו באונסו ואח"כ עבר האונס בודאי ואח"כ דר הלוקח בקרקע שלש שנים אם נאמן לומר מינך זבינתיה ואונס שבנה מה דינו. אלפסי ור"ן פ"ה דגטין דף תקפ"ע"א. אלפסי ונ"י ספ"ו דב"ק דף כ"ח ע"א. ש"ע ח"מ סי' ר"ה. מוהר"ח ש"ב בספרו תורת חיים ח"ב סי' ב' הא דתלוהו וזבין וכו' י"א דצריך לומר רוצה אני וי"א דלא צריך כשנשבע לא גרע מאומר רוצה כשאין האונס בגוף הדבר הסכמת הפוסקים דבכל גונא זביניה זביני ואם מסר מודעא המכר בטל. אגב אונסיה. בעל שמכר נכסיו. גזלן לא יהיב דמי. זוזי אנסוה. חמסן יהיב דמי. מודעא וכל. מכירה באונס. מצוה אנסיה. סקריקון. תלוהו ויהיב.

תלוהו ויהיב להו מתנתו מתנה. נ"י פ"ג דב"ב דף קפ"ו ע"ב. ש"ע ח"מ סי' רמ"ב. תשובת הכהן ח"א סי' קנ"ג. ר"ף ור"ן פ"ה דגטין דף תקפ"ע"א. בעל שמכר נכסיו. מודעא וכל דיניה, ד"ה אות ט"ז. תלוהו וזבין.

תלוהו וקדיש קדושה לאו קדושין הוא עשה שלא כהוגן וחכמים עשו לו שלא כהוגן להפקיע קדושין. הר"ף ונ"י פ"ג דב"ב דף קפ"ו ע"א. הוא עשה. ספק קדושין שאלה. קדושין בעל כרחיה. קדושי עד אחד ודינו, פסק י"ג.

תלוי בערכאות של גוים. עיין גנב נתלה, ושם דין כל תלוי. הרוג מצוה. מת המלינו. תלוי מצוה.

תלוי העשוי לסייע בשעת מלאכה טמא העשוי לתלוי טהור. משנה ד' פט"ו דכלים.

תלויים כולם טהורים חוץ משל נפה וכו' כחכמים. משנה ד' פט"ו דכלים. רמב"ם פ"ה מה' כלים דין ה'.

תלוי מצוה שלא ילין על העץ שנאמר לא תלין נבלתו על העץ. בפרשת כי תצא וסנהדרין פ' נגמר הדין. רמב"ם פט"ו מה' סנהדרין. סמ"ג חלק לא תעשה סי' קצ"ו. משנה ד' פ"ו דסנהדרין.

תלוי. עיין איש נתלה. גט צריך הבעל להיות מודעתו. גנב נתלה. הרוג מצוה. חלמא חוי ליה לרב. מאבד עצמו לדעת. מגדף ועובד ע"ו. מת המלינו. עובד עבודה זרה ומגדף מצוה לתלות. קללת אלקים תלוי. תולין. תליה.

תלוליות

תלוליות שאין קרובים ממנו וישנה שאין אדם זוכרה לענין מומאת נפלים.
משנה ב' פט"ז דאהלות. רמב"ם פ"ה מה' מומאת מת.
תלולית. עיין ראמות לאויל חכמות.

תלוש ולבסוף חברו בענין עבודה זרה כתלוש דאמי. הר"ן פ"ג דע"ז דף
שס"ט ע"ב. ש"ע י"ד סי' קמ"ה סעיף ג' שפתי כהן ס"ק ג'. י"ן
שרף של, פסק כתב יד ותשובתו המתחלת קרית. עבודה זרה המותרת.

תלוש. עיין אין תורמין מן התלוש. ד"ו לבא מן הדין להיות כנדון
מצי. י"ר ק הנתלוש. ת"ל י"ה.

תליה כיצד תולין ומי תולין. משנה דסנהדרין פ"ו. הר"ן שם דף
רפ"ד ע"א.

תליה. עיין אין מעידין אלא אם ראוהו שמת ודאי, בשם בית חדש עי.
א"ש נתלה. ת"ל וי.

תליות בשטרות. עיין שטר חוב שיש בו מוזקים.

תלי ליה עד דאמר הכי. תנן במסכת שביעית המחזיר חוב לחברו
בשביעית בזמן שהשביעית נוהגת ואח"כ החזירו ולא שהחזירו
בשביעית עצמה דא"כ לא הוה צריך למימר משמט אני דק"ל שביעית
משמטת בסופה צריך המלוה שיאמר לו משמט אני ואם אמר לו אעפ"כ
אני רוצה להחזירו לך יקבל הימנו שנא' וזה דבר השמטה צריך לומר
לו דבור של שמטה אמר רבה ותלי ליה עד דאמר הכי כלומר אם היה
רוצה לחזור בו יתלנו על עין אם גברה ידו עד דאומר ליה אעפ"כ וצריך
שיאמר במתנה אני נותנם לך ולא בפרעון חובי ואמר רבה התם דתלי
ליה עד דאמר נמי הכי ורבנן כתב ירוחם כתב ספר מישירים נתיב ז' וז"ל ויש
שהקשו על רש"י ופירשו תלי ליה שהיו ענינו של מלוה תלויות כלומר
יושב ומצפה וכן בירושלמי פ"ד דגטין. גטין פ"ד דף ל"ז.

תלי ליה רב לרבי ביני חמיץ האחין ששיעברו מהו. כתובות פ"ז דף ס"ט.
ת"ל ליה.

תלי קורא לדבר אחר ואיהו דידיה עבד. ברכות פ"ז דף מ"ג. על פסוק
את הכל עשה יפה בעתו שכל אחד י"פה לו הקב"ה אומנותו בפניו
ואפילו בורסקי והמשל אם תולין לחזיר בצוארו קורא שהוא רך הגדל
בדקל כדי לאכלו נקי יוגלגלנו באשפה כל כך יפה לו אומנותו. עין ישראל
מאמר צ"ו. ת"ל ליה קורא.

תלישה. עיין כל העומד ליורק. מקח אינו נגמר.

תלי תניא בדלא תניא. עיין מ"ה דאברהם. משוה דברים זה לזה.

תלמוד אם משים אדם עצמו כענק זה שרף לצואר ונראה ואינו נראה
מתקיים בידו ואם לאו אינו מתקיים בידו. ערוכין פ"ה דף נ"ד.
אם משים אדם עצמו כערוגה זו שהכל דשים בה וכבושם זה שהכל
מתבשמים ממנו פירוש שאין בו גסות הרוח ומלמד לאחרים תלמודו
מתקיים בידו שם. אם משים אדם לחייו כאבן זו שאינה נמחית אם משים
אדם עצמו כמדבר הוה שהכל דשים בו. אם משים אדם עצמו כחיה
שדורסת ואוכלת ואיכא דאמרי שמסרתה ואוכלת כלומר שאינו מבקש
תענוגים תלמודו מתקיים וכו' ע"ש. אם משים אדם עצמו כמדבר זה
שהכל דשין בו תורה ניתנה לו במתנה שנאמר ומדבר מתנה וכיון
שניתנה לו במתנה נחלו אל שנא' וממתנה נחליאל וכיון שנחלו אל עולה
לגדולה שנא' ומנחליאל במות ואם מגים לבו הקב"ה משפילו דכתיב
ומבמות חניא ואם חוזר בו הקב"ה מגביהו שנא' כל גיא ינשא שם.
ובנדרים

ובנדרים פ"ז דף ג"ה מוסיף ולא עוד אלא ששוקעים אותו בקרקע שנאמר ונשקפה על פני הישימון ופרשי' ונשקפה כמשקוף ששוקעין אותו בארץ.

תלמוד אשר ילמוד אדם בבית הכנסת לא ישכח גרסנין בירושלמי כל היגע בתלמודו בבית הכנסת ברית כרותה לו שלא במהרה הוא שוכח. תשב"ץ סי' קצ"ה. רמב"ם פ"ג מה' תלמוד תורה. ברית כרותה.

תלמוד גדול. עיין גדול התלמוד. דורש שדרשו. חזקיה כבוד. תלמוד מביא.

תלמוד דרבים עדיף. גופי הלכות אות קל"ד. דברים שבכתב.

תלמוד הוה מהדר רבי זירא כל תלתין יומין קמיה דרי' יותנן בר אבא וכן רבי חייא בר אבא. בתולין פ"ו דף פ"ו. כריתות פ"ז דף כ"ז וכן רב ששת. בפסח שני פ' אלו דברים דף ס"ה. וכן רב יהודה ראש השנה סוף פ' בתרא דף ל"ה. ברכות פ"ז דף ל"ה כתבו התוספות שכל מה שהיה לומד בשלשים יום היה מחזירו לפניו ביום אחד הוא יום ל"א.

תלמוד. הוי זהיר בתלמוד ששגגת תלמוד עולה ודון ופירושו. עיין הגד לעמי פשעם.

תלמוד וסדרו והברו. הליכות עולם שער א' פ"א.

תלמוד חמשה דברים משובין אותו פת פחמין וכל שכן פחמין עצמם והאוכל ביצה מגולגלת בלא מלח והרגיל בשמן זית ויין ובשמים והשותה מים של שיורי עיסה וי"א אף הטובל אצבעו במלח ואוכל. פת פחמים פת האפוי בגחלים. שיורי עיסה שנשתירו מלישה. הוריות פ"ג דף י"ג.

תלמוד חמשה דברים משכחין אותו האוכל ממה שאכל העכבר וממה שאכל התתול והאוכל לבו של בהמה והרגיל בזיתים והשותה מים של שיורי רחיצה והרוחץ רגליו זו על גבי זו וי"א אף המנית כליו תחת מראשותיו. הוריות פ"ג דף י"ג.

תלמוד מביא לידי מעשה. משנה א' דפאה ת"ט. נ"י פ"ק דב"ק דף ח' ע"א ולכן אמרונן תלמוד גדול ודוקא למגמר נפשיה אבל לאגמוריה לאחרני מעשה דידיה עדיף. רמב"ם פ"ג מה' תלמוד תורה. קדושין פ"ק דף מ' גדול תלמוד תורה שמביא לידי מעשה.

תלמוד מתוך דוחק. עיין כשהיינו לומדים.

תלמוד. עיין אגב שימפך. אשרי מי שבא. ברכת נטילת. בר מתא, בשם מהריב"ל בענין שריפת התלמוד. בתו המלמדה תורה.

גמרא. דגמיר. הוויות דרב ושמואל, הלכתא בשלש עשרה פנים, ותקילא לי בכוליה תלמודאי. זמר בכל. כי בעיתו. כל ימי עני. כל עמר. כל שאינו לא במקרא. כשהיינו לומדים. כשם שהזית לא אברי ליליא. למוד. לעולם ישלש. מגמר בעתקא. מדמ שמעי. מהדורא. מוחלפת השיטה. עד דכפנת. עשה דברים. פריה ורביה לא, מהרים מונץ מ"ב. צורבא מרבנן שרי. רב אשי סדר. רבי איקר תלמודיה. רב יוסף איקר תלמודיה. שבעה דברים צות. שטר מומעה. שמעת תא בעיא. תורה. תורה אס ערוכה. תורה חייב אדם ללמד. תיב את דאוויל. תלמוד תורה עיין. תלמיד חכם ששכת. תלמיד שתלמודו. תעניות מאה. תקילא לי.

תלמוד עשרה דברים קשין לו העובר תחת אפסר הגמל וכל שכן תחת גמל עצמו והעובר בין שני גמלים והעובר בין שתי נשים והאשה העוברת בין שני אנשים והעובר מתחת ריח רע של נבילה והעובר תחת

גשר שלא עברו תחתיו מים ארבעים יום והאוכל פת שלא בשל כל צרכו והאוכל בשר מוזהמא ליסטרון והשותה מאמת המים העוברת בבית הקברות והמסתכל בפני המת וי"א אף הקורא כתב שעל גבי הקבר. העושה אותם היא קשה לשמוע. העובר תחת ריח רע של נבילה דכל ההולך ומרית הוא עובר תחת אותו ריח שהרית הולך ועולה. וזהמא ליסטרון אותו כף שבוחשין את הקדירה קרי ליה הכי על שם שמעבירין בו הוזהמא לצדדין. הוריות פ"ג דף י"ג.

תלמוד תורה בתשעה באב אסור ותינוקות של בית רבן במלים ומותר לתלמוד מדרש איכה וכו' ויש אוסרים לתלמוד על ידי הרהור ומותר לקרות כל סדר היום ופ' קרבנות איזהו מקומן ומדרש רבי ישמעאל. ש"ע א"ח ס' תקנ"ד. וכתב מהר"ם מלובלין ס' צ"ט מותר לתלמוד בשבת שחל תשעה באב להיות בתוכה. ועיין דבר שמואל תשובה ט' המורה צד היתר לעשות דרש של הספר לתלמוד חכם בתשעה באב אע"ג דאין אוסרים צדוק הדין בו משום דאקרי מועד. וז"ל שם בסוף התשובה קא חזינא דנהוג עלמא לדרוש על המתים. בני משה בסוף ספרו לקוטשים דף ג' ע"ג ד"ה כתב הבי' בשם הכלבו (א"ח ס' תקנ"ד) והר"ף כתב ובפירושו איכה אבל לא בפירושו אויב משום דהוא עמוק טפי ואמרו קורין דוקא אבל לענין סברא אסור וכו' ולכאורה יש לתמוה מה שתמה עליו מהר"ל דבמה נסתפק לחלק בין הפירוש והקריאה אטו בשופטני עסקינן שאינם מבינים מה שמוציאים מפייהם ואי משום שיש בו עיון מכל שכן דעדיף דהא ר"מ מתיר לקרות במקום שאין רגיל מפני שהוא מצטער לתלמוד ע"ש ולי נראה לומר דכוונת הר"ף היא דבשלמא לקרות בלא עיון אלא שבקרות אותן הדברים מבין כוונתו אז ודאי מותר ואז כשהם דברים שאינו רגיל בהם הוא נכון יותר לפי שאז מצטער שלא הבין בעיון קל כוונתם אבל שהוא צריך להעמיק ואדרבה כשהוא הבין אותן הדברים אחר העיון שמח מאד כי יכול להבין דברים עמוקים זה נ"ל. וא"ת קדוש הליל. צדוק הדין בתשעה.

תלמוד תורה גדול יותר מהקרבנות תמידין דא"ל המלאך ליהושע עתה באתי. ערובין פ"ז דף ס"ג. מגילה פ"ק דף ג'. סנהדרין פ"ז דף מ"ד. שבועות פ"ד דף ל"ה. ובתוספות שם במגילה עתה באתי פירש ריב"ן על התלמוד תורה דכתיב ביה ועתה כתבו לכם את השירה הזאת.

תלמוד תורה ומעלתה. גופי הלכות דף קמ"ד ע"א.

תלמוד תורה במבטלים לשמוע מקרא מגילה. אלפסי ור"ן פ"א דמגילה דף שניש ע"ב. ולהוצאת המת לאו דוקא מת מצוה ולהכנסת כלה ע"ש. ולברית מילה שם בריא"ז. אלפסי ור"ן פ"ג דמ"ק דף שצ"ז ע"ב ור"ן דמגילה דף שס"ז ע"ב ושלישי גבורים שם בארוכה ודוקא כשאין למת כל צרכו וכמה כל צרכו תליסר אלפי גברי ושתי אלפי שיפורי והני מילי לדקרא ותני אבל דמתני לית ליה שעורא ולעיל פירש הרב אלפסי על מימרא דרבי שמעון בן לקיש לישתמיש אינש במאן דתני ארבעה מי ששונה ארבעה סדרי משנה ולא לישתמיש במאן דמתני ארבעה מי שגמר תלמוד ארבעה סדרים ורש"י פירש דתני לעצמו דמתני לאחרים. עיין ש"ע אה"ע ס' ס"ה סעיף א' בהגה ובית שמואל ס' ס"ד סעיף א' בהגה וס"ק ג' ובח"מ כתב אפשר מי שרואה שנכנסים לחופה חייב לבטל אבל מי שיודע ואינו רואה אינו חייב לבטל מיהו בבריתא לא משמע כן וג' וכתב בפי' פרשי הכנסת כלה ללוות מבית אביה לבית חופתה וכו' שוב מצאתי ב"מ כי הכנסה היא שמסרה בשחרית לחתן קודם הברכה נמצא מה שהולכים

שהולכים בזמננו כל הקהל לכסות ראש הכלה היא נקראת הכנסת כלה לחופה ע"כ והמטרי זהב כתב נראה לדין לא הוי כסוי הראש חופה אלא הכנה לחופה שהיא אח"כ שהיא הגמר ואין הולכין אלא ללוות החתן ולא ללוות הכלה ששם כל הנשים הולכים עמה ואין להתערב שם עמהן וראיתי בקצת מקומות אנשים וחשובים הולכים לקראת הכלה וכשמקריבים אליה הזוריה לאחוריהם לחופה ונכון הוא עכ"ל. ועיין שיע' י"ד סי' רמ"ז תלמוד תורה שקול כנגד כל המצות הוי לפניו עשיית מצוה ולמוד תורה אם אפשר למצוה להעשות ע"י אחרים לא יפסוק תלמודו ואם לאו יעשה המצוה ויהזור לתורתו סעיף י"ח ועיין לעיל סי' ר"מ סעיף י"ב ובא"ח סי' תרפ"ז. שיע' י"ד סי' שס"א סעיף א' מבטלין תלמוד תורה להוצאת המת (בריתא דכתובות דף י"ז ע"א) למאן דמתני לאחרים אין לו שעור (מימרא דרב ששת וכו' שם ע"ב) אפילו יש עמו כמה אלפים מתבטל בשבילו ולמאן דקרי ותני דהיינו שקרא ושנה ועדיין לא שנה לתלמידים אם יש ששים רבוא אין צריך להתבטל בשבילו למאן דלא קרי ותני כיון שיש לו מי שיתעסק עמו אין צריך להתבטל בשבילו (טור בשם בה"ג) והוא שיש שם עשרה (שם בשם רב נטרונאי ושהרמב"ן כתב דמעמא דמסתבר הוא דהא איכא שורה וקדיש וברכת אבלים דבעי עשרה). וי"א דעכשו מן הסתם מבטלין שאין לך אחד מישראל בזמן הזה שאינו במקרא או במשנה (ב"י בשם הריטב"א פ"ב דכתובות שכיב בשם סמ"ג). ואשה וי"א שדינה כמאן דקרי ותני (טור בשם אביו הרא"ש שם בשם ב"פ"ה דכתובות כיון דאינה מצווה ועושה מה שמוטל עליה) וי"א שדינה כמאן דלא קרי ותני וכן נהגו באשה ותנוק לקולא (הרמב"ן בספר תורת האדם) ואין מבטלין תלמוד תורה למת כשיש מי שיתעסק עמו כל צרכו אלא עוסק בתורה ואינו צריך לצאת ולראות אם יש עמו כל צרכו אם לאו אלא כיון שיש שם מי שיעשה מעשה תלמוד תורה שלו קודם ותנוקות של בית רבן אין מבטלין כלל (טור מדברי התוספות שם בכתובות ואביו הרא"ש בסוף מ"ק): סעיף ב' בד"א שמבטלין תלמוד תורה ללוותו בשעת הוצאתו אבל כל זמן שמוטל לקוברו אין מבטלין בשבילו תלמוד תורה אלא אם יש חבורות בעיר שכל אחת מתעסקת יומה אותה שאינה יומה מותרת בין בלמוד בין בשאר מלאכות ובשעת הוצאה מבטלין מכל שאר מלאכות ובאים ללוותו אפילו אי לא קרי ותני דלא מפלגינן בין לא קרי ותני אלא בבטול תלמוד תורה אבל בשאר מלאכות אפילו אי לא קרי ותני הכל בטלים ובאים ללוותו ואם אין חבורות בעיר כל בעלי מלאכות צריכים להתבטל ולהתעסק בו עד שיקבר אבל מתלמוד תורה אין צריכים להתבטל אלא בשעת הוצאתו כדאמרן: סעיף ג' היראה את המת ואינו מלווה וכו'. שבות יעקב ח"ב תשובה מ"ז ראיתי בכנה"ג סי' תרפ"ז וז"ל רמב"ם פ"א מה' מגילה וסתימת לשונו משמע אפילו תלמוד תורה ברבים מבטלין משום מקרא מגלה מדלא ביאר דוקא בתלמוד תורה דיתיד וכו' בגמרא משמע דוקא תלמוד תורה דיתיד דאיכא ק"ו אבל תלמוד תורה דרבים דליכא קל וחומר אין מבטלין והוא השיב דהלחם משנה פ"א מה' מגילה תירץ ומה שתירץ הוא נגד משמעות הגמרא.

תלמוד תורה מבטלים. עיין א ב בית דין שמת, שמבטלים ת"ת מבטלים הספרדים. אין לעבור. ככו בכה לחולך. חכם שמת. מבטלין תלמוד תורה. מת ודין. נשיא שמת.

תלמוד תורה מפסיקין. לא שנו אלא כגון רשבי' וחבריו שתורתם אומנותם אבל כגון אנו מפסיקין לק"ש ולתפילה. לא שנו הא דאמרין חברים שהיו עוסקים בתורה מפסיקין לתפילה כגון רשבי' וכו' אבל כשהיו עוסקים

עוסקים בעבור שנה לא היו מפסיקין לכלום. שבת פ"ק דף י"א. תפילת השחר דברים.

תלמוד תורה מצוה ללמוד וללמד שנאמר בפ' ואתחנן ושנתם לבניך ודברת בם ואין הנשים חייבות בה. ספרי וקדושין פ"ק. ופ' עשרה יוחסין. ובבא בתרא פרק לא יחפור. ובסוטה פ' נוטל. ובסוכה פ' לולב הגזול. ובפסחים פ' מקום שנהגו. רמב"ם פ"א מה' תלמוד תורה. סמ"ג עשין י"ב. סמ"ק סי' ק"ג ק"ד. י"ד סי' רמ"ו. חלק אדם נתיב א' חלק ב'. כלבו סי' ע"ד. רוקח סי' רצ"ו. אלפסי ור"ן פ"א דקדושין דף תרל"ג ע"א. ש"ע י"ד סי' רמ"ה מצות עשה על האיש ללמד את בנו תורה ואם לא למדו אביו חייב ללמד לעצמו. מסקנת הגמרא דקדושין פ"ק דף כ"ט ע"ב. ועיין ש"ע י"ד סי' רמ"ו סעיף ו' היה הוא צריך ללמוד ויש לו בן ללמוד ואין ידו משגת להספיק שניהם אם שניהם שוים הוא קודם לבנו ואם בנו נכון ומשכיל בנו קודם ואעפ"כ לא יבטל הוא. רמב"ם פ"א מה' ת"ת. כשם שמצוה ללמד את בנו כך מצוה ללמד את בן בנו שנאמר והודעתם לבניך ולבני בניך בריתא שם דף ל' ע"א ומימרא דריב"ל כל המלמד את בן בנו תורה מע"ה כאלו קבלה מהר סיני ויליף לה מקראי שם. בני בנות. זרע כי כתיב בקרא. מעשר הריות. תיב את דאזיל אנא.

תלמוד תורה מתחילין בראש חדש ואין כאן ניתוש. ש"ע י"ד סי' קע"ט סעיף ב' בהגה. למוד בראש.

תלמוד תורה. עיין אבל אסור בתלמוד. אחים שמינה המלך, אחד מן האחים יוצא ללמוד תורה. אטרוד לא מר אופסיק. אין לעבור. אלו דברים שאדם. אם רואה אדם שיסורין באים עליו. ארבעה דברים אדם. ארץ ישראל אין יוצאין. בדיקת חמץ וחמנה. בזמן שאדם קורא ושונה. בני בנות. ברוך המקום שהרגו. ברכת התורה ודיניה. בתו המלמדה. גדול התלמוד. דברים שבכתב. הלכה למשה מסיני אם הוא. הקדש בזמן. הקדש עניים. הקדש תלמוד תורה. והודעת להם. זרע כי כתיב. טומאת מת עיין כנה"ג. כל מצות עשה שאין. כתובה המוחלת, שם תראה תוכל אשה להתנות ללמד תורה לבעל. למוד. מבטלין. מגדל בנו לתלמוד תורה. מגלגל אדם עם בנו. מגלה דוחה כל המצות. מזונותיו של אדם. מעלין בקדש ולא מורדין שאלה. מצות האב על הבן. נזיר עולם. ניהא ליה לאיניש לפעמים. ספר תורה אין מוכרין. עבודה המורה. עכנא עכנא. עם הארץ איזה הוא. עם מצינו ששונה התנא. ערב שבת אסור. פריה ורביה לא, בשם מהר"ם מינץ מ"ב. צדקה מותר לשנותה. רוב הקהל כופה, בשם רש"ם. שבת עולה למנון ימי. שלשה מנהלי תורה. תורה אין אדם לומד. תורה חייב אדם ללמד. תורה ילמוד אדם ואח"כ. תחילת דינו של אדם. תלמוד עיין. תלמידים ואופן. תלמיד שלא ראה.

תלמוד תורה. עיין כתובות פ"ד דף נ' כל המכנים את בנו פחות מבן שש רץ אחריו ואינו מגיעו איכא דאמרי חבריו רצים אחריו ואין מגיעין אותו ותרווייהו איתניהן חליש וגמיר ואי בעית אימא הא דכתיש הא דבריא. רץ אחריו פירוש להברותו ולהזיוותו ואין מגיעו ומסוכן הוא למות מרוב החולשה יען נכנס לתלמוד פחות מבן שש חבריו רצים אחריו לחיות פקחים בתורה כמותו הא דכתיש אל יכניסנו שמסוכן פן יחלש וימות הא דבריא יכניסנו לפי שמתפקח. שחייב כל אדם בתלמוד תורה והיאך לומדים בשכר ש"ע י"ד סי' רמ"ו. וכל דיני המלמדים שם ובסי' רמ"ה.

תלמידא אכיל שלוים ופסיוני בשביל רבה. יומא פ"ה דף ע"ה.

תלמידא דשפיך קמיה רביה לית ביה משום אפקרותא. פירוש ששופך מן המים ששתה רבו קודם שישתה הוא. תמיד פ"ק דף כ"ז.

תלמיד אופן לכתו עם רבו. עיין בור זה. גס רות.

תלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר. בן יעקב שהיה שונה בלחש לאחר שלש שנים שכח תלמודו. ערובין פ"ה דף נ"ד. תלמיד אחד היה לו לרבי אליעזר בן יעקב שנתחייב שריפה למקום אמרו הניחו לו שאדם גדול שמש. תנא.

תלמיד אינו סומך אחר במקום רבו. מהרר"ק שורש קס"ט.

תלמיד אל יורה אלא אם כן נטל רשות משום מעשה שהיה שהלך רבי למקום אחד וראה בני אדם שמגבילים עיסותיהם בטומאה פירוש לא היו מקפידין לטהר כליהם ושאל מהם אמאי היו עושים כן והשיבו דתלמיד היה שם והורה להם מי בצעים אין מכשירין כלומר מי אגם והוא דרש להם מי ביצים ואינהו סבור מי בצעים וזו היא תשובה על אשר שאלו שם בנמרא אי גמיר רשותא למה לו למשקל פרשיי וכי יהיב ליה רבו רשותא מידך דייק ביה שיהא לשונו פתוח ולא יטעו השומעים את דבריו. סנהדרין פ"ק דף ה'. ש"ע י"ד סי' רמ"ב אסור לאדם להורות לפני רבו לעולם וכל המורה לפניו חייב מיתה אבל מותר לחלוק עליו באיזה פסק או הוראה אם יש לו ראיות והוכחות לדבריו שהדין עמו. ואפילו נטילת רשות לא מהני תוך שלש פרסאות אם הוא רבו מובהק ואם הוא רחוק מרבו י"ב מיל ושאל לו אדם דבר הלכה בדרך מקרה יכול להשיב אבל לקבוע עצמו להוראה. ולישב ולהורות אפילו הוא בסוף העולם אסור להורות עד שימות רבו או עד שיתן לו רשות. ועיין אלפסי ור"י פ"ו דערובין דף ר"ט ע"א דלאפרושי מאסורא כגון שרואה אדם שעובר עבירה מפני שאינו יודע שהוא אסור או מפני רשתתו מותר להפריש ולומר לו שהוא אסור בפני רבו דכל מקום שיש חלול ה' אין חולקין כבוד לרב. ור"ת פירש שם בתוספות דטעו בין ביצים לבצים כמו היגאה גמא בלא בצה. אפקרותא. ועצומים. כי רביס. כל מקום שיש. תלמיד במקום.

תלמיד אם אינו אומר הלכה מפי רבו אין קפידא יען הכל יודעים שהתורה של רבו. יבמות פ"י דף צ"ו. חבירותא. כך מקובלני מבית דינו. כעס בתלמיד חכם עיין רב. מאן עקין. רבי אלעזר אמר לשמעתא. תמה אני.

תלמיד בור לפני הדיין. עיין מדבר שקר.

תלמיד במקום הרב אין הלכה כמותו. אלפסי דבי"ט דף ע"ב. אין הלכה כתלמיד.

תלמיד במקום הרב אין חולקין לו כבוד אלא היכא דרביה פליג ליה יקרא. משנה א' פ"ז דיומא ת"ט. קדושין דף מ"ג ע"א תוספות דבור המתחיל מורד במלכות (ואי אין חולקין לא נתחייב דוד בהריגת אוריה). יומא דף ס"ו ע"ב תוספות ד"ה מהו להציל הכבשה מן הארי. שם דף ס"ט ע"א ש"מ חולקין בסופו. ב"ב דף ק"ט ע"ב בשאלת בנות צלפהר אי טרום המקרא מטעם דאין חולקין או כולם ישבו דחלקו כבוד זה לזה. סוטה דף מ' ע"ב תוספות ד"ה ש"מ מחון הכנסת נתנו לראש הכנסת וכי. שם דף מ"א ע"ב תוספות ד"ה מצוה שאני. שבת דף ג"ז ע"א תוספות ד"ה דקא"ל ואדוני יואב דאין זה מיד וכי אלא דמורד היה שאמר לו לעשות ולא עשה (ומשמע דחולקין כבוד). נדרים דף ל"ב ע"ב

ע"ב שנמל כהונה משם ונתן לאברהם בשביל שחלק כבוד לאברהם ולכן פירש שמעון העמסוני מן את ה' אלקיך תירא שירא להשוות לכבוד המקום. עמודי שבעה פחד יצחק סי' י"א מיתת משה במדבר שהגיע ערכו של יהושע ואין חולקין שם להורות בפני רבו אסור ג"כ מטעם זה (וכן העובדים לשמש ולירח ולצבא השמים טועים דאין חולקין). אלפסי ור"ן פ"ק דקדושין דף תרל"ה ע"ב.

תלמיד במקום רבו אל יורה אלא אם כן רחוק ממנו שלש פרסאות ונטל רשות מרבו. אלפסי ונ"י דסנהדרין דף רע"ב ע"ב. ש"ע י"ד סי' רמ"ב.

תלמיד במקום רבו אל יורה אפילו ביעתא בכותחא משום דלא מסתייעא מלתא ולא מפני דמתוי באפקרותא. כך אמר אבוי שבא לפני אריסו ושאל לו מהו לארס מנתק חברו לפני חדשים וא"ל הן וכשבא לפני רב יוסף אמר לו רב ושמואל דאמרי תרווייהו צריכה להמתין כ"ד חדש ואמר שגם הוא שמע היה דרב ושמואל ולא אסתיעא ליה מלתא לאומרה לכן אמר אפילו ביעתא בכותחא וכו'. כתובות פ"ה דף ס'. ובגמרא דערובין פ"ו דף ס"ג א"ר אלעזר על אחד מתלמידיו שהורה הוראה בפניו תמה אני אם יוציא זה שנתו ולא הוציא שנתו ואמרינן התם דיהודה בן גוריא הוה. עיין לחם רב תשובה ע"ג עיר גדולה שקבלו עליהם בשבועה חמורה חכם למרביץ תורה והנה אחר עשר שנים קם אחד מתלמידיו מיוחדי הקהל האחד ורצה לדרוש בקהל ההוא בטענה כי החכם המרביץ תורה אינו דורש בכל קהלה כי אם פעם אחד בחדש וה"ו נמצאו אנשי הקהל ההוא עומדים שלש שבתות בלא שמיעת הדרשה הורה פנים והעלה דאין לו רשות לתלמיד לדרוש בפניו ואפילו שלא למד רוב חכמתו ממנו והוא גדול או שזה לו מאחר שהוא אתריה דרביה והרוצה לשמוע דברי תורה ילך לו לקהל שהוא דורש בו ואל יזלו בכבוד הרב. עיין מהרד"ך בית כ"ב. תשובת מהרד"ך בית כ"ז רב חייב נדוי ותלמידו נדהו מהו. שארית יוסף י"ט אין לתלמיד לתפוס ישיבה במקום רבו של רבו. מהרר"ם מיניץ ל' בדין תלמיד אל יורה בפני רבו ושלא להחליש דעתו בשום דבר. הרד"ך בית כ"ב מביא הא דאמרינן בפ"ק דשבת על פסק ושויין אלו ואלו וכו' אמרו בגמרא ההוא תלמידא דאורי בחדתא דארגוי כר' שמעון שמתיה רב המנונא והא כר"ש סבירא ליה באתריה דרב הוה לא אבעי ליה למימר הכי מכאן כתב רשד"ם י"ד תשובה צ' ראייה ברורה וגמורה שהרי תלמיד זה הורה כהלכה ועכ"ז שמתיה רב המנונא משום שלא היה לו להורות באתריה דרב כי לא היה כבודו של רב והביא עוד ראייה הרד"ך דלא מבעיא תלמיד כנוכח אלא אפילו גדול כמוהו זה הבא במקומו אין ראוי להורות מפני כבוד רב המקום ההוא וכ"ש בנר"ך שכבר קבלוהו עליהם לרב לימים ושנים ומרביץ תורה ביניהם וגמירי מעלין בקדש ואין מורדין. אסור לתלמיד להתיר נדרים במקום רבו ואולינן בתר כוונת הנודר ולפעמים בתר מנהג המדינה בחיי פ' מטות. אין לאדם להתיר לכתחילה במקום רבו ולא במקום שיש גדול ממנו אא"כ נתן לו רשות ש"ע י"ד סי' רכ"ח סעיף ב'. שורש דין תלמיד האסור להורות בפני רבו במסכת ע"ז פ"ק ובר"ף ובסוטה פ' היה נוטל ובערובין פ' הדר. והרשד"ם ח"מ סי' א' פסק שאסור לקבוע מדרש במקום רבו מובהק ולהורות לפניו ובסוף התשובה כתב ז"ל אבל אין ספק שראוי לגדור נדר בזמננו זה כי רבו בקוץ הזמן השועלים קטנים מתבלים כרם ה' צבאות היו עבדים ליצרם כל ימיהם ובלא דעת ותבונה בוד רמה יושבים על כסא ההוראה ושרים לפי ערכם בחכמת התורה ושלא היה להם עסק אחר כל ימיהם הולכים לרגליהם מעבדים על זאת ישתומם כל חסיד כי אין ספק כי בזה יצא

משפט מעוקל ושופט כל הארץ מלכנו וישיענו ויקויים מקרא שכתוב ואשיבה שופטך וגו'. בערובין פ' הדר א"ל רבי יעקב בר אבא לאביי כגון מגלת תענית דכתיבא ומנחא מהו לאורויי א"ל הכי אמר רב יוסף אפילו ביעתא בכותהא. והיינו הא דאמר אביי ש"מ באתר דאית גבר תמן לא תהוי גבר. עיין הרי"ף ריש פ"ו דערובין דף ר"ט ע"א. אימתי תלמיד חכם מורה במקום אחר והנלוה לזה ב"י י"ד סי' רמ"ב. איסור המורה הוראה בפני רבו ולמה הרי"ף פ"ק דסנהדרין. רמב"ם פ' כ"א מה' סנהדרין. קלעי סי' ק"ו. מהררי"ק שורש קס"ט סי' ב'. תשובת בן חביב סי' ל'. איזה רב נקרא רבו לאיסור הוראה קלעי סי' ק"ו. הוראה הכתובה בפירוש בספרים מותרת לתלמיד ב"י י"ד סי' רמ"ב. האומר לפני רבו לשון שכן פוסקים הדינים כגון אתה הייב נדוי הוה כמורה הוראה קלעי סי' ק"ו. יכול התלמיד לומר מה שבעדעתו אך שלא יורה על מעשה שבא מהר"ם פארוזה סי' ס"ג. אם חכם יכול להורות בעיר שיש חכם אחר או גדול ממנו רשד"ם ח"ב סי' צ' ור"ב. וה"ד סי' א'. קלעי סי' ק"ו. תלמיד אל יורה בלי רשות רבו ולמה בנימין זאב סי' רמ"ח. אינו אסור רק להתייר בן חביב סי' ל'. אם יש חלוק בין זמננו לזמנם מהררי"ק שורש כ"א וקס"ט. הרמב"ם פ' עשרים מה' סנהדרין תלמיד אל יורה בפני רבו א"כ רחוק ממנו שלש פרסאות. כל המורה הלכה בפני רבו ראוי להכישו נחש דכתיב צעיר אני לימים ואתם ישישים על כן וזלתי ואירא וכתוב התם עם חמת זוחלי עפר. ערובין פ"ה דף נ"ד. הרי"ף ונ"י פ"ו דשבועות דף של"ב ע"ב רב הונא רביה דרב חסדא בדאמרין ב' הדר עם הנכרי אמר רב יוסף ביעתא בכותהא בעי לי מרב חסדא בשניה דרב הונא ולא אורי לי. אדרבה עיין. אפקרותא. בני אהרן לא מתו. בעיא בעי האבעיין. הוראה איך. חומרא בדבר המותר. חכם הקהל, לחם רב ע"ג. מורה הלכה. מנויי הקהל. מנקת. משנה אם כתבה. נדוי גורו. נזקי שכנים מעשה, שועל קטן הסותר פסק רבני אנקונא. נקוד עיין. רבי וחכמתו. תלמיד אינו סומך. תלמיד אל. תלמיד חכם אימתי. תלמיד חכם המבוהו. תלמיד לא לשרי. תקנות שנתקנו, תקנה רביעית.

תלמיד הגון לקראת צמא התיו מים ואם לאו הוי כל צמא לכו למים. תענית פ"ק דף ז'. תלמיד חכם הגון.

תלמיד הגון. עיין בזמן שאדם קורא ושונה.

תלמיד היודע ברבו שיודע להתויר לו טעם בין ואם לאו תבין את אשר לפנך ואל תביישנו. הולין פ"ק דף ו'. ושמת סכין בלועך אם בעל נפש אתה פרוש הימנו דבסיפא דקרא כתיב ואל תתאו למטעמותיו.

תלמיד הלומד תורה יהיו עיניו רואות מורה דר' אמר האי דמחדדנא מחבראי דחזיתיה לר' מאיר מאחוריה ואילו חזיתיה מקמיה הוה מחדדנא טפי. ערובין פ"ק דף י"ג. האי דמחדדנא. והיו עיניך רואות.

תלמיד המחכים את רבו ושכרו. יומא פ"ה דף נ"ג. יהא רעוא דתירום. רב וכבודו.

תלמיד המנדה לכבודו. עיין רב המנדה.

תלמיד הנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך ליפטר ממנו פעם שניה. הרי"ף ור"ן פ"א דמ"ק דף שפ"ד ע"א. גמרא דמ"ק פ"ק דף ט' למדתנו רבנו תלמיד הנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך ליפטר פעם אחרת. תלמיד שנפטר.

תלמיד הנפטר מרבו לא יהויר פניו וילך אלא לצדדין כי הא דרבי אלעזר כי הוה מיפטר מניה דר' יוחנן הוה מסגי ואויל לאחוריה כי הוה בעי רבי יוחנן לסגויי הוה גחין וקאים רבי אלעזר אדוכתיה עד דהוה מכסי ר' יוחנן מניה. הרי"ף ור"ן פ"ק דקדושין דף תרל"ה ע"א.

תלמיד הפורש מן התורה. עיין תלמיד חכם הפורש.

תלמיד הראוי למנתו פרנס על הצבור כל ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה ואפילו במסכת כלה (ופירוש ענין מסכת

כלה ברין). הרי"ף פ"א דתענית דף רס"ו ע"ב. משנה ד' פ"א דתענית תי"ט איכא דאמרי בריתא היא כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה והתוספות בשם ר"י כתבו דהאי מסכת כלה היינו דרשות הסודרות מה' החג כדאמרין בלא יחפור דף כ"ב רב נחמן ריש כלה הוה. שבת פמ"ו דף קי"ד. תענית פ"ק דף י'. קדושין פ"ב דף מ"ט. רי"ף ור"ן פ"ט דשבת דף קמ"ב ע"א. תלמיד בענין קדושין רי"ף ור"ן פ"ב דקדושין דף תרמ"ב ע"ב. ש"ע אה"ע סי' ל"ח סעיף כ"ז על מנת שאני תלמיד כל ששואלים אותו דבר אחד בתלמודו ואמרו ואפילו בהלכות החג שמלמדים אותם ברבים מדברים הקלים סמוך לחג כדי שיהיו כל העם בקיאים בהם (גמרא פ"ב דקדושין דף מ"ט ע"א ע"ב אמרו ואפילו במסכת כלה ובפירוש הערוך בשם ר"ח שמתעסקים בה ת"ח שרוצים לדרוש בכלה דאלול או בכלה דאדר). אבידה מהדרין, חכם איהו. חכם שמת. יחיד איהו. מסכת כלה. תלמיד חכם הראוי.

תלמיד השומע מפי תלמיד אינו דומה לשומע מפי הרב דאמר ההוא תלמידא אזכה ואסק ואגמרא לשמעתתא מפומיה דמריה. נדה פ"ד דף מ"ח. מ"ק פ"ג דף כ"ב.

תלמיד וכבודו. יש לרב המסמך לחוש על כבוד הנסמך ממנו. מהרר"ם פאדווה סי' כ"ט.

תלמיד חבר בכל מקום שאומר כה"ג ר"ל שהיו חברים תחילה ואח"כ נתחכם אחד מהם באופן שהשני נעשה תלמידו כמו שהיה בן עזאי חבר לר' עקיבא ונתחכם ר' עקיבא והיה בן עזאי תלמידו ואמרו בגמרא בן עזאי תלמיד חבר לרבי עקיבא היה והיו כאלו אמר נעשה תלמיד מי שהיה חבר בתחילה אבל אין הפירוש מי שהיה תלמיד נתחכם עד שעתה נעשה חבר אבל הפירוש הוא עתה נעשה תלמיד מי שהיה כבר חבר לתודיע חכמת הרב שגדלה עד שנעשה רבי למי שהיה לו חבר בתחילה כי לא בא להודיע גדולת חכמת התלמיד ע"כ מצאתי. אמנם רש"י פירש תלמיד חבר שהוא חכם כמותו רק שלמד ממנו דבר אחד או יותר ע"כ. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות ת' ד"ה תלמיד חבר.

תלמיד חבר. גופי הלכות אות תקי"מ. כתבו התוספות שאינו נענש ויכול לקרות לרבו בשמו תוספות פ' הבא על יבמתו דרב כהנא תלמיד חבר לרב ולכן היה קוראו בשמו ולא נענש משום מ"ש הקורא לרבו בשמו נענש ובוה נ"ל דאפשר ליישב מה שקרא יהושע לרבו בשמו מלבד מה שתירצו שקראו אדוני וכתבתי בזה ברצוף אהבה על לשון הרמב"ם הלכות ת"ת.

תלמיד חבר חשיב התלמיד המתחכם הרבה עם רבו אעפ"י שרוב חכמתו ממנו. גן המלך והוא ספר גנת ורדים בין טור י"ד לטור אה"ע אות צ"ג. והוכיח הדבר מתוספות פ' כל היד דף י"ד ע"ב.

תלמיד חבר. עיין ע"א אמרה כן עזאי תלמיד.

תלמיד חכם איזהו. עיין אבידה מהררינג לצורבא מרבנן. יחיד איזהו. תלמיד חכם הראוי.

תלמיד חכם אימתי מורה במקום אחר והנלוה לזה. ב"י י"ד סי' רמ"ב.

תלמיד חכם אין דרכו לדקדק בנשים. הר"ף וני' פ"י דב"ב דף רמ"א ע"ב ודיניו. צורבא מרבנן דאזיל לקדושי אתתא. צורבא מרבנן לאו אורחיה. שובר כותבין לאשה.

תלמיד חכם אינו חייב לבא לדין לפני קטן ממנו. קדושין פ' בתרא דף ע' בדברים שבין רב נחמן לרב יהודה בר יוחנאל. ועיין רדב"ז תשו' קי"ט הרשות נתונה לתלמיד חכם למחול על כבודו ולמזיל לטהודי או לעמוד לדין בפני דינא דבציר מניה או עם הארץ הרשות בידו אבל לכופ אותו שילך לא אמרה אדם מעולם ויכול למנות שליח ואם יתחייב שבועה או יבא לביד וישבע. הר"ף פ"ד דשבועות דף שמ"ז ע"ב דת"ה אינו חייב לבא ולהעיד בדיני ממונות לגבי דינא דבציר מניה אבל בענין אסור והיתר אין חכמה ואין תבונה וגו'. שיע' ח"מ סי' כ"ה. ור"ן שם. בעל דין תבעוהו. כבוד תלמיד חכם. נשים יקרות. נתבע אם ממנה. צורבא מרבנן דידע סהרותא. רב שמחל. תלמיד חכם היאך דן עם עם הארץ. תלמידי חכמים וכבודם עיין שיע'.

תלמיד חכם אינו רשאי לעמוד מפני רבו אלא שחרית וערבית כדי שלא יהיה כבודו מרובה מכבוד שמים שהרי פני יוצרו אינו מקבל אלא שחרית וערבית. קדושין פ"ג דף ל"ג. רמב"ם פ"ו מה' תלמוד תורה. גמרא שם כל תלמיד חכם שאינו עומד מפני רבו נקרא רשע ואינו מאריך ימים ותלמודו משתכח שנאמר וטוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים כצל אשר איננו ירא מלפני האלקים מורא זו אינו יודע מהו כשהוא אומר ויראת מאלקיך הרי מורא זו קימה וגמר האי מלפני דמפני שיבה תקום וגומר וטוב זו תורה דכתיב כי לקח טוב. הר"ף ור"ן פ"ק דקדושין דף תרל"ה ע"א. עיין ספר בני חיי על טור י"ד סי' רמ"ב בהגהות הטור אות ג' שכתב בשם התוספות דהאי אינו רשאי ר"ל אינו חייב. קי"מ והידור. רב וכבודו. תלמיד חכם שאינו.

תלמיד חכם בזמן הזה ליכא לכמה דינים אמרינן הכי. כנה"ג י"ד סי' י"ח הגהות הטור אות ל"ה כתוב בחדושי אגודה למסכת חולין הובאו בסוף תשובות מהר"י ווייל ועוד נראה לי דבעונותינו הרבים אין עתה תלמיד חכם שידע אפילו במסכת כלה וכ"כ בתשובות מהר"ל סי' ע"א ומהר"י ווייל סי' קס"ג ומההר"ק שורש קס"ב בשם מהר"י מולין וכ"כ מהר"ם די בוטון תשובה י"ט לענין דלא קנסינן לישראל זהב למי שחירף ת"ה בזמן הזה. אבל הרד"ך בית כ"ב חדר י"ד חולק על זה וסובר דאף בזמן הזה קנסינן לישראל זהב וכ"כ מורי הרב בתשובה ח"מ סי' מ"ז ומהר"ש הלוי ח"ד סי' ח' בעל משפטי שמואל סי' קי"ט הרבה להשיב עליו וכתב שאין לסמוך על דבריו ואפילו לפי דבריו היינו דוקא לקנוס אבל לנדות דיינינן דין ת"ה וכ"כ רשד"ם י"ד תשובה י"ן והר"י הלוי סי' נ"ו ומשפט צדק ח"ב סי' מ"ט דף קמ"ב וגם מדברי מהר"ש ז"ל הובאו דבריו בתשובת מהר"ש הלוי י"ד סי' ט' דאף בזמן הזה קנסינן לישראל זהב. שבות יעקב ח"ב קמ"ז בענין הזכרת עדות. ג"ט המביאו ונפל ממנו. הערמה בדרבנן. עדות אימתי יכול להעיד, דלענין הזכרת עדות איכא. תלמיד חכם המכונה, בשם אגודה וכמה פוסקים.

תלמיד חכם בחזקת כשרות להעיד עד שיפסל. ח"ט וב"י סי' ל"ד.

תלמיד חכם בלילה. עיין ש"מור.

תלמיד חכם גנאי הוא לו לצאת במנעלים המטולאים בשוק. כך א"ר יוחנן. שבת פט"ז דף ק"ד. תלמיד חכם ששה.

תלמיד חכם דומה בתחילה לפני עם הארץ כקתן של זהב ספר עמו נדמה לו כקתן של כסף נהנה ממנו נדמה לו כקתן של חרס וכו'. סנהדרין פ"ד דף נ"ב ע"ב. עין ישראל סי' צ"ה. הרי"ף פ"ג דפסחים דף רמ"ג ע"א. רמב"ם פ"ה מה' דעות.

תלמיד חכם דומה למלאך ה' צבאות תורה יבקשו מפיו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו. הרי"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שפ"ט ע"ב. רש"ם י"ד תשובה קמ"א. חגיגה פ"ב דף ט"ז. מ"ק פ"ג דף י"ז. מאי דכתיב כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה יבקשו מפיו כי מלאך ה' צבאות הוא אם דומה הרב למלאך ה' צבאות יבקשו תורה מפיו ואם לאו אל יבקשו תורה מפיו. מלמד שיצא. תלמיד חכם הגון ממנו תאכל.

תלמיד חכם דומה לצלוחית של פליטון מגולה ריחה נודף מכוסה אין ריחה נודף ולא עוד אלא שדברים שמכוסים ממנו מתגלים לו שנאמר עלמות אהבוך קרי ביה עלמות ולא עוד אלא שמלאך המות אוהבו דכתיב עלמות קרי ביה על מות ולא עוד אלא שנוחל שני עולמים הזה והבא שנאמר עלמות קרי ביה עלמות. פי' מתגלן לו מעצמן בלא טורח. כן דרש רב נחמן בריה דרב חסדא מאי דכתיב לריה שמניך שובים למה תלמיד חכם דומה לצלוחית וכו'. עיין בילקוט שיר השירים.

תלמיד חכם הגון הוא יפרצו מעיינותך תוצה ואם לאו יהיו לך לברך. פירוש אם הגון הוא אמור לו דברי תורה. תענית פ"ק דף ז'. רמי רבי חנינא בר חמא.

תלמיד חכם הגון הוא כשל ואם לאו ערפחו כמטר. קראי קדריש דכתיב יערוף כמטר לקחי וכתיב תול כשל אמרתי השוה הכתוב התורה למטר ולטל טל טוב לעולם ולא כן המטר. תענית פ"ק דף ז'. רמי רבא.

תלמיד חכם הגון הוא לקראת צמא התיו מים ואם לאו היו כל צמא לכו למים. פירוש אם ת"ח הגון הוא שרוצה ללמוד ממך מצוה לרב לילך אצלו ואם לאו ילך הוא אצל הרב. תענית פ"ק דף ז'. רמי רבי חייא בר פפא. תלמיד הגון.

תלמיד חכם הגון ממנו תאכל ואותו לא תכרות ואם לאו אותו תשחית וברת. תענית פ"ק דף ז'. ח'. וכתבו התוספות והא דאמרינן דלומדין מתלמיד חכם אע"פ שאינו הגון כר"ט שהיה לומד לפני אלישע אחר במסכת חגיגה היינו דוקא תלמיד חכם יכול ללמוד לפניו לפי שלא ילמוד ממעשיו אבל אם אינו ת"ח אינו רשאי ללמוד לפניו. עיין שם דף ז'. מאי דכתיב כי האדם עץ השדה וכו' האדם עץ השדה הוא אלא משום דכתיב כי ממנו תאכל ואותו לא תכרות הא כיצד אם ת"ח הגון וכו'. עיין רצוף אהבה סי' פ"א. תלמיד חכם דומה.

תלמיד חכם היאך דן עם עם הארץ. ב"י ח"מ סי' קכ"ד. תלמיד חכם אינו חייב לבא לדון.

תלמיד חכם היושב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מר תכוונה. שבת פ"ב דף ל'. עין ישראל סי' י"ד. ערבי פסחים דף ק"ז. ונ"ל הכותב שצ"ל שם אל תקרי עובר אלא בוער דבאופן אחר היכי ילף דתכוונה. פירוש נוטפות מר שיעמוד באימה.

תלמיד חכם היושב לפני רבו ורואה זכות לעני וחובה לעשיר לא ישתוק שנאמר לא תגורו. הרי"ף ונ"י פ"א דסנהדרין דף רע"ע ע"א. ש"ע ח"מ סי' ט' ילף לה מדבר שקר תרחק. ר"ף ור"ן פ"ד דשבועות דף שיו ע"א. גמ' שם פ"ד דף ל"א מנין לתלמיד שרואה את רבו שטועה בדון

בדין שלא יאמר אמתני לו עד שיגמרנו ואסתרנו ואבננו משלי כדי שיקרא הדין על שמי שנאמר מדבר שקר תרחק. מניין לתלמיד שא"ל רבו יודע אתה בי שאם נותנין לי מאה מנה שאיני מבדה מנה יש לי אצל פלוני ואין לי עליו אלא עד אחד מניין שלא יאמר לו תא את וקום התם ולא תימא ולא מידי דהא לא מפקת מפומך שקרא תלמוד לומר מדבר שקר תרחק. פירוש מבדה משקר, קום התם ויהא סבור הבעל דין שאתה בא להעיד ויודה אמת. שם. ועיין סנהדרין פ"ק דף ו' לא תגורו מפני איש לא תכניס דברך מפני איש פירוש שלא ישתוק כדי לחלוק כבוד לרבו ולא תגורו לשון אסיפה כמו אוגר בקיץ, ובשבעות פ"ד דף ל"א מביא ראייה מדבר שקר תרחק, לא תגורו.

תלמיד חכם המבוזה אין לו חלק לעה"ב. רמב"ם פ"ג מה' תשובה. ומנדין אותו. שיע' ח"מ סי' כ"ז סעיף ב'. ועיין רמב"ם פרק אהרון מתלמוד תורה ת"ח שביוהו או חרפו אדם בפרהסיא אסור לו למחול על כבודו ואם מחל נענש שזה בזיון תורה אלא נוקם ונוטר הדבר כנחש עד שיבקש ממנו מהילה ויסלה לו. המבזה ת"ח והמולולין ואימתי מנדין אותו תשובת הרא"ש כלל ט"ו סי' י'. טור י"ד וב"י סי' רמ"ג ושל"ד. קלעי סי' ס"ה וק"י וק"ט, לע"ש סי' כ"ז. מהר"ק שורש קפ"ט. בנימין זאב סי' רמ"ט ורפ"ג ורנ"ז. רמב"ם פ"ה מה' סנהדרין. אין לרב לנדות המבייש אם רוצה להיות ציית דינא מהר"ק שורש קפ"ט. ועיין רמב"ם פ"ג מה' חובל ומייק המבייש תלמיד חכם שקונסין אותו לטרא של זהב. אדרבה עיין, גהינ"ם אס, גנ"ב בבל ולסטים. תלמיד חכם מנדה לכבודו, תלמיד חכם נוקם.

תלמיד חכם המבוזה אין לו רפואה למכתו. רב יהודה אמר כך. שבת פ"ו דף ק"ט. המבזה ת"ח בחייו או לאחר מותו שחייב נדויו אין למוסרו למלכות מהר"ם גאלאנטי סי' ח'. משפטי שמואל סי' צ"ח ת"ח בזה לעם הארץ ועם הארץ חזר ובוהו ונדהו הת"ח נדויו נדויו וכתב הריב"ש שאפילו היתה מריבה על עסק משא ומתן ביניהם והרב בזה לעם הארץ עם כל זה חייב העיה וכ"כ מהר"ם איסרלס בעל הגהות בספרו דרכי משה על י"ד דף פ"ג ע"ד, ת"ח אינו צריך עדים כשאומר שאחד בזה אותו וכדפסק הרשב"א בתשובה סי' קע"ט והרב קארן בשיע' סי' רמ"ג סעיף ח' החכם עצמו מנדה לכבודו לעם הארץ שהפקיר כנגדו ואין צורך לא עדות ולא התראה ועדות קרובים מקובל בדבר זה כדכתב בעל ש"ך סי' של"ד ס"ק צ"ח וז"ל אין צריך עדים כשרים אלא אפילו אשה או קמן או קרוב נאמנים וכ"כ מהר"ק שורש ק"פ, וכ"כ הרב קארן בח"מ סי' ל"א. ויש חלוק בין ת"ח המנדה לכבודו ובין הבי"ד המנדים, ובאגודה פ"ק דחולין כתב עוד טעם אחר (על ההיא דשוחט שלא הראה סכיניו לחכם המובא בשיע' י"ד סי' י"ח סעיף י"ז ש"ך ס"ק כ"ט) משום דעתה בעונותינו אין תלמיד חכם דהא אין יודע אפילו מסכת כלה וכן הוא בתשובת מהרי"ל סי' ע"א ותשובת מהרי"ו סי' קס"ג ומהר"ק שורש קס"ג וכן הוא לקמן סי' רמ"ג לענין שיתן לו המבייש לטרא של זהב וכ"כ הבי"ד סי' ר"ה לענין נדרים דהאידינא כ"ע כעם הארץ דמו והביאו הרב שם, וגם הפ"מ ס"ק כ"ט הביא דאגודה ודשפתי כהן, ועיין פני משה כ"ה המבזה תלמיד חכם שחייבים ב"ד לנדותו ואי פייסיה שרינן ליה לאלתר ואם לאו עד דחלייא עליה שמתא שלשים יום ובהזכרת השם לבטלה שמתנין ליה ושרינן ליה לאלתר ואם המבזה ת"ח צריך התראה כדי לנדותו ואם לא התרו בו יכול לומר שוגג הייתי או לא והמוכיר שם שמים לבטלה לא משמתנין ליה אם לא שהתרו בו קודם והיכא דמצי לתרין דבוריה וכו' אי מהוימנין ליה ואף אי מהוימנין ליה היינו לענין שאין ב"ד מנדין אותו אבל

אבל אם הוא בעצמו נדהו לא אמרינן שנדהו שלא כדין ותכס שנדה לכבודו
 אי הוי מנודה אפילו למי שגדול ממנו או לתלמידו ולשוין לו דוקא והיבא
 שנדהו במלתא דפשימא דחייב נדוי אם הוא מנודה אפילו למי שגדול
 ממנו או לא והמנדה לכבודו אין צריך עדים והתראה דבר זה נשאל
 בשאלת חכם ותשובתה בצדה תשובה נצחת פ"ט כל הפרטים ומוהרי"ט
 ח"א ס"ס פ"ה ורש"ם י"ד דף י"ג וריב"ש ר"ך. עיין הרי"ש הלוי י"ד ח' ט'
 דהאריך למעניתו בשמעון שמנע לראובן שלא ידרוש וחרפו וגדפו ברבים
 דהרנה דהאשים אותו וביאר עונשו ודין הנדוי שחייב על שעכב את
 הרבים מלעשות את המצוה בשמיעת הדרשה וזלזול התכס. ע"ש והר"ם
 דבוטון ל"ז ח"ב ובח"ב מספר פרה משה אהרן ס"י צ"ו. וכתב לקט הקמח
 י"ד דף ק"ג ע"א ובתשובות שלי הוכחתי כי בכלל מבוזה את החכם הוא
 מי שקרא אותו בשמו בלא תואר שם חכם הראוי לו ואין זו טענת פטור
 מה שהתירו לעצמן ההמון הסכלי באמרם כיון שאינו חכם מקהלתנו
 ושפרנסי הקק"י לא הסכימוהו בכך אין מן הצורך לקרותו בשם חכם כי
 מה לנו ולו כי זה הוא שקר מפורסם כי לא בפרנסי קהלות תלויה חכמת
 החכם ואם באמת מעשיו מוכיחים עליו כי חכם הוא מה לנו ולסמיכת
 עמי הארץ חמה פרנסי הקהלות שעל הרוב הם נוהגים שררה על הצבור
 לסבת עשרם ולא לסבת ידיעתם כי הנה עינינו הרואות מה שאמר
 המליץ דינר קוצר דינר בוצר, דינר מתיר, דינר אוסר, דינר מקרא רבי
 לבור, ומעמידו פרנס צבור, א"כ מי הוא זה ואיזה הוא אשר ימלאנו לבו
 לבנות את החכם ולקרוא לו בפניו ושלא בפניו בשם ואף כי בלשון
 גנאי כשונא כאויב כל ישא שם עירו על שפתיו יאמר כנויו כמו מדוע
 לא בא בן ישי אל הלחם והמסי על קצת לומדי תורה שמהם יודעים
 לברך בתורה תחילה וסוף ומהם שלא ברכו מימיהם בתורה תחילה והם
 הגורמים לעשירים עמי הארץ שינהגו בזיון זה וכיוצא בו בלומדי תורה
 אחרי שמעם מפייהם ומפי כתבם לאמר על כוכבי אור ומלאכי צבאות
 רבותינו בעלי ההוראה כ"כ הקארו כ"כ הבוטון המודינה הגאלאנטי וכיוצא דאלו
 איישר חילי אמינא ולא מסתפינא שהאומר כך ומכ"ש הכותב כך אף
 אלו היה השגתו עליו השגה אמיתית הייתי מנדה אותו על רבים כי
 לדעתי חייב נידוי כי היכי דתהוי ליה כפרה כי אין בזה ספק כי מימיהם אנו
 שותים ורבים שתו ורבים ישתו כי לולי חכמתם אשר הניחו לנו בה
 אחריהם ברכה הלא בספרתם אוי לנו ואוי לדורות הבאים אחרנו ובואו
 ונחזיק טובה לדורות ראשונים אשר התחכמו להסתיר שמותם עלי אדמות
 מהגדולים לקרותם בראשי תיבות ונוטריקון כתבום בלשון חכמה קראו
 בשמותם הרמב"ם הרשב"א הריב"ש הר"ן הרמב"ן רש"י בעלי התוספות ודוגמתן
 לכל גדולי עולם שלא להכשיל את הרבים בעון הקורא לרבו בשמו שאין
 לו חלק לעה"ב ואילו החכמים חכמי הזמן היו ממעטין כבוד עצמן ומרבים
 בכבוד רבניהם ותבריהם גם כן עמי הארץ היו מתנהגים על האופן
 האמור והיה כבוד שמים וכבוד התורה וכבודם מתרבה אכן בעוונותינו
 מאחר שהם יודעים ידיעת ההפכים נוטלין הרשות לעצמם להבנות בעליהם
 בעיניהם ועוד מעט יסלקום אם באולי ישימיעו לאונם התוכחת הנצרך
 להטיל עליהם עול התורה יפרקו עול אפילו מאותם שקבלום עליהם
 ובהאי פחדא יתיבנא ימים ידברו ויבחנו דברי כי זו היא דרך לכל דברי
 העולם וכן דרכו של יצה"ר נכנס דרך סדק המחט כמי שנכנס בפתח
 אולם מתחיל בחכמי הזמן שלא יהיו נוהגין בהם כבוד באמרם אין אלו
 החכמים שצותה התורה עליהם לשמור ולעשות ככל היוצא מפייהם והתורה
 לא דברה אלא על החכמים הראשונים כמו הרמב"ם וכיוצא ואחר שכבר
 הורגלו בזה לומר אין אשם יבואו למאן אף בדברי החכמים הראשונים
 באותם

באותם הדברים אשר לא יערב להם ויאמרו מה זה חכמים הראשונים
 היו יכולים למעות כמו אלו שבזמננו שהם גם היו מבני אדם מורכבים
 מבשר ודם וכן על זה הדרך עד שהיו נכנסים תחת סוג אפיקורוסות
 כמו שבאמת כך הוא כי אחד מעיקרי התורה הוא דכל מי שאינו מאמין
 באחד מדברי סופרים קטן וגדול שם הוא אפיקורוס יקרא כמיש הרמב"ם
 בספר היד החזקה ובמורה ובי"ב בעל העיקרים דאדם שבא לידי מדה זו
 וכיוצא בה הוא מכחיש התורה וכמו שבעינו ראיתי לאחד שהיה מתחוק
 עצמו למנקר ובקן בצורת האותיות וכשעמדו חכמי עירו על אופן הנקור
 שלו שהוא מכוון לאחריהם אף שמצאו אחריהם דשלא כדון היה אופן הנקור
 ההוא אותו המנקר הראשון פער פיו נגד חכמי קהלתו אף שגדולה בישראל
 היתה ואמר שהוא לא היה מחויב לשמוע לדבריהם כי הרי הראשונים
 אמרו עד אחד נאמן באסורין וכי מאחר שהוא כך קבל דאינו מחויב
 להראות עצמו בפני ב"ד ולא להיות נוהג אסור באופן הנקור שלו וכי
 תוך ביתו הוא עושה באסורין מה שדעתו הוא אומר לו בפירוש דברי
 רבותינו הראשונים מאחר דהם אמרו דעד אחד נאמן באיסורין והעני הדעת
 ההוא לא ידע דאיכא דאתחוק איסורא וריעותא בפני התכמים שהכחישוהו
 שוב אין העד ההוא נאמן על עצמו וחייב לשמוע לדבריהם וכמו שדין
 זה מפורש בפוסקים טור י"ד ס"ו א' וס"י ק"י וקב"ז עד היכן מגיע אמונת
 העד אחד באיסורין ולולי שכבר עברתי מה' דשייך בהו שורש דין זה
 אדחה אותו לפי שעה עד עת בוא דברו באבן העזר בעזר העזר האמיתי
 שם אתן את דודי לך ואמלא את ידי בביאור וברור פרטי דין זה על
 אמיתתו שלא כדעת הנכזב של המנקר הזה שבאמת אם לא הכריזו בקהלתם
 זו לדבר דברים אלו לפני הוא מסיבה שרבני העיר היו לא הכריזו בקהלתם
 מה שהיה מוטל עליהם הובה להכריז ולהודיע ברבים מבני ישראל קדושים
 הם שישמרו לעשות ככל אשר יצווים שלא לאכול מאופן הנקור ההוא
 שהיה מנקר המנקר הידוע שלימד לאחריהם ואזי ודאי היתה פיו נסתמת
 ולא היה נשאר לו מקום לרנן אחריהם ואם היה מרנן אנשי הקהל קדושים
 הם היו מרצצין את מוחו אכן כאשר ראה שהם הסכימו מה שהסכימו
 ביניהם ולא תקעו עצמן להעמיד דגל התורה העני הדעת חשב בסכלו כי
 לא מן השם הוא זה ושיכול הוא לדבר נגד המוסכם השומע ישמע ויחדל
 ועליו תבא ברכת טוב ומכלל אין. ועיין הר"ש הלוי ה' מ' המעיד על
 חמתו על ראובן שהפריז כנגד שמעון ת"ח הקובע עתים לתורה ומזכה
 את הרבים ונהנה מיגיעו ויהי היום בתוך קהל ועדה חרפו וגדפו וקראו
 משוגע ובטל אותו מהדרשה כשהיה הולך לעלות לתיבה שאין ספק שכיון
 שהגיע להוראה שחייב נדוי ואלו שמעון היה מנדהו לכבודו היה מנודה
 לכל הקטנים ממנו וביד חייבין לנדותו כי חטאתו גדולה שביטל הדרש
 שהיא מצות הרבצת תורה ומזכה את הרבים הלדעתו אפילו המעוט
 יכולים לכוף את הרוב המונעים מלקיימו ובפרט כי הקיק ההוא נקרא
 כמו מקוטו של שמעון דאחר דבהסכמת הרבים הוא דורש להם את הקי
 אלקים והמבותר עובר על אחד מהכ"ד דברים שהביד חייבין לנדותו ואם
 בזהו ברבים אפילו שהוא ת"ח ב"ד מנדין אותו. ומהר"ח רבו ביאר דין
 קנס לטרא של זהב דבזמן הזה לא דיינונן ליה אלא לרב מובהק מורה
 הוראות אבל לחכם אחר שמין לו דמי בשתו לכ"ע כפי ראות עיני הדיין
 והזהיר על כבוד ת"ח שלא לזלזלו אפילו בשב ואל תעשה. ע"ש הרבה
 פרטי דינים בפרט דין זה. עיין המבי"ט ח"ב י"ז דף ק"ח וקס"ה דף קע"ד
 ורש"ד"ם י"ד נ"ז וקל"ב וח"מ שמיא וריב"ל ח"ב מ"ז וח"ג פ"ה. ומהר"ד"ך
 סוף בית י"ג וכ"ב. והראנ"ה ק"א ולחם רב ו' ופני משה ח"ב מ' ומשפט
 צדק ח"ב מ"ט ופרה מטה אהרן ח"ב ס"י צ"ז. הריט"ן תשובה ל"ט מתחוק

ידי החכם שגדה את האשה שהיה לה דין ודברים עמו על שזלזלה אותו ונגעה בכבודו העיזה פניה ותאמר לו שהמנעל של אביה היה חשוב יותר מכל משפחתו וב"ד היו חייבין לנדותה ומי שהורה לה שהנדוי היה שלא כדון שהיתה יכולה לומר לו אדרבה הוכיח לו שמעיה ע"ש וריב"ש ר"ך. ובתשובה נ"ה ממיל שלום בין חכם הקהל שגדה לדיין זקן נכבד מנהיג שתי קהלות על שא"ל שלא יעשה הרבר ההוא שהיה רוצה לעשות באגרוף ובכח הזרוע ושידע נאמנה שאם הק"ק ירצו להעבירו שיכולים הם לכן יזהר שלא תבא לו תקלה מהדברים ההם ואז החכם חרה אפו וא"ל שהוא בנדוי והדיין השיבו אדרבה ועין איכא מ"ד הכי ואיכא מ"ד הכי לפיכך אמר שהדרך הישר הוא שימחלו וירצו זה את זה כי לכבוד יהיה להם. הר"ם דבוטון י"ט מוכיח ומבאר דהקורא לחברו שכור צריך שיבקש ממנו מחילה אע"פ שהיה חברו באותה שעה שתוי. ועוד מבאר דהא דכתב הרמב"ם דבפרהסיא אינו צריך למחול היינו דוקא בת"ח. ועוד כתב דבוטון הזה אין ראוי לקנוס לטרא של זהב למבזה ת"ח. והעלה שדיני קנסות דנין עפ"י קרובים או פסולים ודבעינן שיהיה העדות בפני בעל דינו ושהנשבע נגד הסכמות הקהל היא לה שבועת שוא ופני הקהל שהורגלו לתת החפצים בבית איש אחד שאינם יכולים לשנות ואנשי חברה ג"כ אינם יכולים להוציא שום חבר שלא יהי"ק במצוה ובאו בהסכמה עמו כמה אשלי רברבי עיין להם רב ו' הר"ש הלוי ח' ט' ומשפט צדק נ"ד. עיין מהרר"א בן חיים ח"א ד' רב היה לו דין עם שמעון וביררו ביניהם בירורים והלך שמעון והטעים דבריו כפי הברור שלא בפני הרב וקראו בליעל ורק שמעון ופשט לו את הרגל וכו' בר נדוי הוא. בדין מבזה ת"ח שתי תשובות ארוכות והרבה דברים נתגלגלו בהם משפטי שמואל קי"ט ק"ד. ובתשובה קי"ז אחר שאמר לחברו לפני הדיין אתה חייב נדוי ונדהו החכם על שאמר כן נדויו נדוי. כל ע"ה לגבי הרב שבעיר חשובים כתלמידיו ביזוהו אע"פ שיכול לומר לא לבווי נתכוונתי חייב נדוי. ובתשובה קי"ד התובע לחברו לפני הקהל והדיין לעמוד בדין וא"ל שאינו רוצה לעמוד בדין עם מוכה שחין חייב נדוי משום אפקרותא. המבזה את חברו לפני ת"ח חייב נדוי. עיין רשד"ם י"ד תשובה קפ"ה אחד שקרא לחכם ערל וטמא וביזוה זקניו ועיין תשובה צ'. עיין מהר"ם טראני ח"ב קלא"א קפ"ח המבזה ת"ח ואפילו לאחר מותו ואם ביזוה שנים בבת אחת אם חייב לישב בנדוי על כל א' וא'. עיין מהר"ם טראני ח"א ש"ז חברים נדו לחכם בשביל שזלזל בכבוד רבם והוא נדה אותם. עיין מהרר"ך כ"ב מי שמת בע"ש וטלמלוהו ורחצוהו בשבת בחמין שהוחמו מע"ש והרב דרש ברבים לאסור וקם אחד והפסיק דרושו וחרפו והרב נדהו חייב לנהוג נדוי ודיני כבוד ת"ח וסמיכה. עיין מהרר"ך כ"ז אב שחייב נדוי ועבר הבן ונדהו וכן תלמיד לרבו מהו. העושה מעשה על פי הוראת גדול ומעיה אין עליו משפט נדוי. רשד"ם י"ד שאלה צ' מי שחרף לחכם אחד והמסייעו שראוי לעונש גדול וכן מי שבידו למחות ואינו מוחה, ושהותר לחכם לנדות מחרפו אפילו שלא ברשות הגזברים ושנדויו נדוי. ושם עשו הסכמה שלא יהיה רשות לשום חכם או מלמד להחרים ולנדות לשום אדם אלא ברשות הגזברים דלאו כל כמניניהו ושאינו בהסכמה זו ממשות כלל ושאפילו מי שאינו חתום דחייב לשלם לו שכרו כיון שקבלוהו וכו' ואם יש בידו איזה מעות מא' מהקהל שיכול לעכבו בעד כולם וכו'. רשד"ם י"ד תשוי צ"ו אמרינן פ"ק דסנהדרין א"ר הונא האי תגרא דמיא לצנורא דבדקא דמיא כיון דרווח רוות. הקורא לחברו עבד חייב נדוי הדין פשוט במסכת קדושין ואם קרא לחברו ממזר סופג את הארבעים וכתב הרשב"א ז"ל בתשובה תתנ"ה העונש אשר ראוי לקבל האיש אשר פוער פיו בחיים ובמתים בדברים האלה אמנם יש שאר מיני

מיני ולזולים שלא נאמר בהם נדוי רק כשהם נאמרים לת"ת. אי מכ"ד דברים שכתב הרמב"ם שעליהן מנדין האדם הוא המבזה ת"ת מנדין אותו והוא שראוי להורות ויגע בתורה. הרי לך בבירור שאפילו היה חכם ויודע ספר אינו חייב נדוי המבזה אותו אלא בשני תנאים, אחד שראוי להורות, שנית שיהיה יגע בתורה שאפילו יהיה ראוי להורות אם אין תורתו אומנותו אינו נכנס בגדר המבזה את החכם. ולבסוף פסק שכל מי שאין תורתו אומנותו או לפחות רוב עסקו בתורה אינו ת"ת לענין זה ושכן כתב הריב"ש בתשובותיו עיין עליו ע"כ. אין לרב לנדות המביישו אי הוי ציית דינא מהררי"ק שורש קס"ה. המבזה תלמיד חכם ונדהו או הוא או אחר נדויו נדוי תשובת הרשב"א סי' ת"ס. פסקי ריקאנאמי סי' תקע"ט. קלעי סי' צ"ח. עיין ש"ע י"ד סי' של"ד סעיף מ"ז המבזה את החכם ודיניו. הרי"ף ונ"י ושלטי גבורים פ"ה דב"ק דף ל"ג ע"ב ליטרא של זהב. מוהרח"ש בספרו תורת תיים ח"ג סי' ק"ח מי שבוזה וחרף את החכם חייב נדוי ואף כשהחכם דורש בבית הכנסת אם יצא משם חייב נדוי וראוי לקונסו קנס מופלג כפי הנראה בעוני בית דין. בוש ת בדברים לתלמיד חכם. בוש ת הכל. בכור הנולד בשני. גוצא ורבה כריסית. גלוי עריות שאלה, בפסק הוולטירא. דורש שדרש. האומר לחברו. הסכמות וכמה, בטול הסכמה שהסכימו שלא יוכל חכם הקהל לנדות או להחרים בלתי רשות ב"ד וטובי העיר. ושם דברי ריבות רצ"ה הרוצה שהרבנים לא יוכלו לנדות אלא בחברת ממונים חייב נדוי. מאן דסאני. מאן יהודה בר שויסקל. מוסר ממון חברו ודיניו. מטה של תלמיד חכם. מרבין שויסקל. מת בע"ש. מתים. נדוי וחרם היאך, בשם רש"י י"ד סי' צ"ט שיסבול הת"ת דברי עם הארץ ולא יהיה נמהר לנדות ולהחרים. נדוי קהל קדוש. סמיכת זקנים. עבד אם. צורבא מרבנן דינא. רב וכבודו. רופא רשע. רוקק בתלמיד חכם. רשע ערום. שליח דרבנן. שנים שבוזה. תלמיד במקום. תלמיד חכם מי תלמיד חכם פטור מן, בשם אלשקר י"ט אם יכול לנדות מי שרוצה לכופו בפרעון המס. תלמיד חכם שנדה. תלמיד חכם שתורתו. תעניות השחירו שיניו. תשובה וריניה, סי' א'.

תלמיד חכם המרבה סעודתו בכל מקום סוף מחריב את ביתו ומאלמן את אשתו ומייתם את גזוליו ותלמודו משתכת ממנו ומחלוקות רבות באות עליו ודבריו אינם נשמעים ומחלל שם שמים ושם אביו ושם רבו וגורם שם רע לו ולבניו ולבני בניו עד סוף כל הדורות. הרי"ף ור"ן פ"ג דפסחים דף רמ"ג ע"א. רמב"ם פ"ה מה' דעות. פסחים פ"ג דף מ"ט. בר מהם תנורו. סעודה אם. סעודת ברית מילה. שר הנרגל.

תלמיד חכם העוסק בתורה מתוך הדחק תפילתו נשמעת שנאמר חנוך יחנך לקול זעקך כשמעתו ענך וכתוב בתריה ונתן ה' לכם לחם צר ומים לחץ ומשביעין אותו מזיו השכינה דכתיב והיו עיניך רואות את מוריד ואין הפרגוד ננעל בפניו שנאמר ולא יכנף עוד מוריד. סוטה פ"ב דף מ"ט. לכה דודי נצא השדה.

תלמיד חכם הפורש מן התורה זהו מעוות. עיין בגמ' דחגיגה פ"ק דף מ' כל ת"ת שפירש מן התורה עליו הכתוב אומר כצפור נודדת מן קנה כן איש נודד ממקומו ואומר מה מצאו אבותיכם בי עול כי רחקו מעלי.

תלמיד חכם הפורש מן התורה. עיין בוא וראה שלא. מעוות.

תלמיד חכם הראוי למנותו פרנס על הצבור ששואלים אותו דבר הלכה בכל מקום ואומר. ש"ע א"ח סי' קל"ו. רי"ף ור"ן פמ"ו דשבת דף קמ"ב

קמ"ב ע"א. שבת פט"ז דף קי"ד איזהו ת"ח שממנין אותו פרנס על הצבור זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה ואפילו במסכת כלה. פרש"י ואפילו במסכת כלה דלא רגילי בה אנשי וזה נתן לבו וגרסה. מסכת כלה ברייתא היא כלה בלא ברכה אסורה לבעלה כנדה. ובקדושין פ"ב דף מ"ט גבי ההיא דאמרין התם האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאני תלמיד אין אומרים כשמעון בן זומא וכשמעון בן עזאי אלא כל ששואלין אותו בכל מקום דבר אחד בתלמודו ואומרו ואפילו במסכת כלה פרש"י בכל מקום בכל אחד מהמקומות ואפילו במסכת כלה שאין בה עומק. ותוספות כאן בשבת הקשו על רש"י דהכא בשבת פירש ואפי' במסכת כלה לחשיבותא שנתן לבו וגרסה אע"ג דלא רגילי בה אנשי ובקדושין שם כמו שכתבתי פירש לגרעיותא ואפי' במסכת כלה שהיא קלה וכתבו התוספות דנראה דהכא בשבת נקט ליה משום חשיבות שיודע אפילו מסכת כלה דלא רגילי בה אנשי ראוי אז למנותו פרנס אבל התם בקדושין קתני דבר אחד מתלמודו משמע אפילו לא למד אלא מסכת כלה ואמר ממנה דבר אחד הרי זה תלמיד ור"י מפרש דהאי מסכת כלה היינו דרשות הסדרות מה' החג כדאמרין בפרק לא יתפור דף כ"ב רב נ כחמן רישלה הוה וקאמר איזהו תלמיד חכם שראוי למנותו פרנס באתריה על הצבור כדאמרין בסמוך במסכתיה באתריה כגון שיודע להשיב בכל מקום שישאלוהו באותה מסכת אפילו במסכת כלה שרגילים בה ראוי למנותו בעירו אבל בציר מהכי אין ראוי למנותו והא דהוצרך לחזור ולהשמיענו בסמוך אי במסכתיה באתריה אע"ג דכבר השמיענו כאן היינו לפי שרוצה לחלק בין מסכתא חדא לכולי תלמודא והשתא הוי הך דהכא כי ההוא דקדושין. ע"כ בתוספות דשבת. ואני הכותב אומר כי יש לי להביא ראיה לדברי ר"י דכלה ר"ל דרשה דבפרק אלו טריפות דף מ"ט א"ר שמואל בריה דרבי אבוהו אבא מרישי כלי דרפרם הוה ופירש רש"י מרישי כלי דרשן השבת שלפני המועדים שנקרא כלה היה אבי שהיה משמוע הדרשה לעם וכן בפ"ק דברכות דף ו' אמרין דאגרא דכלה דוחקא דהיינו הדרשה שלפני המועדים וגם שאר דרשות אמרין. התם אגרא דפרקא רהטא שנקרא פרקא ונראה לי שלכך נקראת כלה דרשה שדורשין בשבת שלפני המועדים מפני ששם מתאספים עם הרבה לשמוע הלכות המועד כמו בבית חופה שמאספים עם גדול ורב. שבת פט"ז דף קי"ד איזהו תלמיד חכם זה ששואלין אותו דבר הלכה בכל מקום ואומרה למאי נפקא מינה למנוייה פרנס על הצבור אי בחדא מסכתא באתריה אי בכלולה תנווי בריש מתיבתא. פרש"י אם יודע להשיב במסכתא שהוא עוסק בה ממנין אותו פרנס באתריה ואי בכלולה תנווי דקאי בהאי מסכתא ומהדר במסכתא אחריתי. רמב"ם פ"ה מה' אישות ובכ"מ שם. אבא מרישי. חכם איזה. יחיד איזהו. תלמיד הראוי.

תלמיד חכם הרואה טריפה לעצמו. עיין אבידה מהדרין. חומר א בדבר המותר.

תלמיד חכם ובנו ת"ח ובן בנו ת"ח אין תורה שוב פוסקת מזרעו וכו' תורה חוזרת על אכסניא שלה. בי"מ פ"ז דף פ"ה.

תלמיד חכם ודיניו. שיע י"ד ס"י רמ"ב רמ"ג רמ"ד. אחד מן האחים שהשביח. ששה דברים גנאי.

תלמיד חכם וכבודו בהכניסו לבית המדרש. אלפסי ור"ן פ"ק דקדושין דף תרל"ה ע"ב.

תלמיד חכם וכבודו. עיין רב וכבודו.

תלמיד חכם זקן לא קרו ליה צורבא מרבנן. עיין צורבא מרבנן דרתה.

תלמיד

תלמיד חכם ככהן לענין וקדשתו. רי"ף ור"ן פ"א דב"ב דף קס"ד ע"א.
תלמיד חכם קודם.

תלמיד חכם כל המארחו בתוך ביתו ומהנהגו מנכסיו מעלה עליו הכתוב
כאלו הקריב תמיד. דכתיב גבי אלישע עובר עלינו תמיד. ברכות
פ"ק דף י"י.

תלמיד חכם לא יאכל סעודת הרשות ולמה הוא דומה בפני עם הארץ.
רי"ף דפסחים פ"ג דף רמ"ג ע"א. אמר ליה חד לחבריה. סעודה
אם. סעודת ברית מילה, שם תראה דנהגו דסעודת נישואין אפילו בת
ת"ח לעם הארץ דלא לישווה כסעודת רשות אלא כסעודת מצוה משום
שבע ברכות ומשום פזמונים. תלמיד חכם דומה.

תלמיד חכם לא ירבה בתפילה שממעט למודו. שבות יעקב ח"ב תשובה
מ"ד. יוהרא מקרוב.

תלמיד חכם מי היו ונקרא ת"ח. עיין תלמיד חכם שתורתו.

תלמיד חכם ממזר קודם לכהן גדול עם הארץ. עיין ממזר תלמיד.

תלמיד חכם מנדה לכבודו לעם הארץ שהפקיר בו בלא עדים ובלא
התראה. רמב"ם פ"ו מה' תלמוד תורה. תלמיד חכם המבזהו.

תלמיד חכם מצוה להדרו. רמב"ם פ"ו מה' תלמוד תורה. והדרת
פני וקן.

תלמיד חכם נאמן. אין צורבא מרבנן אפילו כרב פפא נאמן יותר מעד
אחד. מהר"ק שורש ב"ב.

תלמיד חכם נוקם ונוטר כנחש חגרהו על מתניו. שבת פ"ו דף ס"ג.
הדבק בו שסופך ליהנות מתלמודו. תלמיד חכם שאינו נוקם.
תלמיד חכם שמחל.

תלמיד חכם נקרא ספר תורה. עיין משמת רבני. מה לתא קראי שמיע
לי דתלמידי חכמים נקראו פסוקים. ספר תורה שרוי. צנא.

תלמיד חכם. עיין אבדה מהדרין לצורבא מרבנן. או אתון בעו מנאי.
אוי להם לשונאיתם. אוי לו לדור. אי ספרא לא סייפא.

אנגריאה אין לעשות. אסא מפני מה נענש. אסתרא בלגנא קיש
קיש קריא, תלמיד חכם בן ת"ח ות"ח בן ע"ה. אשכולות בטלו. אתיקורי
הוא. את לרבות. בגזירת עירין פתגמא. בושת בדברים לתלמיד חכם.
בין ידיה לרבא. בית הכנסת כיצד יושבין. בן תלמיד חכם. בעל
הבית בוצע. בעלי דינים ועדים לענין ישיבה. בר אריא. בתו לתלמיד
חכם. בתי כנסיות ובתי מדרשות. בת כהן. בת תלמיד חכם. גאווה
עיין. גדולה שנאה. גוצא. דבקות באל. דברי חכמים כדרבנות.
דברי חרופין. דחיל. דיון שאינו הגון. דין אשר דנין תחילה. דשמע
שמעתא ממויחה. הבא להפרע מנכסי יתומים. הגד לעמי פשעם.
הולך כזכה ד"ה שבות יעקב. הזמנה לבא לבית דין. הרוצה לנסך
יין על גבי המזבח. ויאבק איש עמו. ומעטרא ליה כי סאסא. זכות
ראוי להפך בזכותו של. הבל על דלית. חזקת ישוב. חכמים. חכם
שטמא. חלוק של ת"ח. חליצת כתף בחש"מ. הרב אל חכמים
ונאלו. חרם הישוב. מלית של ת"ח. טענות בכתב. יחידים תלמידים
חכמים רבנן. כותב אדם עדותו. לא מסתיך. לעולם ימכור אדם. כל
המביא. כל המשיא. כל המתנאה. כל המתעטר. כל מילו ליתו. כל
משיא. כל פרנס. כל שאינו לא במקרא. כמה טפשיא. כסא אין יוצאין.
לכה דודי נצא. למוד מנין. לעולם ימכור אדם. לעולם יעשה אדם
עצמו ת"ח. לשתיש איניש במאן. טבאות המטונפות. מברכותיו.
מטה של. מטיל מלאי. מלאי הוא בשני פנים. מלאכי השרת.

מלוח תלמיד חכם, חידה, מלמד תנוקות, מעקימת, מציל חברו בסכנת עצמו, מצרנים הרבה מי קודם למי, מצרן קודם לתלמיד חכם, מרגלא בפומיהו דרבנן דיבנה אני בריה, משל לענבי, מתנות כהונה האי כהנא, מתקשה על מתו, דאין לבכות לתלמידי חכמים יותר משלשים יום ואין לספור עליהם יותר מי"ב חדש, נקיי הדעת, נשים בחולו של מועד מענות, סופר מברך ובור יוצא, סהורת תלמיד חכם, סימן ברכה, סיני ביום טוב בדיקתו, סעודה שתלמיד, ספרים של פקדון, עד אחד נאמן באסורא, עדות מצוה להעיד, עדים בעמידה, עונה חמניה, עיר דרישא, עיר שאין בה ירק, עיר שאין בה עשרה דברים הללו, עם שאתך, ערב לאשה בכתובתה בענין, פוסק נדונייא, פוק עיני במכילתיך, פרסאי בצרכי, פתיא אוכמא, צורבא מרבנן פירוש, צרות עין מנין, קדושין בעשרה, שי למראי, קדשתוך והיא מכחישתו, קרואת שמע על מטתו, רבים מוחזקים, רבים צריכים לו, רבי פרידא ולמדו, רבית מן הגוי, רבנן, רוכבי אתונות צהורות, רוכליט המתוירים, רועה בקר, רוקק בתלמיד חכם, רמי רבא, רמי רבי חייא בר פפא, שבויים אין פודין יותר מכדי דמיהם, שבועה בכתב ידו, ד"ה מוהר"ש, שבועת היסת נשבע, שבתות וימים טובים, שובר כותבין לאשה, שטר הוציא מלוח על הלוח אינו נאמן לומר פרעתי, שלחן של תלמיד חכם, שליח צבור פנוי, שלשה דברים צריך ת"ח ללמוד, שלשה שנאתי, שלשה תלמידי חכמים הם, שני תלמידי חכמים, ששה דברים ננאי, תיב את לא, תכף, תלמידי חכמים, תענית החוטאים, תפיסה ודינה עיין.

תלמיד חכם. עיין סנהדרין פרק חלק דף צ"ב.

תלמיד חכם פטור מן המס בזמן הזה, משא מלך ח"ד משפט אי דין אי כל דבר שאינו לשמירת העיר כגון הפירת המים חייבים התלמידי חכמים וה"ה לתקן רחובה של עיר והוא שאין יוצאים אנשי העיר עצמן אבל יוצאין אנשי העיר עצמן פטורים הת"ח ואין שוכרים אחרים במקומן: הדין השני כל דבר שהוא לשמירת העיר כגון בנייני החומות וגם המסים ג"כ הוא דבר התלוי בשמירת העיר הת"ח פטור מהם והכופה אותם שישלמו עתיד ליתן את הדין ואפילו יצא מפי המלך שגם הת"ח יפרעו חלקם פטורים מלשלם שהוא לגולגולת פטורים מלשלם לענין הדין אע"ג שיש בזה פלוגתא דרבנותא דבכה"ג לא חוו הרבים מוחזקים וכמו שיבא בחלק ו' בתנאי ה' בס"ד; הדין השלישי בענייני מסים פטורים הת"ח ואפילו הטילו הקהל חסם שישלמו המס לא חל התרם עליהם: הדין הרביעי ת"ח ששכרוהו במקום א' להרביץ תורה ביניהם וללמדם ספר להם ולבניהם ולהיות שליח צבור וסתמא דמלתא שכל שלוקחים ת"ח ע"ד זו לוקחים אותו שיהיה פטור מכל הטלות ומיני מסים אם בא המושל ותבע מהת"ח כל השנים שנפטר עד היום מן המס חייבים הקהל לשלם בעדו לא מבעיא אם פטרוהו בפירוש אלא אפילו אם פטרוהו בפירוש פטור מלשלם אותה העלילה והקהל הם שפשעו שהיה להם לומר למושל שבבבל מה שהם נתנים לו הוא המס של חבר עירם ועיין בפנים: הדין החמישי כל ת"ח שתורתו קבע ועסקו עראי והולך לישיבה ומיד חוזר ללמודו אלא שבפעם אחת ביום יוצא דרך אקראי למוזנותיו ומוזנות אשתו ובניו הוא הנקרא ת"ח הפטור מן המסים כל שכן אם כשבא מן הישיבה חוזר על למודו בתלמידים יודעים ספר ומדריכן דרך ישרה קושיות והויות אב"י ורבא ומדריכן שימצאו ויוציאו דבר מתוך דבר וידמו מלתא למלתא באמצעות הימים אעפ"י שלוקח מן התלמידים שכר במלה פטור מן המס, ואם הת"ח

הת"ה עוסק בתלמידים ואינו הולך לשיבת והוא בכלל מלמדי תנוקות כיון שאינו נכוח מנהלת חברו חייב במס ומ"מ צריך לבני הקהל שיקילו עליו כיון שעוסק במלאכת שמים. עונש העושה שישלם הת"ה גדול בעוה"ב שיסחפו החמורים בשרו לעתיד סחוף והשלך ועיין בפנים.

תלמיד חכם פטור מן המס בזמן הזה. שיע י"ד סי' רמ"ג. עיין משפט צדק ח"ב ל"ג דף צ"ב ראובן שהיה בן תורה דשקיל וטרי ועוסק תדיר בתורה ומלאכתו עראי להרויח מוונותיו ומוונות אנשי ביתו הורה דפטור הוא מכל מסים וארנוניות וחייבים הקהל לפרוע בעדו ואפילו בדבר הקצוב כגון כרנא דמלאכ מאחר שתלמודו קבע ועסקו עראי וכל המכריחו אין רוח חכמים נוחה הימנו ואם לא יתושו לדבריו הישות בידו להכריחם על ידי גוים שיפטרוהו והמסייעו הרי זה מכבד את התורה. ע"ש. ותשובת דרכי נועם נ"ה נ"ו נ"ז פסקים ארוכים על דבר זה בהסכמה על פטור הת"ה ובפרט אותם של ארץ ישראל מכל מיני מסים בהסכמת רבני מצרים ומורי הרב הגאון ז"ל ושתו תשובות מהגאון מהר"א אסכנדרו על ענין הנזכר וכבוד ת"ה ותורתם ע"ש רשמו ב"ד י"ז וי"ה ע"ש כמה הרושי דינים ופני משה ח"א ק' ומהר"ש הלוי כ"ד ולחם רב סוף ע"מ. ורשד"ם ח"א כ"ה ומהרל"ג ק"מ ומהר"ם אלשקר י"ט ומהר"ט"ץ ע"ה בדיון פטור גם לתלמוד תנוקות כיון דידוע פשטיה דקרא ומבין קצת מדרשים ע"ש ושי' למורא מ"ה. והר"ש לוי כ"ד כתב ראובן שהלך ללמוד תורה בעיר אחת ובני עירו מבקשים מאביו מס בעד בנו כפי ההסכמה ואביו טוען שאין כתוב בהסכמה בפירוש שאפילו הולך ללמוד תורה ועוד טען ע"ש. העלה דכל מי שעוסק בתורה ומלאכתו עראי דהוא פטור מכל מיני מסים ואפילו שהיה מפורש בהסכמה ובחרם דאפילו ההולך ללמוד אין חייבים לקיים אותה דאין נשבעין על המצות והרי אלו מרשלים יד לומדי תורה ע"ש הרבה סעיפי דינים. ועיין רשד"ם שס"א וי"ד פ"א וריב"ל ח"ג מ"ז וק"ח והרש"ך ח"א קפ"ט. עיין צמה צדק ל"ז דעתו דעת שלישי מכרעת על דבר הפשר שנתפשו מנהיגי דקהלה עם אחד ת"ה שהיה בקהלתם כמה שנים ולא נערך במסים כשאר העם והן כעת קמו מנהיגים חדשים בקהלה ורוצים לבטל הפשר בטענה כי לא היה יכולת ביד הראשונים להתפשר מכת התקנה שיש להם. ע"ש לשונם וטענותיהם שמתוכם למד זכות על הת"ה ומקיים הפשר העשוי להיותו פטור מהמסים שעברו ושעתידין לבא בשתי שנים כפי הפשר ומהחובות שהיה להם לקהלה אכן על שאר ההוצאות שלא כסדרן יוכיח שלא פטרוהו וחייב ליתן כמו שיתנו שאר האורחים שבעיר ע"ש מלתא בטעמא שהורה להם מהיזם זכה את הזכאי להיות נקי מה' ומישראל. אין תלמידי חכמים פורעים בהוצאות שעושים לשמירת העיר אמנם לתקון הדרכים פורעים מימרא דרב פפא בפי השותפין. רמב"ם פ"ז מה' שכנים. ח"מ סי' קס"ג. לע"ש סי' קס"ג. כל הוצאות הקהל שאין לת"ה ממנה הנאה פטור תשובת אלשיך סי' נ"ב. איזה ת"ה ומאיזה מס פטורים דכתיב מנדה בלו והלך רמב"ם פ"ו מה' תלמוד תורה. ח"מ סי' קס"ג וי"ד סי' רמ"ג. תרומת הרשן סי' שמ"א ושמ"ב. אלשקר סי' י"ט. קלעי סי' ס"ה. רשד"ם ח"ד סי' שס"א. בנימין זאב סי' רנ"ב ושנ"ו. אם יכול לנדות מי שרוצה לכופו בפרעון המס תשובת מהר"ם אלשיך סי' י"ט. ריב"ש סי' תע"ה. בן חביב סי' ק"מ. בן לב ח"ג סי' מ"ז. רמב"ם בפירוש המשנה דאבות פ"ד. החרימו נכללו התלמידי חכמים אלשיך י"ט. רמב"ם פ"ו מה' תלמוד תורה תלמידי חכמים לא יתעסקו עם הקהל בצרכי בנין חומת העיר והחפירות ותקון השערים ולמסים וארנוניות. מהר"ש בן לב ח"ג מ"ז בדיון צורבא מרבנן העושה תורתו קבע ומלאכתו עראי לגבי מסים וארנוניות. ועיין בן חביב ק"ס ומהרר"ט ח"ב סי' כ"ה ומהר"ר"ם גאלאנטי סי' קמ"ז

קט"ז ומהרר"ם אלשיך ס' נ"ב ומהרר"ט ס' נ"ט ומהרשד"ם ס' שס"א. בני יעקב תשובה א' דף קע"ז תלמיד חכם שקובע עתים לתורה ערב ובקר גם בלילה לא שכב לבו וכשנפנה מעסקיו חוזר ללמודו אם פטור ממסים וארנונית ואם הצבור עשו הסכמה בחרם שיפרעו הת"ח ואם הת"ח השיב מוחזק בענין מסים אם הרבים מוחזקים. ופלפל בחכמה הרב המחבר בגדר הת"ח דפטור אם ממסים אי בעינן מורה הוראות או אפילו בתי"ח דידע צורתא דשמעתתא ומאזיה מסים פטור אם פטור אפילו ממס שעבד המלך גובה אקרפתא דגבירי ואם מקרי תורתו אומנותו כעין נדון השאלה והעלה דפטור אף שלא יהיה מורה הוראות ומקרי תורתו אומנותו כשהחזר ללמודו לכשנפנה מעסקיו והת"ח נקרא מוחזק נגד הרבים בזמן הזה ופטור אפילו מכסף גולגולתא ואין כח ביד הקהל ליטול ממנו שום מס אפילו הסכימו בחרם דהו"ל נשבע לבטל את המצוה והסכים על ידו הרב המובהק כמוהרר"א ברודו ככל חוקותיו וככל משפטיו. מהרר"ם אלשיך נ"ב ת"ח שתורתו אומנותו ותופס ישיבה מסתמא אינו נותן לשכירות החכם. מוהרר"ש בספרו תורת חיים ח"מ ח"א ס' ס"ג. רי"ף ונ"י פ"א דב"ב דף קס"ג ע"ב ודף קס"ד ע"א. ההוא דמי כלילא רמי אטבריא וכו' פורענות אין באה לעולם אלא בשביל עמי הארץ רב נחמן בר רב חסדא רמא כרגא ארבנן א"ל רב נחמן בר יצחק עבר מר אדאורייתא אדנביאי ואדכתיבי.

תלמיד חכם פטור מן המס. עיין ה"כ ל' לאגלו גפא. ה"כ ל' לבריא דפתיא. ה"כ ל' לפסי העיר. חרם הישוב. כלילא דשדו דמיה אטבריה. מנהג ממון ותורתו. אות ק"ד. מסים טי. מסים מנהג לפרוע. צורבא מרבנן שרי. תלמיד חכם שתורתו. תלמידו חכמים אי.

תלמיד חכם צריך שילמוד שלשה דברים כתב שחיטה מילה ר' חנינא בר שלמיא משמיה דרב אמר אף קשר של תפילין וברכת חתנים וציצית ואיך הני שכיחין. חולין פ"ק דף ט'. רי"ף ור"ן שם דף תרע"ה ע"ב. עיין פירוש הרא"ש סביב לה' תפילין על הרי"ף דף פ' שכתב ז"ל ואיך אמאי לא חשיב הנך דרב יהודה הני שכיחי כתב שחיטה מילה שכיחי וצריך להתלמד שידעם ואי בעי למעבד קשר של תפילין בכל יום שכיחי טפי מכולהו ומיהו רש"י פירש הנך שכיחי קשר של תפילין ברכת חתנים וציצית ואין צריך למוד שמנעורתו בקי בהם ולא נהירא דכתב שחיטה ומילה שכיחי טפי ע"כ.

תלמיד חכם קודם לכהן. עיין ממוזר תלמיד חכם. תלמיד חכם ככהן.

תלמיד חכם שאומרים דבר שמועה מפיו בעה"ז שפתותיו דובבות בקבר. בכורות פ"ה דף ל"א. ונפקא ליה מדכתיב והכך כיון הטוב הולך לדודי למישרים דובב שפתי ישנים ככומר של ענבים ומה כומר של ענבים כיון שמניח אדם אצבעו עליו מיד דובב אף ת"ח כיון שאומרים דבר שמועה מפיו בעה"ז שפתותיו דובבות בקבר. כומר כלי שמניחים בו ענבים עד שמתחממים ויינו נוח לצאת. יבמות פ"ו דף צ"ז. רב רבנתייה. תלמידך.

תלמיד חכם שאינו משקר מהדרין ליה אבודה בטביעות עין. רי"ף דב"מ דף ע"ז ע"ב. אבדה. צורבא מרבנן.

תלמיד חכם שאינו נוקם ונוטר כנחש אינו ת"ח היבא דלא מפייסי ליה. הר"ן פ"א דר"ה דף ש"ה ע"ב. שבת פ"ו דף ס"ג. ומקשינן בגמרא והא כתיב לא תקום ולא תטור ההוא בממון נוקם ונוטר כנחש דאיכא בלבו ואם בא אחד לנקום נקמתו בקיום המשפט ישתוק יומא פ"ב דף כ"ג בגמרא. עיין מנורת המאור דף ט"ז ע"א ודף פ"ג ע"א ת"ח אל יעשה עצמו כבהמה שאינה מרגשת אלא יחשוב עצמו לכבוד התורה ובלכתובות סוף

סוף פ' מציאות האשה הונא חברין שלם ענן ענן ממקרקעי או ממטלמלי
מכאן מוכח שת"ח יהיו נוחין זה לזה ומכבדין זה לזה אמנם שמעין מיהא
דכפי שמכבדו חברו כן יכבדנו. תלמיד חכם המבוהו. תלמיד חכם נוקם.

תלמיד חכם שאין תוכו כבדו אל יכנס לבית המדרש. ברכות פ"ד דף
כ"ח. אינו ת"ח יומא פ"ז דף ע"ב. ע"י ס"י ס"י. אינו ת"ח ונקרא
תועבה הר"ף פט"ז דשבת דף קמ"ב ע"א. ויליף ליה מבית ומחוץ תצפנו
ואמרינן עוד נקרא תועבה שנא' אף כי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה
פירוש ששותה תורה כמים ויש בו עולה.

תלמיד חכם שאינו עומד בפני רבו נקרא רשע ואינו מאריך ימים
ותלמודו משתכח שנא' טוב לא יהיה לרשע ולא יאריך ימים
כצל אשר איננו ירא מלפני אלקים. ר"ף ור"ן פ"ק דקדושין דף תרל"ה ע"ב.
גמרא שם דף ל"ג. תלמיד אינו רשאי.

תלמיד חכם שאמר דבר הלכה אין מזהיח אותו ואמרי לה אין מזהיחין
אותו. ואמרי לה אין מזהיחין אותו. חולין פ"ק דף ז'. מכאן לת"ח שאמר
וכו' פירוש מכאן שראינו שקבל רבי עדות זו מרבי יהושע בן זרוח בן חמוי של
ר"מ שהעיד על ר"מ שאכל ירק מבית שאן ולא עישר והתיר רבי לאכול פירותיו
בלי עישור אע"פ שדבר תימא הוא שהרי היו נוהגין בו עישור למדנו שתלמיד
חכם שאמר דבר הלכה של חרוש שאין מברילין אותו משמועתו לאמר
חזור בך שלא שמעת וא"ל אין מזהיחין אין משקצין דבריו וא"ל אין מזהיחין
אין מגביהין ומסלקין אותו מדבריו.

תלמיד חכם שבני עירו מצווים לעשות לו מלאכתו זה שמונה חפציו ועוסק
בהפצו שמים וה"מ דבר שאינו יכול למרות בו וחייב תלואים בו. לשון
הגמרא וה"מ למטרה ברפתייה. שבת פט"ז דף ק"ד. הר"ף שם דף קמ"ב
ע"א. ביומא פרק בא לו דף ע"ב רבי יוחנן רמי כתיב ועשית לך ארון עץ
וכתיב ועשו ארון עצי שטים מכאן לת"ח שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו.
רמי רבי יוחנן.

תלמיד חכם שמברך לפניו אפילו כהן גדול עם הארץ אותו ת"ח חייב
מיתה. הר"ף פ"ז דברכות דף ל"ח ע"ב. שיע"א"ח ס"י ר"א לא יקדים
חכם ישראל לכהן עם הארץ לברך לפניו. מגילה פ"ב דף כ"ח. ולמשנאי
אהבו מות אל תקרי למשנאי אלא למשנאי פירוש גורמים להשנאות
התורה שהרואה ת"ח שפל בפני עם הארץ אומר אין נחת רוח בתורה.
גדול מברך. ממזר תלמיד חכם.

תלמיד חכם שמורה הלכה ובא אם קודם מעשה אמרה שומעין לו ואם
לאו אין שומעין לו. אם קודם מעשה שבאת הוראה לידו אמרה
להאי שמעתתא ושנאה. לתלמידיו בשם רבו בבית המדרש נאמן לאומרה
בשעת מעשה ואם לאו אינו נאמן להעיד בשם רבו שהוא מחמת מעשה
שבא לידו אומר כן. קדושין פ"ד דף ע'. בכורות פ"ז דף ל"ח. יבמות פ"ה
דף ע"ז ופ"ג דף צ"ז. ר"ף ונ"י שם דף תכ"ט ע"א וכתבו התוספות הא
דאמרינן אין שומעין לו דווקא מילתא דשייכא בדידה פירוש שהוא עצמו
נוגע בדבר כגון עמשא שהיה צריך לאותה הוראה פירוש להתיר דוד
המלך לבא בקהל שדרש שהיה מקובל מבית דינו של שמואל הרמתי
עמוני ולא עמונית מואבי ולא מואבית כי עמשא נשא בת ישי כדכתיב
אשר בא אל אביגיל בת נחש ואמרינן בכ"ב פ"ק דף י"ז (ע"י מאמר ל"ה)
בת מי שמת בעמיו של נחש אבל אם אינו צריך לאותה הוראה שומעין
לו ואפילו לא אמרה אלא בשעת מעשה. ורבנו ירוחם בראש ספרו בנתיב
ב' סוף חלק ד' כתב בשם רמ"ה דכל זה איירי בדורות הראשונים דהוה גמרי
לגמרא על פה אבל עכשו שאין יכול להורות אם לא שיהיה לו עיקרבגמרא
אפילו

אפילו שלאחר מעשה אמרה כיון שמביא ראיה ממתנתין או מגמרא נאמן וכתב עוד ודל דאם הוא פשוט במשנה או בגמרא או בפסק אחד או בשום גאון או מגדולי אחרונים דאין להוש לכל זה ונאמן ע"כ מרבנו ירוחם. ועל הא דפרש"י דמשום דבית דינו של שמואל קיים לא משקר הקשו דח"ו לא חיישינן לת"ה שישקר אלא חיישינן שמתוך שנושא ונותן בהלכה נדו לקיים דבריו אומר בדדמי כסבור שקבל כן מרבו וכי איתיה לרבו קיים ודאי דייק שפיר ולא אמר אפילו בדדמי והני מילי כדאמר מגמרא אבל כשאמר מסברא ומביא ראיה לדבריו שומעין לו. גופי הלכות אות ק"פ הוראה תלמיד חכם שמורה הוראה אחר מעשה אין שומעין לו היינו כשאומר אותה הוראה בלבד אבל אם אומר מידתא אחריתי שאינה בשעת מעשה בהרה מגו דמהימן אהיה מהימן נמי אהאי יבמות פ' נושאין. חכ"ס כתב בד"ן.

תלמיד חכם שמחל על כבודו. עיין רב שמחל.

תלמיד חכם שמת אי בעית אימא אנוחי מנחינן ספרא קיים לא אמרינן.
ב"ק פ"ק דף י"ז.

תלמיד חכם שנדה לעצמו מתיר לעצמו (מימרא דרב גידל מ"ק דף י"ז ע"א) ואפילו נדה על דעת פלוני (טור בשם רמב"ם פ"ז מה' תלמוד תורה וכמו שהוכיח הר"ן לגרסא דגרסי שם פשיטא) ואפילו על דבר שחייב עליו נדו וי"א שאם היה חייב נדו אינו יכול להתיר לעצמו (הר"ן פ"ק דנדרים בשם הרשב"א ובספרים דלא גרסי פשיטא) ויש מי שאומר שאם היה דרך שבועה אינו יכול להתיר לעצמו (טור בשם אביו הרא"ש בתשובה כלל כ"ה ס' ב'). מי שאינו ת"ה שנדה לעצמו יש מי שאומר שצריך עשרה שיתירו לו (שם ובתשובות שם ס' ה' וכתב שם דדינו כמו נדוהו בחלום אבל לא בעי דמתני הלכתא). ש"ע י"ד ס' של"ד סעיף ל"ג ל"ה. הרי"ף ור"י פ"ג דמ"ק דף ש"ץ ע"א. ושלטי גבורים שם אות ב'. מנדה עצמו.

תלמיד חכם שנדה סתם והאחר א"ל אדרבה. עיין שם שנושא ונותן בד"ן ומטיל שלום ביניהם שירצו זה לזה כי זהו כבוד ה' וכבודם אל יחסר ממקומו. הרי"ף קל"ב. אדרבה. תרם סתם. תלמיד חכם המבזהו.

תלמיד חכם שנמצא רבב בבגדו חייב מיתה שנאמר ומשנאי אהבו מות. שבת פמ"ז דף ק"ד. הרי"ף ור"ן שם דף קמ"ב ע"א רבינא אמר רבד איתמר ולא פליגי בגלימא רבב בלבושא רבד אין רבב לא. רמב"ם פ"ה מה' דעות. רבב שומן וחלב. רבד דם יבש. עיין משנה ו' פ"ט דמקואות ר"ע ת"מ. גמרא ספ"טו דשבת. עיין רמב"ם פ"ג דמקואות פסקא ד'. שבת פ' אלו קשרים דף ק"ד ע"א שטה ז' סוגיית הגמרא א"ר יוחנן כל ת"ה שנמצא רבב בבגדו חייב מיתה. בנימין זאב ס' רפ"ז.

תלמיד חכם שסרח אין תורתו נמאסת. נמשל לאגוז. הגיגה פ"ב דף ט"ז דרש רבא מאי דכתיב אל גנת אגוז ירדתי לראות באבי הנחל למה נמשלו ת"ה לאגוז לומר לך מה אגוז זה אעפ"י שמלוכלך בטיט ובצואה אין מה שבתוכו נמאס אף ת"ה אעפ"י שסרח אין מנדין. ובגמרא דמ"ק פ"ב דף י"ז א"ר פפא תיתי לי דלא שמותי צורבא מרבנן לעולם ומסיק תלמודא שאם היה חייב הת"ה שמתא היה מלקה אותו. הרי"ף פ"ג דמ"ק דף ש"ץ ע"א. רמב"ם רפ"ז מה' תלמוד תורה חכ"ס זקן בתכמה וכן נשיא או אב בית דין שסרח אין מנדין אותו אלא אומרים לו הכבד ושב בביתך חור וסרח מנדין אותו מפני חלול השם ופליגא דר"ל דאמר ר"ל ת"ה שסרח אין מנדין אותו בפרהסיא שנאמר וכשלת היום וכשל

וכשל גם נביא עמך לילה כסהו כלילה. ידי אליהו תקון ג' דף א' ע"ד מפלפל בחכמה על תקנה זו. א ב בית דין שסרה. שמתא חמורה.

תלמיד חכם שסרה במערבא ממינן עליה אנגידיא ולא ממינן אשמטא. פירוש היו מלקין אותו ולא משמתין אותו משום כבוד התורה. פסחים פ"ד דף נ"ב. א ב ב"ד שסרה. במערבא מימנו. צור בא מרבנן דסאני שומעניה.

תלמיד חכם שעבר עבירה כלילה אל תהרהר אחריו ביום דודאי עשה תשובה. ברכות פ"ג דף י"ט. תלמידי ר"י שם דף י"ג ע"ב תנא דבי רבי ישמעאל וה"מ בדברים שבגופו אבל בממונו עד דמהדר למריה. גופי הלכות דף קי"ב ע"ב קשה כיון דהוא אמר שמא היכי מוקי אלא ודאי ותירץ להתרצן הכחיש דעת המקשן דסבר לפרשו דשמא עשה תשובה הוא טעם למלת אל תהרהר וה"פ אל תהרהר אחריו ולמה אל תהרהר לפי שאנו תולין שמא עשה תשובה ולכך פריך שמא ס"ד ודריש לו התרצן אין הפירוש כך אלא ה"פ אל תהרהר אחריו שמא עשה תשובה או שמא לא עשה אל תחשוב כך אלא אמור דודאי עשה תשובה כדפי' ושפתותיו דובבות לשון הרהור משמע שמחשב אולי עשה תשובה והיאך סותר הדבר באמרו שמא עשה תשובה ואם הוא שמא הרי מהרהר אם עשה אם לא עשה והרי זה סותר מלת אל תהרהר אלא ודאי עשה תשובה וק"ל.

תלמיד חכם ששה דברים גנאי הם לו. ברכות פ"ו דף מ"ג. הרי"ף פמ"ז דשבת דף קמ"ב ע"א אל יצא במנעלים המטולאים שלא ע"ג שלא בימות החמה בעילאי. רמב"ם פ"ה מה' דעות. הרי"ף פ"ו דברכות דף ל"ה ע"א ששה דברים גנאי הוא לת"ח לא יצא מבושם לשוק במקום שחשורים על משכב זכור ולא אמרן אלא בכגדו אבל בגופו זיעה מעברא ליה. ולא יצא יחודי כלילה משום חשדא ולא אמרן אלא דלא קביע ליה עדנא אבל קביע ליה עדנא מידע ידעי דלעידניה אויל. ולא יצא במנעלים המטולאים ולא אמרן אלא בטלאי ע"ג טלאי ובפניתא ובזמות החמה אבל בגילדא או בימות הגשמים לית לן בה. ולא יספר עם אשה בשוק ואפילו היא אשתו ואפילו היא בתו או אחותו לפי שאין הכל בקיאיין בקרובותיו. ולא יסב בחבורה של עמי הארץ דלמא אתי לאימשוכי בתרייהו. ולא יכנס באחרונה לבית המדרש דלמא חשדי ליה בפושעים. ואל יפסיע פסיעה גסה דאמר מר פסיעה גסה נומלת אחד מחמש מאות ממאור עיניו של אדם מאי תקנתיה ליהרריה בקרושה דבי שמשו (כוס של קרוש ששותה בשבת כלילה). ואל יהלך בקומה זקופה שנאמר מלא כל הארץ כבודו. בר מחס. ויאבק איש עמו. פסיעה גסה. קדימה בברכות.

תלמיד חכם ששכח תלמודו מפני אנסו אין נוהגין בו מנהג ביוון. דריש קרא דאשר שברת ושמתם בארון לוחות ושברי לוחות מונחים בארון. מנחות פ"א דף צ"ו. צ"ט. מכאן לת"ח ששכח וכו'.

תלמיד חכם שתורתו אומנותו נקרא ת"ח העוסק בתורה וברך ארץ מעט כל תורה שאין עמה מלאכה סופה בטלה יפה תלמוד תורה עם דרך ארץ והראיה מפ"ג דהוריות אמר רבא לרבנן אעתירתו פורתא א"ל אין זביננא קטינא דארעא פרשיי ומתוינן מינה כדי שנוכל לעסוק בתורה תדיר ולא נחזור אחר מזונות. ויש לנו ראייה נצחת בפרק סדר תעניות אלו. הובא במנורת המאור דף ק"ט ע"ד אלפא ורבי יוחנן הו גרסי באורייתא הוה דחיקא להו מילתא טובא אמרי ניקום וניזיל ונעביד עסקא ונקיים בנפישון אפס כי לא יהיה בך אביון. מי הוה ת"ח ונקרא ת"ח הרא"ש סוף כלל ט"ו וסי' ת'. ה"מ סי' תי"ב. ט"ד סי' רמ"ג ובי"י תשובה

תשובת אלשקר סי' י"ט וצ"ב. בנימין זאב סי' שני'. תלמיד חכם המבוזה,
בשם רשד"ם י"ד תשובה צ"ו. תלמיד חכם פטור.

תלמידי בית הלל. עיין רבי אליעזר שמותי. רבי עקיבא אם.

תלמידי בית שמאי. עיין רבי אליעזר שמותי. רבי עקיבא אם.

תלמידי בית שמאי קבלו אף מבית הלל. משנה י"ב פ"ב דערלה ת"ט.
תלמידי שמאי והלל.

תלמידי חכמים אין אור של גיהנם שולטת בהם ק"ו מסלמנדרה שתולדת

האש היא הסך מדמה אין אור שולטת בו תלמידי חכמים

שכל גופן אש דכתיב הלא כה דברי כאש וגו' עאכ"ז. סוף הגיגה דף כ"ז.

עיין גופי הלכות דף קכ"ג ע"א וע"ב שפ"ל בחכמה על האי סוגיא. משה

משה שער ה' דף כ"ב ע"ד ושם מאמרים רבים בגדולת תלמיד חכם.

אש מן השמים.

תלמידי חכמים אין בניהם תלמידי חכמים למה. נדרים פ"א דף פ"א

מפני מה אין תלמידי חכמים מצויים לצאת תלמידי חכמים

מבניהם א"ר יוסף שלא יאמרו תורה ירושה היא להם רב ששת בריה

דרב אידי אמר כדו שלא יתגדרו על הצבור מר זוטרא אמר מפני שמתגברין

על הצבור רב אשי אמר משום דקרו לאינשי חמרי רבינא אמר שאין

מכרכין בתורה תחילה. פ"ו שמתגברין דודאי כל שהוא ובנו ת"ח מתגבר

על הצבור הרא"ש פירש שלא יאמרו ירושה וכו' שלא יאמרו כן האחרים

ואם באנו ללמוד תורה אין אנו מצליחים אי נמי שלא יאמרו בניהם אין

אנו צריכים לעסוק בתורה כי ירושה היא לנו. בני עניים. תלמיד

חכם ובנו.

תלמידי חכמים אין להם מנוחה אפילו בעה"ב. כאן הוא סיום הפרק

והמסכתא מ"ק פ"ג דף כ"ט. ברכות פ"ט דף ס"ד. ע"י סי' קל"ז

לא בעוה"ז ולא בעוה"ב.

תלמידי חכמים אי שייכי בכרגא או לא. הרי"ף וגי' דסנהדרין דף רע"ה

ע"א ותקוני ד"ל ויקי"ו. מהר"ם אלשקר סי' י"ט. אלפסי וגי'

דב"ב דף קל"ג ע"ב וקס"ד ע"א דלפעמים שייכי בכרגא. כרגא. רב נן.

תלמיד חכם פטור.

תלמידי חכמים אם הם פרנסים על הצבור בניהם בזמן שיש להם דעת

לשמוע נכנסים ויושבים לפני אביהם ואחוריהם כלפי העם בזמן

שאין להם דעת לשמוע נכנסים ויושבים לפני אביהם כלפי העם

ר' יצחק בן אלעזר אומר בבית המשתה עושין אותם סניפים. הוריות

פ"ג דף י"ג. רב שהעמיד את בנו לשרת במקומו הדין עמו דברי ריבות

ק"ו. הרי"ף ורין פ"ק דקדושין דף תרל"ה ע"ב. קה"ל קדוש קבלו. רב וכבודו.

תלמידי חכמים בנאים נקראו מפני שעוסקים בבנינו של עולם. שבת

פט"ו דף ק"ד. תלמידי חכמים נקראו.

תלמידי חכמים המכבדם יהיו לו התנוי תלמידי חכמים. שבת פ"ב דף כ"ג.

תלמידי חכמים המנודים שינה מעיניהם בעוה"ז הקב"ה משביעם מזון

שכינה לעוה"ב. הרי"ף פ"א דב"ב דף קס"ה ע"ב. רמב"ם פ"ג

מה' תלמוד תורה. רוכבי אתונות צחורות.

תלמידי חכמים וכבודם. מצוה לכבד חכמים ולומדי תורה שנא' בפ'

קדושים והדרת פני זקן זה שקנה חכמה. קדושין פ"ק. גטין

פ"ק. מגלה פרק בני העיר. ב"ב פ' יש נוהלין. רמב"ם פ"ה מה' תלמוד

תורה. סמ"ג עשין י"ג. סמ"ק נ"א נ"ב. י"ד סי' רמ"ד. חלק אדם נתיב ב'

חלק ג' וחלק ד'. הרי"ף ורין פ"ק דקדושין דף תרכ"ה ע"ב.

תלמידי חכמים וכבודם. עיין אין לעבור. אלמנה לא. בני חכמים. בני תלמידי חכמים. והדרת פני זקן. והזהרו ברבנו אחאי, אך נוהגים כשגדול אמר שלא כהלכה. זקן זה חכמים להם. חתן וכלה מצוה. כבוד התורה. כמה טפשאי לעז עיין. מטה של ת"ח. מלך שמחל על כבודו. מקוה ושעורו הריף. סוטה אין משקין ד"ה מספר אחר ממת ת"ח חייב נדוי. עדות מצוה להעיד. עדים עומדים. צרכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי שאלה. קריאת ס"ת וסדר. רב וכבודו. שהיית תלת רגלי. שליח ב"ד. שליח דרבנן. תלמיד חכם אינו חייב. תלמיד חכם המבוחו. תלמידי חכמים אם הם. תלמידי חכמים המכבדם. תלמידי חכמים שבבבל.

תלמידי חכמים וכבודם. עיין ש"ע ח"מ סי' קכ"ד תלמיד חכם שתבעו אותו לפני הדיינים אינו חייב לילך דכבוד התורה עדיף. ועיין מהר"ך כ"ב. ועיין ש"ע י"ד סי' רמ"ב רמ"ג רמ"ד כל דיניהם. קימה והדור לפני ת"ח אפילו אינו רבו.

תלמידי חכמים ושמושם. עיין אוי לכם. בעלי אומנות. דבקות באל. שמושה.

תלמידי חכמים חולקים בהלכות אם מחלוקתן הוא לשם שמים ה"ז מחלוקת הלל ושמאי שלא נמנעו זה מזה ומותרים להתאכסן זה אצל זה אכן אם הוא לקנטר ולומר אני גדול ממך כאשר יש בעונותינו בדורות הללו ודאי אסור. הלק"ט ח"א קנ"ה. מנהגי אסור וכל.

תלמידי חכמים מותרים ברבית זה בזה ומלתא בטעמא. הריף ונ"י פ"ה דבי"מ דף ק"יג ע"ב. בסוף פ' איזהו נשך אמר שמואל תלמידי חכמים מותרים ללוות זה מזה ברבית ידעי רבית אסורה ומתנה הוא דקא יהבי להדרי וכתב נ"י בשם הרנב"ר דדוקא בעסקי סעודה ובדבר מועט דגמרי ויהבי לשם מתנה ובלי תנאי. וכ"כ בלבושים י"ד סי' ק"ס והוסיף שאין לעשות כן בפני המון העם שלא להרגילם. מרדכי דב"מ פ' הוזהב דף קמ"ה ע"ג סי' של"ט דמותרים ברבית בדבר מועט. עיין הר"ן פ"ד דגמין דף תקע"ב בסוף ע"ב. רבית בין תלמידי חכמים שהללו.

תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם. וכאן הוי סיום המסכתות הרשומות נזיר פ' בתרא דף ס"ו. כריתות פ' בתרא דף כ"ח. תמיד פ' רביעי דף ל"ב. יבמות פ' בתרא דף קכ"ב. רשדים י"ד תשובה צ"ו. סוף ברכות דף ס"ד.

תלמידי חכמים נקראו בנאים במשנה ו' פ"ט דמקוואות מפני שעוסקים בבנינו של עולם. תלמידי חכמים בנאים. **תלמידי חכמים**. עיין תלמיד חכם עיין.

תלמידי חכמים שבבבל אמר עולא עומדין זה מפני זה וקורעין זה על זה ולענין אבידה במקום אביהן אינן מחזירין עד שיהיה רבו מובהק. הריף ונ"י ספ"ב דבי"מ דף פ"ג ע"ב. אבידתו ואבידת אביו.

תלמידי חכמים שבבבל דומים למלאכי השרת. קרושין פ"ד דף ע"ב.

תלמידי חכמים שבבבל מפני מה הם מצויינים לפי שאינן בני מקומן. פירוש מצויינים מעוטפים בבגדים חשובים. שבת פכ"ב דף קמ"ה.

תלמידי חכמים שגגות נעשות להם כדונות. ב"מ פ"ב דף ל"ג. הג"ד לעמי פשעם.

תלמידי חכמים שהללו זה את זה ומסר דבריו לתלמידים ואמר מוסר אני לכם שכל חוב שיש לי שאגבנו כל זמן שארצה אינו צריך לכתוב פרוזבול מפני שהם יודעים ששמטת כספים בזמן הזה מדבריהם ובדברים

ובדברים בלבד היא נדחת (רמב"ם פ"ה מה' שמטה מהא דאמרינן רבנן דרב אסי מסרי מלייהו להדדי גמין דף ל"ז ע"א. ועיין הר"ן פ"ד דגמין דף תקע"ב ע"ב). וי"א דכל אדם נמי יוכל לומר דבריו בעל פה לפני ב"ד ומהני ואין צורך פרוובול (טור) ואין חלוק בין אם המלוה בעיר הדיינים או לא כי יוכל לומר אפילו שלא בפניהם אני מוסר שמרותי לבית דין פלוני שבעיר פלוני (מררכי ס"פ השולח. וכ"כ הרא"ש אהא דאמר רב נחמן אקיימנה שם דף ל"ז ע"ב וכן נראה מתשובות הרשב"א וכה"ג כתב הר"ן שם בשם הרמב"ן והרב ב"ח הוכיח כדברי הרמב"ם דהא רב נחמן גופיה לא קאמר אלא אי איישר חילו אקיימנה. עיין ר"ף ור"ן שם). ש"ע ח"ט סי' ס"ז סעיף כ"י. גופו של פרוובול. פרוובול אם כותבין אותו בפני כל ב"ד. תלמידי חכמים מותרים ברביה.

תלמידי חכמים שיחתן צריכה למוד. ע"ז פ"ק דף י"ט. סוכה פ"ב דף כ"א. שנאמר ועלהו לא יבול אפילו דבר קל שבו לא ילך לאבוד. מימי לא קראתי.

תלמידך אנו ומימדך אנו שותים. חגיגה פ"ק דף ג'. הקהל את העם. **תלמידים** ואופן הנהגתם ורדויים. אלפסי ונ"י פ"ב דב"ב דף קס"ט ע"ב. בציר מבר שית לא תקבל בר שית קהל וספי ליה כתורא וכתבו התוס' דהא דתנן בן חמש שנים למקרא היינו לגלגל עמו ולא למספי ליה ובגמרא דב"ב פ"ב דף כ"א אומר עד שית לא תקבל מאן ואילך קביל. כתובות פ"ד דף נ"י וחייב אדם לשנות לתלמידיו ארבעה פעמים שכן סדר המשנה למשה במדבר לאהרן תחילה ואח"כ לבני אהרן ואח"כ לזקנים ואח"כ לכל העם נמצא ביד אהרן ארבעה. ערובין פ"ה דף נ"ד איך יתנהגו התלמידים. ב"ב דף כ"א כי מחית לינוקא לא תמחיה אלא בערקתא דמסאנא דקרי קרי ודלא קרי ליהו צוותא לחבריה. כך אמר רב לרב שמואל בר שילת שהיה מלמד תנוקות. ותקנת יהושע בן גמלא שם בהרי"ף ונ"י. לא ישב הרב ע"ג מטה ותלמידיו ע"ג קרקע רי"ף ור"ן פ"ד דמגלה דף ש"ע ע"ב. רי"ף ור"ן פ"ד דכתובות דף תפ"ז ע"א. ש"ע י"ד סי' רמ"ה סעיף ה' וחי. בני אחתיה דרבי טרפון הוו יתבי קמיה דרי' טרפון ולא הוו אמרי ולא מידי פתח ואמר ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה יוחני אל' קטורה כתיב קרי עליהם בני קטורה. רב יוסף קרי לאותם שלא הבינו דבריו בני קטורה ופרש"י שאינם יודעים לדבר כהלכה ומביא הגמרא הך דבני אחתיה דרי' טרפון שלא היו יודעים לדבר כהלכה וכדי לפתוח פיהם אמר הפסוק בשבוש. זבחים פ"ז דף ס"ב ופרש"י בני קטורה בני אברהם אתם אבל לא מורע יצחק ויעקב אתם. עיין רמב"ם פ"ד מה' תלמוד תורה. בצי"ה מבר שית לא תקבל. כי בעיתך איך יתנהגו התלמידים. כי היתו. למוד וסדורו. לעולם ילמד. מגלגל אדם עם בנו. מלמד תנוקות. מקרי דרדקי. נשיאותך נהוג. קולפי טבי. שבו עשאל. שבקתיה. שבתא. שלשה שנאתי. תלמוד תורה עיין. תקנת עלייה.

תלמידים חולקים על רבם ונזכרו הם תחילה והטעם אומר הכריתות שהתלמידים קבלו כך מרבם תחילה בילדותו ושוב תור בו בזקנותו ואפ"ה משנה ראשונה לא זוה ממקומה. הליכות עולם שער ג' סוף פ"ב ד"ה מצינו במשנה תלמידים.

תלמידים חולקים על רבם. עיין אי פליג רבי שמעון בן מנסיא. בית הלל אומרים. ברכת החדש ד"ה שבות יעקב. צרכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי שאלה. אם יוכל תלמיד לחלוק על רבו. רבו חולק עליו. תלמידים חולקים.

תלמידים יוצאים לתלמוד תורה שלא ברשות נשיהם שלשים יום וחכ"א שנים ושלש שנים. משנה ו' פ"ה דכתובות ובר"ע.

תלמידים כולם חולקים על רבם שמע מינה ששמעו מרבם שחזר בו. יבין שמועה כלל שע"ב. יבין שמועה כלל שיז תלמידים חולקים על רבם או לא. אין הלכה כתלמיד במקום הרב. רבו החולק. תלמידים חולקים על רבם.

תלמידים כשמוזכרים רבו של רבם בפניו ואמרו לו חבריך אמרו בפ"ק דראש השנה. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ג ע"א. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל יתוסי החכמים ד"ה אלו הן האמוראים דלאו אורח ארעא לאמר לרבם רבך אמר כך.

תלמידים. עיין אוי לכם שתי זרועותי. אין הלכה כתלמיד. אמר פלוני אמר פלוני. את אמרת אין דרך. בן העולם הבא. בנ"ו כל המכניסו פחות מבן שש. בעא מניה אביי. בציר מבר שית לא תקבל. בר בר רב. ברכת הרב. בתי כנסיות ובתי מדרשות. דיין לא ישב תלמיד בור לפניו. דיתבי וקא מקו. דנין לפני חכמים. המונע הלכה. המונע תלמידו מלשמשו. הני מילי סברא אבל גמרא מתד רבה עדיף. הרי כמה שנים גדל זה בינינו ולא שמע הלכה זו. והא הוא דאמר הכי זרוק. חד מנייהו רב פפא. חייב אדם לשנות. חכמים ושמותם. טורח גדול התירו בשבת. יותר משעגל רוצה. יחיד איזהו. יחידים תלמידים חכמים רבנן. ירושלים לא. יתבי וקמקו. כח ורק בפני רבו. כיה ורק בפני. כל האוחז ללמד בהמון. כל המשיא. כנגד עיני. לא קאי. לזיה ודיניה. לחדודי. לימא רבי פלוני סבר. למד תורה. למוד ודיניו. לעולם יורה. לעולם ישנה אדם לתלמידו. מאן דמתרגם לי. מורה להלכה. מכריע הלכה. מלוה לחבירו לא. מעלין בקדש ולא מורידין שאלה. מקום פתא. מר אין דרך לקרוא. משרבו הרצתנים. נר ישראל עמוד הימיני. נשיאותך נהוג ברמים. סתמים שנים, שסתם רבי מתניתא אליבא דתלמידו. פסולין לדון בסנהדרין. צורבא מרבנן דינא. קדימת הרב לתלמיד. קרועת תלמידים כל בגדיו. רב אין דרכו להשיב לתלמיד. רב אין דרכו לפרש דברי תלמידו. רב אינו חייב. רב המנדה לכבודו. רב וכבודו, בשם רמב"ם. רב ותלמידו. רבי אייקר תלמודיה. רבי דרוש. רב יוסף אייקר ליה תלמודיה. רש ואיש תכנים נפגשו. שנים עשר תלמידים. תורה הלומדה מרב אחד. תורה לעולם. תלמיד עושה לרבו. תנא דבי רבי ישמעאל, מצינו משנה מדרשו של רבי ישמעאל בתלמידו של רשב"י. תנו רבנן כשהלח. תני תנא קמיה דפלוני אי הוי תלמיד. תפילין מקום הנחתן.

תלמידים שמונים היו לו להלל הזקן שלשים מהם ראויים שתשרה עליהם שכניה כמשה רבנו ושלשים מהם ראויים שתעמוד להם חמה כיהושע בן נון עשרים בינונים גדול שבכולן יונתן בן עוזיאל קטן שבכולם רבן יוחנן בן זכאי אמרו עליו על רבן יוחנן בן זכאי שלא הניח מקרא וכו' אמרו עליו על יונתן בן עוזיאל בשעה שיושב ועוסק בתורה כל עוף שהיה פורח עליו מיד נשרף. סוכה פ"ב דף כ"ה ב"ב פ"ח דף קל"ד תוספות כתבו כל עוף שפורח עליו מיד נשרף שהדברים שמחים כנתניתם בסני שנתנה התורה באש וכענין זה מצינו במדרש בעובדא דרבי אליעזר ורבי יהושע שהיו מסובין בסעודה וליהטת האש סביבם. עיין בעין ישראל מאמר ז' וברשי שם. תרגום התורה.

תלמיד

תלמיד רבי אליעזר אין הלכה כמותם חוץ משמונה הלכות. מבוא הגמרא לרבי שמואל הנגיד בסוף הליכות עולם.

תלמיד רבי מאיר לא יכנסו לכאן מפני שקנתרנים הם. כך אמר רבי יהודה אחרי מות ר' מאיר. קדושין פ"ב דף נ"ב. נזיר פ"ז דף נ'. ע"י סי' ו'. ולא ללמוד תורה הם באים אלא לקפחני בהלכות. יא מ ר ו.

תלמיד שמאי והלל משרבו ולא שמשו כל צרכן רבו מחלוקות בישראל ונעשית תורה כשתי תורות. סוטה פ"ט דף מ"ז. מ ש ר ב ו הרצתנים.

תלמיד רבי אליעזר יושב ודורש סתם והכל יודעים כי שלך היא. יבמות פ"י דף צ"ו. תלמיד חכם שאומרים.

תלמיד לא יאמין לרבו להצטרף עם אחד לעדות אפילו בשתיקה. עיין מדבר שקר.

תלמיד לא ירחוץ עם רבו ואם רבו צריך לו (פ"י לשמשו במרחץ) מותר והטעם הוא שצריך להתבייש מכבוד רבו וממוראו. פסחים פ"ד דף נ"א. ר"ף ור"ן שם דף רמ"ד ע"א. רמב"ם מה' אסורי ביאה.

תלמיד לא ישתוק אם רואה רבו טועה. עיין מדבר שקר. תלמיד חכם היושב.

תלמיד לא לשרי במקום רבו אפילו ביעתא בכותחא דלא מסתייעאו מלתא. כתובות פ"ה דף ס'. אל מנה שובבית. תלמיד במקום.

תלמיד נדה את רבו שחייב נדוי מנודה. רבי דוד כהן בית כ"ו סי' ה'.

תלמיד עושה לפני רבו הפך הדין לנסות את רבו. נ"י פרק מצות חליצה גבי אביו הוה יתיב קמיה דרב יוסף אתאי היא איתתא לחלוץ א"ל הב לה סנדלך יהב לה דשמאל וכו' פירוש לא ס"ל לאביו בסנדל שאינו שלו לכתחילה ורוצה לנסות ג"כ אי סבר כרב יוסף דלכתחילה בשמאלא שרי. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ג ע"ב.

תלמיד עושה לרבו מלאכות שהעבד עושה לרבו. עיין מלאכות שהעבד.

תלמיד עיין תלמידים עיין.

תלמיד קמן. עיין שלשה אין מתקנאין.

תלמיד שאינו הגון כל השונה לו נופל בגיהנם. חולין פ"י דף קל"ג. הר"ף דמכות פ"ב דף רצ"ט ע"ב. שנאמר כל חושך ממון לצפוני וגו' ירע שריד באהלו ואין שריד אלא תלמיד חכם שנאמר בשרידים אשר ה' קורא. ירע שריד למי שיש לו תלמיד רע באהלו תאכלהו אש לא נופח דהיינו אש של גיהנם. כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק אבן למרקולים דכתיב כצורר אבן במרגמה וגו' וכתיב לא נאווה לכסיל תענוג. ונ"ל דמכבוד יליף דכתיב כן נותן לכסיל כבוד ואין כבוד אלא תורה דכתיב כבוד חכמים ינחלו. גמרא דחולין פ"י דף קל"ג. ידי אליהו תשובה מ"ה. גוי אין מוסרין לו. תלמיד שגלה.

תלמיד שאינו הגון. עיין בזמן שאדם קורא ושונה. תלמיד שגלה.

תלמיד שאין תוכו כברו לא יכנס לבית המדרש. כך היה מכריז רבן גמליאל. ברכות פ"ד דף כ"ח.

תלמיד שגלה מגלין רבו עמו. הר"ף דמכות דף רצ"ט ע"ב. רמב"ם פ"ד מה' תלמוד תורה. רמב"ם פ"ז מה' רוצה ושמירת נפש. גמרא דמכות

דמכות פ"ב דף י' מכאן תלמיד שגלה מגליו רבו עמו שנאמר וחי עשה לו מידי דתיהוי ליה היותא א"ר אליעזר מכאן שלא ישנה אדם לתלמיד שאינו הגון שלא יביאנו עמו לידי הריגה בשוגג ויגלה דאמרינן לקמן שאינו מצוי אלא ברשעים.

תלמיד שגלה מי היה מן הדיינים המחייב והמוכח במעשה ב"ד שהיה אחר כ"ב שנים וגרשו ר' אמי מבית המדרש וקרא לו דין גלי רויא. מפני שאין לדין לומר כשיצא הרני מוכח וחברי מחייבין דכתיב הולך רכול מגלה סוד שלא יאמר מה אעשה וחברי רבו עלי. סנהדרין פ"ג דף ל"א. הריף שם דף רע"ח ע"א וע"ב. ש"ע ח"מ סי' י"ט. דין לא יאמר.

תלמיד שהגיע להוראה ואינו מורה עליו נאמר ועצומים כל הרוגיה. ר"ף ור"ן פ"א דע"ז דף שני"ד ע"א. רמב"ם פ"ה מה' תלמוד תורה. ש"ע ח"מ סי' י' סעיף ג'. הריף פ"א דסנהדרין דף רע"א ע"א. **תלמיד** שלא הגיע להוראה. עיין ר"ף ור"ן פ"א דע"ז דף שני"ג ע"ב. ומורה עליו נאמר כי רבים חללים הפילה. רמב"ם פ"ה מה' ת"ת. ש"ע ח"מ סי' י' סעיף ג'. הריף פ"א דסנהדרין דף רע"א ע"א. אל מנה שובבית.

תלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו חמש שנים שוב אינו רואה. חולין פ"א דף כ"ד. ע"י סי' ח'. כתוב אחד אומר גבי לויים מבן חמש ועשרים שנה וכתוב אחד אומר מבן שלשים פ"י לבוא לעבוד עבודה באהל מועד הא כיצד מתקיימין שני הפסוקים הללו חמש ועשרים לתלמוד פירוש לתלמוד הלכות עבודה ושלשים לעבודה מכאן לתלמיד שלא ראה סימן יפה במשנתו בחמש שנים שוב אינו רואה. פירוש שלומד ושוכח רבי יוסי אומר שלש שנים דכתיב ולגדלם שלש שנים וללמדם ספר ולשון כשדים ואידך דאמר חמש אמר לך שאני לשון כשדים דקליל פירוש קל ללמדו ואידך פירוש ר' יוסי דאמר שלש אמר לך שאני הלכות עבודה דתקיפין ופרש"י דתקיפין להוריד המשכן ולפרקו ולנמטו ולהעמיד קרסו קרשו והשיר לקרבן בפה ובכלי ולכן היה צריך חמש שנים ללמדם אבל בעלמא בשלש שנים נראה אם רואה סימן יפה במשנתו.

תלמיד שמונעים הלכה מפיו כאלו גזולים אותו מנחלת אבותיו. עיין מונע הלכה.

תלמיד שנפטר מרבו ולן באותה העיר צריך להפטר ממנו פעם אחרת. כך אמרו ר' יונתן בן עמסי ור' יהודה בן גרין לרשב"י. מ"ק פ"ק דף מ'. תלמיד הנפטר.

תלמיד ששנה לו רבי פרידא ההלכה ת"ת פעמים. ערובין פ"ה דף נ"ד.

תלמיד שתלמודו קשה עליו כברזל בשביל רבו שאינו מסביר לו פנים ירבה עליו רעים. תענית פ"ק דף ח'. עוד שם בשביל משנתו שאינה סדורה ירבה בשיבה וכן ר"ל היה מסדר משנתו מ' פעמים כנגד מ' יום שנתנה תורה והדר עייל קמיה דר' יוחנן ורב אדא בר אבהו כ"ד פעמים כנגד תורה נביאים וכתובים שהם כ"ד ספרים והדר עייל קמיה דרבא.

תלמי המלך אשר הועתקה תורתנו בימיו. עיין כל הענין בספר מאור עינים לרבי מנחם עזריה מהאדומים וכל הדברים ששנו בתורה כולם בהסכמה. מגלה פ"ק דף מ'. עיין ישראל סי' מ'. ש"ע א"ח סי' תקפ"ו. ועיין גופי הלכות דף ק"ז ע"א ענין תלמי עוד שנו לתלמי וירכיבם על התמור נושאי בני אדם ולמה לא שינו באברהם ולא בעני בלעם

בלעם. יד אליהו תשובה מ"ח. אלהים ברא בראשית. גוי אין מוסרין לו דברי תורה. תקון סופרים.

תלם רחבו ששה טפחים. משנה ב' פ"ג דכלאים ת"ט - ומשנה ג' ר"ע. **תל** מתלקט עשרה. עיין תל המתלקט.

תל. עיין אנשי חצר ואנשי מרפסת. משל דהמן ואחשורוש. סולם בנה ראובן לעלות בו לעלייתו.

תל עפר סמוך לבית שמעון וסעד ליסודות ובא ראובן והוציאו ואמר אין שקלי וידי שקלי. רשד"ם ח"מ סי' רמ"א.

תלתא גברי בתלתא אמתי יתב. סוכה פ"ק דף ח'. תרי גברי.

תלתא הוא חזקה. הרי"ף פ"ב דשבועות דף ש"ד ע"א. רי"ף ונ"י פ"ה דב"מ דף ק"א ע"א דלא כרשב"ג אבוח דרבי דאמר בשנים. נ"י פ"ט דב"מ דף ק"ל ע"א. ועיין כתובות פרק נערה שנתפתה ברי"ף דף תפ"ד ע"א. גמרא דב"ב פרק חזקת הבתים שלש שנים לחזקת קרקעות דעד שלש שנים מזדהר אינש בשטריה מפי לא מזדהר. חזקה שלש שנים.

תלתא לא חשידי. וכתב הרי"ף ה"ה שנים שאין שנים חשודים לחטוא בשביל אחד לכך שני עדים מעידים לאשה שמת בעלה מותר לאחד מהם לישא אותה עיין פ"ב דיבמות דף ת"ט ע"א. שיע אהיע סי' י"ב. ומטעם זה מיאנה או חלצה מותרת לאחד מהם שם ושם. אין שנים מצויים. גט המביאו.

תלתא מוקמי חמשה מסו שבעה אפילו לכשפים מעלי. פירוש איזה קשרים שעושים ותולים אותם לצואר לרפואה וכתב רש"י ולא ידעתי לאיזה חולי. פירוש שלשה קשרים מעמידים החולי שלא יגדל. חמשה מרפאים. שבעה אפילו לכשפים ואמר רב יהודה שעושים הקשרים ההם מפואה והם שרשי עשב אדומים שצובעים בהם אדום ומן הקש שלו עושים אלו הקשרים ומועיל לרפואה קאמר. שבת פ"ו דף ס"ו.

תלתא קני הוה חד פריש לריאה וחד פריש ללבא וחד פריש לכבדא דריאה כריאה דכבדא ככבדא דליבא פליגי מר בריה דרבי חייא מתני אפכא דריאה ככבדא דכבדא כריאה וכיון דלא איתמר הלכתא בהדיא נקטינן לחומרא וכולוהו במשהו ואע"ג דאמר שמואל אי הכי אמר אבא לא ידע בטריפות כלום הלכתא כרב דקיימא לן הלכתא כרב באיסורי. הרי"ף ור"ן פ"ג דחולין דף תרפ"ג ע"ב. ופרש"י שם ובגמרא תלתא קני הוה לאחר שהקנה נכנס לחזה מתפצל לשלשה. וכתב הש"ע י"ד סי' ל"ד סעיף י' הקנה בסופו משנכנס תחת החזה מתפצל ומשם יפרד והיה לשלשה ראשים האחד נוטה ללב ואחד לכבד ואחד לריאה ושלשתן נקיבתן במשהו (וכתב באר הגולה מימרא דאמימר ואיכא תרי לישני וכתבו התוספות דאזלינן לחומרא וכן הסכמת הפוסקים). הגהה מיהו בקנה הלב שהוא שומן שיורד בין ערוגות הריאה ללב רגילים לחיות בו נקבים קטנים דקים והיינו רביתייהו ולא מקרו נקבים (הגהות אשרי פ' אלו טריפות עיין שלמי גבורים שם אות א' ורוקח ובשערים שער ל"א). ועל מ"ש נקיבתן במשהו כתב רש"ל פ' אלו טריפות דין י"ג דדוקא שלא במקום שומן דקיימא לן הלב שהוא סותם. ולי הצעיר המתחר קשיא על פרש"י ודעמיה דנראה דסברי דקנה הריאה הוא הקנה הנכנס בלב ובכבד וכל חכם שיש לו קצת יד בלמוד חכמת הנתוח יראה בעיניו במעט עיין דלא היא והמופת חותך הוא כי אחרי שתחתוך הכבד כולו ועורקו או סמפונו הגדול ותבדילנו מן הריאה וכן אחרי שתחתוך ותפריש הלב כולו ועורקו הגדול מן הריאה עכ"ז הריאה תעלה בנפיחה ואלו קנה הכבד וקנה

וקנה הלב מתפצלים מקנה הריאה היה לו לרות לצאת דרך שם אחרי הפרדם מן הריאה ונשארו שם נקבים נקבים גדולים גדולים, וכבר הראתי את הדבר הזה לרבנים גדולים ומובהקים והודו לדברי שקנה הריאה מתפצל ומתחלק לסמפונות וקנוקנות הנכנסים בתוך הריאה ואינם יוצאים מן הריאה כלל והם מכניסים האויר והרות לריאה ומוציאים האויר והרות ממנו ואינם מביאים דם כלל, ואם בריאה נמצאו מזרקים ועורקים הדופקים ובלתי דופקים המביאים דם ולא אויר נמשכים מן המזרק הדופק הגדול ומן המזרק הבלתי דופק הגדול הנקרא קאו"ה המביאים דם לכבד מן הריאה ומן הריאה ללב ולכן הלב לריאה ולכל הגוף לא איכפת לו ואין שייכות כלל לגרירת ולסמפונות ולקנוקנות הריאה מן המזרקים האלה ואינם שופכים זה לזה כלל אם כן הקנה דפריש ללב ולכבד אינו מן הגרירת ולא מן הקנוקנות אשר בריאה כדכבר רש"י אלא מן העורק הגדול הדופק ומן העורק הגדול שאינו דופק. ועל לשון הגמרא לא קשיא מידי דתלתא קני הוה קאמר האי כדיניה והאי כדיניה ולא קאמר דוה נמשך ומתפצל מוה. וגם הרמב"ם הביא לשון הגמרא כן דכתב בפ"ו מה' שחיטה פסקא ה' וקנה הלב והוא המזרק הגדול שיוצא ממנו לריאה הרי הוא כלב ואם ניקב לחללו במשהו טריפה דרייק מניה דדברי הגמרא יובנו על הקנה היוצא מן הלב לריאה אבל לא על קנה היוצא מריאה ללב כדברי רש"י ז"ל. ובפסקא ה' כתב קני הכבד והם המזרקים שבו שבהם הדם מתבשל אם ניקב אחד מהם במשהו טריפה, ובפ"ו מה' שחיטה פסקא א' כתב והקנה שנקב מן החוזה ולמטה במשהו טריפה והוא המקום שאינו ראוי לשחיטה בקנה למטה א"כ התלתא קני הללו להרמב"ם אביר הרופאים והחכמים חכמי הנתוח לא שייכי זה בזה ולא ינקי ולא מתפצל זה מזה אלא כל חד וחד לחודיה קאי ודלא כרש"י ועיין היטב בראיית עינך ובתבונת שכלך ותמצא כדברי. ובשנת התפ"ז מעלת החבר ר' שמשון חיים נחמן טעיר מודנא היושב בעיר מנטובה ויוצק מים על ידי מעלת הרב כמהר"ר דוד פינצי נר"ו שאל ממני בשם מעלת רבו הנ"ל ובשם כל בני הישיבה הכללית של מנטובה לשלוח שם דברי אלה למען יעינו בהם ויזכיתו בנסיון אם האמת אתי אם לא ואני שלחתי את הדברים הנ"ל כתובים באגרתו וחילתי פניו למען יבקש ממעלת הרב הנ"ל ובני ישיבתו לאשר ולקיים בחתימתן את דברי אם ננים הם. וזאת היתה תשובתו אלי כתובה ביום י"ז לול"ו התפ"ז. ביום אתמול באו על הנסיון על פירוש גמרת חולין ואחרי ההתבוננות הראויה דקה מן הדקה כולם כאחד באין מנגד קיימו וקבלו פירוש מעכ"ת הנכון והישר ובקשתי מאת האדונים האלה לקיים בכתב ידם את דברי כבוד תורתו והם ענו כולם כאחד ואמרו כי דברי מעכ"ת הנכונים אינם צריכים חזק ובפרט אחר שהנסיון מוכיח בפירוש אמרו וישר של כתיר כי על כן לא ירא מכל מנגד ולא תוסיף כח חכמת מעכ"ת בקיום בכתב ידם בדבר אשר עין בעין נראה שהוא האמת בעצמו ואין מחלוקת ואעפ"כ לא נמנע מעלת הרב כמהר"ר דוד פינצי לתת תשובות חן תן למעכ"ת מחדש על כל החרדה אשר חרד עליו ואמר לי לכתוב בשמו הדברים האלה הבאים בשולי האגרת ועוד כי כמהר"ר אבי עד שר שלום באזולא נר"ו (המחוי גם הוא קידה קמיה דמר) העיד כי כמהר"ר בריאל וצוקיל גם הוא הבין הגמרא כאשר הבין מעכ"ת ופירש כמותו והיה נדחק בדחוקים רבים לישב דברי רש"י למען לא ינגד הדבר הנראה בנסיון וכי עבד מעכ"ת הנכנע ומחוייב מאד מאד שמשון חיים נחמד. ואלה הדברים אשר דבר כמהר"ר דוד פינצי נר"ו דברי מעכ"ת הם כולם נכוחים למבין והם האמת בעצמו ואף לשון התלמוד הוא יותר מדויק לפי דבריו דאם האמת שיהיו כולם מתפצלים דוקא מאחד לא

הוליל תלתא קנה הוּוּ אלא חד קנה הוּוּ ומתפריש לתלתא וכו' אלא ודאי דפשטא דתלמודא לומר דתלתא קני הוּוּ נפרדים זה מזה ואין כאן מקום לשעון וכל זה מחוייבים אנו להבין מלשון רש"י ז"ל ולומר דמתפצל שאמר לאו דווקא אף כי הוא רחוק מאד דח"ו לומר שרש"י טעה בדבר פשוט כזה ומעב"ת חכם וחכמת אדם תאיר פניו לעד ע"כ. עיין הרמ"ע תשובה צ"ב וגם הוא גם אביו הלכו בעקבות רש"י.

תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא משיא אשה לבנו גדול בבית קנה הבית מעמד שלשתן והכותב נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופא. הרי"ף פ"ט דב"ב דף ר"ל. רי"ף וני" פ"ה דב"ב דף רכ"א ע"א ור"כ ע"ב שהם כדברי נבואה ואין מוסיפין עליהם ולית לן אלא מאי דאמר רבנן. וכן הכותב נכסיו לבנו לא עשאו אלא אפטרופא אפילו בן המוטל בעריסה דכוונתו שיהיו אחיו נשמעים לו ואם שייר כל שהוא זכה הבן במתנה. ש"ע ח"מ סי' רמ"ו. אבל בת בין הבנות ואח בין האחים או אחר מן הירושים בין שאר יורשים מתנתו קיימת שם. ש"ע ח"מ סי' קכ"ו דין מעמד שלשתן. אה"ע סי' נ"ט דיני משיא אשה וכו' כותב כל נכסיו לבניו או לאשתו או שתי נשיו בלי קנין או בקנין פרק י"ג מימרא דשמואל רמב"ם פ"ו מהלכות זביה. ח"מ סי' רמ"ו. תשובת הרמב"ן סי' ע"א. הרשב"א סי' אלף מ"ה. אה"ע סי' ק"ז ובי' ולע"ש סי' רמ"ו. תשובת הכהן ח"ב סי' קס"ו. בנו ואחר אשתו ואחר אחר קנה החצי במתנה ובנו החצי אפטרופא פרק י"ג בנו ואחר וכו'. רמב"ם פ"ו מה' מתנה. אה"ע סי' ק"ז. ח"מ ולע"ש סי' רמ"ו. בנו ואשתו נראה דשניהם אפטרופא. עיין תשובת הכהן ח"ב סי' קס"א. ח"מ סי' רמ"ו. הרא"ש והרמ"ה חולקין. עיין ח"מ סי' רמ"ו. אי לאו דמסתפינא אמינא דדינים אלו דוקא כשאמר נכסי לבני או לאשתי אבל אם אמר נתונים או לישנא יתירה לטפויי אתא ודוק. ורמב"ם פ"ו ופ"ט מה' מתנה. ותשובת רמב"ן סי' ל"ט. ח"מ ולע"ש סי' רמ"ו. הכותב כל נכסיו לשנים מבניו או לשתי נשיו ח"מ ולע"ש סי' רמ"ו רמ"ו. תשובת רשב"א סימן תתקנ"ה. ועיין ב"י מח"מ סי' רמ"ו. שו"ת הרשב"א. ואם יש הוכחה טובא דלהקנאה כתבה לה קנתה אה"ע ובי' סי' ק"ז. ח"מ ולע"ש סי' רמ"ו. תשובת הכהן ח"א סי' ק"ה וח"ב סי' קס"א. הרי"ף ור"ן ספ"ק דגמין דף תקנ"ט ע"א. ובתקוני ד"ל ויקי"ו שם בשם התוספות פ' מה שמועיל לקנות כהלכתא בלא טעמא ולא הלכתא שלכל אחד מהם יש איוזה טעם, למעמד שלשתן כדי שלא להטריחם לחזר אחר דרכי הקנאות, ובכותב כל נכסיו וכו' דמסתמא לא שביק אינש בריה ויהיב לאחריני, והמשיא אשה לבנו וכו' דאגב חביבותיה דבנו הגדול ובנישואין הראשונים גמר ומקנה והיינו כשלא הניח שם חפצים משלו דסמכא עליה דעתא דבן. תוספות.

תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא. עיין אשתו הכותב לה. בן בין הבנים שכתב לו אביו. בנו גדול המשיאו אשה. דרך הטומאה לצאת. ה"ב דלא. הלכה למשה מסיני אם. חלק תנו. מעמד שלשתן.

תלת מילי שוינהו רבנן כהלכתא בלא טעמא. עיין גמרא דב"ב פ"ט דף קמ"ד. חדא הא, פ"י דא"ר חנינא המשיא אשה לבנו גדול בבית קנאו דוקא גדול ודוקא בתולה ודוקא אשתו ראשונה ודוקא שהשיאו ראשון ואמרינן עלה שאם היו בבית ההוא כלים של אביו אפילו זוג סנדלים או פך של שמן לא קנה הבית. אידך דאמר רב יהודה אמר שמואל הכותב כל נכסיו לאשתו לא עשאה אלא אפטרופא ופירש רמב"ן דאנן סהדי דלא עקר נחלת הבנים ולא נתכוון אלא שיכבדה הבנים מתוך שאוכלים על ידה. ואידך דאמר רב מנה לי בידך תנהו לפלוני במעמד שלשתן קנה.

פי' רשב"ם במעמד שלשתן נפקד ומפקיד ומקבל מתנה ולא הזיקו חכמים להקנות בקנין עדים. פי' רשב"ם כהלכתא בלא מעמא הם תקנו הדברים כך אעפ"י שאינו דין תורה כי מדה ומדה הם ותוספות כתבו קצת מעם דגבי בן כיון שפנה את הבית סמכא דעתיה דבן וגם אין לו אנה לדור סברא הוא שנתנו לו וכן הכותב נכסיו לאשתו מסתמא לא ליתן לה נתכוון אלא לכבדה שלא היה מניח בניו בלא כלום ובמעמד שלשתן מסתמא הקנה לו לגמרי ולא המריחו חכמים להביא עדים ולעשות שלשתן קנין. ועיין תשובת מהרי"ו וו"ל סי' ס"ה דכתב לאו דוקא בלא מעמא כלל דבכולוהו איכא מעמא רבה אמאי תקנו רבנן אלא פירוש הקנין הוא בלא מעמא דכולוהו הוו שלא בקנין אלא דאמרי רבנן דעתו בהכי ע"ש.

תלתן אעפ"י שאינו אוכל אדם כשיקשו הואיל ורוב האדם אוכלין אותם בתחילתן הרי הם חייבים בתרומה ובמעשר. רמב"ם פ"ב מה' תרומות. וכתב הכ"מ כן יש ללמוד ממשנה ספ"ד דמעשרות. תמרות של תלתן.

תלתן ודינו לענין כלאים וכיצד נדע אם מתחילה נודע למאכל אדם. עיין רמב"ם פ"ב מה' כלאים פסקא מ"י.

תלתן מעם עצו ופריו שוה והוא פי"ן גריקו. משנה ה' פ"י דתרומות ר"ע תי"ט. רובו מאכל בהמה אבל נאכל לקצת בני אדם ולכך נאכלת תרומה בטומאה משנה ג' פ"ב דמעשר שני ר"ע תי"ט. עיין רמב"ם פמ"ז מה' תרומות ומשנה ה' פ"י דתרומות.

תלתן עיין דבר שבמנין איכא. חבילי תלתן. מעשר שני תלתן. סימנא מילתא היא. שביעית אין קדושתה. תמרות של תלתן. תערובות תלתן מין. תרומת תלתן.

תלתן של הקדש לענין נתינת מעם. משנה ה' פ"י דתרומות. תערובת תרומה.

תלתן של כלאי הכרם לענין נתינת מעם. משנה ה' פ"י דתרומות. תערובת תרומה.

תלתן של מעשר שני ודינו. משנה ג' פ"ב דמעשר שני. רמב"ם פ"ב מה' מעשר שני ונמע רבעי.

תלתן של מעשר שני לענין נתינת מעם. משנה ה' פ"י דתרומות. תערובת תרומה.

תלתן של שביעית לענין נתינת מעם. משנה ה' פ"י דתרומות. תערובת תרומה.

תלתן של תרומה לענין נתינת מעם. משנה ה' פ"י דתרומות. רמב"ם פ"ט מה' תרומות פסקא מ"ז. תערובת תרומה.

תם איזהו. משנה ר"ף ונ"י פ"ב דביק דף י"א ע"ב. רמב"ם פ"ו מה' נזקי ממון.

תמד עיין אגודו' ל"יא ש. חרצנים. יין מווג. מקוה יש מעלין. שמרי יין. שמרים שנתן.

תמד קודם שהחמיץ מים הוא ולא אוכל אחר שהחמיץ חשוב אוכל והוא דרמא תלתא ואשכח ארבעה. משנה ג' דמעשר שני ר"ע

תי"ט. משנה ז' פ"א דחולין תמד עד שלא החמיץ אינו ניקח בכסף מעשר שני ופוסל את המקוה מפני שהוא כמים ומשהחמיץ ניקח בכסף מעשר כיון וכשכר לקחו עד שלא החמיץ והחמיץ קנה מעשר בדיא כשנתן שלש לוגין מים ומצא פחות מארבעה אבל אם נתן שלש והוציא ארבעה הרי זה כיון מווג ונלקח בכסף מעשר. רמב"ם פ"ז מה' מעשר שני. ועיין פ"ז דמקואות

דמקואות במשניות, ורמב"ם פ"ז מה' מקואות פסקא ד', כל ניקה. מקוה יש מעלין.

תמד שעושים מהרצנים שנותנים עליהם מים דינים כשמרים (רבנו ירוחם בשם התוספות) וה"מ כשנעצרו בקורה אבל אם לא נדרכו אלא ברגל אפילו נתן שלשה מדות מים ולא מצא אלא שלשה או פחות מברכין עליו בורא פרי הגפן שיון הוא והמים נבעלים בוגים ובמה שיוצא יש בו יין מרובה. זגים שנתנו עליהם תאנים לחזק כח היין אעפ"י שהזגין הרוב מ"מ כל כח התאנים במשקה ואין לברך בורא פרי הגפן (ב"י בשם התשב"ץ). ש"ע א"ח סי' ר"ד סעיף ו'. ש"מ ר"י ו'.

תמה אני אם לא יהיה בית הכנסת זה קפנדריא וכן הוה. ר' יוסי בן קסמא אמר כן משום מעשה שהיה בבית הכנסת של טבריא. יבמות פ"י דף צ"ז. חב"ר ו' א נמי.

תמה זכות אבות. שבת פ"ה דף ג"ה. עין ישראל סי' כ"ז. מאימתי תמה זכות אבות רב אמר מימות יהושע בן בארי שנאמר אגלה את נבלתה לעיני מאהביה ואיש לא יצילנה מדי ושמואל אמר מימי הואל שנאמר והואל מלך ארם לחץ את ישראל כל ימי יהואחו וכתוב ויתן ה' אותם וירחמם ויען אליהם למען בריתו את אברהם וגו' ר' יהושע אמר מימות אליהו שנאמר ויהי בעלות המנחה ויגש אליהו וגו' היום יודע וגו' ר' יוחנן אמר מימי חזקיה שנאמר למרבה המשרה ולשלום אין קץ על כסא דוד ועל ממלכתו להכין אותה ולסעדה במשפט ובצדקה וגו' קנאת ה' צבאות תעשה זאת. פירוש ולא השליכם מעל פניו עד עתה אבל מכאן ואילך השליכם ולא פנה אל ברית אבות, היום יודע מכלל דתמה ברית אבות וע"י רחמים הוכרה להם בימי הואל, קנאת ה' צבאות תעשה זאת ולא זכות אבות. ותוספות כתבו אומר ר"ת שזכות אבות תמה אבל ברית אבות לא תמה דהא כתיב וזכרתי את בריתי יעקב אף לאחר גלות ואין אנו מזכירין זכות אבות אלא הברית. עיין הראנ"ח בדרשותיו דף קפ"ג אהבת עולם דף ס"ג וס"ד. רצוף אהבה סי' כ"ד.

תמהנו עליו כשאומרה הפוסק נראה שרבים הם המתמיהים. הרש"ך ח"א סי' מ"ה וע"ש בס"י מ"ד ובח"ג סי' קי"ב אבל בח"א סי' קע"ד כתב דברים סותרים לזה וכבר עמדתי על דבריו בטור אה"ע סי' קט"ז דף קכ"א עמוד ב' שמה כ"ג בהגהת הטור. כללים בדרכי הפוסקים לבעל כנסת הגדולה א"ח דף קס"ב ע"ב אות נ"א.

תם ומועד ומאי בינייהו. משנה ד' פ"א דב"ק והר"ף שם דף ח' ע"א ונ"י פ"ב דב"ק דף ט' ע"ב. משנה ד' דב"ק ר"ע תי"ט. ואיזהו משנה ד' פ"ב דב"ק. משנה א' פ"ד ר"ע. ר"ף ונ"י פ"ב דב"ק דף י"א ע"ב. ועיין דף י"ז ע"א בר"ף ונ"י ובעמוד ב' אם הזיקו זה בזה היכא מחשבין ביניהם. ובדף י"ח ע"א פ"ג. נ"י פ"ד דב"ק דף י"ח ע"ב ומועד לסירוגין שם. ב"ק פרק כיצד הרגל מתניתין איזהו תם וכו' ע"ש תניא אמר רבי מאיר. דברי ריבות קע"ג. רמב"ם פ"א מה' נקקי ממון. ש"ע ח"מ סי' שפ"ט סעיף ט' כל מועד משלם נזק שלם מהיפה שבנכסיו וכל תם משלם חצי נזק מגופו. אין מעמידין. בור' אש שן רגל התורה מעטה בשמירתך, דגם בשור מועד מעטה בשמירתו דשמירה פחותה דיה. ת"מ ש' תמין. זיקא בעלמא. יציב א. מועד. שור. שור של. שור שקשרו בעליו במוסרה. תם איזהו.

תמורה אינה עושה תמורה. משנה ח' פ"ט דבכורות ר"ע תי"ט. משנה ה' דתמורה.

תמורה. אסור להמיר הקדשים שנאמר בפי' בחוקתי לא יחליפנו שלא לשנות הקדשים אפילו מקדש לקדש שנאמר אך בכור אשר יבוכר

יבוכר לא יקדיש איש אותו ר"ל אחרי שנתבכר וראוי לאותו קרבן לא ישנהו להקדישו פעם שנית. תמורה פ' אחרון. רמב"ם פ"א ופ"ד מה' תמורה. סמ"ג לא תעשה שמיה שמיו. להיות התמורה קדש אם המיר שנא' והיה הוא ותמורתו יהיה קדש תמורה פ"ק. רמב"ם פ"א מה' תמורה. סמ"ג עשין רכ"ב.

תמורה במעות תמורה. משנה ה' דתמורה ר"ע תי"ט.

תמורה ודיניה. רמב"ם פ"א מה' תמורה.

תמורה. עיין בני תמורה. בעל חוב וכתובה לענין, בן זמרא ע"א.

ולד התודה ותמורתה. יורש סומך ומביא. הל"ף ותמורה.

טוב מעיקרא. לאו שאין. לכל יש תמורה. שחיטה לשם. תוך כדי

דבור. תפילין דיני סדר פרשיותיהן, בפסק הרר"י ווילנא ובתשובות.

תמורת הפסח קריבה ותמורת הפסח אינו קריבה. משנה ו' פ"ט דפסחים.

אבר פסחו ומצאו אחר שהפריש פסח אחר והרי שניהם עומדים

ירעה עד שיפול בו מום ויקח בדמיו שלמים וכן תמורתו נמצא אחר

שחיטת הפסח יקריב שלמים וכן תמורתו. ועיין רמב"ם פ"ד מה' קרבן

פסח. קדוש על היין שאלה.

תמורת חטאת ולד חטאת וחטאת שמתו בעליה ימותו. משנה א' פ"ד

דתמורה ומשנה א' פ"ג דמעילה. רמב"ם פ"ד מה' פסולי

המוקדשין.

תמורת מעשר אינה קריבה. משנה ה' פ"ט דבכורות ר"ע תי"ט.

תמות וזכרות בבחמה ואין תמות וזכרות בעופות. משנה ד' פ"ז דתמורה

ר"ע. ומשנה ד' פ"ג דמעילה תי"ט. רמב"ם רפ"ג מה' איסורי

מזבח. מי איכא. עוף אין לו פדיון. תנא תונא.

תמות נפשה עם פלשתים. הרי"ף ונ"י פט"ו דיבמות דף תנ"א ע"א. נ"י

פ"ז דיבמות דף תנ"ב ע"ב. ש"ע אה"ע סי' י"ז סעיף מ"ה. צ"ר ה

אינה נאמנת.

תמחוי לא יטול ממנו העני שיש לו מזון שתי סעודות. משנה א' פ"י

דפסחים ר"ע. משנה ז' פ"ח דפאה.

תמחוי מתחלק בכל יום. משנה ז' פ"ח דפאה ר"ע. ונגבית בכל יום

ובשלשה. הרי"ף ונ"י פ"א דבי"ב דף קס"ד ע"ב. רמב"ם פ"ט מה'

מתנות עניים. ש"ע י"ד סי' רנ"ו סעיף ד'. ולעני עולם הוא ניתן שם. נגבית

בשלשה ומתחלק בשלשה שם.

תמחוי. עיין גבאי תמחוי. כמה יהיה בעיר. צדקה מי שיש. קופה

ותמחוי.

תמיד אין שוחטין בלילה עד שמכריזין שעלה עמוד השחר. רמב"ם ספ"א

מה' עבודת יום הכפורים.

תמיד במנורה ר"ל מלילה ללילה. תי"ט על משנה אחרונה דחגיגה.

תמיד והקרבתו ודברים שונים כשהכהן גדול מקריב. משנה ג' פ"ז דתמיד.

תמיד טעון בקור ממום ארבעה ימים קודם כקרבן פסח. משנה ד' פ"ג

דתמיד תי"ט. ערכין פ"ג דף י"ג מנין לתמיד שטעון בקור ארבעה

ימים קודם שחיטה ת"ל תשמרו להקריב לי במועדו ולהלן הוא אומר והיה

לכם לשמרת עד ארבעה עשר יום לחדש מה להלן טעון בקור ארבעה ימים

קודם שחיטה אף כאן טעון בקור ארבעה ימים קודם שחיטה.

תמידין אין מביאין אלא מתרומה חדשה מרי"ה ניסן ואילך. ר"ן פ"א

דמגילה דף ש"ט ע"ב. ר"ע על משנה א' דשקלים.

תמידין אין מעכבין את המוספין ולא המוספין מעכבין את התמידין ולא

המוספין מעכבין זה את זה. משנה ד' פ"ד דמנחות. רמב"ם

פ"ח

פ"ה מה' תמידין פסקא ד'. וכתב הרב בגמרא מפרש דלענין קדימה קאמר דאין מעכבין זה את זה דאי בעי מקריב תמידין ברישא ואי בעי מקריב מוספין ברישא ועיין תי"ט שם. גמרא דף מ"ט פ' התכלת. ידי אליהו דף מ' ע"ב. מוספין אין מעכבין.

תמידין כסדרן. רמב"ם פ"א מה' תמידין ומוספין.

תמידין מעכבין זה את זה לפעמים כיצד מעו או שנגו אפילו הוידו ולא הקריבו תמיד של שחר יקריבו תמיד של בין הערבים כד"א כשנתחנך המזבח אבל אם היה מזבח חדש שעדיין לא הקריב עליו כלום לא יקריבו עליו תחילה בין הערבים שאין מחנכין מזבח העולה אלא בתמיד של שחר. רמב"ם ספ"א מה' תמידין. משנה ד' פ"ד דמנחות דלא כר"ש.

תמיד נשחט בשמונה ומחצה וקרב בתשע ומחצה ערבי פסחים נשחט בשבע ומחצה וקרב בשמונה ומחצה בין בחול בין בשבת חל ערב פסח בערב שבת נשחט בששה ומחצה וקרב בשבע ומחצה והפסח אחריו. משנה א' פ"ה דפסחים. רמב"ם פ"ג מה' תפילה. ופ"א מה' תמידין ומוספין.

תמיד נשחט. פ"ה דפסחים. בטול תמיד.

תמיד. עיין אברי תמיה. ארבע פייסות. גבורת א למקליהו. הקדש סופו. הזירים ארור המגדל. חלבי שבת. יש שכתב איש כפר ברקאי. כיור היו לו. מקשן מקשה קושיות רבות בפעם אחת. סדר העבודות התמידות בכל. סדר מעמדות. פרסו סדן של בויץ. קדוש קדושת הגוף. קרבן פסח ששחטו קודם לקרבן. קרבן תמיד. שבעה עשר בתמוז. תלמוד תורה גדול מהקרבנות. תלמיד חכם כל המארחו. תקיעות שבמקדש. תרומת הלשכה מה.

תמיד קרב בתשעה בעשרה באחד עשר בשנים עשר. משנה ה' פ"ב דיומא. כיצד עצמו בכל יום תשעה ששה לאברים ולקריבים כדאמרין במשנה ג' פ"ב דיומא ואחד לסולת ואחד לחביתין ואחד ליוץ, ובחג שצריך שני נסוכין אחד של יין ואחד של מים ביד כהן אחד צלוחית של מים הרי כאן עשרה בין הערבים בכל יום אחד עשר הוא עצמו בתשעה ושנים בידם שני גזירי עצים להוסיף על עצי המערכה דכתיב וערכו עצים על האש אם אינו ענין לתמיד של שחר שכבר נאמר ובער עליה הכהן תנהו ענין לתמיד של בין הערבים שמוסיפין שני גזירי עצים ובשבת באחד עשר הוא עצמו בתשעה ושנים בידם שני בויכי לבונה של לחם הפנים ובשבת שבתוך החג ביד אחד צלוחית של מים. עיין רמב"ם פ"ד מה' תמידין ומוספין ופ"ו מה' מעשה הקרבנות.

תמיד של בין הערבים אחרון לכל הקרבנות. משנה ה' פ"ב דמגלה תי"ט. ומשנה א' פ"ה דפסחים ר"ע. חוץ מקרבן פסח שהוא מאוחר לתמיד של בין הערבים ר"ע תי"ט שם. קיץ המזבח.

תמיד של בין הערבים. עיין ארבע פייסות. תמידין מעכבין. תמיד קרב.

תמיד של שחר אין לך דבר קודם אליו אלא קמורת. פסחים פ' תמיד נשחט דף נ"ט. ועיין הר"ן פ"ב דמגילה דף שס"ד ע"ב.

תמיד של שחר. עיין ארבע פייסות. תמידין מעכבין.

תמיד של שחר קרב בארבע שעות היינו שפעם אחת הקריבו אותו בארבע שעות. משנה א' פ"ו דעדות.

תמיהה. עיין אימתי יכול וצריך אדם להורות. אלא שמואל היכי משרד. אלמא תניא. אנו אומרים כך וכך הוי בתמיהה. בעי

בעי פלוני כך וכך, אינו לשון בעיא אלא לשון תמיה, ברית שבועה
 הן הן דברים, דבר תמוה אין להתיר. הן פירשי, ולא כן תני. ור ב
 היכי אכל בשרא. כי או כן דתני בירושלמי. כל דברך אינן אלא דברי
 תימא. כל מילתא דתמיה. לאו מי אתמר עלה. לימא בשמואל ס"ל.
 לימא מסייע. מאי הוי עלה מאי הוי עלה. מי אמר פלוני הכי. מי
 לא אמר פלוני כך. מי סברת. מנא לן מנא לן. עדות אשה כל שיש,
 ד"ה כשבא. תהי בה פלוני. תיבות שתיים זו אצל זו. תמה אני.
 תמהנו עליו. תרווייהו תננהי. תרי תמיהן. תרתי שלשה פירושים.
תמיה. עיין תמיהה.

תמימות ומעלתו. עיין גופי הלכות דף קל"ו ע"ב.

תמימים שהוקדשו לבדק הבית יפדו לצרכי מזבח והדמים יפלו לבדק
 הבית. משנה ז' פ"ד דשקלים ר"ע.

תמים. עיין אברהם בשעה שאמר לו. כל המתמים עצמו. מילה
 גדולה היא.

תמין חמשה. עיין חמשה תמין.

תמנע. עיין והנפש אשר תעשה ביד רמה.

תם. עיין חתול מותר להרגו. כללות ארבעה היה דורש רשב"א
 בנויקין. ריש עיגלא. שומרים כננסים תחת הבעלים. שור של.
 תם איזהו. תם ומועד.

תמר בשעה שנתרחקו סימניה נעשית כיונה אילמת כדכתיב למנצח על
 ונת אלם רחוקים לרוד מכתם שיצא ממנה דוד שהיה מך ותם
 לכל דבר דבר אחר מכתם שהיתה מכתו תמה שנוגד כשהוא מהול ד"א
 מכתם כשם שבקמנותו הקטין עצמו אצל מי שגדול ממנו ללמוד תורה
 כך בגדולתו. אמרינן התם שסמאל הרחיק סימני תמר שהיו לה מהודרה
 וגבריאל קרבן ודרשי הוא שר"ל כשנמצאו סימניה או והיא שלחה אל
 חמיה וגוי. פירוש מכתו תם מקום מילה שהוא ראוי למכה היה תם
 ושלם שלא הוצרך לחסרו. סוטה פ"ק דף י"ו.

תמר גדר גדול גדרה באותה שעה אמרו לבנות מלכים כך לבנות
 הדיוטות עאכ"ו. פי' היא בדמעתה וצעקתה ואת שנהגה עצמה
 בביוון נשאו שאר נשים ק"ו בעצמן. ומסיים בה לצנועות כך לפרוצות
 עאכ"ו. ואמרינן התם כי אז גזרו על יחוד פנויה. סנהדרין פ"ב דף כ"א.

תמר ואמנון מפני מה היו מותרים זה לזה. רמב"ם פ"ח מה' מלכים.
תמרות של תלתן ושל חרדל ושל פול הלבן ושל צלף והקפריסין של צלף
 פטורין מן התרומה וזמן המעשר מפני שאינן פרי בק"א בזמן שזרען
 לזרע אבל זרען לירק הרי אלו חייבים וכן האביונות של צלף חייבין מפני
 שהן פרי. רמב"ם פ"ב מה' תרומות פסקא ד'. משנה ו' פ"ד דמעשרות.

תמרי בהלוחך לבי סדנא רהוש. פירוש אם יש לך תמרים באותו כלי
 שנותנים בו תמרים הולכים מיד לבית עושה שכר לעשות שכר
 מהם. רהיט רוין שאם תמתין תאכלם ותפסיד והשכר נקרא סדנא כדאמרינן
 התם סוד נאה וגמילות חסדים סוד נאה שמתעשרים ממנו כדאמר רב
 פפא ורב חסדא שמתעשרית השכר נתעשרו וגמילות חסדים שנותנים ממנו
 צדקה לעניים. והערוך בערך ה' ל' גורם בהלוחך לבי נוייתא רהוש ורשי
 בפרק כיצד מברכין דף מ"ד גורם בחילוך ובמנחות באוכלוך והתם
 בפרק כיצד מברכין קורא לרב פפא סודני מפני שהיה בעל שכר תמרים
 ומוכרו ובגדה ספ"ק דף י"ב קרי רבא לרב פפא סודני ופירשי ת"ח ע"ש

סוד ה' ליריאו וכן פירש במנחות פ' ר' ישמעאל דף ע"א והביא עוד לשון אחר כמו שפירש בכרכות. פ' ערבי פסחים דף ק"ג.

תמרים היו מאכילים אותם לבהמות בבבל ויריחו. ר"ף ור"ן סוף פכ"א דשבת דף קס"ב ע"א.

תמרים הניעו ראש על צדיק כתמר נשים לילות כימים על משים לילות כימים. כי נח נפשיה דרבינא פתח עליה הכי הוא ספרנא. מ"ק פ' בתרא דף כ"ה.

תמרים משחנן משבען משלשון מאשרן ולא מפנקן. מחממות משלשלות מחזיקות כח ואינן מענגין את הלב להיות אסתנים אעפ"י שהן מתוקות. כתובות פ"ק דף י'. גמין פ"ו דף ע'.

תמרים. עיין א"ל נקרא. דבש תמרים. דמאי הדברים. יין מעט. כל מילי ידענא אסותייהו. כל מילי עתיקי. מכבודות של. מלא צנא. סימנא מילתא היא. עיר התמרים. צדיק כתמר. שכר תמרים. שלשה נכנסים לגוף. שצינא. תרי קבי דתמרי.

תמרים. על פרי היוצא מאילני התמרים הזכרים והוא כעין כפות ונקרא בערבי גומא"ר מברך בורא פרי העין. הלק"ט ח"א תשובה רפ"ח.

תמרי מקמי נחמא כי נרנא לדיקולא ולבתר נחמא כי עברא לדשא. כך אמר אב"י ולמניקתו אשר גדלתו קרא אמו באמרו אמרה לי אם כי אב"י לא הכיר מימיו לא אביו ולא אמו כדאמרין בן ובר' יוחנן ורבה בר נחמני גדלו בביתו והיה שמו נחמני וכדי שלא לקרות בשם אביו קראו אב"י כלומר שמו כשם אביו אי נמי הוא ראשי תיבות אישר ב"ך ירוחם יתום ומניקתו זו היתה בקיאה ברפואות וסגולות ואמרה לו כי התמר לאכלו קודם הפת הוא כגרון שחותך הרקל כך הם רעים קודם אכילה ולאחר אכילה הם טובים כמו הברית שמתזק הדלת. כתובות פ"ק דף י'. דג טווייה.

תמרים שחרית וערבית יפות במנחה רעות בצהרים אין כמותם כללא דמלתא לאחר אכילה יפות שחרית דרכן של בני אדם בפת שחרית ערבית לאחר אכילה במנחה שהם קודם אכילה לאחר שינת הצהרים הם רעות. בצהרים היינו לאחר הסעודה שאכל ושבע. כתובות פ"ק דף י'.

תמרים תרי קבי אית בהו חד קבא דקשוייתא וסריה. פירוש שני קבי תמרים יש בהם קב אחד של גרעינין ויותר. יומא פ' בתרא דף ע"ט. תרי קבי דתמרי.

תמר. עיין אונס נותן ארבעה רברים ודיניו, בפסק הרב ד"ל ויקי"ו. תליצה קודם או יבום, בתשובה ט'. יהודה אמר צדקה ממני, תמר צנועה. יהודה כיון שהודה. יפת תאר. תמר בשעה. תמר גדר גדול. תמר ואמנון. תמר קרקע עולם.

תמר. עיין תמרים עיין.

תמר קרקע עולם. משנה דסוף מגלה ת"ט.

תנא אומר דבר ולויה לא סבירא ליה הכי בנימין זאב סי' שכ"ד. כללי גמרא לכהג"ד דף ק"ס ע"ג אות קנ"ה. אמורא אומר דין אחד. אמורא מוקי ברייתא. תירוץ מתרץ למאי. תירוץ מתרץ לפי.

תנא אחד מצינו שאמר דבר אחד ובא אחריו תנא אחר ואומר והלא וכו' ואינו מקשה לדברי התנא שקדם לו אלא טעמא דנפשיה קאמר פ' ארבע מיתות דברי רבי עקיבא אמר לו רבי ישמעאל והלא כבר נאמר וכו' וכיוצא בחולין והלא במקדשין האומר רגלה של זו עולה וכו' רש"י

רש"י ותוספות פי' ארבע מיתות דף ס"ד ע"ב. גופי הלכות אות תקמ"ג.
בשם מהר"ר בצלאל.

תנא אטו כי רוכלא ליחשב ולזיל. גמין פ"ד דף ל"ב. תי"ט משנה ד'
פי' דשביעית. אטו תנא. תנא לאו כרוכלא.

תנא אין דרכו להשמיט בבא אחת היכא דבשאר בבות תני ליה. משנה
ה' פ"ט דכתובות תי"ט.

תנא בארץ ישראל קאי. משנה ח' פ"ט דב"מ תי"ט. משנה ג' פ"ב דב"מ
תי"ט. משנה ו' פי"א דבתרא תי"ט. משנה א' פ"ב תי"ט. ועיין נ"י
דב"ב דף קע"ב ע"א. מדינת הים מה היא.

תנא ביה קרא דבר אחד תרי זימני חד למצוה וחד לעכב ואיכא מ"ד
אע"ג דתנא קרא לא מעכבא היכא דלא כתיב צווי תוספות דיומא
דף ל"ט ע"ב. גופי הלכות אות תקמ"ז.

תנא בלשון קצרה הוא שונה. משנה ג' פי"א דכתובות תי"ט.

תנא במקום הרים קאי דלא סגיא בלא תלת זוגי מסאני. כתובות פ"ה
דף ס"ה. ר"ן שם דף תצ"ז ע"ב ד"ה לא יפחות ודף תצ"ח ע"א ד"ה
גרסינן. של"ה ערשילאי.

תנא בעלמא קאי. עיין גמרא דיבמות פ"ק דף ו' ע"א שטה ג' סוגית
הגמרא והא תנא בעלמא קאי וכו'. הרשב"א סי' נ"י. שטה מ"ד
תוספות ד"ה והא תנא בעלמא קאי וכו'. מהר"ש יונה תשובה סי' ק"י.
תנא היכא קאי.

תנא ברא פריך ר"ל תנא חוץ מן המשנה והגמרא שאין לו שום ראיה
אלא מסברתו הובאה דהמקשה מקשה בכח ותרנום חוץ ברא וכן
הביא תי"ט משנה ד' פ"ד דחולין והרמ"ע בשו"ת שלו סי' ק"ל שהיא
אחרונה בריש פי' אנדרוגינוס ז"ל אמ"ע הדין פרקא ודאי תנא ברא תנייה
דמנקיש חומרי מתניתא ברם עקר שרשויה בתוספתא וכו'.

תנא בתרא כי אתי על דברי תנא קמא ואיכא ספיא דבבריו אשכחן
דבעי בשבת דף ק"ט ע"ב איבעיא להו תנא בתרא אסיפא פלוג או
ארישא או ארישא וסיפא פלוג ויש להתלמד במקומות דלא בעי אלא
אסיפא פלוג או ארישא אמאי לא בעי או אתרוויהו פלוג וכן כתבו תוספות
דיבמות דף קכ"א דבעי בגמרא תנא לקולא פלוג או לחומרא וכתבו
התוספות דנימא או בתרוויהו פלוג. הליכות אלי' אות תשכ"ג.

תנא בתרא לטפויי אתא. עיין סת"ס תנא לטפויי אתא. תנא י"ס שלשה.

תנא בתרא מצינו דלא פלוג אלא לפרושי מלתא דתנא קמא אתא. הליכות
עולם שער ג' פ"ב ד"ה מצינו תנאי במשנה. תנא י"ס שלשה.

תנא בתרא. עיין אחרון קורא לאמצעי.

תנא דבי חזקיה חשיב עיקר וקאמר מי איכא למ"ד איפכא דידיה אע"ג
דאיכא תנאי דפליגי עליה והיינו משום דחזקיה שונה בריתות שאמר
ר' חייא אביו שהיה עיקר. יבין שמועה כלל שמ"א. כללי גמרא למהר"י קארו
על הליכות עולם יבין שמועה דף צ"ח ע"ב הלכה כתנא דבי חזקיה אע"ג
דאיכא מאן דפליג עליה. משום שהיה שונה בריתות של רבי חייא שהיה
אביו כדאיתא בפי' בני העיר וכן עיקר ומותבינן תיובתא מינייהו תוספות
פי' הנשרפין. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל תנא ברא.

תנא דבי רבי ישמעאל. עיין כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות
עולם יבין שמועה דף ק"ז ע"א בפי' בהמה המקשה תנא דבי רבי
ישמעאל כרשב"י פרש"י מצינו משנה מדרשו של רבי ישמעאל כתלמידיו
של רשב"י. דבי רבי ישמעאל. פירכא פריך בכמה דוכתי. תנא
דבי רבי ישמעאל.

תנא דבי רב שגורה כפי הכל והיא עיקר כנגד תנא דבי רבי ישמעאל הראש פרק אלו טריפות וכתב רש"י בזבחים פ' ב"ש דף מ"א כל תנו רבנן קרי תני דבי רב וכתבו התוספות שאנץ פ' כיצד הרגל דכל ברייתא שנשנית בלשון תנו רבנן ידועה לכל כמו משנה. גופי הלכות אות תקמ"ד בשם מהר"ר בצלאל. ברייתא בלשון תנו רבנן.

תנא דבי שמואל. עיין שמואל לותנא דבי שמואל. שמואל סדר ברייתות. **תנא** דורש לפעמים סוף הפסוק ואח"כ ראש הפסוק היכא שדרשת סוף הפסוק פשוטה ודרשת ראש הפסוק באם אינו ענין תוספות דכ"מ

דף ס' ד"ה נשך. הליכות אלי אות רמ"ח. גופי הלכות אות תצ"ט דרך התנא כי דריש מחד קרא תרתי דרשות לרבות או למעט והדרשה האחת מסתבר טפי מאחרת מקדים לדרוש ההיא דמסתבר מרישיה דקרא וההיא דלא מסתבר כל כך דריש מסיפיה דקרא והדרך הוא כן דאי לא כתב קרא אלא חד תיבה הוה מוקמינן דוקא. במסתבר טפי וכבר כתבתי ביבון שמועה שהכלל הזה כתבוהו התוספות בהנשרפין דף פ"ג ע"ב ד"ה וטבול יום וז"ל ואין לתרץ נמי דאי לאו אלא חד רבוייא הוה מוקמינן במחוסר כפורים משום דמחוסר מעשה דא"כ הל"ל איפכא טמא יהיה לרבות מחוסר כפורים עוד טומאתו בו לרבות טבול יום. וכעת מצאתי עוד ראייה בתוספות יבמות פ' הבא על יבמתו ד"ה אליו לרבות הבוגרת וז"ל בוגרת מסתבר לרבות טפי ממוכת עץ וכ"ו ולהכי מוקי אליו דכתיב ברישא לרבות הבוגרת ולא היתה לאיש דכתיב בסוף למוכת עץ. ואיכא למידק בדבריהם לרבות לרבי מאיר דבוגרת מסתבר לרבות טפי מארוסה דהא אפילו ר"ש מרבה בוגרת וממעט ארוסה וא"כ היכי קאמר ר"מ הקרובה לרבות ארוסה ואליו לרבות בוגרת אפכא מבעי ליה הקרובה לרבות בוגרת תחילה דמסתבר טפי ואליו לרבות ארוסה שהוא חדוש דכתיב רש"י דלא תימא הווייה היינו קדושין. תו איכא למידק דאי האי טעמא גבי רבי שמעון דדריש הקרובה לרבות ארוסה שנתגרשה אליו לרבות בוגרת היותר החדוש הוא לרבות ארוסה שנתגרשה שאינה ראויה לכהן גדול כדפרק גמרא והא אמר רבי שמעון ראויה לכ"ג וכ"ו טפי מבוגרת וא"כ אפכא ה"ל למדרש הקרובה לרבות בוגרת אליו לרבות ארוסה שנתגרשה אשר לא היתה פרט לארוסה ושמא י"ל בדוחק דכיון דאשר לא היתה והקרובה בארוסה משתעו אקדמינהו התנא אבל קמיייתא קשיא.

תנא דרכו לאתווי מאי דכבר תנא ליה רישא כיון דלא מיתיר ליה בבא בכך רגיל לשנות תיבה אחת אנב אורחיה כדאשכחן ב' נערה וכ"ו תוספות וכמ"ש בשמם בריש ברכות משנה א' ד"ה משעה שהכהנים. תי"ט משנה ח' פ"ט דמנחות ד"ה הכל סומכין. וכ"כ פ"א דשבת דף צ"ט. ועיין סוף דמאי ורש"י דשבת ורפ"ק ופ"ז דיבמות. משנה דפשיטא. משנה רגילה לאשמועינן. תנאים דרכם.

תנא דרכו לכפול דבריו. כללי גמרא למהרר"י קארו על הליכות עולם בין שמועה דף ק"ב ע"א. אסורי הנאה אין לפרש.

תנא דרכו לסתום. עיין הכא במאי עסקינן. תנא דרכו לקצר.

תנא דרכו לקצר ולפעמים מאריך ואף המשנה שדרכה לקצר יותר והטעם הוא כדי שלא לשנות לשונו הרגיל. ובין שמועה כלל ש"ז. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל היא כסדרן ד"ה תנא דרכו לסתום. אריכות לשון התנא. הכא במאי עסקינן. תנא דרכו לסתום.

תנא היכא קאי פריך היכא דקתני כיצד וכתבו התוספות פ' כיצד מברכין דלא שייך להקשות תנא היכא קאי דקתני כיצד כדפרק בריש משום דהכא איכא סברא לברך כדמסיק דאסור ליהנות בלא ברכה העולה

העולה מדבריו דהיכא דקאי אסברא לא פריך אהיכא קאי. גופי הלכות
אות תקמ"ה. תנא בעלמא קאי.

תנא והדר מפרש. הליכות עולם שער ג' פ"ב ד"ה פעמים תני והדר.

תנא ופליג. עיין לוי תנא ופליג. מתניתא רמית. רבי חייא תנא.
רבי חנינא תנא. רבי יוחנן תנא. רב תנא ופליג.

תנא ושייר. משנה ג' פ"ט דפסחים ת"ט. משנה ג' פ"ב דאהלות ת"ט. משנה
ג' פ"ה דאהלות ת"ט. ת"ט על משנה ב' פ"ב דנגעים. משנה א' פ"ג

דכתובות ומשנה ב' ת"ט. משנה ח' פ"ג דסוטה ת"ט. לא אמרינן תנא ושייר
היכא דתני אלו משנה א' פ"ז דסוטה ת"ט. ועיין ספר באר שבע דפוס פראנקפורט
פ"ז דסוטה ד"ה ושבועת העדות דפליג על תוספות בזה וכתב דאמרינן תנא
ושייר אפילו כדכתב אלו משום דלא עדיף אלו ממנינא. הליכות אלי אות
נ"ז אלו תנן לפעמים והכלל הוא דאלו קתני ואינו משייר וכתבו תוספות
דזבחים דף פ"ד ע"א ד"ה הלן דפעמים תני ושייר אפילו כי תני אלו היכא
דהנהו דשייר נפקי מכל שכן וכ"כ באות קל"ז. ת"ט משנה ד' פ"א דרמאי.
גופי הלכות אות מ"ט אלו כי קתני הכלל הוא דלא שייך תנא ושייר
וכתבו תוספות דיבמות פ"י ש מתרות ד"ה אלא לאו דזהו דוקא כי קתני
אלו שיש להם כך וכך בלבד אבל כי תני נמי בסיפא חלופא ואלו שאין
להם כך תנא ושייר וז"ל התוספות ועוד שבכל מקום שזונה שני עניינים
שאלו יש ואלו שאין להם משייר אע"ג דתני אלו כי ההיא דאלו נערות.
יבין שמועה כלל נ"ט אין בין הוי כמו מנין לדעת התוספות והראב"ד
ואמרינן ביה תנא ושייר בתרי מילי אבל בחד מילתא לא. גופי הלכות
אות של"א מאי שייך דהאי שייך פעמים הוו תרתו שיורי דקאמר תנא
ושייר קודם ואפילו הכי פריך וכתבו תוספות דיבמות ד"ה מאי שייך וז"ל
ואע"ג דתרתו נינהו היא חשיב להו בדקאמר לקמן דרמין אהרדי עכ"ל
ויש להתלמד לכווצא היכא דאיכא תרי דרמין. הליכות אלי אות תקכ"ד
מאי שייך דהאי שייך פרכינן כי שייך חדא בלבד וקשיא דבפ"ק דתענית
דף י"ג ע"ב וכי תימא הכא נמי תנא ושייר והא אין בין קתני ואמאי לא
פריך מאי שייך דהאי שייך כדלעיל ו"ל דכיון דאיכא שום שיור כמו הכא
דאיכא נמי תיבה אמרינן תנא ושייר דאע"ג דקאמר אי משום תיבה לאו
שיורא הוא היינו למהוי שיור בפני עצמו אבל מהני מיהא להיות סניף
לחלוקה אחרת. הליכות אלי אות תקכ"ה עוד כלל אחר דלפעמים אמרינן
אי משום הא לאו שיורא הוא תנא בהא מיירי בהא לא מיירי פ"ק דתענית
דף י"ג ע"א והא אין בין דתני אלא תנא באסורי מיירי בתפילות לא מיירי
וקשה התם דא"כ בבריתא שניה דקאמר ותסברא והא שייך תיבה לישני
הכי ו"ל דכבר תירצו התוספות וז"ל ותסברא והא שייך תיבה פירוש ולוכא
למימר דבאסורי מיירי דהא דמתרועעין ונועלין מאי אסור איכא עכ"ל ונועלין
דכתבו טעות סופר ומ"ש התוספות קודם וז"ל ותסברא והא שייך תיבה
פירוש מפרש לקמן שמוציאין התיבה באמצעות ואחרונות פירוש לפירושם
שהם גורסים לעיל ותסברא כמו שמחק רש"י ומקיימים אותה ומ"ש מפרש
לקמן לא קאי אריש פ"ב דהתם קאמר איפכא בגמרא אמר רב פפא כי תנן
נמי מתניתין בשבע אחרונות אלא כונתם דמאזיה טעם לא מחק רש"י
לעיל דלא גרסינן לתסברא והא שייך תיבה משום דלפי האמת תיבה
באמצעות משני סוכרים התוספות דהא לאו קושיא דכי היכי דלפי האמת
כ"ד באמצעות לוכא ואפ"ה משני השתא בקמייתא דלוכא כ"ד דמשמע
דבאמצעות איכא כ"ד משום דהכי קס"ד כמ"ש רש"י בד"ה באלו מותרים
וז"ל וקס"ד דאיתנהו לכ"ד באמצעות וכו' ולא היא וכו' הכי נמי טעי
המקשן וסבר דבאמצעות איכא תיבה אע"ג דלפי האמת לאו הכי ומ"ש
התוספות

התוספות מפרש לקמן לא בעו למומר רפ"ב אלא מפרש לקמן היינו בתך סוגיא גופה והיינו בריתא דמייתי לבסוף וז"ל והתניא אין בין שלש שניות לשבע אחרונות אלא שבאלו מתרועעין וכו' דסבר המקשן דהא לכל דבריהם בין לכ"ד ברכות בין לענין תיבה זה וזה שונים וזה דייקו התוספות מלשון המקשן דהכא קאמר הא לכ"ד ברכות ולקמן קאמר הא לכל דבריהם ומעמא משום דלקמן איכא תרי מילי כ"ד ברכות ותיבה וק"ל מהאי בריתא נמי הוה מפי' דבאמצעות איכא כ"ד לפי מאי דכתב רש"י וקס"ד דאיתנהו לכ"ד באמצעות. הליכות אלי אות תשט"ו תנא ושיר משני אפילו משום חדא ולא פריך מאי שיר דהאי שיר היכא דאיכא דבר והפכו כמו יש בתרומה ובבכורים מש"כ במעשר דתנא ושיר ערל אסור בתרומה ובמעשר מש"כ בבכורים אע"ג דהוי חדא הלוקה בלבד משום דהוינן דאיכא סיפא דתני בתלופו ויש בבכורים מש"כ בתרומה ושיר התם תרתי וז"ל הנמרא דיבמות דף ע"ג ע"א תנא ושיר מאי שיר דהאי שיר משום דקתני סיפא יש במעשר ובבכורים. הליכות אלי אות תשי"ז תנא ושיר אמרינן אפילו כי קתני אין בין כ"ב רש"י ז"ל פ"ק דתענית דף י"ג ע"ב וז"ל אין בין לאו דוקא כדמוכח לקמן גבי אידך. וצ"ע דהיכי מוכח לקמן גבי אידך דאין בין לאו דוקא וכו' והאריך בפלפול כמנהגו וסוף דבריו אלו הם ונתבאר הכלל בין לדעת רש"י בין לדעת התוספות דתנא ושיר אמרינן אפילו באין בין גופי הלכות אות תקל"ב תנא ושיר מצאתי הרד"ש הרשב"א ריש מרובה ז"ל מרובה קתני תנא ושיר וא"ת מאי שיר דהאי שיר וז"ל דהאי תנא ושיר אינו כשאר תנא ושיר שפירושו תנא קצת ושיר קצת אלא ה"פ מרובה קתני ותני הענין שזה נוהג בהם וזה אינו נוהג בהם ושיר חלוק הדינים שיש בין זה לזה כגון טענת גנב אבל בענין שזה נוהג בהם וזה אינו נוהג בהם תנא להו ולא שיר בהם כלום וזה כלל הרד"ש. גופי הלכות אות תקל"ג שיר לא מקרי כי תני תנא יש בזה מה שאין בזה מכות דף כ"א ע"ב ולילקי נמי משום זורע ב"ט א"ל תנא ושיר א"ל תני תנא יש ואת אמרת תנא ושיר הא קמן דכשאומו התנא יש בזה כך וכך לא שייך תנא ושיר ואיכא למידק אדפריך ליה מטעמא דקתני יש כי לא הוה יש נמי לפרוך לחדא מאי שיר וכו' תימא שידע עולא כל הני אתקפתי דלקמן דף כ"ב וליחשוב הזורע בנחל איתן וליחשוב הקוצץ בהרתו אמאי לא פריך להו ושמא לא פריך וליחשוב אלא מאי דתני התנא גופיה ב"ט. יבין שמועה כלל נ"ו שיר לא אמרינן כי תני מנין בחד אלא כי שיר תרתי. יבין שמועה כלל נ"ה שיר לא אמרינן בחד אף כי לא תני מנין היכא דדייק תנא למתני חומר בזה או יתרה עליו וכיוצא בזה. יבין שמועה כלל נ"ה שיר אמרינן כי לא תני מנין אפילו בחד. הליכות עולם שער ג' פ"ב ד"ה דרך המשנה ובריתא מפרש ענין תנא ושיר ומאי שיר דהאי שיר וכל השייך לכלל זה. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם בספר יבין שמועה דף כ"ח נחא לדחוקי מתניתין ולאוקמה כיהידאה מלומר תנא ושיר. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל רבי ד"ה כתב בהליכות עולם דרך המשנה והבריתא וד"ה כתב הרמב"ן וז"ל בפ"ק דקדושין נחא לן לדחוקי מתניתין ולאוקמה כיהידאה מלומר תנא ושיר כדאשכחן בפ"ק דב"ק ופ"ג דכתובות אי משום חצי כופר לאו שירא הוא הא מני רבי יוסי הגלילי ובפרק בתרא דסוכה אי משום ערב פסה לאו שירא הוא הא מני רבי יודא היא וכן כפי שלשה מינין וכ"כ הרשב"א פ"ק דב"ק כל זה הביא מהר"י קארו בכללי התלמוד שלו. משנה ב' פ"ה דמנחות ת"ט ד"ה עריכתה שיר קטוף וצ"ע אמאי שיריה. ת"ט על משנה ו' פ"א דמנחות ד"ה כל הכלים.

תנא ושירה. עיין אי משום הא לאו שירא הוא. אין בין זה לזה. מה אלו כי קתני. מתניין יחידא, דנחא לאוקומיה מתניתין ביחידא ולא לימא תנא ושירה. תנא לאו כרוכלא. תפילין דיני סדר פרשיותיהן והמהדרין, בכתב אחרון של מהררי ווילנא.

תנא ותני עלה ותניא ותנו רבנן. הליכות עולם שער בי פ"א. תוספתא עניינה.

תנא טועה. עיין והאי תנא.

תנאי אביו אינו רוצה הבן לקיים. עיין בן אינו רוצה לקיים.

תנאי או תקנה הנעשה לתועלתו יכול אדם לומר אי אפשר בו. רש"ם ח"ד סי' צ"א. ולבוש עיר שושן סי' ק"ב. יכול לומר הרני כאלו התקבלתי והלכתא חכמים תשובת הכהן ח"א סי' קל"ה. אלפסי ונ"י פ"א דביק דף ד' ע"א. הרין בשם הרמב"ן פ"א דקדושין דף תרל"א ע"א ד"ה וכתב הרמב"ן. בעל חוב מכר כל שדותיו. הרי אני כאלו. מזונות אשתו אם יכולה. מקדיש מעשה ידי אשתו. מתנה על תנאי. תקנת חכמים הנעשתה.

תנאי אם אינו כתנאי בני גד ובני ראובן אינו תנאי. משנה ד' פ"ג

דקדושין. וכל דיני תנאי שם במפרשים. ש"ע אה"ע סי' ל"ח. ועיין הרין פ"ד דסוכה דף שני"ד ע"ב. אלפסי ורין שם דף תרמ"ה ע"ב. הרין פ"ו דשבועות דף שיו" ע"ב. כל תנאי וכל פרטיו ושצריך להיות בו ארבעה דברים כפול הן קודם ללא תנאי קודם למעשה ושיהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו כולוהו איתנהו בתנאי בני גד ובני ראובן ולכן אם אמר אתם שמתנה כתנאי בני גד ובני ראובן סגי והוי תנאי גמור הכל מבואר היטב בלבוש הבין אה"ע סי' ל"ח וקמ"ג. ופרש"י בסוף פ' הפועלים ושאר מפרשים תנאי שיש מעשה בתחילתו כלומר שהקדים מעשה שעליו לעשות לתנאי ששואל ממנו שתנאו בטל. וכל דיני תנאי רמב"ם פ"ו מה' אישות וש"ע אה"ע סי' ל"ח. רי"ף ורין פ"ז דף תקצ"א ע"ב דתנאי הנעשה בעל מנת או במעכו או צריך לכפול ולא לשאר משפטי התנאי ושם מחלוקת רבי מאיר וחכמים ועיין בעמוד א' ובדף תקי"ץ ע"ב. רמב"ם פ"ו מה' אישות ופ"ט מה' גירושין. סמ"ג עשין כ"י. טאה"ע סי' קמ"ג. או מדנות דמוכחות. גט על תנאי המגרש. מנו"י. תנאי בדבר. תנאי ודינו. תנאי כפול.

תנאי אם התנה מי שאינו צריך לו פטומי מילי בעלמא הוי. ב"י ח"מ סי' ר"ו. מש"ט היתוי בכ'.

תנאי אם נחית למנן אנשי נראה דקפדי על זה. רמב"ם פט"ו מה' מלוה ולוה. כל הויכא דנחית לדעות הוי קפידא ולא סגי ברוב נ"ל מהא דפרק שבועת הדינין מהימנת לי כבי תרי וכו' רמב"ם פ"ה מה' מכירה. רש"ם ח"מ סי' קע"ה. לבוש עיר שושן סי' י"ג. ר"ח ר"ו. ב"י ח"מ סי' י"ג ור"י. טור ח"מ סי' ר"ו. מוהר"ש בספרו תורת חיים ח"מ סי' י"ג. ג"ג האריך. אזל ינן בתר רוב דעות. בית דין לויכא פחות. לישון בי תלתא. נאמנות כנגד עדים. עדות סגי. שטר בית דין איזה. תקנות הקהל בהסכמת. תרי כמאה.

תנאי בנט אין כותבין. ש"ע אה"ע סי' קמ"ו. חולה שרצה לגרש את אשתו על תנאי כשימות כדי שלא תפול לפני יבם ואם עמד לא תהיה מגורשת וכו' כך הוא כתוב אם לא מתי לא יהיה גט ואם מתי יהיה גט ואם לא מתי לא יהיה גט כדי שיהיה תנאי כפול והן קודם ללא ולא יפתח פיו תחילה לפורענות ואם מת תהיה מגורשת כשימות וכו' רמב"ם פ"ט מה' גירושין דין י' הכי איתא פ' מי שאחזו אתקין שמואל בגיטא דשם אם לא מתי לא יהיה גט וכו'. ידי אליהו תקון ע"ד

דף ל"ד ע"א מפלפל על תקנה זו. עיין הר"ן פ"ז דגמין דף תק"ץ ע"ב ד"ה אתקין שמואל בגיטא.

תנאי בגמ' אין כותבין. ש"ע אה"ע סי' קמ"ז כיצד מגרש אדם על תנאי לא שיאמר כתבו גמ' לאשתי על תנאי זה או כתבו ותנו לה על תנאי זה ואין צ"ל שלא יכתוב בתוך הגמ' על תנאי זה גירש פלוני את פלונית אלא כיצד עושה אומר לסופר לכתוב ולעדים לחתום וכותבין גמ' כשר בלא שום תנאי בעולם ואה"כ נותן לה הגמ' ואומר לה הרי זה גטיך או הרי את מגורשת ממני ע"מ כך וכך או יאמר לשליח תנו לה גמ' זה על מנת כך וכך (ואם צוה קודם כתיבת הגמ' שיתנו הגמ' על תנאי עיין בן חיים סי' נ"ט. רש"ד"ס מ"ד. תומת ישרים קיד. הרי"ם י"י. המב"ש ת"ב דף קכ"ה וח"א סי' מ"ז. בן לב ח"ב סי' ט"ו. וכתב המב"ש ח"ב סי' ל"ז דאפילו אמר קודם נתינת הגמ' כשאמסרנו לה לא אמסרנו לה אלא על תנאי כך התנאי קיים והגמ' כשר ולא דמי למ"ש כאן שלא יאמר כתבו גמ' לאשתי על תנאי זה דהתם הזכיר שעת הכתיבה אבל כאן שהזכיר שעת המסירה הגמ' כשר וכתב מהר"ל שאם הזכיר התנאי קודם הכתיבה יאמר לעדים אחרים בן חיים נ"ט) (לשון הרמב"ם פ"ח מה' גירושין): סעיף ב' כתב התנאי בגמ' אחר שגמר לכתוב תורף הגמ' הרי זה כשר (כתב ה"ה זה דעת ההלכות וכן הכרעו הרמב"ן והרשב"א ורוב האחרונים וכן מוכח בגמרא דגמין דף פ"ד ע"ב דהא ליכא התם מאן דמתמיר טפי מרבא ואיהו מכשיר לאחר התורף אפילו בכתב לדעת החכמים ובודאי דקיימא לן כוותיהו) בין שכתבו קודם חתימת העדים בין שכתבו אחר חתימת העדים אבל אם כתבו קודם תורף הגמ' (אוקמתא דרבא שם) אפילו כתב על מנת כך וכך הרי זה ספק גירושין שהרי נשאר לו זכות בגופו של גמ' (מדאמר שם רבא פסול ולא אמר אינו גמ' וכמ"ש בתשובה והביאה ה"ה שם כיון שלא נמצא ביאור בו אם הוא מדאורייתא או מדבריהם הוא אצלו ספק גירושין) וכן אם התנה על פה קודם כתיבת התורף הרי זה ספק גירושין (אבל לאחר כתיבת התורף הגמ' כשר וצריך לקיים התנאי בן לב ח"ד סי' י"י). (ולכן מי שרוצה לצאת לדרך והדבר נחוץ ואין לו פנאי לגרש ורוצה לגרש בגמ' זמן אין לו תקנה אחרת אלא לצוות שיכתובו ויתנוהו אחר יאמר לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו גמ' לאשתי פלונית ולא יזכיר להם שום תנאי ושיתנו אותו ביד פלוני שטמנה אותו לשליח לתת הגמ' לאשתי ואה"כ יאמר לשליח בפני עדים אחרים הרי שאמרתי לסופר שיכתוב ולעדים שיחתמו הגמ' ושיתנו הגמ' בידך ליתנו ביד אשת והריני ממנה אותך לשליח ליתן הגמ' הנ"ל לאשתי ע"מ שאם לא אבוא עד זמן פלוני יהיה גמ' משעת נתינה ואם אבוא לא יהיה גמ' כי"כ רש"ך ח"א בפירוש פ"ח מה' גירושין לרמב"ם וצריך שלא ידעו העדים והסופר כלל ועיקר מהתנאי ובוה קרינן ביה שפיר שנכתב בלא תנאי ועיין הרי"ם אה"ע י' המב"ש ח"א מ"ז וכותבין בלא מקום הבעל כדלעיל קכ"ח) הרשאה שכתוב בה ונותן אני לך רשות וכו' ולתת גמ' זה לאשתי על מנת שאם לא אבוא מבואן וכו' תהיה מגורשת מעכשו שמלת מעכשו חוזר אל שעת קבלת הגמ' השליח מיד האשה תומת ישרים קנ"ה ולי נראה שיכולים לבאר יותר שתהיה מגורשת משעת קבלת הגמ' הנהת מהר"ר גאל. ש"ע אה"ע קמ"ג קמ"ד.

תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר. עיין אמונת שמואל ל"ד המבאר מ"ש הבי' אה"ע סי' ל"ה בשם הרא"ש דצריך שיהיה התנאי בדבר

אחד ומעשה בדבר אחר. הר"ן פ"ז דגמין דף תק"ץ ע"ב. זה גטיך והנייר שלי. קדושין על תנאי.

תנאי בדבר דלא אפשר לעשות על ידי שליח כגון תליצה אינו מועיל ולכן אם אמרו לו הלויך על מנת שתתן לך ה' זווים אינה חייבת ליתן

ליתן, רש"י ביבמות דף ק"ו ע"א. שלמי גבורים פ"ה דיבמות דף תכ"ב ע"א אות א', עיין ש"ע אה"ע סי' קס"ט סעיף ז' ובנחלת צבי שם סי' ע"ד דמן הדין אין כח בשום תנאי לבטל מעשה ואפילו לא נתקיים התנאי ראוי המעשה להיות קיים אלא דילפינן מתנאי בני גד הלכך בעינן דוקא כי התם שיכול המעשה להתקיים על ידי שליח שצוה ליהושע אם יקיימו התנאי שיתנו להם ארץ גלעד אבל חליצה דא"י ע"י שליח דבעינן והלצה נעלו מעל רגלו אעפ"י שלא נתקיים התנאי המעשה קיים. הר"ן פ"ז דגטין דף תקי"ע ע"ב. חליצה מוטעת.

תנאי בדבר לזמן שנה. עיין נדר הנאה מחברו לשנה.

תנאי בדבר שלא בא לעולם מהני נ"י פ"ד דבי"ב דף קצ"ה ע"א. ש"ע ח"מ סי' ר"ט סעיף ח'. אם אדם מתנה בדבר שלא בא לעולם כגון שותפים שהתנו במציאה וריות הגהות מרדכי דב"ב. ב"י ח"מ סי' רמ"א ורנ"ג. טור ח"מ סי' ס'. ריב"ש סי' ע"א ותפ"א. לע"ש סי' רנ"ג. רש"ד"ם ח"ד סי' קנ"ד קס"ה קע"ג רע"ד. שו"ת הכהן ח"א סי"ג. בריש המוכר את הבית אברייטא דבן לוי שמכר על מנת שמעשר ראשון שלו וכו'. רמב"ם מהר"ש כהן ח"א ק"ג המתחייב לחברו ליתן לו או למכור רפ"ח ושע"ג. מהר"ש כהן ח"א ק"ג המתחייב לחברו ליתן לו או למכור איזה דבר והתנו בתנאי שלא בא הדבר לעולם הרי זה חייב לכשיבא. ס' לוק בדבר. שותפים התנו בריוח דמציאה.

תנאי בית דין אעפ"י שלא נכתבו ככתובין דאמו. עיין תנאי כתובה.

תנאי בית דין הוא על המותרות שיהיו כולן קרבין עולות. משנה ד' פ"ד דשקלים ר"ע. רמב"ם פ"ד מה' שקלים. ועיין פ"ב.

תנאי בית דין הוא שאין המחשבה הולכת אלא אחר העובד היינו מחשבת הכהן המקריב לא מחשבת הבעלים בענין פגול או פסול וכו' בהקרבת קרבנות. משנה ו' פ"ד דזבחים. ועיין רמב"ם ספ"ד מה' מעשה הקרבנות. לשם ששה דברים הוצב נובה.

תנאי בית דין כמאן הנקיש שטרא בידיה. הרי"ף דב"מ פ"א דף ע"ד ע"ב. וכל התנאים הנוהגים להכתב בשטרות אעפ"י שלא נכתבו ככתובין דאמו משנה ט' פ"ט דכתובות ר"ע. רי"ף ור"ן שם דף תקי"ט ע"ב. עיין ש"ע אה"ע סי' ק' סעיף י"ב הוציאה גט ואין עמה שטר כתובה (משנה דגטין דף פ"ה פ"ט) אם דרך אותו מקום שלא יכתבו כתובה (מבואר שם בגמרא דף פ"ט ע"א) גובה עיקר כתובה בגט שבידה ואם דרכן לכתוב כתובה אפילו עיקר אין לה עד שתוציא שטר כתובה ונשבע הבעל שבועת היסות על טענתה ונפטר כדין כופר בכל. ועיין נחלת צבי סי' ס"ב. אחריות. טוען אחר מעשה בית דין.

תנאי בית דין. עיין הרי"ף ונ"י פ"י דב"ק דף מ"ד ע"א. ש"ע ח"מ סי' רע"ד ובאר הגולה שם.

תנאי בית דין. עיין בנין דכרין. בנין נוקבן. ואת תהא יתבא. כל העומר לזרק. תנאי בית דין הוא. כתובה וגבייתה אלמנה. כתובה תנאי בית דין. עשרה תנאים התנה יהושע. קטן השיאו אביו בכתובה. שבועה נשבע אדם לחותנו, ד"ה מוהרר"ש. שביעית אינה משמטת לא. תוספת כתובה כמלוה בעדים. תנאי כתובה. תקנות בית דין שבעה.

תנאי בנדרים. עיין מודעא יש לה כת. מתנה שנדריו. נדר אדם יכול. נזיר שמשון בכעס שכעס, רדב"ז ע"ט. תנאי לבטל.

תנאי בנר שבת אפילו בלב סגו. ש"ע א"ח סי' רמ"ג סעיף ו' בהנה. מקור ברוך ב' דמהני תנאי שמתנין בערב שבת על הנר שדולקין בליל

בליל שבת למלטלו אחר שיוכבה. ש"ע א"ה סי' רע"ט אם התנה מערב שבת על נר זה שימלטלנו משיכבה מותר למלטלו אחר שכבה (הר"ן פ"ג דשבת דף ק"ח והרמב"ן על פי הירושלמי והרשב"א בתשובה). וי"א דלא מהני תנאי וכן נוהגין במדינות אלו ודין התנאי עיין סי' תרל"ח (הגהות אשרי פ' כירה ור"י ח"ב כלבו). ועיין שלמי גבורים שם אות א' ונהגו למלטלו על ידי גוי ואין בזה משום אסור אמירה לגוי הואיל והמנהג כך הוא כאלו התנה עליו מתחילה ושרי כן נראה לי. וכתב מהר"ר גאל ס"ק ב' ותנאי זה צריך לעשותו סמוך לבין השמשות ב"י סי' זה ותרל"ח. מוקצה מחמת אסור אשה. מנורה בין גדולה. נר של שבת ודיניו.

תנאי בעד שנה התנה עם חברו ועבר זמן רב אח"כ סתם. מהרר"ק שורש ק"ח הביא הרשד"ם ח"ד סי' קנ"ז. ריב"ש סי' תע"ה ותע"ו. תשובת הכהן ח"ב סי' ע"ח וק"א. האוכל לשלחן חברו זמן יותר מאשר קצבו ביניהם ולא מיתחא אימתי חייב לפרוע המזונות תרומת הדשן סי' שי"ז. ב"י ח"מ סי' רמ"א. לע"ש סי' רמ"ו. על מנת שתתן לי בכל שנה. תנאי לזמן. ערובי תבשילין על תנאי.

תנאי בערוב. עיין ערובי תחומין עיין.

תנאי בקום עשה בין בקדושין בין בגירושין על בעל התנאי להביא ראיה שקיים אותה ואם לאו אפילו ספק איסור אין בו וכל שהוא בשב ואל תעשה וכו' ועיין במהרר"א בן חיים ח"א סי' ו' האומר לאשה הרי את מקודשת לי על מנת שאתן לך מאתים זוז ונתן לה תפצים שוים מאתים זוז בלבד וכן אפכא מחפץ למעות אינה מקודשת ואם הוסיף דמי טורה המכירה לזה או הקניה לזה בריוה נראה דהויא מקודשת והרוצה להחמיר בזה דאם קדשה שני להצריכה גט ממנו תבא עליו ברכה. מהר"ר לוי בן חביב קל"ד. והאומר לאשה הרי את מקודשת על מנת שתתן לי כלי פלוני לא סגי כשתתן לו בעבורו כל דמים שבעולם ודע דבתשובות רלב"ה איכא טעות ואיכא תשובה קל"ד פעמים והדין הזה הוא בראשונה המתחלת בדף ר"ח ע"ב. ועיין באותה תשובה לפרש בדבור המתחיל והאמת שאם הבחור. גט על תנאי. קדושין על מנת. קדושין על תנאי.

תנאי בשבועת ממון תנאו קיים בלי קנין ועדים. רמב"ם פ"א מה' מכירה ופ"ב מה' שכירות. ח"מ סי' רכ"ז.

תנאי בשטר איכא לזמן הפרעון והאריך לו הזמן נתארך גם התנאי. תשובת הכהן ח"ב סי' ק"א.

תנאי בשטר. עיין שטר פרוע אם נאמן.

תנאי דברים בלא קנין אין בו ממש. עיין פקדון הפקידה אשה, בשם מהרר"ם גאלאנטי מ"ב.

תנאי דמתניתין נוחא ליה למנקט לכך אמר הלכה כפלוני אע"ג דכולה מתניתין רבי יוסי. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קט"ז ע"א.

תנאי האומר על תנאי אי הוי כאומר על מנת. עיין מנו"י.

תנאי הולכים בו אחר הכונה. מישרים נתיב כ"ג ח"י. ב"י ח"מ סי' ס"א ור"ז. מהרר"ק שורש ק"ב באיזה תנאי סגי גלוי דעת ובאיזה צריך תנאי בפירוש ובאיזה סגי בלי גלוי דעת. תוספות פרק אלמנה נוזנית. ריב"ש סי' תע"ו. רשד"ם ח"ד סי' קס"ז וק"ץ. גלוי דעת בתנאים. תנאי שבממון אומדין.

תנאי הוא דאמר ר"י בנן של קדושים אומר אחת ונהגו העם לומר שלש. פרק ערבי פסחים דף ק"ד. פירש רשב"ם והיינו תנאי בנן של קדושים שהוא תנא ונהגו העם תנאין שהיו בימיו נחלקו עליו ועושים העם על

על פיהם הרי תנא אחר. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"א ע"ב.

תנאי הוא כדאמרינן הכי בגמרא הדרן לכללין תנאי ול א חיישינן לאמוראי כלל. הליכות אלי ס"י תשכ"ז בכללי תתי"ז דף ס"ז. הליכות אלי אות תשכ"ב תנאי היא אשבתן דמייתי ולא מייתי אלא חד תנא וה"פ תנאי היא פירוש אותו שהבאת והך דתניא שאני מביא ראש השנה דף ט"ו. הליכות אלי אות תש"מ"ב תנאי היא לפעמים מקשה לאמורא מברייתא אחת ומשני תנאי היא ולא מייתי סברת התנא אחר התירוץ אלא קודם הקושיא ופרש"י תנאי היא הא איכא תנא לעיל דקאי כוותי תענית דף כ"ז. הליכות אלי אות תשל"ט תנאי היא אין דרך לתרץ תנאי היא על בית שמאי ובית הלל כי פריך לאמורא דוכי האי אמורא לית ליה דבית הלל דהכי לימא תנאי היא אי משום רבים הא בית שמאי נמי הוו רבים ואין הלכה רש"י ותוספות דביצה דף ט' ע"א. הליכות אלי אות תשכ"ז תנאי היא פירוש מהודש סנהדרין דף מ"ה אמר שמואל נקמעה יד העדים פטור וקאמר התם אל מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי ומי לא בעינן קרא כדכתיב והא תנן וכו' ויש לעיין שם דמי אמר לו דלא בעינן קרא כדכתיב אדפריך הכי אדרבה שמואל דאמר דבעינן ומהרש"ל נדחק בזה, ויראה לי דהקושיא היא לרב אשי דהיא סתם גמרא דפריך לעיל לשמואל ומי בעינן קרא כדכתיבא וכו' ועל זה אמר ליה מר קשישא לרב אשי ומי לא בעינן קרא כדכתיבא דפרכת ליה לשמואל, ומהרש"ל דחה זה הפירוש משום דאם כן כי קאמר לקמן תנאי היא מה תירץ בכך וכי משום דתנאי היא פרכת לשמואל איהו אמר כאידך ואין דחיתו דחיה דה"פ תנאי היא כלומר סברתי שאמרת דלא בעינן קרא כדכתיבא היא סברת ת"ק שהוא יחיד דתניא בהן יד וכו' אין לו טהרה עולמית רבי אליעזר אומר וכו' רבי שמעון אומר וכו' והוו להו ר"א ור"ש תרו לגבי ת"ק ואין להקשות דאי פריך לשמואל מכה רבים הא איכא רבים דסברי דבעינן קרא כדכתיב והיינו תנאי דבריתא דלעיל דאיתיה דאין לה רחוב יש לומר דהני תנאי דהכא דאין לו בהן יד נזכרים במשנה ואע"ג דקאמר דתנאי אין לחוש אבל ההיא דאין לה רחוב בריתא היא ודחינן בריתא מקמי מתניתין ולזה כיוון רש"י בבירור ו"ל רבי אליעזר ו"ל רבי קרא כדכתיב וכן רבי שמעון עכ"ל ומה חדש אלא כיוון לומר דהוו תרו תנאי מחד סברא לגבי ת"ק ואף דת"ק הוא סתם כבר ידעת דרבים מפורשים עדיפי מסתמא כמ"ש הרא"ש ס"פ הפועלים ו"ל הלכה כרבים ולא כסתמא דרישא דכמה סתמי איכא דיהודאה אינון הרי פירוש חדש במלת תנאי היא שרוצה לומר את מקשת לי מחד תנא סברתי תנאי היא פירוש של שני תנאים ועדיפי מחד ומסייע לזה לשון רש"י ד"ל. הליכות אלי אות תשכ"ז תנאי היא דתניא הדרך הוא שאומר הגמרא כשאומר אמורא דין אחד ופריך עליה מתיבי משני תנאי היא פירוש דהאמורא סבר כחד מהתנאים או דאי צ"ל דהאמורא לא שמיע ליה בריתא דאי שמיע ליה גנובי גנבא למה ליה וכיון דלא שמיע ליה נפקא דאין הלכה כההוא אמורא היכא דאתי הפך התנא דהלכתא כוותיה לגבי חבריה כגון רבי אליעזר ורבי יהושע והאמורא אתי כר"א דבשלמא אם האמורא הוה שמיע ליה הבריתא ועם כל זה היה פוסק האמורא כר"א היה לו כח הדין פ"ק דב"ב דף קס"א ע"ב. יבין שמועה תכ"ז תנאי היא כי פרכינן ורבי פלוני היכי שביק בית הלל ועביד כבית שמאי זמנין משני תנאי הוא ודעת רש"י דהכי פירושו תנאי פירוש יש תנאים שסוברים כבית שמאי ולא נהירא לתוספות דהא כבית שמאי נמי טובא הוו והם מפרשים תנאי היא פירוש בההיא

דינא איכא פלוגתא דתנאי ועל כרחך לומר דכל חד תנא מוקי לבית הלל כוותיה. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"א ע"א מצינו דמשני תנאי היא דתנאי ואינו וכו' רק תנא אחד כלומר מחלוקת תנאים הוא זה שיש תנא שהולך על התנא שהבאת. ובדף קיז ע"ב רבי יהודה ידע שפיר דתנאי היא אלא דניחא ליה לאוקמי תרי סתמי אליבא דחד תנא מלאוקמי אליבא דתרי תנאי.

תנאי היא. עיין אמוראי תרי פליגי. ברייתות שתים סותרות זו את זו. כתנאי. עגלה ערופה אינה משנה.

תנאי היה בין הלוקה ובין המוכר אין בעל המצר יכול לסלקו עד שיתקיימו התנאים וזכה הלוקה בקרקע ולא תשאר בה עליה כלל ואח"כ יסלק אותו. רמב"ם פ"ג מה' שכנים. ח"מ ולע"ש סי' קע"ה. וש"ע סעיף י"י.

תנאי היו דברינו ואמנה היו דברינו. מהרר"ם טראני ח"א מ"ג. בני משה תשובה ה' דף ט' ראובן חייב לשמעון בשטר ומת שמעון וראובן טוען שתנאי היו דבריו ועדי השטר מעידים ג"כ שתנאי היה בדבר ולא נכתב הכריח הרב המחבר מדברי הפוסקים דנאמנים העדים אפילו כתב ידם יוצא ממקום אחר. ועיין פני יהושע אה"ע תשובה ד' בענין השאלה השנית. אמנה היו דברינו. בנות שתים ללאה.

תנאי היו דברינו. עיין אמנה היו דברינו. בנות שתים ללאה. כתב ידו הוציא לוי על יהודה. מתנה סתם. עדים שאמרו תנאי.

ערב וקצת דיניו, בשם מהרר"ם טראני ח"ב דף י"ח. פקדון ודיניו. שטר חוב על מנת. שטר פרוע אם. שטר תנאים. תנאי היו הדברים.

תנאי היו הדברים אמרו עדים המעידים על הפשרה או חוב מהני. תשובת הכהן ח"ב סי' רכ"ח. עדים שאמרו. עד כיון שהגיד. תנאי היו דברינו.

תנאי המועיל בנטילת ידים. ש"ע א"ח סי' קס"ד. נטילת ידים בשחרית. שתי לשונות בלשון איכא דאמרי בגמרא או.

תנאי התנה עם אשתו משמע כל זמן שהיא עמו מנשואין ראשונים. תשובת אלשיך סי' ס"ח.

תנאי ודיניו. כל תנאי שלא נקבע להם זמן סתמן לעולם וכל תנאי שהוא במעשה ולא נקבע לו זמן כל זמן שיתקיים המעשה נתקיים התנאי.

ב"י אה"ע סי' ל"ח. כל תנאי צריך להיות בו ארבעה דברים ואלו הן שיהיה כפול ושיהיה הן שלו קודם ללאו (בריתא וכדמוקי לה שם בגמרא

גמין דף ע"ה ע"א וע"ב והא דלא כתב נמי תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר כהוא סוגיא דגמין י"ל דס"ל כרב אשי דעביד אוקמתא אחריתי ה"ה

פ"י מה' אישות) ושיהיה התנאי קודם למעשה (משנה ב"מ דף צ"ד ע"א ואמרו שם בגמרא דאתיא כר' מאיר וכמ"ש רש"י שם בקידושין) ושיהיה

התנאי דבר שאפשר לקיימו (שם במשנה דבי"מ ובריתא שם בגמין דף ע"ה ע"א וע"ב) ואם חסר התנאי אחד מהם הרי התנאי בטל וכאילו אין

שם תנאי כלל (וכתב הר"ן פרק מי שאחזו הזכיר לאו קודם להן וחזר והזכיר הלאו אחר הן הוי תנאי כאלו הזכיר הן קודם ללאו). ש"ע אה"ע

סי' ל"ח סעיף ב'. (ו"א דארבעה דברים אלו אינם צריכין אלא בגמין וקדושין ואיסורין אבל לא בממון. ועיין ח"ט רמ"א וטור ובי"י סי' זה. וכן

זמרא י"א ועצמות יוסף פ' האומר סוגיית תנאי כ"ג וכ"ד כתב דלדעת הטור בעינן נמי תנאי שאפשר לקיימו על ידי שליח והקשה על ב"י שדחה

דברי הטור וכתב שם דלהר"ב"ם אפילו בגמין וקדושין לא בעינן תנאי שאפשר לקיימו על ידי שליח ולא תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר

כדעת ב"י. מצאתי בספר תומת ישרים קמ"ד שהוא מחלוקת בין הפוסקים אם הקדמת הן ללאו הוא דאורייתא או דרבנן ונראה דה"ה לשאר גברי

התנאי

התנאי). וי"א דאפילו לא פירש כל דיני תנאי רק אמר סתם שמתנה בתנאי בני גד ובני ראובן הוי תנאי גמור (הגהת מיימונית פ"ו). וי"א דלא בעינן שיהיו בתנאי ארבעה דברים אלו אלא במקום דאתי מנייהו חומרא ולא היכא דאתי מנייהו קולא (ה"ה שם והר"ן פ"ג דקדושין לדעת הר"ף וקצת אחרונים דסברי דלא קיימא לן כר"מ ומדינא לא בעינן תנאי כפול בשום מקום ובגמין וקדושין נמי אם לא כפל תנאו ולא נתקיים חוששין לה). וי"א עוד דאע"ג דאיכא כל הני ארבעה דברים בעינן ג"כ שיהיה התנאי בדבר אחד והמעשה בגוף אחר אבל אם הכל הוא בדבר אחד אינו תנאי (הרא"ש והטור) ויש לחוש לדבריו לחומרא התנה עמה שתאכל הזיר או שאר איסור דאורייתא מקרי אפשר לקיימו (טור ותמצא הטעם בש"ע אה"ע סי' קמ"ג סעיף י"ב) אבל התנה עמה שתבעל לאסור לה מקרי אי אפשר לקיימו שאחר לא יתרצה לה לבוא על ערוה אבל אם התנה עמה שפלוני יתן לו חצרו או ישיא בתו לבנו מקרי אפשר לקיימו דהרי תוכל ליתן לפלוני ממון הרבה עד שיתרצה לדבר ועיין ש"ע אה"ע סי' קמ"ג סעיף י"ב. עיין תומת ישרים קמ"ב. בן לב ח"א דף ס"ב. עיין הר"ן פ"ז דגמין דף תקפ"ט ע"ב. רמב"ם פ"ו מה' אישות תנאי שצריך ארבעה דברים בקדושין ובגרושין ובמקח וממכר ובשאר דיני ממון. ועיין רמב"ם פ"ג מה' זכיה ומתנה. עיין הר"ן פ"ז דגמין דף תקי"ז ע"ב דיה אתקין שמואל בגטא שהארזק בענין תנאי כפול ושאר משפטי התנאים בין בגמין וקדושין בין בממון. ר"ף פ"ז דגמין דף תקצ"א ע"ב דתנאי הנעשה בעל מנת או במעכשו אינו צריך לכפול ולא לשאר משפטי התנאי כחכמים לגבי רבי מאיר. ועיין שלמי גבורים שם אות ד'. ורמב"ם פ"ו מה' אישות ופ"ט מה' גירושין. סמ"ג עשין ג'. טור אה"ע קמ"ג. עיין הר"ן פ"א דקדושין דף תרכ"ט ע"א דין תנאי כפול ושאי אפשר לקיימו. משנה י"א פ"ז דב"מ. הר"ף וני' שם דף קכ"ד ע"א מתנה על מה שכתוב בתורה תנאו בטל וכל שאפשר לקיימו בסופו והתנה עליו מתחילתו תנאו קיים. רמב"ם רפ"ו מה' אישות בענין משפטי התנאים מתרין קושית הרב המגיד שם דאמאי לא כתב דצריך שיהיה תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ספר גט פשוט על אה"ע להר"ם בן חביב סי' ק"ך ס"ק מ"ג בהגהת הרא"ש פרק מי שאחזו בענין משפטי התנאים פסק כרב אדא בר אבהו דבעינן תנאי בדבר אחד ומעשה בדבר אחר ואלו בפרק לולב הגזול ובפרק יש נוהלין נראה דפסק כרבא ספר גט פשוט להר"ם בן חביב על ש"ע אה"ע סי' ק"ך ס"ק מ"ג בהגהת בענין דיני התנאי עיין משניות הר"ף ור"ן פ"ג דקדושין דף תרמ"ה. ש"ע אה"ע סי' ל"ח סעיף ב' ג'.

תנאי ודיניו. רמב"ם פ"ו מה' מכירה. הרא"ש כלל ע"ב סי' ג' כלל ל"ד ולי"ה. טור אה"ע סי' ל"ח וקמ"ד. ח"מ סי' ר"ז ורמ"א. עטור אות ת'. מהר"ק שורש קפ"ב. הריב"ש קע"ט. על ארבעה עשר ענינים מתקיים או מתבטל התנאי, אי שיהיה דבר היתר, בי תנאי כפול, ג' שיש מעשה בסופו, ד' שאפשר לקיים בסופו, ה' הין קודם ללאו, ו' תנאי בדבר אחד ומעשה באחר, ז' שאפשר לעשותו על ידי שליח, ח' שיהיה בדבר שבא לעולם וברשותו, ט' בדבר שיש בו ממש, י"ד בלא פטומו מילי, י"א בלי אסמכתא, י"ב בגט דלישיבין ריווחא בתנאה, י"ג בגט תנאי בלא שויר, י"ד דלא יהיה בו אונס. עטור דתנאים. ורמב"ם פ"ג מה' זכיה ופ"ו מה' אישות לא מצריך אלא חמשה ענינים ע"ש. ורבותיו חולקים ג"כ בממון והראב"ד. אי קיימא לן כר"מ בממונות דבעינן תנאי כפול ואחרים רמב"ם פ"ו מה' אישות ופ"ג מה' זכיה. הרא"ש כלל פ"א וכלל מ"ב סי' ג'. עטור אות ט'. ש"ע אה"ע סי' ל"ח קמ"ד קמ"ה. ח"מ סי' רמ"א. הר"ן פ"ב דקדושין. רשב"א תשובה אלף סי' אלף קכ"ה. רשד"ם ח"ד סי' של"ט. דברי ריבוב סי' קכ"ט וש"ט

ושי"ט. ב"י ח"מ סי' ר"ז רשב"א וגאונים דלא התמירו כן בגמין. רמב"ם פ"ג מה' זכיה ופ"ו מה' אישות ר"ת הרא"ש טור ח"מ סי' רמ"א שצרכים בכל התנאים. הא דבעינן תנאי כפול היינו שאין נשמע הדבר ההוא כפי שנכתב אבל כשנשמע בלי פירוש הוה ליה כאילו פירשו וכפל קלעי סי' ס'. שטר תנאים כתוב בן וקנינא מניה בחומר שטרי תנאים די אף אם אינו כפול ח"מ סי' רמ"א לע"ש סי' רמ"א. הא דלא מהני התנאי כשהקדים המעשה היינו שעשה המעשה בפועל מ"מ פ"ו מה' אישות. דברי ריבות סי' קכ"ט. בפ"ב דביצה אמרו הוה ליה ת' זווי ולנתיב ברתיא לוקח ת' זוו אף אם לא יקיים התנאי ולענ"ד דהוי מעשה קודם התנאי דברי ריבות סי' שי"ז וקשה לענ"ד איך כתבו הפוסקים דלא בעינן בדיני ממונות כר"מ. תנאי שאינו כתקונו בטל התנאי והמעשה קיים רשד"ם ח"ד סי' שני'. בשכיב מרע דברי תנאו כמות שהן תשובת אלשיך סי' ה'. מתנה תנאי כל זמן שדבר אחר קיים והלך לו דבר ואח"כ חזר לאיתנו תשובת אלשיך סי' ס"ח. המתנה תנאי עם חברו ויש בו זכות ללוי ולא זכורה לו בחייו לא זכה תשובת הרא"ש כלל מ"א סי' ה'. המתנה תנאי שלא יוכל לעשות מה שיכול לעשות לא מהני ח"מ ובי" סי' ס"ו בשם העטור. ועיין כמה חלוקי דינים בדיני תנאי בהר"ן פ"ז דכתובות דף תק"ד ע"א וע"ב. מהררי טראני ח"מ מ"ה אם בדבר שלא נעשה ביד בעינן תנאי כפול ותנאי קודם למעשה. בני שמואל ח' אי בכל דוכתין בעינן תנאי כפול. רשד"ם ח"ד שצ"ז קונה התנה עם המוכר בלא תנאי כפול שישלח לו הסחורה עם העגלות הראשונות ולא שלח הרי המקח בטל. תנאי כפול ואימתי אינו צריך רשד"ם ח"מ רס"ב. עיקר דיני תנאי הר"ף ור"ן פ"ז דגטין דף תק"ץ ע"ב ודף תקצ"א ע"א בארוכה. ור"ף ור"ן שם דף תקצ"א ע"ב דתנאי הנעשה בעל מנת או במעכשו אין צריך לכפול ולא לשאר משפטי התנאי. עיין שלמי גבורים שם אות ד'. ורמב"ם פ"ו מה' אישות ופ"ט מה' גירושין. סמ"ג עשין נ'. טור אה"ע קמ"ג. הר"ן פ"ב דקדושין דף תרמ"ג ע"א ד"ה ויש שדקדקו אי בעינן תנאי כפול בממון.

תנאי ודינו. רמב"ם פ"ו מה' מכירה. עיין בית הקדש מכרו קהל. ג"ט ודיני יהוד אחריו. ג"ט על ידי שליח שלחן ערוך, ד"ה ספר גט פשוט אם בעינן משפטי התנאים, ועיין ד"ה בני משה דף מ"ז מ"ח מעשה קודם לתנאי. ג"ט על תנאי המגרש. ג"ט על תנאי ודינו, דמעשה קודם לתנאי אינו תנאי, ובשם תומת ישירים קמ"ב ובשם מהר"ם אלשיך ע"ה ל"ז ומהרריא בן חיים ח"ב י"ז, ובשם מהר"ם מלובלין קכ"ב דין תנאי, ובשם תומת ישירים קמ"ב ובשם מהר"ם מזרחי ח"ב כ"ב דאין צריך לדקדק במשפטי התנאי אלא בשעת נתינת הגט ליד האשה, ובשם ספר גט פשוט ובשם מוהרר"ש בספרו ובד"ה מכתב אליהו כל משפטי התנאי. ג"ט שכיב מרע הרי. ג"ט שכיב מרע ודינו, דיקא נמי דקתני. זה גטך והנייר שלי. לולב משלכם, דבמתנה על מנת להחזיר בעינן משפטי התנאי. מעביר נחלה מבניו ליתנה לאחר שאלה. מעבשו אין צורך, דבאמר מעכשו לא בעינן משפטי התנאי. מתניתין נמי דייקא. ס"פ קדושין שאלה. על מנת האומר, שם תראה דבאומר על מנת לא בעינן משפטי התנאי. תנאי אם אינו תנאי כפול.

תנאי כפול אי בעינן בממון. הר"ן פ"ב דקדושין דף תרמ"ג ע"א ד"ה ויש שדקדקו. תנאי ודינו רמב"ם.

תנאי כפול. טור א"ה סי' תרכ"ח. וי"א שאין צריך להחזיר לו א"כ כפל תנאו. עיין ספר גט פשוט להר"ם בן תב"ב סי' ק"ך ס"ק מ"ג בהגה. **תנאי** כפול לא נאמר בצואת שכיב מרע ולכך שכיב מרע שאמר מאתים זוז לפלוני אם יבא שנה זו לירושלים אין צריך תנאי כפול. מהר"י טראני

טראני ח"מ סי' מ"ה. ועיין מהרר"ם אלשיך סי' ה'. וכתב הר"ף ז"ל בתשובה דמי בעינן תנאי כפול הני מילי בגיטין וקדושין אבל בדיני ממונות לא בעינן. הר"ן פ"ד דשבועות דף שי"ז ע"ב. בשכיב מרע מועיל דברי תנאי כמות שהן תשובת אלשיך סי' ה'. ועיין רמב"ם פ"ג מה' זכיה ומתנה. עיין ר"ן פ"ב דקדושין דף תרמ"ג. אבל מכל מקום הדין דין אמת דבממונא לא בעינן תנאי כפול. עיין הר"ן פ"ז דגטין דף תק"ץ ע"ב ד"ה אתקון שמואל בגיטא שהאריך על תנאי כפול ושאר משפטי התנאים בין בגטין וקדושין בין בממונ. הר"ף פ"ז דגטין דף תקצ"א ע"ב דתנאי הנעשה בעל מנת או במעכשו (דכל האומר על מנת כאומר מעכשו) אינו צריך לכפול ולא לשאר משפטי התנאי. עיין רמב"ם פ"ו מה' אישות. סמ"ג עשין נ"י. טור אה"ע קמ"ג. וכתב שלטי גבורים שם אות ד' וכן פסקו מיימון וסמ"ג דכל האומר מעכשו אין צריך לכפול התנאי ולא להקדים תנאי למעשה אלא אעפ"י שהקדים המעשה תנאו קיים אבל צריך להתנות בדבר שאפשר לקיימו שאם התנה בדבר שא"א לקיימו הרי זה כמפלוג בדברים ואין שם תנאי וכן האומר על מנת כאומר מעכשו ואין צריך לכפול התנאי ולא להקדימו למעשה והאריך סמ"ג בראיות. תנאי אס. תנאי ודיניו.

תנאי כפול. עיין גט על תנאי המגרש. גט על תנאי ודיניו, ד"ה מוהרר"ש. גט שכיב מרע הרי מקה נעשה בקנין צריך קנין אחר. תנאי אס. תנאי ודיניו.

תנאי כתובה ככתובה. משנה ג' פ"ט דיבמות ר"ע. משנה ג' פ"י דכתובות תי"ט. נ"י פ"ט דב"מ דף קל"ח ע"ב. נ"י פ"י דיבמות דף תל"ב ע"א. כתובה המוחלת אותה. כתובה תנאית.

תנאי כתובה נפקא מינה למוכרת (פירוש אם מכרה כתובתה לבעלה או לאחר אינה יכולה לומר עיקר כתובה מכרתי ותוספת לא מכרתי אלא אף התוספות מכרה) ולמוחלת (שאם מחלה כתובתה מחלה אף התוספת) ולמורדת (פירוש דתנן בפירקין המורדת על בעלה פוחתין לה מכתובה וכו' עד מתי פוחת עד כדי כתובתה לא תימא כנגד מנה מאתים לחודיהו אלא אף התוספת פוחתין והולכין) ולפוגמת (פירוש הפוגמת כתובתה דלא תפרע אלא בשבועה נשבעת בין על הכתובה בין על התוספת) ולתובעת (דהתובעת כתובתה בבית דין אין לה מזונות לא שגא תבעה כתובה בב"ד או תבעה התוספת אין לה מזונות כך פירש הר"ף וכתב הרמב"ן שדעת הר"ף היה לומר שכשם שמפסדת מזונות בתביעת עיקר כתובה אעפ"י שלא גבתה כך מי שנפרעה כתובתה וניזונת מחמת התוספת אם תבעה התוספת בבית דין אין לה עוד מזונות כאלו גבתה אבל אחרים פירשו בהפך לומר שאם תבעה עיקר כתובתה עדיין יש לה מזונות בשביל התוספת ור"ן פירש שאם תבעה כתובתה סתם הרי היא כאלו תבעה בפירוש עיקר ותוספת ושוב אין לה מזונות) ולעוברת על דת (שאמרו בפי המדיר תצא שלא בכתובה לא תימא כתובת מנה מאתים אבל תוספת מתנה בעלמא ולא הפסידה אלא הכל הפסידה) לשבח (פירוש שאם הוסיף לה קרקע או בהמה או עבדים והשביחו כשם ששבח כתובה לבעל כך שבח תוספת לבעל פירוש אחר אין אשה גובה מן השבח לא כתובה ולא תוספת) ולשבועה (פירוש כשם שאין הכתובה נפרעת אלא בשבועה כך התוספת אינה נפרעת אלא בשבועה) ולשבועית (פירוש שאם פגמה וזקפה שביעית משמטת הכל בין כתובה בין תוספת הר"ף. ורש"י פירש לשביעית כלומר דכשם שאין שביעית משמטת עיקר כתובה מפני שהוא תנאי ב"ד א"כ פגמה וזקפה דהכי נמי לתוספת) ולכותב כל נכסיו לבניו (וכתב לאשתו קרקע כל שהוא אבדה כתובתה ואבדה

ואבדה גם התוספת) ולגבות מן הקרקע (פירוש דכשם שאין אשה גובה עיקר כתובה אלא מן הקרקע כך אינה גובה תוספת אלא מן הקרקע) ולגבות מן הזבורית (פירוש דבין כתובה בין תוספת אינה גובה אלא מן הזבורית) וכל זמן שהיא בבית אביה (גובה כתובתה לעולם בין כתובה בין תוספת לדברי ר"מ אבל לדברי חכמים אלא עד כ"ה שנים וכן פסקינן פ' הנושא דהלכה כחכמים) ולכתובת בנין דכרין (פירוש שהבנים יורשים בין כתובת אמן בין התוספת). הר"ף ור"ן ושלמי גבורים ורש"י ריש פ"ה דכתובות דף ת"צ ע"א ודף תצ"א. רמב"ם פ"ו ופ"ט מה"א אשות. ועיין ש"ע אה"ע סי' צ"ד צ"ה וסי' ק'. ובסימני ש"ע ציינתי בערכים המוצגים לפינך. ובר"ן דף תצ"א ע"ב איכא מאן דאמר דכי אמרינן תנאי כתובה ככתובה דמי היינו דוקא לענין תוספת ושאר תנאים דכתובה אבל נדונייא אין דינה ככתובה והרמב"ן ז"ל כתב דליתא נדונייא בכל דוכתא כתובה איקרי כדאמרינן בפרקין דלעיל ולפיכך כתב דכל דיני כתובה דמנה מאתים על נכסי צאן ברזל ע"ב. עיין שם שהאריך. ומיהו דוקא בדליתניהו ובאה לגבות מנכסיו בשעבוד דכתובה אבל היכא דאיתניהו לא, שאפילו זינתה לא הפסידה בלאותיה קיימין דנכסי צאן ברזל. עיין שם שהאריך ר"ן והשיג על ראיותיו. עיין הר"ף ור"ן פ"ו דכתובות דף תק"א ע"א דהאידינא תקינו רבנן למגבה כתובה אפילו ממטלטלי וה"ה מזונות דתנאי כתובה ככתובה. ועיין הר"ן פ"ט דכתובות דף תקי"ט ע"ב דלענין תוספת אם נאמן לומר פרעתי לפי שטת הר"ף פשיטא דנאמן דאפילו בכתובה במקום שכותבין נאמן ובתוספת כל מקום הוא במקום שכותבין ואפילו לדברי מי שאומר דר' יוחנן אפילו במקום שכותבין אמר הני מילי בעיקר כתובה שהוא תנאי בית דין אבל בתוספת לא ואע"ג דאמרינן ב"פ אעפ"י תנאי כתובה ככתובה דאמו הני מילי למאי דמני התם כגון מוחלת או מוכרת ואינך אבל לשאר מילי לא וכ"כ שם ר"ח ז"ל ואפילו לדברי מי שאומר דתוספת כעיקר כתובה הוא ואפילו למאי דלא מני התם הני מילי למיהוי בקולי וחומרי דכתובה אבל לטוען אחריו לא דעיקר כתובה הוי מעשה ב"ד ותוספת אינה אלא כמלוה בעדים וראיה מהא דאמרינן פ"ק דבי"ט דשבתאי בריה דר' מרינוס כתב לה וכו'. ועיין הר"ף פ"א דכתובות דף תקכ"ה ע"ב. הר"ף ור"ן פ"ב דכתובות דף תקל"ג ע"א. עיין הר"ן פ"ב דגטין דף תקס"א ע"ב ד"ה גרסינן בגמרא השני פירושים על לשיעית. כתובות פרק אעפ"י למאי נפקא מינה למוכרת וכו' ולתובעת. מהררש"ך ח"ב קכ"א. ומהרש"ך כ"ד כ"ה.

תנאי כתובה ככתובה. עיין אילונית אין לה. ארץ ישראל הכל מעלין מהרש"ץ ה' ור"י. אשה שאין לה וסת משמשת. בעל אם כופה אשתו, מהרש"ץ רצ"ב. בת אצל האם. גט על ידי שליח ש"ע, בשם ש"ע אה"ע סי' קמ"א סעיף ג"ה. דת יהודית. דת משה. חייבי לאוין הנושא. יבמה שנפלו לה, בן חביב ל"ב. כתובה אבדה האשה שכתב. כתובה אין בה דין מעמד שלשתן, דבכתובה ולא בדומה לה דליכא מנה לי בידך אין דין מעמד שלשתן. כתובה אינה נגבית אלא בשבועה. כתובה אינה נגבית אלא מן הקרקע. כתובה אינה נגבית מן השבת. כתובה המוחלת אותה מחלה. כתובה המוכרת אותה. כתובה הפוגמה לא. כתובה התובעתה. כתובה עד כמה. כתובה פעמים. כתובה תנאיה. כתובת אשה בזבורית. כתובת בנין דכרין ודיניה. כתובת בנין דכרין לבני מורדת אין. מזונות אלמנה. מטלטלי דיתמי האידינא. מעביר נחלה, הר"ח ש"ך כ"ה אין אשה יכולה לשנות ולהפקיע שום דבר מתנאי כתובה למחול לאחרים ואם יכולה למחול לבעלה בחייה. עוברת על דת משה. עישור נכסי אינו

אינו עניי ארץ ישראל, עיין מהר"ש בשם מהר"ט. רואה דם מחמת תשמיש. שביעית אינה משמטת לא כתובה.

תנאי כתובה ככתובין דאמו. משנה ז' עד סוף פ"ד דכתובות. עיין כל תנאי כתובה בין אותם שזכתה בהם האשה ובין אותם שזכה בהם האיש ש"ע אה"ע סי' ס"ט. רמב"ם פ"ב מה' אישות. אפילו לא נכתבו שם סעוף א". אחריות. אלמנה כתובה. אם תשתבאי אפרוקינך. בנין דכרין. בנן נוקבן. ואת תהא יתבא. כתובה ונסחה. כתובה תנאיה. לכשתנשאי.

תנאי כתובה מעשה ב"ד הוא. משנה ט' פ"ט דכתובות ר"ע. הרי"ף ור"ן פ"ט דכתובות דף תקי"ט ע"ב.

תנאי כתובה. עיין כתובה תנאיה.

תנאי לבטל נדרים ושבועות מראש השנה. עיין מהר"י בן לב ח"ב דף ע"ג דמהני. דברי ריבות ס"ו אחד היה עובר על שבועתו ומען שתנאי היו דבריו והוציא שטר תתום בעדים על כך שבשטר הברירה לא הוזכר תנאי אינם נאמנים. ועיין מהר"ם טראני ח"א קנ"ב בדין האומר כל נדר שאני עתיד לדור הרי הוא בטל נזיר שמשון ג"כ בכלל וע"ב.

תנאי לבטל נדרים ושבועות. עיין מודעא יש לה כה. מודר הנאה מאשתו, בשם הר"ם גאלאנטי י"ח קי"ב. מתנה שנדריו. נדר אדם יכול. נזיר עולם ונזיר. תנאי בנדרים.

תנאי לזמן עם חברו ועבר זמן רב אח"כ סתם. מהררי"ק שורש ק"ח הביאו רשד"ם ח"ד סי' קנ"ז. ריב"ש סי' תע"ה תע"ו. תשובת רש"ך סי' ע"ה מח"ב וסי' קי"א. תנאי בעד שנה.

תנאי לפיים חברו וכיוצא. ריב"ש סי' צ"ט. מתחייב בשטר לכוף לאחר.

תנאי לתת שכר יותר לחברו להציל לו ממונו או לעשות לו איזה פעולה וכיוצא אימתי חייב. ח"מ ולע"ש סי' רס"ד. רמב"ם פ"ב מה' גזילה.

מתנה עם חברו יותר משכרו בעבור סממנים או רופא וכיוצא אימתי חייב או בשביל דבר אחר ריב"ש סי' תע"ו. רמב"ם פ"ב מה' אבידה. בנימין זאב סי' ר"פ. י"ד סי' של"ו. נ"ו פרק מצות חליצה. שיע ח"מ סי' רס"ד סעוף ז' בהגה י"א הא דאין לו אלא שכרו היינו בדבר שאין רגילות ליתן עליו הרבה אבל בדבר שדרך ליתן הרבה כגון השבעת שדים או רפואה (פירוש בעד חכמת הרפואה אבל אם פסק לו על הסמנים יותר מדמיהם הרבה מחמת אונס חליו אין לו אלא דמיהם ה"ה שם בשם הרשב"א וכתבו המחבר ב"ד סי' של"ז סעוף ג') חייב ליתן לו כל מה שהתנה עמו (תוספות והרא"ש פ' מצות חליצה. עיין ס"ס קפ"ה שבי"כ המרדכי בשם י"א וזהו דעת מהר"ם מיהו בן לב ח"א צ"ט פסק בשם הרבה גאונים שהביא המרדכי דאף בשדכנות נתן לו כל מה שהתנו עמו מטעם רגילות אף שאין קנין בדבר ועיין בן חיים ס"ב דהמע"ה וים של שלמה ב"ק פ"י סי' ל"ה פסק ששוב שיקנה בקנין ואם לא הקנה בפעולות שיש להן קצבה אין לו אלא שכרו עיין שם הלוקים ועיין הגהת מהר"ר גא"ל שיע ח"מ ס"ס קפ"ה) ובשדכנות אין לו אלא שכרו אעפ"י שהתנה עמו לתת לו הרבה (הרא"ש כלל ק"ה סי' א' ומרדכי פ' הגזל בתרא בשם מהר"ם): סעוף ח' בדיא בשלא נתן לו אבל אם נתן לו בכל אלו הדברים אינו יכול להוציא מידו (ב"י בשם תשובת הרשב"א סי' אלף ור"מ ושכ"כ המרדכי פ' החולץ) כתב מהר"ק שורש קצ"ה ראובן שהבטיח לשמעון להשתדל בתנם ואח"כ כמעט שנמטר השתדלות חזר בו והוצרך שמעון לתת לו שכר ואח"כ באו מעות ראובן ליד שמעון ואמר לקחת את

את שלי שלא כדון כי אנוס הייתי במה שפייסתוך ופסק שהדין עם ראובן וכ"כ בגמ' דקדושין לענין אם טען מפני היראה הבטיח ליתן לו סמ"ע בשם ד"ט ועיין במהרר"ק שורש קע"ג אם נאמן בשבועה על הוצאת השוחטים. מצ"ל ממון חברו.

תנאים דרכם להשמיענו בקוצר אע"ג דכבר השמיענו במקום אחר וכי האי גוונא איכא בריש ברכות. תוספות על משנה ה' פ"ד דכתובות והביאו גם התי"ט. משנה רגילה. תנא דרבו.

תנאים (המורים הלכה מתוך משנתם) מבלי עולם הם. הקדמת תי"ט לסי' זרעים תנא התנאים מבלי עולם סלקא דעתך אמר רבינא שמורים הלכה מתוך משנתם פי' שמבלי עולם בהוראות טעות דכיון דאינם יודעים טעמי המשנה פעמים גורמים שמדמים לה דבר שאינו דומה ועוד יש משניות הרבה האי מני פלוני היא ויחידאה היא ולית הלכתא כוותיה ועוד שאינם יודעים במחלוקת התנאים הראשונים הלכה כדברי מי הלכה מורין הוראות טעות. סוטה פ"ג דף כ"ב. ועיין רמב"ם בהקדמת תבואה נבואים ותנאים ואמוראים ממש ער רב אשי. הלכה כפלוני מצינו. משנה אם כתבה.

תנאים הם מעתיקי המשנה וקוראים אותם תנא. מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד בסוף ספר הליכות עולם.

תנאים הם מעתיקי המשנה. עיין יחיד ורבים הלכה כרבים ספר גט פשוט. כלל אות אפילו במקום. לימא הני תנאי כהני תנאי. לימא מר הלכה כפלוני ומר הלכה כפלוני אין להקשות בתנאים. רבי יאשיה ורבי יונתן תנאי ניהו. רבי יוחנן חולק. שתיק התנא. תנא דמתניתין ניתא ליה. תנאים שלשה. תנא עיין.

תנאים חולקים חד אסר וחד שרי אע"ג דק"ל כמאן דאמר שרי אם צריך לכתחילה לצאת ידי כולם. ספר גט פשוט להר"ם בן חביב על ש"ע אה"ע סי' קכ"ט ס"ק ק"ז הביא כתבי מהר"י איסרלאן סי' ר"ן שנשאל על זה. ועיין תה"ד סי' רל"ב ומ"ש עליו בעל גט פשוט בסי' קכ"ה ס"ק ל"א והרב המחבר ספר שמות בהקדמת ספרו דף ז' ע"א קרא ערער על תשובה זו וכי' והאריך בפלפול ואמר אח"כ שראה בעל תה"ד סי' רל"ג דיראה דחור בו מסברא זו וכי' והביא כמה פוסקים וחלוקי דנים בענין תקיעות תפילין של רש"י ור"ת ע"ש.

תנאים חולקים מצינו ומדברי אחד מהם כסיפא אנו אומרים שחור בו. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ז ע"ב.

תנאים כשחולקים זה עם זה הוא אליבא דנפשיהו אבל אין דרך לומר מר הלכה כפלוני ומר לומר הלכה כפלוני תנא רש"י פ"ק דביק דף י"א ע"ב. אבל הרא"ה בפי' ארבעה וחמשה פירש כרבותיו של רש"י והכי פירש כיון דכפולוגתא דסומכוס ורבנן פליגי אמאי אפילו בגללים הוה ליה לאיפלוגי בשאר צדורות דעלמא ובפלוגתיהו דסומכוס ורבנן ריש פי' ארבעה וחמשה. גופי הלכות אות תקנ"א.

תנאים. עיין תנא עיין.

תנאים רבו הדעות בהם. מרדכי פרק מי שאחזו.

תנאים שהתנה יהושע. עיין עשרה תנאים.

תנאים שלשה בפרק ערבי פסחים בתוספות וברשב"ם בכמה מקומות מייתי תלתא תנאי ותרי פליגי במלתיה דת"ק. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ד ע"א.

תנאים שלשה יש לפעמים מוזכרים במחלוקת ואין חלוק לכאורה בין תנא בתרא לקמא או מקשה בגמרא היינו ת"ק ומתריץ איכא בינייהו כך וכך וכי' ולפעמים אומר איכא בינייהו כך וכך ולא מסיימו כלומר אינו ניכר מי האוסר ומי המתיר ויש קושיא ויש דואי רבנן בתראי הם האוסרים דהא הכלל בידנו תנא בתרא למפויי אתא וכתבו תוספות דערובין דף י"ג דלא שייך למימר תנא בתרא למפויי אתא כיון דאיכא תנא דמיפסקיה וכי' והשני לוחות הברית תורה שבעל פה בכלל רבי ד"ה לפעמים יש שלשה תנאים וכשלא הוזכר ת"ק בשמו ותנא בתרא הוזכר שמו יש דרך אחר בגמרא דמשני שהתנא המפורש שמו הוא עצמו ת"ק אלא שבתחילה המסדר המשנה שכת שמו והזכירו בסתם ואח"כ הזכיר שמו ואמר הדעת הראשון הוא דעת פלוני והאריך שם בראיות.

תנאים שלשה. עיין תנא קמא במקום.

תנאים שנים אחד מפרש דברי חברו. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ד ע"ב מה שחייב רבי יהודה פירש רבי יעקב. רש"י מפרש דברים פשוטים, כתבתי שם הסוגיא.

תנאים שנים דפליגי אליבא דחד במשנה אחד הלכה כתנא בתרא שהוא היה בנעדרותו והשני היה בזקנותו וכן אומר הכריתות בפ"ה דכלאים תנן התם רבי מאיר אומר בשם ר' ישמעאל כל שלשה דלועין בית סאה ר' יוסף בן החוטף אומר בשם ר' ישמעאל כל ג' דלועין בית כור וגרסינן עלה בירושלמי אמר ר' אסי בר בון בא וראה מה בין תחילת ר"י לסופו שתחילתו בית סאה וסופו בית כור פירוש מה ששנה לר"מ היה בתחילת ימיו ולר' יוסף בסוף ימיו עכ"ל. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל הלכה ד"ה ענין פסק הלכה.

תנאי. עיין אומדנות דמוכת. אונס דלא שכיח לא קביל. אחריות טעות סופר, דהוי כאלו נכתב וכן שאר לשונות וכל מה שהורגלו בני אדם לכתוב הולכין אחריו והוי כנכתב חוץ מתנאי נאמנות וכיוצא שצריך לפרש. אמירה מצינו. אם לשון תנאי. אמר לעשרה כתבו גט. אם סמכתא אם מועילה בקנין. אם סמכתא ודיניה. אפטרופוס שמינהו אבי יתומים עשור, בשם מהר"ש כהן ח"א קפ"ו. ארץ ישראל הכל, בשם גאלאנטי מ"ד ומהר"ם טראני ח"ב דף ק"ץ ומהריט"ץ ה"י ור"י. בית דין חשוב אינו מעלה ומוריד, בית זה כשאמכרנו, רשד"ם ח"מ רע"ד רע"ו. בית קנה ממי שהיה לו רשות למלאות מים מבור חברו, בכור ויתר חלק בכורה אם יקח את אשה פלונית. בן אינו רוצה לקיים תנאי אביו. בנו גדול העמיד ראובן למשרת, בנות שתים ללאה, בעל חוב אינו יכול, בעל יורש את אשתו משנה, רשד"ם אה"ע קכ"א. ברורים ודיניהם, בשם מהר"ר"א בן חיים ח"ב ק"א. בתי כנסיות ובתי מדרשות. בתי כנסיות שבבבל על תנאי. גט הכל כשרים. גט לאחר זמן. גט על תנאי המגרש. בני העיר רשאים. גט על ידי שליח ש"ע, ד"ה מכתב אליהו. גט על תנאי ודינו, בן לב ח"ג צ"א דמשום הוי תנאי לרש"י, ובשם מהר"ם פאדווה סי' י"א ובן לב ח"א דף ס"ב אופן התנאי אליבא דכולי עלמא. ג' לוי דעת בתנאים. דברים הנקנים, דבר מצוי אם לא התנה, דבר שאינו ברשותו אין אדם מתנה. דיקא נמי, הבראה ודיניה. השטאה, ויו במקום או הברה היוצא ממנה. חזקות עיין, בשם רשד"ם ח"מ רס"ב. חזקת חלונות דיניה, ד"ה מוהר"ש בספרו. חזרה ודיניה, מהר"ר"א בן חיים ח"א ק"ה. חליצה מוטעית. טובי העיר מרוב החובות. יורשים התנו שיהיה כל הבא להם ממורישם לאמצע. יורשים חייבים לפרוע. ירושה בתנאי. ישראל וגוי שקבלו שדה בשותפות לענין שבת. כולכם כתבו. כלל אם. כתבים ודיניהם

ודיניהם. כתובה וגבייתה הוציאה גט ואין. כתובה וגבייתה ודיניה, בשם מהררש"ך היא ק"ג דלא אמרינן בתנאי דבר שלא בא לעולם. כתובה ודיניה, כתובה שאין בה שום תנאי. כתובת בנין דכרין ודיניה. לב בית דין מתנה, לולב משלכם בעינין. לוקת כלים מבית האומן. לי אמתני. לשון מותר דרשינן בשטרות, ד"ה ש"ע ח"מ סי' ס"א שם סעיף ט"ו דבתנאי הולכים אחר הכונה לא אחר הלשון הכתוב. לשון משום שתתן לי. מברחת. מוחזק מי הו' הטוען שתנאי היה במכירת. מוחזק מי הו' מוכר. מוציא אשתו משום. מורד ומורדת. מורשה אס מרשה. מורשה יכול לשנות. מורשה מחל. מזונות בת אשתו. מחויב שבועה שקנו מידו. מחייב לחברו. מכירה על תנאי. מלוה מעות לחברו. מלתא דשכיחא לבד כוללין בתנאי. מנהג המרים וספנים. מנהג ממון ותורתו, אות צ"ה. מעכשו אין צורך. מעמד שלשתן נעשה בטעות, בשם משפט צדק כ"ה. מעשה ידי אשה לבעלה, בשם בן זמרא ק"ץ. מעשה מבטל. מקדש על תנאי. מקח וממכר בקרקעות, בשם מהררש"ך היא קפ"ו. מקח וממכר ודינו, בשם גאלאנטי מ"ג וע"ט. משום הו' תנאי. מישה הייתי כך ליתא. משיכה לאחר זמן. משכון לזמן בתנאי. מתחייב בדבר שאינו חייב. מתחייב בשטר לבוף לאחד. מתנה על מנת להחזיר שמה מתנה כל. מתנה על תנאי. מתנה שכיב מרע בתנאי. מתעסק בשותפות צריך שיהיה לו שכר. נדרי על תנאי. נדוניא והרתה. נדוניא נגבית מן הראוי. נדר על תנאי. נויי סוכה אסורין. נזיר שמשון מקבל ראובן ורצה. נישואין ודיניהם. נכסי יתומים אין בית דין נזקקין, בשם בן חיים היא צ"ד נאמנות נגד טענת שום תנאי, ובשם מהרר"ש כהן היא פ"ד. נכסי מלוג אם אין בהם מנהג ולא תנאי. נכסי מלוג הבעל. רב"ז קל"ה. נכסי מלוג ודיניהם. נפקד שבועות שלש. סבלונות אם חוששין להם, מקור ברוך כ"ז. מגיד מראשית ג'. סוכה ואסור נוויה. סופר מי פורע שכרו בעבור. סלוק בדבר. סמיכה לזמן קצוב. ספינה שהיתה מהלכת. ספק בתנאי. סרסור הראה הפץ למלוה. עבד הלוקח מן הגוי. עבוד עור לשם ספר תורה. עבור שנים על תנאי. עדים אין כותבין, שנים צו לכתוב שטר תנאים בקנין ביניהם וינתן ביד נאמן וקודם שינתן בידו חזר בו אחד מהם הראש כלל ל"ד סי' ג'. על מנת האומר. על מנת שתתן לי. עניי ארץ ישראל עיין מהרש"ך, בשם מהר"ט. עסקא בלי תנאי, ושם תנאי חלוקת הרווח או הפסד. עסקא לזמן, בשם מהרר"י טראני ח"מ ק"ז תנאי ליקח הסחורות לערך שקנו אותם. עסקא עשו ראובן. עסקא קבלו שני שותפים מנה מראובן בתנאי. ערב וקצת דינו, בשם גדולי תרומה דף קנ"ב. ערב על תנאי. ערובי תבשילין על תנאי. ערובי תחומין. עתידין בתי כנסיות שבבבל. פטומי מילי בעלמא עיין. פסולי עדות בעבירה, ד"ה נשאלת. פקדון ודינו. פקיד לאה קנה לה בתים בקנס ועל תנאי. קבלן על תנאי. קדושין אסרה. קדושין לאחר זמן. קדושין על מנת. קדושין על תנאי ודינו, ושם חלוקים שיש ללמוד מהם דיני ממונות ולכל דבר שיש בו תנאי. קהל קדוש קבלו עליהם חכם והתנו. קללת חכם אפילו על תנאי. ראובן הקנה סחורה לשמעון בקנין גמור שיוכינה בשותפות. רבית בהערמה, בשם מהרר"ל בן תיב ק"ד אין שום תנאי מועיל להתיר הרבית. רשות נתן להברו לעבור דרך גבולו על מנת שיתן לו כך וכך לשנה. שבועה בתנאי. שבועה נשבע, בשם תורת אמת ובשם רב"ז רכ"א ג'. שדוכין ודיניהם הכותב. שובר על תנאי. שוכר ומשכיר מי בודק. שוכר חברו ומתנה. שוכר מתנה. שומר חנם מתנה. שומרים מתנים איזה תנאי. שומר מתנה להיות פטור. שומר שכר התנה להיות פטור.

שורתף אינו מוכר באשראי. שותפות בשבועה ונזירות שמשון, בשם מהרר"ש כהן ח"ב נ"ו. שותפות לזמן. שורתף טוען לשותפים שהתנו בנייהם שלא יועילו כתבים. שותפים בסחורה ראובן ושמעון. שותפים בסחורה ראובן קנה. שותפים בקרקע, בשם רשד"ם ח"מ רס"ט. שותפים התנו. שורתף נשבה. שורתף נחייב להוליך הדגים מלוחים במקום פלוני. שטר כתובה כתוב בה. שטר פרוע אם נאמן. שטר שכתוב בו לכל מוציא שטר זה. שטר תנאים. שכיב מרע הניח אלף לבנים לחמותו. שכירות בתים, בשם רשד"ם ח"מ רצ"ו ותי"א ומהרר"ש כהן ח"א צ"ו. שכירות בתנאי. שכירות יותר. שכירות קרקע ודינו, בשם מהרר"א בן חיים ח"א מ"א. שליח התנה להוליך המעות לאחריות המשלה פטור אפילו נאבדו בפשיעה. שליח התנה שיתנו לו איש אחד לסייע לו במלאכתו. שליח טעה. שליח ששנה, בשם תורת אמת קמ"ד ובשם מהר"ם טראני ח"ב קליב ובשם מהרר"ם גאלאנטי י"א. שלישות ודינו, בשם מהרר"א בן חיים ח"א נ"ג בפרט. שמתת כספים אינה נוהגת. שתייה אינה. תנאים. תפיסה ודיניה, ד"ה מהרר"ט מ"ה.

תנאי על דעת פלוני. עיין ויו במקום או. מתנה על תנאי ונתקיים.

תנאי עם שנים שלא לפרוע.

תנאי על כלכלת פירות ב"ט ראשון לאוכלה ב"ט שני, משנה ח' פ"ג דערובין והרי"ף דף קצ"ט ע"א.

תנאי על מה שכתוב בתורה. עיין מתנה על מה שכתוב בתורה.

תנאי על מס המועיל במשא ומתן ואימתי אעפ"י שיש שטר מדברים אחרים. הריב"ש סי' תע"ו.

תנאי עם אדם ואשתו מעכשו ולעולם אם יירשו בניו זכותו. ח"מ סי' רמ"ה. תנאי עם פלוני סתם.

תנאי עם פלוני סתם לא ירשו בניו. ב"י ח"מ סי' ר"ז. לי אימתי. על מנת שתתן לי. תנאי עם אדם ואשתו.

תנאי עם שנים שלא לפרוע חובו רק בהסכמת שניהם ומת אחד מהם. הריב"ש סי' תפ"א.

תנאי רחוק מן הדעת כל דלא הוי גוזמא לא הוי אסמכתא. מהרר"ק שורש קצ"ד. ב"י ח"מ סי' ר"ז. גוזמא היא אסמכתא. תנאי שהוא כאסמכתא.

תנאי שבטל מקצתו בטל כולו. מהרר"ט"ן ה'. ארץ ישראל הכל מעלין, מהרר"ט"ן ה'.

תנאי שבממון אומדין דעת המתנה. רמב"ם פ"ט מה' מכירה. ח"מ סי' רכ"ה. לע"ש סי' ס"א. תנאי הולכים בו אחר.

תנאי שבממון בלי קנין ועדים תנאו קיים. רמב"ם פ"א מה' מכירה ופ"ב מה' שכירות. ח"מ סי' רכ"ז.

תנאי שבממון בשעת מעשה בלא קנין מועיל מדין ערב. מרדכי ס"פ הפועלים. מהרר"ק שורש קצ"ד. ריב"ש סי' תע"ו. ב"י ח"מ סי' ר"ז.

תנאי שבממון היכא ששניהם מודים לא בעינן עדים. פ' האומר מעובדא דמר זוטרא ורב אחא סבא דא"ל רב אשי לא אברו סהרי אלא לשקרי. רמב"ם וכו"מ פ"א מה' שלוהין. ריב"ש סי' תע"ה ותע"ו. ח"מ וב"י סי' רמ"א.

תנאי שבממון שהתנו כמנהג המדינה אעפ"י שאותה הקנאה אינה כתובה בתורה התנאי קיים. רשד"ם ח"ד סי' מ"ג וש"פ. דברי ריבות סי' שס"ב. תשובות הכהן ח"ב סי' רכ"ט. ריב"ש סי' שמ"ה. ב"י ח"מ ס"ס מ"ב.

תנאי שבממון תוך כדי דבור כדבור דמיון פ' יש נוחלין. הוין מע"ז מקדש מגדף ומגרש. ב"י ח"מ סי' קצ"ה. לע"ש סי' קצ"ה. תוך כדי דבור.

תנאי שבממון תנאו קיים. הרי"ף דב"ק פ"ט דף מ' ע"א. ונ"י פ"ד דב"מ דף צ"ז ע"א. הרי"ף לשבועות דף שכ"ג ע"א. נ"י דב"מ פ"ח דף ק"ל ע"א. נ"י דב"מ פ"ט דף קל"ב ע"א. משנה א' פ"ה דכתובות תי"ט. משנה ב' פ"ב דכתובות תי"ט. משנה ה' פ"ח דב"ב תי"ט. נ"י פ"ט דב"מ דף קמ"א ע"א ושלמי גבורים דף ק"מ ע"ב. נ"י פ"ה דב"ב דף ר"ז ע"א. עיין המפרשים על משנה אחרונה דפרק הפועלים ובלבוש אה"ע סי' צ"ב סעיף ו' כל תנאי שבממון תנאו קיים אפילו מתנה על מה שכתוב בתורה. **תנאי** שהוא נגד הדין ראוי לפרשו באר היטב וכל מצדקי דמצינן למעבד שלא יהיה נגד הדין עבדינן. תשובת בן חביב סי' ל"ז. כל תנאי שבירושה בטל אה"ע שהוא ממון שנאמר לחוקת משפט רמב"ם פ"ב מה' אישות. הרי"ף ור"ן פ"ה דכתובות דף תצ"ב ע"א. ש"ע אה"ע סי' ס"ז סעיף ט'. הרי"ף ור"ן פ"ט דכתובות דף תקי"ב ע"ב ור"ן דף תקי"ג ע"א אפילו מתנה על מה שכתוב בתורה. ועיין רמב"ם פכ"ב מה' אישות. עיין רש"ד"ם אה"ע תשובה קנ"ד האי כללא וכלל תנאי על מה שכתוב בתורה בטל. ש"ע אה"ע סי' ל"ח סעיף ה'. ב"נ נוקבן. ל' שון מיותר דרשינן בשטרות, עפר יעקב כ"ט. בעל יורש את אשתו. חזקת ביתו מכר. כל תנאי כתובה המוחלת. ס' לוק. קדושין על תנאי שאין. רבן שמעון בן גמליאל כל מקום. שמתת כספים אינה נוהגת. תנאי על מה.

תנאי שהוא כאסמכתא. הנוך פרשת בהר סיני סי' י"ב. ח"מ סי' רמ"א. תשובת הרא"ש כלל ע"א. אסמכתא ודיניה. כל דאי. תנאי רחוק.

תנאי שיתן חפץ פלוני בגטין צריך ליתן החפץ בממון די בדמי החפץ. ב"י ח"מ סי' ר"ז. לע"ש סי' רמ"א. מישרים נתיב י"א ח"א.

תנאי שכיב מרע צריך שיהיו נעשים כהלכתן כדון בריא. מהרמ"ע מפאנו נ"י מתנת שכיב מרע.

תנאי שפירות אינו צריך קנין. הרא"ש כלל א' סי' ה' וצ"ב. ח"מ סי' שט"ז ובי"י סי' ש"א. הרשב"א סי' תע"ז. לע"ש שט"ז. הריב"ש סי' תנ"ז. דברי ריב"ז סי' שצ"ז.

תנאי שלא תשטמנו בשביעית וכיצד צריך להתנות שיועיל. ח"מ ובי"י ולע"ש סי' ס"ז. פ"ק דמכות מימרא דשמואל ע"מ שלא תשטמנו. רמב"ם פ"ט מה' שמטה. הרא"ש כלל ע"ח. אם לא נכתב לא אמרינן דהוי כנכתב והוי כאחריות ב"י ח"מ סי' ס"ז בשם הרשב"א ולע"ש סי' ס"ז. אם נאמר לומר תנאי יש בינינו שלא ישטמנו בשביעית תשובת רשב"א סי' אלף ע"ה. שמתת כספים אינה נוהגת, בשם ש"ע ח"מ סי' ס"ז סעיף ט' בהגה.

תנאי שקלת מעלמא כלומר אבדת כולם שאין אתה מוצא תנאים שנחלקו בכך. ורב יוסף אמר הכי. שבת פ"ה דף נ"ג. פסחים פ"ג דף נ"ה. ערובין פ"ג דף ל"ז. סנהדרין פ"ז דף ס"א. הליכות אלי אות תשל"ג תנאי שקלת מעלמא זה דרכו של רב יוסף ביצה דף י"ט ופרש"י. וכי לא משכחת תנא דסבר כעולא ופסחים דף מ"ה בגמרא רמי תרי בריתות אהדדי ואמר רב הונא סמי הדא וא"ר יוסף תנאי שקלת ופרש"י תרויהו איתניהו ותנאי פליגי בהא מילתא וכי תנאי שקלינן מעלמא דלא משכחת תנאי דפליגי בהכי דקאמרת סמי חד מנייהו דאינה משנה.

תנאי כמה מילי אנב ותנא סיפא אנב רישא או איפכא. הליכות עולם שער ג' פ"ב ד"ה המשנה והברייתא.

תנא לאו כרוכלא ליחשב ולזייל. משנה א' פ"ד דגזיר תי"ט. תנא כי רוכלא ליחשב ולזייל וביק פ"ד דף ל"ז אומר ליתני ולזייל ובגזיר פ"ד דף כ"א פרש"י לאו אורחיה דתנא כי רוכלא דמחזר על העיירות בפרקמטיא שלו והולך ומכריו ומונה יש לי מחמין וכוסות וקערות וכן מנהג התנא לשנות דבר אחד וממנו למדון דבר אחד דומה לו ובערכין פ"ז דף כ"ג פרש"י כי רוכלא כסוחר זה שמונה מעותיו ליחשב ולזייל כלומר תנא הכי וה"ה ללוקת. ובגמין פ"ד דף ל"ג פירש מוכר צרורות של בשמים. אלפסי פ"י דב"ב דף רמ"ז ע"ב. ערכין פ"ו דף כ"ג. ועיין רי"ף פ"י דב"ב דף רמ"ז ע"ב דהלכה כנהרדעי דאמרי דתנן תנן ודלא תנן לא תנן. א"טו תנא. תנא אטו כי. תנא ושייר.

תנא לא משכח דאית ליה האי סברא והיא סברא בבביתא. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ב סוף ע"א. **תנא** לפעמים אומר דין אחד ולא דוקא באותו נדון אלא הוא הדין אשאר נדונין דעלמא ונקט אותו נדון לפי שהיה התנא עסוק באותה שעה באותו נדון ביצה דף כ"ב ע"ב אי הכי מאי איריא פסח אפילו שאר יום טוב נמי ומשני תנא בפסח קאי ואין הכי נמי שאר יום טוב וכן במציעא גבי וכן ירדן ה"ה שער נהרות אלא תנא על שפת הירדן קאי. הליכות אלי אות תשכ"ח.

תנא מוקשה מחברו ושתיק וקא מהדר בבביתא או במתניתין אחרת וכן מוכיח התלמוד פסחים פ' אלו עוברין דאומר דאי שתיק תנא בחדא מכולתא אפשר מהדר במכילתא אחריתי הילכך יש ללמוד מזה דכל היכא דאשכחן תנא מוקשה מחברו במשנה ושתיק אין לו"מ דמדשתיק הודה וקבל אלא אע"ג דשתיק הכא אפשר דמהדר בדוכתא אחרתא אי נמי מהדר ולא חש התלמוד להזכירו וסוגיית התלמוד בכל כי האי גוונא דאומר מאי אהדר ליה פלוני לפלוני כגון בריש ברכות שפיר קאמר ליה רבי יהודה לר"מ אמר לך רבי מאיר וכו' וכן בכמה דוכתי. הליכות עולם שער ג' פ"ב ד"ה פעמים תנא מוקשה.

תנא מיייתי לה מהכא גמרא דתניגה פרש"י משום דר"י דגמר לה כדאמרינן לעיל אמורא הוא נקט הכא האי לישנא. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ג ע"א.

תנא מלתא דכתיבא בהדיא קתני ומלתא דלא כתיבא בהדיא לא קתני וקשה דאפכא הוה ליה למעבד להודיענו מאי דלא כתיב בהדיא ויש לו"מ דאותם דברים דקתני התם אינם מפורשים בכתובים אלא דנפקי מג"ש או מהקש אבל הופה דאתיא מקל וחומר לא חש למתנייה. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ט ע"א.

תנא מיניה ארבעין זמנין ודמי ליה כמהן דמנחא ליה בכיסתיה. בכתובות פ"ד דף נ' אומר בכסתיה ובמגלה פ"ק דף ז' ובפסחים דף ע"ב אומר בכיסיה. ורבי אבהו אומר כך שעשה שרבי יוסי בר חנינא אמר לו החלכה היא פעמים הרבה משום דחדוש היה לו עד שנדמה לו כמו שהיה הדבר ההוא מונה בכיסו שלא היה שוכחו. פסח שני דף ע"ב. **תנא**. מצינו לשון תנא לפעמים לפרש המשנה ולפעמים בא לחלוק ספר הצבא מדה שביעית בספר תמים דעים ס"י רכ"ה. כנסת הגדולה בכללי גמרא דף ק"ט ע"ב אות קמ"ג.

תנא משבח דברי בעל מחלוקתו ואין הלכה כמותו. הליכות עולם שער ה' פ"ג ד"ה מצינו תנא. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל הלכה ד"ה מצינו תנא משבח. א"ף על גב דקלסיה. קלוס מצינו מקלסין.

תנא סיפא לגלויי רישא. הליכות עולם שער ג' פ"ג ד"ה פעמים תנא סיפא. פ"ק דקדושין דף ח'. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"א ע"ב.

תנא. עיין אי לא סבורא ליה למה. אימא אמר רבי חייו. אכפ"ל תנא. אמורא אין דרכו לחלוק. אמורא יש לו כח לפסוק. אמוראי תרי. בריתא מתקן. אינו חושש להביא אלא תנא דסבר כבריתא דשילה. דבי רבי ישמעאל תנא. דרשה כבריתא מצינו. ותנא מייתי לה. טעם יהיב לדברי התנא במסקנא ולפי האמת גם מעיקרא הוה אמרינן הכי. כחא דהיתרא או כחא דהלכתא הי מנייהו עביר תנא לאשמועינן. כתנאי. לשון התנאים הוא לשון קדש. מאן תנא דבי. מחלוקת בין התנאים אין לשים. מלוה על המשכון. משנה מוקמינן. ספוקי מספקא ליה לתנא. ספרא בצירא. עדיף לגמרא לאתווי מלתא שהתנא נזכר בה. פוסק כותב דבר אחד. קים לי ודיניו, דיכול אמורא לומר קים לי כהאי תנא לפי פירושו אעפ"י שיש תנא שחולק עליו בפירושו. רבי חייו תנא הוא ואמורא. רוב אמוראים עדיף. שונה בענין קדושין. שם החכם בהדיא. תוספתא הוה שויר המשנה. תוספתא עניינה. תיובתא מותיב תנא או אמורא לחברים אע"ג דס"ל כותיה. תנא ותני עלה. תנאי היא. תנאים דרכם. תנאים הם. תני בשם.

תנא קולי קולי קתני. עיין אין בין זה לזה.
תנא קמא במקום דאיכא תלתא תנאי איכא למימר דתנא אמצעי אקרי תנא קמא לגבי תנא בתרא. משנה ב' פ"ה דשבת תי"ט. ועיין הר"ף דחולין. אחרון קורא לאמצעי.

תנא קמא הלכה כמותו דסתם לן רבי כותיה. תי"ט משנה ב' פ"ה דפאה. הלכה כתנא קמא.

תנא קמא כתב הר"ף סוף פ' כל הנשבעין קיימא לן דכל פלוגתא דלא אפסיקא בגמרא הלכתא בהדיא דהלכתא כתנא קמא. גופי הלכות אות קפ"ב.

תנא קמא. עיין אוקמתא לא מוקים. חולק עם תנא קמא ומביא חכמים כתנא קמא. מאן תנא קמא רבי. סתם משנה הלכה. קשיא מקשה לרבי יוסי בר יהודה במקום דקשה גם לת"ק. רבי היינו תנא קמא. תנא בתרא.

תנא קמא פליג עם תנא אחר במתניתין ואיכא תנא אחר כבריתא אמרינן שהוא תנא דמתניתין ולא נאמר שלש מחלוקות בדבר תוספי הרא"ש פרק יש נוחלין על ההיא דהא תנאי א"ר יהודה בדיא שהיתה שם דף קל"ב ע"ב. גופי הלכות אות תקמ"ב.

תנא שדבריו לטפויי אתא מזכירו בהרבה מקומות קודם דברי חברו הראנ"ח בדברותיו דף קע"ו ע"ד. כללי גמרא לכנסת הגדולה א"ח דף קנ"א עמוד ד' אות צ'.

תנא תונא פרשיי תנא דמתניתין מסייע ליה ומצאתי כתוב תונא פירוש תנא דידן כמו אבונא אחונא. עיין הר"ף פ"ה דביב דף ר"ב ע"ב בפרשיי. ר"ף פ"ג דקדושין דף תרנ"ב ע"א. הליכות אלי אות שכ"ז ותנא תונא רש"י ביאר הדבר ביבמות דף נ"ו ע"ב תונא תנא דידן כמו אבונא אחונא. גופי הלכות אות רמ"ז מצאתי בכללי הר"ד בצלאל וז"ל ותנא תונא פרשיי גבי תורבין הוושט שניטל כולו מלחי התחתון כשר תנא דמתניתין אפילו הוא במסכתא אחרת לפי שהמשניות היו שגורות בפייהם אבל כבריתא לא אמרינן ותנא תונא וקשה דבהגול עצים אמרינן א"ר ששת ותנא תונא וכחש בה וז"ל דרב ששת שאני שהיו כבריתא בפיו שגורות כמו המשניות לאחרים כדאמרינן בערובין פרק הדר רב הסדא מירתת ממתנתא

ממתניתא דרב ששת ועוד שמעתי בריתות דתורת כהנים שאמר בהם ותנא תנא כמו במשנה שהיו שגורות לכל כמו המשניות ולא נהירא דבפ"ק דחולין כתב רש"י דלא פרכינן מבריתא ואפילו דתורת כהנים ומיהו בשלהי פרקין דאלו טריפות כתב רש"י דבריתא דתורת כהנים היתה שגורה אבל דרבי ישמעאל בפי תלמידיו דוקא ובפרק הערל ראיתי לבן פרת וכו' מתני' היכא דתני לה בתורת כהנים ומיהו יש ספרים גורסין שם בריתא היא ובפי' נגמר הדין אמר רב יוסף אף אנן נמי תנינא והיא בריתא בסנהדרין פרק חלק ובפרק הערל בעו מניה מרב ששת פצוע דכא וכו' אמר להו תניתוה וכו' ופרש"י דהכי גרסינן אמר להו תנינא ונראה שר"ל לפי שהיא בריתא דתניתוה לא שייך ולי נראה גרסת הספרים לפי שהוא רב ששת שהיו הבריתות שגורות בפיו ובפרק יש מותרות בעו מניה מרב ששת שניה לבעל אמר להו תניתוה ובפרק החובל אף אנן נמי תנינא מעדין אנו והיא בריתא בתוספתא דמכות ובאלו מציאות בעו מניה מרב ששת וכו' ובזבחים פ"ב מאי קמ"ל תנינא ובפ"ק דקדושין הרי שהיתה עירו וכו' ותנא תנא תמות וזכרות בבחמה וכו' ומיהו כעין ההוא יש במשנה פרק חטאת העוף ובקדושין פרק האומר ותנא תנא וכו' והתם יש לוטר כיון שהתחיל לוטר באותו לשון על משנה מסוים כך אפילו אבריתא ועוד דכעין משנה אשכתן בכלוהו ובפרק מי שהוציא אוהו והתנן שמועה קרובה וכו' ואינה משנה ובפ"ק דערובין תנן התם עוד העסלה ואינה משנה ובאלו טריפות מי לא תנן ושאר שקצים ואינה משנה ובפרק הנשרפין ותנא תנא אלז הן המשחקין בכדור ואינה משנה ע"כ מספר החכמה לרבנו ברוך ז"ל. הליכות עולם שער ב' פ"א תנא תנא. הרי"ף ונ"י פ"ג דסנהדרין דף רע"ה ע"ב.

תנא תוספאה. עיין ספרא בצירא.

תנו בשטר צוואה משמע מתנה ולא פרעון חוב. עיין תומת ישרים תשובה ע"ט. משפטי שמואל קכ"ה הלוק בין אומר תנו מנה דהוי מתנה לאומר תנו מנה שאני חייב, שכיב מרע צוה לפרוע חובותיו ולתת לפלוני סך כך.

תנוח דעתך שהנחת את דעתי. פסחים פ"ב דף ל"ב. ובסנהדרין פ"ג דף ל' אומר שהתנחת את דעתי. ובשני מקומות האלו אמרו והאמורא על יישוב אחר ותירוץ שתירץ לו אחר. וביומא פ"ו דף ס"ו אמרו רבני יוסי לרבי יהודה ובמנחות פ"ד דף מ"ה ופ"א דף ק' ר' יהודה לרבי יוסי ובשבת פכ"ג דף קנ"ב נאמר על אחד שמת בלא בנים ורבי יהודה היה מאסף בכל יום עשרה במקום שמת ויטיב בדוכתיה ובא בחלום לרבי יהודה ואמר לו תנוח דעתך וכו'. סנהדרין פ"ג דף ל'. ובספר התנא בה' אבל ט"ו ס"ו כתוב דרב יהודה להתפלל שם היה מאסף עשרה בכל יום.

מת שאין.

תנועה. עיין תפילה אסור אדם לנענע.

תנופה במזרת. עיין יש מנחות.

תנופה ודיניה. רמב"ם פ"ט מה' מעשה הקרבנות.

תנופה מצותה כל היום. משנה ה' פ"ב דמגילה. הרי"ף ור"ן שם דף שס"ד ע"ב.

תנופה נהגת באנשים ולא בנשים. משנה ח' דקדושין. חוץ ממנחת סוטה ונזירה שאין מניפות. רמב"ם פ"ג מה' מעשה הקרבנות פסקא ה'.

תנופה. עיין הנפה. חומר בסמיכה מכתנופה. חומר בתנופה מבסמיכה. יש מנחות. מינים שלשה טעונים שלש מצות. מצות יש טענות הגשה. עומר ודיניו היינו.

תנופות

תנופות קודמות להגשות. משנה ו' פ"ה דמנחות.

תנוק או ככר. עיין ככר או תנוק.

תנוק אין אומרים לתת לו דבר ואח"כ לא יתנו משום דאתי ללמדו שקר. סוכה פ"ד דף מ'. שקר ואמת.

תנוק אינו בר עונשין עד י"ג שנה ויום אחד. משנה ד' פ"ה דיומא ר"ע. תינוק.

תנוק אין עונין אמן אחר ברכותיו אם לא הגיע לתנוק. ש"ע א"ח סי' רמ"ז סעיף ג'. אמן.

תנוק אתי למסרך חיישינן. כתב הר"ן פ"ך דשבת דף קנ"ה ע"ב ודחיישינן

הכא בתנוק ישראל דאתי למסרך וכן נמי בערובין גבי זמן דיום

הכפורים דאמרינן למעמיה ינוקא ומתריצין דלמא אתי למסרך היינו דוקא

במה שהתנוק עושה לצרכנו הוא דחיישינן להכי אבל במה שהוא עושה

לצורך עצמו לא חיישינן דהא ודאי נהי דחיישינן דלא ממעיטין ליה כוס

דזמן יום הכפורים משום דלמא אתי למסרך לצורך תנוק ודאי מאכילין

ומשקין אותו לאלתר אפילו טובא אלא היינו מעמא משום דמה שהתנוק

עושה בשבילנו הוא דחיישינן דאתי למסרך אבל במה שהוא עושה בשביל

עצמו לא, והכי מוכח ביבמות פ' חרש. וכתבו בתוספות דכי חיישינן

התם בערובין דלמא אתי למסרך היינו דוקא בזמן יום הכפורים דמתמיד

בכל שתא ושתא אבל היכא דמתרמיא מילה בתשעה באב או ביום

הכפורים כיון דמלתא דלא שכיחא היא לא חיישינן ומברכין אכסא ומעיטין

ליה לינוקא, והרשב"א הקשה עליהן בפרק בכל מערבין משמעתיך דהכא

דבבשותא בכרמא אמרינן יהיב ליה פרוסה לתנוק גוי וזרע ליה ולתנוק

ישראל לא דלמא אתי למסרך ולי אינה קושיא דאי שרינן בכשותא ע"י

תנוק ישראל אתי למעבד הכי בכל שתא ושתא מה שאין כן במילה

בתשעה באב או ביום הכפורים דלא מתרמיא בהו כולי האי מ"מ הגאונים

אמרו דלא מברכין אכסא אלא מייתגן אסא ומברכין עלה. מ"ל ה ביום

הכפורים. מ"ל ה ביום תענית. מ"ל ה בתשעה באב. מ"נ ה גי אסור בעל,

ד"ה הקירה ו'. קשות בכרם. ראש השנה ויום הכפורים אומרים.

תנוק בן יום אחד מיטמא בזיבה ומיטמא בטמא מת חווקק ליבום ופוסר

מן היבום ומאכיל בתרומה ופוסל מן התרומה ונוחל ומנחיל וההורגו

חייב והרי הוא לאביו ולאמו ולכל קרוביו כחתן שלם. משנה ג' פ"ה דנדה.

רמב"ם פ"ג מה' מחוסרי כפרה פסקא ו'. רמב"ם פ"א מה' טומאת צרעת

פסקא א'. ועיין פ"ז פסקא ד'. ופ"א מה' יבום וחליצה פסקא ה' ופסקא

ו' ופסקא כ"א. רמב"ם פ"א מה' נחלות. רמב"ם פ"א מה' רוצה ושמירת

נפש. רמב"ם פ"א מה' מילה. רמב"ם פ"א מה' אבל. ועיין מגיד משנה

פ"א מה' יבום וחליצה ד"ה ואם ילדה ויצא הולד כבר שהאריך. רמב"ם

פ"ז מה' תרומות. עובר פוסל מן התרומה. תנוק בן יומו נוחל ומנחיל.

תנוק בן יומו חי אין צריך לשמרו מן העכברים עוג מלך הבשן מת

צריך לשמרו מן העכברים. רי"ף ור"ן פכ"ב דשבת דף קס"ח ע"א.

גופי הלכות דף קי"ג ע"א ד"ה למעלת החיים האריך בענין זה בספר צמח

דוד ד"י גאנץ ח"ב דף ל"ה ע"ב בשנת תקי"ז כי פאפיל"ז דוכוס פולן נאכל

מן העכברים בעודנו חי ואין מידם מציל אבל אין משם ראייה כי זו היתה

מכה משולחת וסבה אלקית כי בכל הקב"ה עושה שליחותו וזה היה מרוב

רשעו שהיה איש רשע אכזר ומשחית וגם בדרך מ"א בשנת ד' תשכ"ח

אירע מעשה כזה לאט"א הגמון שנאכל מן העכברים וגם הוא היה רע

ובליעל ועינה את עמו וגם כזה אירע לדוכוס פילאן בשנת תתקי"ז.

תנוק בו יומו חי מחללין עליו את השבת דוד מלך ישראל מת אין מחללין עליו את השבת רשב"ג אמר זה. שבת פכ"ג דף קנ"א. הרי"ף ור"ן פכ"ב דשבת דף קס"ח ע"א.

תנוק חן יומו נוחל ומנחיל ר"ל בן יום אחד דוקא. תשובת הרמב"ן סי' ח. הרי"ף פ"ה דב"ב דף רי"ז ע"ב. ש"ע ח"מ סי' רע"ז ממעט בחלק בכורה, פוסל מן התרומה, ועובר לא אע"ג דפרכים פרכוס. נ"י פ"ט דב"ב דף רכ"ט ע"א. איזה תנוק בין יום אחד נוחל ומנחיל משנה פרק יוצא דופן. רמב"ם פ"א מה' נחלות. בנימין זאב סי' ס"א. לע"ש סי' רע"ז. ח"מ ולע"ש סי' רע"ז. ולד שמת ונוחל ומנחיל תוך שלשים על מי להביא ראייה שהיה בן קיימא תשובת רמב"ן סי' י'. קטן בן יום אחד ממעט בחלק בכורה פרק מי שמת פסק הלכה רמב"ם פ"ב מה' נחלות. נפש מפני נפש. עובר אינו ממעט. עובר נוחל ומנחיל. עובר פוסל. קטן בן יום אחד. תנוק בן יום אחד מיטמא.

תנוק גוי בן יומו עושה יין נסך לאסור בשתייה דוקא. ש"ע י"ד סי' קכ"ד. הרי"ף ור"ן פ"ד דע"ז דף שעה. מג"ע גוי.

תנוק גוי גזרו שיהיה מטמא בויבה כדי שלא יהא תנוק ישראל רגיל אצלו במשכב וזכור והוא מ"ח דבר. משנה ד' דשבת ר"ע. גוים עשאוים. ש"מ נה עשר דברים.

תנוק דלא חכים ולא טפשי. עיין גט ונסח לשונו. ס"פ בברכה. ס"פ תורה ודין האותיות וצורתן. שמות שאינם נמחקים והנמפל, בפרט בדיה יד אליהו תשובה מ"ו. תפילין דינו סדר כתיבתן, ד"ה מוהר"ש בספרו, וד"ה תשובות ממה יוסף.

תנוק דלא חכים ולא טפשי. ש"ע אה"ע סי' קכ"ה סעיף י"ח. צריך שיהיה הגט נקרא במקום נתינתו לתנוק דלא חכים ולא טפשי וי"א שאף במקום כתיבתו צריך שיהיה נקרא כן. עיין הטור והרא"ש כלל מ"ה הבי' הקשה לו דבפרק השולח משמע דבחר מקום נתינה אזלינן גם מתשובת הרא"ש בעצמה הוכיח כן והעלה דאפשר דתרוויהו בעינן מקום כתיבה ומקום נתינה והיינו ט"ש בסעיף זה וי"א וכו' אבל הבי"ה גם בפרישה כתבו שרבו הגיה נתינתו במקום כתיבתו וכן דעת הראנ"ח ח"א סי' ל"ז ומהר"ט הובאו דבריו בתשובת מוהר"ש דף פ"ה סוף ע"ד והרב בעל ספר גט פשוט. להר"ם בן הביב על ש"ע סי' הנ"ל ס"ק פ"ב הוכיח לקיים גרסת הספרים ע"ש שהאר"י. ושם בהג"ה אין צריך לכסות הצדדין של האות שיש בו ספק אלא מראים לו כך ואם יכול לקרותו כשר וכתב שם הגט פשוט ס"ק פ"ג ז"ל דבר זה כתבו הב"י סי' קכ"ו ז"ל מצאתי כתוב בסי' גט אשכנזי בהקומץ רבה גרסין גבי וי"ו דויהרוג אייתי תנוק דלא חכים ולא טפשי ופירשו התוספות דאי חכים מבין שגדוף הוא כלפי מעלה לומר ייהרג ואומר ויהרג ויש ללמוד מכאן שיכול להראות לתנוק כל השורה וכו' ומכאן מביא ראייה ר' אליהו וכו' ובספר אגודה כתב וכו' עכ"ל ובא"ח סי' ל"ב כתב תחלת מ"ב זה שכתב בשם התוספות וכו' עד ויש ללמוד מכאן שיכול להראות לתנוק כל השורה וכו' ע"כ ומהר"ט בתשו' י"ד סי' ל"ב כתב ז"ל וגם אם היה דבר שראוי להראות לתנוק כבר נהגו העם לכסות לו שאר האותיות כדי שלא יסתכל מה למעלה מה למטה ואעפ"י שמהריק"א הביא בסי' ל"ב וכו' נהי דמהא שמעינן וכו' אבל מ"מ צריך לכסות וכו' עכ"ל ומ"ש לחלק שלא אמרו שאין צריך לכסות האותיות אלא באחרונות ולא בראשונות אף שנראה מלשון הקונטרס שלא לחלק בכזה"ג מ"מ נראים דברי טעם שאם יתחיל מתחילת המקרא סרכיה נקיט ואזיל כיון שלמד זו הימים בסדר היום ולפי זה משמע לי דאף לפי סברת הרב היינו דוקא בפרשת השבוע אבל אם מראין לו

לו פרשה אחרת או תפילין שלא קרא אותה פרשה באותו שבוע ולא הורגל לשונו וכ"ש בגמ' דתנוק דלא חכים ולא טפש מעולם לא קרא נוסחו של גמ' יכולים להראות כל השיטה לפניו ולאחריו דלא שייך ביה למימר סרכיה נקיש ואזיל והכי דייקי דברי מור"ם שכתב ואין צריך לכסות הצדדין של האות וכו' דמשמע כולהו צדדין אין מכסין והבית חדש כתב ז"ל כתבו תוספות פ' הקומץ גבי ואם לאו יהרג הוא ופסול דאין צריך לכסות התיבות שלפניו ושלאחריו מדקאמר תלמודא וכו' עכ"ל. עיין תשובה א' לבעל מטה יוסף טור א"ח.

תנוק דקטין לייחיה לשלייתא דאמיה ולישרקיה עלויה מקוטנא לאולמא ואי אלים מאולמא לקוטנא. תנוק שהוא דק יביאו שליית אמו ויחליקוה עליו מצד הקצר יתחילו וימשכו לצד הרחב כלומר כן ירחיב זה ויתעבה, ואי אלים ולא מחמת בריאות אלא נפות לישרקיה עליה מאולמא לקוטנא. שבת פ"ט דף קל"ד.

תנוק דרכו למפת. משנה ח' פ"ג דטהרות. לא היישנין למעוטא שם ר"ע ת"ט.

תנוק דרכו לפרר בעת אכילתו לא כן עכבר. רמב"ם פ"ב מה' חטין ומצה פסקא ט'. ש"ע א"ח סי' תל"ח. דרך. עכ"ב ר' און.

תנוק דתנא עבודה זרה בשית שנין בעו מניה מהו לדרוך עם הנכרי בגת וכו'. פירוש בן שש שנים היתה שגורה בפיו מסכת ע"ז. ע"ז פ"ד דף נ"ו.

תנוק ואשה. עיין יצר תנוק ואשה. יקב לו.

תנוקות אין מענין אותם כיום הכפורים אבל מחנכין אותם שנה או שנתיים סמוך לפרקן. משנה ד' פ"ח דיומא ובר"ע. הרי"ף ור"ן שם דף שכ"ג ע"ב. ש"ע א"ח סי' תרמ"ז כל דיניו. חנוך התנוקות. **תנוקות** יש להם מעשה ואין להם מחשבה. משנה ט"ז פ"ז דכלים.

תנוקות. עיין תנוק עיין.

תנוקות של בית רבן אין מבטלין אפילו לבנין בית המקדש. שבת פט"ז דף קי"ט. ע"ז סי' פ"ד. הרי"ף ונ"י פ"ב דב"ב דף קס"ט ע"ב. רמב"ם פ"ב מה' תלמוד תורה אין מבטלין התנוקות חוץ מערבי שבתות וימים טובים בסוף הימים ובימים טובים אבל בשבת אין קורין לכתחילה אבל שונין לראשון ואין מבטלין התנוקות ואפילו לבנין בית המקדש. **תנוקות** של בית רבן. עיין זו אפילו תנוקות של בית רבן. ירושלים לא. עולם אינו מתקיים. עיר שאין. פסוק אין מפסיקין. תלמידים.

תנוק לגדלו מים חמין לרחיצה ושמן לסוך, גדל פורתא ביעתא בכותחא, גדל פורתא תבורי מאני, פירוש כשגדל מעט יש להפקיר לו כלים לשבר למלאות תאותו. יומא פרק בתרא דף ע"ח. ככה אמר אב"י בשם אומנתו כי הא דרבה זבין להו מאני גויזי דפחרא לבריה ומתברי להו פירוש היה קונה בזול כלים סדוקים לבנו ושוכרים אותם.

תנוק ללמדו ספר או אומנות מותר לדבר על זה בשבת ודוקא לדבר אם רוצה להשתכר אבל לשכרו או להוכיר לו סכום מעות אסור. הרי"ף ור"ן פ"ב דשבת דף קס"ז ע"ב. ש"ע א"ח סי' ש"ו סעיף ו'. הרי"ף ור"ן פ"א דשבת דף ק"א ע"ב. ודבר דבר.

תנוק נולד בערב שבת אחר שקיעת החמה קודם שנראו שלשה ככבים. עיין תשובת רדב"ז סי' רפ"ב ומהר"י סג"ל בתשובה סי' פ"ה מלים אותו בערב שבת. אם הדבר ספק אם נולד קודם סוף שקיעה או אחר סוף

סוף השקיעה וקודם שנראו שלשה ככבים כיון דאיכא תלתא ספקי דחיה לעשירי רדב"ז שם. ועיין סוף ספר דרכי נועם קונטרס גדול ממלחמת מצוה זו בכל פרטי דינים וחלוקים רבים ע"ש באורך ובספר מבוא השמש ובתשובת ב"ח קנ"ד ומהרר"ש סי' מ"א. ועיין מרדכי פרק כמה מדליקין בן הנולד בשבת סמוך לחשכה והיה נראה יום אך היו נראים איזה ככבים קטנים יש לסמוך על הכוכבים קטנים לעשותו לילה למול אותו למחר כיון דלמחר אינו שבת ולא י"ט לר"י. כתוב בהגהות מרדכי דמסכת שבת אם נולד בע"ש אחר תפילת ערבית ועדיין הוא יום שלא נראו הככבים מלין אותו בע"ש ואין מהללין עליו את השבת אעפ"י שעשאוהו לילה בתפילה. עיין מג"א על א"ח סי' של"א ס"ק ב' שהאריך בענין זה. עיין פסקי ריקאנאטי סי' כ"ד וב"י בשם המרדכי סי' רס"ז ואתרי"ם ומהר"ר גא"ל על שיע' י"ד סי' רס"ב אות א' ב', הר"ף ור"ן פ"ט דשבת דף קנ"ז ע"ב ושע' י"ד סי' רס"ב סעיף ד' נולד בין השמשות מונים לו הלילה ונימול לתשיעי שהוא ספק שמיני ואם הוציא ראשו חוץ לפרוודור מבעוד יום או ששמעו אותו בוכה אפילו נולד אחר כמה ימים מונה לו שמנה ימים מיום שצא ראשו או מיום ששמעו אותו בוכה (מעובדא דההוא גברא דאתא לקמיה דרבא וכו') שמעית ולד וכו' בגמרא דנדה דף מ"ב ע"ב וכתבוהו הר"ף והרא"ש בפ"ט דשבת). וי"א דרוקא בסתם אם אמו אומרת דהתינוק היה מונח בבטנה כמו בשאר פעמים ולא היו לה חבלי לידה אעפ"י ששמעו בוכה מונין לו מיום הלידה דאע"ג דלא שכית שיבכה בלא הוצאת הראש חוץ לפרוודור מ"מ האם נאמנת לומר שהיה מונח כמו בשאר פעמים ובכה (בא"ז בשם תשובת רבי יואל הלוי). בין השמשות אימתי יבמה מעוברת לענין חליצה, מוהרר"ש מ"א יבמה מעוברת וכו'. יום הולך אחר הלילה מנחת כהן האריך. מילה בשבת ודיניה.

תנוק נולד מהול אלא שהעור העליון היה חופה את העטרה מצריך לחזור ולמולו ולא די במה שהמהול הטיף ממנו דם ברית לבד מאחר שאנו רואים כי התנוק הוא בן ח"ש ונראה לע"ד כל שהעור חופה רוב גובה העטרה הוא בא לו מחמת שלא חתכו לו העור כל צרכו לכן מצד אחר נראה שהוא מהול אף רוב גובה העטרה נחפה בעור והרי זו ערלה כבושה ובודאי צריך לחטט אחריה ק"ד. מילה גוי ששל.

תנוק נולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית בנחת וכו'. שיע' י"ד סי' רס"ג סעיף ד'. וכתב מהר"ל גא"ל שם ז"ל אבל בה"ג תוס' ובגמ' בשם רא"ם כתבו דאין צריך להטיף דם ברית ועיין ש"ה פרי"א דמילה ראוי לעשות הטפה זו מהעטרה כדי לראות אם היא ערלה כבושה דאו צריך להסירה ע"י פריעה וכמ"ש המחבר דאם היו מטיפין מן העור שבסוף העטרה לא ירגישו אם הוא מהול או אם היא ערלה כבושה וכ"כ רמ"ף בתשובה מ"א וכתב עוד שאם יש קצת עור ובשר חופין העטרה מטיפין משם עיין מהרמ"ך בתשובה עוד כתוב בהגה כתיבת יד ממוהר"ר עזריא אלאטינו מפירארא רופא מובהק בשלחן ערוך שלו בסיומן זה שסוברים שצריך להטיף הטפה מהעטרה. מרגלא בפומייהו דמהולאי בקטן שנולד מהול שצריך להטיף ממנו דם ברית דהך הטפה בכל דהו סגי אפי' כחודה של מחט ודי להוציא טפת דם וכן מורה הלשון דלהטיף ממנו דם ברית שאמרו בגמרא וצ"ל דמ"ל דאין זה אלא להיכרא בעלמא מדרבנן והיינו דבפרק הערל השוה הנולד מהול לגר שנתנייר כשהוא מהול ומשוך ואיתא התם ג"כ דמשוך וקטן שנולד מהול אכלי בתרומה מדאורייתא אלא דרבנן הוא דגזור ולאידך גרסא אפילו מדרבנן קאכלי כמ"ש רש"י התם והיינו נמי דשאני טומטום דלא אכיל משום דספק הוא אבל במשוך ונולד מהול

ליכא ספקא כלל דמשוך משום מראית העין בלבד נגוע בה ונולד מהול
 להיכרא ולסימנא בעלמא אמרו רבנן להטיף ממנו דם ברית ונראה שזו
 היא כוונת הלבוש ביד סי' רס"ג וז"ל נולד כשהוא מהול אעפ"י שאין לו
 ערלה מ"מ חייבו חז"ל להטיף ממנו מעט דם להכניסו בברית של אברהם
 אבינו ע"כ ומסוגיין דפ"א דמילה לא משמע הכי אלא מוכח התם דטעמא
 דמ"ד בקטן שנולד מהול שצריך להטיף היינו משום ספיקא דגרסינן התם
 אמר רשב"א לא נחלקו בית שמאי ובית הלל על נולד כשהוא מהול שצריך
 להטיף ממנו דם ברית מפני שערלה כבושה היא על מה נחלקו על גר
 שנתגייר כשהוא מהול שב"ש אומרים צריך להטיף ובהיא אין צריך ופרשי
 ערלה כבושה עור דבוק בבשר על מה נחלקו על גר דליכא שום ספק
 ערלה כגון ערבי מהול ע"כ הכי פליגי רבה ורב יוסף אהא דרשב"א רבה
 אמר חיישינן שמא ערלה כבושה היא ורב יוסף אמר ודאי ערלה כבושה
 ומחללינן שבת עליה והר"ף פסק כרבה דלא מחללינן ומיהו בחול צריך
 להטיף מטעמא דחיישינן לערלה וכ"פ הרמב"ם פ"א מה' מילה דצריך
 להטיף והרא"ש ג"כ אע"ג שהיה נראה לו לפסוק כמ"ד אין צריך להטיף
 מ"מ בסוף דבריו כתב דהעולם נהגו להטיף מתרווייהו בין גר בין קטן
 שנולד מהול והביא תשובת רב האי גאון על זה וכ"פ תמור והב"י ביד
 סי' רס"ג. שמעינן השתא דלרבה דקיימא לן כוותיה הטפת ברית לנולד
 מהול הוא משום דחיישינן לערלה כבושה ודבוקה בבשר וא"כ היכי תיסק
 אדעתין דבנקובה כחודה של מחט וביציאת טפת דם סגי והיאך יוצא בזה
 מידי ספיקא דאורייתא דהא כל כמה שהגיד מכוסה בערלה בין דבוקה
 בבשר בין שאינה דבוקה פשיטא דערל קרינן ביה מדאורייתא אלא ודאי
 דבהכי לא סגי וצריך לצאת ידי ספק דאורייתא והוא דפרק הערל
 דקתני ליה לנולד מהול בהדי גר שנתגייר כשהוא מהול וכן הא דמשוך
 וערל אכלי בתרומה מדאורייתא לא קשיא כלל למ"ד ספקא דאורייתא שרי
 וא"כ תרווייהו דרבנן נניהו אלא שזה משום מראית העין וזה משום ספק
 ואפילו למ"ד דרחמנא אסר הספק י"ל דשאני האי כיון שנראה מהול ממש
 לכל אלא דרבנן חיישי לה ואינו ספק שקול והיינו טעמא דטומטום לא
 אוכל בתרומה משום דכל אדם יסתפק בו ומשמע אפילו מדאורייתא נמי
 לא אכיל כזונא דסיפא ואדרבה מהא תקשי למאן דס"ל רחמנא לא אסר
 הספק וליכא למימר לפרש דלא אכיל מדרבנן דהא רש"י פירש לה לעיקר
 באכילה מדאורייתא וגריס גרסא אחריתי וגרסא קמייתא דחאה מכל וכל
 גם הרמב"ם בפ"ז מה' תרומות משמע דאסברה לה הכי ומ"ש שם
 הכ"מ סובר כגרסת הספרים דידן דמסיק לרב הונא בתויבתא ע"כ לא
 ידעתי מנין לו דהא בהדיא קאמר הרמב"ם דמדברי סופרים שימול המשוך
 פעם שניה ומאי שיאטיה הכא אם לא לענין תרומה ונראה דה"ה בנולד
 מהול שצריך להטיף אלא דחדא מנייהו נקט וסמך אמה שכתב בה' מילה
 ונראה דהכ"מ דייק לה מדקאמר משוך מותר לאכול בתרומה ולא קאמר
 משוך אוכל ואין זה דיוק אצלי דהאי מותר לאכול היינו מדאורייתא וארישא
 קאי ואידי דנקט ברישא לישנא דכהן ערל אסור לאכול בתרומה מדין
 תורה נקט נמי גביה היתר דאורייתא כי האי לישנא משוך מותר לאכול
 ואח"כ פירש דבריו דזה מן התורה אבל מדברי סופרים שימול וכו' ומיהו
 לרש"י נחא דאיהו ס"ל דרחמנא אסר הספק כמ"ש הרב פ"ה ביד סי' ק"י
 בכללי הספק ספקא אבל להרמב"ם דס"ל דספיקא מדאורייתא שריא קשיא
 טומטום הספק לא אכיל מדאורייתא דממאי דאוכל דמשוך הוא מדאורייתא
 ממילא אינו אוכל דטומטום מדאורייתא הוא מה תאמר דלעולם תרווייהו
 דרבנן נניהו ומיהו שאני האי אסורא מהאי אסורא דטומטום כיון דספיקא
 דאורייתא הוא איסוריה חמיר והוי כדאורייתא ומשום הכי נקטיה בלשון

אינו אוכל אבל משוך כיון דאינו רק מפני מראית העין קתני ביה דאוכל אי הכי קשיא נולד מהול דאיסוריה נמי משום ספיקא הוא ואפי"ה קתני דאוכל ואפשר לומר דהיינו טעמא דטומטום אינו אוכל מדאורייתא אפילו למאן דס"ל דספק מדאורייתא שרי משום דמצי לקורעו ולברור הספק ובקל יכול לעמוד עליו ובה"ג אסור מדאורייתא נמי כמ"ש הרפ"ה בסומן הנ"ל אבל הנולד כשהוא מהול קשה מאד לברר ושמא לא יעמוד על אמיתות הענין לעולם והוי כמו שאין לידו לברר אי נמי משמע ליה דנולד מהול אכיל אפילו מדרבנן ומיירי אחר שהטיף ממנו דם ברית ולא נמצאת לו ערלה כבושה ולאפוקי מדרב יוסף דסבר ודאי ערלה כבושה היא דלא תימא כל כמה שלא מצא הערלה ותתכה ממנו בחוקת ערל הוא ולא אכיל להכי אצטריך לאשמועינן דמותר לאכול אבל משוך לא מצינן לאוקמה בהכי שכבר נמול פעם שנית דפשיטא דאכיל ומאי קמ"ל והיינו טעמא דבמשוך כתב הרמב"ם דמדבריי סופרים שימול וכו' אלמא מאי דקתני דאוכל הוא דאורייתא אבל הנולד כשהוא מהול לא כתב דמדבריי סופרים שצריך להטיף אע"ג דאיהו גופיה פסק בהי מילה שצריך להטיף אלא ודאי לאחר שהטיף מיירי ואוכל אפילו מדרבנן וכדכתיבנא והך טעמא שוי לכולהו ודוק וחזר הר"ן דמשום ספק הוא שמתפיין כסוגיין דפ"א וא"כ פשיטא שאין הדבר תלוי בהוצאת טפת דם אלא ביציאת ידי ספק וכמו שנבאר והאי דנקמי לשון הטפה היינו משום דכיון דהדבר ספק אי איכא ערלה כבושה או לא ושמא ליכא להכי נקמי כי האי לישנא דצריך להטיף כיון דלא עביד מלתא אחריתי אלא הטפה בלחוד ועוד דלשון הטפה הויא נמי על המילה גופה דבמילת הגרים תקנו למול ולהטיף והיינו משום דיציאת דם נמי הוא מן המצוה ואע"ג שראיתי להכסף משנה פ"ג מהי מילה שתיקנו בה להטיף לפי שיש כמה גרים שמתגיירים כשהם נימולים ועיקר מילתן הטפת דם ברית לפיכך תקנו לכולם כן עכ"ל והוא מלשון הר"ן פ"א דמילה מ"ט טעם זה נראה חלוש בעיני מאד לשיטת הרמב"ם דאיך יתכן דהטפה עצמה לגר שנתגייר כשהוא מהול אינה צריכה ברכה וכמ"ש הוא ז"ל ויתקנו באותן שלא מלו להטיף בשביל המתגיירים כשטלו ועוד הא תקנו להטיף בברכת העבדים נמי והתם לא שייך האי טעמא ולפי טעם זה אכתי תקשה מהו זה התוספת שאלמלא דם ברית וכו' שנאמר אם לא וכו' בריתו וכו' וכו' זה התוספת והפסוק לא שייך אלא בגר ולמה לא תקנו כן בישראל ג"כ אלא מה אית לך שיתמר בהא נוסח ברכה כך הוא שתקנו להם במקום אשר קדש ידיו ה"ג נוסח ברכה כך הוא ולעולם אימא לך דלישנא דלהטיף משמע נמי על המילה עצמה כיון שהטפה ג"כ מעיקר המצוה היא וכ"כ רש"י גבי הא דקאמר התם הצצתי בו ולא יהיה בו דם וז"ל תרתי לגריעותא דהא דאי מהיל ליה לא נפיק מניה דמא והטפת דם ברית מצוה דכתיב גם את בדם בריתך ועוד דמסוכן וכו' ע"כ: ומעתה חל עלינו חובת ביאור מה טיבה של הטפה זו ומה נעשה לנער היולד כשהוא מהול ומעיקרא צריכים אנו לעמוד על ההיא שאלתא לרבנו האי גאון הביאורה הר"ף והרא"ש פ"א וז"ל ושאלתם נולד כשהוא מהול צריך להטיף ממנו דם ברית או לא ואי צריך להטיף מי מברכינן עליו או לא כללו של דבר רבנן קמאי הכי הסכימו שצריך להטיף ממנו דם ברית אלא מיהו בנחת וצריכא מלתא למבדקיה יפה יפה בידים ומראית העין ולא בפרזלא דלא לעייק ליה ואין מברכין על המילה אא"כ נראית לו ערלה כבושה ורואין ונוהרין היאך מלין אותו אם נמצאת לו ערלה וממתינין לו הרבה שלא יביאורה לידו סכנה ואין חוששין לשמוני ע"כ. והנה לכאורה נראה מזה דהטפה דם ברית אינה אלא להוציא טפת דם ממ"ש דאין להניף עליו ברול וכן מצאתי ראיתי במהר"ל שכתב שרבי מנקה"ט היה חותך מעט בצפורן את הנולד מהול

מהול כדי להטיף ממנו דם ברית וכן הביא בדרבי משה ה' מילה והדבר ידוע דאדרבה אם יעשה דבר זה בצפורן או קוץ וכיוצא יגדל הכאב מאד טפי מפרזלא ואע"ג דבפרא גבי ינוקא דלא ידע מפקתיה אמרינן דלקרעיה ובכלי מתכות לא משום דזריף שאני התם חדא דזוג ועוד דהיינו מעמא דחיישינן שמא ע"י כלי מתכת יתנפת ויחזור הנקב לסתום וכמ"ש רש"י דזריף מנפחו ע"כ אבל הכא לא חיישינן בהא שכן הדרך להנפך והערלה אינה חוזרת למקומה בשביל זה שהרי תוכה היא ומיהו לצערא דינוקא חיישינן ופשיטא דאיכא צערא טפי בצפורן מבאיזמל והמופת יוכיח ועוד דאלת"ה אמאי לא תקנו כן בכל מילה דלעביד בצפורן או בשינים וכיוצא אלא ודאי בסכין מצוה מן המוכחר שאינו מכאיב כל כך כמ"ש הלבוש בסי' רס"ד ומשום הכי כתב הדרישה והפרישה הובא בט"ז והש"ך ג"כ בסי' רס"ג דהא דקאמר ולא בפרזלא דלא לעייק וכו' אבדיקה קאי ומיהו משמע מלשונו שם דהך בדיקה היינו דגולד מהול צריך לבודקו קודם שיטיף ממנו דם ברית אם באמת הוא מהול או יש לו ערלה כבושה ועל זה אמר דהך בדיקה תהיה בנחת ובידים ושזהו שמסיים ורואין היאך מלין וכו' ע"כ וגם בזה אין דעתי נוחה דמלבד דלשון ומיהו בנחת אינו סובל זה ומשמע דקאי אמ"ש שצריך להטיף עוד תקשה מה ענין בדיקה זו לכאן אחר דין ההטפה ועוד דלא שאלוהו על הבדיקה אלא אם צריך להטיף או לא ולישנא דסיפא נמי לא אתי שפיר לפי זה דאחר שאמר ואין מברכין על המילה אא"כ נראת ערלה כבושה חוזר לענין ראשון ומאין היאך מלין וכו' גם יש לדקדק לשון מלין מדלא קאמר היאך מטיפין ועוד אמאי קפיד כ"כ דהבדיקה לא תהא בפרזלא הא סוף סוף צריך לעשות בפרזלא כשמטיף ולשהייה לבדיקה עד שעת הטפה ולעביד תרווייהו בסכין בהרא זימנא וגם מ"ש הבי"ח הביאו הש"ך שם וז"ל אא"כ נראית לו ערלה כבושה דהא אם היה ודאי ערלה כבושה היה דוחה את השבת א"כ עכשו דאינו ודאי אלא נראין וקרוב לו דאי שהיא ערלה כבושה אע"ג דאינה דוחה את השבת מ"מ צריך לברך על הטפת דם ברית עכ"ל יש לתמוה עליו חדא דלישנא דאא"כ נראית משמע נראית ממש מדלא קאמר נראית ואינה נראית כלישנא דגמרא גבי קטן המסורבל אי"ל הל"ל נראית כערלה ועוד אם אינה נראית ממש אכתי מידי ספקא לא יצא והיאך אמר דמברכין ומשמע לדין נמי דלא מברכין אספקא דאורייתא גם מ"ש דצריך לברך על הטפת דם ברית מאין יצא לו נוסח הברכה זו דהא כבר פסק הטור שאין מברכין כשמטיף דם ברית ואי משום דנראית לו ערלה ולפי דבריו דספק קרוב לו דאי א"כ ברכת על המילה ה"ל לברך דהא אפילו כשאינה נראית ומטיף בלחוד למ"ד דמברכין היינו ברכת על המילה וכן מוכח מלשון הטור בסי' רס"ה וז"ל אפילו לדברי האומר שאין מברכין ברכת על המילה אבל ברכת להכניסו בשא"א מברכין מיהו בזה אין להאשימו ד"ל שנגרר אחר לשון השי"ג והרמב"ן דפרא"א וכן הובא בב"י ביד ס"י רס"ה אבל מ"מ הרמב"ן לא אמר לברך ברכה זו אלא בהטפה בלחוד כשלא נראית לו ערלה כלל אשר על כן דברי הבי"ח בזה אינם מחוורים לי כלל. והשתא מכת הקושיות שהקשינו לעיל נלע"ד דמעמא שצריך להטיף הוא משום דחיישינן לערלה כבושה כדמוכח פרא"א ומ"ש מטיפין כדי לברוק אה"כ בצפורן וזו היא הבדיקה שכתב רבנו האי דההטפה והבדיקה כלה חדא מילתא היא דכל עצמה של הטפה אינה אלא לברוק אם יש שם ערלה כבושה או לא אלא שהטפה מתחילה תהיה באיזמל ויתר הבדיקה בצפורן וכיוצא וכה יהיה משפט הנער הנולד מהול ומעשהו אם יש קצת מקום ערלה במה לתלות הצבת אף שרוב גובהה ורוב היקפה של עטרה מגולה מכל מקום יתלה בה ויחתוך אותה הצבת ואם אין שם אפילו מעוט ערלה כמי שינטל כפי הזוג מיינתין סכינא הריפא דחליש פומיה

פומיה והותכין קצת בעצמו של גיד במקום שרגילה להיות הערלה היינו מעטרה ומהחוט ולמטה ויפריד בצפורן אילך ואילך ומתוך כך יתגלה אם יש ערלה דבוקה בבשר וממנו יראה וכן יעשה דאם אינה נראית לו שום ערלה כלל די בזה ובלא שום ברכה אבל אם נראית לו ערלה כבושה אזי יברך ברכת על המילה דוקא ויקלוף אותה הערלה מעל הגיד בצפורנו דוקא ולא בפרולא אם הערלה נפרדת בקל מוטב ואם לאו ממתנין לו הרבה ואין חוששין לשמיני שלא יביאוהו לירי סכנה וזה ממש כוונת רבנו האי גאון בתשובתו דמי"ש שצריך להטיף ממנו דם ברית הך הטפה היא לבודקו אם יש ערלה דבוקה בבשר וכתב שתהיה בנתח ושצריך למברקה יפה היינו הברקה שאחר החתוך וההטפה מיד תהיה בידיים ובמראית העין ולא בפרולא דלא לענין ליה רק בצפורן יראה אם יש מה לקלוף מעל הגיד ובוה ג"כ מדוקדק מ"ש ורואין היאך מלין דכיון שנראית לו ערלה כבושה אינו מהול קרינן ביה וצריך למולו ואין להתעקש ולומר דהא דפסקו הפוסקים דצריך להטיף היינו כרבה ולא מטעמיה והיינו דהרא"ש כתב והעולם נהגו להטיף ולא כתב דנהגו כרבה דהא דמשום גר נקט הכי ועוד דאם כוונת תשובת רב האי היא כמו שביארתי וכאשר אין ספק אצלי והם פסקוהו א"כ שוב אין דרך לנטות ימין ושמאל ודוק. ועיין הרי"ף ור"ן ושלטי גבורים פי"ט דשבת דף קנ"א ע"א. וכתב הכסף משנה פ"א מה' מילה ודע שמה שכתב הרי"ף ואע"ג דפליגי עליה רב יוסף לא כתב כן לענין נולד כשהוא מהול אם צריך להטיף ממנו דם ברית דבהא ליכא פלוגתא בין רבה לרב יוסף דלתרוייהו צריך להטיף אלא לענין חלול שבת קאמר דלרבה אין מחללין ולרב יוסף מחללין וקיימא לן כרבה דאין מחללין מכלל דת"ק סבר דברי הכל אין מחללין ורבי אלעזר הקפר ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה בענין זה פרש"י ה"ק רבי אלעזר לתנא קמא דקאמר בשבת אין מחללין לדברי הכל ופלוגתיהו בחול לדברי הכל אין צריך להטיף ממנו דם ברית הא ליתא דלא נחלקו בדבר זה כלל אלא ודאי צריך ובשבת הוא דפליגי ומעמא דב"ה אתא לאשמעינן דבחול צריך ולאפוקי מת"ק קאמר לדברי הכל לא צריך ולפי פ"י רש"י ת"ק דרי"א הוא ת"ק ורשב"א ולא כפירוש הגאונים שכתב הר"ן בפנים ועפ"י הרי"ף ז"ל עיין במלחמת ה' למטה ובספר הרי"ף ז"ל היה כתוב אמר רבה מנא אמינא לה וכו' אבל בספרים כתוב א"ר יוסף מנא אמינא לה וכו' וכך היא גרסת רש"י ז"ל ועיין במאור הגדול למעלה.

תנוק נולד מהול צריך להטיף ממנו דם ברית דחיישינן לערלה כבושה אבל אינו דוחה שבת. אלפסי ור"ן פי"ט דשבת דף קנ"ה ע"א. ש"ע י"ד סי' רס"ו סעיף י'. ועיין בשלטי גבורים שם פלוגתא דפוסקים אם צריך להטיף ממנו דם ברית גם בזה וגם בגר הבא להתגייר כשהוא מהול. ועיין ש"ע י"ד סי' רס"ג. ועיין מ"ש בערך דלעיל. מילה גר שמל.

תנוק נשבה בין הגוים וגדלוהו על דתם אנוס הוי. בנימין זאב סי' תי"ו. **תנוק**. עיין אמירה לגוי לעשות תבשיל לתנוק בשבת. אמן אין עונין. בריתא דאוקמוה בחדא מתרי, רגל דרסה על התנוק. דליקה שנפלה בשבת. ההוא ינוקא דתנא. זיוג מה. זיל קרי בי רב הוא. יונק. ינוקא. יקבלו. כד הוינא זוטרא. כבר או תנוק. כלי שמלאכתו לאסור. לא לימא איניש לינוקא. לילית למען. לנערים. מושיט מרשות לרשות. מילה גר שמל. מילה דם. נבואה מיום. נחש עיין בשבת. ספר תורה באים התנוקות לנשק. סתם דרדקי. עולל. פירות אין מערבין. פקוח נפש דוחה את השבת רמב"ם. פת הנותן לתנוק. צדקה אין מקבלין. קטן. רבי יוחנן אשכחיה לינוקא. שותא

שותא דינוקא. שיבת א. שקר ואמת וענשים. תינוק. תלמוד תורה מבטלים. תנוקות.

תנוק על גבי תנוק וחמאת על גבי חמאת אין עושין. משנה ג' פ"ג דפרה. עשו חכמים כמי שיש בו דעת לישראל. משנה ה' פ"ג דטהרות ובת"ט. כל שאין בו דעת לישראל.

תנוק קרובה דעתו לגבי זווי לפיכך אמרו חכמים לא ימכור בקרקעות אביו עד אחר עשרים שנה. הרי"ף ונ"י פ"ט דב"ב דף רל"ז ע"א. ש"ע ח"ט ס' רל"ה סעיף ה'. קטן למכור.

תנוק קרובה דעתו לגבי זווי. עיין עבד של שני. קטן למכור.

תנוק שהביא שתי שערות והוא בן י"ג שנה ויום אחד חייב בכל המצות וראוי להיות בן סורר ומורה עד שיקף זקן התחתון. משנה י"א פ"ו דנדה.

תנוק שהוא אדום שעדיין לא נבלע דמו ליתרחו ליה עד דאיבלע ביה דמא דירוק ואכתי לא נפל ביה דמא ליתרחו עד דנפל ביה דמיה ולימחליה ועיין שם מה עשה רבי נתן הבבלי. שבת פ"ט דף קל"ד. ש"ע י"ד ס' רס"ג. קטן שהוא ירוק סימן שלא נפל בו דמו ואין מלין אותו עד שיפול בו דמו ויהזור מראהו כמראה שאר הקטנים וכן אם נמצא אדום סימן שלא נבלע דמו באבריו אלא בין עור לבשר ואין מלין אותו עד שיבלע בו דמו. הרי"ן והרי"ף פ"ט דשבת דף קנ"ד ע"א וע"ב. וצריך להזהר מאד באלו הדברים שאין מלין ולד שיש בו השש חולי דסכנת נפשות דוחה את הכל שאפשר לו למול לאחר זמן וא"א להחזיר נפש אחת מישראל. לשון הטור. וכ"כ הרמב"ם ספ"א מה' מילה.

תנוק שלא ידע ביה מפקתיה לשייפיה משחא ולוקמוהו להדי יומא והיכא דזיג ליקרעיה בשערתא שתי וערב אבל בכלי מתכות לא משום דזיף. תנוק שלא ניכר בו נקב פי הרעי למשחורו בשמן שהשמן מצהיל הבשר ויעמידנו נגד השמש ובמקום שצולל כזכוכית בידוע שהחלל כנגדו ויקרענו שם בראש השעורה שהוא חדוד אבל בכלי מתכות לא משום שמנפתו (אינפלייר בלעז). שבת פ"ט דף קל"ד. תנוק נולד מהול צריך.

תנוק שלא מייין מיקר הוא דקר פומיה מאי תקנתיה ליתו כסא גומרי ולינקטי ליה להדי פומיה דחמים פומיה ומייין. תנוק שאינו יכול לינק נצטננו שפתיו ואין בו כח למיץ בהם יביא משטח גחלים על דף או על כלי ועמידם נגד פיו שיתחמם פיו וינק. שבת פ"ט דף קל"ד.

תנוק שלא מינשתיה לינפפיה בנפוחתא ומנשתיה. פירוש תנוק שאין נשמה נכרת בו יניפו עליו בנפה שקורין ווא"ן. שבת פ"ט דף קל"ד.

תנוק שלא מעו ליתו שיליתא דאמיה ולשרקיה עלויה ומעו. תנוק שאין רוחו נכנס ויוצא יפה יקחו שליח שנולדה עמו ויחליקנה על בשרו. שבת פ"ט דף קל"ד.

תנוקת אין דרכה להביא סימנין ואינה בת עונשין עד י"ב שנה ויום אחד. משנה ד' פ"ח דיומא ובר"ע.

תנוקת בת שנים עשרה ויום אחד שהביאה שתי שערות חולצת או מתייבמת וחייבת בכל המצות. משנה י"א פ"ו דנדה.

תנוקת כי הווי בה רבי יוחנן וריש לקיש לא הווי מסקי מינה [אלא] כדמסקי תעלא מבי כרבא ומסיימי הכי בועל בעילת מצוה ופורשי. הרי"ף פ"ב דשבועות דף ש"ז ע"א.

תנוקת. פ"ו דנדה.

תנוקת שהביאה שתי שערות אינה יכולה למאן לא הביאה ממאנת עד עשרים אם נולדו בה סימני אילונית לא נולדו בה ממאנת עד ליה. משנה י"א פ"ו דנדה ובת"מ.

תנוקת שהורחנה באשקלון שהיא מארץ פלשתים ויד אוה"ע תקיפה ורחקה בני משפחה. כן העיד ר' יוסי הכהן ובודאי דלא שייך אלא בכהונה דבישראל שאינה אסורה אלא לבעלה למה ירחיקוה בני משפחה. הר"ן פ"ב דכתובות דף תע"ט ע"ב. אשה שנחבשה. אשת ישראל. אשת כהן.

תנור אינו תחת תחת גג הבית השלהבת יוצאת חוץ לאויר השמים אין ביד חברו לעכב בידו. רש"ד"ם ח"מ רס"ז. משנה הביאה הר"ף פ"י דב"מ דף קמ"ד ע"ב. היה מעמידו בעליה עד שתהיה מעויבה תחתיו שלשה טפחים ובכירה טפה ואם הזיק משלם מה שהזיק דכל השעורים שנתנו הכמים לנויקין אם הזיקו חייבים לשלם. עיין ש"ע ח"מ ס"ס תי"ז ומשנה שם פ"י בהר"ף ע"א.

תנור ב"ט שנפל לתוכו מטיח הטיט אם אפשר לאפות ולצלוח בו בלא גריפה ולא יתחרך הפת או הצלי אסור לגרפו מפני שהוא ממלמלו שלא לצורך אבל מותר להשכיב האש והאפר שבו כדי שיהיה חלק ולא יגע בפת כלל אעפ"י שאם היה נוגע בו לא היה כדי לחרכו אבל אם יש בטיח שנפל לתוכו כדי לחרך הפת או הצלי אם היה נוגע בהם אעפ"י שבלא גריפה היה אפשר לאפות ולצלוח בו כיון שהיה מתחרך מותר לגרפו דחשיב מלמלו לצורך ודוקא בתנורים שלהם שהיו מדבקים הפת סביבם ואין צריך לגרפם אלא מהטיח שנפל לתוכו אבל תנורים שלנו כיון שאי אפשר לאפות בהם בלא גריפה מותר לגרפו מהאפר והנחלים ואעפ"י שהוא מכבה א"א בלא כן וכשם שמותר להבעיר לצורך אוכל נפש כך מותר לכבות לצורך אוכל נפש והרי זה כמניח בשר על הנחלים וכן נהגו. מותר לסתום פי התנור בטיט ורפש שעל שפת הנחר והוא שרככו מאמש או שעשה בו סימן ונתקו לצד אחד אבל לגבל טיט ביום טוב אסור ומותר לגבל אפר לסתום פי התנור שהאפר אינו בר גבול. הר"ף ור"ן ומשנה פ"ד דיי"ט דף רצ"ז ע"ב ודף רצ"ז ע"א. ש"ע א"ח ס"י תק"ג. אופן נפרוני דהיינו תנורים שלנו הגדולים ופיהם בצדס ובלבד שלא תהיה חדשה דחיישינן שמא תפחת ויפסד הלחם וימנע משמחת יום טוב ש"ע א"ח ס"י תק"ז סעיף א'. הר"ף ור"ן פ"ד דיום טוב דף רצ"ח ע"א. משנה ה' פ"ד דביצה. חזי דאנא ריפתא מעליא.

תנו רבנן או תניא ממנה אתה למד שהיא בתורת כהנים. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל תוספתא בסופו. תוספתא עניינה.

תנו רבנן דם וכל מיני משקין ברביעית רבו שמעון בן אלעזר אומר דם כדי לכחול עין אחת שכן כוחלין לברקית ומאי ניהו דמא דתרנגולא ברא רשב"ג אומר דם כדי לכחול בו עין אחת שכן כוחלין ליארוד ומאי ניהו דמא דכרושתינא וסימניך גוא לגוא ברא לברא. גמרא דשבת דף ע"ח ע"א. רש"י שכן כוחלין לברקית, מיילא שבולטת בעין, ומאי ניהו מאיזה דם כוחלין אותו, ליארוד תכלול ובתוספתא ראיתי להורוד והן טפות דקות של לובן הנולדות בעין כדתנן בבכורות גבי מומים דף ל"ח, דמא דכרושתינא עמלף שקורין טלפא, גוא כרושתינא מצוי בתוך הישוב שהוא ליארוד שהוא שוקע בתוך העין, לברא דמא דתרנגולא ברא לברקית שהיא בולטת.

תנו רבנן כשחלה רבי אלעזר נכנסו תלמידיו לבקרו אמרו לו רבנו למדנו ארחות חיים ונזכה בהם לחיי העה"ב אמר להם הוזהרו בכבוד חבריכם ומנעו בניכם מן ההגיון והושיבוים בין ברכי תלמידי הכמים וכשאתם מתפללים

מתפללים דעו לפי מי אתם עומדים שבשביל כך תזכו לחיי העה"ב. ברכות פ"ד דף כ"ח.

תנו רבנן. עיין ברייתא בלשון תנו רבנן. ברייתא כל הספרים. תנא דבי רב. תנא ותני עלה. תנו רבנן או תניא. תניא ברייתא. **תנו** רבנן תנו רבנן מייתי בגמרא תרי זימני זה אחר זה שני פעמים וכתבו התוספות מכת הסוגיא דאע"ג דקאמר תנו רבנן שני פעמים כולה הוא חדא ברייתא והווי רישא וסיפא תוספות דב"ב דף קס"ז ע"א. הליכות אלו אות תשכ"ד.

תנור בערב שבת. ש"ע א"ח סי' רנ"ג. ערב שבת ודינו. **תנור** גדול הוא המחזיק שנים עשר עשרונים. ש"ע י"ד סי"ס צ"ד וסי' ק"ח סעיף א'. יד אליהו תשובה כ"ה כמה יהיה שעורו ויקרא גדול כי מ"ש הטור בי"ד סי' צ"ז ובס"י ק"ח שהוא מחזיק י"ב עשרונים יש לפרשו בפנים שונים ובכמה מקומות הזכירו חכמים ופוסקים החלוק הזה שבין תנור גדול לקטן לכמה דינים שונים לענין שבת לענין י"ט ולענין ריחא וכבר נבוכו בזה רוב האחרונים בעל ספר ב"ה הביא בשם מהר"ו סי' מ"ד דתנורים שלנו לאו גדולים נינהו כי אינם מחזיקים י"ב עשרונים ובספר פרי חדש בי"ד ובספר חוקי חיים הלכות פסח ס"ק נ"ב בהגה כתב ג"כ להחמיר בתנורים שלנו וכל זה לכאורה דלא כמשמעות הטור והב"י דכתבו סתם דתנורים שלנו מקרי גדולים וכ"כ מגן אברהם א"ח סי' רנ"ד ס"ק ו' וס"ק י"ז ובסימן תקצ"ז ע"ב. אלה הם דברי השואל. והשיב שאין צריך להיות מחזיק רק י"ב עשרונים עם כל החלל באורך ורוחב וגובה והשיג על כל האחרונים שרצו להחמיר לומר שיהיה תחתיתו כל כך רחב שיחזיק י"ב עשרונים. ושם השבון גדול במשנה רפ"ה דכלים וחשבון של שעור חלה ורביעית של תורה ומתריך חשבון הפייט של פ' שקלים והירושלמי ואם צריך האצבעות שוחקות או עצבות ופלפול השפתי כהן י"ד סי' ר"א ס"ק ו' במ"ש המעי"מ בחשבון המקוה ומען בעד המעי"מ וכמה עולה ועוד דרבי יוסי ואם הלכה כר"י או כרבנן ומסיק דשעור תנור גדול אם יש בו ארבע אלפים תשעים ושש אצבעות בחללו ובשל תורה צריך להחמיר בשוחקות או עצבות והאידינא כל התנורים גדולים. ושם ביאר סוגיא דתענית שגזרו תענית על כמלא פי תנור שדפון והתם תנור היה ידוע שהיה מטלטל וכן פרש"י על פסוק תנור וכריים יותץ. ושם מתריך הדרש והפקדתי עליכם בחלה בחלה ולמה דייק קרא ואפו עשר נשים לחמכם בתנור אחד ופרש"י מחוסר עצים ופת נפולת ופסוק והשיבו לחמכם במשקל ופלפול שם על התי"ט וקושיא עליו וחשבון ביצים מדבריות וירושלמיות. ושם תירוק על קושיית התוספות במנחות ובתרגום יונתן שהתנור יהיה קטן והוא תמוה. ושם מבאר קושיא גדולה על הפייטן שדבריו סותרים זה את זה ונגד המשנה פ"ז דיומא והניח רש"י הקושיא בצ"ע ושם בדף כ"ח מ"ש בספר נובלות חכמה צ"ל בחצי גורן עגולה כזה ().

תנור גמר מלאכתו היסק. משנה א' פ"ה דכלים תי"ט. משנה א' פ"ב דאהלות ר"ע תי"ט.

תנור ואופן הכשרו לאפיית המצה. ש"ע א"ח סי' תס"א. והיסק המפא וכוביא שם בהר"ף.

תנור וטומאתו. רמב"ם פ"ז מה' כלים. תנור של עכנאי. **תנור** וכירים חדשים אין סכין אותן בשמן ביי"ט ולא טשין אותן במטלית אבל מותר להסיקן אפילו היסק ראשון ובלבד שלא יפוגם בצונן כדי לחסמן ואם הוסקו יותר מדאי והוצרכו להפוגם בצונן כדי לאפות בהם מותר לפיכך מותר לשרות במים המכבדת שמכבדין בה התנור אעפ"י שמכבה. ש"ע א"ח סי' תק"ז. הר"ף ור"ן פ"ד דיי"ט דף רצ"ח ע"א.

תנור מיהתו וסתמימתו בשבת ועניינו. מהר"ם איסרלס תשובה ק"ב.
תנור סתם לאו לאריסותא עביד. ש"ע א"ה סי' רמ"ג. מרחץ בשבת.
תנור סתם שבמשנה עשוי כמין קדירה גדולה שאין לה שולים ומתברר
 אותו בטיט ע"ג קרקע ורצפת הקרקע היא תחתיתו של תנור. ר"ע
 משנה ח' פ"ב דעדות. וכתב ת"ט עיין פירושו בריש פ"ה דכלים ועיין
 לשון רש"י שכתבתי בריש פ"ב דב"ב.

תנור. עיין א"ה שחלקו אין להם. בור הבא לחפור. בנין בחולו
 של מועד. ה"ז קרקעות, בשם גאלאנטי ס"ב הקונה בית ובכלל
 הקנין תשמיש התנור הוי כקונה תנור לתשמישו. ישראל וגוי שקבלו
 שדה בשותפות, לענין שבת. מוסף התנור. מנחת מאפה תנור.
 נזקין כלם, בשם מהר"ם טראני ח"ב דף ש"ה ומהר"שך ח"ג ק"ט.
 נזקי שכנים ודיניהם, בשם מהר"ם טראני ח"ב דף נ"י. פת אסור ליתן
 בתנור. ש"כ"ב מרע נתן בית פנימי לדודתו.

תנור. עיין ש"ע י"ד סי' צ"ז ק"ה וקמ"ב.

תנור שבמשנה קטן הוא מקום שפיתת שתי קדרות ופיו למעלה. הר"ן
 פ"ב דע"ז דף שס"ב ע"ב.

תנור שהוא עומד. פ"ה דאהלות.

תנור שהסיקו בכמון של תרומה. עיין תערובת תרומה.

תנור שהסיקו בקליפי ערלה (דעצי ערלה מותרים הם כדלעיל בהר"ן) או
 בקשים של כלאי הכרם חדש יותץ ישן יוצן אפה בישן את הפת
 (דאי בחדש שלא צננהו ועדיין אבוקה כנגדו לכ"ע הפת אסורה דליכא
 אלא חד גורם דאסורא) רבי אומר הפת אסורה וחכמים אומרים הפת
 מותרת והלכה כרבי דאמר הפת אסורה דבהא סבר שמואל הלכה כרבי
 ואפילו מחבריו אפכא ותניא לה כי היכי דתיקום רבנן לאסורא הלכך
 קערות וכוסות וצלוהיות שבשלן בקליפי ערלה אסורים וקדירה נמי אסורא
 דהא מקבלא בישולא מקמי דנייתו עצים דהיתרא. הר"ף ור"ן פ"ב דפסחים
 דף רל"ב ע"ב בשלה על גבי גחלים דברי הכל פת מותרת. ש"ע י"ד סי'
 קמ"ב נטל ממנה עצים הסיק בהם את התנור בין חדש בין ישן יוצן
 ואח"כ יחמם אותו בעצי היתר ואם לא צננו ואפה בו את הפת בעוד
 שאבוקה כנגדו הרי זה אסור בהנאה דיש שבת עצי אסור כפת נתערבה
 באחרות יולץ דמי אותה הפת לים המלח ושאר ככרות מותרים גרף את
 כל האש ואח"כ בשל או אפה בחומו של תנור הרי זה מותר שהרי עצי
 אסור הלכו להם (פ"י) אפילו לכתחילה משא"כ על גבי גחלים דלכתחילה
 אסור כדלעיל). רמב"ם פ"ו מה' מאכלות אסורות. אוקמתא לא מוקים.
 ספר תורה מוטעה יותר, עפר יעקב פסק י"ט.

תנור שהסיקו בקש או גבבא אסור אפילו לסמוך לו אפילו אם הוא גרוף
 וקטום כל זמן שהיך סולדת בו וכ"ש שאסור להשהות בתוכו או
 על גבו. ש"ע א"ה סי' רנ"ג סעיף א'. משנה הר"ף ור"ן פ"ג דשבת דף
 קי"ד ע"א וע"ב. כופח שהסיקהו.

תנור שטחו באליה אין אופין בו פת עד שייסקנו מבפנים עד שיתלבן
 ואפילו אם הוא של בוכיא (פירוש כלי חרס שמיסקין מתחתיו אופין
 עליו עוגות) אין לו היתרא על ידי היסק מבחוץ. ש"ע י"ד סי' צ"ז סעיף
 ב'. הר"ף ור"ן פ"ב דפסחים דף רל"ג ע"ב. פת בחלב.

תנור שריו ארבעה. משנה ח' פ"ב דעדות. ועיין ריש פ"ה דכלים.

תנור של בן דינאי. משנה ח' פ"ה דכלים. רמב"ם פ"ו מה' כלים פסקא ו'.

תנור של גוים שמתמינים בו החמין בשבת אי סגי בחותם אחד או בעינין שנים ואי מהני מפתח במקום חותם. העלה דאין צורך לשני חותמות ואפילו לחותם אחד וסגי לכיע במפתח דלא מרע אומן אנפשיה ואף אזיוף כל דהו לא מהדר. עיש דחלק על דעת המחמיר שהצריך שני חותמות באופן זה מפתח וחותם ע"י כריכת נייר ע"ג המנעול וחיתום בשתי קצות הנייר הדבוקות זו בזו והוא סתר את דבריו מטעם קלקול החותם בשבת דהויא מלאכה מן התורה ולכן נטה לאסור האמירה לגוי. פרי חדש על י"ד סי' ק"ח דף ק"ט ע"א ס"ק י"ח. וכתב לקט הקמח י"ד דף כ' ע"ד ובכל מ"ש בסעף זה יש לומר ולהוכיח להפך כמ"ש אצלי בארוכה. אמירה לגוי לפתוח. חותמות שבכלים.

תנור שלנו הוא גדול ופיו מן הצד. הר"ן פ"ב דע"ז דף שס"ב ע"ב. **תנור** של עכנאי. משנה י' פ"ה דכלים. ובגמרא דבי"מ פ"ד דף נ"ט מחלוקת רבי אליעזר ורבי יהושע ועניינה. ובסנהדרין פ"ז דף ס"ח כשנפטר רבי אליעזר עמד רבי יהושע על רגליו ואמר הותר הותר הנדר הנדר. אמר להם רבי אליעזר מן השמים יוכיחו יצאתה בת קול ואמרה מה לכם אצל רבי אליעזר שהלכה כמותו בכל מקום. שם חרוב יוכיח ונעקר חרוב ממקומו מאה אמה ואמרו לה ארבע מאות אמה. אמת המים תוכיח חורו המים לאחוריהם. כותלי בית המדרש יוכיחו נפו ליפול גער בהם רבי יהושע אמר אם ת"ח מנצחים זה את זה בהלכה אתם מה סיבכם לא נפלו מפני כבודו של רבי יהושע ולא זקפו מפני כבודו של רבי אליעזר ועדיין מוטיין ועומדין וחורו ואמר מן השמים יוכיחו וכו' ועמד רבי יהושע על רגליו ואמר לא בשמים היא ר"ל כבר ניתנה תורה בסיני וכתוב בה אחרי רבים להטות ואין אנו משגיחים בבת קול. משנה ז' פ"ז דעדיות. רמב"ם פ"ו מה' כלים. לא בשמים היא. שלש שנים. תנור וטומאתו. **תנור** תחילתו ארבעה ושיריו ארבעה בגדול ובקטן תחילתו כל שהוא ושיריו רובו. משנה א' פ"ה דכלים. עיין שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל היא כסדרן ד"ה להפך.

תנחומי אבלים בעשרה. משנה ג' פ"ד דמגילה. מה שאומרים בשורה הר"ף ור"ן פ"ג דמ"ק דף שצ"ז ע"ב. מתים וקבורתם. נחום אבלים. **תנחומין**. עיין אלי"א וקוין בה.

תנחומין של הבל נחמו רבן גמליאל להתוא גברא אדם שלא מצא דם ואשתו אמרה כי ממשפחת דורקמי היא פירוש דור קמוע שאין להם דם נדה ולא דם בתולים ובדק רבי בקרובותיה ומצא כדבריה וא"ר גמליאל זכה במקחך אשרך שזכית למשפחת דורקמי ועל זה א"ר חננאל תנחומין של הבל וכו' דתני ר' חייא כשם שהשאור יפה לעיסה כך דמים יפים לאשה פירוש למהר לה הריון ותנן משום רבי מאיר כל אשה שדמיה מרובין בניה מרובין ואיכא דאמרי התם דא"ל ר"ג נתחייבת במקחך ולמיד זכה במקחך וכתא ידידה היינו דלא אתי לירי ספק נדה הא דר"י חייא ודר' מאיר הוא בנדה פ"ה. כתובות פ"ק דף ז'.

תנחומין של הבל נחמך אבוך. בתרא פ"א דף ט"ז. עין ישראל סי' ל"ג. רבי שמעון בר רבי גולדה לו בת והיה מצטער א"ל רבייה באה לעולם שממחרת להיות לה זרע א"ל בר קפרא תנחומין וכו'. **תן** חלק לשבעה וגם לשמונה. פסוק בקהלת. ועיין יד אליהו למהר"א מלובלין סי' פ"ב.

תניא אידך. עיין ברי"ת א כל הספרים.

תניא אמרינן לפעמים בתלמוד כשרוצה לומר איזה בריתא ולפעמים אומר תניא בבריתא ואין הפרש בהבנה בשתי הלשונות כי תניא בבריתא פירוש

פירוש למוד שלמדו חוץ ממדרשו של רבנו הקדוש וזה כי תיבת מתניתין פירושה משנה שלנו כי למה שלמד רבי במדרש אנו אומרים למוד שלנו הרי א"כ שתיבת תניא פירושה למוד שלנו שהיה בחוץ שאם פירושה למוד שלנו כמו תיבת מתניתין היה לו לומר תנינא או תנן שפירושה למוד שלנו והשתא דקאמר תניא הפירוש הוא למוד ואינו למוד שלנו אבל הוא למוד חוץ ממדרשו של רבינו הקדוש והוא למוד דרבי חייא ורבי אושעיא שהם כתבו הברייתות וכן כשאומר תניתיה הוא בריתא ולא משנה וכן פרש"י פ' ואלו מגלחין והוי כאלו אמר תשנו אותה ואין לומר תשנו אלא בבריתא שלמדו חוץ ממדרשו של רבנו הקדוש. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל היא כסדרן ד"ה תניא פעמים.

תניא בבריתא. עיין תניא אמרינן.

תניא בריתא דיחיד תנו רבנן בריתא דרביס. ועיין הרמ"ע מפאנו תשובה כ"ה כל תנו רבנן היא בריתא שגורה בפי הכל ותניא בריתא ששנאה יחיד ולפעמים בבריתא השנויה לעצמה גרסינן בה תנו רבנן.

תניא דבי רבי ישמעאל הוא הלכה דבי רבי ישמעאל תניא אינה הלכה בספר שני לוחות הברית בשם הליכות עולם וניל שהוא כענין שאמר בכה"ג בעל ה"ע מבואר ע"פ הרוב דאמר רבי פלוני לא פליג ורבי פלוני אומר פליג אעפ"י שיצאו טובא מן הכלל כמ"ש תי"ט פ"ג דבכורים משנה ו' ועיין עוד דמאי פ"ה משנה ג' וספ"ב וספ"ק דזבחים חוות יאיר תשובה צ"ד בנימין זאב תשובה רל"ג דף של"א ע"א. הליכות עולם שער ה' פ"ג ד"ה מסורת בידנו. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל תנא ברא. דבי רבי ישמעאל תנא. רבי פלוני אומר.

תניא כותיה דפלוני אימתי הוי תיובתא דבר פלוגתיה. הליכות עולם שער ב' פ"ב ד"ה דרך התלמוד להקשות לאמורא. ועיין כללי גמרא למהר"י קארו שם בספר יבין שמועה דף י"ז ע"ב כשאומר תניא כותיה דפלוני מעם למה אינו אומר נימא תיהוי תיובתא דאיודך.

תניא כותיה דפלוני הלכה כמותו. הליכות עולם שער ה' ספ"ג.

תניא כותיה דפלוני לא שייך למימר בדבר שיש מחלוקת תנאים באותה בריתא שמיבא לסיוע דאי מסייע ליה הדא אידך הווי תיובתיה תוספות דבי"ט ואפילו לדעת רש"י יש לומר דמורה בזה הכלל אלא דסבר רש"י דשאני התם דמייתי סיעתא מרבי נתן אע"ג דיחידאי משום דסבר דרבי נתן ורבי הלכה כרבי נתן כדאמרינן במציעא דף קי"ז רבי נתן דיינא הוא. הליכות אלי אות תשי"ט. יבין שמועה כלל ת"ד תניא כותיה דפלוני והוא הדין דמצי למימר תניא כותיה דפלוני אחר אלא משום דסליק מניה קאמר הכי. תניא כותיה דפלוני ותיובתא דפלוני ואין ר"ל תרווייהו אלא תניא כותיה דפלוני או תיובתא דפלוני יבין שמועה כלל ל'.

תניא כותיה. עיין א' שומע אני כמו תניא כותיה. כש"ה י"ה יכול לומר. תניא כי מיתיה.

תניא כי מיתיה בגמרא סתם ואיכא פלוגתא דאמוראי בההוא דינא לימודו התוספות להקשות דכיון דהויא בריתא אתיא כחד אמורא אמאי לא קאמר בגמרא תניא כותיה דפלוני פסחים דף מ"ט ע"א ד"ה תניא אמר רבי יהודה. הליכות אלי אות תשל"ז. ואות תשכ"ה.

תניא לא רבי מאיר שמו אלא רבי נהוראי שמו ולמה נקרא שמו רבי מאיר שהוא מאיר עיני חכמים בהלכה ולא רבי נהוראי שמו אלא רבי נחמיה שמו ואמרי לה רבי אלעזר בן ערך ולמה נקרא שמו רבי נהוראי שהיה מנהיר עיני חכמים בהלכה. ערובין פ"ק דף י"ג.

תניא נמי הכי מצי לאתווי בקצת מקומות ולא מייתי. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קי"ז. חדא בפרק הזהב

גבי מעשר שני שאין בו שוה פרוטה ואחד בפרק מפנין גבי מטלטלין
בשר תפוח.

תניא נמי הכי. עיין אמוראי דרכם לפרש. בעיות שתים שואל ממנו
ויש לפרש דתנא אחדא מנייהו קאי.

תניא. עיין אי לא סבירא ליה למה. אי תניא תניא. והא קתני. והא
תניא. הלוק בין דתניא לכדתניא. לכדתניא וכו'. רבי יצחק
אמר ולא אמר תניא רבי יצחק אעפ"י שהוא תנא. תנא ותני עלה. תנו
רבנן או תניא.

תניא רבי פלוני אומר וכו' ורבי פלוני אומר כך ומייתי לה בגמרא בתר
פלוגתא דאמוראי היל כאלו אמר כתנאי ולא קאמר משום דלשון
נדרים משונה הוא הרא"ש דנדרים דף כ"א ע"ב. הליכות אלי אות תשיך.

תניא רבי שמעון בן מנסיא אומר גונב אדם אפשר שיחזיר גניבתו ויתקן
גזול אדם אפשר שיחזיר גזולתו ויתקן אבל בא על אשת איש ואסרה
לבעלה נטרד מן העולם והולך לו. הניגה פ"ק דף ג'.

תני בשם פלוני או אמורא אומר משום פלוני התנא בלא תני יש חלוק
ביניהם וזה תמצא בהדיא בתוספות פ' נערה שנתפתה דף מ"ד
והוא מן הגמרא פ' הכותב גבי אבא שאול בריה דאמה דמרים כשאמר
שמואל משמו בלא שיאמר תני אין לו כח תנא וכשאומר תני בשם אבא
שאול הוא תנא.

תני הדא. עיין בריתא כל הספרים.

תני כך וכך. עיין תני מצינו.

תני מצינו חדש לשאמר על משנה שמגיה אותה ואומר תני כך וכך
והוא הדרוש גדול להגיה המשנה בעד הבריתא וכתבו תוספות דכתובות
דף ע"ט ע"ב ד"ה תני וז"ל ומגיה מתניתין מקמי בריתא כדי שלא להעמיד
ר"ג כבית שמאי. הליכות אלי אות תשי"ח. שני לוחות הברית תורה שבעל
פה כלל למיך זהו כלל ד"ה תני כך וכך מצינו הרבה פעמים בתלמוד
כשמשנה לשון המשנה והרבה משבשים בגרסתם וקוראים תיבת תני בשב"א
תחת התי"ו וטועים כי תני בשב"א הוא לשון נתינה לנוכח כאומר תן לי
אך צריך לקרות בנקוד צירי" תחת תני"ו כך וכך כלומר כך תשנה
כך הוא פירושו של תני בכל מקומות שבתלמוד שמשנה לשון המשנה
אך בנדדים פרק השותפין נמצא זרות דלשון תני הוא הכי קאמר כלומר
לא ס"ד שהבנת לשון המשנה אלא הכי הוה ונסתלקה הקושיא. ועיין שני
לוחות הברית שם אות ת' ד"ה תני כך וכך.

תניא. אין שמת הגמרא להקשות תנינא מתרי תנאי אלא מסתם משנה
לסתם משנה בנימין זאב סי' קל"ו. כנסת הגדולה א"ה דף קנ"ט
ע"ד אות פ"ז.

תניא בכל מקום רוצה לומר דפריך מאי קמ"ל תנינא ומצינו חדש
דקאמר תנינא זכין לאדם ופרש"י תנינא כמו והתנן קרושין דף
כ"ג ע"א דפריך למה. הליכות אלי אות תשמ"ג.

תניא ובלבד שלא יקדים ובלבד שלא יאחר פירש"י והר"ן פ"ב דשבת
דף ק"ז ע"א אני שונה ואולי פרשו כן דקים להו דאינה מתניתין
ולא בריתא.

תניא חדא זמנא לא שייך למיפוך היכא דבחד דוכתא לא שנה התנא
הדין בפירוש אלא נפקא מדיוקא תוספות דחולין דף ל"א ד"ה
והא אמרה רבא חדא זמנא וז"ל אמתניתין לא פריך משום דבמתניתין
לא תני בהדיא הא הפילה הוא כשרה ואפשר להלק דאפילו כשיצא
מדיוק מודו דפרכינן היכא דעל כרחין צריכינן למימר ההוא דיוקא ושאיני
התם

התם דאי לאו רבא דרייק הא הפילה הוא כשרה הוה דייקנן דר"ה הפילה ונפלה אצטריכא ליה כמ"ש רש"י שם. גופי הלכות אות תקל"ד. כללי נמרא למחר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ט ע"א בפ"ד דסנהדרין הא תנינא חדא זמנא כתבו התוספות אמילתיה דרב יהודה קשה ליה אמאי איצטריך למימר אתרתי מתנייתא לאתויי ממזר דאי אמתניתין מאי פריך הא קתני התם טובא כה"ג אע"ג דתני להו בשאר דוכתי וכה"ג אשכחן בפסחים פ' אלו דברים גבי כלל א"ר עקיבא כל מלאכה שאפשר לעשותה.

תנינא להא דתנו רבנן. הליכות עולם שער ב' פ"א.

תנינא להא דתנו רבנן רוצה לומר תנינא במתניתין להא דת"ר בבריתא ושמע מינה דהך בריתא עיקר היא. נ"י פ"א דבי"ק דף ז' ע"א.

רי"ף פ"א דמ"ק דף שפ"ג ע"ב. הרי"ף פ"א דב"ק דף ו' ע"א. הרי"ף פ"ה דערובין דף ר"ז ע"א ובתקוני ד"ל ויקי"ו שם. גופי הלכות אות תקל"ג תנינא להא דתנו רבנן כתבו תוספות ב"ק דף י"ד ע"ב ד"ה פרה שהויקה וז"ל ועוד הא נמי שמעינן ממתניתין דהמניח וכתוב בתוספי הרשב"א על קושייתם וז"ל איני מכיר הקושיא הזאת וכי אומרים לבריתא מה חדשת פשיטא מתניתין היא כל הברייתות כן הם וחדא גופיה אמרינן בעלמא תנינא להא דתנו רבנן עכ"ל ואפשר ליישב כי לדעת התוספות כשאמר תנינא להא דת"ר הוא שיש שום חדוש אחר בריתא מפי מדתנן ואגב אותו חדוש תני הבריתא מאי דתני במתניתין תדע לך דהא כתבו בעלי הכללים כי קאמר בגמרא תנינא להא דתנו רבנן הנפקותא היא דהלכה כההיא בריתא וכן פרש"י ואי אמרת בשלמא דמלבד הדין השנוי במשנה יש בבריתא חדוש אחר ניהא דיש לנו נפקותא בידיעת דהלכה כההיא בריתא לאותו ענין שלא נזכר במשנה מכה שמה שאמר עוד הויא במתניתין אבל אם לא יש בבריתא חדוש יותר מן המשנה מאי נפקא מינה דאמרינן תנינא להא דתנו רבנן. עיין שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות ת' ד"ה תוך כדי דבור.

תנינא לפעמים הוא דרך קושיא. ספר הצבא מדה ה' בספר תמים דעים ס"ו רכ"ה. כנה"ג א"ח דף ק"ם ע"ב אות קמ"א.

תנינא עיין אי נקב תנינא, תרי תנינא. אף אנן נמי תנינא. לי מ א תנינא. מאי קא משמע לן. תנינא אמרינן.

תני עיין אהד מהם תנווי ולא איזה שיוזמן. אי לא סבירא ליה למה. בריתא בלשון תנו רבנן. הוא תני לה. הלוקות תרתי תני אטו חדא. כרוך ותני. מאן דתניהכי לא משתבש. תני בשם. תני מצינו. **תני** עלה. עיין ותני עלה. תוספתא עניינה. תנא ותני עלה.

תני פלוני בשאר ספרי דבי רב. עיין ספרא. ספרי.

תני פלוני מצינו כגון תני רמי בר יחזקאל בריתא כמו תני אבימי אנא מתניתא ידענא ואבימי אמורא היה רבו של רב חסדא ואעפ"י שהוא אמורא אומר תני משום שהיה מקובל מאותה בריתא והוא היה שונה אותה על כן נקראת על שמו וכך כתב מוהר"י בר ששת שאלה שעה.

תני רב יוסף אשכחן לסיועי בריתא אחרת לדעת רש"י וחלקו עליו התוספות וסוברים דמה צורך לאתויי בריתא לסיועי בריתא אחרת בכורות דף נ"א. הליכות אלי אות תשכ"א.

תני רבי שמואל פרש"י פ"ט בתוספתא שסידר שמואל מתנאים שלפניו. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל תנא ברא.

תנא רב ספרא משום חד דבי רב הוא המיוחד בפניו ומאי ניהו רבן גמליאל הליכות עולם שער א' פ"ג. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל תנא ברא.

תניתוה. עיון פו שט הפשטן ודחווהו. תנא תונא. תניא אמרינן.

תני תנא ולא ידע מה תנא. סוטה פ"ג דף כ"ב.

תני תנא קמיה דפלוני אי הוה תלמיד בפני הרב או לא פלוגתא דמפרשים. הליכות אלי אות ק"ה. גופי הלכות אות תקל"ו תני תנא קמיה דפלוני

ח"א דף פ"ז כתב הרב כסף משנה ד"ה לפיכך רפת בקר דכי קאמר תני תנא קמיה דפלוני הוי תלמיד אכן לדעת הר"ף והרא"ש אפשר דלא הוי תלמיד אלא שכך אירע מעשה דהוה קמיה בההיא שעתא. הליכות עולם שער ב' פ"א תני תנא קמיה דרבא. אין הלכה בתלמיד.

תן כוכה אם יש דעת אחרת מקנה. משנה ג' דב"ב ת"ט. באיזה דברים ואימתי תן כוכי רמב"ם פ"ד מה' זכיייה. ח"מ סי' קכ"ה רמ"ג ורצ"ג.

לע"ש סי' קכ"ה. מהר"מ סימן נ'. תשובת הכהן ח"א סי' קפ"א. הר"ן פ"ק דגטין. במתנה תן כוכה רמב"ם פ"ג מה' זכיייה חולקים רבנו תם ורובא רבוותא פסקי ריקאנאטי סי' שנה. עיון בח"מ ובי' סי' קכ"ה. מת המקבל בחיי הנותן יוחזר לנותן ספ"ק דגטין. ח"מ ולע"ש סי' קכ"ה. רמב"ם פ"ה מה' זכיייה. תשובת הכהן ח"א סי' קמ"א. מת הנותן בחיי המקבל יתן למקבל משום מצוה לקיים דברי המת ספ"ק דגטין. רמב"ם פ"ד מה' זכיייה. ח"מ ולע"ש סי' קכ"ה. עיון הר"ף ור"ן פ"א דגטין דף תקנ"ה ע"א והגהת שלטי גבורים שם אות ב' והר"ן שם ע"ב. והר"ן שם דף תקנ"ז ע"ב דבמנה לי בידך ובמתנה קיימא לן דתן לאו כוכה וכמו שיתבאר בסוף פרקין בסיעתא דשמיא. ועיון הר"ף ור"ן ספ"ק דף תקנ"ט ע"ב ודף תק"ס ע"ב. שע' ח"מ סי' קכ"ה סעיף ה'. עיון הר"ן פ"י דגטין דף תקפ"א ע"ב ד"ה תנו רבנן וכו'. שבות ועקב ח"ב תשובה קנ"ט. הולך כוכה, ד"ה שבות ועקב ח"ב קנ"ט. תופס בשביל בעל חוב.

תן מנה לפלוני ואתקדש אני לך ונתן לו ואמר הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שנתתי על פיך הרי זו מקודשת (מימרא דרבא

קדושין דף ו' ע"ב הר"ף ור"ן פ"א דגטין דף תרכ"ב ע"א מדין ערב). הגה ואם היו עסוקים באותו ענין אעפ"י שנתן סתם בצווייה הרי זו מקודשת (ב"י בשם ר"י) וכל זה דוקא שהיא התחילה לומר תן מנה לפלוני אבל אמר לה הוא תחילה והיא אומרת תן לפלוני עיון שע' אה"ע סי' ל' סעיף ח' אמרה לו הלוח מנה לפלוני ואתקדש אני לך והלוח לפלוני ואמר לה הרי את מקודשת לי בו הוי קדושין כמו במתנה אבל אם הרווח זמן מלוח על פיה וקדשה בו אינה מקודשת (ב"י בשם הרשב"א). שע' אה"ע סי' כ"ט סי"ב. עיון עצמות יוסף פ"ק הלכה י"ב. סעיף ג' אמרה לו תן דינר לפלוני ואתקדש אני לו ונתן לו וקדשה אותו פלוני ואמר לה הרי את מקודשת לי בהנאת מתנה זו שקבלתי ברצונך הרי זו מקודשת (שם דף ז' ע"א מדין ערב ומדין העבד וכו' הר"ף ור"ן שם ע"ב). קדושין בהנאת מלוח.

תנן אמרינן לפעמים ואינה משנה ולא קצור משנה אלא דיוק ממשנה אחרנייתא. הליכות עולם שער ב' פ"ב ד"ה דרך התלמוד להביא

משנה. כללי גמרא למתירי קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ד ע"א אשכחן שאומרת הגמרא תנן ואינה משנה במקום אחר כלל אלא בריתא כך כתבו התוספות בסוף פרק כסוי הדם וכתבו דהכי נמי איתא בפרק החולין וכן כתבו עוד בפ"ק דקדושין וכ"כ הר"ן במציעא. כללי גמרא לבעל כנסת הגדולה א"ה דף ק"ס ע"ג אות קנ"ג לפעמים אומר הגמרא תנן ואינה אלא בריתא בנימין זאב סי' שכ"ב. אמורא אומר מימרא.

תנן התם אמרינן אע"ג דאינה משנה אלא בריתא. עיון גופי הלכות אות רש"י. כללי גמרא למתירי קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף

ק"י ע"א פרק הערל (פרק כיצד הרגל) תוספות דף פ"ז תנן התם דם שנתערב במים וכו' אי משנה היא וכו' ונראה דבריתא היא וה"ל אשכחן בהחולץ דקאמר תנן רשב"ג אומר כל ששהה שלשים יום באדם וכו' ואינה משנה בשום מקום ובפרק רבי אליעזר גרסינן בכל הספרים תניא עב"ל ותמהני על מ"ש דההיא דדם שנתערב במים אינה משנה שהרי משנה שלימה היא בפרק כל התערובות וכ"כ רש"י תנן התם בשחיטת קדשים. ת נ א תונא.

תנן התם אמרינן בפסחים דף רכ"ח ע"א הרי"ף וכתבו רש"י והר"ן דהכי גרסינן אע"ג דמשנה בפרקין היא. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם בספר יבין שמועה דף י"א ע"א. מצינו תנן התם שהוא במסכת עצמה ויש שהוא בפרק עצמו. ותנן נמי.

תנן התם. הליכות עולם שער ב' פ"א.

תנן להו גבי אהרדי בהרבה מקומות בגמרא היכא דדמו אהרדי ואע"ג דעיקר דינא לא שייך בהאי דוכתא אין התנא מקפיד לחזור ולשנותו במקומו מהר"ק שורש קע"ז. כנסת הגדולה א"ח דף קנ"ט ע"א אות פ"ד.

תנן מצינו שמקשה והוא ממסכתא אחרת. כללי גמרא למהר"י קארו בספר יבין שמועה דף ט' ע"א.

תנן סתמא דלא כפלוגי. עיין לימא תנן סתמא.

תנן. עיין והא תנן כל היכא דאיכא איתמר. תניא אמרינן.

תנשמת היא אשת הכתובה במקרא נפל אשת. משנה ד' דמ"ק תי"ט. **תספורת** בן אלעשא וכו'. תוספות דשבת דף ט' ע"ב שמה ליה. עיין הרא"ם ח"א סי' צ"ג.

תספורת בן אלעשא. עיין לא לחנם פור בן אלעשא.

תספורת כהן גדול. עיין לא לחנם פור בן אלעשא.

תספורת. עיין אבל אסור בגילוח. אבל אסור בתספורת. אבלות

בספק. אבלות בפורים אינו. אזהרה כתובה בפסוק קודם הנוהר או בענין פדע לא ישלחנו פרע. בלורית. גויים אין מסתפרין. גלוח בחולו של מועד. גלוח עיין. זקן נתאספו ושאלוני. חתן אסור להסתפר. טא באקו עיין. כתב מהלך תחת הצורה. לא לחנם פור בן אלעשא. ל"ג לעומר. מוהל סנדק ואבי הבן. מומר מטבילין אותו ומגלחין כל שערו. מנודה אסור בכבוס ובתספורת. מנודה אסור בתספורת. מצורע אסור לספר ולכבס. מצורע טהור מתוך הסגר. משמרות כהונה אסורות. מתקשה. עומר ודיניו. ערב ראש השנה. פתד שלשים יום. צפרנים אס. ראש חדש יש מקפידים. שבוע שחל. שבוע שחל תשעה באב להיות בתוכה. שלשה דברים התירו לבית רבי. תיתי לי דעברי. תפילת השחר דברים. תפילת מנחה דברים. תשעה באב בחמישי.

תסתיים אומר בדבר שאינו מפורש. יבין שמועה כלל ט"ז. לפעמים אומר תסתיים אף בדבר המפורש כשאומר השמועה בשם אחר יבין שמועה כלל י"ח. תסתיים כשאומר צריך לומר דתרי מימרי צריכי יבין שמועה כלל י"ט.

תסתיים תסתיים שני פעמים הוא פשיטות גמור יבין שמועה כלל עשרים. הליכות עולם שער ב' פ"א תסתיים ולא נשאר כן המסקנא. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם בספר יבין שמועה דף י' ע"א.

תעלא בעידניה סגיד ליה. פירוש שועל ששעתו מצלחת השתחיה לו שנאמר וישתחו ישראל על ראש המטת. מגילה פ"ק דף ט"ז.

תענוגים

תענוגים. עיין אדאכלת. אוי לו לזה שהרגו נחמיה. בני אם יש לך אוטיב לך. בר ששך. דאכיל אליתא. וכסף הרביתי לה. מה יעבד איניש. מהוזה אנשים מעוננים ביותר. מלא צנא. מעדנים. נשי עמי תגרשון. רמות רוחא. שב שני אימרא. שונה עיין בערובין. תלמוד אם. תענית אסור להתענג.

תעניות אחר הפסח וסוכות. עיין פקדא. תענית שני.
תעניות אין גזרון על הגשמים יותר מיג. משנה ו' התענית תי"ט. שיע א"ח סי' תקע"ה תקע"ט.

תעניות ארבעה בזמן שיש שלום יהיו לששון ולשמחה אין שלום צום. כן דרש ר"ש חסידא על פסוק כה אמר ה' צום הרביעי וצום החמישי וצום השביעי וצום העשירי יהיה לבית יהודה לששון ולשמחה וגו' א"ר פפא הכי קאמר בזמן שיש שלום יהיה לששון ולשמחה יש שמד צום אין שמד ואין שלום רצו מתענין רצו אין מתענין אי הכי תשעה באב נמי א"ר פפא שאני תשעה באב שהוכפלו בו צרות וכו'. גמרא פ"א דר"ה דף י"ח. עין ישראל סי' י"ז. עיין על זה מהר"א מזרחי ח"ב י"ז. עיין הר"ן על הר"ף ספ"א דר"ה דף ש"ז ע"ב. ועיין הראנ"ח בדרשותיו דף קס"ה. רמב"ם ריש פ"ה מה' תענות שיש שם ימים שכל ישראל מתענים וכו' עד וארבע ימי הצומות האלו הרי הם מפורשים בקבלה צום הרביעי וצום החמישי וגו' הכי איתא פ"ק דר"ה לדעת רע"ק ופסק כוותיה ואין ספק דארבע צומות אלו תקנום נביאים אחרונים כשנחרב הבית בראשונה והביא על זה רביה רבנו ממה שהם מפורשים בקבלה משמע שחייבו להתענות בהם וכו'. ידי אליהו תקון מ"א דף י"ד ע"ג מפלפל על תקנה זו.

תעניות ארבעה ודיניהם. שיע א"ח סי' תקמ"ט. והבדל שבין תשעה באב ליתר צומות שם תקין. נדחים לאחר השבת ומכריז החזן בשבת קודם לצום חוץ מתשעה באב כפור ופורים וסימנך אכ"ף עלי פיהו שם. ועיין סי' תקנ"ד. וכתב מהר"ל מ"ז א' מעשה באחד שמעה ואכל בעשרה בטבת והורה מהרי" סג"ל להתענות שני חמישי שני. ועיין מהר"ש הלוי כ"ז המבאר מה שחקשה ותירץ ב"י על דברי הטור קרי להו צום וקרי להו ששון. רמב"ם פ"ה מה' תענית. חנוך התנוקות. תנוקות אין מענין.
תעניות ארבעה ועשרים ישבו אנשי כנה"ג על כתבי ספרים וכו' שלא יתעשרו. עיין כתבי ספרים תפילין.

תעניות השחירו שיני רבי יהושע לפי שהמיה דברים נגד בית שמאי שאמר בושני מדבריכם בית שמאי ונטפל לו אחד מתלמידי שמאי ואמר לו סברתם והלך רבי יהושע ונשתתה על קבר ב"ש אמר נעניתי לכם עצמות בית שמאי ומה סתומות שלכם כך מפורשות שלכם על אחת כמה וכמה. חגיגה פ"ג דף כ"ב. נזקי שכנים מעשה, ביללת חכמי מנטובה.

תעניות וסדרן. משנה פ"ב דתענית. הר"ף שם דף ר"ע ע"א. שיע א"ח סי' תקע"ט. ועיין סי' תקע"ה על חסרון גשמים. וסדר התפילות באלו התעניות והתוכחות ונתנית אפר מקלה והליכתם לבית הקברות סי' תקע"ט. וכתב הלק"ט תשובה צ' ומורה פנים דיש לנהוג בזמן סדר תעניות וכסדר ששנינו במשנתנו ובשנה המעוברת אין להתחיל כסדר המשנה ולעיקרא דמלתא אומר דשליחותא דקמאי קעבדינן. סדר תעניות שמתענין בארץ ישראל על הגשמים כך היא הגיע י"ז בחשון ולא ירדו גשמים מתחילים תלמידי חכמים בלבד להתענות שלש תעניות שני חמישי שני וכל התלמידים ראויים לכך ודין שלש תעניות אלו כדון תענית יחיד אוכלים ושותים משחשיכה ומותרים במלאכה וברחיצה בסיכה בנעילת הסנדל

הסנדל ובתשמיש המטה. משנה הרי"ף ור"ן פ"א דתענית דף רס"ז ע"ב. ש"ע א"ח ס"י תקע"ה. הגיע ר"ח כסלו ולא ירדו גשמים ב"ד גזרין שלש תעניות על הצבור שני חמישי שני וכל העם נכנסים לבתי כנסיות ומתפללים וזועקים ומתחננים כדרך שעושים בכל תענית. עברו אלו ולא נענו ב"ד גזרין עוד שלש תעניות על הצבור שני חמישי שני ובאלו מפסיקין לאכול מבעוד יום ואסורים בעשיית מלאכה ביום אבל לא כלילה ואסורים ברחיצת כל הגוף בחמין לפיכך נועלין את המרחצאות אבל פניו ידיו ורגליו בחמין וכל גופו בצונן מותר ואסורים בסיכה א"כ הוא להעביר את הזוהמא ואסורים בתשמיש המטה וכן אסורים בנעילת הסנדל בעיר ומתפללין בבתי כנסיות ומתחננים כבשאר תעניות. עברו אלו ב"ד גזרין עוד שבע תעניות על הצבור שני חמישי שני חמישי שני ובאלו מפסיקין לאכול מבעוד יום ומתריעין בשופר על הברכות שמוסיפים בהם ומתפללים ברחוב העיר ומורדיין וקן להוכיחם ומוסיפין שם ברכות בתפילת שחרית ובתפילת המנחה ונועלין את התניות ובשני לעת ערב פותחין מעט אותן התניות המוכרות אכילה ושתייה כדי שימצאו לקנות לסעודת הלילה ובחמישי פותחין כל היום מפני כבוד השבת ואם יש לחנות שני פתחים פותח אחד ונועל אחד ואם יש לחנות אצטבא לפניו פותח כדרכו בחמישי ואינו חושש. עוברות ומניקות מתענות בשלש אמצעיות אבל לא בשלש ראשונות ולא בשבע אחרונות ומיהו לא יאכלו אלא כדי קיום הולד ואסור להן להחמיר ולהתענות תשב"ץ ס"י תכ"ח. אחר שגזרו שלש עשר תעניות אלו אם לא נענו אין גזרין עוד וה"מ כשמתענים על הגשמים לפי שכשעברו אלו כבר עברו זמן הגשמים ואין בהם תועלת אבל על שאר פורעניות מתענים והולכים עד שיענו. משניות הרי"ף ור"ן פ"א דתענית דף רס"ח ע"ב ודף רס"ט ושלמי גבורים שם. ש"ע א"ח ס"י תקע"ה ועיין ס"י תקנ"ד. כשמתענים על הגשמים ועברו י"ג תעניות אלו ולא נענו ממעטין במשא ומתן ובבנין של שמחה א"כ כותלו נוטה ליפול וממעטין באירוסין ונישואין אלא אם כן לא קיים מצות פריה ורביה (רמב"ם) וממעטין בשאלות שלום בין אדם לחברו ות"ח לא ישאלו שלום אלא כנופים וכמנודים למקום ועם הארץ שנתן להם שלום משיבין לו בשפה רפה ובכבוד ראש ותלמידי חכמים לבדם חוזרים ומתענים שני וחמישי שני עד שיצא ניסן של תקופה ומותרים לאכול כלילה ובמלאכה ושאר הדברים ומפסיקין לראש חדש חנוכה ופורים. יצא ניסן של תקופה והוא כשהגיע השמש לתחילת מזל שור (והוא שלשים יום אחר תקופת ניסן) אין מתענים עוד שאין הגשמים בזמן הזה אלא סימן קללה הואיל ולא ירדו כל עיקר בתחילת השנה (ירושלמי הביאו הרי"ף והרא"ש והרמב"ם שם). הרי"ף ור"ן ספ"א מה' תענית. ש"ע א"ח ס"י תקע"ה ומשנה שם. בכל יום משבעה תעניות אחרונות מתפללים על סדר זה מוציאין את התיבה לרחובה של עיר וכל העם מתקבצים ומתכסים בשקים ונותנין אפר מקלה (פירוש אפר של דבר הנשרף לאפוקי עפר בעלמא שגם הוא נקרא אפר והתוספות כתבו דאותו אפר היו מעצמות אדם שהרי האפר היו לזכרון העקדה ובעקדה היו עצמות כן כתב בתקוני ד"ל ויקי"ו ולי נראה דאי מהא לא אריא שיהיו עצמות אדם דהא איל היה שנעקד תחת יצחק) ע"ג התיבה לומר עמו אנכי בצרה ועל גבי ספר תורה כדי להגדיל הבכיה ולהכניע לבם ואחד מן העם נוטל את האפר ונותן בראש הנשיא ובראש אב ב"ד במקום הנחת תפלין שנאמר לשום לאבלי ציון לתת להם פאר תחת אפר כדי שיכלמו וישובו וכל אחד ואחד נוטל ונותן בראשו ואח"כ מעמידים ביניהם זקן חכם והם יושבים לא היה שם זקן חכם מעמידין חכם לא היה שם לא זקן ולא חכם מעמידין אדם של צורה ואומר לפניהם דברי כבושין ומעוררין הלב לתשובה

לתשובה אחינו לא שק ולא תענית גורמין אלא תשובה ומעשים טובים שכן מצינו שלא נאמר באנשי נינוה וירא אלקים את שקם ואת תעניתם אלא וירא אלקים את מעשיהם ובקבלה הוא אומר קרעו לבבכם ואל בגדיכם ומוסיף בעניינים אלו כפי כחו עד שיכנע לבם וישובו בתשובה. ואחר שמתפללים יוצאים כל העם לבית הקברות ובוכים ומתחננים שם כלומר הרי אתם מתים כאלו אם לא תשובו מדרכיכם ולפי זה אם אין קברי ישראל הולכים על קברי גוים. הרי"ף ור"ן ומשנה ריש פ"ב דתענית דף ר"ע. ש"ע א"ח ס"י תקע"ט. עמדו בתפילה מורידין לפני התיבה איש שהוא רגיל בתפילה ורגיל לקרות בתורה נביאים וכתובים ומטופל ואין לו ויש לו יגיעה בשדה ולא יהיה בבניו ובניו ביתו וכל קרוביו והנלוים אליו בעל עבירה אלא יהיה ביתו ריקן מן העבירות ולא יצא עליו שם רע בילדותו שפל ברך ומרוצה לעם ויש לו נעימה וקולו ערב ואם היה זקן עם כל המדות האלו הרי זה מפואר. משנה הרי"ף ור"ן פ"ב דתענית דף ר"ע ע"א וע"ב. ש"ע א"ח ס"י תקע"ט סעיף א'. רמב"ם פ"ד מה' תענית. ועיין טור ס"י תקע"ט ורמב"ם שם. ואומר בסוף ברכת ראה נא בענייני מי שענה את אברהם אבינו בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע בקול צעקתכם ביום הזה בא"י גואל ישראל ומתחיל להוסיף שש ברכות ומתחנן בכל אחת מהן בדברי תחנונים ופסוקים מדברי קבלה ומכתבי הקדש כפי שהוא רגיל וחותם בכל אחת מהן בחתימות אלו. ועיין מתניתין והרי"ף ובמהזור איטאליאנו דפוס בולוניה. בראשונה אומר וזכונות כדרך שאנו אומרים בראש השנה וחותם בה מי שענה את משה ואבותיכם על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה בא"י זוכר הנשכחות. בשניה אומר שופרות וחותם בה מי שענה את יהושע בנגלל הוא יענה אתכם וכו' בא"י שומע תרועה. בשלישית שיר המעלות אל ה' בצרתה לי וחותם בה מי שענה את שמואל במצפה וכו' בא"י שומע צעקה. רביעי שיר המעלות אשא עיני אל ההרים וחותם בה מי שענה את אליהו בהר הכרמל וכו' בא"י שומע תפלה. בחמישית שיר המעלות ממעמקים קראתיך וגו' ואומר עננו וחותם מי שענה את יונה ממעי הדגה וכו' בא"י העונה בעת צרה ומושיע. בששית אומר תפילה לעני כי יעטוף וגו' וחותם מי שענה את דוד ושלמה בנו בירושלים וכו' בא"י המרחם על הארץ וכל העם עונין אמן אחר כל ברכה כמנהג בשאר ברכות. בשביעית אומר רפאנו ה' ונרפא וכו' וגומר התפילה על הסדר וכו' וכסדר הזה עושין בכל מקום. ובירושלים כשהיו מתכנסים להר הבית כנגד שער המזרה ומתפללין כסדר הזה כשמגיע ש"ץ לומר מי שענה את אברהם אומר ברוך אתה ה' אלקי ישראל מן העולם ועד העולם בא"י גואל ישראל והם עונים אחריו ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר להתוקעים תקעו בני אהרן תקעו וחזור ומתפלל ואומר מי שענה את אברהם בהר המוריה הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואח"כ תוקעים הכהנים ומריעין ותוקעין וכן בברכה השניה לזו שהיא הראשונה מן השש שמוסיף חותם בה ברוך ה' אלקים אלקי ישראל מן העולם ועד העולם ברוך אתה ה' זוכר הנשכחות והם עונים ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד וחזן הכנסת אומר להם הריעו בני אהרן הריעו וחזור שליח צבור ואומר מי שענה את משה ואבותינו על ים סוף הוא יענה אתכם וישמע קול צעקתכם ביום הזה ואח"כ מריעין ותוקעין ומריעין. וכן על כל ברכה וברכה באחת אומר תקעו ובאחת אומר הריעו עד שיגמור כל שבע הברכות ונמצאו הכהנים פעם תוקעין מריעין ותוקעין ופעם מריעין ותוקעין ומריעין שבע פעמים ואין עושין סדר זה אלא בהר הבית בלבד וכשהן תוקעין ומריעין שם תוקעין בחצוצרות ובשופר

ובשופר כמו שאמרנו. שלש תעניות הראשונות אנשי משמר ואנשי בית אב לא היו מתענין. שלש שניות אנשי משמר מתענין ולא משלימין אנשי בית אב לא היו מתענין. שבע אחרונות אנשי משמר מתענין ומשלימין אנשי בית אב מתענין ולא משלימין. משנה הרי"ף ור"ן פ"ב דתענית דף רע"א ע"א. רמב"ם פ"ג מה' תענית פסקא ג' ופסקא ו'. כל זה הסדר כשלא ירדו גשמים כלל אבל ירדו ברביעה וצמחו העשבים והתחילו ליבש הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיבשו הצמחים וכן אם הגיע זמן הפסח או קרוב לו שהוא זמן פריחת האילנות בארץ ישראל ולא ירדו גשמים הרי אלו מתענים וזועקים עד שירדו גשמים ראויים לאילנות או עד שיעבור זמנם וכן אם הגיע חג הסוכות ולא ירדו גשמים הרבה כדי למלאות מהם בורות שיחין ומערות הרי אלו מתענים עד שירד הגשם הראוי לבורות ואם אין להם מים לשתות מתענים על הגשמים בכל עת שלא יהיה להם מים לשתות ואפילו בימות החמה פסקו הגשמים בין גשם לגשם ארבעים יום בימות הגשמים הרי זה מכת בצורת ומתענים וזועקים עד שירדו גשמים או עד שיעבור זמנם. משניות אלפסי ור"ן פ"ג דתענית דף רע"ב ע"א וע"ב. שיע א"ח ס' תקע"ה. וכן על רוב המטר כיצד הרי שרבו עליהם גשמים עד שיצרו להם הרי אלו מתפללין עליהם שאין לך צרה יתירה מזו שהבתים נופלים ונמצאו בתיהם קבריהם ובארץ ישראל אין מתפללין על רוב הגשמים מפני שהיא ארץ הרים ובתיהם בנוים באבנים ורוב הגשמים טובה להם ואין מתענין על רוב הטובה להעבירה ועכשו בצפת מצוי מפולת בתים מפני הגשמים ומתפללים עליהם. שיע א"ח ס' תקע"ז סעיף י"א. משנה הרי"ף ור"ן פ"ג דתענית דף רע"ג ע"ב. ועל ענין אפר מקלה על גבי התיבה עיין גופי הלכות דף קכ"ב ע"א. גמרא פרק סדר תעניות כיצד דף י"ו ע"א שטה ד' סוגיות הגמרא למה יוצאין לרחובה של עיר ודברי רש"י והתוספות אהבת עולם דף פ"ב תוספות שם שטה א' במקום תפילין וכו' רצוף אהבה ס' צ"ו. שטה ה' תוספות אפר מקלה וכו' רצוף אהבה ס' ק'. גשמים היו מתענים על הגשמים ונענו. יחיד אוהו. יחידים המתענים. מניינא אתא לאשמועינן. תנא ושייר. תענית מתענים ומתריעין על. תקיעות אם הש"ץ המתפלל מוסף יקרא.

תעניות מאה יתוב רבי זירא כשעלה לארץ ישראל ללמוד מפי ר' יוחנן דלישתכח תלמודא בבלאי כי היכי דלא נטרדיה והטעם הוא לפי שבארץ ישראל לא היו מחלוקת ונזחים זה לזה בהלכה כשמן כדאמרין בסנהדרין ומשיבין את הטעמים בלא קושיות ופירוקים. בבא מציעא פ"ז דף פ"ה.

תענית אין גזרין בתחילה על הצבור בחמישי שלא להפקיע את השערים. משנה פ"ב דתענית הביאה הרי"ף דף רע"א ע"ב. שיע א"ח ס' תקע"ב. וגם שאר הימים שאין גזרין בהם תענית משנה ט' פ"ב דתענית.

תענית אין גזרין על הצבור בר"ח תנוכה ופורים ואם התחילו אין פוסקין והיחיד פוסק. הרי"ף פ"א דתענית דף רס"ו ע"ב. ומהיכא מתפללין תפילת תענית היחיד והצבור דף רס"ה ע"א. הרי"ף דף רע"א ע"ב. משנה י' פ"ב דתענית. ואם משלימים התענית עיין שיע א"ח ס' תקע"ב. הרי"ף ור"ן ספ"ב דתענית הלכה מתענה ומשלים. גופא בתר. חנוכה ופורים ודיניהם. יחיד יתענה. פורים וחנוכה וראש חודש. תענית עשרה בשבת.

תענית אין מתענין בחדש ניסן. שיע א"ח ס' תכ"ט. וכתב ב"י שתלמידים שנוהגים להתענות מפני חלול השם ועל שריפת היכל כדלקמן ס'

ס' תק"ף גם בניסן מתענים וכבר כתב רמ"א בהגה המנהג. עיין בני משה בסוף ספרו בלקטוים דף ז' ע"ב ד"ה עוד כתב הבי" שם וז"ל וע"כ לפרש כן דאיתמא דשהוקם המשכן ושתקריבו הנשואים אינו מעם אלא לשלא יתענו באותן הימים עצמם קשה דליום ראשון לא בעי מעם וכו' לכאורה יראה וכו' ואחרי הפלפול הקשה על דבריו והניח הדברים בצ"ע. מוצאי חג שבועות. ערב פסח. תענית לתעניתו.

תענית אי שרי לכוס קנה וקנמון דלאו אכילה היא אלא הנאה. עיין פטור בכוליה.

תענית אם אוכלים בו בלילה. עיין שתייה אינה צריכה תנאי. תענית לילו מותר באכילה.

תענית. אסור להתענג אחר התענית. עיין קזא בפרק.

תענית אסתר איכא דאמרי דלא היה שלשה ימים לילה ויום כפשוטו של מקרא דהא אומרים במדרש תלים הביאו ילקוט יכול יהיו צמים שלשה ימים ושלושה לילות ולא היו מתים אלא מפסיקין מבע"י וכו' ובשערי בינה פירש שאוכלים מעט להשיב נפש קודם שקיעת החמה וכו' מנות הלוי על פסוק זה וכו' הר"ן פ"ק דר"ה מיהו מסוגיית הגמרא ריש פ' בתרא דיבמות הביאה ריב"ש ת"ו נראה בהדיא שהיו שלשה ימים רצופים לילה ויום. עיין הגהת מהר"ר גא"ל על ש"ע א"ח סוף סימן תרפ"ז אות ג'. ועיין מגן אברהם ס"ק ה' פירש שני חמישי שני אחר פורים בית יוסף ס' תכ"ט ע"ש. ש"ע א"ח ס' תרפ"ז סעיף ג' יש מתענים שלשה ימים זכר לתענית אסתר טור בשם מסכת סופרים ואעפ"י שאותן היו בניסן לא רצו להתענות בניסן לפי שנגאלו בו אבותינו והוקם המשכן.

תענית אסתר ודיניו. ש"ע א"ח ס' תרפ"ו. רמב"ם פ"ה מה' תענית. מטה משה אות תכ"ד. עננו כל.

תענית אסתר יש אומרים ברכת כהנים במנחה דהוי כשאר ארבע צומות. הר"ש הלוי י"א. עננו כל.

תענית אסתר מתענים ב"ג באדר ואם חל פורים באחד בשבת מקדימין להתענות ביום ה' (עיין תוספות דתענית דף י"ח והרא"ש פ"ק

דמגילה דבתנוכה ופורים מותר להתענות לפניהם ולאחריהם. ועיין הרא"ש שם אהא דאיתא שם דף ב' י"ג זמן קהלה לכל היא. וכתב מהר"ר גא"ל על ש"ע א"ח ס' תרפ"ז אות א' ובמנחה של תענית זה כתב שבולי הלקט דאין נופלין על פניהם כמו בערב ראש חדש או שאר יום טוב שאין בו תחנון בסי' קצ"ד וכן כתב הלבוש וכתב שאם חל פורים ביום א' אין אומרים צדקתך בשבת במנחה כיון שאם היה חל בחול לא היו נופלין על פניהם כבסימן רצ"ב סעיף ב') ותענית זה אינו חובה לכן יש להקל בו לעת הצורך כגון מעוברות או מניקות או חולה שאין בו סכנה ואפילו רק כואבי עינים שהם מצטערים הרבה לא יתענו ויפרעו אח"כ אבל שאר בריאים לא יפרשו מן הצבור ואם חל פורים ביום א' שמתענים ביום ה' שלפניו וחל בו ברית מילה מותר לאכול על המילה ולמחר ביום ו' יתענו האוכלים (הגהות מנהגים). ש"ע א"ח ס' תרפ"ו. וכתב מהר"ר גא"ל ס"ק ב' נראה דה"ה לפורים שעושה היחיד משום נס שנעשה לו אם אירע בשבת מקדימין להתענות ביום ה' ואע"ג דכתב הטור טעמא לפי שרגילים להרבות בו סליחות ותחנונים ולא יתכן לעשות כן בע"ש שלא יוכלו להכין צרכי שבת וכו' ב"י ונראה א"כ תענית יחיד דליכא האי טעמא מתענה ביום ו' וכן נראה דעת מהר"ם פרוינצאלו כמ"ש בסי' ת"ע מ"מ מדבריו בעל מגיד משנה פ"ה מה' תענית שהביא ב"י נראה בהדיא דאין להתענות בערב שבת וכו' בלבוש מיהו צריך עיון אם עושה הסעודה

הסעודה לערב מיד אחר התענית כמו שנוהגים או אם ממתנים עד אחר השבת כמו בחל פורים ביום שבת כדלקמן סימן תרפ"ח סעיף ו' וע"ש בלבוש. ועיין שלמי גבורים פ"א דמגילה דף שס"א ע"ב אות א'. ערב שבת אם מתענים.

תענית ביום מיתת חכמים. ש"ע י"ד סי' שצ"ה סעיף ד'.

תענית ביום מיתת משה רבנו. עיין אדר עיין.

תענית ביום שמת בו אב או אם. גופי הלכות דף קמ"ה ע"א. אמר

המחבר למה שהדפסתי סוף תאוה לעינים וזה לשוני וכן הגידו

לי בשם ספר מטה משה עתה שלחו לי מאזמיר לשון מטה משה וז"ל

סי' ט' מי שמתו הוריו בניסן קבלתי מרבתי וכן פסק הגאון מהר"י וי"ל

שאין צריך להתענות אבל אחר הפסח ואסרו חג קבלתי שיש להתענות

כי לא יום טוב הוא והוא דלא אמרינן תחנון אינו אלא אנב דלא אמרינן

רובו של חדש ע"כ מכתובת יד מהר"ר יודא בן מהר"א וכן מצאתי במנהגים

ישנים מדורא ע"כ מטה משה והיתה תשובתי כפי ירושלים כי ממה

שכתב אחר הפסח יתירא ודאי שר"ל מיד ואדרבה כפי שלא תמעה לומר

אחר הפסח כל ימים קאמר חזר וכתב ואסרו חג פירוש לא קאי אמלת

אחר הפסח אלא שהוא מלבד שהוא אחר הפסח ואסרו חג פ"י הוא ג"כ

יום אסרו חג וכאילו אמר אחר הפסח באסרו חג בבית ולהקרות שיני

החולקים יש ראייה ברורה מלשון מטה משה שכתב ז"ל כי לא יום טוב

הוא והוא דלא אמרינן תחנון אינו אלא אנב רובו של חדש מדתלי טעמא

אנב רובו של חדש שיצא בקדושה שפי' מלה זאת היא כמ"ש הבי"י סי'

תכ"ט מצאתי כתוב וז"ל ונראה דהכי פירושו במסכת סופרים אין מתענין

בכל חדש ניסן מאחר שבאחד בו הוקם המשכן וי"ב שאחריו הקריבו

הנשיאים קרבנות ואחריו חג הפסח שבעת ימים הרי רובו יצא בקדושה

הרי שלא מנה הרב ב"י יום אסרו חג ליצא בקדושה דא"כ אדכתב ואחריו חג

הפסח שבעת ימים אמאי לא מנה ח' ימים והוא יום אסרו חג וא"כ מדכתב

מטה משה אינו אלא אנב רובו של חדש שחזר דוקא על ימי הפסח משמע

דשכתב קודם דלאו יום טוב הוא אאסרו חג נמי קאי וסבר דאע"ג דנוהגים בו

שמתה לענין כבוד הורים אידחי דדוקא לגבי ר"ח אשכתן דאידחי יום שמת בו

אביו ואמו ואע"ג דכתב הבי"י באותו לשון דלא נהגו להתענות באסרו חג

בתענית רשות קאמר ולא במקום כבוד אב ואם וכד מעיינינן שפיר אומר

שיש להוכיח מלשון הבית יוסף דכבוד הורים דחי אסרו חג תדע לך דלא

גרע מ"ש באותו סימן התלמידים מתענים שני חמישי שני אחר הפסח וכתב

הרב בד"ה ועל מ"ש רבנו וז"ל אי נמי דבני ארץ ישראל שאינם עושים

אלא שבעה ימים נשאר מניסן ח' ימים אחר הפסח ואם חל הפסח ביום

ה' משכחת ה' ובי' ה' אחר הפסח הרי שיום חמישי אחר הפסח הוא

אסרו חג ומתענים משום קדושה כל שכן במקום כבוד אב ואם. מטה

משה אות תשס"ד מה שנהגו להתענות יום שמת בו אב או אם. תשס"ה

שמתענים יום המיתה ולא יום הקבורה. תשס"ו בשנת העבור אם מתענים

באדר ראשון. תשס"ז מי שאינו יודע יום שמת בו אביו. תשס"ח אם איקלע

יום שמת בו אביו בשבת. תשס"ט אם איקלע יום שמת בו אביו בניסן.

תענית ביום שמת בו אב או אם. ש"ע י"ד סי' שצ"ה סעיף ב' בהגה.

ש"ע א"ח סי' תר"ע בהגה אין מתענין בחנוכה. אם הוא באדר

והשנה מעוברת יתענה באדר שני וי"א בראשון אם לא שמת בשנת העבור

באדר שני. וי"א להתענות בשניהם ש"ע א"ח סי' תקס"ח וכמה דינים שם.

וכתב מהרש"ל סי' ט' כשחל בערב שבת מתענה ומשלים אכן אם התענית

ראשון איקלע בע"ש או אינו משלים. ועיין ע"ש סי' רפ"ח ס"ק ד' בא"ח

שכתב

שכתב בשם הלבוש דאם אירע יום שמת בו אביו ואמו בשבת דאין חייב להתענות גם ביום ראשון שלאחריו פטור מלהתענות כיון דעקר הטעם שמתענה בו ביום משום דריע מזליה ע"ש. אין מתענין בחדש ניסן ש"ע א"ח ס' תכ"ט. ועיין נחלת שבעה תשובה נ"ז אם ישלים או לא ישלים אם חל בערב שבת תלה הדבר בכיצד נהג פעם ראשונה ועיין מהרש"ל. עיין לקט הקמח י"ד דף קכ"ג ע"ג מי שמת בו אביו או אמו בשבת ביום טוב אם התענית נדחה אם לאו מטעם דבההוא יומא דוקא אתרע מזליה וכיון דאדתי אדתי והשיב דנדחה מטעם דהתענית הוה קל וחומר מגדליה בן אחיקם וכיון דצום גדליה נדחה ה"נ תענית זה דעל אב ואם נדחה ועיין בספר מטה משה ובסוף ספר תאוה לעינים. ש"ע י"ד ס' ת"ב סעיף י"ב בהגה מצוה להתענות יום שמת בו אביו או אמו (כלבו בשם הר"ם) ומתענים יום המיתה ולא יום הקבורה (מהרי"ו ס' קכ"א ומהרא"י ס' רצ"ו ובדק הבית כתב שמצוה לצום יום שמת בו חכם או יום שמועתו) אם לא מי שהיה אצל הקבורה ולא אצל המיתה (בקבלה מפי זקן מופלג מהר"ם לנדו) ואם אירע יום זה ביום שאין אומרים בו תחנון אין מתענין כלל ואם מתו באדר ונתעברה השנה העיקר להתענות באדר ראשון (תה"ד ס' רצ"ד ומהר"י מיניץ) אעפ"י שיש חולקין (כ"כ מהרש"ל שכן נוהגין הביאה הבי"ח ש"ץ עיין שם מיהו האבלות נפסק באדר ראשון) כן הוא עיקר ואם מתו בשנת העבור באדר שני מתענה ג"כ בעבור באדר שני (גם זה שם) ועיין בא"ח ס' תרס"ח סעיף ז' ועיין לעיל ס' שצ"ה דאין לאכול בסעודה בליל יום שמת בו אב ואם ואם חל תענית זה בע"ש דינו כשאר תענית ועיין בא"ח ס' רמ"ט מיהו אם בפעם ראשון השלים ינהוג כן כל ימיו (בשם מהרש"ל דוקא שחל פעם ראשון פירוש בשנה ראשונה בערב שבת ולא השלים באותו פעם מה שאין כן אם חל פעם ראשון בחול שכבר נקבע התענית עד צאת הכוכבים חייב להשלים ג"כ כשחל אה"כ בערב שבת). נדרי תענית נדר. חנוכה ופורים. יאר צייט. קדיש של יום.

תענית בע"ש דרש מר זוטרא משמיה דרב הונא הלכה מתענין ומשלימין וכתב תוספות אם ירצה להשלים דבעיא היא אי שרי להשלים או לא בע"ש. ערובין ספ"ג דף מ"א. ערב שבת אם מתענין.

תענית בערב שבת. עיין ערב פסח ודיני בכורות. ערב שבת אם מתענין. תענית אסתר מתענים. תענית ביום. תענית חלום בערב שבת. תענית יחיד בערב שבת. תענית צבור בערב שבת. תענית רשות בע"ש.

תענית בעשרים וארבעה לחדש כסלו אין נכון לתענות. מהר"א בן חיים ח"ב ה'. חנוכה ופורים.

תענית בעת צרה. עיין נדרי תענית. תענית על צרה.

תענית בראש השנה הרגיל להתענות ומשנה רגילותו אינו משלים שנתו והמתענה בו תענית חלום פעם אחת צריך להתענות שני ימים כל ימיו ואם היה יום שני ותענה כל ימיו ביום שני ואין צריך למיתב תענית לתעניתו ואין אומרים בו עננו. ש"ע א"ח ס' תקצ"ז. ועיין כנה"ג שהר"ם לונאנו הוצרך פעם אחת להתענות ובשנה אחרת אכל ולא אונה אליו רע בס' שתי ידות באצבע מעריך דף מ"ו. וגם הוא חלם חלום ונסתפק אם צריך להתענות והקלו. ומהר"ל ס' קצ"ה בתשובותיו ראה הרבה בני אדם מתענים שני ימים וגם אני הצעיר המחבר ראיתי רבים מהם פה פירארא מקום מולדתי וגם בשאר מקומות. מטה משה אות

תתכיה דין המתענה תענית חלום ברה. ואות תתכיו המתענה ברה אסור
לבשל לאחרים. ראש השנה מתענים. תענית ששה.

תענית בשבת. עיין הרי"ף פ"א דשבת דף ק"א ע"א. שיע א"ח סי' רפ"ח
אסור לישב בתענית עד שש שעות אפילו לומד ומתפלל אסור.
ברכות פ"ה דף ל"א כל היושב בתענית בשבת קורעין לו גזר דינו של
שבעים שנה. כך אמר רב. ה בדלה במוצאי כיפור. ח לום ותעניתו.
נשמה יתירה ביום תענית. ק דוש של שבת מי.

תענית בתנאי. עיין מילה ביום תענית.

תענית גדולה מן הצדקה דזה בגופו וזה בממונו. ברכות פ"ה דף ל"ב.

תענית הוא דאמרינן בפסחים דמר בר רב הונא כולי שתא הוה יתיב
בתעניתא בר מעצרתא ופורים ומעלי יומא דכפורי וכתבו התוספות
במס' ברכות פ' כיצד מברכין דף מ"ט ע"ב בשם ר"י דבתענית חלום הוה
יתיב דאי תענית אחרינא אסור בשבתות וימים טובים. משה משה אות
תתמ"ה. ח לום ותעניתו. חנוכה ופורים. ערב כפור מצוה. תענית
שני חמישי שני קבל.

תענית. החוטאים להתענות הם התלמידי חכמים ומלמדי תנוקות לפי
שממעטים במלאכת שמים אבל כשהצבור מתענים לא יפרשו
מהם. וכן עיר שהקיפוה גוים או יחיד הנדרף מפני גוים או מפני רוח
רעה. שיע א"ח סי' תקע"א. וכתב דבר שמואל תשובה שמ"ד שאין נכון
לזקן בן שמונים שנה להרבות בסיוגופים ותעניות כי לא מן השם הוא
זה לסכן עצמו. עיין הלקט ח"ב תשובה רנ"ב. גמרא פ"ק דתענית דף י"א
ע"א שמה ה' תוספות אמר שמואל כל היושב בתענית נקרא חוטא רצוף
אהבה סי' צ"ב עמוד ב' שמה א' תוספות כאלו קדוש ברוך הוא שרוי
בתוך מעיו הראנ"ה בדרשותיו דף קמ"ה, אהבת עולם דף ע"ט. עיין
עין ישראל דתענית מאמר ל"ה. דף י"ב ע"ב שמה י"ז תוספות דאי מצי
מצער נפשיה וכו' אהבת עולם דף פ"א. בר בי רב. חנוך התנוקות.
לעולם ימוד אדם עצמו. תענית ששה.

תענית המתענה ומפרסם עצמו לאחרים להשתבח שהוא מתענה הוא
נענש על כך. א"ח סי' תקס"ה. משה תשע"ד. וכתב
הלקט ח"ב תשובה קמ"ב דהיינו דוקא מי שאינו מתענה מפני התשובה
כי אם לתקון נפשו אבל אם מתענה לתשובה שרי כדי שילמדו ממנו
לשוב. קזא בפרק.

תענית השלמתו. עיין שם א"ח סי' תקס"ב. משה אות תשנ"ו
מתי זמן השלמת התענית.

תעניתו לוח אדם ופורע חוץ מתענית חלום ואפילו בשבת. הרי"ף פ"א
דתענית דף רס"ח ע"א. והוץ מתענית צבור. שיע א"ח סי' תקנ"ב
סעיף י"א. תקס"ח סעיף ב'. הרי"ף ור"ן פ"א דשבת דף ק"א ע"א ושלטי
גבורים שם אות ב' אם לוח אדם תעניתו ופורע בתענית יום סתם או
אפילו בתענית יום זה. תענית פ"ק דף י"ב ע"ב שמה י"ג סוגיית הגמרא
לוח אדם תעניתו ופורע וכו' אהבת עולם דף פ"א. ח לום ותעניתו.

תענית ופדיונו בממון למי שאינו רוצה להתענות דוקא אם לא קבלו
דרך נדר. שיע א"ח סי' תקס"ח סעיף ב'. שעור הפדיון על כל
יום תענית י"ב פשוטים פסקי מהרא"י סימן ס' ועיין בי"ד סי' קנ"ה ומגן
אברהם שם ס"ק ל"ד חשב חשבונות רבים לפרש שעור הפשוטים בשיע
א"ח סי' של"ד סעיף כ"ו בהגה. ובס"י תקס"ח ס"ק י"ב כתב ומ"מ נראה
לי דהעשיר יתן לפי עשרו דהמעם ששקול צער הממון נגד צער התענית
ובעשיר

ובעשיר דין מאה מנה כדין פרוטה לעני עכ"ל. דליקה שנפלה בשבת.
 רואה דם בשעת תשמיש. שבת המחללו.

תענית חלום בע"ש. מטה משה אות השנ"ט.

תענית חלום. עיין חלום ותעניתו.

תענית יחיד בע"ש. מטה משה אות השנ"ח.

תענית יחיד לא אלים לבטל ימים טובים הכתובים במגילת תענית ואם
 פגע בתוך תעניתו באחד מהם מפסיק. הרי"ף ור"ן פ"א דתענית
 דף רס"ז ע"ב. מגלת תענית. תענית צבור אלים.

תענית יחיד. עיין הליכות אלי דף ע"ב ע"א על דברי התוספות דתענית
 דף י"ב. יחיד שקבל עליו תענית תימה מאי איריא יחיד אפילו
 צבור נמי וצ"ע עכ"ל ודקדק על דברים ופירשם.

תענית לא הוקשה לקרבן הלכך אינו עובר בכל תאחר. עיין נדרי
 תענית, בשם בן זמרא רפ"ד.

תענית לילו מותר באכילה ושתייה בין בתענית צבור בין בתענית יחיד
 אכל אוכל והולך כל הלילה כל זמן שלא ישן חוץ מתשעה

באב ויוה"כ שצריך להפסיק מבעוד יום ולענין שתייה אפילו אחר
 השינה כל זמן שהוא לילה. תשובת רבב"ז סי' רמ"ז. ועיין הרי"ף ור"ן
 פ"א דתענית דף רס"ז ע"א וע"ב ודף רס"ח ע"א. ש"ע א"ח סי' תקס"ב.
 ש"ע א"ח סי' תקס"ד כל הדינים השייכים לזה וכתב הטור שם אבל גמר
 סעודתו ואפילו לא גמר סעודתו וישן בתוך הסעודה עיין על זה מהרר"ש
 כהן ח"א דף כ"ט. תנוך התנוקות. קבלה בלב. שתייה אינה צריכה
 תנאי. תענית עקרו. תענית שלא.

תענית לתעניתו. עיין הרי"ש הלוי ד' האי מאן דצריך למיתב תענית

לתעניתו ויום ראשון הוא מיומי ניסן אפילו הכי יתענה בו ביום
 הקרוב אליו למהר כפרת תעניתו שהתענה בשבת ולא דמי לחנוכה ופורים
 שהוא גם כללי לכל ישראל ומצוה לשמור בהם ומשום הכי כתבו דלא
 יתענה תענית לתעניתו. ש"ע א"ח סי' תקס"ח. הרי"ף ור"ן פ"א דשבת דף
 ק"א ע"א א"ר נחמן חזרין ונפרעין ממנו דין עונג שבת מאי תקנתיה ליתבי
 תענית על תעניתו. חלום ותעניתו. חנוכה ופורים ודיניהם. ערב כפור
 מצוה. תענית אין מתענין. תענית בראש השנה.

תענית מתענים ומתריעין על שאר צרות על גוים הבאים לערוך מלחמה,
 על דבר ואיזוהי, על מפולת, על החולאים, על חיה רעה שנשתלחה,

על ירקון ועל שדפון, על ארבה ועל חסיל, על חסרון מזונות, על מטר
 שרבה ומפיל הבתים, על עיר שהקיפוח גוים או נהר וספינה המטורפת
 בים, על יחיד הנדרף מפני גוים לסטים או רוח רעה או הולה שיש בו
 סכנת היום וזעקים ומתחננים בתפילות בשבת ואם יש להם שתי צרות
 מתפללים על אחת ובודקים על מעשי אנשי אותה העיר. ש"ע א"ח סי'
 תקע"ז. ועיין ש"ע א"ח סי' רפ"ח. ועיין משניות והרי"ף כל פ"ג דתענית
 דף רע"ב ורע"ג. אבל אין תוקעין בשבת אא"כ תוקעין לקבץ העם לעזור
 אחיהם ולהצילם משנה הרי"ף ר"ן וש"ע שם. אסברא. גשמים מרובים.
 תעניות וסדרן.

תענית נדר והתחיל להתענות ושכה ואכל כוית ודיניו. ש"ע א"ח סי'
 תקס"ח. מטה משה אות תש"ע. מטה משה אות תשע"ב אם

קבל עליו תענית ואח"כ בורר יום ידוע אי מקרי יום זה או יום סתם.
 תשע"ג מי שחייב להתענות תעניות יכול לדחותם עד ימות החורף.

תענית נותנים עליו חומרי מקום שיצא משם וחומרי מקום שהלך לשם.
 ש"ע א"ח סי' תקע"ד. ההולך ממקום שמתענים למקום שאין
 מתענים

מתענים ודעתו לחזור צריך להתענות. כל תענית שקבלו עליהם. ההולך ממקום שאין מתענים למקום שמתענים יתענה עמהם אפי' דעתו לחזור ומיהו כיון שלא קבל עליו תענית אם יצא מן העיר חוץ לתחום מותר לאכול ואינו צריך להשלים. ודוקא שבא לשם ביום התענית אבל אם בא לשם מבעוד יום צריך לקבל עליו התענית וצריך להשלימו. שכח ואכל אל יתראה בפניהם כאלו אכל ואל ינהוג עדונן בעצמו לומר הואיל ואכלתי מעט אוכל הרבה (ואפילו שלא בפניהם אסור לנהוג עדונן בעצמו מרדכי פ"ק דתענית). ועיין הרי"ף ור"ן פ"א דתענית דף רס"ז ע"ב. נותנים עליו.

תענית. עיין אדר ראשון. אין בין זה לזה. אסברה. ארבעה ועשרים תעניות ישבו אנשי כנה"ג. אשגרת לישן. בר בי רב דיתיב בתעניתא. ברכת החדש. גופא בתר רישא אזלא. גשמים היו מתענים על הגשמים. דייך מה שאסרה תורה. דליקה שנפלה. הבדלה מי שמתענה. הבראה ודיניה. נהגו להתענות ביום מיתת חכמים. הוויות דרב ושמואל. הולך ממקום. הוצאה. הפסקה מפסקין לכל. הפסקות מתענה אדם. הפסקות עיין. והא דלא אמר. ותיפוק ליה. חזי אנא דבתר רישא. חלום ותעניתו. חלש לבייהו. חנוכה ופורים. חנוך התנוקות. הצוצרות. חרבן הבית עיין. חתן ביום. ט"ו בשבט. טעמייהו. טעם מבדיל. יום הכפורים אסור. יום הכפורים מצות. יום הכפורים עיין. יום טובה. יחיד המתענה על הצרה. יחידים המתענים. יחיד יתענה. יין נסך וכמה. ימים שאין מתענים. ימים שמתענים. יפה תענית לחלום. כהן שאינו מתענה. כל המרעיב. כל חלום. כתובה וגבייתה ודיניה. מהר"ם טראני ח"א ש"ב. לאו מר. לאו שבכללות. לזה אדם תעניתו. לעולם ימוד אדם עצמו. מגלגל אדם עם בנו. מגלת תענית. מוצאי חג שבועות. מילה ביום תענית. מר בריה דרבינא. מתים אין מוציאין שם רע. מתים מתחטטים. נדרי תענית. נדר לקבל. נישואין בחנוכה. נשיאות כפים במנחה. נשמה יתירה ביום תענית. ספק בכרכה. ספר תורה שנפל. עוברות ומניקות. עננו. ערב כפור אסור. ערב פסח ודיני בכורות. ערב ראש השנה. ערב ראש חודש. ערב שבת אם מתענים. פורים אחר יום י"ד. פורים וחנוכה. צבור המתענה על שום דבר. צבור הפורש. קבלה בלב. קבלת תענית. קזא בפרק. קטן אם. קטנים לפעמים. קטנים מותרים. קריאת ספר תורה בתענית. קריאת ספר תורה בתשעה באב. ראש השנה אינו. ראש השנה לאילן. ראש חודש אסור. ראש חודש ניסן. ראש חודש סיון. רב הונא. רבה ורב יוסף. רבי צדוק. רואה דם בשעת תשמיש. רחיצה ביום תענית. רחיצת הפה. שבועה לקבל. שבוע שחל תשעה באב. שבת שובה. שובבים תת כוף. שופר של תעניות. שליח צבור אם. תפילה מעומה. תפילין וכבודם. תפילת ערבית וזמנה. תרופה מרה. תשמיש המטה אסור. תשעה באב.

תענית על צרה שלא תבא. ש"ע א"ח סי' תקס"ט. וליחיד ש"ע א"ח סי' תקע"א. רמב"ם פ"א מה' תענית דין ד'. ומדברי סופרים להתענות על כל צרה וכו'. ובתחילת פ"ב מנה רבנו י"ב צרות שמתענים ומתריעין עליהם והכי איתא במסכת תענית בכמה משניות דמתענים ומתריעין ולא הזכיר בכתוב אלא להריע בחצוצרות ואין כאן תענית מן התורה. יד אליהו תקון מ"א דף י"ד ע"ב. יחיד יתענה. תענית מתענים.

תענית עקרו מעמוד השחר. ש"ע א"ח סי' תקע"ז ומגנים. הרי"ף ור"ן פ"א דתענית דף רס"ז ע"ב ודף רס"ח.

תענית עשרה בטבת חל ביום מילת בן צדד צדדין הר"ש הלוי ב' אם אבי הבן ישלים או לא ונטה דעתו יותר לומר דלא דהא לא היה בידו לדרות המילה אך מסיק דחתן בתענית שאינו דחוי אם במקום שיש מנהג שהחתן מתענה ביום הנישואין או אפילו בלא דחוי ודאי ישלים וכתב הכנה"ג דבתוך ז' ימי החופה משלים אליבא דכולי עלמא. ע"ש סי' תקנ"ט. חתן ביום. מילה ביום תענית. נישואין בתנוכה.

תענית עשרה בטבת חל בשנת תל"ז בע"ש וכתוב במחזור מנמובה ווניציאה וכ"כ הפוסקים במנהג אין אומרים תחינה כלל ועיקר אבל קורין בתורה ואומרים הפטרה במנחה. וכן עשו האיטאליאני גם בשנת הת"ף. עיין הר"ן על הר"ף ספ"ב דתענית דף רע"ב ע"א שקיים המנהג שלא ליפול על פניהם במנחה אע"ג דבשמתענים ב"ח תנוכה ופורים נופלים על פניהם. **תענית** עשרה בטבת. עיין ערב שבת אם מתענין.

תענית צבור אלים לבטולי ימים טובים הכתובים במגילת תענית ואם פגעו אחד מהם בתוך תעניותיהם שקבלו מתענים ודוחים הימים טובים הכתובים במגילת תענית. הר"ף ור"ן פ"א דתענית דף רס"ז ע"ב. מגילת תענית. תענית יחיד לא אלים.

תענית צבור בבבל ליכא אלא תשעה באב. הר"ף דתענית דף רס"ט ע"א ור"ן שם ודף רע"ה ע"ב (והעושה מלאכה בתענית צבור) ליאסר במלאכה ולהפסיק מבעוד יום. ש"ע א"ח סי' תקס"ה. הר"ף ור"ן פ"א דתענית ופ"ד דף רע"ה ע"ד. אתון חשיבתו. סי' מן ברכה אינו.

תענית צבור. בכל יום תענית שגזורים על הצבור מפני הצרות ב"ד והזקנים וישבים בבית הכנסת ובודקים על מעשי אנשי העיר מאחר תפילת שחרית עד חצי היום ומסירין המכשולים של עבירות ומוזהרין ודורשין וחוקרים על בעל חמס ועבירות ומפרישין אותם ועל בעלי זרוע ומשפילין אותם וכיוצא בדברים אלו ומחצי היום ולערב רביע היום קורים בתורה ומפטירים בנביא ורביע היום האחרון מתפללים מנחה ומתריעין ומתודים וזועקים כפי חסם. ש"ע א"ח סי' תקע"ו. לשון רמב"ם פ"א מה' תענית. מימרא דאביי דף י"ב הובאה בהר"ף פ"א דתענית דף רס"ח ע"ב. **תענית** צבור בע"ש ויש סעודת ברית מילה דוחין אותה עד הלילה ויאכל פרוסה לכבוד סעודת שבת ופרוסה שניה לשם סעודת מילה. עיין תענית שני וחמישי שני קבל.

תענית צבור ודינו לענין מקום העננו ולענין קריאת ויחל ושי"ן שלא התענה לא יתפלל ואינו עומד לקרות בתורה מי שלא התענה. ש"ע א"ח סי' תקס"ו. עננו. עננו כל. תענית שני.

תענית צבור. כהן שאינו מתענה יצא מבית הכנסת ועומד לקרות בתורה ישראל המתענה במקום כהן. ויש מי שאומר שאין עומד לקרות בתורה בתענית צבור מי שלא התענה. ש"ע א"ח סי' תקס"ו סעיף ו'. קריאת ס"ת אסור. עפר יעקב. תענית שני וחמישי שני שמתענים.

תענית צבור. עיין בוש"ת אינו דומה. מגילת תענית. מלאכה בערבי. נדרי תענית נדר. נעשה נדרים. של"ח צבור אם.

תענית צבור. עיין הליכות אלי. דף ע"ב ע"ב על לשון תוספות דתענית דף י"ג ואיפוך אנא פירוש דנימא דפלגא קמייתא דיומא מצלו ובעו רחמי וכו' ומשני לא ס"ד וכו' זה הדבור עמוק מאד ונאמרו בו דברים והמסתבר בזה וכו' ע"ש.

תענית צבור צריך שלשה. הר"ן פ"א דמגלה דף שני"ט ע"א. דומיא דמשה אהרן וחור. ש"ע א"ח סי' תקס"ו סעיף ז'.

תענית קבל בתפילת מנחה אע"פ שהוא אוכל ושותה בלילה לא הפסיד כלום וכן אם קבל עליו להתענות שלשה או ארבעה ימים או יותר

יותר זה אחר זה להתענות בימים ויאכל בלילות אעפ"י שהוא אוכל כל הלילה לא הפסיד כלום דהוי קבלה לכולם אעפ"י שלא קבל כל אחד ואחד במנחה שלפניו. ואם קבל להתענות שני ימים רצופים מותר לאכול בלילה שביניהם אם לא פירש בהדיא אף על הלילה (מרדכי פ"ק דתעניות) ואז מתפלל בכל יום במנחה עננו (פסקי מהרא"י סי' קפ"ח). אם קבל עליו בתפילת המנחה שלשה או ארבעה תעניות ולא רצופים זה אחר זה כגון שקבל עליו להתענות שני וחמישי שני וכיוצא בזה יש מי שמתספק אי סגי בקבלה אחת לכולם או אם צריך קבלה לכל אחד ואחד (טור בשם הרא"ש). מיהו נהגו העם לקבלם בקבלה אחת וסגי בהכי וכן דעת קצת רבאנא (מרדכי והגהות מיימוניות). קבל עליו להתענות למחר והתענה ובלילה שלאחר התענית נמלך להתענות אעפ"י שלן בתעניתו שלא אכל בלילה והתענה כל היום השני אינו תענית מפני שלא קבלו עליו מבעוד יום (מימרא דרב הונא דף י"א וכגרסת הספרים שלנו הרא"ש שם). ש"ע א"ח סי' תקס"ב סעיף ז' ח' ט' הרי"ף ור"ן פ"א דתענית דף רס"ז ע"א. קבלת תענית. תענית שלא קבלו.

תענית

רשות בע"ש. מטה משה אות תשנ"ו.

תענית

שלא קבלו מבעוד יום או שלא שקעה עליו חמה לאו שמיה תענית. הרי"ף פ"א דתענית דף רס"ז ע"א וע"ב. ואימתי קבלת תענית שם. ועד מתי אוכל ושותה מי שקבל עליו תענית שם. והשרוי בתענית טועם ובלבד שלא ובלע שם דף רס"ח ע"א. ש"ע א"ח סי' תקס"ב לענין אמירת עננו. דהיינו שיראו שלשה ככבים בינונים או שהלבנה זורחת בכח ותאיר על הארץ הגהות אשרי פ"ק דתענית והגהות מיימוניות פ"א. מיהו אנו נוהגין להתפלל עננו אעפ"י שאין משלימין עד צאת הככבים תרומת הדשן סי' קנ"ז. ודוקא יחיד דאומר עננו בשומע תפילה דבלאו הכי יכול להוסיף כמו שנתבאר בסי' קי"ט אבל שליח צבור לא יאמר עננו אא"כ משלימין. שנאמר קדשו צום הרי"ף שם ע"ב. תענית לילה. תענית קבל.

תענית

שלשה ימים רצופים יום ולילה המתענה מתי יאכל. מטה משה אות תשפ"ג. יתפלל בכל יום עננו במנחה ואם התחיל במוצאי שבת אחר יבדיל וישתה והוא לא ישתה תשפ"ד. ועיין תרומת הדשן סי' קנ"ד. ראש חדש אלול ודיניו.

תענית

שמלינין בו את הצדקה כאלו שופכים דמים שנאמר מלאתי משפט צדק ילין בה ועתה מרצחים והני מילי בריפתא ותמרי אבל בזווי חיטי ושערי לית לן בה. פרש"י רגילין היו בלילי תעניות לעשות צדקה והיו עיני העניים נשואות על כך ואם ילינו נמצאו העניים רעבים שנשענו על כך והני מילי במקום שרגילים לחלק פת ותמרים דבר המוכן לאכול אבל חיטי ושערי זוויו לא נשענו העניים עליהם אותו הלילה ולית לן בה עד למחר. סנהדרין פ"ד דף ל"ה. מטה משה אות תשנ"ה ליתן צדקה ביום תענית ומעם ההפסדה ולמה מפטירין במנחה ולא בשחרית.

תענית

שני וחמישי שני. עיין מלאכה בשני בחמישי. מנהגי אסור בעל חקירה ד' וחקירה י"א. תענית ביום שמת בו אב.

תענית

שני וחמישי שני קבל עליו אדם לכל השנה ואח"כ קבל להתענות שבעה ימים רצופים אין שני וחמישי עולין לו ודלא כמ"ז ואם תענית אחוה ואחד רשות אין אחד מכסל את חברו והלכך המתענה תענית חלום בערב יוה"כ עולה לו לתענית לתענית. אם חל תענית צבור בע"ש ויש סעודת ברית מילה דוחין אותה עד הלילה ויכוין לאכול פרוסת לחם לשם סעודת שבת ועוד יאכל השניה לשם סעודת מילה וכן יעשה ערב יום כפור כדי שיהיה כמתענה תשיעי ועשירי ויבאר ההיא

היה דאין מערבין שמתה בשמחה ועיין באר עשק תשובה ל"ד דין מי שהתענה ימים רצופים וחל בהם ערב ראש חדש ומנהגו להפסיק במשמרת ראש חדש מבע"י בתענית תשעה באב ויוה"כ כיצד יעשה אם להפסיק אעפ"י שלא התנה בשעת קבלת הרצופים לאכול ביום שקודם המשמרת או אם צריך לשאול על נדרו ועל איזה מהם ישראל אם על מנהג הפסקת ר"ח שהיא מנהג או על הרצופים שהוא נדר ודעתו נוטה דחמיר טפי מנהג הפסקת ר"ח מנדרו ע"ש. בית יעקב ס"א. ועיין הלקט ח"ב תשובה רנ"א במי שנדר להתענות ארבעים יום רצופים וחלם בתוכם חלום בשבת אם עולים לו שבת ויום ראשון דתענית חל בשבת בכלל או אחד מהם ואיזה הוא או לא יועיל שום אחד מהם וצדד פנים לכאן ולכאן ע"ש וחוות יאיר תשובה ט"ו דמסיק במי שנדר להתענות שני וחמישי כל השנה ומחמת אונס התיר נדרו יום אחד שלא הפסיד שכר הימים הראשונים וגם אינו צריך לחזור ולקבל אם ירצה לנהוג יכול לסמוך על קבלה ראשונה אע"ג שהותרה לשעה הותרה מחמת אונס או צורך מצוה. נדר י תענית.

תענית שני וחמישי שני מתענים אחר החג אם אין הכהן מתענה יש לו לצאת חוץ מבה"כ ויקרא ישראל המתענה (מהר"ק שורש ט' ענף ה'). וכתב הבי"ח שאם קראו לכהן שאינו מתענה אפילו במנחה יעלה אבל ב"י כתב שאינו עולה. בשחרית מותר לעלות מגן אברהם ס"י תקס"ו ס"ק ח' א"ח ובס"ק ט' כתב אם הוא בבית הכנסת אפילו אינו יוצא אין כאן פגם וכ"כ מג"ד על ש"ע א"ח ס"י קל"ה ס"ק ה'. ועיין ש"ע א"ח ס"י תצ"ב. עיין ספר אמונת שמואל מ"ו כיון דקריאת ספר תורה בשני ובחמישי הוא מתקנת עזרא כדי שלא ילכו שלשה ימים בלא תורה מותר לקרות לכהן או לישראל שאינו מתענה לקרות בתורה בבוקר אבל בקריאת המנחה שהוקבעה מפני התענית לא יקרא אלא מי שהתענה. מהר"ק שורש ט'. ש"ע ס"י קל"ה. בי"ח תקס"ו. ועיין באר עשק תשובה כ"א דמצריך שיע"כ פנים הש"ץ שקורא בתורה ביום התענית יתענה. כתב מהר"ר גא"ל על ש"ע א"ח ס"י תקס"ו ועיין לעיל ס"י קל"ה דזהו דעת מהר"ק מיהו בית יוסף חולק עליו בשלש תעניות שאחר הפסח וסוכות ונראה דס"ל שאין צריך הכהן לצאת כיון שהוא מוחל על כבודו ואין לחוש משום פגמו כשיראו שקורין לפניו ישראל במקום כהן ואתו למימר חלל הוא דהא מנכר מלתא דכיון שידוע שאין הכל מתענים באותן השלש תעניות אתו למימר שלא עלה מפני שלא התענה ולא מפני שהוא חלל ואין צריך לומר שאם קראו אותו ואמר שאינו רוצה לעלות מפני שאינו מתענה דתו ליכא למיחש שיאמרו שמא הוא חלל ע"כ ולכן נראה לי דכל עוד שהכהן מפסק שלא לצאת הצד השוה הוא שיקראוהו והוא יענה שאינו רוצה לעלות מפני שאינו מתענה מיהו בתעניות שני חמישי שני שאין קורין בהן ויחל אלא פרשת השבוע כבסעוף ב' ג"ל שכתב שאינו מתענה יכול לקרות בתורה כיון דפרשת השבוע אף בלא תענית היתה נקראת וכן נראה מדברי המגיה לעיל ס"י קל"ה דכתב דבתעניות שקורין בהן ויחל וכו' אלמא דוקא כשקורין ויחל אין כהן קורא בשאינו מתענה. עבודת הגרשוני תשובה נ"ז בני הכנסת מתענים שני חמישי שני אחר פסח וסוכות ואין ביניהם רק ששה או שבעה שמתענים אם יש להם רשות לומר סליחות תוך שמונה עשרה ולקרות ויחל. קריאת ספר תורה בתענית. ראש חדש אסור. תענית צבור ודיניו.

תענית שני וחמישי שני שמתענים אחר החג ואחר הפסח ממתנינים עד שיעבור כל חדש ניסן ותשרי ואז מתענים מיד. ש"ע א"ח ס"י תצ"ב. כתב הפרי חדש שם דכיון שהם הרבה ימים חיישינן שמא מתוך אורך ימי השמחה באו לידי עבירה וצריכין כפרה אבל לא נהגו להתענות

אחר חג השבועות משום דכיון דלא הוי אלא יום א' או שנים לא שייך ביה שמחה טובא כ"י א"ה סוף סי' תכ"ט אבל בספר תומת ישראל ספר תמים דעים סי' קע"ח כתב דאף אחר חג שבועות מתענין. כתב מהרי"ו סי' ל"ד הנהגתי שלא להתחיל שני וחמישי שני במרחשון עד י"ז במרחשון שהוא זמן רביעה ראשונה. כתבו הגהות מיימוניות פ"א מה' תענית שבתעניות אלו וכן בעשרת ימי תשובה אם אירע סעודת ברית מצוה לאכול ואין צריך התרה. סקבא. קטן אב.

תענית שני וחמישי שני שנוהגים להתענות. מטה משה אות תשמ"ז. תשמ"ח דין קריאת ויחל. תשמ"ט אם הסכימו הקהל להתענות אין קורין בבוקר אלא פרשת השבוע ולמנחה ויחל. תש"ן אין קורין ויחל אא"כ יש בבה"כ עשרה שמתענים. תשנ"א כהן, שאינו מתענה אם עולה לקרוא בתורה. תשנ"ב אם שכח עננו הן שליה צבור הן יחיד. תשנ"ג במנחה בתענית ויחיד המתפלל עם הש"ץ לא יאמר עמו עננו. תשנ"ד יחיד המתענה יאמר עננו בלשון רבים. ועיין עבודת הגרשוני תשובה נ"ז. קטן אם מצטרף. תענית צבור כהן.

תענית שעות ואם מקצת יום ככולו. עיין תענית דף י"א ע"ב. (ושויך אם אומרים עננו) כלי יקר נביאים שמואל ויאמר שאול אל העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם מכאן דמתענין לשעות שגור מחצי יום עד הערב (ונראה דתליא בפלוגתא אם מקצת יום ככולו עיין בנויר דף ו' ע"א וע"ב) נויר דף ט"ז ע"ב אם מקצת יום ככולו. בכורות דף כ"א ע"א (ותליא אם מחוסר זמן נכנס לדיר להתעשר) פסחים דף פ"א ע"א. נדרים דף ס"א ע"א. שם דף כ"ב ע"ב (ותליא אם נדר שהותר מקצתו הותר כולו) מגלה דף כ"י ע"ב תוספות ד"ה ספרים ביממא הוא. מ"ק דף ט"ז ע"ב מעקרא מאי סבר מעקרא סבר מקצת יום ככולו שם דף י"ז ע"ב. אבל אם מותר לגלה ערב הרגל ואם יום שביעי עולה לכאן ולכאן. שם דף י"ט ע"ב ובתוס' ד"ה הלכה כאבא שאול. שם דף כ"א ע"ב תוס' ד"ה אפילו בא ביום שביעי. ש"ע א"ה סי' תקס"ב. יום מקצתו.

תענית שעות ודיניו. ש"ע א"ה סי' תקס"ב. הר"ן פ"א דתענית דף רס"ז ע"א ד"ה גרסונן. ועיין שלטי גבורים שם עמוד ב' אות א'.

תענית ששה ימים וששה לילות בשנה התל"ו הח"ר יוסף ריקיטמי מא"י. והח"ר אברהם רווגיו מליל שבת לליל שבת וקבלו מלקות ומבלו טבילות ולא כהתה עינים ולא נס ליחס כאלו לא התענו כלום וכל שומע ורואה תצילנה אזניו אשריהם ואשרי חלקם דכד אתרע גופא נשמתא שלמא כדכתב הוהר פ' תולדות ופרשת וישב ואמת הוא שהתענית צריך לחוטא אפילו ת"ח עיין ראשית חכמה שער התשובה פ"ד ובשער אהבה פ"ו דף צ"ט כתב שאנו רואים כמה בעלי תשובה מתענים שלשה ימים ושלושה לילות ויש שהתענה ארבעה ימים וארבעה לילות ויש שהתענה ששה ולא מתו ולפי דרך הטבע יאמר הרופא כי יסתכן בנפשו וכיוצא מענייני המגופים שעושים בעלי תשובה והם בריאים הכל עזר אלקי להם עכ"ל. וכתב הר"ם מה טוב איברא אנא אי אוישר חילי אבטלניה והייתי מוחה בידם כי חמירא סכנתא מאיסורא וחוששני להם מחמאת יען וביען מתחייב בנפש המתענה ששה ימים וששה לילות רצופים ואם עלה בידם פעם אחת לאו כל שעתא ושעתא מתרחיש ניסא ואין סומכין על הנס ובפירארא שלשה מתו בעניו של תענית זה בזמן המשיח המדומה שבתי צבי והאחרונים לאו כראשונים ונתמעטו חלבבות והתבונות להכיר מוגי בני אדם והתענית אינו עיקר התשובה כדכתב מהרי"ו אבואב במנורת המאור שלו חלק ר"ה וי"ל מכאן תשובה למתענים ברה"ו ובשבת טובה שאינם יודעים שתוכל להיות תשובה בלא תענית והיא אינה אלא אחת מדרכי

מדרכי התשובה והדרכים האחרים הם יותר עיקר וכן מתו בשנת תכ"ז כשבאה השמועה ממורה ששבתי צבי היה מוחק למשיח בן דוד והתענו שנים מהם ארבעה ימים וארבעה לילות ותקף מתו וכן מתו יהודים אחרים בקהלות אחרות בשביל שהתענו שלשה ימים ושלשה לילות בלבד עאכ"ז שהיא סכנה עצומה להתענות ששה ימים רצופים ושמו נפשך מאד אמר רחמנא ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש ובעל נפש יחוש לעצמו. תענית החוטאים.

תערובת אסור בשבת. אסור שנתערב בהיתר בשבת או בערב שבת ולא נודע עד שבת מותר לשער באומד הדעת אם נתבטל האסור. ת"ה ס"י נ"ד.

תערובת אסור וכמה חלוקי דינים שיש בה' תערובת בטור י"ד ס"י צ"ח צ"ט. בני שמואל מדף קל"ז עד סופו. ועיין חוות יאיר תשובה ק"ז המבאר בדוחק מה ששאלו ממנו טעם לדבר למה לא דברו הפוסקים בתערובת לח בלח דניחוש שלא נתערב יפה רק האסור עומד במקום א' כבגמרא דמכות חביות מלאות מים שנפלו לים הגדול וכו' ע"ש. עיין הרבה דיני תערובת באורך בשלטי גבורים פ' בתרא דע"ז השייכים כאן. עיין משנה ב' ג' פ"ג דמנחות תערובת הקומץ בקומץ מנחה אחרת ודיניהן. שבות יעקב ח"ב תשובה ס"ג כתב דהתנוך בית יהודה תשובה מ"א השיג על הבי"ח כשנתבטל האסור קודם שנודע התערובת דמתיר לאכלן ע"ש וכבר עשיתי סמוכות לדברי הבי"ח בספרי מנחת יעקב סוף כלל ל"ט ס"ק ח' ע"ש. ומעשה של הרב חנוך בית יהודה היה זה ארבעה בני אדם שותפים בקצבות חלקן שומן הכנתא לארבעה חלקים וכל אחד בישל את שלו והתיכו ואח"כ נודע ששומן הכנתא של אחד מהם היה מכבש מרפה ע"ש. שבות יעקב ח"ב תשו' ס"ח בד"ן שהביא בית הלל י"ד ס"י ק"י והביא שם הפלוגתא של גדולי ישראל והשיב מה ששאלת לודע הכרעתי למעשה בד"ן פ"י קודם שנודע התערובת כבר מלתי אמורה בספרי סולת למנחה כלל מ"ג ד"ן א' דעיקר כדעת הפרי חדש בקונטרס אחרון בהשגותיו על בית הלל ורק מה שפ"י קודם שנודע התערובת יש להתיר והרביעית בשר שלא פירש יש לאסור ולא אמרינן במה נפשך כיון שהוא מבהמה אחת ע"ש מלתא בטעמא גם הנה"ך השיג כה"ג על המ"ז בס"י ק"י ס"ק ח' ע"ש ודלא כפנים מאירות בס"י ק"ה שנמשך בזה אחר דעת המ"ז והבי"ח וגם שאר דברים שהאר"ך בהם שם ובס"י ק"ז רובם הם שלא לצורך כי הכל נכלל ונתבאר היטב בספרי מנחת יעקב כלל מ"ג ע"ש. ועיין כמה דינים בס"י ד אליהו למהר"א מלובלין ס"י פ"ח. דבר שבמנין, דאם נפל אחד לים הגדול מותרים השאר.

תערובת אסור וכמה חלוקי דינים שיש בענין. עיין ספר מנחת כהן בספר התערובות חלק ראשון פ"א בדיני בטול האסור על ידי תערובת לח בלח מין במינו בין מדברי תורה בין מדברי סופרים. פרק ב' בביאור דיני בטול אסורין על ידי תערובת לח בלח מין בשאינו מינו ואם טעם האסור נדון כעקרו מן התורה או לא. פ"ג מביא פירוש שני על מימרא של ר' יוחנן והוא להר"ן ומקשה עליו. פ"ד מבאר פירוש שלישי על מימרא דר' יוחנן והוא להרמב"ם ורוב הפוסקים והוא הפירוש הנכון על מימרא זו היינו בענין טעמו וממשו וטעמו ולא ממשו. פרק ה' בביאור הראיות שיש לדעת הסוברים שמעם האסור נדון כעקרו מן התורה והראיות שיש לסוברים שאינו אלא מדברי סופרים ויתבאר בו שראוי להחמיר ראשונה. פרק ו' מבאר אם ההיתר מצטרף לאסור להשלים לשעור זית וההפרש שיש בין זה הענין לד"ן טעם כעיקר וישוב דברי הרמב"ם פ"א מה' חמץ ומצה. פ"ז בד"ן גוי אם סומכין עליו להתיר תערובת

תערובת אסור בפחות מששים ואם צריך להמעים לו התערובת אעפ"י שיש בהיתר ששים. פ"ח מבאר באיזה דבר נאמן הגוי להיתר בין בשל תורה בין בשל סופרים ואם הוא נאמן לאסור. פ"ט בביאור דיני נותן טעם לפגם וכמה מינים יש מן הדברים שפוגמים את התבשיל וכל חלוקי דיניהם. פ"י בביאור דין אחר שכתבו קצת פוסקים שדבר שאינו נותן טעם לא לשבת ולא לפגם אסור. פ"יא בביאור דבר שהוא נותן טעם בר נותן טעם וכל חלוקי דיניו. פ"יב בביאור הנאי דין נותן טעם בר נותן טעם וחקירת קצת דינים שהביא מהר"ק בש"ע על עניינים אלו. פ"יג בדיון סכין חולבת שחתך בו בשר או בהפך וכן אם חתך מאכל בסכין של בשר אם מותר לאכלו בחלב וכל חלוקי דינים אלו: חלק שני פ"א בביאור דיני בטול אסורים על ידי תערובת יבש ביבש בין במינו בין שלא במינו. פ"ב בדיון בטול אסור על ידי תערובת יבש ביבש מין בשאינו מינו בין מדברי תורה בין מדברי סופרים. פ"ג ביאור דין שהביא מהר"ק בש"ע על עכבר שנפל לשכר או לחומץ. פ"ד בדיני היתר שנצלה עם אסור או שנגעו זה בזה ומבאר דין ההפרש בין דין מבושל לדין צלי. פ"ה ביאור משנת טפת חלב שנפלה על החתיכה אם יש בה בנותן טעם אסורה למה נאסרה כל החתיכה כיון שמיירי שהיא חוץ לרוטב. פ"ו היתר ואסור שנמלחו יחד ואם יש הפרש בין דין המליח לדין הצלי. פרק ז' בתשלום דיני מליח ומתי נאסר כל ההיתר הנמלח עם האסור או מתי צריך נטילת מקום או קליפה או הדחה: חלק שלישי בביאור דיני האיסורין שאינם מתבטלים אפילו באלף ודין דבר שיש לו שני ספיקות אם הוא מותר מן התורה או לאו. פ"א בדיון הדברים שאין להם בטול והם חמשה מינים המין הראשון הוא דבר חשוב ונכללים בו המין ארבעה דברים בריה חתיכה הראויה להתכבד בעלי חיים ושבעה מיני מדינה אגוזי פרך ורמוני ברו וכו' ומבאר זה המין הראשון שהוא כולל ארבעה דברים אלו. פ"ב מבאר המין השני מהדברים שאפילו באלף לא בטלי והוא כל דבר אסור שיש לו מתירין בין שתלוי היתרו בזמן או שבידו לתקנו וכל חלוקי דיניו. פ"ג בביאור המין השלישי שאינו בטל אפילו באלף והוא כולל שלשה דברים. והוא דבר אסור העשוי לתקן דבר המותר שנתערב עמו ונכללים בו שלשה דברים דבר העשוי למראה השני דבר המעמיד השלישי דבר העשוי להחמיץ כגון שאור של אסור וכיוצא. פ"ד בביאור המין הרביעי דבר הדברים שאינם מתבטלים אפילו באלף המין הרביעי הוא קצת איסורי הנאה יש מהם אסורים בכל שהוא ויש אסורים ביותר מששים והנה כל אלו התשעה דברים הנכללים בארבע מינים שזכרנו כולם בטלים מן התורה בשעורם ומדברי סופרים בלבד הוא שאינם בטלים יש קצת דברים מהם שאינם בטלים במינם אפילו באלף אבל שלא במינם בטלים בשעורם ויש שאפילו שלא במינם אינם בטלים. פ"ה בביאור המין החמישי מן הדברים שאינם מתבטלים אפילו באלף וכל חלוקי דיניו והוא כשהאסור הוא קבוע וניכר במקומו וגם ההיתר ולקח משם ואינו יודע מאיזה מהם לקח אין אותו האסור בטל מן התורה אפילו באלף. פ"ו בביאור שלשה דרכים שאפשר שתבא על ידן לידי היתר תערובת הדברים האסורים ומבאר בפרק זה הדרך הראשון והוא אם פירש אחד מן התערובת שלא בפנינו או אפילו רבים כל שהם המעוט אותם שנפרשו מותרים דאמרינן כל דפריש מרובא פריש. פ"ז בביאור הדרך השני שאפשר שתבא על ידו לידי היתר תערובת הדברים שאינם מתבטלים אפילו באלף כשאחד מן התערובת נאבד מן העולם כגון שנשרף או נאכל או נפל לים או הותרו כל האחרים אף באכילה שאנו תולים האסור הלך ואלו מותרים הם. פ"ח ביאור הדרך השלישי שאפשר

שאפשר שתהיה מותרת על ידו תערובת האיסורים שאינם מתבטלים אפילו באלף כשאחד מן התערובת חוזר ונתערב באחרים של היתר או כל אחד מן התערובת השניה הוא מותר משום ספק ספיקא לדעת רוב הפוסקים. פ"ט בביאור דיני ספק ספיקא ואם מועילים להתיר איסורין של תורה וכמה מינים יש משני ספיקות הללו וכל חלוקי דיניהם. פ"י ביאור קצת חקירות על דיני ספק ספיקא ותירוצו. פ"יא תשלום ביאור דיני ספק ספיקא ואם מועילים להתיר דבר שיש לו חזקת אסור של תורה ודבר שיש לו מתירין.

תערובת אסור. לא חשוד גוי לערב אסור בהיתר להעביר את ישראל אא"כ מרויח בדבר. הר"ן פ"ב דע"א דף שס"ב ע"א. גוים חשודים לערב.

תערובת אסור משנים או שלשה שמות כל אחד מהם מצטרף עם ההיתר לבטל חברו. משנה י' פ"ב דערלה. ש"ע י"ד סי' צ"ח סעיף ט'. אוכל שלשה מיני אסור כרת. מ"ן במינו ובשאינו. ערלה מעלה. ר"א אה שאסרה.

תערובת אסור. עיין אין מבטלין אסור לכתחילה, בשם גן המלך. אני אומר. אסור שנתערב. אפרוח בכיזה. בורית. בטול האסור. ביצה נתבטלה בתבלין אסורים. ביצה שנולדה מעוף. ביצים הוו. ביצים ודיניהם לענין. ברירה אם איכא, בשם גן המלך. ברירה ודיניה. בשמים כתושים. בשר אדם. בשר בחלב. בשר ודגים. בשר וחלב. בשר שנמלח בחלבו. בשר ששהה. בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה ומלחוהו. גבינות אשר. גבינות כשרות. גבינות שנעשו. גף העוף. דברים מותרים. דבר שבמנין. דבש שנפל. דגים ועופות. דגים מלוחים הנקחים מן הגוי. הדרא דעתא. זבובים ונמלים. זה בזה כשאומר. זה הכלל כל שהטבל. זה זה גורם. חלב ובשר. חלב ושומן. חלה דין. חלופי גוי. חמאה של גוים, נאד חמאה נבקע בתוך החטים. חמץ בפסח אסור. חמץ נוקשה. חתיכה הראויה. חתיכה עצמה נעשית נבלה. חתיכה של. חתיכה שנמלחה. חתיכות דגים. חתיכות קדשי קדשים. טבל אסור. יבש ביבש. יין לבן. יין נסך אסור. יין שרף שנעשה. כבד אוסרת. כבד שנמצא. כוס של ברכת המזון אין להיות פגום. כלי אסור והיתר. כלי סעודה. כלי שנאסר. כרכום של גוים. כרס ודין. מדומע ודינו. מדידה של מצוה. לענין לשער אסור שנתערב בשבת אם בטל או לא. מודר הנאה מחברו ודינו. בית יעקב קניד. מוח נקיבתו. מוסקו. מחט או קוץ. מחט בכית. מחט בקרקבו. מטמא מדמע ומנסך. מ"ן במינו. מלח בקערה. מליחת נבילה ושחוסה. מעמיד אין לו. מעשה היה. מרה ודינו. נוצות. ניצוק חברו. נפולה. נקור עובי. נר חנוכה שנתערב. סגולה ליון. סכין של גוים. ספיקא דאורייתא לחומרא. ספק דברי סופרים. אות ל"ב ל"ה ואות ל"ז ושאר אותיות. ספק ספיקא אפילו בדאורייתא. ספק ספיקא היכא דאתחזק. ספק ספיקא מותר אפילו ספר תורה מוטעה אם נתערב. סרכות. עופות שלשים. עוף שלא נפתח. עוף שלם. עוף שנצלה. עכבר שנפל. ערוו. פרה חולבת שיצא דם. פרה מעוברת. פרעוש בתבשיל. צונן בצונן. קאוי מה. קדירות אסור. קולית. קרקבן ודינו טרפותו. ראש כבש. ריאה שאסרה. שאור ועיסה אם הם שני מינים. שור הנסקל אסור. שיבולת שועל שמבטלין. שמן זית. שנים קדשו שתי נשים. שעור דבר אסור שנתערב

שנתערב. שתי קופות. תבשיל של חלב. תנור שהסיקו. תערובת אסור עיין מעשה. תערובת תרומה. תרומה עולה.

תערובת אסור. עיין מעשה בארבעה עשר כבשים שנשחטו ונתערבו החתיכות ואח"כ נמצא מים בתוך המוח של שלשה מהם ולא נודע אם המוח היה מקיף את המים כל החתיכות מותרות דין ספק ספיקא בתערובת לדעת ר"י ולר' אסור והיתר הארוך ובמהר"י בן לב ח"ג דף ק"ז משאת בנימין סי' ל"ז ל"ה. עיין חנוך בית יהודה תשובה צ"ו ע"ד התערובת שנמכרו עשרה בני מעים מכמה בהמות ואח"כ נמצא בהמה אחת טריפה כי נמצא מים בראשה ומסופק אם נמצא הטריפה קודם שנתבשלו או אחר שנתבשלו. מוח נקיבתו ונקיבת. מרה ודיני, חנוך בית יהודה פ"ו.

תערובת אסור שאלה מעשה ביהודי אחד מוכר אווזות שחוטות אברים ליהודים וגם לנכרים ויהי היום וישחט י"ז אווזות וימכרם כמנהגו לאברים (ונמלחו כלם יחד חוץ מן העצמות דהיינו הראשים הצווארים האגפים והרגלים) ולאחר שלשה ימים נמצא אצל יהודי אחד שקנה מאותן אברים ריאה אחת שנתמססה בענין שהיה טריפה ולא ניכר מאיזו אווז היא יורנו רבנו מה לעשות מן האברים הנמצאים בין אותם שעדיין לא נתבשלו אבל נמלחו עם בשר אחר ובין אותם שנתבשלו קודם שנודע האסור ועדיין הם בעין ומה דין הכלים שבישולם בהם ודין השומן והעורות הניתך מהם ושכרו כפול ומכופל מן השמים: תשובה גרסינן בחולין פ' גיד הנשה הביאו הר"ף בהלכותיו דף תשי"ב ע"ב אמר רב בשר הנעלם מן העין אסור מתיבי מקולין ושבחי ישראל בשר הנמצא ביד גוי מותר נמצא שאני תא שמע תשע חנויות כולן מוכרות בשר שחוטת והאחת מוכרת בשר נבילה לקח מאחת מהן ואינו יודע מאיזו לקח ספיקו אסור ובנמצא הלך אחר הרוב וכו' וכתב עליו הר"ן ז"ל וכתבו התוספות דלא מקרי קבוע אלא כשהיה האסור נודע קודם שלקח (הבשר) אבל אם לא נודע האסור בשעה שלקח אע"פ שאחר שלקח נתגלה האסור ונעשה קבוע לא אמרינן ביה דליהו קבוע למפרע ונפק מינה למי שלקח בשר מן המקולין ואח"כ נודע שהיה טריפה ביניהם דשרי כיון דבשעה שלקח הלבשר לא היה קבוע ודיון קבוע שהיה כמחצה על מחצה חדוש הוא ואין בו אלא מהדרוש ואילך כלומר משנעשה קבוע אבל למפרע לא ע"כ וכ"כ בעל מגיד משנה בפ"ה מה' מאכלות אסורות בשם הרשב"א על הרמב"ם פסקת עשר חנויות וכו' הובא ג"כ בש"ע י"ד סי' ק"י ע"ש ובש"ך ס"ק י"ד. ומעשה רב ממה שאירע במצרים יע"א שנמצא מחט בכרם והטריפוהו ב"ד ולא נודע מאיזו בהמה הוא ובאותו היום נשחטו במקולין ח' בהמות ונתחלק הבשר בדי' חנויות ולא נמצא הטריפה אלא לאחר חצות ופסקו חכמי הדור שכל מה שנמכר עד שעה שנמצאת הטריפה בחזקת כשרות ואמנם משם ואילך לא יקנו עוד בשר מאותן חנויות שלקחו מאותו מקולין והכריזו ככה במחנה העברים כאשר עיניך תחזינה מישרים בדרכי נועם י"ד שאלה ז' ואע"ג דהרב המחבר גמגם בהיתר זה בסוף דבריו הודה ולא בוש שכתב ב"ד היה יפה במה שדמיוהו לההיא דהרשב"א יען וביען בכל חנות היו שלשה רביעים כשר ורביע פסול והדרן לכללין דיבש ביבש חד בתרי בטיל. והשתא דאתינן להכי אף אנן בנד"ד נימא דכיון דלא נמצאת הטריפה אלא לאחר שמכרו כל האווזות כי הכל מותר כיון שלא נפל חספק בקבוע אלא לאחר שפירש וכיון דהרוב כשר. וכל זה טוב וישר הוא להתיר הראשים הרגלים האגפים וכל העצמות לפי שלא נמלחו יחד ואע"ג דאית בהו הרגלים החשיבי חתיכה הראויה להתכבד כמ"ש הש"ע ב"ד סי' ק"א סעיף ג' בהנה בשם הארוך ז"ל רגלים של עופות

עופות מלבד הגלי האווות לא השיבי כלל ובטלי מ"מ בנד"ד אינו מעלה ולא מוריד כיון דלא נודע האסור אלא לאחר שנמכר הכל כדכתב מרנא בשלחנו הטהור סי' ק"ו סעיף ה' ז"ל מי שלקח בשר מן המקולין ואפילו חתיכה הראויה להתכבד וכו' וכן הוא גם לשון הרשב"א אשר ציינתו במגיד משנה הנ"ל ואפילו חתיכה חשובה וכו'. אבל גופי האווות והעורות עם השומן שנמלחו יחד אחת דתם לאסור משום דמלות הרי הוא כרותה כדגרסין בפרק כל הבשר הביאו הרי"ף בהלכותיו דף תש"ב ע"ב רב מרי בר רחל אימלח ליה בשר שחוטא בהדי בשר נבילה מליחא אתא לקמיה דרבא אמר ליה אלה הטמאים לאסור צירן ורוטבן וקיפן ז"ל אימלח ליה בשר שחוטא בהדי בשר נבילה בכלי נקוב כמשפט מולחי בשר וקא מבעיא ליה מי אמרינן כי היכי דלגבי דם לא חיישינן דלמא פליט עליון ובלע תחתון דכל זמן דטרודין לפלוט אין בולעים ושניהם נחים יחד בפלישתן הכא נמי לא שנא או לא הטמאים לכם בכל השרץ לאסור צירן רוטבן וקיפן בשר ותכלין הנקבץ בשולי קדירה וכיון דצירן אסור מתסר בשר שחוטא מחמת ציר בשר נבילה שהציר נוה לבלוע יותר מן הדם ע"כ וכן נראה מדברי הרמב"ם שכתב בפי"ט מה' מאכלות אסורות בשר נבילה מלוח שנבלל עמו בשר שחוטא הרי זה נאסר מפני שתמצית הנבילה נבלעת בתוך בשר השחוטא וא"א לעמוד עליו לא על הטעם ולא על האסור וכו' ואע"ג שכתב בפי"ז אין מולחין חלבנים עם בשר ולא מדיחין עם בשר וכו' וכתב עליו הרב המגיד שנראה מדבריו שאם עבר ומלח לא נאסר הבשר כבר הליץ בעדו מרנא בב"י סי' ע"י ד"ה בשר שחוטא באמרו דהתם מיירי בתלבים שאין חייבים עליהם כרת או במליחה כל זהו ושאר תירוצין ע"ש ומהרי"ט תשו' צ"ו וכן פסק הטור י"ד סי' הנ"ל ז"ל בשר שחוטא שנמלח עם בשר נבילה אסור אעפ"י שאינו בולע מדם הטריפה בולע מצירה וע"ש בכה"ג אות ל"ז בארוכה ואע"ג דראב"ה ורבנו אפרים והרמב"ן כדאיתא בב"י סי' ק"ה והתוספות והרא"ש כמו שכתב מהרמ"א בשאלת כ"ח ע"ש כולהו ס"ל דבטול בששים אינו צריך גבי מליחה אלא די בקליפה משום דאין אסור עובר בכל אלא נשאר במקומו מ"מ דכיון דרובא דרבוותא סבירא להו דמליחה בששים הכי נקטינן כמ"ש הבי"י סי' ק"ה דף צ"ט ע"א וכן פסק מרדכי פ' גיד הנשה בסופו בשם מהר"ם והרבה גאונים וכן כתב גם בפרק כל הבשר בשם ר"י הלאן וגאונים רבים וא"י מכללם לשער בששים וכ"כ בשערי דורא וכתוב בהגה בשם מהרא"י ז"ל שער ל"ד דנהנינן בם עיין בשאלה כ"ח הנ"ל ועיין בתרומת הרשן שאלה קנ"ט וז"ל בסעודת ברית מילה מלחו בשר הרבה מבקר וצאן בכלי מנוקב א' ומלחו גם בכלי אחר אווות ואחר ששהו הכל שיעור מליחה ויותר כמו חצי שעה לקחו העופות המלוחות ושמו אותם על הבשר המלוח והפכו כל הבשר עם האווות מלמטה למעלה וכו' ונמצא אה"כ שאוח א' טריפה היתה ואין בכל הבשר ששים אפילו כנגד עוף א' ונשאל אם יש שום צד להתיר בכה"ג או לא ותראה בתשובתי כמה יגיעות יגע להתיר כל הבשר שנגע באווות לאחר ששהו האווות והבשר כשעור מליחה משום דהוי כצונן הנוגע בצונן ולא בעי רק הדחה ומ"מ לא התיר אלא לצורך סעודת מצוה אבל האווות עצמן לא עלה בדעתו להתיר מעולם אפילו במקום מצוה והפסד מרובה לפי שנמלחו יחד וכמ"ש בעל כנה"ג סי' ק"ה אות ס"ג וז"ל מכה לשון זה מוכח שכל האווים נאסרו במליחה וכו' עיין עוד שם מעשה שבא לידו בעוף שנשבר בו עצם הקולית בענין שהיה טריפה ונמלחו עמו מ' תרנגולות אחרות ואסר כל התרנגולות ע"ש בארוכה. אם כן איפו בנדון שלפנינו שנמלחו יחד כל גופי האווות ועורותיהן ושומן הטריפה עם הכשרות ואין ששים נגד הטריפה דבר ברור וידוע הוא שצריך

שצריך לאסור כל התערבות וכל השומן הניתך מאלה העורות והכרכשות
אם נעשו מהן וכל התוכי העור אשר ניתך מהן השומן הנקראים גריבאני
או סטרוסאלי בלעז. ולענין בשר אחר שנמלח או נתבשל עם אחת
מהחתיכות האסורות האלה (חוץ מהחתיכה עצמה שנמצא בה הטרפות)
אם יאסר ברליכא ששים או לא מטעם חתיכה עצמה נעשית נבילה כבר
גודע לכל פוסק דכמה ספקי איכא הכא חדא אי אמרינן חתיכה נעשית
נבילה בבשר בחלב לבדו או בכל האיסורין עיין על זה בבית יוסף בשלחנו
סי' ק"ו וסי' צ"ב ועיין פ"ח ס"ק י"ד וש"ך ס"ק א' ובשאר אחרונים. שנית
מספקא לן בענין מליח הרי הוא כרותח דכשאמרינן בגמ' בפרק כל הבשר
דהיינו שאינו נאכל מחמת מלחו לשוויה כרותח או לא רבו הפירושים
ולא ודעינן אם מליח לקדירה הוי אינו נאכל מחמת מלחו דהא רש"י פירש
שם וז"ל אינו נות ליאכל מחמת מלחו מחמת רוב מלח שבו עד ששורין
ומדחים אותו במים כעין מליחת בשר להצניע. והר"ר גאל (עיין מרדכי שם
דף תשל"ח ע"ב מע"א סי' תשי"ד) פירש דלא מקרי אינו נאכל מחמת מלחו
אלא כשנמלח כעין עבוד שמולחין אותו לצורך הדרך ולכן התיר נגית מלאה
בשר שנמלח ולא נתנקר ונמלח עם החלב וכו' ע"ש ועיין בב"י וש"ע י"ד
סי' צ"א סעיף ה' ות"ח סי' כ'. שלישית מספקין אם במליח די בקליפה
או צריך ששים כדכתיבנא לעיל ועיין ש"ע סי' ק"ה וצ"א ואע"ג דבכל הני
פלוגתא דרבוותא קיימא לן להחמיר כאשר הסכימו רוב האחרונים לא נימא
הכי בפסק רביעי היינו אם לענין מליחת אמרינן חתיכה נעשית נבילה ועל
זה צריכים אנו למודעי הוא בעל כנה"ג י"ד סי' ק"ה בהגהות ב"י אות ע'
זה לשונו וסבירא להו דאמרינן חתיכה נעשית נבילה אף במליחה וכן נראה
מדברי מהרי"ו ובספר ת"ח כלל ל"ח אות ב' צדד לומר דבהפסד מרובה
או לעני בדבר חשוב יש להתיר במליחה שלא לומר חתיכה נעשית נבילה
ובאר שבע דף פ"ב ע"א הקשה עליו והסכים דבכל מקום אמרינן חתיכה
נעשית נבילה למאן דס"ל הכי ובש"ך סי' צ"ב אות י"ד דחה דברי באר
שבע והסכים לדעת הרב ועיין שפתי כהן סי' כ"ב ס"ק ו' ותמה על הרב
בעל המפה למה לא ביאר בספר המפה דבהפסד מרובה או לעני בדבר
חשוב לא אמרינן חתיכה נעשית נבילה וע"ע כנה"ג י"ד סי' צ"ב בהגהות
ב"י אות מ"ד. אם כן לא מסתפינא ואמונא דלענין התערבות השניות משערינן
כנגד האסור הנבלע בחתיכה ולא כנגד כל החתיכה כדאיתא בב"י וש"ע י"ד
סי' ק"ו דחסה תורה על ממונן של ישראל ובפרט בכמה ספקי דספקי
דרבנן להקל. ואם תשאל עוד עד כמה מקרי הפסד מרובה אשכילך ואורך
בדרך זו תלך זו דרך בעל נחלת שבעה תשובה נ"ה שהוא בתרא דבתרא
שאחרי שנשא ונתן הרבה בהלכה לימד מדברי אסור והיתר הארוך כלל ב'
דין א' דהפסד מועט מקרי כבוד של תרנגולת ויונה ויותר מזה מקרי הפסד
מרובה ואח"כ לימד מדברי ת"ה סי' של"ו דמי שרוצה להיות סן המחמירין
כל מה שהוא הפסד הקרן יותר משתות קצת הוי הפסד מרובה בלי ספק
ע"ש ראיותיו ובסוף דבריו העלה דמצוה לבצוע ולחלק בין עני לעשיר
דבעני הוי הפסד מרובה יותר מכבוד של תרנגולת או יונה אבל בהפסד
יותר משתות הקרן הוי הפסד מרובה אפילו לעשיר ועיין הר"ש הלוי י"ש.
שער אפרים פ"ח. הלקט ח"א רצ"ג שהאריך בענין זה. חנוך בית יהודה
תשובה צ"ו האריך. ומה ששאלת בענין הכלים אשיבך בקצרה דקמחא
טחינא היא בנחלת יעקב דף ל"ד ע"ב ודף ל"ה סי' מ"ב ועיין דף ל"ו כל
סימן מ"ג דבענין הפסד מרובה אחר מעת לעת שנתבשל. בהם האסור אע"ג
דנותן מעט לפגם אסור לכתחילה מותרים הכלי חרס לכתחילה לבשל בהם
דכיון דאין לכלי חרס תקנה אלא בשבירה הוי לכתחילה רידוהו כדעבד
דכלי מתכת והכלי מתכות דיש להם היתר בהגעלה מנעילן והם טהורים
ועיין

ועיין בזה בארוכה בספר עמור בכורי קציר סי' א' ד"ה כללא דמילתא. זהו מה שנשאתי ונתתי בהלכה לפני מורי ורבי מובהק הרב המולל והרופא הבקי כמהר"ר יצחק לאמפרונטי נר"ו והשיב לי הדברים האלה ניתנו ליכתב ולעשות מהם מעשה נאם אברהם בלא"א כמ"ר משה הכהן זל"ה כותב וחותם פה פירארא בשנת התע"ט שלחי חדש סיון. דיעבד חשיב. התיכה עצמה נעשית נבלה. כלי בלוע מספק איסור. כלי חרס אינו יוצא. מעשה היה בעיר ריגיו, שם מעשה שהיה בעיר אנקונא. עשה דוחה את לא תעשה המעם. קולית ודין יציאתו, בשם באר עשק תשובה ס"ח היתר כלי חרס אחר כ"ד שעות. שוחט מוחזק בכשרות.

תערובת בעלי חיים, ש"ע י"ד סי' ק"י. ועיין סי' פ"א. תורת חמאת כלל מ"ב דין ג'. בעלי חיים חשיב.

תערובת גבנות, ש"ע י"ד סי' פ"א. גבנות.

תערובת דמאי. עיין דמאי אינו אסור.

תערובת דמים. עיין תנן התם אמרינן, דם קדשים שנתערב במים.

תערובת הלה. ש"ע י"ד סי' שכ"ג שכ"ד. הלה דין.

תערובת חמץ אם חוזר ונעור בפסח פלוגתא דפוסקים. ש"ע א"ח סי' תמ"ז סעיף ד'. עיין פני יהושע תשובה מ'. חמץ נוקשה.

תערובת חמץ אסור באכילה בפסח שנא' בפ' בא כל מחמצת לא

תאכלו. פסחים פ' אלו עוברין ופ' כל שעה. רמב"ם פ"א ופ"ד מה' חמץ ומצה. סמ"ג חלק לא תעשה סי' ע"ט. א"ח סי' תמ"ז. חלק אדם נתיב ה' חלק ה' רבנו ירוחם. כלבו סי' מ"ח. אגור סי' תשל"ח. הר"ן פ"ה דע"ז דף שפ"ו ע"ב מע"ב הביא מחלוקת המפרשים אם חמץ בפסח אסור תערובתו במשהו אפילו בהנאה או באכילה לבד. אבל אין חייבין כרת על אכילת התערובת רמב"ם פ"א מה' חמץ ומצה. משנה א' פ"ג דפסחים ר"ע ת"ש. עיין פני יהושע א"ח תשובה ה' ומ'.

תערובת חמץ במשהו דרבנן הוא. הר"ף פ"ב דפסחים דף רל"ח ע"ב.

הר"ל שנתערב לתוכו קמח ש"ע א"ח סי' תס"ד. ועיין דיני תערובת חמץ בתוך הפסח בין במינו בין שלא במינו במשהו ש"ע א"ח סי' תמ"ז. אפילו בהנאה. ועיין בסי' תס"ז. ובדין אסור משהו בפסח שנתערב קודם פסח מהר"י טראני א"ח א' מ'. הר"ן פ"ה דע"ז דף שפ"ו ע"א. חמה. יין לבן.

תערובת חמץ בפסח אסור במשהו דחמץ בזמנו בין במינו ובין שלא

במינו אסור במשהו ושלא בזמנו מותר כרבי שמעון דרבי שמעון לא קנים (חמץ של ישראל שעבר עליו הפסח) אלא בעיניה אבל על ידי תערובת לא. הר"ף ור"ן פ"ב דפסחים דף רל"ג ע"א. ש"ע א"ח סי' תמ"ז תמ"ז תמ"ח. רמב"ם פ"א מה' חמץ ומצה.

תערובת חמץ משש שעות ולמעלה עד הלילה אינו אסור במשהו אלא דינו כשאר איסורין. ש"ע א"ח סי' תמ"ז סעיף ב'.

תערובת חמץ עוברים עליו משום בל יראה ובל ימצא. וחמץ שנתעפש ודינו ש"ע א"ח סי' תמ"ב. רמב"ם פ"ד מה' חמץ ומצה. משנה

א' פ"ג דפסחים. ודוק בדברים הנאכלים אבל דבר שיש בו תערובת חמץ ואינו ראוי לאכילה מותר לקיימו בפסח. ועיין משנה הר"ף ור"ן פ"ג דפסחים דף רל"ש ע"ב. ואלו עוברין בפסח. ש"ע שם. כגון המוריים וכותה הבבלי ושכר המרי וחומץ האדומי וזיתים המצרי וזמן של צבעים ועמילן של טבחים וקולן של סופרים וכל כיוצא באלו הדברים הנאכלים אבל תערובת חמץ שאינו ראוי לאכילה מותר לקיימו וכו' כגון עריבת העבדנין שנתן לתוכה קמח ועורות אפילו נתנן שעה אחת קודם הבעור הרי זה מותר לקיימו ואם

לא נתן העורות ונתן הקמח קודם שלשה ימים לשעת הביעור מותר לקיימו שהרי נפסד והבאיש תוך שלשה ימים חייב לבער וכן הקילור והרמיה והאפסלון והתריא"קא שנתן לתוכן חמץ מותר לקיימן בפסח שהרי נפסדה צורת החמץ. פת עצמה שעפשה ונפסלה מלאכול הכלב ומלוגמא שנסרחה אינו חייב לבער ועיין שלמי גבורים שם אות ד'. כתב מהר"ד גא"ל על ש"ע א"ח סי' תמ"ב סעיף א' ס"ק א' לכאורה נראה במה שכתב המחבר דתערובת עוברים עליו בכל יראה ובל ימצא לא מיירי אלא בתערובות שיש בו כזית בכדי אכילת פרס וכן הוא דעת הר"ף והרא"ש וטור שכתב כל שאין בו בתערובת כזית בכדי אכילת פרס מותר להשחותן בפסח דכל שאינו עובר בלאו על אכילתו לא גזרו רבנן להשהותו ופסקו חכמים דפליגי עליה דר"א בברייתא פ' ואלו עוברים ולא כסתם מתניתין וכ"פ הרמב"ן והר"ן פ' הנ"ל וה"ה פ"ד מה' חמץ ומצה וכתב שם שכן דעת רמב"ם מיהו הר"ש הלוי פסק כסתם מתניתין ופי' כפרש"י היינו ואלו עוברים בכל יראה ולדעתו אפילו כשאין בתערובת כזית בכדי אכילת פרס עובר עליו וכתב ה"ה דיש מן הגאונים דס"ל הכי וגם הרמ"ך הביאו ה"ה שם כתב שכן דעת רמב"ם דמחמיר בהשחיתו יותר מבאכילה דאע"ג דללקות על האכילה בעיא כזית בכדי אכילת פרס דבלאו הכי הוי כאוכל כחצי זית היום וכחצי זית למחר מכל מקום לעבור עליו בכל יראה ובל ימצא בבציר מהכו סגי דכיון שיש בתערובת זה כזית חמץ מה לי שיהיה בכדי אכילת פרס או יותר ועובר הוא על קיומו וגם בב"י וכ"מ פרק הנ"ל כתב בהד"א שכן דעת רמב"ם וכמ"ש הרמ"ך דבשהייה פסק כסתם מתניתין וכפרש"י לכן נ"ל דכיון שהמחבר תפס כאן לשון הרמב"ם שכתב בסתם דתערובת חמץ עוברים עליו וכו' ולא חלק בין כזית בכדי אכילת פרס או לא נראה דס"ל כדעת רמב"ם והרמ"ך ואחרים דלעיל להחמיר שהרי הוא עצמו בכסף משנה כתב הטעם הזה בעצמו על דברי רמב"ם וכנ"ל ועוד דכיון דשקול ושרי אליביה ליישב דבריו ש"מ דס"ל כותיה ולדעתו כל שיש כזית בתוך כל התערובת אע"ג שהוא ביותר מכדי אכילת פרס עובר עליו בכל יראה ובל ימצא אבל אם אין בו כזית אע"ג דאינו עובר איסורא מיהא איכא כל שלא נתבטל קודם הפסח בששים דאו מותר לקיימו לכתחילה דאינו חוזר ונעור אלא לענף אכילה לא לענף קיום כדלקמן סעיף י' ואע"ג דלפי סדר הפסק שכתב בהקדמת בית יוסף ה"ל לפסוק כדעת הר"ף והרא"ש ואחרים מ"מ משום חומר איסור חמץ רצה לפסוק כרמב"ם להחמיר וכ"ש דלאידך טעמא דאמרינן בגמרא שצריך לבער דלמא אתי למיכל מניה אפילו לרבנן אסור להשהותו אפילו פחות מכזית וכמ"ש ב"י על דברי הטור דק"ל חצי שעור דאורייתא אע"ג שאין בו לאו לפיכך נראה דמרבנן חייב לבערו ואע"ג דרבי שמעון קנים בחמץ שעבר עליו הפסח הואיל ועבר על כל יראה ובל ימצא וק"ל דלא קנים ר"ש בחמץ ע"י תערובת דנראה דבתערובת אינו עובר מ"מ צ"ל לדעת זו דה"מ כשנתערב אחר הפסח כמ"ש הטור סי' תמ"ב וה"ה ספ"ד מה' חמץ ומצה וכי אמרינן דעוברים על חמץ או תערובת חמץ היינו כל שלא בטלו אכל אם בטלו קודם זמן אסורו שוב אינו עובר דמדאורייתא בבטול סגי אפילו לחמץ ידוע והבעור מדרבנן כמ"ש ריש סי' תל"א ועיין אלשקאר סי' ס"ט על דברי הרמב"ם. כתב הטור ריש סי' תמ"ב ופסק הרמב"ם ז"ל כרבי אליעזר שכתב תערובת חמץ עוברין עליו עיין רשד"ם א"ח כ"ה. שבות יעקב ח"ב תשובה ט"ז חומץ יין שנתערב עם האם של חומץ שכר ונתחמץ מחומץ זה עד רביעית או חמישית אם מותר לקיימו בפסח לכאורה נראה להתיר וראה מירושלמי פ"ב דערלה מ"מ מסיק דאין לסמוך על זה באיסורים החמוריים כיון שלא נמצא בגמרא דידן ופוסקים וכ"פ המ"א ובתשובת פנים מאורות סי' ק"ז השיג על המגן אברהם ודברי המגן אברהם. פני יהושע א"ח תשובה

ח' יהודי עירב עניי'ם שכבר פג מעמיה ביון שרף של חמץ בין עניי'ם טוב והיה מרמה את הבריות למכור העניי'ם רע בטוב ויקר מקרה בלתי מהור כי בערב פסח נתערב מן העניי'ם בתוך הלקריץ של פסח מה דינם והתיר. פני יהושע אי"ח שאלה מ' בענין שק של קמח שנפל לטיט דכתב המרדכי דאסור לאכלו בפסח משום דמפרך ונכנס עם השאר וחסך בפסח במשהו ע"ש באורך. פני יהושע אי"ח שאלה י"ג ישראל שכת למכור יין שרף שלו לגוים קודם פסח ועבר עליו הפסח והחזיק גדול שכת ורצה חכם גדול להתירו בהנאה מטעמים המבוארים בשאלה וגם המחבר הסכים להתיר. פני יהושע אי"ח סי' ט"ו חמץ שנתערב משהו בתוך הפסח ועבר עליו הפסח שלא שרפו בחול המועד גם אי"א לשרפו כגון שנתערב בשבועי של פסח אם מחוייבים לשרפו אחר הפסח או לא. ושם מבאר דין ישראל ששכת לבער בלילות צוקארו מחופה שקדים ועניי'ם ושאר מיני גרעינין וזכר בתוך הפסח.

תערובת חמץ עיין אורז בפסח. אלו עוברין. ארבע תרנגולים. בשר יבש. בשר ישי. גבינה בפסח. דבש שאוסר. דגים מלוחים. דגן משמע. חטה או שעורה בתבשיל. חטה שנמצאת. חמץ בפסח אוסר. חמץ נוקשה. חמץ קל. חתיכה של חמץ. מאבאקו מותר. יין לבן. יין שרוף. כרכשות. לעולם תהא דעתו של אדם מעורבת. מוליאתא. מים שרופים. מלח בקערה. נוקאניקא. צוקארו. קולא בחמץ. ריחא לאו. שבולת שועל שנמצא. שומן מהותך. שקים חרשים. תבשיל שנמצא.

תערובת חמץ קל משאר איסורין. משנה א' פ"ג דפסחים ת"מ. חמץ קל. **תערובת חמץ שאינו מאכל אדם.** כלל או שאינו מאכל כל אדם כגון התריאק"ה אעפ"י שמתר לקיימו אסור לאכלו עד אחר הפסח. ש"ע אי"ח סי' תמ"ב. עיין סי' תמ"ז סעיף ד' דיש חולקים ומתירים אם נתבטל קודם הפסח והכי קיימא לן.

תערובת טבל עם חולין ומעשר. עיין זה הכלל כל זמן. **תערובת יין נסך.** עיין יין נסך. יין רמונים. מין במינו במה. צונן בצונן. קיוה א. שכר לפעמים. תתאה גבר.

תערובת יין נסך. ש"ע י"ד סי' קכ"ו קליד קל"ז. עיין עבודת הגרשוני נ"ו מעשה שהיה מתערבתם סתם יינם עם יין כשר דיש מי שירצה להורות דקמא בטיל עיי"ש והוא ז"ל נטה להחמיר.

תערובת כל דבר חוזר להיות כתחילתו. משנה ד' פ"ז דדמאי ר"ע.

תערובת כלים של בשר וגבינה ואיסורין. ש"ע י"ד סי' צ"ה. ובסי' קכ"ב סעיף ח' כלי שנתערב באחרים ולא ניכר ובלע איסור בטל ברוב. ועיין ש"ע י"ד סי' צ"ג סעיף א' ובפרי חדש ס"ק ג'. בית חדש סוף סימן קכ"ב על טור י"ד הביא על דין הרשב"א המובא בטור ז"ל כבר כתבתי דלאו דוקא בלע איסור דה"ה כלי של בשר שנתערב בשל חלב או איפכא אלא דאורחא דמילתא נקט הרשב"א כלי שנאסר בבליעת איסור דכיון דרגילות הוא לחרוץ כלי חלב ניכר הוא בין כלים של בשר ע"ל סוף סי' ק"ב ועוד דכיון דראיות הרשב"א לדין זה הוא מאיסור טבל ומעשר לפיכך כתב בשל איסור עכ"ל הב"ח. ובסוף סי' ק"ב הביא תשובת בן לב דף קל"א ופלפל בחכמה וסיים דאין חלוק בין כלי בשר וחלב ובין כלי אסור בבשר ועיין פרי חדש י"ד סי' ק"ב ס"ק ח' קיים דברי הבן לב לחלק בין כלי הבלוע בליעת אסור שנתערב בבשר לכלי בשר בכלי חלב. כנה"ג י"ד סי' קכ"ב על הנהגות ב"י אות כ"ד הביא הפלוגתא הנ"ל. כלי אסור והותר. כלי שנאסר בבליעת אסור. תערובת אסור שאלה. בסוף הפסק.

תערובת מעות מעשר שני עם מעות חולין. עיין זה הכלל המתלקטים.

תערובת נשים. עיין נשי התערובות. שנים קדשו שתי נשים.

תערובת עבודה זרה. ש"ע י"ד ס"י ק"מ. עבודה זרה.

תערובת. עיין אותו ואת בנו וכל דיניו. דברים הנכללין כשאנו דנין

על החלק. האומר הרי עלי במחבת והביא במרחשת. הכל

יכולין. זבחים נתערבו. זה בזה כשאומר. זריקת דמים על המזבח.

חייבי מיתות נתערבו. חלבי הקרבנות אין מערבין. ים המלח לא.

לערבינהו ולתנינהו. מזג כי כתיב. מנחות שנתערבו. מנחת נסכים

רמב"ם. מסיכה יין במים. מקה איזה דברים אסור לערב בו. נסוך

היין ודיניו. נסכים לעולם אין מערבין. נשי התערובות. ספק דרוסה.

פירות אין מערבין. פירות עשבים פרחים מרוקחים. פירות פקדון.

קיקול אטא ברכתה, ד"ה יישר חיליה דבכל תערובת שיש בו מחמשת

המינים אולינן בתר חמשת המינים לענין ברכה אע"ג שהם מעוט התערובת

שאר מינים אינו כן אלא אולינן לעולם בתר רובא אפילו המעוט בא ליתן

טעם, ובדבור המתחיל אמנם אחרי הדברים והאמת דאף בחמשת המינים

כל שבאים לדבוקי בעלמא בטלים הם אף אם הם הרוב אבל כל שהם

באים לדבק ולהכשיר נמו התבשיל אוי אינם בטלים, ובדבור המתחיל ועל

מה שהקשית - לבעל מגן דוד א"ה ס"י ר"ח ס"ק ד' הא דאמרינן דחמשת

המינים כשבאים לדבק בטלים לגבי תבשיל היינו דוקא כשהם המעוט אמנם

כשהם רובא אינם בטלים אפילו באים לדבק ומברכינן על התערובת בורא

מיני מזונות, ועיין שם לאחור בדבור המתחיל עוד כתב מעכ"ת ז"ל. רוצח

נתערב. שנים קדשו שתי נשים.

תערובת קרבן פסח. עיין קרבן פסח אסור להניחו.

תערובת תרומה מין בשאינו מינו בנותן טעם לפיכך בצל מחותך שנתבשל

עם התבשיל אם הבצל תרומה והתבשיל חולין ויש בו טעם

הבצל הרי התבשיל אסור לזרים ואם הבצל חולין והתבשיל תרומה ונמצא טעם

התבשיל בבצל הרי הבצל אסור. ערשים שנתבשלו ואח"כ השליך לתוכן

בצל יבש אם היה שלם הרי זה מותר ואם היה מחותך בנותן טעם ושאר

כל התבשיל בין שהשליך הבצל אחר שנתבשל בין שבשלו עם התבשיל

בין שלם בין מחותך משערין אותו בנותן טעם ומפני מה בצל שלם בתוך

ערשים אין משערין אותו מפני שאינו שואב מהן שהרי הוא שלם ולא פולט

לתוכן שכבר נתבשלו ואם היו הבצלים רבים הרי הן כמחותך וכן אם ניטל

פיטמתו וקליפתו החיצונה או שהיה לה הרי הוא כמחותך והקפלוט בין לה

בין יבש בין שלם בין מחותך בנותן טעם. רמב"ם פשו" מה' תרומות פסקא

ח'. משנה א' פ"י דתרומות וירושלמי שם הביאו הכסף משנה. הכובש ירק

של חולין עם ירק של תרומה הרי זה מותר לזולין חוץ מן החסית הם מיני

בצלים וחציר ושומים שאם כבש ירק של חולין עם בצלים של תרומה או

בצלים חולין עם בצלים של תרומה הרי אלו אסורין כבש ירק של תרומה

עם בצל של חולין הרי הבצל מותר לזרים פסקא ט' ומשנה י' פ"י דתרומות.

זיתי חולין שכבשן עם זיתי תרומה אם היו פצועין אלו ואלו או שהיו חולין

פצועין ושל תרומה שלמים או שכבשן במי תרומה הרי אלו אסורין אבל

אם היו שניהם שלמים או שהיו זיתי תרומה פצועין וזיתי החולין שלמים

הרי אלו מותרים לפי שהפצועין שואבות מן השלמים פסקא י' ומשנה ז'

פ"י דתרומות. מי כבשים מי שלקות של תרומה הרי הם אסורים לזרים

פסקא י"א ומשנה י"ב פ"י דתרומות. השבת עד שלא נתנה טעם בקדירה

יש בה משום תרומה משנתנה טעם בקדירה אין משום תרומה פסקא י"ב

ומשנה ד' פ' בתרא דעוקצין. הרואה פת חמה ונתנה על פי חבית של יין

תרומה

תרומה אם היתה פת חטים הפת מותרת ושל שעורים אסורה מפני שהשעורים שואבות פסקא י"ג משנה ג' פ"י דתרומות. תנור שהסיקו בכמון של תרומה ואפה בו את הפת הפת מותרת שאין בה טעם כמון אלא ריחו והריח אינו אסור פסקא י"ד משנה ד' פ"י דתרומות. שעורין של תרומה שנפלו לבור של מים אעפ"י שהבאישו מימיו הרי הן מותרין שאין נותן טעם לפגם אסור פסקא מ"ו ומשנה ד' פ"י דתרומות. תלתן של תרומה הוא ועצו שנפל לתוך בור של יין אם בורע התלתן כדי ליתן לבורו טעם ביין הרי היין אסור פסקא י"ו משנה ה' פ"י דתרומות. וכן הדין במעשר שני אבל תלתן של שביעית או של כלאי הכרם או של הקדש אם יש בורע ובעץ פרי ליתן טעם משנה שס. ועיין יד אליהו למהר"א מלובלין סי' פ"ח בענין ריח של אסור. ספר תורה מוטעה אם נתערב.

תער. עיין זקן נתאספו ושאלוני. פאות.

תעשה ולא מן העשוי. משנה ד' דסוכה ר"ע. משנה ה' ר"ע. משנה ז' ת"מ. משנה ח' ר"ע ת"מ. ולענין ציצית ש"ע א"ח סי' י' וסי' מ"ו. הרי"ף ור"ן פ"א דסוכה דף של"ו ע"ב ודף של"ו ע"א ודף של"ח ע"א. הרי"ף ור"ן שם. ש"ע א"ח סי' תרכ"ו סעיף ב' וסעיף ג' בהגה. ופירוש תעשה ולא מן העשוי ר"ל תעשה בכשרות ולא מן העשוי בפסול ש"ע א"ח סי' תרכ"ט סעיף מ"ו. ש"ע א"ח סי' תרכ"ו סעיף ב' בהגה אבל מותר לעשות סוכה תחת מחובר או בית ולהסירו אח"כ ולא מקרי תעשה ולא מן העשוי הואיל ואין הפסול בסכך עצמו. כלבו והגהות אשרי פ"ק דסוכה. ויש פוסלין. ועיין לבוש באורך וגם ב"י הביא דעת הפוסלים. הגהות מהר"ר גא"ל שם אות ב'. עיין הרי"ן פ"ד דגמין דף תקע"ז ע"א ד"ה גרסינן בנמרא. מטה יוסף ח"ב א"ח סי' ב'. גדיש החוטט בו. דגפנות. זה הכלל דבר שאינו מקבל טומאה. טלית מוטלת. טלית מצוייצת. טלית נקרע. תעשה ולא מן העשוי בציצית. מזוזה מקומות. תעשה ולא מן העשוי במזוזה. סוכה בת. סכך אין עושין בחבילות. סכך צריך שיהיה עשוי. ספר תורה שנקרעה. בשם גן המלך תעשה ולא מן העשוי בס"ת. ציצית מותר להתיר.

תפארת. עיין אין מעירין אלא אם ראוהו שמת, דברי ריבות שצ"א ובית חדש נ"ז. גוי משיח לפי תומו כשר, בשם כמה פוסקים ובפרט בשם הר"ש הלוי ג' ד' ומהרריב"ל ח"א מ'. ומהר"א בן חיים ח"א ב' וכו'. עבודת הגרשוני ק"י ובני משה מ"ה. גוי משיח לפי תומו מפי גוי משיח, שער אפרים ק"א ב' ג'.

תפוחי זהב וכסף. עיין מעלין בקדש ולא מורדין שאלה.

תפוח. מקום שבאמצע המזבח שלשם גל גדול של דשן צבור ומכוונת כתפוח. ר"ע משנה ח' פ"א דיומא. רמב"ם פ"ב מה' תמידין ומוספין.

תפוח. עיין ברכת הריח ודיניה. בתפוח בעצי היער, אם תפוח ר"ל אתרוג. ספק קדושין, מהר"ם ח"א ק"ן.

תפוס לשון אחרון או ראשון מספקא ליה לרבי יוסי היכא דהלשונות סתרו אהרדי אבל כי לא סתרי סוכר תפוס שניהם. יבין שמועה כלל ת"י. עיין הרי"ף ונ"י פ"ז דב"ב דף ר"א ע"ב. ש"ע ח"מ סי' מ"ב. הסכמות שאלה. משיכה ודיניה.

תפוס לשון אחרון. משנה ב' פ"ה דפסחים ת"מ. משנה ח' פ"ה דבי"מ ר"ע ת"מ. הפלוגתא אם תפוס לשון ראשון או אחרון דוקא כשהלשונות סמוכים אבל כשאינם סמוכים לכ"ע אחרון עיקר ת"מ בשם הרשב"א ונ"י שם דף קכ"ט ע"ב. כבן נגס משנה ג' פ"ז דב"ב ר"ע ת"מ. ר"ף ונ"י שם. נ"י פ"ט דב"מ דף קל"ח ע"א. פסחים דף נ"ט ע"ב בסוף. תוספות ד"ה דאי ר"מ האומר תפוס לשון ראשון. שם דף נ"ג ע"ב תוס' ד"ה רבי שמעון. שם

דף ס"ג ע"א תוספות ד"ה לימא קסברי. נדרים דף כ"ו ע"א. מנחות דף ק"ב
 ע"ב תוס' ד"ה הא בני ב"ש היא. שם דף פ"א ע"ב תוספות ד"ה תורה מן
 החולין. נ"י פ"ד רב"ב דף קצ"ד ע"ב הלכתא כלישנא בתרא. ש"ע ח"מ סי'
 מ"ב. הרי"ף ונ"י פ"ד רב"ב דף ר"מ ע"ב. ש"ע ח"מ סי' מ"ב סעיף ה' ואם
 נמחק את אזהר מן התחתון ילמוד מן העליון אבל לא שתי אותיות שם.
 משנה ג' פ"ה דפסחים ת"ט. ב"ב דף ק"ה ע"א וב'. הרי"ף פ"ד רב"מ דף
 צ"ג ע"א סוגין בכזויה תלמודא כלישנא בתרא. כללי גמרא למהר"י קארו
 על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"ז ריש ע"ב כי קאי הכא ניהא ליה
 לאוקמיה פלוגתיהו כלישנא בתרא וכי קאי התם ניהא ליה לאוקמיה פלוגתיהו
 כלישנא קמא בפ"ב דגמין כי אין גט יוצא מתחת ידי שניהם במאי פליגי
 כתב הרשב"א כי קאי הכא וב' וכיוצא בזה אשכתן בשבועות גבי שעירים
 ובפ' אלו טריפות גבי ביצת טריפה אלא הא דתנן ולד טריפה. ש"ע ח"מ
 סי' ש"ב סעיף מ"ו. כנה"ג א"ח דף קס"ב עמוד ב' אות מ"ו בכללים בדרכי
 הפוסקים לישנא בתרא עיקר אף בפוסקים מהר"א בן חיים בתשובות הר"י
 הלוי סי' ד' הרדב"ז ח"א סי' רכ"ט והר"י הלוי שם כתב דזה הוא מהלוקת
 ואפילו לכאן דסבר הכי הוקא כששניהם ממדרגה אחת או ששניהם סברא
 זולתם או ששניהם סברת הפוסק אבל כל שהלשון הראשון הם דברי הפוסק
 וסברא דנפשיה והשני הם דברי זולתו לא שייך לומר דשון שני עיקר
 ובעל משפט צדק ח"א סי' ע"ד כתב וכן בדברי הפוסקים נקטינן כדבריהם
 שבאחרונה ועיין ב"ה שכתבתי בטור א"ח סי' ש"ש דף ר"ש עמוד ג'
 שמה כ"א בהגהת ב"י ופסקו הרי"ף והרא"ש כלישנא בתרא וכי נכתב בצדו
 והמרכיב כתב שהרי"ף פסק כלישנא קמא ושמה כך היתה נגירסתו בהלכות
 הרי"ף אחר זמן בא לירי מרדכי שנרפס בקראקא עם הגהות גדול אחד וכתוב
 שם על דברי המרדכי וז"ל אלא שגירסתו מהופכת ע"כ ופירושו דבריו דאע"ג
 דהרי"ף פסק כלישנא בתרא כתב המרדכי דתפס שיטתו כלישנא קמא מפני
 שבגירסת המרדכי בהרי"ף היתה הגרסא מהופכת כלישנא קמא איתא דמלח
 לא בשיל אפילו בכלי ראשון וכלישנא בתרא איתא דמלח בשיל אפילו בכלי
 שני וכיון שפסק הרי"ף כלישנא בתרא תפס שיטתו לחומרא כלישנא קמא
 לדין וזה יראה לי דקרוק המרדכי שכתב אבל האלפסי תפס שיטתו כלישנא
 קמא לא כתב דאלפסי פסק כלישנא קמא. ובאותו סי' בהגהת הטור דף
 רי"ט ע"א שטה ג' ואסור ליתן פת אפילו לתוך כלי שני וכי נכתב בצדו
 אמר המאסף נוהגין העולם כשעושין חמין מרגלי בהמה לתתך חתיכות פת
 בכלי ולערוט עליהם המרק של רגלים של בהמה ולרבנו אליעזר ממיץ דבר
 זה אסור ואולי שכתב על המפה כתב שנחנו להוחר לכתחילה על זה אפשר
 שני ואעפ"י שח"כ בעל המפה כתב שנחנו להוחר לכתחילה על זה אפשר
 דבמקומו נהגו כן ומה שכתוב בספר הזכויות דמדחביא רבנו בית יוסף
 סברת האוסר קורם לסברת המתיר שדעתו לאסור ליתא דאדרבה מדהביא
 הרב דעת המתיר באחרונה נראה דהכי סבירא ליה וכבר כתבו מגדולי
 אחרונים דלישנא בתרא עיקר אף בפוסקים כמו שכתבתי בכללי דרכי הפוסקים
 אברא דכשפוסק אחד מביא סברא אחת בסתם וסברא אחרת בלשון יש
 אומרים אעפ"י שהביא הראשונה בסתם נקטינן כאותה הסברא שהביא בסתם
 כמו שכתב מהר"י קולון בשורש ל"ח ומורי הרב בתשובה חלק ב' חלק
 א"ח סי' א' והר"ש הלוי בתשובות השייכות לח"מ סי' ל' ומורי הרב בס'
 הנזכר כתבו ביהוד על דברי רבנו בית יוסף וז"ל ומכל מקום המחמיר שלא ליתן
 פת בתחילה עד שיערה המרק תחילה או להמתין עד שלא תהיה היד סולדת
 בו תבא עליו ברכה. עיין הרי"ף ונ"י פ"ד רב"ב דף ר"א ע"ב. ש"ע ח"מ סי'
 מ"ב. הכל הולך אחר התחתון. הלך. הלכתא כלישנא. הסכמות
 שאלה. יום אחר. מעביר נחלה מבניו ליתנה לאחר שאלה. משיכה

ודיניה. גרוניא וחורתה כשמתה, לחם רב מיט שני לשונות בשמר אי אזלינן בתר ראשון או אחרון. פוסק שמביא סברה אחת בסתם. שכיב מרע ודיניו. שתי לשונות. תוך כדי דבור. תפוס לשון ראשון. **תפוס** לשון ראשון אימתי אמרינן בצוואת שכיב מרע. תרומת הדשן סי' ש"ן. צוואת שכיב מרע הכל הולך אחר התחתון.

תפוס לשון ראשון אתיא כרבי מאיר. משנה ג' פ"ה התמורה ר"ע. משנה ו' ו' פ"ז הדמאי תי"ט. משנה ח' פ"ח דב"מ ר"ע תי"ט ונ"י. משנה ו' פ"ב הנזיר ר"ע. נ"י פ"ט דב"מ דף קל"ח ע"א. ש"ע ח"מ סי' מ"ב. הרי"ף ונ"י פ"ח דב"מ דף קכ"ט ע"ב ודף ק"ל ע"א ברם צריך את לידע דעל כרחק לא איירי אלא בשתי לשונות הסמוכים זה לזה אבל אינם סמוכים זה לזה לכ"ע האחרון עיקר כרתנן כתוב בו מלמעלה מנה ולמטה מאתים הכל הולך אחר התחתון. ועיין ש"ע ח"מ סי' ש"ב סעיף מ"ו. עיין כסף משנה פ"ז מה' מעשה הקרבנות דף רכ"ח ע"ג ד"ה האומר הרי עלי מנחת שעורים וכו'. הרי"ף ונ"י פ"ז דב"ב דף ר"א ע"ב. ש"ע ח"מ סי' מ"ב. הכל הולך אחר התחתון. הלך. הסכמות שאלה. יום אחד. לשון מסופק. מעביר נחלה מבניו ליתנה לאחר שאלה. משיכה ודיניה. שתי לשונות. תוך כדי דבור. תפוס לשון אחרון.

תפוס לשון שניהם. משנה ח' פ"ח דב"מ תי"ט. הכל הולך אחר התחתון. חזקת ביתו מכר. מעביר נחלה מבניו ליתנה לאחר שאלה. תוך כדי דבור. תפוס לשון אחרון. **תפוק** לי. עיין ותיפוק ליה.

תפילה אחר זמנה המתפלל אותה עליו הכתוב אומר נוגי ממועד אספתי ממך היו. הרי"ף ור"י פ"ד דברכות דף כ"ב ע"א. יד אליהו תשובה מ"ב מי שמתפלל בהסכמה במנין עשרה כי רוב הצבור מאהרים תפילתם ושם מתפללים גם מוסף אם מתפלל עמהם מוסף או יאחר להתפלל מוסף עם רוב הקהל דברוב עם הדרת מלך צדד המחבר לדמות דין זה למ"ש האחרונים בסי' י' בשם הרדב"ז מי שחבוש בבית אסורים ונתן לו השר רשות להתפלל במנין עשרה פעם אחת באיזה יום בשנה שביאר ופסק דיבחר יום הראשון ולא יאחר זמן עד יו"כ אפילו וכו' נמצא דמה שלפניו לעשות תקף הוא יותר טוב לעשות. אבל סתר ראיה זו דהתם הוא זמן גדול ביניהם ויש כמה חששות וסבות אבל ביומא חדא וליומא אחרת ליכא למיטר הכי. ושם מ"ש הרב ב"י בסי' רע"א גבי מי שאין לו אלא כוס אחד שעדיף להניחו להבדלה. ושם מ"ש שבות יעקב תשובה ל"ד לענין להמתין על אתרוג היותר מובחר מסכים עמו אבל במ"ש בתשו' ל"ז דאם הכין נרות שעוה להדליק והביאו לו שמן זית דכתב דאין לו להניח מלהרליק נרות שעוה דזה סותר קצת הדין הנ"ל אך דהרב ס"ל דה"ל כאלו כבר התחיל והמחבר חולק בזה דהומנה לאו מלתא היא כמ"ש מהראיות הקודמות שם. ושם מ"ש על פסוק אורה חיים פן תפלים וגו' שאינו סותר. ושם ביאר פלוגתא דשמאי והלל דשמאי היה אוכל כל יום לכבוד שבת והלל מדה אחרת היתה בו שכל מעשיו לשם שמים. ועיין משה משה ריש הלכות שבת וכו' וכונת המדרש לגמול חסד עם הדין אכסניא בנו ביתא. ושם מתרץ מה שהקשה הרמב"ן על רש"י בפסוק זכור את יום השבת שכתב דלא כהלכתא ולזה כיון מו"ח הבי"ח בסי' רמ"ב. תפילה אסור לאדם להקדים. תפילה בזמנה. תפילה עם הצבור.

תפילה אין להתפלל באותו מקום ולפני הבימה שכבר התפללו שם צבור ובתפילת ערבית אין להקפיד. עיין תפילה כבר. תפילות כנגדי.

תפילה אין להתפלל בבתי ידים. שאלה הני אנשי דרגילו לשים בתי ידים הנקראים בלשוננו גואנטי ובפרט בימי החורף יכולים להתפלל בכח"כ בימים מכוסות בהם או מיתייבו לחלצם ועוד אם בתוך המדור או אכילתו נוגע בהם במקומות המכוסים שצריכים נשילה היו"ד דינו מי אמרינן דה"ל נגיעה ע"י דבר אחר ולא שמים נגיעה וא"כ לא צריך לישול ידיו או נימא דהוי נגיעה וצריך נשילה יבא נא דבר אדוני למנוחה ויוציאני מאפילה לאורה ומצרה לרוחה. תשובה הני תרי בעיי נפקי ממאי דגרסינן בגמרא דמס' פסחים בפ' מקום שנהגו גבי ארבע צוותות שצווה עזרא וחדא מניהו צא מכאן יששכר איש כפר ברקאי שמכבד את עצמו ומחלל קדשי שמים מאי הוה עביד כריך ידיה בשיראי ועביר עבודת שמים וכו' מאי סלקא ביה ביששכר איש כפר ברקאי אמר מלכא ומלכתא הוו יתבי מלכא אמר גדיא יאי מלכתא אמרה אימרא יאי אמרי מאן מוכח כהן גדול דקא מסיק קרבנות כל יומא ויומא אתא יששכר איש כפר ברקאי אחוי בדיה כלפי מלכא ולא אורה ארעא לאחויי בדיה קמי מלכא א"ל אי גדיא יאי ניסקיה לתמידא אמר מלכא הואיל ולא הוה ליה אימתא דמלכותא ניפסקיה לימניה ופסקיה לשמאליה שמע מלכא ופסקיה לימניה א"ר יוסף בריך רחמנא דשקליה ליששכר איש כפר ברקאי למיטרפסיה מיניה בהאי עלמא, ופרש"י ז"ל כריך את ידיה בשיראי וחציצה פוסלת בקדשים כדכתיב ולקח הכהן שיקח בעצמו ועוד דבזון הוא ע"כ. ובתוספות הקשה על פירוש זה וא"ת והא גבי לולב אמרינן בפ' לולב הגזול גבי לא לינקוט אניש לולבא בסודרא רבא אמר לקיחה על ידי דבר אחר שמה לקיחה ותירץ ר"י דהתם מיירי באותו הלולב ע"י סודר כמין צבת שהצבת מסייעו להחזיק וכה"ג לא הוי חציצה וכ"כ בהדיא שמעתא דבהכי מיירי וכו' ע"כ. ולפי זה היטב קשיא תירוץ הר"ן בפ' לולב הגזול וז"ל וא"ת וכוון דלא הוי לנאותו ליהוי חציצה ל"ל דאנן לית לן קרא לפסול חציצה בלולב ומאי דחיישינן ביה היינו משום דלא הוי לקיחה תמה ומסקינן דכל לנאותו בטל לגבי לולב והרי הוא כאלו נוטל בו ממש וכל שהוא טפל לידו בטל לגבי ידו והרי הוא כאלו נוגע ממש ידו בלולב לאפוקי כל שאינו לנאותו ולא טפל לידו כגון שכרך הסודר על הלולב או שנוטלו בכלי שאינו דרך כבוד כדאמרינן לקמן דמפסול משום דלא הויה לקיחה תמה והויה כחציצה אבל לאו משום חציצה ממש אתינן עלה דלא פסלינן משום חציצה אלא היכא דאיכא קרא כשבילה דכתיב בה ורחץ בשרו במים שלא יא דבר חוצץ וכתפילין דכתיב בהו לך לאות ולא לאחרים לאות עכ"ל. ותמיהני מנ"ל דאנן לית לן קרא לפסול חציצה בלולב והא טעמיה דרבה דלא לנקוט אניש הושענא בסודריה משום דבעינן ולקחתם הרי דמקרא את לן לפסול בלולב ודכותה נמי גמרינן גבי קדשים מולקח הכהן כדכתב רש"י וא"כ מאי שנא הא מהא ומ"ש דמאי דחיישינן ביה היינו משום דלא הוי לקיחה תמה והויה כחציצה ולא חציצה ממש והרי התוספות כתב אהא דאמר רבה דבעינן לקיחה תמה וליכא חכא לא שייך למימר דלא ליהוי חציצה כדאמרינן לעיל ד"ל דמיירי שעשה מן הסודר כמו בית יד ללולב ואין שייך כאן חציצה שכל הלולב חוץ מידו ואוחזו בבית יד הבולט הנעשה מן הסודר ולא חשיב ליה רבא לקיחה תמה ורבא סבר שמים לקיחה ע"כ וכ"כ עוד בפרק מקום שנהגו דהא דאמר רבא לקיחה מיירי שכורך סודר סביב הלולב ומאריך בו ועושה מן הסודר כמו בית יד אבל היכא דכריך ידיה בסודר ותפס הלולב לאו שמים לקיחה ע"כ. שמעינן מכל זה דלקיחה תמה לא הויה משום דאיכא חציצה דוקא דברליכא חציצה קיימא לן כרבא דשמים לקיחה ופוק חוי מ"ש רבנו המשביר בב"י טור א"ח סי' תרנ"א בשם ספר אגודה בפרק מקום שנהגו אבל הדבר החוצץ בין הלולב ובין היד ולכך מסירין חציצת ותפילין מן היד ונשים טבעותיהם אבל נ"ל דמשום הכי אין צריך להסירם

להסירם דרוקא היכא דכריך כוליה ידיה. הנך רואה כמה הקפידו מלחצוץ בלולב דאפילו ציצית ותפילין ומטבעות וכיוצא דהוי חציצה גירודא מסירין אותם ואע"ג דבעל אגודה כתב דאין צריך להסירם דרוקא היכא דכריך כוליה ידיה מ"מ שמעינן דבכי הא חציצה גמורה היא ואלו לדברי הר"ן בכי הא סבירא ליה דבטל אנב ידו וליכא חציצה כלל כאשר יתבאר לפנינו. וגדולה מזו כתב הב"ח בס' הנזכר על ספר אגודה ז"ל דלא משמע הכי בסוגיא דהא באגד לולב לא שרי רבא אלא משום דהאגד ללולב לנאותו הוא וכל לנאותו אינו חוצץ אלמא דכל שאינו לנאותו וגם אינו ממינו כההיא דציצית תפילין ומטבעות אע"ג דמקצתה בלא חציצה כההיא דאגד ללולב יש בו משום חציצה דלא בענין דליהוי כולו בחציצה וכו' ומטעם זה צריך ליטול גם החוט שרניל להיות סביב ההדס ע"כ. עינינו רואות היאך החמירו לדרייה ז"ל דאפילו בחציצה במקצת דיינינן ליה כחציצה גמורה דכל שאינו לנאותו וגם אינו ממינו חוצץ הוי וא"כ איפוא היאך עלה על דעת הר"ן לפרש דכל שכורך הסודר על הלולב או אוהו בכלי דמפסיל משום דהויא כחציצה ולא חציצה ממש במקום דאסרינן אפילו חציצה במקצתה ועוד שמפרש שם טעמא דרבא דס"ל לקיחה ע"י דבר אחר שמה לקיחה משום דכל שהוא טפל לירו בטל אנב ידו והרי הוא כאלו נוגע ידו ממש בלולב לאפוקי כל שאין וכו' כגון שכורך הסודר על הלולב משמע דרוקא כשכורך הסודר דלא טפל לירו אבל כשכורך הסודר על היד דהוי טפל לירו שמה לקיחה וכ"כ בהריא לעילא מניה לא לינקוט אניש וכו' לא יכרוך סודר שבין כתפיו על ידו ויאחו בו הלולב ורבא שרי וכו' וזה אינו דאדרבא איפכא הוי כדפירשו התוספות מימרות דרבא דלא ליסתרו אהרדי דמה שס"ל דשמה לקיחה מיירי שכורך הסודר סביב הלולב כמין בית יד דלא שייך כאן חציצה שכל הלולב חוץ מירודא אבל היכא דכריך ידיה בסודרא ותופס הלולב לאו שמה לקיחה וכדכתבתי לעיל בשמם. הנה לפנינו גלוי דהתוספות פירשו איפכא מכל וכל מפירוש הר"ן וצ"ע דאי נימא דס"ל להר"ן הפך מהתוספות למה לא הביא פירושם כלי לרחאם כי אורח"ע בכמה דוכתי ועוד תמיהני יותר שזהתוספות מתחילה פירשו כדפירש הר"ן ואח"כ דהארו ונקטו עיקר כפירוש שני דהיינו דלא שרי אלא משום דהסודר כרוך בלולב כמו בית יד אבל בדכרוך בירו ס"ל לרבא דחציצה הוי ולא שמה לקיחה ולמה פירש הר"ן פירש דרחו התוספות מעיקרו ותפסו כפי שני ועוד דהכי מסתברא וכ"מ לשון הגמרא דקאמר לא לינקוט אניש הושענא בסודרא דמשמע דעיקר לקיחת ההושענא דהיינו הלולב ע"י סודר כלומר שעושה הסודר כמין צבת ובית יד ולוקח בו ומש"ה קאמר הכא דשמה לקיחה כדעת התוספות דאי איתא כפי' הר"ן שכורך הסודר בירו ולוקח הלולב הל"ל לא יכרוך אניש סודרא בידיה לנקוט הלולב. זאת ועוד דלפי דבריו היאך מתרצה קושיית התוספות גבי יששכר איש כפר ברקאי דהוה כרוך ידיה בשיראי דלרדייה ה"ל טפל לירו ובטל אנב ידו ושמה לקיחה וקשה א"כ למה נענש ותו דלרדייה קשיין דברי רבא אהרדי שהרי רבא לא התיר אנב בלולב אלא משום דלנאותו הוא וכל דלנאותו הוא או מין במינו אינו חוצץ דאלמא דכל שאינו לנאותו וגם אינו מין במינו חוצץ הוי כפי' הב"ח וא"כ היאך התיר גבי מי שכורך סודר בירו ולוקח הלולב דלאו לנאותו הוי וגם לא הוי מין במינו אלא ודאי דברי הר"ן נדחים מעיקרם ותמוהים עד לחרא והעיקר כפירוש התוספות דע"כ לא הוי חציצה אלא כשלוקח ע"י דבר המסייעו להחזיק כמין צבת אבל שכורך הסודר בירו ולוקח כשהיא דיששכר איש כפר ברקאי פשיטא בודאי דחציצה גמורה הוי ותמהני על מן שהביא בביתו בית ה' טא"ח ס"י תרנ"א דברי התוספות והר"ן ולא העיר כלום (ועוד תמוהים דברי רש"י גבי ד"ה ה"מ דרך כבוד אבל דרך בזיון לא ע"ש ודוק) ומעתה כיד ה' הטובה עלינו נבא להפיק כל משאלותיך דכולהו נפקי מעובדא דיששכר

דיששכר איש כפר ברקאי דעל מה ששאלת ראשונה אם מותר לשים בתי ידים בבהכ"נ בעמדם בתפילה פשיטא כוודאי דאסור דבזיון הוא כדפרש"י בעובדא דיששכר איש כפר ברקאי וליכא למימר דשאני התם דהוה עביר עבודת שמים דחמורא דידוע דהתפילה נקראת עבודה שהקב"ה מקבלה במקום קרבנות כמובא בפרק בני העיר ובפ' בתרא דתעניות ומצינו מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים דהתפילה נקראת עבודה שבלב וחפץ בה הקב"ה עיין מגורת המאור נר ג' פרק ב' כלל ג' וז"ל הרמב"ם פ"א מה' תפילה מצות עשה להתפלל בכל יום שנאמר ועברתם את ה' אלקיכם מפי השמועה למדו שעבודה זו היא תפילה שנאמר ולעברו בכל לבבכם אמרו חכמים איוו היא עבודה שבלב הוי אומר זו תפילה וכיון שכן מי זה ערב אל לבו ליטול איפופוסין כיששכר איש כפר ברקאי דמש"ה אסרינן שלא יעמוד בתפילה באפונדתו ולא בראש מגולה ולא ברגלים מגולות אם דרך אנשי המקום שלא יעמדו כך לפני גדולים ככתוב בהרמב"ם פ"ה מה' תפילה ומרן בחבורו הקצר סי' צ"א ושמועין מינה תרתי דכל שהוא דרך בזיון ויוהרא וגם שאין דרך לעמוד לפני גדולים אין לעמוד הכי בתפילה ובנד"ד שייכי נמי תרתי דדרך יוהרא וגאווה אינהו וגם אין דרך לעמוד לפני גדולים וא"כ אין לישב הכי לפני הקב"ה הדכותה אמרינן בחגיגה דלאו אורח ארעא לגלויי כרעא קמי מריה. ואוניך תשמענה מה שמצאתי כתוב בב"ה סי' צ"א שהולך וסובב להחמיר בני"ר ז"ל וכן קבלתי דאין להתפלל בבתי שוקים של פשתן לחוד אם לא לביש עליהו פומקיי שקורין זאקין ארוכין דמיון דגנאי הוא לעמוד לפני השררה והגדולים בבתי שוקים של פשתן א"כ יש להקפיד שלא יעמוד בהם בשעת תפילה ומכ"ש שיש לגעור באותם שלובשים בתי שוקים של פשתן ונועלין פנמאפליין שהעקב מגולה ומקצתן לובשין בתי ידים שקורין הצנמשק (כנ"ד) ועומדין בתפילה ומהר"ר פולאק קרא עליהם המקרא הזה אל תביאני רגל גאווה ויד רשעים אל תנידני עכ"ל וא"כ מי הוא זה ואיזה הוא האיש אשר בשם יששכר איש כפר ברקאי יכונה וידו יד רשעים יקרא ועוד כוין דעתך אליך ותאמר מה אם גבי לולב דמצינו לרבא דהתיר לקחה ע"י דבר אחר היינו כבוד אבל דרך בזיון לא כדמתרצינן בגמרא דלולב הגזול כ"ש וק"ו כי הנה בבהכ"נ דמקדש מעט אקרי כמובא בפרק בני העיר ובשעת התפילה דבמקום עבודה הויא דאית לן למיסר וכן ראיתי כמה אנשים יראי אלקים כשנקראים לספר תורה שמסירים מן יריהם הני בתי ידים ויישר כחם וכן ראוי לעשות לכבוד התורה ועל מורי הוראה הקולר תלוי בצואריהם להשגיח בעין פרטי על דבר זה. ועל מה ששאלת אם נוגע בשעת תפילה ע"י גוואנט"י במקומות המטונפים אם צריך נטילה ברירא מילתא כביעתא בכוחא דאין צריך כלל דה"ל נגיעה על ידי דבר אחר ולא שמה נגיעה שהרי חוצץ על ידיו כדברירנא לעיל בעובדא דיששכר איש כפר ברקאי. והראיה ממ"ש הרמב"ם פ"ו מה' ברכות והטור בס"י קס"ג ומרן מהריק"א שם ז"ל לט אדם את ידיו במפה ואוכל בהן פת או דבר שטבולו במשקה אפ"י שלא נטל ידיו הרי דנגיעה ע"י דבר אחר לא אקרי נגיעה ומצינו עוד למרן בספר הקצר סי' צ"א שפסק דהנחת יד על הראש לא חשיבא כסוי ואם אחר מניה ידו על ראשו של זה משמע דחשיבא כסוי ושמעיה כדכתב בעל תה"ד סי' י' דהראש והיד חר גופא אינון ואין הגוף יכול לכסות את עצמו ומשום הכי דייק רבנו מהאי טעמא שאם אחר מניה ידו וכו' חשיב כסוי ומשי"ה נמי כתב הב"ח בס"י הנו"י שאם היה ממשיך הבית יד על היד ומכסה ראשו מותר וכבר הארכתי בזה בתשובה אחרת ואין כאן מקום להאריך אלא להוכיח מכלל זה דנגיעה ע"י גוואנט"י וכיוצא לא חשיבא נגיעה ביד ואין צריך נטילה כוודאי דהוי דבר המקפיד עליו וחוצץ לא אאריך עוד במרחא ומאריך בדברים פשוטים כאלו ועוד שבן נח השני גובר ככתו הגדול

הגדול ולכן אשמור ואעשה אתנח וסוף פסוק נאם אסקופה הנדרסת שמי' סי' וישנת וי'כיפ'ר על בני ישראל'.

תפילה. אין להתפלל בבתי ידים. ש"ע א"ח סי' צ"א מג"א ס"ק ה'. עשרת זקנים ס"ק א'. עולת תמיד ס"ק ג'. ועיין עשרת צבי. בית חדש שם. שירי כנסת הגדולה בהגהות המור אות א'. ידים נקיות. יש שכר איש כפר ברקאי.

תפילה. אין להתפלל בזקופת ידים למעלה אע"ג והיא תפילה מעליא מאחר שעכשו אומות העולם מתפללין בן וכה"ג אמרו רבותינו בפסוק לא תקים לך מצבה אשר שנה ה' אלקיך אע"פ שהיתה אהובה לפני הקב"ה בימי אבות עכשו שנהא מאחר שעשאוה אלו הכנענים חק לע"ו. באר שבע דף קי"ו דף פ"ט ע"ו דפוס פראנקפורט. צרכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי שאלה. תפילה בבריכה.

תפילה. אין מתפללין על רוב טובה. עיין תשובה אין מתפללין.

תפילה. אסור לאדם להקדים תפילתו לתפילת הצבור והיינו דוקא בצבור כשהוא בבית הכנסת ופסק תלמורא ג"כ דלית הלכתא כרוב"ל דאמר כיון שהגיע זמן תפילת המנחה אסור לו לאדם שיטעם כלום קודם שיתפלל תפילת המנחה. ברכות פ"ד דף כ"ח. יד אליהו תשובה ז' אם מחוייב אדם להשתדל להתפלל בצבור במקום שיהיה לו הפסד ממון ואם אי אפשר לו להתפלל בצבור באיזה מקום יתפלל אם בביתו או בבית הכנסת והשיב בדין הראשון דאינו מחוייב אלא מצד חסידות ופלפול שם בר"א ששחרר עבדו שלא להתפלל ביחוד וש"מ דלכאורה סותרים הגמרא דברכות עם הא דגמין דשם אמר תרי שחרר וכו' גם בברכות אמרו מצוה דרבים שאני ולא כן. בגמין ותירץ שם על נכון ושיש חילוק בין עובר המצות לא תעשה בשעה שמקיים בעשה ובין אינם כן. ושם דאין לילך לפני המתפלל אף להתפלל עם הצבור כמ"ש בתשובה ו'. ושם מתרץ מ"ש המג"א בדברי הר"ן דל"ק מידי ואפילו אי טריחא מילתא טובא משמע דפטור וכו' ושם חילק בין מניעת ריוח ובין הפסד מכיסו. ובנדרון השני מסיק דיתפלל בתוך ביתו ולא יתפלל בבית הכנסת קודם הצבור. ואין להתפלל בבית הכנסת קודם הצבור כלל אם לא שיעבור זמן התפילה אם ילך לביתו. ושם טעם לזה אם לא שהאונס גלוי לכל ונראה אז יכול להתפלל בבית הכנסת קודם הצבור ובתשובת בית יעקב סי' קכ"ו החמיר אפילו באמירת תהילים מלומר ביחידות ואינו מוכרח והלשון כדו בר קיימת קמי מרד וכו' משמע דקאי אתפילת שמנה עשרה. הפסקות מתענה אדם. תפילה אחר זמנה. תפילה עם הצבור.

תפילה. אסור אדם לנענע גופו בשעה שמתפלל. הרמ"ע מפאנו תשובה קי"ג. ש"ע א"ח סי' מ"ח בהגה. ונהגו המדקדקים להתנועע בשעה שקורין בתורה דוגמת התורה שנתנה ברתת וכן בשעה שמתפללים על שם כל עצמותי תאמינה ה' מי כמוך משה אות קי"ח.

תפילה. אסור להתפלל כנגד המראה כדי שלא אמרו משתחוה הוא לבבואה שלו. רדב"ז תשובה פ"ו. צורת אריה.

תפילה. בבית האבל ודיניה. עיין אבל אסור בתלמוד תורה. מת שאין לו מנחמין.

תפילה. בבית שיש בו חלונות. ברכות ספ"ה דף ל"ד. הר"י"ף ור"י דף כ"ח ע"א. ש"ע א"ח סי' ק"ץ סעיף ד' לעולם יתפלל אדם בבית שיש בו חלונות שנאמר וכיון פתחת ליה בעיליתיה. ועיין בגמרא דף ל"א.

תפילה. על ברכיו אין להתפלל אע"ג והיא תפילה מעליא. הל"ק פ"ח"א תשובה צ"ה. מנהג וקצת דיניו. תפילה אין להתפלל בזקופת.

תפילה בדרך ולא במלון הגוים שיש בו צלמים. היינו דיותר טוב להתפלל בדרך אם לא יפסיקוהו עובדי דרכים מלהתפלל בבית הגוים שיש בהם צלמים. ב"י בשם תרומת הרש"ן. ועיין ש"ע א"ח סי' צ"ד בשם תרומת הדשן ו'.

תפילה בדרך מתפללין והמתפלל בדרך יתפלל תפילה קצרה. הרי"ף ור"י פ"א דברכות דף ה' ע"א. ש"ע א"ח סי' ק"י. תפילה קצרה.

תפילה בזמנה. עיין תפילה אחר זמנה. תפילה אסור להקדים.

תפילה בימין כפופה על השמאל. עיין ברכה ראיתי.

תפילה בלחש וצריך לבוין בה ושיחתוך בשפתיו. הרי"ף ור"י פ"ה דברכות דף כ"ו ע"ב. ש"ע א"ח סימן צ"ח צ"ט. כונה בתפילה. תפילה המגביה.

תפילה בלחש לא נהגו להתפלל בקצת מקומות נגד הגמרא והרשב"י ה' נתן טעם ומערער על המתקבצים וקם אחד מהם ומתפלל שלש ראשונות ושלש אחרונות בקול רם והשאר בלחש דודאי מי שאינו יודע לא יצא לעולם ידי חובת ברכות אמצעיות ועוד האריך בכל זה בשאלה צ"ד וק". ועיין מ"ש כנסת הגדולה סי' ק"א והרל"ה מ"ו. וספר תוספת בכורי קציר להחבר תלמידי כמהר"ר פנחס ענו.

תפילה בלחש מפני מה תקנו כרי שלא לבייש עוברי עבירה שהרי לא חלק הכתוב בין חטאת לעולה. סוטה פ"ז דף ל"ב.

תפילה בלשון לעז יכולים להתפלל ולומר קדיש בלשון עצמו שהם יודעים עשרה מישראל שאינם יודעים בלשון קדש. דבר שמואל תשובה שכ"א. ש"ע א"ח סי' ק"א ר"א דאין אסור אלא לשאול צרכיו בלשון ארמי כגון להתפלל על חולה או שום צער שיש לו בביתו אבל תפילה קבועה בצבור אפילו יחיד אומרה בכל לשון. שלמי גבורים בשם רבני צרפת ומשם הרא"ש. הרי"ף פ"ב דברכות דף מ' ע"א ותלמידי ר"י שם. אלו נאמרים. צרכיו אל. קדיש בלשון.

תפילה במקום הלמוד. הרי"ף ור"י פ"א דברכות דף ו' ע"א. והרא"ש כתב דהאידינא טוב הוא שגם התלמידי חכמים ילכו לבה"כ להתפלל.

שלמי גבורים שם דומן תורה לחוד וזמן תפילה לחוד. ש"ע א"ח סי' צ" סעיף י"ח בית המדרש קבוע קדוש יותר מבית הכנסת ומצוה להתפלל בו יותר מבית הכנסת והוא שיתפלל בעשרה (רמב"ם פ"ח מה' תפילה). וי"א דאפילו בלא עשרה עדיף להתפלל בבית המדרש הקבוע לו ודוקא מי שתורתו אומנותו ואינו מתבטל בלאו הכי ואפילו הכי לא ירגיל עצמו לעשות כן שלא ילמדו עמי ארץ ממנו ויתבטלו מבית הכנסת. מוהר"ש בספרו תורת היים ח"ג סי' ה' קצת יחידים והחכם עובד הבה"כ וקבעו מקום תפילתם בבית חברה ת"ת ומסיבתם מתבטלים התלמידים מלמודם יכולים לעכב בידם אף שהחזיקו זמן הרבה ובאים בטענת מתנה או מכירה ויש פרנסים בת"ת ובכל ספק שיפול הק"ק מוחזקים מה גם שיש סכנת אה"ע. זמן תפילה. מריש הוה גריסנא. רב אמי ורב אסי.

תפילה במקום עמוק וצנוע. ש"ע א"ח סי' ק"י. שנאמר ממעמקים קראתך ה' הרי"ף ור"י פ"א דברכות דף ז'. גמרא שם דף ו' לא יעמוד אדם לא על גבי כסא ולא ע"ג שרפרף ולא במקום גבוה ומתפלל אלא במקום עמוק ומתפלל לפי שאין גבהות לפני המקום שנאמר ממעמקים קראתך ה'. ברכות פ"ק דף ה'. ה"ב ו'.

תפילה במקום שהוא נקי ודיני המקום הראוי. ש"ע א"ח סי' ק"י. תשובת הרשב"א סי' קס"ח סומא צריך להרחיק מצוואה כמלוא עיני רואים. מותר להשתין מים בתוך ארבע אמות של תפילה הרי"ף ור"י פ"ג דמגילה דף

שם"ו ע"א. היה עומד בתפילה ומצא צואה כנגדו אם יכול לילך לפניו עד שיורקנה לאחוריו ארבע אמות ילך ואם לאו יסלקנה לצדדין ואם אינו יכול יפסיק. המתפלל ומצא צואה במקומו הואיל וחמא מפני שלא ברק עד שלא התפלל חוזר ומתפלל במקום מהור רמב"ם פ"ד מה' תפילה. הרי"ף ורי"י פ"ג דברכות דף י"ו ע"א. ועיין ש"ע א"ח סי' פ"א שהוא הדין בקריאת שמע. שלמי גבורים שם אות ב' ודוקא במקום שהוא ראוי להסתפק מתחילה ששם היא צואה אבל אם אין המקום ראוי להסתפק בו אין צריך לחזור ולקרוא כן נראה דברי מימון תוספות וטור. תפילה במהרה ומעלתה גופי הלכות דף ק"ט ע"ב תוספות ד"ה אעפ"י שהתפלל וכו'. מאי תקנתיה. מימי לא השתנתי. מרחץ מקום מטונף. צואה ומי רגלים. תפילה ודינה לענין.

תפילה בשעת חזרתה מפי שליח ציבור טוב שלא לעסוק בשום דבר אלא לכוון ולענות אמן. וזרמ"ע תשובה ק"ב. ובעל שני לוחות הברית כתב דאין לסבוב בבה"כ בשעת חזרת התפילה בקופות לבקש צדקה אלא ילכו באמצע היוצר והלקט חלק ב' תשובה פ' צדד בדבר הישיבה כשהשיץ חוזר העמידה אבל קיים מנהג ק"ק ספרדים לעמוד אע"ג שראה ק"ק אשכנזית בוירונה כולם יושבים ובתשובה קכ"ד מבאר הנוסחא הישרה בדברי הרמב"ם בענין חזרת השיץ בלחש. עיין גן נטע א"ח סי' קכ"ד סי"ג ומנ"א בתשובת הרמ"ע על האנשים שלומדים בעת חזרת השיץ התפילה או אומרים תחנונים אם מכוונים לסוף הברכה לענות אמן כראוי אין למחות בידם אבל בספר ווי העמודים קורא תגר עליהם. ש"ע א"ח סי' קכ"ד סעיף ד' כשהשיץ חוזר התפילה הקהל יש להם לשתוק ולכוין לברכות שמברך החזן ולענות אמן ואם אין תשעה מכוונים לברכותיו קרוב להיות ברכותיו לבטלה וי"א שכל העם יעמדו כשחוזר השיץ התפילה. כתב שם מהר"ר גא"ל אות ב' גם יש לגעור באותם שחוזרים ואומרים התפילה עם החזן מלה במלה עם פתיחת הברכות וחתמתן הראש"ש וב"י אפילו לעסוק בדי"ת אין האוי תשובת רמ"א סי' ק"ב וכן אין אומרים רפואה למי שנתעמש וע"ל סי' י"ד סי' רמ"ו סי"ז. אין לקרוא בתורה ולכוין ולענות אמן מיהא אי עביד לא נקרא חומא כיון שעסק בתורה עולת תמיד סי' קכ"ד ס"ק ה'. תפילה חזרתה.

תפילה גדולה ממעשים טובים בלא תפילה. כך מתחיל דבור תוספות ומבארו הרי"ט"ץ ק"ב. ברכות פ"ה דף ל"ג דף ל"ב ע"ב שמה א' גדולה תפילה יותר ממעשים טובים פירוש בלא תפילה הרש"ם חלק ארח חיים סי' ל' הראנ"ח בדרשותיו דף צ"ז אהבת עולם דף נ"א.

תפילה. דין המתפלל שתיים מפני שלא התפלל בסבת אונס וכו'. ש"ע א"ח סי' ק"ה. ואיך יתנהג בענין אמירת אשרי ונפילת אפים. וכתב עולת תמיד דף ק"ט סעיף ה' בשם הרר"ב"ו תשובה קע"ו כשהשיץ חייב להתפלל שתיים יכוין בתפילה בקול רם לתשלומין ולהוציא את שאינו כבי ויוצא בזה. הלקט ח"א סי' ר"ם הקשה על הבי' שכתב דכל הטועה ומזכיר מאורע שאר ימים בתפילה שלא בזמנה לא הוי הפסקה ש"ע א"ח סי"ם ק"ה. אין תשלומין לצבור הלקט ח"ב תשובה קכ"ג. הרי"ף ורי"י פ"ד דברכות דף כ"א ע"א. טעה או נאנס ולא התפלל שחרית מתפלל מנחה שתיים הראשונה מנחה והשניה לתשלומים ואם היפך לא יצא ידי תפילה שהיא תשלומין וצריך לחזור ולהתפלל אותה וכן הדין בכל מקום שצריך להתפלל תפילת תשלומין. טעה ולא התפלל מנחה מתפלל ערבית שתיים הראשונה ערבית והשניה לתשלומין. טעה ולא התפלל ערבית מתפלל שחרית שתיים הראשונה שחרית והשניה לתשלומין לאחר שיאמר יוצר ושמנה עשרה ברכות יאמר אשרי ואח"כ יתפלל שמנה עשרה לתשלומי ערבית. הויד ולא התפלל תפילה אחת אין לה תשלומין אפילו בתפילה הסמוכה ליה ועליו נאמר מעוות לא יוכל

ויכל לתקן וגוי מעה ולא התפלל מנחה בערב שבת מתפלל ערבית שתיים
 של שבת הראשונה לערבית והשניה לתשלומין. מעה ולא התפלל מנחה
 בשבת מתפלל במוצאי שבת שתיים של חול מבדיל בראשונה ואינו מבדיל
 בשניה ואם לא הבדיל בראשונה והבדיל בשניה עלתה לו ראשונה
 לא עלתה לו ואם הבדיל בשתייהן או לא הבדיל באחת מהן יצא הר"ף שם
 וש"ע שם. מעה ולא התפלל מוסף אין לה תשלומין דבתפילת שמנה עשרה
 שהיא רחמים יש לה תשלומין שאין זמן בקשת רחמים עובר אבל תפילת
 מוסף שאינה אלא שבח כיון שעבר הזמן אין לה תשלומין תוספות כר"י שם.
 ש"ע שם סעיף ו'. והרשב"א בחדושו דכל תפילה שהיא מוספת מחמת
 מאורע היום שאין ראוי להשלימה ביום אחר שכבר עבר מאורע היום אבל
 שאר תפילות כיון שהן ראויות בכל יום יש להן תשלומין ביום האחר. מעה
 במנחה של שבת והתפלל י"ח ולא הזכיר של שבת מתפלל במוצאי שבת
 שתיים ואינו מבדיל בשניה ויתפלל אותה בתורת נדבה ואינו צריך לחדש
 בה דבר והוא הדין אם לא הזכיר יעלה ויבא במנחה של ראש חודש. ש"ע
 ור"י שם. המתפלל שתי תפילות זו אחר זו מפני שטעה בתפילה אי נמי בין
 תפילה השחר לתפילת מוספין צריך להמתין בין זו לזו כדי הלוך ארבע
 אמות שתהא דעתו מיושבת להתפלל בלשון תחינה. הר"ף ור"י וש"י פ"ד
 מה' ברכות דף כ"ד ע"א. ש"ע א"ח ס' ק"ה. הגהות מהר"ר גא"ל על ש"ע א"ח
 ס' ק"ח אות א' אם ביום שיש בו מוסף מעה ולא התפלל שחרית מתפלל
 מנחה שתיים הואיל ואינו יכול להתפלל מוסף שתיים. עיין פסקי ריקאנאטי
 ט"ז ובמור א' ובס"י רצ"ב ותכ"א. ש"ע א"ח ס' קכ"ו סעיף ד' אם מעה שלוח
 צבור כשהתפלל בלחש לעולם אינו חוזר ומתפלל שנית מפני מורח הצבור
 אלא סוכך על התפילה שיתפלל בקול רם והוא שלא מעה בשלש ראשונות
 שאם מעה בהן לעולם חוזר כמו שהיחיד חוזר. וכתב מהר"ר גא"ל שם אות
 א' ואם מעה בתפילת ערבית משמע בירושלמי הביאו הגהת מיימונית פ"ז מה'
 תפילה דשליח צבור שטעה אין מחזירין אותו. פ"ד דברכות דף כ"ו ע"א שטה
 כ"א תוספות מעה ולא התפלל ערבית וכו' אהבת עולם דרוש ח' דף נ"ד
 נ"ה. אנוס ומזיד. יום המעונן בערב שבת. מ"ל קודמת לפדיון שאלה.
 פסוקי מוסף נהנו. שהות. תהלה לדוד. תפילה דין טועה. תפילה
 מי תפילה תשלומיה. תפילת השחר מי. תפילת מוסף וזמנה. תפילת
 נדבה.

תפילה. דין טועה בה. רמב"ם פ"ז מה' תפילה. ש"ע א"ח ס' קכ"ו. וכתב

הלקט ח"ב צ"א אם אחד נמשך בתפילתו בשבת ואמר עד ברכת
 השנים ושאל גשמים בימות החמה חייב לומר ברכת השנים בתקונה ואח"כ
 יגמור בשל שבת. ובתשובה קכ"ג שלוח צבור שטעה במקום שמחזירין
 אותו ולא נזכרו עד אחר שנתפזרו איש לדרכו הרי תפילת מנחה לפניהם
 וישלימו ואין צריך לקבץ נתפזרו את הקהל ואם עבר זמנה של אותה תפילה
 אין תשלומין לצבור. ובתשובה קכ"ד מבאר הנוסחא הישרה בדברי הרמב"ם
 בענין חזרת ש"ץ בלחש. גשם זמן. טעות בתפילה. טעות בתפילת.
 שבת תפילתו. תפילה הטועה בה.

תפילה דרבנן היא. משנה א' פ"ז דטוטה ת"ט. רדב"ן רצ"ג. נוכלת.
 קריאת שמע דרבנן. שלוח צבור שהוא. תפילה מצוה.

תפילה. החזרת פניו בה נגד ארץ ישראל ודיניה. ש"ע א"ח ס' צ"ג. הר"ף
 ור"י פ"ד דברכות דף כ"ג ע"ב. תפילה כנגד. תפילת השחר.

תפילה הטועה בה וצריך לחזור יש תקון אחר שלא לחזור. עיין הגהות
 מהר"ר גא"ל על ש"ע א"ח ס' ק"ד ס"ק ב' מי ששכח דבר
 שצריך לחזור שלוח צבור מוציאו לקמן ס' קכ"ד סעיף ו'. טעות בתפילה.
 טעות בתפילת שבת וחש"מ. יעלה ויבא שכה. תפילה דין טועה.

תפילה

תפילה. המגביה בה קולו הרי הוא מנביאי השקר דכתיב גבי הר הכרמל ויקראו בקול גדול. ברכות פ"ג דף כ"ה. והמשמיע קולו הרי זה מקטני אמנה דקסבר כביכול שאין אוזן למעלה שומעת שם דף כ"ד. תלמיד ר"י פ"ב דברכות דף י"א ע"ב. ועיין ש"ע א"ח סי' ק"א. הרי"ף שם פ"ג דף י"ז ע"ב. לא יתפלל בלבו לבד אלא מחתך הרברים בשפתיו ומשמיע לאוזניו בלחש ולא ישמיע קולו ואם אינו יכול לכון בלחש מותר להגביה קולו ודוקא בינו לבין עצמו אבל בצבור לא, ואם משמיע קולו בביתו כשמתפלל כדי שילמדו ממנו בני ביתו מותר להכי אמרינן בירושלמי פרק תפילת השחר רבי אבא בר זבדא מצלי בקלא עד דילפון בני ביתה צלותה מניה תלמיד ר"י דף י"ח ע"א שם. ש"ע סעיף ב'. הרי"ף ור"י פ"ה דברכות דף כ"ו ע"א. וכתב הרא"ש כלל ד' סי' י"ש דיש לגעור באותם המגביהים קולם ואומרים עם החון תפילת שמנה עשרה וקדושה וכן המזמורים עם החון דנראה כקלות ראש מהר"ר גא"ל סי' נ"ג אות ב'. ברכות פ"ה דף ל"א וקולה לא ישמע מכאן שאסור להגביה קולו בתפילתו. ראש השנה ויום הכפורים. תפילה בלחש. תקיפ"י. תרי קלי.

תפילה הפטורים ממנה. ש"ע א"ח סי' ק"ו.

תפילה וברכת כהנים. רמב"ם פ"א מה' תפילה וברכת כהנים.

תפילה ודיניה. היכף ראשו בתפילה ולא יסתכל בכותל. מטה משה אות ק"ו.

תפילה ודיניה לענין הנצרך לנקביו ודין רחיצה ושאר הכנות. ש"ע א"ח סי' צ"ב. ועיין בתשובת הרשב"א סי' קל"א מי שבדק עצמו קודם שיתפלל ולא היה צריך לנקביו כלל ובאמצע תפילתו נתעוררה לו תאוה לא יפסיק אפילו המים שותתים על ברכיו ואינו צריך הרחקה ואם בשעת ק"ש וברכותיה נתעורר ויכול להעמיד על עצמו קורא כדרכו ואם רצה להרחיק ולהטיל מים אפשר לו לעשות כן אבל אם קודם שהתחיל הרגיש עצמו אסור לו להתפלל ואם התפלל תפילתו תועבה והוא שלא יכול לעמוד על עצמו כדי הלך פרסה. וכתב בעל עולת תמיד סי' צ"ב בשם הב"ה שמצא כתוב מעם לשעור פרסה ראמרין בנמרא גבי הנצרך לנקביו והתפלל משום דבריש פרק אין עומדין אמרינן דשעור תפילה הוא שעור שעה ולפי מהלך אדם בינוני עשר פרסאות ביום הוא שעור שעה בקרוב ע"כ וכתב עליו ונכון הוא. וכתב מהר"ם איסרלס סי' צ"ח מי שיש לו חולי האבן בר מינן ולא יכול להעמיד עצמו והמטפף תמיד יתפלל ק"ש ותפילה ובשעת הטפת מים יפסוק וטוב שיתקן לו בנדאו ספוג סביב האברי. וכתב הלק"ט ח"ב תשובה ע"ש הא הנצרך לנקביו ומתפלל תפילתו תועבה דוקא גדולים ולא קטנים. נצרך לנקביו. תפילה במקום.

תפילה ודיניה מן ברוך שאמר עד ישתבח. ש"ע א"ח סי' נ"א. ושאר דינים שם. וכתב מקור ברוך א' שראוי לבטל המנהג שקצת נוחנין להפסיק כדי להביא החתן לבית הכנסת בין ברוך שאמר ליוצר אין כח מנהג זה יפה לילך אחריו ואוסר הפיוטים שבחזרת עמיתה. ועיין שירי כנסת הגדולה סי' ס"ח ס"ק ב'. הרי"ף ור"י פ"ה דברכות דף כ"ו. צריך להזהר מלהפסיק ברבור משיתחיל ברוך שאמר עד סוף שמנה עשרה אלא לברך על הטלית כבסימן נ"ג. וכן לא יפסיק לומר פסוק ראשון של שמע עם הצבור כ"כ בס"י ס"ה סעיף ב' אבל מפסיק הוא לקריש וקדושה ולמורים כמו לקריאת שמע שכתוב בס"י ס"ו סעיף ג' כ"כ הטור. מהר"ר גא"ל אות ב'. אופן שאומרים. כמה הלכתא. פיוטים אין. שומע כעונה. תפילת השחר. תפילת מנחה.

תפילה ותפילין. חתן בזמן הזה חייב בהם. מהר"ם איסרלס סי' קל"ב.

תפילה

תפילה. זקן שאינו יכול לעמוד ישב במקומו ויתפלל. עמרת צבי סי' צ"ד סעיף י"א. עמידה בתפילה. תפילה לה מעומד.

תפילה חזרתה. נשאל שירי כנסת הגדולה כפי"ד אם מתפללין בחזרה כל עוד שאין שם מנין שלא התפללו כמנהג קצת חכמים בעיניהם והשיב דמעות הוא בידם רכיון דאיכא עשרה שעונים אמן מה לי אם התפללו או לא התפללו אלקים נצב בעדת אל מקרי כיון דאיכא רובא שבעבורם יכולים לפרום על שמע ולומר קריש קדושה וברכו יכולים ג"כ לומר תפילה בחזרה ולענות אמן ורדק שם מלשון הרמב"ם פ"ח מה' תפילה ע"ש. ועיין מ"ש בכנסת הגדולה סי' ק"א. ורדב"ו ה' וצ"ד וק'. מקום שלא נהגו לחזור ש"ץ התפילה מימי ביום תענית יחזור ואם לאו יתפלל עננו בין גואל לרופא תשובה מ"ו לרבי לוי בן חביב. ועיין הגהת מיימונית פ"ח מה' תפילה סי' י"ד. משה משה אות קס"ב לאחר שהיגה הצבור יחזיר ש"ץ. אות קס"ג חזרת התפלה. אות קס"ד מי שבא לבית הכנסת אחר קדושה. אות קס"ה אם מתפלל והגיע שליח צבור למורים. אם יחיד הגיע לקדושה והצבור אומר קדושה דסדרא לא יאמר עמהם שאין סדר הקדושות אחת אבל אם היחיד מגיע לקדושת תפילת שחרית ואומר השליח צבור תפילת מוסף נמצא בשם הגאונים דיאמר עמו דשניהם קדושת י"ח וקדושות שוות הן משה משה אות קס"ו. אות קס"ז יכוין כל יחיד למה שאומר ש"ץ והיב לענות אמן על כל ברכה. אות קס"ח דין העונה אמן ושלא יסית שיחת חולין. אות קס"ט שיש לגעור באותם המגביהים קולם. אות ק"ע שאר דיני עניית אמן. אות קע"א שירגיל בנוי הקטנים לענות אמן. אות קע"ב דין קדושה. אות קע"ג שיש ליחיד לכוין את רגליו בשעת קדושה. אות קע"ד דין מורים ולמה נקרא מורים דרבנן. אם עונין אמן כשאומר הש"ץ ברכת כהנים אות קע"ה. אות קע"ו אימתי אומרים אלקינו ואלקי אבותינו. עננו עם. שלי יח צבור מוציא. תפילה בשעת.

תפילה כבר התפללו בבית הכנסת ובאו אח"כ אחרים יכולים להעמיד חזן להתפלל בבית הכנסת אבל לא במקום שיתפללו הראשונים. תשובת מהר"י מינץ סי' מ"ו. אבל אינם יכולים להוציא ספר תורה פעם אחרת משפטי שמואל דף ד' שאלה ג'. אבל תי"ש במגילה פ"ד משנה ג' על אין פורסין על שמע וכו' כתב בסוף דבריו וז"ל ואני בעניי רואה שאם יארע שנמצאו עשרה ביחד שיש להם לומר קריש וברכו לעבור לפני התיבה וכו' וע"ש. עיין ש"ע א"ח סי' ס"ט סעיף א' בהגה דנראה גנאי לראשונים דהוי כאלו לא יצאו בראשונה ידי חובתם והוסיף דנ"ל דוקא שעדיין הראשונים בבה"כ אלא שהשלימו סדרם אבל אם יצאו הראשונים יוכל לעמוד החזן אף במקום שעמד הראשון. ועיין מג"א שם ס"ק מ' שכתב בשם הלבוש דיוכל לעמוד אפילו החזן הראשון והביא אח"כ גם דברי בעל משפטי שמואל הנ"ל. וכתב מהר"ר גא"ל על ש"ע א"ח סי' קמ"ח דאין דברי מהר"ר שמואל אלקלעי מוכרחים. תפילה אין להתפלל באותו. תפילות כנגד תמידין תקנום וקרבן.

תפילה. כל הטמאים חייבים בה חוץ מבעל קרי מתקנת עזרא אבל עתה נתבטלה התקנה ואף בעל קרי חייב. הרי"ף ור"י פ"ג דברכות בסוף דף כ' ע"א. ש"ע א"ח סי' פ"ח. הרי"ף שם עמוד ב' זבין זבות נדות ויולדות כולחו חייבין בתפילה. בעל קרי מותר. עשר תקנות.

תפילה כנגד ארץ ישראל אם הוא עומד בחוצה לארץ ויכוין גם לירושלים ולמקדש ולבית קדש הקדשים. היה עומד בארץ ישראל יחזיר פניו כנגד ירושלים ויכוין גם למקדש ולקדש הקדשים. היה עומד בירושלים יחזיר פניו למקדש ויכוין גם לבית קדש הקדשים. היה עומד אחורי הכפרות יחזיר פניו לכפרות נמצא עומד בצפון הופך פניו לדרום בדרום הופך פניו לצפון

לצפון במערב הופך פניו למזרח במזרח הופך פניו למערב נמצאו כל ישראל מכוונים לבם למקום. סומא ומי שאינו יכול לכיין הרוחות יכוין לבו לאביו שבשמים. הר"ף ור"י פ"ד דברכות דף כ"ג ע"ב. ש"ע א"ח סי' צ"ד סעיף א' ג'.

תפילה לא יתפלל הבא בדרך שלשה ימים מפני שאין דעתו מיושבת עליו. ערבין פ"ו דף ס"ה. תפילה החזרת.

תפילה להולך בדרך במקום שמנה עשרה. עיין תפילה קצרה שנאמרה.

תפילה להולך במקום סכנה במקום שמנה עשרה. עיין תפילה קצרה שנאמרה.

תפילה למה אין מכרכבין עליה. עיין הגדה למה.

תפילה למפרע. עיין טעות בתפילה אלפסי. מגלה קריאת.

תפילה לעולם יסריר אדם ואח"כ יתפלל. עיין לעולם יסריר.

תפילה לצרה לעולם יקדים אדם שאלמלא לא הקדים אברהם תפילה לצרה בין בית אל ובין העי לא נשתייר משונאיהם של ישראל שריד ופליט. פירוש לא נשתייר במלחמת יהושע על העי. סנהדרין פ"ו דף מ"ד.

תפילה. מהר"י סג"ל היה אומר כולה על פה מלבד תפילת שמנה עשרה שהיה מחויב סרור בידו הימנית שהיה מתפלל מתוכו ושמאלו היתה תחת הסרבל נתונה על לבו. כונה בתפילה.

תפילה מועלת אין לך אם אין בה מורעו של יעקב. גמין פ"ח. עין ישראל סי' כ"ט.

תפילה מי נקרא פושע בה או אנוס לענין תשלומין. ג"י פ"ב דב"ק דף י"א ע"א. יחיד ששכח ולא הזכיר קדושת היום בתפילה של שחרית ואחר שהתפלל מוסף חזר והתפלל של שחרית אינו צריך לחזור ולהתפלל מוסף ויש להסתפק מעיקרא אם חייב לחזור ולהתפלל אחר תפילת מוסף. הרמ"ע מפאנו סי' כ"ה. תפילה דין. תפילה ספק.

תפילה. מנהג מהרש"ל לישב אחר התפילה ולומר זה הפסוק אך צדיקים יורו לשמך ישבו ישרים את פניך ואח"כ כשהיה קם לצאת משתחוה אל פני ההיכל ואומר כי כל העמים ילכו איש בשם אלהו ואנחנו נלך בשם ה' אלקנו לעולם ועד וביציאתו מפתח בית הכנסת חוזר ומשתחוה ואומר ה' נחני בצדקתך וכו'. שם סי' ס"ד. ארני נחני.

תפילה מעומד ודין הרוכב או היושב בספינה. ש"ע א"ח סי' צ"ד. מתי יקום להתפלל בשחרית כשאמר שליה צבור תהלות לאל עליון ובערבית כשמתחיל ש"ץ קדיש. וכן עשה מהר"ל מטה משה אות קמ"ו. אות קמ"ז ודך לפניו שלש פסיעות ומיישר רגליו ומעמו. מי שהוכרח להתפלל מיושב צריך לחזור ולהתפלל מעומד כשיוכל ואין צריך להוסיף בה דבר שם סעיף ט'. ועיין הלק"ט ח"ב תשובה צ"ד מי שהיה בא בקרון והשכה לו והוא בתענית ואינו יכול להתפלל ולאכול יקרא ק"ש וברכותיה ויתפלל מיושב ויאכל מעט וכשיגיע למלון יחזור ויתפלל מעומד. ועיין רמב"ם פ"ה מה' תפילה. מזרח עיין ש"ע. עמידה שלש פסיעות. תפילה זקן.

תפילה. מצוה להתפלל בכל יום שנאמר בפ' משפטים ועבדתם את ה' אלקיכם איזו היא עבודה שבלב זו תפילה. ברכות פ"ק ופ"ב ופ"ג ופ' תפילת השחר ופרק אין עומדין ובספרי. רמב"ם פ"א מה' תפילה. סמ"ג סי' י"ט חלק עשה. סמ"ק סי' א'. א"ח סי' פ"ט. חלק אדם נתיב ג' חלק ו' וד' וה'. כלבו סי' יו"ד. רוקח סי' שכ"ב. אגור סי' קל"ה. בני משה בסוף ספרו לקומים דף ה' ע"א כתב הרמב"ם פ"א מה' תפילה דין א' מצות עשה להתפלל בכל יום כתב הכ"מ וא"ת דאיתא מצוה זו מדכתיב אותו תעבוד שהרי

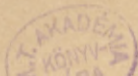
שהרי מנה וכו' ע"כ ונ"ל דעיקר ראית הרמב"ם היו מהא דאמרנו בגמרא פ' החובל דף צ"ב ובמציעא פרק המקבל דף ק"ז א"ל רבה לרבא בר מרי מנא לן הא מילתא דאמרו רבנן השכם ואכול בקיץ מפני החמה ובחורף מפני הצנה וכו' דכתיב לא ירעבו וגו' א"ל את אמרת לי מהתם ואנא אמנא לך מהכא דכתיב ועברתם את ה' אלקיכם זו ק"ש ותפילה וברך את לחמך ואת מימך זה פת במלח וקיתונו של מים וכו' ובוראי דלא פליגי רבה ורבא בר מרי אלא אי נפקא מלא ירעבו או מקרא דוברך את לחמך אבל בקרא דועברתם לא פליגי וראי דלכ"ע הוי ק"ש ותפילה א"כ הרמב"ם כשנביא הכא קרא דועברתם הוי משום שרצה לנקוט לשון רבה הרובא בגמרא ורבה היה מוכרח להביא קרא דועברתם וגו' לפי שעיקר פלוגתיה היה מוברך את לחמך שהוא פת במלח וכו' דהוא סיפיה דקרא. והדר ק"ל להרמב"ם דמ"ל לרבה דועברתם הוי ג"כ תפילה ולזה תירץ דמפי השמועה למדו וכו' דמדכתיב ולעברו וגו' וכמ"ש במס' תעניות ובוראי דלעברו הוי ספור דברים ולכך הוצרך להביא הא דרבה דמסכת קמא ומציעא ולא האי דתעניות ולמה שאמרנו יובן דלכך לא מייתי קרא דאותו תעבור לפי שלא מצינו שהובא בגמרא כלל עוד יש לתרץ ובוהו יובנו כל הקושיות והוא כשהקשה על הרמב"ם קושיא אחרת במנא ליה לרמב"ם שמצות עשה להתפלל בכל יום דאפשר לומר דועברתם הוי פעם אחת שידע לומר תפילה ואין לומר דאין זו סברא שיתפלל פעם אחת בכל ימיו שיחה שאם כן נימא פעם אחת בשבוע או כמות שירצה ומנא ליה דהוי בכל יום לא פחות ולא יותר אלא י"ל דנפקא ליה מסיפיה דקרא דכתיב וברך את לחמך ואת מימך וגו' את מספר ימך אמלא ואמרו במסכת ר"ה פ"ג דף י"ג שהקב"ה יושב וממלא שנותיהם של צדיקים מיום ליום שנאמר את מספר ימך אמלא נמצא שהקב"ה תלה ברכה זו בעבודה ועוד יש לי להביא כמה ראיות דוק ותשכת. מטה משה אות א' מן התורה מן הנביאים ומן הכתובים מצינו שהקב"ה חפץ בעבודת התפילה. תפילה דרבנן.

תפילה נקרא כל דבר שבקדושה. ש"ע י"ד ס"י ר"יו סעיף מ"ח בהנה.

תפילה סמוך למטה פירוש שתכף צאת האדם מן המטה יתפלל ולא יעשה שום מלאכה ולא ילך בדרך עד שיתפלל. הרי"ף ור"י פ"א דברכות דף ד' ע"ב. ש"ע א"ח ס"י פ"ט. ואם מותר ללמוד קודם תפילה עיין שם סעיף ו'. כל ימי דיותי. למוד עיין.

תפילה. ספק התפלל ספק לא התפלל אינו חוזר ומתפלל ר"ל אינו חייב לחזור ולהתפלל אבל איסורא ליכא. הרי"ף ק"ד. הרי"ף ור"י פ"ג דברכות דף י"ד ע"ב ודף ט"ו ע"א כמה חלוקי דינים ופירוש הסוגיות על זה. ש"ע א"ח ס"י ק"ז סעיף א' אם הוא מסופק אם התפלל חוזר ומתפלל ואין צריך לחדש בו שום דבר אבל אם ברוא לו שהתפלל אינו חוזר ומתפלל בלא חרש ועל ידי חרש חוזר ומתפלל בנדבה כל פעמים שירצה חוץ מתפילת מוסף שאין מתפללין אותו בנדבה. וכתב הרמב"ם בשם הגאונים בפ"א דשבת ויום טוב אינו מתפלל תפילת נדבה ואם התחיל להתפלל על דעת שלא התפלל ונזכר שכבר התפלל פוסק אפילו באמצע הברכה אפילו יכול לחדש בה דבר. חרש זה שאמרנו הוא שיחדש דבר בכל ברכה מן האמצעות מעין הברכה ואם חדש אפילו בברכה אחת דיו. תפילה מי. תפילת נדבה מי.

תפילה. עיין אבותינו עקורים מפני מה, שהקב"ה מתאוה לתפילת של צדיקים. אבל ותפילתו. אבשלום ותפילת. אדני שפתי. אהבתי כי ישמע ה'. אוכל ושותה ואח"כ מתפלל. אומנים בתפילה. אזור. אילן המשיר. אין לישב. אין לעבור. אין עומדין. אלקנו. אלקי נצור. אלהי נשמה. אלהי ער. אלו נאמרים. אלמלא הנית.

אמן יתומה. אנוס ומזיר. אנשי כנסת הגדולה. ארבעים יום. אריכות ימים. אתה גבור. אתה חונן. אתה קדוש. בואו ונחזיק טובה לאבותינו. בוא וראה כמה גדולים נמוכי רוח, אין תפילתן נמאסת. במול תמיד. בית הכנסת שיש. בית המדרש היה. בית המרחץ. במקום גילה. בן אמוץ. ברא מזכי אבא. בר ברך. ברכות כולן אעפ"י שיצא מוציא חוץ. ברכות שמנה. ברכות תפילין. ברכת אבות. ברכת בונה. ברכת המינים. ברכת כהנים. ברכת נשילת. גאולה לתפילה. גדולה תפילה. גיהוק. גר היאך. גשם זמן. דבור אפילו. דבר בעיר לא יהלוך. דוד שם אמו. דוד שהשמים. הבו לי גואלקי. הביננו. הזמנה אי. הכון. הליכה אינה. הנהו תרו אילמי. הסכמה איכא. הספד העוסקים בו. הפסקה בתפילה. הקדוש ברוך הוא מתפלל. הקובע מקום. ההרור לאו. השיבה שופטנו. השיבנו. ואותי השלכת. ואני תפילתי. והיה כאשר ירים משה. ויכלו אומר. ועוזבי. ועשיתי לך שם גדול. זכר ליציאת מצרים. זמירות ש"ע. זמן תפילה. זקן נתאספו ושאלוני. חבוש בבית. חולה יומא קמא. חולה מתפללים עליו. חולו של מועד בשבת ערבית. חולו של מועד של פסח. חכמתו של רב הונא. חליצה קורמת או יבום, בתשובה מ'. חסידים הראשונים היו שוהים. חפציו אסור לו לאדם לעשות קודם שיתפלל. חרבה אין. חציף עלי מאן דמצלי. חתן בזמן. חתן הכונס. טבילה בשבת. טורח צבור. טליתו חגורה על מתניו, מותר בקיש ואסור בתפילה. טעות בתפילה. טרדות. טרחנא. ידו על סנטרו או חלציו. ידים נקיות. יהא חלקי עם. יוהרא מקרוב. יום המעונן. יום טוב בשבת מתפלל. יוצא לדרך. יעלה ויבא. יענך ה' ביום צרה. ישיבה כנגד. ישתבח. כרו בר. כהן גדול ותפילתו. כונה בתפילה. כותבי ספרים. כי איכא צערא. כיוון אברים. כיוון הרוחות בתפילה. כי יחיב. כי כרע. כינה עוקצתו. כבר עיין. כך מקובלנו. כלב נשתטה. כל המבקש. כל המחנף. כל המתפלל. כל ימי הייתי. כל מצוה שמסרו. כמאן מצלינן האידנא. כמה הלכתא. כן אברכך בחיי. כנגד עיין. כסוי ראש. כריעות. כשהיינו עוסקים. לא ישב. לא שנו אלא. לא תאכלו על הדם. לולב ומנהג. לך רר אמר לו הקב"ה למשה. למוד קודם, דהלמוד לא יפסיק לתפילה. למנצח מזמור לדוד. לעולם יבקש אדם רחמים שהיו. לעולם יכנס. לעולם יסדיר. מאה ועשרים זקנים. מאי תקנתיה. מבדיל בתפילה. מבקש רחמים על חברו. מגלה קריאת. מודים. מוציא שבת תפילתו. מזרח. מטה של מת נושאו. מיום שחרב. מי כהתכם. מילה ביום טוב בשבת. מימי לא השתנתי. מים מותר. מי רגלים שותתין. מי שמתו. מכאן ואילך. מלאכים היכא מותר. מגודה ומחרם. מניחים. מלאכים ממונים. מנשה ותפילתו. מעות עיין. שציינתי שם סכין וקערה. מפני מה נענש אלימלך, דעל גדול הדור לבקש רחמים על דורו. מצוה שנאמר. מרגלא בפומיה דרב. מרחץ מקום. משא בתפילה. משה ואלהו מבקשים. משה מפני מה. משתין לא יתפלל. מתים יודעים. מתפלל לא ישתין. מתריעין. נדה בתפילה. נחש ממת. נטילת ידים בעינן. נטילת ידים בתפילה. ניגונים. נפות. נפנה ונטל ידיו. נצרך לנקביו. נר ישראל. נשים עבדים. נשמת כל חי. סדר תפילות. סופא. סכין וקערה. סעודה שלישית. ספר תורה בידו. עבודה שבלב היא תפילה היכא יובן. עבור שנים עיין באות ת' תפילת השחר דברים. עוסק בתורה. עטוף בתפילה. עטוש. עיון תפילה. עמידה בתפילה. עמידה זו. עניה זו. עננו שלית. ערב יוה"כ וערב. ערב ראש השנה וערב. עשר תקנות תקן

עזרא. עת רצון. פועלים בקריאת. פועלים עיין. פורם על שמע. פיוטים. פיוטים אין. פכר בגמרא. פנחס בקשו. צדיקים הקב"ה מתאוה לתפילה. פסח ביום שמיני. צדקה טוב ליתן קודם תפילה. צורת אריה. צלו בלשון גמרא. צמא ורעב שמותרים לאכול קודם תפילה. צרות שמים. צריך להודיע. צרכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי. קבר החופרו. קדושה בקדוש. קדיש בלשון לעז. קדיש על קטן אם. קטן שיכול. קערה עיין. קריאת שמע אם לבו רואה את הערוה. קריאת שמע כיון. קרי הרואה אותו ביום הכפורים. ראובן נדר. ראש השנה ויום הכפורים. ראש חדש בשבת ערבית. ראש חדש תפילתו. רב וכבודו. רבנו של עולם גלוי וידוע לפניך שיגעתי. רבי היא ובניו. רבי חנינא בן. רבי רבי אין תפילתם. רוכב והגיע זמן תפילה. רוק בתפילה. רחיצת ידים. רמי פוזמקי. רפאנו. רצה. רשעים הקב"ה מואס בתפילתו. שבת תפילתו. שדי גלימיה. שהה כדי לגמור. שהות לתפילה. שהיינו בשמיני. שהייה בין. שומע כעונה. שים שלום. שכור. שלש פסיעות. שמד שגורים אומות. שמע אין לקרותו. שמע הלל. שמעון בן שטח. שמעון הפקולי. שנים שנכנסו. שתי שיכול. תורה מבקשת. תחנונים אין להרבות. תיתי לי דכי מרחיקנא. תכף. תלמוד תורה מפסיקין. תלמיד חכם העוסק בתורה. תלמיד חכם לא ירבה. תנו רבנן כשחלה. תעניות וסדרן. שם סדר התפילה והשש ברכות שמוסיפין ביום התענית. תפילה עיין הוא. תפילין בידו וספר. תפילת. תפילת השחר. תפילתו. תפילת צדיקים נמשלה לאילן. תקילא. תשעה באב הולכים.

תפילה. עיין הוא שהתפלל אחורי בית הכנסת ואליהו הרגו. ברכות פ"ק דף ז'. ובפרק ד' דף כ"ח כ"ט שמעון הפיקולי הסדיר שמנה עשרה ברכות על הסדר ביבנה א"ל ר"ג לחכמים כלום יש אדם שיודע לתקן ברכת המינים עמד שמואל הקטן ותקנה לשנה אחרת שכחה והשקיף בה שתיים ושלוש שעות ולא העלוהו. פקולי מוכר פקולי צמר גפן שקורין קומון. ומסיק שאנו שמואל הקטן שהתחיל בה. עיין בערובין פ"ג דף ס"ה כל שאין דעתו מיושבת עליו אל יתפלל (משום בצר אל יורה) ברכתו בכל המקרא ואינו בכל הכתובים ושמא בספר בן סירא הוא והתוספות כתבו בשם רבנו קלונימוס איש רומי דבירושלמי דריש כי המיצר אל יורה דכתיב שמעי נא זאת עניה ושכורת ולא מיין ומהאי טעמא אל יתפלל דמי שטרוד בצרתו ובכעסו הוי כשכור ור"ת מפרש דהאי קרא דריש היערוך שועך לא בצר כלומר בעת צרה אל תערוך תפילתך כשיש טירוד ובכמה מקומות רגיל הגמרא לקצר המקרא כגון ונתן הכסף וקם לו ומיהו קצת קשה דנקט אל יורה דהל"ל אל יתפלל. וכתבו עוד התוספות שם דבכמה מקומות מביא התלמוד מקראות הכתובים בספר בן סירא כדאשכתן בהחובל כל עוף למינו ישכון וכן אל יורה וכן סלסלה ותרוממך ובין נדיבים תושבך ואמרינן בירושלמי שהוא בספר בן סירא עיין בספר מאור עינים להרב מהאדומים. ובברכות פ"ה דף ל"א כמה הלכתא גברותא איכא למשמע מהני קראי דחנה. ובב"ב פ"ב דף כ"ה א"ר ששת סגיא נהורא לשמיעיה לכל רוחא אוקמן לבר מזורח משום דמורו בה מיני. פירוש לכל רוח העמידנו להתפלל חוץ מן המזרח ומזרחים הוראה תלמידי להתפלל למזרח. מיני תלמידי. שדי גלימיה פכר ידיו ומצלי. כך היה עושה רב כהנא כי איכא צערא בעלמא אמר כעברא קמי מאריה. שבת פ"א. עין ישראל סי' א'. עיין ערך אחר בזה. ש"ע א"ה סי' צ"ד סעיף ב' בהגה. מזורח. שמעון הפקולי. תפילה עיין אבותינו.

תפילה על ידי הרהור. עיין קריאת שמע על ידי הרהור.

תפילה עם הצבור. ש"ע א"ח סי' צ"י. מתחיל להתפלל עם שליח צבור כשיגיע עם שליח צבור לקדושה יאמר הקדושה עמו מלה במלה ולא הוא הפסק וכן ברכת האל הקדוש ברכת שומע תפילה ויכוין דיגיע גם הוא למודים עם ש"ץ. הרי"ף ור"י פ"ג דברכות דף ט"ז ע"ב. ש"ע א"ח סי' ק"ט אסור לאדם להקדים תפילתו לתפילת צבור ובצבור שאנו אבל אם אינו בבה"ב עם הצבור מותר. הרי"ף ור"י פ"ד דברכות דף כ"ב ע"א. נכנס לבית הכנסת ומצא צבור מתפללין אם יכול להתחיל ולגמור קודם שיגיע ש"ץ לקדושה או לקדיש יתפלל ואם לאו אל יתפלל אם אין השעה עוברת ש"ע א"ח סי' ק"ט סעיף א'. הרי"ף ור"י שם דף ט"ז ע"ב. עיין יד אליהו תשובה כ"ב תשובה ו' ותשובה ז'. הפסקה. זמירות ש"ע. לעולם לישתתף. מודים. מנודה ומותרם. קדושה. רבים אין תפילתם. תפילה אחר זמנה. תפילה אסור לאדם. תפילה בזמנה. תפילת השחר אין. תפילת ערבית וזמנה. תפילת רבים.

תפילה. צריך אדם להזהר שלא יניח ידו על סנטרו בשעת תפילה כתב בעל ל"ח וכל שנראה שיש בו גסות הרוח יש לזהר ממנו בעמדו לפני מטה הקב"ה ומה שהחזנים כשמגביהים קולם כשמנגנים בזמר מנוחים ידיהם על הלחי אין בכך כלום כיון שאינם עושים ליוהרא ולגסות הרוח אלא כדי להרים קול בשיר ולא יתגנו בפתחת פיהם. עי"ן סי' צ"ו ע"ב.

תפילה קצרה של כהן גדול ביוה"כ. משנה א' פ"ה דיומא בר"ע. רמב"ם פ"ד מה' עבודת יום הכפורים יהי רצון מלפניך ה' אלקינו שאם היתה שנה זו שהונה תהיה גשומה ולא יסור שבט מבית יהודה ולא יהיו עמך בית ישראל צריכים לפרנסה ואל תכנס לפניך תפילת עוברי דרכים.

תפילה קצרה שנאמרה בברכות בכל מקום ר"ל תפילת צרכי עמך ישראל מרובים (ודעתם קצרה ירמיואל שתתן לכל אחד ואחד כדי פרנסתו ולכל גויה וגויה די מחסורה והטוב בעיניך עשה ברוך אתה ה' שומע תפילה, רמב"ם פ"ד מה תפילה פסקא י"ט) חוץ מאותה דרבי יוסי שרוצה לומר תפילת הבינונו (ה' אלקינו לדעת את דרכיך ומול את לבנו ליראתך לסלוח היה לנו להיות גאולים רחקנו ממכאוב ודשננו ושכננו בנאות ארצך ונפוצים מארבע תקבץ והתועים בדעתך ישפטו ועל הרשעים תנוף ירך וישמחו צדיקים בבנין עירך ובתקון היכלך ובצמיחת קרן לדוד עבדך ובעריכת נר לבן ישי משיחך טרם נקרא אתה תענה כדבר שנאמר והיה טרם יקראו ואני אענה עוד הם מדברים ואני אשמע כי אתה הוא עונה בכל עת צרה פודה ומציל מכל צוקה בא"י שומע תפילה, הרמב"ם פ"ב מה' תפילה פסקא ג', ושם כל פרטי דינים של הבינונו ושל צרכי עמך). ר"י על אלפסי פ"א דברכות דף ה' ע"א. ש"ע א"ח סי' ק"י. הרי"ף ור"י פ"ד דברכות דף כ"ב ע"ב ואין לוטר הבינונו אלא בשעת הדחק ולא בימות הגשמים ולא במוצאי שבתות וימים טובים. ושה"ג שם כתב בשם ר' ישעיה אחרון דבמוצאי שבתות ומוצאי"ט מתפלל הבינונו דיכול לכלול בו הבדלה ואומר הבינונו ה' אלקינו בין קדש לחול לדעת את דרכיך. ש"ע א"ח סי' ק"י. הבינונו בעי שלש ברכות ראשונות ושלש אחרונות וכשמגיע לישוב אינו צריך לתזור ולהתפלל ותפילה קצרה אינה צריכה שלש ראשונות ושלש אחרונות וכשיגיע לישוב צריך להתפלל. הבינונו מעומד תפילה קצרה אפילו מהלך. הרי"ף ור"י פ"ד דברכות דף כ"ג ע"ב. ואין להתפלל הבינונו אלא בשעת הדחק כגון המהלך במדבר וכיוצא. שם וש"ע סי' ק"י סעיף א'. וכתב מהר"ד גאל בהגהותיו שם ס"ק א' מיהו הר"י בן גיאת והרשב"א פסקו דאף במוצאי שבת וי"ט יכול להתפלל הבינונו. רמב"ם רפ"ב מה' תפילה דין ג' וזאת הברכה שתקנו מעין כל האמצעיות הבינונו ה' אלקינו לדעת וכו' הכי איתא בפר' תפילת השחר

השחר על מתנותין דרי יהושע אומר מעין שמונה עשרה מאי מעין שמונה עשרה רב אמר מעין כל ברכה וברכה ושמואל אמר הביננו וכו'. יד אליהו תקון ט' דף ג' ע"א. חורבה אין. פועלים בקריאת.

תפילה רהמי היא ובעיא כונה. משנה ד' פ"ב דברכות ר"ע. כונה בתפילה.

תפילה של יד אינה מעכבת של ראש ושל ראש אינה מעכבת של יד דתרי מצות ניהו. הריף ורין פי בתרא דר"ה דף ש"ו ע"א. וענין ברכה על של ראש שם וש"ע א"ח סי' כ"ו. וסי' כ"ה מגיד ס"ק ו' תשובה על ענין ברכת תפילין על מצות. ושל ראש קדושה משל יד דיש בה רובו של שם. הריף פ"ג דמגילה דף שס"ו ע"א. הריף הלכות תפילין דף פ"א ע"ב. משנה א' פ"ד דמנחות. ועיין שם ר"ע ות"ט. תפילין אם אין לו. תפילין וברכתם.

תפילה של ראש אין עושין אותה של יד לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה. רמב"ם פ"ג מה' תפילין ומוזה וס"ת. תפילין אין משנין.

תפילה תשלומיה. עיין עטרת צבי סי' ק"ח סעיף ד' דכתב הר"מ מי שהיה תפוס בבית האסורים או חולה כשיצא מבית האסורים או כשיתרפא יתפלל התפילות שהפסיד ע"י נדבה או תוספת חדוש. עיין סי' ק"ח סעיף ד'. ועיין הריף ור"י בשם תוספות ריש פ"ה דברכות דף כ' ע"ב. ש"ע א"ח סי' ק"ח סעיף ה'. תפילה דין. תפילות השחר מי.

תפילות אבות תקנום ריב"ל אומר תפילות כנגד תמידין תקנום תניא כותיה דריב"ל. הריף ור"י פ"ד דברכות דף כ"א ע"ב. תפילות כנגד.

תפילות אין להוסיף ואין לגרוע מהם אפילו תיבה אחת אפילו אות אחד. מצרף לחכמה דף י"ד. צרכיו אל ישאל אדם בלשון ארמי שאלה, בפסק הרי"ש מורפורגו.

תפילות. אם הקהל חלקו תפילות ר"ה ויוה"כ על חכמי הקהל כדי שיתפללו בצבור כנהוג אם חלה אחד מהם ולא יכול להתפלל אינו רשאי להעמיד איש אחר תחתיו וביד הקהל דוקא להעמידו. שער אפרים ל"א.

תפילות בשנויים אין משום ואל תמוש תורת אמך ומנהג ספרד יותר ישר ואין להכריח לשום יחיד להתפלל בבח"כ של אבותיו או שהתפלל הוא בה. רש"ם א"ח תשובה ל"ה. וכן לענין המנהגים כגון הנחת תפילין בחולו של מועד. ועיין בהלכות קטנות. ועיין שער אפרים י"ג. ועיין משא מלך בנעילת שערים מנהגי אסור אחר החקירה ט"ו על זה המנהג בסדר התפילות. ועיין מטה יוסף א"ח תשובה ג' על קיום מנהגי הפיוטים בתפילות. בית הכנסת מחדש. הסכמה איכא. מנהגי אסור בעל ד"ה השני הוא המנהג בסדר התפילות. תפילות ושנוי. תפילין בחולו של מועד נבהלתו.

תפילות וזמנם. רמב"ם פ"ג מה' תפילה וברכת כהנים.

תפילות ושנוי בין ספרדים אישכנזים לועזים לכל אחד יש מלאך או שרף המקריב תפילתם ע"י ח"ב הלונות. עיין צרכיו אל ישאל אדם. תפילין בחשי"מ נבהלתו.

תפילות כמנין הקרבנות מניינם. לשון הרמב"ם פ"א מה' תפילה ומבארו הרי"ט ע' ושקול וטרי במ"ש מוהרי"ק ע"ו. רמב"ם שם וכן התקינו

התקינו שיהיו מנין התפילות כמנין הקרבנות שחרית ומנחה כנגד שני תמידין ותפילת מוסף כנגד קרבן מוסף ותפילת הערב כנגד אברי התמיד שמתאכלין כל הלילה והיא רשות ותפילת נעילה ביום תענית כלומר ננעלו שערי שמים נמצאו התפילות בכל יום שלש ובשבתות ובמועדים ובראש חדש ארבעה וביום הכפורים חמשה, הכי איתא פ' תפילת השחר דף כ"ז תפילות אבות תקנום ריב"ל אומר תפילות כנגד תמידין תקנום וכו'. ודי אליהו תקון ז' דף ב' ע"ד.

תפילות כנגד תמידין תקנום וכשם שאין צבור מביא עולת נדבה כך אין מתפללין תפילת נדבה אבל יחיד מביא ומתפלל אבל תפילת מוסף לא דאין מקריבין מוסף נדבה. הרי"ף ור"י פ"ג דברכות דף י"ד ע"ב ולא התיירו אלא על ידי חדוש. הרי"ף ור"י פ"ד דברכות דף כ"א ע"א. ולפי דעת רבנו האי גאון מתפללין אף מוסף כנדבה שם דף ט"ו ע"א פ"ג דברכות. הרי"ף ור"י פ"ד דברכות דף כ"א ע"א. צבור אינו תפילת נדבה.

תפילות כנגד תמידין תקנום וקרבן תמיד של שחר הוא לכפר על עבירות שבליילה ואברים ופדרים של ערבית על עבירות שביום אכן השחיטה והקרבן של בין הערבים שנתנה בשביל הכל שלא לצורך כי הרי הוא באמצע היום ולהכי קראו לתפילת מנחה שהיא דרך מתנה ומנחה לה' הנראה ונרצה אלינו ע"ש. (ולחיות אמת כי תפילות כנגד תמידין תקנום בין תבין המנהג שבא"י תוב"ב ובשאר מקומות כל שהתפללו הצבור שחרית או מנחה לפני התיבה שוב כשבאים אחרים להתפלל אחריהם אין יורדים שם להתפלל כבראשונה ומעמם ונמוקם עמם ואסור לעשות כן כדי שלא יהיה נראה כמוסיפין להתפלל שנית חובה שהיה בזה משום בל תוסיף כאלו מקריב שני תמידין של שחר או של בין הערבים ולכן בשנוי מקום זה שעושים מבדיל ביניהם ומכאן הורה מהר"ם האגיים בלקט הקטת א"ח דף ע"ב דהויא דהראשונים התפללו ערבית ביום כמנהג האשכנזים והאחרונים באים להתפלל בלילה שאין להזהר בכך ויכול השי"ץ לעלות לבימה להתפלל מפני ששנוי הזמן מורה עליו שאלו לעצמן ואלו לעצמן ואין חשש שיהיה נראה כמוסיפין להתפלל שנית. ועיין מ"ש המשפטי שמואל סי' ג'. אמונת שמואל ב'. תפילה כבר התפללו.

תפילות מי תקן אותן. עיין עשר תקנות.

תפילין אדם ממשמש בהם בכל שעה קל והומר מציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד תפילין שיש בהם כמה אזכרות עאכ"ו. הרי"ף הלכות תפילין דף פ"ב ע"א. שיע א"ח סי' כ"ח. הרי"ף פ"א דשבת דף ק"א ע"א. ציץ שאין. תפילין חייב אדם.

תפילין אופן הנחתם. שיע א"ח סי' ל"ח. כ"ו. וכתב הרמ"ע תשובה סי' מצוה מן המובהר לכסות תפילין של יד בבית אונקלי שלו לקיים לך לאות ולא לאחרים לאות. קודם שישים תפילין יאמר אני מניח תפילין לקיים מצות בוראי. אין ראוי לכרוך הרצועה על האצבע עד שיניח תפילה של ראש וכריכה זו שעל האצבע ראוי שתהיה מעומד. ספר תפוחי זהב דף מ"ב ע"ב. וכתב בית יעקב ע"א שצריך להטותם לצד ימין משום דכתיב על לבבך. שיע א"ח סי' כ"ז סעיף ח' בהגה ואין לכרוך הרצועה על התיטורא כדי לחזק על היד (מהרי"ל). וכתב שם מהר"ר גא"ל אות ג' ולא ידעתי מניין לו דין זה והעולם לא נהגו כן מיהו נוכל לדחוק ולומר דיש כאן טעות סופר וראוי להניח באופן זה ואין צריך לכרוך ברצועה וכו' כלומר דאין צריך כל כך שיעור שיוכל לכרוך על התיטורא אלא סגי שיקף בשר הזרוע או נמי נוכל לומר דכל שיש בו שעור מצומצם

מצומצם ולא יותר או אין לכרוך הרצועה על התיתורא. ועיין לי"מ שכתב לאסור בהדיא. מעם הנחת תפילה בראש ובזרוע ומעם שבתפילין של ראש ארבע בתים ושל יד בית אחר ומעם הגעת הרצועות עד הטבור מטה משה אות מ"ז. שיש לברך להניח בקמץ ומעם האשכנזים שמברכין על של ראש בפני עצמה אות י"ז. ששתים צריכין שיהיו בלי הפסק אות י"ח. שאין להוציא תפילין של ראש מהתיק עד שתהיה תפילה של יד מונחת ושלא לנערם מהתיק אות י"ט. דין אם הותר תפילין של יד אות ד'. שיש לנשק התפילין בהנחתן ובחליצתן אות כ"א. שצריך שיהיה של ראש מגולה ושל יד מכוסה ומעם שיניין של תפילין ולמה אחד של שלש ראשין ואחד של ארבע ומתי זמן חליצת תפילין אות כ"ב. וביום הכניסה שיש בו ס"ת לא יחלצם עד שהחזירו הס"ת להיכל דכתיב כי מלכים ימלוכו ויעבור מלכם לפניהם והי' בראשם ומלכם הוא ס"ת דכתיב כי מלכים ימלוכו אות כ"ג. שיש לחלוץ של ראש תחילה אות כ"ד. שאין לחלוץ תפילין בפני ס"ת אות כ"ה. שיש לכורכן בכנפים המעשה דאלישע בעל כנפים אות כ"ו. שמוע כל אדם. תפילין מיושב. תפילין מקום הנחתן.

תפילין איך יתנהג אדם בהם בהכנסתו לבית הכסא. שיע א"ה סי' מ"ג. תשובת הרמ"ע סי' ס'. שאין נכנסין בהם לבית הכסא משום שיין שלהם אבל דלית וויד שברצועות לא חשיבי אותיות ולפי זה בשל יד שרי להלכה ולא למעשה. אוהן בבגדו ובירו ונכנס ולא יניחם בחורי רשות הרבים מפני החשד ואינו חייב לתתן לאחרים לשמרון הרמ"ף ור"י פ"ג דברכות דף י"ז ע"ב וסמ"ג שם בעל שלמי הגבורים ס"ל דאוהן בידו בלי שום בגד. דוקא בבית הכסא קבוע דליכא ניצוצות אבל בבית הכסא עראי דאיכא ניצוצות אסור לאוהון בידו ובבגדו ולהשתין שם בהר"ף דף י"ז ע"א. ובדף י"ח ע"ב נכנס לבית הכסא בתפילין מניח ידו עליהן עד שיגמור עמוד ראשון הרמ"ף הלכות תפילין דף פ"ג. שיע שם סעיף ה' אם רוצה ליכנס לבית הכסא קבוע לעשות צרכיו חולצן ברחוק ארבע אמות (וי"א אפילו בלא צרכיו וטוב להחמיר) וגוללן ברצועות שלהם ואוהון בימינו ובבגדו כנגד לבו וזוהר שלא תהא רצועה יוצאה מתחת ידו טפח וכשיוצא מרחיק ארבע אמות ומניחן. היה לבוש בתפילין והוצרך לבית הכסא בלילה או סמוך לחשיכה שאין שהות להניחם עוד אחר שיצא לא יכנס בהם גלולים בבגדו ואפילו להשתין מים בבית הכסא קבוע אלא כיצד יעשה חולצן ומניחן בכלי אם היה בו טפח או בכלי שאינו כליין אעפ"י שאין בו טפח ואוהו הכלי בידו ונכנס. בד"א בבית הכסא שבשדה אבל בבית הכסא שבבית לא יכניסם כלל כיון שיכול להניחם במקום המשתמר. ושם סעיף א' אסור ליכנס לבית הכסא קבוע להשתין בתפילין שבראשו גזירה שמה יעשה בהן צרכיו ואם אוהון בידו מותר להשתין בהן בבית הכסא קבוע. והיינו דוקא כשמשתיין מיושב דליכא למיחש לניצוצות אבל משתיין מעומד פשיטא דאסור דלא עדיף מביית הכסא עראי. והיה למשתיין מיושב או בעפר תיחוח דליכא ניצוצות בבית הכסא עראי נמי שרי ואין חלוק בין קבע לעראי לענין זה אלא דבית הכסא קבוע סתמא עושה צרכיו מיושב ובית הכסא עראי סתמא עושה מעומד הואיל ואינו נפנה לגדולים. ובבית הכסא עראי מותר להשתין בהם כשהם בראשו אבל אם אוהון בידו אסור להשתין בהם מעומד אפילו אם תפס אותם בבגדו מפני שצריך לשפשף בידו ניצוצות שברגליו אלא חולצן ברחוק ארבע אמות ונותנם לחברו ומדברי הרמב"ם נראה שאסור להשתין כשהם בראשו בין בבית הכסא קבוע בין בבית הכסא עראי ויש לחוש לדבריו. ועיין שלמי גבורים שם דף י"ז ע"א אות א' כתב הרא"ש אבל כשהן בראשו מותר להשתין בהם בבית הכסא עראי וגם מותר לישן שינת עראי וא"ת

וא"ת והלא בשינה אפילו עראי מסיח דעתו והשיב דהיסח הדעת לא היו אלא כשעומד בקלות ראש ושחוק אבל כשעומד ביראה מתעסק בצרכיו אעפ"י שעוסק במלאכתו ואומנותו ואין דעתו עליהן ממש אין זה נקרא היסח הדעת דאי לא תימא הכי אין יוכל אדם להניח תפילין כל היום וכן נמי כשמתנמנם אין כאן היסח הדעת כי הוא שוכח הבלוי העולם ואין קלות ראש ע"כ. משה יוסף ח"ב א"ה סי' ה' מבאר דברי הבי"ש שכתב בסי' מ"ג שכשהם בידו לא אסרו אלא דוקא להשתין וכו' אבל להפנות שרי בכל מקום וכו' ע"ש. עוד מבאר מ"ש הבי"ש ומ"ש רבנו חולצם ברחוק ארבע אמות ולא חלק בין קבוע לאינו קבוע כ"כ הרמב"ם ולא ידעתי למה וכו' ע"ש. גם מבאר דברי הבי"ה בזה. גם מבאר מ"ש הבי"ש שם וז"ל כשנכנס לבית הכסא קבוע לא כתב רבנו נותנם לחברו וכו' ע"ש. משה יוסף ח"ב א"ה סי' ו' מבאר מ"ש הטור סי' הנוכח ובלילה או סמוך לחשיכה וכו' עושה להם כים טפה ומניחם וכו'. גם מבאר מ"ש הבי"ש ז"ל וכתב בסי"ה דכשהן בידו דוקא הוא דאסרו להשתין משום ניעוצות אבל בחיקו אם חוגר חגורה או בבגדו או בידו מותר ע"ש. משתין מים עיין. קמיעים וברכות. שינה בתפילין. תפילין וכבודם.

תפילין אין כותבין על עור בהמה טמאה מניין דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך מן המותר לפיך אלא מעתה על גבי נבילות וטריפות אל יכתבו א"ל אמשול לך משל למה הדבר דומה לשני בני אדם שנתחייבו הריגה למלכות אחד הרגו מלך ואחד הרגו איספקלטור איזה מהן משובח הוא אומר זה שהרגו מלך אלא מעתה יאכלו א"ל התורה אמרה לא תאכלו כל נבילה ואת אמרת יאכלו א"ל קאלום. שבת פי"ד דף ק"ח. פירוש איספקלטור שר הטבחים בלשון יון זה שהרגו מלך ואלו לקו על ידי בוראן קאלום משובח טעם זה. וכתבו תוספות וז"ל איזה מהן חשוב זה שהרגו מלך וא"ת תינת מתו מאלהן נחורות ועקרות מאי איכא למימר וז"ל כיון דמתות שרי איכ מן המותר בפיך לאו דוקא אלא ממין המותר בפיך קאמר. יד אליהו תשובה ב' אם מותר ליקח תפילין מעור בהמה טמאה שנולד מטהורה וכו' או איפכא ושם פלפול ארוך בשופר של בהמה טמאה תחש שהיה בימי משה וכו' ושור שהקריב אדה"ר קרן אחת היתה לו במצחו והרבה קושיות על רש"י בחומש שפירש מין חיה הוא וכו' ומלאכת שמים וכו' והרבה נפקא מינה לדינא. ומסיק דהסוגיא דגמרא מוכח שפי דלא מקרי טמאה רק לענין אכילה ולא טמאה ממש ומוכח כן מכמה דוכתי אך שהוא ספק דאורייתא ואין בידנו להוכיח בראיות ברורות ע"כ יש לנו לילך לחומרא בכל הצדדין ככל ספיקא דאורייתא ושם השגה על זה מה"ה מהר"ו. ושם פלפול בטמא שנולד מן הטהור מהא דלא הוכשרו למלאכת שמים וכו' דהוא טמא ממש ועוד ראייה מבכור ומדרש דגמל גמל ופלפול שם בגמרא. ושם תשובת המחבר עליו ודחה כל ראיותיו ושאל להקל בספיקא דאורייתא ואדרבה הביא ראיה להפך מקרבן אהרן עיין מ"ש ע"פ וזה לכס הנטא. ושם טעם לתחש שהיה בימי משה וכו' וקושיית הרא"ם על ר"ת בנעל ושם שור שהקריב אדה"ר קרנותיו קודמת לפרסותיו וכו' משהבט לוי לא נישל הזיין וכו' ובפי דב"ב אומרו על שבט לוי דלא נגזרה מיתא מבן ששים במדבר ומתריץ בזה פסוקים תמוהים בפי תבא ובפי עקב. קל וחומר אין דנין מדבר. תורה אין כותבין.

תפילין אין כותבין על עור רובע ונרבע. יד אליהו תשובה ליה. רובע ונרבע.

תפילין אין למלטלם בשבת כי אם לצורך (תה"ד ועיין בב"י). שיע א"ח סי' שית סעיף ד' בהגה. מוקצה מחמת מלאכתו.

תפילין אין משנין משל ראש לשל יד דמילין בקדש ולא מורידין. ש"ע
א"ח סי' מ"ב. ואפילו ברצועות. ומשל יד לשל ראש משנין שם.
הרי"ף הלכות תפילין דף ע"ט ע"א. תפילה של ראש.

תפילין אין צריכים שרטוט. עיין גופי הלכות אות ר"י דאיכא דסבר
הלכה למשה מסיני. והלכתא לא פסיק, גופי הלכות אות
ר"י. מזוזה צריכה שרטוט. ספר תורה אין כותבין.

תפילין אם אין לו אלא תפילה אחת. ש"ע א"ח סי' כ"ז. תפילה של
יד אינה מעכבת.

תפילין ארבע פרשיותיהן מעכבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעכבין.
משנה ז' פ"ג דמנחות. מזוזה שתי.

תפילין בבית הכסא. עיין תפילין א"ך.

תפילין בבית המרחץ. עיין בית המרחץ לענין.

תפילין בבית הקברות או בתוך ארבע אמות של מת אסורים משום
לועג לרש ואם הם מכוסים מותרים. ש"ע א"ח סי' מ"ה. ש"ע
י"ד סי' שס"ז. בית הקברות לא.

תפילין בדיקתם. ש"ע א"ח סי' ל"ט. עיין ת"ט על משנה ב' פ"י דמקואות.

תפילין בחולו של מועד ושבת ויום טוב. ש"ע א"ח סי' ל"א. עיין פסקים
ובתבים סי' ק"ה לפי טעם סמ"ג מכת שני עדים מי שמתו אחיו

מחמת מילה אם מניח תפילין בשבת. ש"ע א"ח סי' תקמ"ה. וש"ע א"ח
סי' ל"א הפלוגתא בין הפוסקים. הרמ"ע תשובה ק"ז ק"ח. דבר שמואל
תשובה ק"י"ב. תשובה כותבת יד ששלח הרב כמהר"ר חנניה קוים מפירנצ"י
וצוק"ל אל הרב האגוס בערך אחר זה תמצאנה. הרדב"ז ה'. לקט הקמה
דף ז' ע"ג. זמן תפילין ולשון הרמב"ם בזה ושלא להניחם בחולו של מועד
הרמ"ע ק"ה. עיין משנה מ' פ"א דביצה. זה הכלל כתב. זקן נתאספו
ושאלוני. חולו של מועד לענין. תפילין בחש"מ נבהלתי. תפילות
בשננים. תפילין זמן.

תפילין בחש"מ נבהלתי מראות נעויתי משמוע שאלת מאן דהו שבקש
ממני לחוות דעי על חדוש שבאים לחדש חדשים מקרוב באו

בעקירת מנהג קדום שנהגו בני ק"ק אשכנזים על פי קבלת אבותיהם
ואבות אבותיהם האשכנזים ז"ל להניח תפילין בחש"מ ועתה אחד בא לגור
וישפוט שפוט שלא יניחם עוד ושהמניחם עבירה היא בידו שכן כתב
רשב"י ע"ה ונתגלגלו הדברים שאיזה מיחירי הכנסת יצאו מן הכלל ופרשו
עצמם מן הצבור בשב ואל תעשה עד שבבית הכנסת אחד בעצמו הללו
מתירים והללו אוסרים הללו מניחים אותם והללו אין מניחין. לקול קריאה
זו הומה אשר כל שומעה באזן שומעת תצילנה שתי אוזניו אף כי לעת
עתה בעויה רוחי חובלה ולבי בל עמי מרוב המבוכות המכאובות והאנחות
אשר כתרונני ומנוחה הדריכוני והשב רוחי לא נתנוני לא יכולתי להתאפק
מלהודיע צערי לרבים צער ומער מתחולל כדור יתום כזה שנתמעטו
הלכבות ונסתמו מעיינות החכמה אשר בו היה מן הראוי לקיים ולקבל
עלינו ועל זרענו בקשר אמיץ וחזק כולנו כאיש אחד חברים בלב אחד
באגודה אחת את אשר הורנו וצונו אבות התעודה קדושים אשר בארץ
המה וכל אחד על משמרתו יעמוד להבין ולהשכיל לשמוע ללמוד וללמד
לשמור ולעשות את כל דברי תלמוד תורה והמצוה אשר כתבו להורתנו
כפי המנהג שנהגו בכל מדינה ומדינה ובכל עיר ועיר על פי קבלת
הראשונים שקדמונו דטובה צפרגם מרכסנו וקטנם עבה ממתנינו ואין
אתנו אחד מעיר ושנים ממשפחה היודע לשער רוחב ועומק סברותיהם
ודיניהם

ודיניהם ועכ"ז עינינו הרואות (ותרדנה עינינו דמעה) שלא די שאין אנו עושים את שלנו אלא שבימים ושנים הללו שנות רעב ללחם וצמא למים החפץ ימלא את ידו ללמד דעת את העם זה אומר בכה וזה אומר בכה (הלוך נלך ובכה) מהליף את הזמנים ומעקם את הכתובים כפי העולה על רוחו ומשנה המנהגים במאמרו כאלו כל אחד יחיד בדורו ורבן של כל ישראל בני הגולה. הלא לנו לדעת כמה טררות טרחה החכמים השלמים יודעי ביום לעתים שעברו כדי לקיים מנהגן של ישראל ואמרו מנהג מבטל הלכה כמו שהוכחתי באריכות בתשובתי הובאו בדפוס בתוספות בכורי קציר יע"ש ולא בלבד במנהג שהוקבע על פי ספרים וסופרים דטעמם ונמוקם עמם אלא אפילו במנהג תמוה כהוא דמהררי הלוי ובעל שער אפרים ודכוותיהו טובא בקשו בכל מאמצי כחם למצוא סמך ליישב אותו כדי שלא יהיה מנהג בטעות. ומה נענה בתרייהו אנן יתמי דיתמי בגרון הנחת תפילין בחש"מ שבו נחלקו גאוני עולם במקור הדין והבנת התלמוד בבלי וירושלמי כמובא בב"י א"ח ס"י ל"א ומרנא בכסף משנה שלו פ"ד מה' תפילין הביא רמב"ם ז"ל בכלל המתורים וכן ס"ל לעולת תמיד שם אות ד' שכתב וז"ל ובספר תמים דעים הכריע שיש להניחם וכו' וכאשר כתבתי לעיל ס"י ק"ה בשם פסקים וכתבים ובדברי הרמב"ם נראה לכאורה דס"ל דחש"מ חייב בתפילין עכ"ל ודכוותא נמי בהג"מ כתב וז"ל אמנם רבנו שמשון כתב שיש להניחם בחש"מ וכן רבנו ברוך בספר התרומה וכן רבנו שמחה וכו' וכן הנהיגו כל רבותינו להניח תפילין בח"ה עכ"ל גם הרא"ש ז"ל בתשובה כלל כ"ג ס"י ג' האריך למעניתו בראיות הגמרא ובעלי התוספות וקיים בעצמו הנחתן ורבנו ירוחם נתיב ד' חלק ה' הביא מחלוקת הרמב"ם הרשב"א ורבנו פרץ ז"ל ולא הכריע ביניהם והסמ"ג בה' תפילין אחר שהביא דעת ה"ש אומרים שאין מניחים אותם כתב וז"ל אבל בירושלמי משמע שמניחים אותם וכו' וכן פסקו רבנו שמשון בר אברהם ורבי יצחק בר ברוך ואות פסח וסוכות הוא מעשיית מלאכה ובחש"מ מותר מן התורה עכ"ל ומלבד מ"ש צנתרות הוהב מגיני ארץ בהגהותיהם לטא"ח ס"י ל"א הוסיף נופך משלו וקושר כתרים לאותיות הרב בעל עמרת זקנים וז"ל וי"א שחש"מ חייב בתפילין רמז לדבר כי שם ה' נקרא עליך וקאי על ש' של תפילין וש' הוא סכום של ימים שמניח תפילין בשנה שהרי כשתסיר נ"ב שבתות וי"ג ימים טובים מן שס"ה נשאר ש' ימים א"כ על פי חשבון זה צריך להניח תפילין בחש"מ עכ"ל. ידעתי גם אני ידעתי שהרמ"ע ז"ל בתשובה ס"י ק"ח האריך והעמיק בעומק פלפולו ליישב הגמרא ובעלי תוספות לבעל הי"א שלא להניחם ויגע וטרת ומצא לסתור כל ראיות הקונטרים הנקרא בשם הלכות קטנות ובתוך דבריו כתב וז"ל ואלו היונא בב"ד של ר"ע ובא החכם ההוא לפנינו בחש"מ ותפילין בראשו אמנא ליה חלוץ תפילך ואי לא כתיבנא עלך זקן ממרא עכ"ל אמנם אל ישעה הקורא דברים הללו לחשוב שהרמ"ע ז"ל בא לעקר ולשרש מנהגן של ישראל אלא כתב כך על בעל הקונטרים ההוא שהפריז על המדה ופגם בכבוד הזוהר הקדוש וזולל בקדושת חש"מ והויה נראה כמניח תפילין לקנטר ולחלוק ולא לנהוג במנהגו ובפרוש גלה לנו הרמ"ע ז"ל כונתו שהרי כתב שם ז"ל ולא עליו תלונותינו כשביל הנחת תפילין בחש"מ אם לא מדאגה מדבר שולול מאד בקדושת חש"מ בשפת יתר והרבה להתחכם נגד הזוהר הקדוש בשיחת חולין פן יהיה לבו בעיני קלי עולם קטני אמנה ונמצא שם שמים מתחלל ברם זכור אותו האיש לטוב כי סוף סוף כתב הדברים לעצמו וכל ימי חייו שהיו הדברים בלחשה ולא נודעו לרבים אעפ"י שהיה מורה ובא להניח תפילין בחש"מ לא חלה עלינו מצות זו כי רבים וגדולים היו מעולם בעלי סברא זאת וכולהו רבנן צדיקי הו" עכ"ל

א"כ איפוא הואיל והרמ"ע ז"ל גדול בין המקובלים לא וזה דעתו לסתור ולגדר סברת הנהו מרבנן שנמנו וגמרו להניחם וכל היגיעות שיגע לא היו אלא להסביר דעת ה"א ובעלי הוזהר שאין מניחין אותן אדרבא הודה ולא בוש ובפיו מלא לאמר שרבים וגדולים היו בעלי הסברא המנגדת לסברתו וכולהו רבנן צדיקי הוה והרמב"ן ז"ל אבי המקובלים בתשובות המיוחסות לו סי' רל"ז כתב וז"ל ראיתי י"א שחייב להניח תפילין מפני שאמרו וכו' א"כ לפי סברא זו מותר להניח תפילין בח"ה אמנם אין אני נוהג כן דס"ל דח"ה הוא עצמו אות שהרי אסור בעשיית מלאכה עכ"ל אם כן איפוא מי הוא זה ואיזה הוא שיבא אחרי המלכים האלה וימלאנו לבו למנוע ולמחות ביד המניחין אחרי שיש להם על מה שיסמוכו בפי' הגמרא ורבתינו בעלי התוספות מלבד כמה גדולי עולם ופוסקים זלה"ה ראשונים ואחרונים קמאי ובתראי אשר רבו מלמנות שקיימו וקבלו עליהם ועל זרעם ועל כל הנלוים עמהם להניחם. ואם אומר שרשב"י ע"ה החמיר הרבה בעונש המניחם ושם אל תעשה עדיף אף אני אשיב אמרי לו והעיד עליו גבר בגוברין וכמאה עדים דמי ה"ה מהרש"ל ז"ל בתשובה סי' צ"ח שכתב שם בענין הנחת תפילין מיושב וז"ל חדשים מקרוב באו ורוצים להיות מכת המקובלים וממדרשים הנעלמים ומחלשי הראות לא יביטו באור הוזהר ולא ידעו מוצאו ומובאו וכונתו אלא שכך מצאו בספר רשב"י ודע אהוב שכל אבותי ורבתי הקדושים ששמשו גאוני עולם ראיתי מהם שלא נהגו כך אלא כדברי התלמוד והפוסקים ואם היה רשב"י עומד לפנינו וצווח לשנות המנהג שנהגו הקדמונים לא אשגחינן ביה כי ברוב דבריו אין הלכה כמותו וכאשר כתב הקארו וראה לזה שהוא כתב סודות גדולות והזהרות נפלאות שאין לברך שתי ברכות על תפילין של ראש ושל יד ואנו לא אשגחינן ביה ומברכים שתיים גם הוא כתב המניח תפילין בח"ה חייב מיתה ואנחנו מניחין ומברכין עליהם ואף שבני ארץ ישראל אין מניחין תפילין כלל בח"ה לפי שהרשב"א בא ובטל המנהג לפי סברתו שתפס דעת ר"ה בעל התוספות ולא שחשו לבד לדברי הוזהר וכו' ע"כ נהוג כדרך ר"ה היה להם מה שלהם אבל דע שכל המשנה ידו על התחנתונה וידנו על העליונה עכ"ל. וקרוב לזה כתב מהר"א הלוי ז"ל בסוף שאלה א' למהרא"ם וז"ל אעפ"י שמנהג מבטל הלכה וכמה דברים הניחו החכמים דלא כהלכתא כדי שלא לבטל המנהג כ"ש בדברי חכמי הקבלה אשר חכמתם בימינו מציאותה קשה ואין אדם יכול לדרת לסוף דעתם ואין כח באדם לבטל מנהג או הלכה על פי גזרתם וכבר ידוע שהנחת תפילין בח"ה כתוב בספר הוזהר שהוא אסור ומאן דמנח להו מדחי הותמא דמלכא עלאה דשרא עלן בגין דיוקנא דאנן עבדין וכו' ועכ"ז לא מצינו הפוסקים אסרו זה מצד דברי רשב"י והרא"ש היה מניחם ומברך עליהן ואין ספק שהרא"ש וכווצא בו מה ידענו ולא ידע הגם כל רז לא אנם ליה לכך הפוסע על ראשי עם קדש לחלוק על האמת ולקיים דבריו פורץ גדרו של עולם וראוי ליועצו שלא לחלוק על הרבים עכ"ל ותכותב השלישי ה"ה בעל נחלת שבעה ח"ב סי' כ"ו הכריע וכתב בענין חזרת אני ה' אלמתי אמת וז"ל לענייננו דהא חיונן בכמה דוכתי דלא משגחינן בדברי רשב"י כגון בהנחת תפילין בח"ה אעפ"י שלדעת רשב"י חייב מיתה המניח במועד אנו במדינות אלו אין משגחינן בו עכ"ל. הנה הבאתי לפניך קורא נעים הלשונות הללו באריכות שלא כמנהגי לפי שכל דבריהם אמת וצדק נעים ויאים למי שאמרם ומהם תוכחה מגולה לאותם המתכסים בטלית שאינה שלהם המתקדשים והמטהרים ומראים עצמם כפירושים לעיני המון העם וגורמים מחלוקת שאינה לשם שמים. מודה אני על האמת שאיני מכת המקובלים בעלי הוזהר הקדוש לפי שלא ניסיתי באלה הגדולות ונפלאות

ונפלאות ממני ואין לי עסק בנסתרות אמנם נפשי חשקה בהם ובחכמתם ושבה אני את המתים שכבר מתו שהיו עושים מעשיהם בסתר בינם לבין עצמם בהצנע לכת ולא היו מתיהרים ומתוראים לעיני המון הרב כאלו הם לבדם וראי אלקים ונוצרי בריתו ועדותיו כאשר השמיע בחוץ קולו ממעונותו בצוף דבש אמרי נועם מהר"ם תם בן יחיאל בסוף תשו' מהר"ם הנ"ל ואינו מעתיק כל הדברים שנכתבו שם פן יחשידוני עניי הדעת שאני מתכוון להבאיש ריה בעלי הסוד ולהקריח בשולם ברבים הם ליה לזרעא דאבא וחלילה לי מעשות זאת אדרבא אביא קצת דבריו להודיע לכל שכל אחד מאותם אשר המה חיים עודנה הבאים חדר בחדר להחבא עצמו במותר לו על דרך הסוד ובצבור נוטה אחרי רבים ועושה כמעשיהם הוא בעיני אהוב וחביב נחמד ונעים מתוקן ומקובל וטוב ויפה וז"ל הרב הנ"ל שם ואם איש מבני ישראל ירצה לעיין בקבלה ראוי לעשותה בלי חמדה לעצמו ויבין מה שיבין באימה ביראה ברדת וביוע כאיש המחלך על הגתלים לא יהויק טובה לעצמו להורות לזולתו ליחיד וכל שכן לצבור כי תצא תקלה להרום הומת התורה ולפרוץ גדר וכו' וכ"ש לשנות מדרש ומבטל הלכה עכ"ל וקרוב לזה מ"ש בעל חק יעקב בהגה לא"ח סי' תפ"ט אות י"א וז"ל ונתפשט דבר זה בעיני ההמון כאלו כל הרוצה ליטול ובאמת לא נאה לכסיל כבוד כי כבוד אלקים הסתר דבר וכו' הרי מדבריו היינו רש"ל דאין לשנות המנהג אפילו בכת המקובלים וכ"ש שאר שינוי המנהגים שהוזכרו בספרים חדשים ואף אי נימא דמותר לשנות איזה דבר לאיזה יחידי סגולה מי שמוחזק ומפורסם בחסידות לידעי חן אם רוצה לכון איזה דבר או לשנות כפי מה שמצא חדוש בדברי האחרונים גם זה בהצנע לכת ולא לפרסם הדבר לשנות המנהג וצווחים ככרוכיא על מי שעושה כמנהג ישנים כאלו חדושי תורה מאתם תצא וה' יודע אם לעקל ועיין לעיל בסי' ס"ח שכתב מג"א בשם הכוונות וז"ל המנהגים שנהגו בשרשי התפילות אין לשנות ממנהג מקומו וכו' וז"ל הירושלמי אעפ"י ששלחנו לכם סדר תפילות אל תשנו ממנהג אבותיכם עכ"ל. ואם אדם יחידי אינו רשאי לשנות בצבור שום מנהג כ"ש שלא לשנות בשביל שנמצא כתוב במדרש הנעלם לשיר השירים שהחמיר רשב"י ע"ה בהנחת התפילין בחיה נקום ונגזור על הצבור שנהגו להניחן שיבטלו מנהגן הקדוש שהרי כלל גדול מסר לנו הרדב"ז ז"ל בתשובה סי' פ' בענין הליצת התפילין בר"ח קודם מוסף וז"ל לפי שיש בידי כלל גדול בכל דבר שכתוב בגמרא או בא' מן הפוסקים או בעלי ההלכות אפילו שיהיה הפך ממה שנמצא כתוב בספרי הקבלה אני מורה בו ולא אחוש למה שכתוב באחד מאותם הספרים ולעצמי אם היא חומרא אני נוהג אותה ואם קולא לא אחוש לה וכו' ומ"מ אין אני מורה לאדם לחלוץ עכ"ל ובסי' ק"א על ענין אחד מהמתחכמים שהגיה כל הספרים על פי מדרש רשב"י ע"ה כתב ז"ל תמהתי על המגיהים האלה וכי עדיף להו מדרש רשב"י ז"ל יותר מהגמרא ערוכה וכו' והנה על הכלל הזה בעצמו יסד ארני תשובתו בסי' ח' שנשאל אם יש להניח תפילין בחיה וז"ל למדתי ממנה היינו תשובת הרשב"א ז"ל דלמי שסובר דהמלאכה בחיה אינה אלא מדי' כמ"ש הרמב"ם ז"ל א"כ חש"מ אינו אות וצריך להניח כדי שיהיה לנו אות וכיון שהיא פלוגתא דברי קבלה יכריחו ואתה אל תניחו עכ"ל. ואין ספק לעי' שהרדב"ז ז"ל לא הורה לשואלו שלא להניחן במקום שהצבור היו מניחין אותן שהרי כלל מסור בידנו אל ישנה אדם מפני המחלוקת אלא מיירי במקום שאין מנהג קבוע ויש מניחים ויש שאין מניחין כנראה מלשון השואל שכתב כי ראיתי בזה כל העם פוסחים על שתי הסעיפים לפיכך השיבו הרדב"ז ז"ל שב ואל תעשה אני שונה כאן כלומר הואיל והלכה זו רופפת ביד

העם והמנהג בעיר בהין ולא הוללו מניחים אותם והללו אין מניחים אותם שב ואל תעשה עדיף ואתה אל תניח. ואעידה לי עד נאמן ה"ה מהר"ר בנימין זאב סי' קצ"ו שהביא מחלוקת הפוסקים ז"ל בענין הנהגת ומדרש הנעלם שהמניחים חייב מיתה וסיים דבריו ז"ל ובהיות שאני הדיוש פה ויניציאה עיר של סופרים ראיתי שמניחים תפילין בחש"ט בלא ברכה לפיכך אין בידי להכריע דאין תלמיד כמוני מכריע עכ"ל. גם פאר דורנו והדרנו מהר"ש אבואב זצוק"ל בתשובה סי' קי"ב כתב על ענין חליצת תפילין קודם מוסף ר"ח וח"ה והניח מנהג הנהגת על כנו ואיתנו הראשון כאשר עוד היום נוהגים כל האשכנזים שבוניציאה יע"א. ומה יענה הגם לבו בהוראה ברואו לידי הענק גבורי חיל כמלחמתה של תורה נסוגים לאחור חוזרים ונרתעים לאחוריהם יראים וחרדים להכריע בין הרים הגבוהים אעפ"י שראו והבינו דברי רשב"י ע"ה ושאר כתבי המקובלים האמיתיים וזה"ה והביאו סברותיהם עכ"ז לא עשו מהם שום הכרעה והוא לא כן ידמה ולבבו לא כן יחשוב אלא קופץ בראש להורות ולדון הלכה למעשה במעשה לסתור המנהג הקדום כאלו כל חכמי ישראל בעיניו כקליפת השום או כאלו לא ראו ולא ידעו מדרש הנעלם ולא ישיב אל לבו לאמר הלא מהר"ר בנימין זאב בתשובה סי' פ"ט הביא דעת רב האי גאון ורב אחא משכחא ורוב האנשים ומהר"ם מרוטנבורק שהסכימו לברך שתים על התפילין ושגם האשרי חזר בו ממה שהיה מברך ברכה אחת בילדותו ובסי' צ"י כתב וז"ל ונחזור לענין הברכות דכיון דאיכא מחלוקת בין הרים הגבוהים דיש נוהגים כמר ויש נוהגים כמר איכ מי יכניס עצמו להכריע דשמא ירוצו וגלגלו וכי' ומ"מ סוף דבריהם אלה שהדרך הישר לענין דעבד כמר עבד ודעבד כמר עבר אלו ואלו דברי אלקים חיים עכ"ל. על דברים טובים ונכוחים כאלה ידון כל הדווים הרבה יש לנו להצטער ולדאג על מיתת האבות הקדושים אשר בארץ המה בעלי ההוראה שגם היותם בקיאים בכל חררי התלמוד והפוסקים ולבם רחב כפתחו של אולם יראו מגשת אל סלע המחלוקת ומרוב ענותנותם לא חשבו עצמם ראויים להכריע והניחו המנהגים כמו שמצאום ובימים האלה ובזמן הזה שאם הראשונים כאנשים אנו כחמורים כל שיש לו עינים לראות ואזנים לשמוע ופה לדבר בונה וסותר קושר ופתור ועושה מה שלבו חפץ ומפיל חללים הרבה ועצומים כל הרגויו. הלא לו ולנו לדעת כמה האחרון בזמן וראש בחשיבות מהר"ר האגיון ז"ל הכביד ברוב חכמתו וטוב מוסרו להורנו ולהזירנו כמה יש לחוש שלא לשנות מנהג אבותינו שהרי כששאלוהו בהלכותיו הקטנות ח"א סי' נ"ד אי עדיף טפי לברך שתים על התפילין השיב וזה לשונו שמחה היתה לי אם הייתי ממשפחת אשכנזים והייתי מברך שתים דהכי משמע יותר פשוט ונתחומא פ' בא פ' א' בא בפירוש בן אבל מה אעשה שאין לי לשנות מנהג אבותי עכ"ל ואיך לא ידון המעטער ק"ו בעצמו ויאמר אם מהר"ר האגיון שולד ונתגדל בין הספרדים היה מצטער שאין בידו לברך שתים על התפילין אחרי שהיה נראה בעיניו ככה יותר פשוט ואעפ"י שהיה יכול לברך שתים בלתישה ולעשות עצמו תלמיד חכם בלי שום מחלוקת ושינוי אלא בינו לבין עצמו עכ"ז סיים דבריו דברי פי חכם תן אבל מה אעשה שאין לי לשנות מנהג אבותי, בגדון הנחת תפילין בח"ה שהנמנע מלהניחן במקום שנהגו להניחן עושה רושם ופרסום גדול ומיחוץ כיהורא לא כל שכן שאין לשנות וקל וחומר בן בנו של ק"ו שאם קבלה היא לא נקבל במקום שנהגו ואם לדון יש ויש תשובה כמו שהוכחנו לעיל ומה עוד שבנו הגדול בעל לקט הקמח הוסיף מדיליה ברך מ' וז"ל דון מגיה שמנהג ישראל בזה תורה הוא ואין לאשכנזי לשנות ולברך אחת לאפוקי חד מחכמי הומן שהשיג על המחבר מסברת כריסו ואמר לי שהוא היה מברך א' עכ"ל. והוא הדין והוא המעם בענין

בענין הנחת התפילין בח"ה דאין לאשכנזי לשנות דאלו ואלו דברי קבלה
הן וכשם שאין חוששין להם לברך אחת כך אין חוששין להם שלא להניח
תפילין בח"ה. כלל העולה הוא מה שכתבתי בקצרה זה שבועים שבני
אשכנזים שנהגו מימי קדם להניח תפילין בח"ה אם באים לשנות מנהגם
עוברים משום אל תמוש תורת אמך והיושבים בבהכ"נ שמניחים אותם
ופורשים מדרכי צבור עוברים משום לא תתגדרו והמלמד להם לעשות
מעשים כאלה הוא מחזיק במחלוקת שאינה לשם שמים ומשתקין אותו
ואם הוא מן הפרושים ישב בדרך וידום ויעשה מה שלבו הפץ בחדרי
חדרים כי אין אנו אחראין וערבאין לא לו ולא לאחרים שכמותו ולולי
שאינ לי פנאי ודעתי מסורפת עלי הייתי מכריח דברי אלה בראיות ברורות
אמנם במה שכתבתי די והותר למעין הישב ואוהב אמת והי אלקים יצילנו
משגיאות ויפתח לבנו לאהבתו וליראתו. לילל וברגע החתום הגיעני כפול
קול קורא באזני שהעושה חרשות ובעל מלחמות הנזכר עוד ידו נטויה
לשנות ולהגיה נוסח התפילות קצתו כמנהג הספרדים וחרדתי חרדה גדולה
מדאגה מדבר שבענין נערים כזה יהיה סתירה לחומת הקק"ו והגם
שחוששני לי מהמטא אבוד הזמן יקר שבנמצאות ליתן טעם לפגם הציפות
גדול כזה דאפילו תינקות של בית רבן יודעים ומכירים אותו עכ"ז לפקוח
עינים עורות ולהשים המעקשים למישור לשים שלום בן יחידי הקק"ו עיר
מולדתי הנאהבים והנעימים בחייהם אוסף שנית ידי ברמזיה בעלמא ישמע
חכם ויוסף לקח ונבון תחבולות יקנה וכדי שלא יתלה המערער עצמו
באילן גדול ה"ה מהרשד"ם ז"ל שנתן טעם לשבת סדר תפילות הספרדים
ושמואל מסייע כהני בתשובה סי' ל"ד יפקח עיניו ויראה דעד כאן לא
פסק ותני ז"ל לזכות אותם שתפסו להם מנהג ספרד נגד המערערים אלא
מפני שרוב הקהל רוב מנין ורוב בנין לא היו רוצים להתפלל אלא על
סדר תפילת ספרד כמו שעשו זה ימים אחרי שלאורך הזמן ומלטול הגלויות
באו לשם ונתבלבלו המנהגים כמוזכר בשאלה שם אבל כל שהתפילה
בפי הכל הסדורה היא כסדר מנהג אבותיהם ובאים מחדש לבלבל ולערבב
ולשנות אפילו בקוצה של יוד גם מהרשד"ם יורה לדבר שער אפרים
סי' י"ג שכתב אם יבא אליהו ויאמר לנו שנשנה ממנהגנו אנתנו אין
שומעין לו והרב הגדול בעל חוות יאיר בסי' רל"ח האריך בענין הפסק
הגדול שמפסיק בפיוטים תוך הברכות וכתב שם ז"ל ומ"מ בגלילות אלו
שנתפשט המנהג אין ליחיד לפרוש כלל אף שיהיה נראה פשר דבר שיאמרם
אחר תפילתו בפני עצמן או לבחור דרך ומקום לאמירתן אחר גמר ברכה
או בשירה חדשה גבי זולתות מ"מ נראה דאפילו החסיד בכל מעשיו אל
ישנה ממנהג הצבור מאחר שיש לנו גאוני עולם לסמוך עליהם מלבד כל
המתחרים עצמם וכו'. והכ"ה כתב ששני גדולי רבנים נענשו על שבטלו
לומר בקהל פיוטים שלהם ע"ש לכן ודאי כל יחיד יחוש לעצמו שלא
יפרוש מלאומרם בצבור עכ"ל ואם אין זכרוני כוונ במדומה לי שמהר"ל
הצדיק עליו דין שמים שמתה בתו בחג על ששינה נגון סליחה אחת
ביוה"כ בהיותו שליח צבור לכן אם המערער הלזה שאנו דנין עליו על
חיו לא חס ומכניס עצמו בסכנה גדולה כזאת להעני פניו נגד כמה גאוני
עולם ולמעט בכבודם אחוס אני על אנשי עיר מולדתי שלא תארע תקלה
כזאת על ידם למה חס ושלום יקצוף האלקים על קולם וחבל את מעשה
ידיהם ודין ליהוי מודעא רבא לכל קורא שלא יטיל מום בקדשים ואל
יפרוש מן הצבור יחזיק במעוון ובמנהגו הקדום ואל ישנה כי כל שנוי
רע רחמנא לישובן מהאי דעתא ואני תפילתי להי אלקי יקבץ פזורנו
מבין הגוים ונפוצותינו יקבץ מארבע כנפות הארץ לעבדו שכס אחד והיה
הי למלך על כל הארץ ביום ההוא יהיה הי' אחד ושמו אחד הדיוט קופץ
בראש

בראש לכבוד ה' ותורתו שמשון בכמ"ר יהושע משה מורפורגו ז"ל הותם
פה אנקונא למשיק א"ך אדר התע"ו.

זה מופם הסכמתי על הפסק הנ"ל.

הקול קול המולה וקול יללה שמעה אזני ותבן לה ואע"ג דאין לחם
בביתו ולא שמלה ואין בלשוני מלה נלאתי נשוא המדיחים מררכי
השקט ובטחה את יחודי סגולה במחלוקת קובעת כום התרעלה ובמלאכי
אלקים משימים תהלה גם בתפילין וגם בתפילה ואם בתפילין בחש"מ לברן
קנאת ה' צבאות בערה בו קִשְׁנָה ועלתה על לב העושה הדרשות הייתי
מחריש ואומר הנה פאר הדור והדרו הוא הרב המשביר בביתו ביתה
יוסף טא"ח סי' ל"א העיד עדות נאמנה וברורה שמנהג כל העולם היה
להניחם ובפרט בני ספרד ובקראם דברי רשב"י הקדוש שנו מנהגם ז"ל
שם ועכשו נהגו כל בני ספרד שלא להניחם בחש"מ ושמעתי שמקורם
היו מניחים אותם בח"ה כדברי הר"א ואח"כ מצאו שכתב רשב"י במאמר
אחד שאסור להניחם בח"ה וע"פ נמנעו מלהניחם בח"ה וכ"כ מורי דודי
הרב יצחק קארו ז"ל בתשובה וכו' והביא לשון הוזהר ובסוף כתב ואמר
ומאחר שבתלמודא דידן לא נתבאר דין זה בפירוש מי יערב לבו לגשת
ולעבור בקום עשה על דברי רשב"י המפליג כ"כ באיסור הנחתן עכ"ל.
וכן בכ"מ שלו פ"ד מה' תפילין כתב ומנהג העולם היה להניחם עד שבימי
רבנן בתראי בספרד מצאו בספר הוזהר לשיר השירים שמי שמניח תפילין
בח"ה כמו שקוצץ בנטיעות ונמנעו מלהניחן עוד בח"ה עכ"ל. והואיל והוא
ז"ל מפורסם גם למקובל וגם לפוסק גדול (יעוין בשני לוחות הברית מסכת
שבועות עמוד התורה דף קמ"ח ובמעבר ובק פרק י"ח מאמר שפתי צדק)
קיים את השנוי אמינא דאף אנן ניקום ונשני והייתי מעלים עיני מלאו
דאל תמוש תורת אמך לקיים נצור בני מצות אביך בני יוסף בשב ואל
תעשה דוקא אם ממעיין השנוי לא יצא ויבא נחל שומף סילון ממאיר
וקוץ מכאיב הוא סלע המחלוקת ומשום לא תתגודדו כדבעינן למיטר
קמן דאי לאו הכי על דא ודאי אתמר כל המשנה ידו על התחתונה ומנהג
מבטל הלכה בפרט במנהג ותיקון כי האי הבא מפורש בכמה פוסקים
קמאי ובתראי הלא בספריהם וכאשר העמיק הרחיב הרב הכולל והרופא
כמהר"ר שמעון מורפורגו נר"ו במתק לשונו גם בפסק הנ"ל גם בפוסקים
וכתבים הובאו בספר תוספת בכורי קציר ומה לו למשנה לגשת אל עיר
להלחם עליה בריב ומצה ולחלוק לבם לב אחר לאמר שנו הלא יכולנו
להשיב לו אמרים אמת כדכתב הרבנו חביב תשובה ע"ג על חכם הבא
לקושטאנטינא לשנות מנהג חזרת ה' אלקיכם אמת באמרו שכן מצא
בספרי המקובלים כל מי שיהיה מהדר הוה שיאמר איזה דבר חדש ויתן
מעם לדבריו מזה המין אין לחוש לו כלל לעשות מעשה ולשנות מנהג
על פיו ע"ש ואם במנהגים זרים מחד אתמר והוא שגור בפי כל להקת
הפוסקים כל המשנה ידו על התחתונה מה נאמר במנהג מיוסד על ארני
פז המה החכמים מחוכמים כמה גאוני עולם. הן אמת דאם מסכימים כל
הקהל לדעת אחד לשנות המנהג לא נוכל לומר כיון דשום קהל אישכנוים
לא שנה מנהגו אף אנן נמי לא נתחיל לשנות ולסתור ולעשות שלא כדברי
הרא"ש הפוסק הגדול למען לא נהיה כתלמידים חולקים על רבם וכדכתב
בעל פרי הדש א"ה בדיני מנהגי אסור יען וביען רבו כמו רבו קהלות
אישכנו שאין מניחין תפילין בח"ה כאשר עיינתי בחשבוני דמעגלי צדק והוא
מפ"ש לספר תפילות אישכנוים ולא פש לי גביה מידי אלא מ"ש בתפילת
ח"ה של פסה שבמדינות ההם אין מניחים תפילין בח"ה ע"פ הוזהר ע"ש
וגם קצת קהלות שנו מנהגם ולא חשו להא דהרא"ש ודעמיה אף בלא
חששה

הששה ובלתי הכנס בלאו דלא תתגודדו כבגד"ד ואולי אם נגלה לעיני הרא"ש מעי הזוהר היה משנה אף הוא מנהגו כאשר עשו כמה גאוני הדור באופן זה דוקא, ובעיר פירארא מקום מולדתי ארבעה בתי כנסיות איכא בשלשה מהן אין מניחין תפילין כלל בח"ה ולברביעית היא אשכנזית לא נמצא מעולם מנהג קבוע ולכן הללו מניחים בברכה הללו בלא ברכה הללו אין מניחין כלל והללו מניחים ומברכים אך לא בקול רם ואע"ג דרע עלי המעשה הלז משום דלאו דלא תתגודדו איכא הכא, מעולם לא מיחו בידם חכמים אף העלימו עיניהם כאשר הגיד לי מעלת הרב מורה צדקה לפי שלא באו לידי חרחור ריב מימיהם וגם מנהג קבוע לא היה ולא נמצא בבית הכנסת ההוא מעולם דאל"כ היה מכריחם לעמוד כלם על מנהגם ואין ספק אצלי דכל המשנים ששנו בענין זה היה פספס בידם לתקן ולשמור ולעשות מבלתי קרב לכלי קרב וליום מלחמה אבל בחשש מסה ומריבה כיע לא פליגי דאין לשנות אפילו מרע לטוב ועיין תשובת הר"ם פרובינציאלי סי' יו"ד ועל דא ודאי אמרינן נהרא נהרא ופשטיה אמת ויציב ונכון דלאו קבלה אית כאן המכרעת יהיה נדון דידן ככל שאר פלוגתא דרבנותא ואין בידינו להכריע כדכתב הרדב"ז בתשובה ח' מהנדפסות דהמחלוקת תלוי בזה דמר סבר איסור מלאכה בח"ה דרבנן הוא ולכן צריך להניח תפילין ומר סבר דאורייתא הוא ולא יניחו כאשר ראינו בשלמי גבורים הלכות תפילין ומדרכי שם וכן הם דברי קבלה כדכתב הרב מרקאנאטי בפ' בא, ובשבת וי"ט אין להניחם כמ"ש יצאו שבתות וימים טובים שהם עצמם אות מפני שבה"א הרמוזה בתפילת היד נברא העולם והיא מורה על המלאכה ועל המעשה א"כ נימא דרשב"י המפליג בעונש איסור הנחת תפילין בח"ה גם איהו סבר דח"ה אסור בעשיית מלאכה דאורייתא, ואע"ג דאין סברתי מכרעת בהורמנא דמלכא מלך מלכיא וברשות מלכי רבנן אמינא דאם באנו לקבוע המנהג בעיר חדשה אי כמר או כמר כיון שהדבר שנוי במחלוקת אצל הפוסקים והקבלה מכרעת ושב ואל תעשה שאני הייתי מנהיג מנהג הספרדים שלא להניח תפילין בח"ה כלל אבל בגד"ד דכבר קיימו וקבלו עליהם אנשי העיר פסק הרא"ש וחרביו להניחם יפה דבר ובומנו דבר מעלת הפוסק נר"ו ואם לא יסכימו כל הקהל לשנות ברצונם בידון המשנים עוברים משום לא תתגודדו כאשר האריך בדרך ארוכה וקצרה בעל מג"א טור א"ה סי' תצ"ג ס"ק ו' ע"ש וכתב בעל פרי חדש שם ס"ק ג' בשם כ"מ דשני מנהגים בעיר אחת היו כב"ד בעיר אחת דאית ביה משום לא תתגודדו וכי' הילכך אי לידי צייתי יעמדו על משמרת מנהגם כולם כאחד חברים מקשיבים ולא יחושו על המערערים המטים את עם ח' מארחות יושר ללכת בדרכי חשך ואי לאו דמסתפינא אמינא דאפילו אם הסכימו כל הקהל בשנוי צריכים התרה דמנהג כנדר כמובא בפוסקים וכבר קבלו עליהם ועל זרעם אבות אבותיהם הראשונים להניח תפילין בח"ה ולעבור על קבלתם צריכים הבנים התרה וחשש ברכה לבטלה ליכא הכא כי היכא דלא שייכא בשאר מחלוקת הפוסקים כגון בארבע כוסות של פסח שהאשכנזים מברכים אכל כסא וכסא כדברי הגאונים והספרדים לא וכמחלוקת רש"י ורי"ת לענין ברכת על מצות תפילין (עיין על זה תשובה א' לבעל חוט השני) ודבר גדול למדניזה ימים הרב הגדול זה סיני ועוקר הרים כמהר"ר יוסף ברוך קוים ממנוסובה באגרתו כתובה אלי ביום ב' אפריל בענין ברכה אחרונה ביחוד על המגילה דהכלל גדול אשר בידנו ספק ברכות להקל לא נאמר כי אם בעוואנו לקבוע ההלכה או המנהג אבל במקום שהמנהג כבר נכון וקיים לא יועיל כללא דא לסתור מנהגם והראיה על החילוק האמיתי הזה הם השלש ברכות הראשונות על המגילה אשר בהן נראה דאע"ג דרב עמרם ורי"ג הובאו במדרכי פ"א דמגילה ביחוד נקראת בלא ברכה לא לפניה

לפניה ולא לאחריה מנהג כל העולם הוא לברך לפניה שלש ברכות ולא נמנעו מלברך מטעם ספק להקל עכ"ל אף אנן נמי נימא הכי לאותן שנהגו להניח תפילין בחשי"מ ולברך עליהם אבל אם מנהגם שלא לברך כדברי הרב בנימין זאב ותומת ישרים ודעמהון וישר חיליהו ומכ"ש דליכא שום חשש ברכה לבטלה אליבא דכ"ע הדרינן א"כ לכללין דאם לא היה בעיר מנהג קבוע אלא זה היה עושה כך וזה כך טוב וישר הוא להדריכם בדרך סלולה וללמדם דכולהו יניחו התפילין בפתח ודגש או בקמץ ורפה למען לא יתגודדו עוד כמשפטם לא יעשו אגודות אגודות וכ"ש דאם המנהג קבוע בעיר להניחם יעמדו על מנהגם כיון דליכא ואיכא אשלי רברבי לשבע עליהם והמביאם לידי פירוד לבבות בחלוף מנהגים עתיד ליתן את הדין לאלקי אמת והי' אחד המואם ברבוי. זאת ועוד אחרת צר לי מאד על המשנים מעל הראשונות דאם עלה בדעת אדם ללמד זכות על המשנה המפריש יחידים בתפילין מרובא פריש הלא בענין שנוי תפילות יהיה כמחריש כי לכל מנהג קהלה יאות לבקש לשלום העיר והממלכה דאיהו כמרוגניתא דלית ליה טימיו ולא לקרקרו לפגים ליה והקטטה היא אשי' רעה ציעת לבעלה צר"ה אית ליה קלא ריחיה חלא וטעמיה חלא בתת לאלקים תפלה במקום תפילין ותפילה ואולי בעבור זה עשה האלקים לנו להעמידנו ימים רבים בגולה ולא הביאנו עד עתה אל המנוחה ואל הנחלה כי עד כען אין רוח ישראל נוחה עליו להלוך אתו במישור ובשלום פקו פלילה בתפילין הביא המערער דברים מקובלים על ראשנו כלילא אבל עזב דרכם אחרי כן על דברת נוסח ותקן התפילה אתמהא מי יהיה לו למשענת קנה רצוין אם משדוי בקבלה נרגא וקלא הלא פתח בעל מעבר יבך ית פומיה ומפיק הבלא במאמר שפתי צדק פ' ל"א שכל שבט יש לו חלון אחד ברקיע כפי בחינת נשמת שבטו מצד מחנה מיכאל וגבריאל וכי' וכל שרף מעלה תפילת בני שבטו דרך חלון וכי' ע"כ אין לשנות מטבע תפילתו שלמדוהו אבותיו כי אלו ואלו דברי אלקים חיים וכל המשנה ידו על התחתונה ואמרו בירושלמי שלח להו רבי יסא אעפ"י ששלחנו לכם סדר המועדות פירש בתפילת אל תשנו מנהג אבותיכם ע"כ. ואין ללמוד מקצת בני דורות האחרונים ששנו סדר תפילתם מלועז לספרד או אפכא דמבר נש זעיר לא ילפינן כדאמרו בירושלמי מה את סבור ילפון עובדא מינך וכי' ועם שונים אל תתערב ע"ש ויפה דבר ובזמנו דבר מעלת הרב הפוסק להשיב דברי רשד"ם על מכונם וכן דברי החוות יאיר אבל אומר לי לבי דהמחדש אשר כזה הן ולא רפיא בידיה ולא מכת המקובלים הוא ולא מכת הפוסקים יען וביען תרתי דסתרן אהרדי קא חוינא הכא ועל חורי יהודה חרה אפי דמה להם ולצרה הזאת להטות אוון שומעת אל הבונה עולמות ומחריבן לבלבל הרעות והשקט הקק"י הלא עליהם מוטל המשא לבקש רפאות תעלה ולא ילדו לבהלה ולהרחיק נדוד מחרון אף ה' בכל ריב ובכל נגע ולעמוד מתכונתם הקדמוני ה' עליהם יהיו עיין ערך למוד וסדרו. פירארא ערב תג המצות שנת תעז הצעיר יצחק לאמפרונטי.

הסכמת הרב שלמה מלוקיו מעיר לונג.

גם כי דברי מעלת הפוסק על אדני אמת והצדק הוטבעו טעמם ונימוקם עמו ואינם צריכים שום סעד וסמך וכ"ש ממשענת קנה רצוין כמוני דאפילו ביעתא בכותחא לאורוי לא ידענא עכ"ז קנא קנאתי לכבוד ה' ותורתו על מנהגי הקהלות כי תורה היא ולא יכולתי להתאפק מלהיות נכנס לפנים ממחיצתי במה שלא הורגלתי אלא לפרקים לבא על החותמת לכן בדרך קצרה אעלה ואומר כל המקיים ידו על העליונה והבא לבטל המנהג יד.

ידו על התחתונה ומטיל מום בראשונים וכ"ש בנד"ד שיקלקל קהלות בדעות חלוקות וקהלות אחרות יעמדו על מנהגם והוא יקרא שמו בישראל חכימא קטיעא דקטיעא ואני בהיותי בצינט"ו עטרו חכמי ויניציאה איש אחד משם בכתר הרבנות ובעלייתו לדוכן צוה לתקן עון גדול לפי דבריו להסיר מאותו מקום מנהגם שהיו מתפללים מנחה וערבית יחד כנהוג ברוב מקומות ישראל וקמתי על רגלי ואמרתי לא כן הדברים כאשר דברת אלא המיטבו אשר דברו ועשו ויעשו להבא ולא יבוטל המנהג קדמון ונכתב לרבני וחכמי הקהלות וכלם כאחד הגידו דאין לבטל המנהג זאת ועוד אחרת בעיר הזאת אשר היתה מקדמת דנא כלילת יופי ומשוש לכל הארצות מאנשי מופת אשר דרכה כף רגלם על המקום הזה נוהגים היו בליל הושענא רבה באשמורת לומר סליחות ו"ג מדות כנהוג בכל קהלות מארק"א וכל ימי היותי כאן נהגו מנהגם ובבא לשרתם ולברך בשמם חכם אחד ביטל והסיר ה"ג מדות וכשהורתי אל מקומי מצאתי בלבול דעות על ככה והחורתי העטרה ליושנה כי חרה לי עד מות לבטל את אשר עשו הראשונים שלכם בריא להם כאלום ואין לנו להתגדל בקלון רבותינו שדעתם נכונה לא מבעיא כשהם בעינא פקיא אלא אפילו כשישנים על ערסותם מי לנו גדול מזה שאפילו מנהג באסור תורה אין מבטלין שכן במנהגים כתוב זה מנהג מבטל הלכה אפילו באיסור דאורייתא כגון בריינ"ם נמצא שאוכלים הכרם שקורין פינ"ץ עם החלב שעליו ולדידן איסור כרת וכן הסכימו הרבה מן הפוסקים ואין אוסרים כלים של בני ריינ"ם הואיל ונהגין בו היתר. הן עוד מלה בלשוני הן אדוני מעלת הפוסק ידע והביא כולא ומי יבא להוסיף על דבריו שאפילו היתה רופפת אמרי פוק היו מאי עמא דבר כ"ש לנדון דידן שהיא מוחזקת בקהלות אשכנזים והעולה על רוחו מרוב חכמתו לבטל יבוטל דעתו אצל כל חכימי בכל ירושלים ואם דעתו נכונה עליו יאמר אמרתי דבר ואחזור לאחורי (שהרי מצינו תנאי ואמוראי ופוסקים שחזרו לאחוריהם ובפרט הרמב"ם ז"ל כמת דינים פסק בפירושו והחזירן בחבורו) ואשים שלום לעיר אשר קראו אותי יאמר אחד בא לגור והטיל מום בקדשים אשר בארץ המה ומלחמה בין החיים וקהלות יחדלון ואיש על מקומו יבא בשלום. אלה דברי שלמה דוד בכמהר"ר משה כלוקייופה לונג חותם שנת תע"ו סדר זה הדבר אשר צוה ה' תעשו וירא אליכם כבוד ה'.

הסכמת הרב רבי שלמה לוי מפינאל"י.

אין ספק כי הקדושים אשר בארץ המה שמו אותות ח"ה אותות ומופתים ואותות השמים ורחו בידים מוכיחות מפיהם זמפי כתבם אלו תפילין דמארי עלמא וגם בתפילות של כל ימות השנה סד"ר להם בנוי לתפילות ומיוסד על אדני פו הוא העולה מעלה מעלה במעלות המדות מוליד ומביא מעלה ומוריד שובע שמחות וטל אורית עכ"ז לא נתנה רשות למוה בן מזה לבלע ולהשחית ולשנות את הידוע ומטבע שטבעו חכמים בכל מקום ולשרד מערכות מגילת סתרי"ם אשר קבלו עליהם ועל זרעם אבות התומות כי פתח פתוח מצאו ותרעין רברבין לעבור הרגה זו תפילה כל מקום לפי מנהגו והמשגיח מן החלונות ב"ה עשה לכל מנהג ומנהג מרור לפי כבודו וכולן שוין לטובה כי אלו ואלו דברי אלקים חיים ומלך עולם ועבודה שבלב ותן הן הדברים הנאמרים בכל לשונות של חכה מאנשי קדש הלולים בעלי הקבלה חרשים וגם ישנים. ועל הראשונים אני מצטער צע"ר בת רבים דלא שביק (האי צורבא מרבנן דלא ידענא ביה) חיי לרובא דמנכר מגולת הוהב בניס הם לישראל המפארים ליוצרם בפאר תחת אפר בעטרות ויעזר ציצית בבגדיהם תפילין בראשיהם ובזרועותיהם באלו הימים ופוסעים

על ראשי עם קדש בעלי משנה גמרא ופסקים עולמות אין מספר ואיך לא חס על כבוד הנכנסים והיוצאים יצוא ושוב בהלכות גדולות. בצורות בשמים והדברים עתיקים. ותמה אני על תקנאי הזה כי הימה אין לו על הלובשים ומתעטפים שהורים ביום השבת איש היא לפי הסוד בכוונות ומעשה שהיה איך לא קרע שמין הבגדים הצואים מעליהם כ"ש שאין בכל חכמי תורה מכריח להעלותם על שכמם מה שאין כן בתפילין להם העמדה שיש בה סמיכה ורבים אומרים לסמוך על כתות של מלאכי אלקים המורים באצבע יתירה כי חל עלינו חובת הנחתם. ואיך יסבול ולא יכול תפילין דכ"ע רשומים בכתב אמת כדון וכהלכה ובכוונת הלב. ועפ"י הוזהר הקדוש אין להם קדושת תפילין ואסור לברך עליהם אא"כ יראה וימצא כתיבה תמה וכוונה רמה כנתינתה מסיני רשבי ע"ה פרשת ויקרא דף ע"ב סוף דבריו אלה ואי לאו לא אקרי שמא קדישא ואיקרי פגים ומאן דפגים שמא קדישא טב ליה דלא אתברי ועיין ספר מצות שמורים דף ל"ה ע"א ועוד רבות כהנה וכהנה בספרים ואין להאריך במקום שאמרו לקצר קצר המצע מהשתרע עליו שני רעים אהובים הלכה לקבל וקבלה הולכת קדמת אישור כולל ספר וסיפור וידוע כי אין משגחין בכף מאזנים לעלות אלא הנכנסים בפרדם ומחצרי חלקא ועמא דארעא צריכי למודעי וכולי עלמא דינא גמירי. ע"כ טוב עשה בתוך עמיו הרב המפלא אסי"א דבי עילאי נר"ץ הנ"ל לרדוף אחריו עד דן כשמעון בדורו כי אין מרחמין בדין והדין דין אמת להניח ברכה בכל בתי כנסיות עם מנהג אבותיהם בידיהם ואל אלקים ה' הוא יודע כי אמרתי בלבי פעמים שלש מי יתנני ת"ה ואנשכנו בחו"א דרבנן דלית ליה אסותא לגבר אשר דרכו נסתרה המביא את האש הגדולה הזאת אש אוכלת אשה של תורת ה' נסתימה וגים נפשות אביונים נקיים ח"ו ובי"מ אבל מה אעשה ונפשי שפלה בתורה כי לא דעת ולא תבונה בי רק לב נשבר ונדכא להתפלל בעד העם הזה שה פזורה ישראל יהויר העטרה ליושנה ונהיה לאחדים בידו יתברך ובבית אחד בית קדשנו ותפארתנו נזכה לחוות את נועמו ולעבוד עבודתו שלימה ויטהר ויהיש המעשה למען רחמיו אכ"ר כ"ד הזורע בארץ הלזו פינאלי חטה ושעורה במפולת ידו יד כהה כי הכל צריכים למארי היטיא ובחדרי חדרים עיניו כנאמני אר"ש לזכות את נפשו נפש רעבה לשמוע את דבר ה' ודברי פי חכם ח"ן הצעיר שבצעורים רפאל שלמה לוי כותב וחותר בעש"ק ס' ועשה את קרבן העם וכפר בעדם כאשר צוה ה' שנה ועת"ה קומה ה' אלקים למנוחתך אתה וארון עורך.

הסכמת הרב הגדול מ"ו כמוהר"ר יהודא בריאל נר"ו.

על החדשים הנגשים לפרוץ פרצות בישראל מקרוב באו ומימי התודה והתעודה יצאו אני מצטער הולך וסוער וצערי וסערי עצומים וכבדו מחול ימים בראותי עניי הדעת לא ידעו הבין צורתא דשמעתתא ונפשם אטומה ידמו במוחם המזוהם לעלות ולרדת בעומקא ורומא סכלו לכת במסילות ארץ נשיה ויאמרו לאמר נהורין לי שבילי דשמיא בין הככבים ישימו קנס בגאונם יתפארו על תהו בדמיונם ישמעו קול לאמר הנה המקום אתנו עלינו למרום בין הגבוהים שם ישבנו וראינו מראות אלקים הורדנו עז מבטחה ושאר בני אדם כקטן כגדול לא ידעו עשות נכוחה ואילו לעצמם היו דורשים ממללים וחשים החרשתי כי אמרתי יגועו בלי דעת הם לבדם ועמהם תמות חכמתם וסודם אבל עלי לבי דוי בבגד בוגדים להסית ולהדיח ולהתיר האגדים ולהפריד האחדים לנתוש ולנתוץ ולהרום המנהגים הראשונים המיוחדים ולנטוע נטיעות המחלוקות בנן ה' כמורדים להפר האחוה אשר במצות בין היחידים עד כי היו עלו למורת ולאבן מעמסה

מעמסה נלאתי נשוא ולא אשא והנה היום באה לידי מנחת קנאות קנאת ה' צבאות מעשה ידי אמן הוא האלוף מוהר"ש מורפורגו נר"ו מילדי העיר גראדיסקי'א החונה כיום באנקונא יע"א מתעבר על איש אחד מן המלמדים יצא מעיר רוויג'ו והובא שמה גוריציא"ה (אשר יושביה נוהגים מנהג אשכנז מימי קדם ללמד את התינוקות תורה והרי הוא כפרה סורה חורש און ולא יתבונן מתיהר בחלוקא דרבנן הורה לבטל מנהגם הקדמון ונמשך בין איתני עולם להניח תפילין בחשי"מ ועשה אגודות במדרש הנעלם וקראתי שמו בישראל חובלים מן ההוללים השועלים כרמים מהבלים וראיתי וטעמתי צוף נופת דברי האלוף הנ"ל שכתב שלא ישנו הקק"י הנ"ל את תפקידם ויהי בפי' כדבש למתוק טעמם הדרם והודה כי ה' אתו ונמוקו עמו בתעצומו ורומו והרני בא אחריו בחרבי הקשה לקיים דבריו וגוורני על אותו המלמד איש אונת ההולך על גחונו להחזיר הדבר לאיתנו ואם הוא יצא ממקום שאין מניחין ישב בדר ויתפלל כסתר בביתו ולא יראה עצמו מפני המחלוקת לזולתו ואי ציית מוטב ואם לאו אמחיתיה בסילוא דלא מבע דמא ורדוף ארדפנו עד התרמה האמנם חשבתי למשפט שטוב וניחם מן הרעה אשר עשה וישים שלום בארץ וברכה מאת ה' ישא כאות נפש הצעיר הכותב במנטובה בעשירי לחדש ניסן שנת וע"ת שלם לפ"ק נאם הצעיר יהודה בכמ' אליעזר בריאל. בהיותי חותם האגרת הזאת שמועה שמעתי ואירא מחמת ה' ושטף אפו על קהל גוריציא"ה יע"א לא יהיה הדבר ולא אם ישנו מנהג אבותיהם שתורה היא והנני מפיל תחינתי לפני הקהל הקדוש ההוא שלא יפנו אל האלילים האלה חרשים מקרוב באו המערבבים את העולם בדמיונותיהם ויעמדו חזקים כראי מוצק בנוסה התפילות ובהנחת התפילין בח"ה ובכל שאר המנהגים והיו לאחדים שלא יכנס פירוד ביניהם ח"ו המשחית ומכלה הכל ועל הרועה ההוא חרה אפי ואם לא ישוב אשפוך חמתי עליו וזאת לדעת ולהודיע את בני ישראל הוספתי לקנאת ה' צבאות וקנאת אבותינו וקדמונינו האשכנזים נ"ע ועוד אוסף שנית ושלישית יד אם יצטרך להכחיד ולהשמיד מעם ה' העוברים והמורדים האלה עד כי ישקוטו וינחו המנהגים במקומם ולא יזודון עוד לעשות כדברים האלה נאם הצעיר יהודה בריאל הנ"ל.

הסכמת הרב הגדול כמהר"ר יוסף פיאמיטא מאנקונא.

ראיתי עבדים על סוסים שוסים גרנות הורסים ארמונות וכורכים את שמע ופורסים צבאות קדושים נגשים אל הערפל בין אילי תרשישים ויבואו אל העופל באופל טחי תפל נכנסים במכוואות האפלים בבתי מדרשות עכברים ואישות ושות שתו השער בסער מתחולל כל ריש קטיעא ימלל ומולל באצבע ויד כותב כתב שאינה אשורית ולשון שאינה של זהורית לא יזהירו כזוהר ולא יזהרו מלעלות בהר ונגוע בקצהו יכנסו לפניו לפני תחתית סיני ולא ידעו דרך ה' יחוגו במחוג קמי מלכא קדישא יכנסו בתר די זקוקן דנור ובעורין דאשא לובשים מעיל מעילה ומועלים בקדושה אומרים אוף אנא ממחצדי רקלא קדישא אוי לה לאותה בוישה אלה הם הבעורים בעם נערים מנוערים מבעורים הבערה להבעיר שלהבת המחלוקת בעם ה' ברותהים קלקלו להרתיה כסיר מצולה יצילו במים אירורים כבירים שוטפים ויעלו חרם בידם להתגורר בו לא ידעו בפשט ולא יבינו ברמו טח עיניהם מראות בתלמוד מהשכיל לבותם בפוסקים ולא ישיבו אל לבם לאמר איך נכנס בין שרפי להבה ולא ישרפנו בהבל פיהם ולא עוד אלא כי יקהילו קהלות לרבים אל כל בר בי רב דחד יומא ובנתיבי נדיבו עמים אשר יתדבבו ויתנו על פיהם יאספון ויטפון וישימו הטף והכבודה לפניהם יטפון מר ואהלות בנגעים ואהלות והצאן והבקר עלות ומשך תורא קודש

בחוצפא בחספא יסתבוס כמסילות גוד אסיק גוד אחית יצעקו בקולי קולות
 עשו ובואו בי מדרשא לשמוע דין גלי רויא לשון מדברת גדולות ושתין
 רהוטי רהוט כל להוט אחר הגאווה ואחותו בולמוס היהרא ונאספו שמה
 עדרים עדרים ונערים נעורים כל מרים תרומת כסף ונחושת ינחש יחש
 דברי עמודי ארזים ויקראוהו חכם הרזים אוי לנו מיום הדין כי איך מרשים
 חרשים חדשים מקרוב באו יחד יחרשו חרשים בשדה תפוחים יחרוש
 וידרוש כל אחד מהם ויפרוש כנף בין שרפי להבה ועל כמות רמות
 ונעלמות ידרוך ירמוס כף רגל עגל ולשאול באורים כל הדיוט קופץ בראש
 אבל על זאת אספרה ואילילה כי לא דיין שעתן שאינה שעת הכושר להכשיר
 אוכלים ולטהרם כי לחם תמודות אזל מכלם וכל לחם צידם יבש היה
 נקודים אלא כי גבה זמרתם גם בין עבותים העזו פניהם נגד גאוני עולם
 ויאצל רוח עועים בקרבם לעזוב מנהגי אבותיהם הקדושים אילי תרשישים
 והם בכתובים בפסקים וכתבים אשר מימיהם אנו שותים מתירים פקיעו
 אמיר אמרי קדוש לפני הבמה ובתפילות סדורות שגורות בפי כל ישראל
 הוטבים להטיל מום בשפתותיהם אומרים אמור בלבם כי גבה מאד וברוח
 טורים ולכרות הראש במתנה סעודים ולא נחלו על שבר יוסף ותרפתם
 לא תאסף ואלקים הוא יודע שאם לא ימחרו זקני הדור לגדור פרצות
 פריצי הדור לא טהור הזה היו לשונאיהם של ישראל. ועתה אחינו אנשי
 ק"ק גוריציא"ה קול המולה שמעתי כי קם עתה במתנכם אחד מלמד תנוקות
 יניק גם הוא ולא חכים וחשב לשלוח יד יד כהה במנהג תפילותיכם ולאסור
 לכם להניח תפילין בח"ה כמנהג אבותיכם וכשמעי עמדתי מרעיד ואמרת
 מי הוא זה ואיזה הוא אשר מלאו לבו לב מלא מהתלות לשלוח יד
 במנהגי קהלות ואין לי ספק שאם היה לו יד ושם בדברי התלמוד והפוסקים
 לא היה מתיר רסנו ולא מוציא מתג מפיו לדבר דברים האלה אכן להיותי
 נוהג תמיד לדון לכף זכות ובפרט לבעלי תורה אמרתי שמא לשם שמים
 נתכוון כי הוא לא ידע ואשם ולא ישא עתה את עונו וילמדוהו ויעשה
 וישוב מדרךיו כדרך כל בעלי תורה ובפרט העומדים בסוד ה' כמו שהיה
 נראה לפנים אבל שמעתי ותרנו בטני בשמעתי כי הגיע לידו פסק א'
 שכתב מעי' חתני והוא מלא מכל גדותיו ראיות ברורות אמרות טהורות
 מיוסדים על אדני פז עמודי ההוראה אשר ירד לעומקא דדינא עליו ואין
 להוסיף וברור הוא כשחקים לקיים מנהג אבותיהם בידיהם ושלחו אליו
 בהצנע לכת ודרך כבוד ע"י זקן שקנה חכמה ירא אלקים וסר מרע כמהח"ר
 יוסף גאטניץ נר"ו ולא נשא פנים לזקן כי הוא בער לא חננו אלקים דעת
 ומזימה ואף שראה האמת גלוי לפניו לא רצה לקיים מילי דאבות בכרכות
 ולהרחיק מילי דנוזיקין מקהלו ולבבות שלחבת המחלוקת אלא חרף וגרף
 החכם הזקן וקרע הפסק לקרעים וחרה לי עד מות אמרתי אין ספק כי זה
 האיש הוא גם לבו בהוראה עם כל גלוה לו במתנותיו ומי יתן ידעתי
 ואמצאהו אערכה לפניו משפט ואומר לו הראית מימין אם קרית ספר
 הן בספרי המקובלים הן בספרי הפוסקים מי שעלה על דעתו בדבר שהוא
 מחלוקת גאוני עולם ראשונים ואחרונים והחזיקו במקום אחד להתנהג
 כדברי קצת ימים רבים ויבא אח"כ קטן הכמות והאיכות כמוך לומר שנו
 מנהגם ועשו ככת המנגד אין זה אלא כל קבל די רוח יתירא וחסרון
 דיעה שיש בך ואם הרמב"ן והרמ"ע גדולים ורמים בין המקובלים והפוסקים
 לא יגעו אלא לקיים מנהגם לא להכריח ואתה תעמוד מנגד להכריע צא
 נא וראה בהקדמת ספר כנף רננים פסק נכתב ונחתם מכמה גאוני ורבני
 איטאליאה ושליח ירושלים טוב"ב כשהביאו שם משם תלמיד אחד בכונת
 האר"י בשם רב שהאר"י לא היה אומר וידוי אשמנו באומר ובפועל
 ויגדל וידוי הר"ן וכו' כתוב שם ז"ל ויעיין המעיין שלא אמר התלמיד

הותיק אלא שלא רצה הרב לאומרים ולא גער במי שהיה אומרים או שאסר לאחרים וכו' ע"ש וזה ידעתי וראיתי בכתביו שמעולם האר"י הקדוש לא שלח יד במנהגי הקהלות אף שהיו דבריו מקובלים מכל אדם כנתנית מסיני אלא שהיה לבו כלב האר"יה להבין בסודות דברי הקליר וחבריו בהם היה חפץ ואותם היה אומר והיה מניח לישראל במנהג אבותיהם והיה מזהירים שלא לשנות מנהגם כי היה אומר על כל מנהג יש מלאך ממונה ותלון ברקיע לקבל אותן התפילות וכ"כ בכוננות האר"י והביאם בספרו ג"כ בעל מעבר יבק ואם במנהג שאין בו דין היה מזהיר כך כ"ש וק"ו במנהג התלוי במחלוקת גאוני עולם ובדברי הגמרא ירושלמית עאכ"ו ומי פתי יסור הנה להכניס ראשו בין ההרים הרמים לרציץ את מוחו ולהבאישי ריחו אין אלה אלא שועלים קטנים מחבלים כרמים כרם ה' צבאות. אל אלקים הוא יודע כי לא מדאגה מדבר שיש בלבו נגד בעלי חכמה זו ח"ו דברתי כי מיום עמדו על דעתי נפשי חשקה בחכמה זו ולקטתי ממנה שנים שלשה גרגרים מפי ספרים וסופרים שהשיגה ידי ולא עשיתי מהם עטרה להתגדל בה ח"ו ולא עלה על דעתי מעולם לשנות דבר ממנה בקהלי ואף שהייתי ש"ץ ומצאתי קצת מנהגים שהיו זרים ומרים לחכי עכ"ו ממנהגם לא שניתי ומדרכיהם לא נשיתי ומה שלבי היה חפץ לעשות שלא היה מנגד לדברי הפוסקים אשר מימיהם אנו שותים בחדרי חדרים ובמצפוני מסתרים אותם עשיתי כדי שלא להתפאר במה שאין בי כי הלואי ואולי יצאתי ידי חובתי בעשותי מה שאני חייב לעשות אחד מני אלף מחיובי ואפי' כנשים וקטנים וכן אומר למלמד ההוא האם כבר קיימת כל המוטל עליך לעשות עפ"י הפוסקים וכל שאר דברי חכמי הקבלה כי נעצת חרב המחלוקת בבה"כ לאמר כל מי שאינו עוסק בזה ידקר בתרב כאלו לא נשאר לך לקיים אלא זה? ועתה אליכם המצוה הזאת מנהיגי הקק"י לקרוא לאיש ההוא לשלום לדבר על לבו בשמנו שישב אחור פעמיו מלהחזיק במחלוקת זה ולהניח לקיים מנהג אבותיכם להניח התפילין בח"ה ולהתמיד פעולותיכם כמנהגכם ואם ישמעו ויעבוד יבלה ימיו בטוב ושנתויו בנעימים ואם לא ישמע בשלה יעבור כי אריק חרבי מנדנה וארדפהו עד חרמה ועליכם הקק"י יהיה מוטל שיעשה המלמד ההוא חיובו שישאל מחילה מהזקן ונשוא פנים מהח"ר יוסף גאמיניו נר"ו על אשר חרפו וגדפו ויכוּפו עונו ומע' חתני אינו רוצה ממנו מאומה על קריעת הכתב כי אינו חברו ועמיתו להתפעל מדברי שטותו ואתם עבדי ה' שמרו ועשו כמנהג אבותיכם ולא תחושו בזה לדברי מלמדכם כי אינו מורה בזה צדק לכם אלא מורה זיקים חיצים ומות להרע לכם עבדו את ה' אלקיכם בכל לבבכם והוא יברך אתכם וימלא כל משאלותיכם אכי"ר בערב חג המצות בקנאת ה' צבאות עשיתי זאת שנת תועיה בשדה יצא הדבר הזה ממני דל ורזה שפל ונבוזה יוסף פיאמיטא פה אנקונא.

הסכמת הרב והרופא כמהר"ר כהן יצחק חיים כהן מהחונים.

מ"י זה בא מתהום עמוס בגדים מביא צידה וטזה הדור בלבושו תועה ברב כוחו מרבה לצדקה רב להושיע ומדוע אדום ללבושיך ובגדייך דורך בגד בגד בגדים וכורך שמלת שלומים ושלמת שלמים מושלים כרוב אחד מקצה מזה גדול ליהודים דורש טוב לעמו ודובר שלום וזבוב אחד מקצה מזה מכשול ליהודים הורם חוב לעמו ושובר שלום רוח ה' נוססה למנום מן הסנה בסני עוקר מודים האלוף כמוהר"ש מורפורגו נר"ו כי אמנם כי גואל קרוב הוא אל עיר מולדתו והכל עשה יפה בעטו והקל נשא צופה בעתו ויצעק וירם את שבטו העמיק הרחיב גם הרחיב את הצפוני מחטו עמו אנשי בצדה ומרחוק על חליפת חק והרפת שחוק שתים

שתים חנה קוראותי קריאת עוז על הבא ללמד ונמצא עומד לחשמד הרי אנוש יעשה זאת בני אדם יזיק הזיוקא דלא שכיחא ליה תקנתא ואית ביה הסרון זיו השלוח וזיו המצוה והתורה לכן יסור מהרה מפריד בין אחים (אחים בהספרא דהתם קאמינא) לא יזיד עוד להשית איש להצית ולהסית בדברי התול ובטול הנחת תפילין בחה"מ או שאר מנהגי אשכנזים והוא בבואו אל הקדש יניחם בחה"מ ויקבל עליו מנהג כל מקום אשר גר שם ושוכן בתוכם דלא דמיא לההיא דפסחים גבי ההולך ממקום שאין עושין מלאכה בע"פ למקום שעושים דהתם אין מעם השנוי גלוי לרואים ויאמרו כי בו שבת מכל מלאכתו מטעמא אחרונא דכמה שלטני איכא בשוקא ברם הכא כבר איגלאי מלתא דמחמי דלא פלימי הוא נופח באש פחם ואינו מניחם כדי לשנות ולעורר תלונות וכדי בזיון וקצף. ועוד קריאה נאמנה מלאתי משפט ואל כל העדה ואל כל קריאי מועד אנשי שם אל יאבו ואל ישו אוון אל מרעישם ומבאישם מתגורר הלזה מעורר מדנים ומחדש ולהתקדש ולהשתרר בבית מדרשם ומנהיגי בית קדשם קמן וגדול שם יתקפו לנצח כאשר היו מני קדם ושמתת עולם על ראשם. קהל גוריציא"ה יע"א מן השמים השמיעך את קולו לישרך הגאון הגדול פאר עדתך אותך והדרך בקרבך קדוש כמהר"ר יששכר באר אשכנזי ז"ל קול שפתותיו דובכות בספרו באר שבע על אודות מנהג ודבר ותיקים ולהקים עתיקים כי אמין וחוק הוא עדיף ואלים טובא לגבי הלכה ואתה אל תמר בו והיה ברכה ובהי בטחתי לא ימעט חסרו והמלמד ההוא מעתה ילמוד ולא יעמוד במדרו יעזוב בגרו ישוב וניחם. שמע חכם ויחכם לא ימיר את כבודו וכפר בעדו. ופי הקהל וקציניו לנגדו יגמור ויגזור שפה אחת על איש תהפוכות לעזוב הליכות מבוכות, ואם מאן ימאן לשמוע התורה והתעודה גרש יגרשנו מהסתפת יהולך ויושלך מן העבודה ומן העדה פן תדבק הרעה והיה רק זועה ומדה כנגד מדה ימירו רע בטוב ואיש שלומים תחתיו יביאו בא להחליף יחליפוהו יגביה דידיה ישן מפני איש יוציאו ולגבי דידהו ודנהיגי באתרייהו ישן מפני חדש לא יוציאו עד ישמע ה' ויקשב ונבנתה עיר על תלה והקדמון על משפטו ישב נאם הצעיר יצחק חיים כהן מהחונים הכותב פה פאדובה סדר גזרה ושלח שנת וע"ת ומשפט ידע לפ"ק.

הסכמת הרב כמהר"ר יוחנן גירון מפירינצי.

ראו דברים ישנים מפי זקן חדש כמו ראוי לתוכחת מגולה היוצא מדלתי ביתו לדרוש ולתור ולעקור דבר מגדולו במנהג הזה של מעלת קהלות אשכנז על הנחת התפילין בכרכתן בחש"מ והרי לטוטפות בין עינינו דברי ריב"ש ז"ל סי' ל"ה כמה חש שלא לקרוא תגר נגד מנהג (שלא כהלכה על ענין קמן המפסיר ב"ט וחפירת נשים לטבילת מצוה ומהררי"ק שורש ט' אה"ע סי' קצ"ג כתבו שאפילו במנהג שגראה נגד הדין ובברכה לבטלה ומנהג בורות אחר שנתפשט אין למנוע אותו דאמרינן הנח להם לישראל אם אינם נביאים בני נביאים הם כל שכן בדבר הזה שהוא מתוקן ומקובל מפי גדול עולם שכדאי בזיון וקצף נמאם להרהר אחריו ואם כי כמו צער בנפשי כן הוא לשיח באמרתו בדברים פשוטים כאלה אפילו לדרדקי דבי רב ומה אעשה כי יד איש שלומי אשר הפצתי ביקרו עלי חזקה להעבירני אך הפעם על מנהגי שלא לערוך מילין על שום דבר חוץ ממחיצתי ובדין אמינא על כל כי האי מלתא יזכר שמי. זקן שלא קנה חכמה. יוחנן גירון פה פירינצי שלא ינהג וע"ת שלום לפ"ק.

הסכמת

הסכמת הרב רפאל די לונזאנו מפירנצי

כשרגא למהרא בתר. גברא רבא אמינא דברי פי חכם כן דבר וכן ראוי לעשות שהמנהג שנודע עיקרו ויסודו על הדין ועל האמת אין לשנות וכבר הורו הגאונים וכתבו בכל מקום לקיים המנהג שנהגו הראשונים הגאונים וכתבו בכל מקום לקיים המנהג שנהגו הראשונים איש איש על מקומו ועירו והרב ר' מנחם לבית מאיש כתב בספר מנן אבות וז"ל ראוי לכל חכם ולכל בן מעלה להעמיד מנהג מקומו על מתכונתו ובלתי השיג גבול קדמונים והחכמים הראשונים לשנות מנהג מקומו. והרב קארו בהקדמתו אמר ואם בקצת ארצות נהגו אסור בקצת דברים אעפ"י שאנו נכריע בהפך יחזיקו במנהגם כי כבר קבלו עליהם דברי החכם האוסר ואסור להם לנהוג היתר כדאיתא בפ' מקום שנהגו סוף דבר הכל נשמע כיון שהקק"י של אשכנזים רובם ככלם קבלו מאבותם וקימו עליהם ועל זרעם המנהג להניח תפילין בחש"מ מנהג אבותם תורה היא להם ולבניהם אחריהם והתורה הזאת מצוה לאשכנזים ולא אסור ח"י נאם זעירא דארעא וקמינא רפאל די לונזאנו פה פירנצי היום ה' כ"ד לחדש ניסן בסדר הדבר אשר צוה ה' תעשו שנת תע"ז לפ"ק.

הסכמת הרב הגדול כמהר"ר גבריאל פונטרימולי.

אין ספק אצלי כי אם מדעתם ורצונם של בני הקק"י או רובם היו מתרצים לבטל מנהגם כדי לחוש לדברי רשב"י שלא להניח תפילין בחש"מ היא טוב ונעים וכמו שהעיד מהר"י קארו על בני ספרד שמתחילה היו מניחים אותם ואח"כ כשנתגלה להם ספר הזוהר בטלו מנהג הקדום ופקסו מלהניחם האמנם אם דעת רוב אותו הקק"י להתחיל מנהגם הקדום ולהניח תפילין בחש"מ בודאי כי אין שום אדם יכול להכריחם לשנות מנהגם אחרי שיש להם על מה שייסמוכו כמה וכמה פוסקים ראשונים ואחרונים הסוברים כן ואעפ"י שהרא"ש ז"ל הראשון שבראשונים הסובר שמניחים תפילין בחש"מ לא ראה הספר הזוהר שעדיין לא נתגלה בימיו מ"מ ראינו כמה וכמה רבנים רבים ונכבדים מחסידי אשכנז אשר באו אחרי הרא"ש והגם כי ראו ספר הזוהר לא שנו את מנהגם כמו שראינו בפרט בעל הלבושים שבהרבה מקומות הביא דברי ספר הזוהר וחש לדבריו ולענין תפילין של חש"מ החזיק במנהג מקומו ואין ספק שאלו ואלו לשיש מתכוונים ואם יהיו שם איזה יחידים ירצו לחוש לדברי ספר הזוהר יש דרך ישר לפני אנשים יראי ה' וחושבי שמו להתנהג באופן שלא ימשך מזה מחלוקת ז"ו ולענין לא התגודדו מסקינן בגמרא דפ"ק דיבמות כגון ב"ד אחד בעיר אחת פלג מורין בבית שמאי ופלג מורין בבית הלל וזה אסור ועובר בלאו ומסתברא לי דדוקא להורות בפירוש אבל לעשות מעשה שלא נראה יהא כהוראה לאותו דבר שפיר דמי וראיה לדבר כדקא מי"ד בגמ' גרא עשו בית שמאי כדבריהם אותבינן מהאי דפיתח המעויבה וסכך עליו בשביל קטן ומשני הרואה אומר לאפוש אורא הוא דעביד והוא מותיב ממעשה דישותק והוא ששלחו בית שמאי ופתחוה ואמר התם לאפוש מיא הוא הוא דעביד אלמא כל דלא מהוי כמתכוון להורות אין כאן לא התגודדו והכא נמי אם יהיה באפשר לאיזה יחידים החוששים לדברי הזוהר לעשות עצמם כאלו מניחים ולפי האמת לא יהיו הפרשיות בתוך הבתים אכן בהצנע גדול באופן שלא יבואו לידי מחלוקת ח"י זה נ"ל נכון ויציב אבל לבטל הנחתם בפומבי נגד רוב הקהל בזה ודאי איכא לא התגודדו והוא אסור גמור כיון שהם בבית הכנסת אחד עדיף מב"ד אחד פלג מורין וכו' הראתי הדברים האלה אל האלוף כמהר"ר עמית' האשל

האשל הגדול אשר ברומה וענה אחריהם יישר ויכשר זהתמתי שמי הצעיר
גבריאול בכמהר"ד שלמה פונטרימולי ז"ל.

תשובת כמהר"ד אברהם סגרי מקאסאלי.

חדשים מקרוב באו בעקירת מנהג קרום שנהגו בני ק"ק אשכנזים עפ"י
קבלת אבותיהם ואבות אבותיהם האשכנזים ז"ל להניח תפילין
בחש"מ ועתה האחד בא לגור וישפוש שלא יניחם עוד ושהמניחם עבירה
הוא בידו שכ"ד רשב"י ע"ה ונתגלגלו הדברים שאיזה מיחירי הכנסת יצאו
מן הכלל ופירשו עצמם מן הצבור בשב ואל תעשה עד שבבה"כ אחד
בעצמו הללו מתוררים והללו אוסרים הללו מניחין אותן והללו אין מניחין.
תשובה, באה ונהייתה לפני השאלה הנ"ל ובצרה תשובת מפי' הרופא
ולו לו אף במלוכה גבור כשמשון במלחמתה של תורה ומשיב בענין
וכהלכה הוא האלוף שמשון מורפורגו נר"ו אשר בה הרבה להוכיח
לידע להודיע ולהודיע כי שימת תפילין בחש"מ הוא מנהג קבוע כגלגל חוזר
ומתהפך בל ימוט ובמסמרות נמועים כל דבריו האירו ברקב תבל לשעבר
ועכשו ביותר כל קורא בהסיכך חיך אוכל ישעם ואני אמרתי לנפשי כל
אדם אוהב חקור דין זה ויראה הנמצא אתו תשובות מהרר"ה קו"ם כי
ש בה גם הוא כמוהו מצדד אצדודי בפלפולים נחמדים ומחליט הדברים
ל שומם במועדים כי בחרתי שתק בענין דנא ברנא שלא להכניס ראש בין
הרמ"ף והרמ"ע דגמה תורא ביני ובינם וכל שכן שאין צורך עתה אלא
לאשר ולקיים המנהג שהיה מימי קדם בעיר ההיא אשר על זאת לתקוע
יתד במקום נאמן אל דברי מעלת הפוסק הנ"ל אף כי אינם צריכים חווק
מוכרח אני להביא תחילת דברי מוהר"ר ר"ש הנ"ל השייכים לענייננו וז"ל
דבר גדול שאלו השואלים מעשה רב שכבר נתחבטו בו אבות העולם גם
מן האחרונים נכנסו בתגר זה אומר בכה כל דרך איש ישר בעיניו החזויק
במה שהורגל בו וקבל מנעוריו נהרא נהרא ופשטיה נעשה לכל אחד מהכתות
טנן שני כי האשכנזים עורם מחזיקים במנהגם הקדום להניחם ולברך עליהם
והספרדים הנהיגו שלא להניחם ורבו כמו רבו הראיות והפלפולים על זה והדבר
שקול מבלי הכרע כי מי יכניס ראשו בין הרים הגדולים ולא יירא פן יריצו את
גולגלתו דודאי זה יהיה מונח עד שיבא אליהו להטיל שלום בעולם בכל ספיקו
הדת ובין כך ובין כך כל אחת מהכתות יחזיק במנהגה מבלי השתרר האחד על
חברו כי אלו ואלו דברי אלקים חיים כשאר מחלוקות לשי"ש, ברם הכא דליכא
מנהג קבוע ורוצים בני העיר חדשה לקבוע מנהגם על צד היותר טוב הרחק
מנדנדו שלא יסור כל מה שאפשר נחזו אנן איזה דרכם ישכון אור להלכה
ולא למעשה עד ישקיפו ויסכימו בעלי הוראה הסמוכים לגלילות ההנה
עכ"ל הטהור שיש בו די לנר"ד להראות אל העמים והשמים כי עם היות
דרב גובריה ואריא דבי עילאי הוה באורייתא יביא הביא גם הוא מלא קומצו
ראיות גדולות להניחם וסבר לפי דעתו כל מה שהיה עומד לנגדו מדברי
הרמ"ע לא זחה דעתו לרבר בסתירת המנהג שהיה יודע גם הוא כמה הם
ז"ל עוזקים נדר המנהג ואמה הם נשענים לחוחר בו כמו שכל בעל נפש
צריך להיות נרתע לאחוריו לבל יפגע בו ופרק כלל גדול שנו כאן כדי
שכל אחד ואחד לא יבנה במה לעצמו כמו שהרמב"ם כתב מה' אישות
קראו עיקר גדול ובתי"מ ס"י ק"א הצדיק עליו את הדין וכתב כופף אני
ראשי למנהגן של ישראל ומהר"ק שורש ק"ב כתב מנהג מבטל הלכה אף
באיסור וכאלה רבות ודבר שפתים אך למחסור שהאריכות בדבר פשוט
כזה הוא אך למותר כי די שנאמר שגדול השלום ושהוקבע קבוע המנהג
במסמרות לשם שמים ולגדירה אשר לבין מנהגן של ישראל הוא תורה
שכל נתיבותיה שלום את והב בסופה ליהודים לאורה ובטול המנהגים
גורם

גורם קטטה ואין שלום יוצא מתוך מריבה ומלחמה שאינה של מצוה והוא מגדר מילתא שאין כמוהו כי כל המשנה משונה ומשונה מהאלקים ואדם, הן אמת שהם רוב הצבור בחכמה ובמנין לבם נוקפם ממ"ש הרשב"י בענין זה וירצו מרצונם הטוב בלי מי שיכריחם כלל ועיקר לישב באל תעשה מעשה להניחם הייתי מדבר על לב המעות לנמות אחרי רבים בדבר שיש להם על מה שיוסמוכו לא לכופם חלילה נגד מנהגם אלא בדרך שלא יעברו על לא תתגודדו ובאיפן שלא יהיה שם שמים מתחלל ח"ו ותמיה אני על מדברנא דהאי מתא וכ"ש אם הוא גברא רבא אף כי לא נזכר שמו יהי שמו לעולם, איך לא נשמר ממאי דכתיב ולוות שפתים הרחק ממך שנתן מקום למעות לחשוב ולומר כי מסוף מעשיו נכרת תחילת מחשבתו לשנות ולא ליהנות ואחרי מחשבות לבו לזכות אחרי שלא לבד צער את העם ההולכים עם לאט בעקבות אבותיהם בל יושו תורת אמותיהם ופורט בדעות חלוקות עד שזה מושך אצלו וזה מושך אצלו ותורה נעשית קרעים ולא סדרים תמורת סתרים אלא שנוסף עוד כי חציו שנונים לשנות ולהגיה נוסח התפילות כנ"ל ועל דא ודאי לא זכינא ולא שמינא כי מי הכניסו בתגר זה הן בנגלה הן בנסתר ואוי לאזנים שכך שומעות ולבנין אב לדברים כהם לא בדעת נגמרו אציע לעין כל קורא בצדק מ"ש היש"ר מקנדי"א בספרו מצרף לחכמה דף י"ד שהביא דבר בשם אמרו רקח מרקחת מעשה רוקח ז"ל השייך לענייננו החולק על זה כחולק על התורה שנתנה מסיני כי סוד התפילות קבלנו רב מרב נביאים וחסידים וזקנים ואנשי כנסת הגדולה תקנוה והמוסיף והמגרע אות אחד או תיבה אחת אוי לו בזה ובכא כי אין להוסיף ואין לגרוע כי לא יסרו בחנם תיבה אחת ואפילו אות אחד עכ"ל עוד שם ברף מ"ו ז"ל והוא העלים להעתיקו ולגלותו לחסידי הדור למען ידעו מה סוד בברכות ובתפילה ויכונו לבם ולא יותרו ויחסרו אפילו אות א' כ"ש תיבה אחת ואל יצאו בעקבי איי היים שמוסיפין ומחסרין ועתידין ליתן את הדין והזהיר בו שלא להוסיף ושלא להחסיר תפילתו מקובלת ויהיה בן העה"ב רק חזק ואמץ עכ"ל ותו לא מידי. הכלל העולה כל המשנה עליו ליתן את הדין שמא יחלק העם ועליו יאשמו במקום שיש לו להשוות להלכות ולהרבות שלום בעולם כי בזה תהיה משכורתו שלימה והוא יהיה דר את עושה אות בשלמה קאסאלי"י בסדר וישם לך שלום שנת בדעית חדרים ימלאו נאם דלא אתמחי ולא מסי הצעיר אסי".

חתימת הרב פינקרלי.

אלקים ראיתי עולים מן הארש שפתותיו של צדיק נוטפות מר עובר בענין החכם עושה חרשות בעל מלחמות ואמצאהו ואערכה לפניו משפט מי שמו לאיש לעשות חרשות בארץ לעקור מנהגי קדמונים מיוסדים על אדני פז וסברת עמודי עולם וגאונים בענין הנחת תפילין בחש"מ וכיוצא בזה כפי מנהג אשכנזים כסבור לתקן והנה הוא מקלקל כמו שהארץ למעניתו כמהרר"ש נר"ו הנ"ל כי יפה דבר כי על דבריו אין להוסיף ומהן אין לגרוע אמנם הטפה מן הים אוסיף נופך משלי ממה שכתב מהר"ם אלשקר סי' ל"ה הובאו דבריו בפר"ח בא"ה דף נ"ט ע"ב על הנשים שנהגו לגלות שערן מחוץ לצמתן להתנאות בו שכיון שהוא מנהג גלגלותו במקום שאין שם אעפ"י שבמקומותם שהיו מקודם היו מכסין אותם כיון שהנשים שבמקום הזה מגלות אותם ראוי להניחם כך מגולות והביא ראייה על מה שכתב בשם הרא"ש והאר"י ליתן המנהג ע"ש ואשגרת לישנא בכל מילי הוא כל המשנה ידו על התחתונה וממ"ש בעל פ"ח בהלכות י"ט ג"כ חייב הוא המחמיר כפי סברת הוהר הקדוש במקדם מנהג ח"י"ב הוא.

הוא להניחן מפני המחלוקת כמו שהוכיח הרב הג"ל מדברי התוספות פרק מקום שנהגו כי מסקנת דבריו הוי הרי בכאן בהדיא שדעתם כדעת הרא"ש דכל מנהג שיש בו מחלוקת אם ישנה ממנהג המקום חייב לעשותו ובוזה לית ליה תומרי מקום שיצא משם ומ"מ מלתא דפשימא דהיינו דוקא להקל ממנהג מקומו בדבר שנהגו אסור עכ"ל והגם כי מהרש"ם שאלה א' קרא תגר בענין הברכות של שחר כי באיזה מקומות נוהגים שאחד אומר כל הברכות וכל העומדים שם עונים אמן וחוזר אחד ואומר ברכות הללו וכן כמה וכמה יהודים ולכן תחילת ביאתי פה ק"ק אלכסנדריאה היה הדבר זה בעיני כי שכשהם מסובים בסעודה אינם רוצים לצאת בענין ברכת המוציא וברכת קדיש שנהגו כי כל אחד מן המברכין מברך לעצמו עכ"ז לא היה בידי למחות במנהג זה מאחר שעל פי רבנן קשישי נהגו כן וסוף סוף מצאתי להם סמך בדברי הרב המשביר אם כן אין להעביר שום מנהג בשום ק"ק וכל שכן במנהג קדמון על פי גדולי עולם וכתב הרב בעל משא מלך למסקנא וז"ל מדרך המוסר אם רואה ת"ח מנהג שאינו נכון בעיניו אין למונעו אא"כ יודע בודאי שיקבלו ממנו כגון שידו תקיפה עליהם ואם לאו לא והיינו בודאי במנהג שאינו מיוסד כפי הדין רק במנהג מגונה כההיא שהובא ג"כ במשא מלך הקירה ח' אע"ג דהוא מנהג מכוער וז"ל אם נהגו בשמחת תורה שמשמים עטרות ס"ת בראש הקוראים אין מונעין אותו מנהג ק"ו בנ"ד שלא יפה עשה אותו החכם בענין הנחת תפילין בחמ"ש וכיוצא וסוף סוף אל תשוש תורת אמך כתיב כן דבר הצעיר הרגא דיומא דלא מיקריא עוזריאל יואל בכמהר"ר נתן פינקרלי ז"ל.

פסק הרב הגדול כמוהר"ר חנניה קאזיס.

איש פירארא הדר בפירינצי" בענין תפילין בחש"מ אבל לא על הנדון דידן.

שאלה בעיר חדשה נתישבו בה דירין הרבה מבני עמנו ונתועדו יחדו לבנות להם בית הכנסת מקדש מעט מקום מוכן להקל בו לענות על נפשם לעתות התפילה יעתירו אל אלוקי יורצם ערב ובקר וצהרים כמנהג כל קהלות הקדושות ורצונם לסדר להם התפילות תדירות ושאינן תדירות לפי המנהגים המובחרים על פי התורה ובכללן נסתפקו אם ינהיגו באותו בית הכנסת להניח תפילין בחש"מ או לא כי שמעה אונם ותבין שנחלקו בזה גאוני עולם וחשקה נפשם להוציא עצמן מן מבוכות הספק ולהתנהג אליבא דכולי עולם אם הוא באפשרות על זה חלו פני המורים להדריכם בדרך ישרה ולבור להם אורח מישור לא יכשלו למצוא חן ושכל טוב בעיני אלקים ואדם. תשובה, דבר גדול שאלו השואלים מעשה רב שכבר נתחבטו בו אבות העולם וגם יש מן האחרונים נכנסו בתגר זה זה אומר בכה וזה אומר בכה כל דרך איש ישר בעיניו להתחזק במה שקבל והורגל בו מנעוריו נהרא נהרא ופשטיה נעשה לכל אחד מהכתות טבע שני כי האשכנזים עודם מחזיקים במנהגם הקדוש להניחם ולברך עליהם והספרדים הנהיגו שלא להניחם ורבו כמו רבו הראיות והפלפולים על זה והדבר שקול מבלי הכרע כי מי יכניס ראשו בין הרים הגדולים ולא יירא שמא ירצו את גולגלתו דודאי זה יהיה מונח עד שיבא אליהו להטיל שלום בעולם ככולי ספקי הדת ובין כך ובין כך כל אחת מהכתות יחזיק במנהגו מבלי השתרר האחד על הברו כי אלו ואלו דברי אלקים חיים כשאר מחלוקת לשם שמים. ברם הכא דלויכא מנהג קבוע ורוצים בני עיר חדשה לקבוע מנהגם על צד היותר טוב הרחק מנדנוד של אסור כל כמה דאפשר נהוי אגן איזה דרכם ישכון אור ולהלכה ולא למעשה עד ישקיפו ויסכימו בעלי הוראה הסמוכים לגלילות ההנהג. ואמינא דעקרא דהאי מלתא להאי

גיסא ולאידך גיסא הלא הוא רשום בחצריהם חתום באוצרותיהם של הפוסקים המפורסמים ובפרט רבותינו בעלי התוספות בפרק בתרא דערובין דף צ"ו ע"א ובפרק אלו מגלחין דף י"ט ע"א הרא"ש ז"ל בהלכות תפילין והרב המאסף בביתו א"ח ס' ל"א וגם הרמ"ע מפאנו גלוה עמם ושקיל וטרי באריכות בתשובתו ס' ק"ח הכלל העולה מדבריהם דכולהו אית להו דהלכתא כר"ע ויצאו שבתות וימים טובים שהן גופן אות אלא שנחלקו אי י"ט דקאמר ר"ע משמע נמי חול המועד או לאו והאמת יורה דרכו דאם באים אנו לדון כפי הוראת הלשון השגור נראה יותר לומר ד"ט לחוד וימי ח"ה לחוד וכמו ששנינו פ"ג דמגילה כל יום שאינו י"ט ויש בו מוסף כגון ר"ה ות"ה וכן בדוכתי טובא מצינו דכוותה שנאמר בהם י"ט לאפוקי נמי ח"ה כההיא דפ' הרואה בשבתות וימים טובים דלא נפיש ברכות ממלא להו כאספרמקי ומגדו ופ' מי שהוציאוהו הרני נזיר ביום שכן דוד בא מותר לשבתות ו"ט ואסור בכל ימי החול וכתנה רבות וגם הרמב"ם ז"ל דדייק בלישניה טובא אזיל בהך שיטתא שהרי כתב בריש הלכות שביתת י"ט וז"ל ששת ימים אלו שאסרן הכתוב בעשיית מלאכה שהם ראשון ושביעי של פסח ראשון ושמיני של חג הסוכות וביום חג השבועות ובאחד לחדש השביעי הם נקראים י"ט ע"כ ובהלכות תפילין פ"ג כתב זמן הנחת תפילין ביום ולא בלילה וכי וכן שבתות וי"ט אינן זמן תפילין שנאמר והיה לאות ושבתות וי"ט הן עצמן אות ע"כ דודאי לאו בכלל י"ט הן ימי ח"ה לפי מה שהשריש לעיל דשבעה ימים לבד הם הנקראים י"ט מלבד שהוא כתב בפירוש בפ"ח מה' י"ט וז"ל לפיכך יום י"ד בניסן אסור בעשיית מלאכה מדבר'י סופרים כמו חש"ט ע"כ ומכאן ראה שהוא סובר דמלאכת ח"ה לאו עיקרא מדאורייתא ובהא תליא פלוגתייהו דהנהו רבוותא לענין הנחת תפילין ביומא. אילין. ועוד אם באנו להיות מדמים מסברא דנפשין יתכן מאוד לומר דאות שאמרה תורה לגבי שבת דכתיב בה כי אות היא ביני וביניכם הוא מעין אותו אות עצמו שאמר בו י"ט שהרי אתקשו להודי ואות של שבת הכתוב להדיא אינו אלא שביתתהן שהם מלאכה דכתיב ביני וביני ישראל אות היא לעולם ושפיל לספא דהנהו קראי כי ששת ימים וגו' עד וינפש היר ברור שהאות הזה ליבטל ממלאכה הוא צרופי בינו יתברך ובינינו דבעבור אותה שביתה המיוחסת אליו יתברך בכריאת העולם נצטוונו גם אנחנו לשבות ביום השביעי ושחרור ששחררנו יתברך מעבוד את מצרים הוא יחסי ג"כ לבריאת העולם שכן מצינו בדברות אחרונות זכרון יציאת מצרים גבי שבת כי כן כתוב וזכרת כי עבד היית בארץ מצרים ויוציאך ה' וגו' על כן צורך וגו' לעשות את יום השבת והיינו שאנו מוכיחין בקדוש היום גם שתיהן זכר למעשה בראשית וזכר ליציאת מצרים וי"ט שנקראו גם הם שבתות ושבתון אתקשו לשבת לענין שהן אות ליציאת מצרים כי יצדק בהן כמו בשבת לומר שלזכר עולם יהיה תמיד לשבות בהן מכל מלאכת עבודה כמו שהקב"ה בכבודו ובעצמו הוציא אותנו מעבדות לחירות הנפש והגוף והתפילין שהן ג"כ לאותו האות עצמו כיון שהזכרה בהן יציאת מצרים וכמ"ש רש"י ז"ל בפירוש התורה פ' בא אל פרעה והיה לאות על ירך ולטוטפות בין עיניך שתכתוב להם פרשיות האלה ותקשרם בראש ובורוע עכ"ל נמצא שנאמר בתפילין האות עצמו שהוא רמזו אליו בשבת וי"ט ולפי זה ילף שפיר רבי עקיבא מדיוקא דקרא דוהיה לאות על ירך וגו' מי שצריכין אות יצאו שבתות וי"ט שהן גופן אות שהן שני אותות באין לרמזו על ענין אחד אם לא שנאמר שהאחד גרוע והשני אות נאמן ואעפ"י שאין ראיה לדבר זכר לדבר קרא דכתיב והיה אם לא יאמינו לך ולא ישמעון לקול האות הראשון והאמינו לקול האות האחרון דהיינו לומר שהאות

שהאות השני ימלא חסרונו של האות הראשון ונמצא דאגריעותיה דאות קמא קא מסהיד ומוזה המעם אם אימעיתו להו לשבתות וי"ט שהן גופן אות מהנחת תפילין שנאמר בהן אות ולענין ח"ה אי הוי בכלל י"ט או לא לכאורה הוא מלתא דתליא באי מלאכת ח"ה אסורה דאורייתא או דרבנן אבל כדמעיינינן שפיר אפשר דלאו הכי הוא דאפילו נימא דעיקר איסוריה דאורייתא לענין הנחת תפילין לאו בכלל י"ט ניהו לפי שהמלאכות הנאסרות בח"ה אינן אסורות לגמרי עד שנאמר דשבייתה גמורה נוהגת בהן ואינם כדאי להקרא אות לפי שלא מצינו שנאמר בהם לא שבת ולא שבתין שנאמר כן ביי"ט דמינה עשו בו היקוש בשבת דהאות הוא במדרגה יותר חשובה דהיינו בשבייתה ממלאכת עבודה לגמרי ולא באותה שבייתה גרועה של ח"ה שהרי הותר בהן דבר האבד וצרכי רבים ולהוצאת המועד ולצורך אוכל נפש שהותר ביום טוב לאו מלאכת עבודה הוא אלא מלאכת הגאה נקראת כמו שביאר יפה הרמב"ן ז"ל בפירושו התורה פרשת אמור ולא יתכן לומר שהימים שהותרו במלאכת עבודה יהיו לאות על התפישות ממלאכת עבודה אלא ודאי מסתבר שפי דח"ה לאו בכלל י"ט הוא והשבייתה הגרועה שבהם לא תהיה לאות כי אם אותה החשובה של שבתות וימים טובים וכל זה דרך הסברה ואומדן בעלמא ולא להכריע בין הדעות החלוקות רחמנא ליצילן מרמית רוחא כי האי. ואחרי דכולהו רבוותא שוים הן הדלכה כר"ע דדריש מוהיו לך לאות למעוטי שבתות וי"ט שהן עצמן אות נהוי אנן משום מאי מתסרא הנחתן באותן ימים דאילו מהיך מעוטא דדריש ר"ע אין לנו אלא לאפיקוהו מחיובא אבל אסורן מנא לך, ועיקרא דהא מילתא איתא בר"פ בתרא דערובין דתנן התם המוצא תפילין מכניסן זוג זוג רבו ושקלי וטרוי עלה לאוקמה אליבא דר"מ ואחרי העיון הדק היטב באותה שמועה נ"ל דעל כרחין איכא למימר דלאו דווקא לר"מ להודיה הוא דמוקי ליה לסתם מתניתין אלא אף לר"מ קאמר משום דק"ל סתם מתניתין ר"מ ואסיקנא דאתיא נמי כההיא דתניא המוצא תפילין מכניסן זוג זוג אחד האיש ואחד האשה דברי ר' מאיר דמדקתני אחד האיש ואחד האשה שמע מינה מצות עשה שלא הזמן גרמא היא ואית ליה שבת וי"ט זמן תפילין ולאו בדוקא מתניתין כר"מ קאמר כי היכי דנימא דרישא דמתניתין אית ליה דשבת וי"ט זמן תפילין אלא דאתא נמי אליביה ולא שרי אלא זוג זוג לר"מ משום דאיכא מצוה בהן ולאצולי שרו רבנן דאלו שלא במקום הצלה גזרו שלא לצאת בהן בשבת במתניתין דפ' במה אשה ולא בתפילין ולא בקמיע וכי' ולאידך תנא דמתני הכי ולא קים ליה דשבת זמן תפילין היא לא שרי אלא זוג זוג משום דבעי דרך לבישתן בחול דכיון דבחול אי לביש יותר מזוג אחד לשם מצוה איכא משום בל תוסיף לא מקרי דרך לבישתן אלא בזוג אחד כמו שלובש בחול והכי נמי מוקמינן בפרק במה אשה מתניתין דהתם ולא בתפילין ולא בקמיע וכי' לביש בין למאן דאית ליה שבת זמן תפילין בין למאן דלית ליה כדאיתא התם והכא נמי דכוותה ולר"ג סני ליה שילבשם במקום שהוא לובשם בחול ומוקים ליה דמקום יש בראש להניח שני תפילין וכן בזרוע דרך מלבוש קרי ליה כיון שהן שלא בזמנם דאיהו נמי סבר דשבת לאו זמן תפילין ואע"ג דאלו הוה בחול לכונת מצוה הוא עובר בכל תוסיף הכא דשלא בזמנו ולכונת הצלה הוא דלובשן ליכא בל תוסיף ולא משום משוי והלכתא כת"ק ולא מטעמיה דר"מ דאית ליה זמן תפילין הוא אלא מטעמיה דההוא תנא אחרינא דקאי נמי כוורתיה כמבואר לעיל ועם זה נסתלקה קושיית הרב בעל תי"ט בההיא מתניתין על מה שפסקו הפוסקים כת"ק ממכניסן זוג זוג והלא סתם מתניתין דפ"ק דברכות דלא כותיה דקתני נשים ועבדים וקמנים וכי' פטורים מן התפילין משום דמצות עשה שהזמן

גרמא הן ונמצאו שתי הלכות פסוקות דסתרן אהרדי וכו' ועם מה שפירשנו לעיל לא קשיא ולא מידי דהלכה כת"ק ולא מטעמיה דר"מ וריהטא דכולא שמעתא הכי אולא דאמרינן עלה דההיא דמחשיך עליהן ומביאן ואמאי ליעלינהו זוג זוג אמר רב יצחק בריה דרב יהודה לדידי מפרשא לי מניה דאבא כל שאלו מכניסן זוג זוג וכלות קודם שקיעת החמה מכניסן זוג זוג ואי לאו מחשיך עליהן ומביאן ועויין בפירוש ר' יהונתן על הרי"ף שהוא כיון להבנת הסוגיא כמו שבארנו לעיל ועוד כשמעתא דשלחי פ"ק דביצה דמייתי ליה הרי"ף ז"ל התם פ"ב דערובין כתב עוד וז"ל ושקעה עליו חמה מניה ידו עליהן וכו' דס"ל להאי תנא דלילא לאו זמן תפילין לענין מכסן כדי שלא יחשדוהו שעובר על כל תוסף וכמו כן כשקדש עליו היום דס"ל דשבת לאו זמן תפילין ע"כ ונקט טעמא שלא יחשדוהו משום דכיון דלא מכוין למצוה אלא להוליכן דרך מלבושן במקום המשתמר ליכא משום כל תוסף אבל משום חשד דכל תוסף איכא שהרואים יחשדוהו שהוא מכוין למצוה ולכך גזרו שיניח ידו עליהן וראיתי בספר ב"ה א"ח ס' ל"א וס"י ש"ח שכתב דאע"ג דיצאו שבתות שהן עצמן אות ואין צריך להניחן אפ"ה אם רצה להניחן לא קא עביד איסורא דאורייתא אלא שאין לברך עליהן ואע"ג דמדרבנן אסור להניח בפרהסיא כדתניא בפ"ק ד"ט היה בדרך ושקעה עליו וכו' חיה יושב בב"ה וקדש עליו היום וכו' מכל מקום בביתו אין אסור להניחן בצנעא ע"כ ואעפ"י שלא היה לו לסתום אלא לפרש דרוקא היכא דלא קא מכוין למצותן וכדמייירי נמי ההיא דספ"ק ד"ט יש להבין כן מדבריו כי היכי דלא נשויה טועה בכי הא מלתא דפשיטא לן טובא. הכלל העולה דבהנחת תפילין שלא בזמן כשהוא מכוין למצותן איכא אסורן משום כל תוסף וכשאינו מכוין למצותן ליכא איסורא אי לא דבפרהסיא אסרו משום חשדא דכל תוסף וכדאיתא בפרק ראוהו ב"ד דף כ"ח ע"ב אמר רבא לצאת לא בעי כונה לעבור בזמנו לא בעי כונה שלא בזמנו בעי כונה ובמתניתין דפ"ק דביצה דף ט"ז ע"א דכל שנאותין בו וכו' כתב רש"י ז"ל עלה דלאתויי תפילין אתא דאי נמי מנה להו ב"ט ליכא איסורא וכן כתבו התוספות והר"ן שם וע"כ יש לנו לומר דבלא קא מכוין למצות תפילין אמרו כן והיינו מה שהביא הרב בעל ב"י בא"ח ס' תקס"ז בשם בעל ההשלמה וז"ל יש שואלים היאך שרי לשדורי תפילין ב"ט והא אמרינן אין מוליכין ומביאין כלים מבית האומן אלא לצורך המועד וכ"ש ב"ט ז"ל כיון ששמה עכשו בהן צורך י"ט הוא ע"כ א"נ שרוצה ללמוד בהם תורה אי נמי שרוצה להניחם לנטורי נפשיה ולא בתורת חיובא ע"כ וז"ל בעל החינוך פ' ראה ס' תס"ה ורובי המפרשים פרשו דלא שייך כל תוסף אלא במצות עשה והענין הוא לפי מה ששמעתי אנו מפי מורי י"א כגון מי שמתחיל שני תפילין כשרים בראשו או בידו וכן העושה חמש טוטפות בתפילין וכמו כן הנוטל שני לולבים כשרים בידו וכן כיוצא בזה וכן היושב בסוכה אחר החג בכונה לעשות מצות סוכה ואעפ"י שיועד שעבר זמנה שאין עוברין משום כל תוסף אלא במתכוין לעשות המצוה וכן הנוטל לולב אחר החג ומכוין לעשות בו המצוה עם היותו יודע שעבר החג וכן הוא בגמרא פ' ראוהו ב"ד דמסיק התם אלא אמר רבא לצאת לא בעי כונה כלומר שמצות אינן צריכות כונה לעבור בזמנו לא בעי כונה שלא בזמנו בעי כונה וכו' עד זהו כלל הדברים באסור זה שהעלה מורי י"א מדבריו הגמרא אחר יגיעה רבה ע"כ וכן מצאתי בדבריו רבו הרמב"ן ז"ל בפ"י התורה פ' ואתחנן וז"ל לא תוסיפו כגון חמש פרשיות בתפילין חמשה מינין בלולב וכו' אבל לא באלה בלבד אמרו אלא אף הישן בסוכה בשמיני בכונה לוקה כמו שמוזכר במסכת ר"ה ע"כ. אברא דבספקא דיומא ליכא למיחש לאסורא משום כל תוסף דכיון דמשום ספיקא

ספיקא בלחוד עבדינן לא מקרי תוספת כי אדעתא דלא למגרע לחיובא דידיה קעביד ואי ליכא חיובא לאו למצוה קמכוין והוי כאלו התנה אם היים זמן חיובא הריני עושה לשם מצוה ואם לאו איני מכוין למצוה וכדאיתא בפ"ב דערובין דף צ"ו ע"א והכא בלעבור שלא בזמנו קא מפליג ת"ק סבר לא בעי כונה ור"ג סבר לעבור שלא בזמנו בעי כונה אי הכי לרבי מאיר זוג אחד נמי לא דיש כאן תוספת שמוסיף שבת על החול למצות תפילין ועוד הישן בשמיני בסוכה לוקה דמוסיף שמיני על שביעי ואנן מיתב יתבינן בשמיני ספק שביעי לכתחילה אלא שלא בזמנו בלא כונה לאו תוספת הוא ולהכי שרי דאי שמיני הוא לא מכוין למצות סוכה ע"כ מוכח מהכא דמאי דיתבינן בשמיני שהוא ספק שביעי לית ביה משום חששא דבל תוסיף שהרי לא מכוין למצות סוכה אלא אדעתא דלהוי שביעי ואי הוי שמיני ליכא כונה למצוה כלל והיינו נמי דאסיקנא בפרק לולב וערבה והלכתא מיתב יתבינן ברוכי לא מברכינן ותנן התם סוכה שבעה כיצד גמר מלאכול לא יתיר סוכתו וכו' ופליגי התם עלה רבי חייא בר רב וריב"ל חד אמר פוחת בה ארבעה וחד אמר מדליק בה את הנר דלפי פירוש רש"י צריך לעשות היכר ביום שמיני שהוא ספק שביעי כדי שלא יהא כמוסיף ושאר פוסקים אית להו דההיכר הוא ביום תשיעי שהוא ספק שמיני דלאו בשמיני ספק שביעי לא בעי היכר כיון שהוא ספק חיובא ולאפוקי תרווייהו מספקא הוא דעבדי לית ביה חששא משום תוספת כ"פ הרמב"ם פ"ו מה' סוכה וט"א ס"י תרס"ו ובספקי דשאר מצות עשה נמי דינא הכי דהצריכו לאפוקי נפשיותו מספיקא מבלי חשש תוספת כגון השוחט את הכוי שהוא ספק היה ספק בהמה מכסה את דמו מספק ואלו בהמה ודאי אסור לכסות משום בל תוסיף וכן ביום טוב שני של ר"ה תוקעין שופר מספק. נמצינו למדין דלדידן יתמי דיתמי דאין לנו כח להכריע במה שנחלקו בו גאוני עולם אי י"ט דקאמר ר"ע ח"ה או לא דבר ברור הוא דלא גרע מספקא דכוי שלא הכריעו חכמים אם הוא מין חיה או מין בהמה דבעי כסוי מספיקא והכא נמי דכוותה במחלקת שלא הוכרע אצלנו כניד. דליכא מנהג קבוע דהיינו בקהל שנתיוסד מחדש וחפצים לברור להם המנהג המובהר לפי הדין דינא הוא שיהושו לספק ידיעה ויניחו תפילין בח"י כשאר מצות עשה דעבדינן מספק ולא למצוה ודאית קא מכוין והוי כאלו התנו דאי י"ט דקאמר ר"ע יש במשמע נמי חשימ לא תהא הנחתן לשם מצוה ולא שייך הכא למימר שב ואל תעשה עדיף דמאי עזיפותא שייכא בדליכא חשש אסור אדרבא לאפוקי נפשין מספק חיובא קום עשה עדיף ולא דמי למתניתין דפ"ה דובחים נתערבו מתן ארבע במתן אחד דהפליגו בה ר"א ור"י אי נתנין במתן א' וקאמר ליה ר"י לר"א כשנתת עברת על בל תוסיף ועשית מעשה בידך כשלא נתת על בל תגרע ולא עשית מעשה בידך דהתם לא מצי לאפוקי נפשיה מאסורא דאי עבד כמר איכא בל תוסיף ואי עבד כמר איכא בל תגרע ומטה נפשך אסורא איכא ולפיכך קאמר ר"י שב ואל תעשה עדיף כדי שלא יעשה איסור בידים אבל הכא אי עביד ליכא איסורא דלאו לשם מצוה קא מכוין אלא אדעתא שהיא זמן מצוה ולא נתחוויר אצלי מ"ש הרדב"ז בתשובה ח' דאמרינן הכא שב ואל תעשה עדיף כאלו המנוהן משום ספק הוא שייך לאיסתפוקי ביה משום בל תוסיף דודאי ליתא כמבואר לעיל ואפשר דדעתו היא באותן שכבר החזיקו במנהג דשב ואל תעשה שלא יניחום. ואם לחשך אדם לומר דלפי המונה דלעיל היה לנו להניח תפילין גם ב"ט שני של גליות וכל שכן האידנא דבקאינן בקביעא דירחא דמנהגא בעלמא הוא, כבר עמד בזה אדם גדול ומנו הרשב"א ז"ל בתשובה ס"י ס"א והשיב אסור בתפילין דקיימא לן תפילין מצות עשה שהזמן גרמא הוא

הוא ואם נתכון בהנחתן לשם מצוה לשבתות וי"ט עובר משום כל תוסף וכיון דבי"ט דאורייתא איכא כל תוסף בי"ט דרבנן אסור דכל מאי דתקון רבנן כעין אורייתא תקון דאי לא אתי לזלוולי בתו ושב ואל תעשה הוא ופוק חזי מאי עמא דבר עכ"ל והמעיון בדבריו אלה ימצא סיוע ג"כ לנד"ד דהכא דתקנתא ליכא ואין לחוש משום ולזול יש להניח מספק דדוקא התם בי"ט שני דמשום ולזול גזרו בו לא יניחו דהרי יש רשות למגור בשב ואל תעשה משום סיוע כמו גבי שופר ולולב בי"ט ראשון שחל להיות בשבת אבל הכא דליכא אחר דומה מניחין לדידן דלא מספקינן ביה ועוד דלא גרע האי ספקא מספק אחר דומה לו שנהגו המהדרין לחוש אליו כדי לעשות כביע בספק מחלוקת של גדולים דהיינו בסדר הנחת פרשיות של תפילין בתוך הבתים שנחלקו רש"י ור"ת וכמה פוסקים עמהם שכבר כתבו סמ"ג וסמ"ק וספר התרומה כמו שהובא בשלחן ערוך א"ח סי' ל"ד ירא שמים יצא ידי שניהם ויעשה שתי זוגות של תפילין וינה שניהם וכיון בהנחתן באותן שהן אליבא דהלכתא אני יוצא ידי חובתי והשאר הן כרצועות בעלמא כי מקום יש בראש להניח שני תפילין וכן בורוע ע"כ ואגב אורחין נימא דבמתניתין דפ"ב דערובין שהבאנו לעיל כבר נהבאר דמאי דאתמר עלה דמקום יש בראש וכו' אתי שפיר אף לת"ק ונמצא שאין עוד מקום להקשות מה שהקשה התם הרב בעל תי"ט ע"ש. ולענין ברכה אי מברכי עלייהו בח"ה או לא הא נמי פלוגתא היא בין הפוסקים דהטור י"ד סי' כ"ח וסי' רס"ה כתב בשם בעל העטור דבספק של תורה מברכין ופשטא דסוגין פ' במה מדליקין גבי ודאי דדבריהם וספק דדבריהם וכו' הכי ריהטא וכמו שפירש רש"י ז"ל התם עלה דיש להבין דבהא אפליגו אב"י ורבא וק"ל כרבא וכן כתב הב"י סי' דלעיל בשם ר' יונה והראב"ד והרמ"ה נמי קאי כוותיהו כמו שהביא דבריו הכ"ט סוף הלכות מילה אבל הרמב"ם והרא"ש סברי ואין מברכין ע"ש והר"ן שהסביר טעמן של שתי הדעות ולכאורה היה נראה שלא לברך כדי שלא ליכנס בספק ברכה לבטלה אבל לפי האמת יש לתת טעם נכון וראוי לסמוך עליו ולברך עליהן משום חשיבות אותה מצוה שהיא כעין דבר שבקדושה דומיא דמאי דאיתמר נמי התם פ' בי"ט דף כ"ג ע"א דמברכין בי"ט שני כי היכי דלא לזלוולי ביה ואע"ג דאליבא דאב"י אתמר הכי סבר הרמב"ם ז"ל דלא אפליג עליה בהאי והיינו דפסק הכי בפ"ג מה' מגילה והנוכח ע"ש וכן בספק קרא ק"ש ספק לא קרא קיימא לן דחזור וקורא אותה בברכותיה וכן פסק בפ"ב מה' ק"ש ולא קשיא לדידה מאי דאיתו סבר דבספק ברכות אין מברכין דשאני הכא דקריאת שמע הוא דבר שבקדושה וזו היא סברא נכונה אף בתפילין ואין לחוש משום ברכה לבטלה שכבר כתבו התוספות בפ"ד דר"ה דף ל"ג ע"א דמשום מברך ברכה שאינה צריכה לא אף עבר על לא תשא דהחייא דרבנן היא, ומוציא שם שמים לבטלה דאמרינן בפ"ק דתמורה מדכתבי את ה' אלקיך תירא הני מילי בלא ברכה דלא גריעא מצות תפילין מתקיעת שופר ביום טוב שני של ר"ה ואכילת מצה לביל שני של פסח שנוהגים בהם לברך ואעפ"י שאותן מצות מתחלפות הן מקדוש היום ולכן יותר נכון שיברכו על התפילין בח"ה כל אחד בעצמו בלחש כמנהג אשכנזים הבא בהגהת ש"ע א"ח סי' ל"א דבהכי הוי הכירא דמשום ספקא הוא שלא יברכו בבה"כ בקול רם כמו בשאר ימות החול ודמי להכירא שאמרו בפרק לולב וערבה גבי סוכה דפוחת בה ארבעה או מדליק בה את הנר למר כדאית ליה ולמר כדאית ליה ולפירש"י ז"ל הוא ביום שמיני ספק שביעי והכא נמי נימא דלהכירא הוא דעבדינן הכי ונמצא שהמניחין ומברך עליהן בחשאי הוא מנהג ותיקון אליבא דכ"ע. ועדיין ראינו חובה לעצמנו להפסיק דעתם של מורי הוראה להסתכל בטיב העיון בכל מה שנשא ונתן בזה גברא רבא שמבלי שום פקפוק

פקפוק הכריע להדיא אסור הנחתן מכמה טעמים דדמיון ליה כאלו הוא מניחן ליה בכיסתיה ה"ה הרמ"ע מפאנו ז"ל בתשובה סי' ק"ח ולא הש ולא עלה על לבו לחוש לשום ספק בזה ועל דא ודאי נוראות נפלאותי למה לא השגיח לספק חיובא של אותה מצוה מצד מחלוקתן של ראשונים ומאי שנא דלא חשש לאו כל עיקר להנהו גדולים דמחייבי להניחן כאלו הוא קטלי קני באגמא ואלו לענין סדור הנהת הפרשיות בבתים של תפילין שגם זה הוא מחלוקת הפוסקים האריך למעניתו בתשובה ק"ז לבאר כל אחד מהסברות כפי הראות וכתב כאיכא מסבירים טעם לכל אחד מהדעות וגם הוא הזכיר והזהיר המדקדקים במצות להנהיג עצמן בכמה זוגות של תפילין לאפוקי נפשיותו מפלוגתא ולא עוד אלא דאפשי קא מפיש בפלוגתיותו והבין שיטתיה דשמושא רבא דלא כמאן כנראה שם ולא ידעתי מעיקרא מאי סבר ולבסוף מאי סבר ועלה בלבי תרתי לישוב דעתו ז"ל הוא דאיהו הוא גמיר ושקיל בפלם מאזני שכלו כל הראיות התלמדיות ותולדותיהן ומתוך הפלפול ושקול דעתו הרחבה נתברר אצלו להלכה ולמעשה כאותן פוסקים דאית להו דאין להניחן ולהן לברם שומעין שאמרו כהלכה כנראה מתוך תשובתו דלעיל שהרבה בשקלא וטריא ואסוקי שמעתא אליבא דהלכתא כוותיהו ומהניא שיטתיה דמר להוציא הדין לאמיתו מבלי שום גמגום אלא ברור אצלו כאחותו שהיא אסורה לו ועוד הוא ז"ל מלבד שהיה ראש וגדול בדורו ותורת אמת היתה בפיו על דרך הנגלה בקי בהלכות כנתינתן מסיני כמו שהיה מספר לי אבא מארי תלמידו ז"ל עוד הוסיף ללמד דעת בנסתרו ואיישר חיליה במיול לפרדם החכמה העליונה רוז לו על דרך הסוד כידוע ולדידיה מברעא מילתא טפי להורות כפי מה שנמצא כתוב בשם מדרש הזהר והנעלם שאוסרים באסור גמור וחמור להניחן בחשי"מ ואלו היו כל הכמי ישראל בכף מאזנים ומה שנראה מאותן המדרשים בכף שניה יכריע את כולן לפי שכל דבריהן הרי הן חשובין כאלו היו נכתבין בשנה שחורה על גבי אש לבנה על פי קבלה אין להרהר אחריה ולא לזוז מינה כלל ועיקר. את זו חזיתי ואספרה מה שאמר לי לבי באמרו דעתיה דמר ברם אמת יהגה חכי וקולמוסי יעיד עלי שגם באלה לא נחה ולא שקטה דעתי וגברא קא חזינא ולא זכינא להנצל מן המבוכה כי באותן חבילות של ראיות ופלפולים שהציע לפנינו לא מצאתי קורת רוח ואהרי המחילה הראויה נלע"ד בטלים מעקרן כמו שאבאר לפנים בעיה ועוד דבכל מה שהובא בשם אותם מדרשים היקרים דלעיל אינו כדאי לסתור מה שכבר העלתי לענין דינא בנדון שלפנינו אדרבא לדידוהו נמי איכא למימר דאמת נכון הדבר מאד לחוש לכל הדעות ולאפוקי נפשין מספיקא דאורייתא וראשונה חזרנו על דברי הרמ"ע ז"ל באותה תשובה דלעיל ותמיה לן טובא איך אסיק אדעתיה דמר לעשות פשר דבר בין ר"מ ור"י מתד גיסא ור"ע ורשב"י מאידך גיסא וכדי שלא לאפשי בפלוגתא גמר אומר לבאר דעתן של ר"מ ור"י דסיל דשבת וי"ט זמן תפילין והיינו לומר שהרשות בידם להתייחס בלא אסורא ור"ע פליג ואמר דאסורא נמי איכא כי זאת ההכנה אין לה שחר כלל דודאי כשאמרו על המצות עשה שהזמן גרמא או שהיא בומנה היינו לומר זמן חיובא דידה ובלאו הכי לאו זמנה מקרי כמו גבי ק"ש במתניתין קמייא דברכות אם לא עלה עמוד השחר חייבים אתם לקרות וכאותה שאמרו עד שבאו תלמידיהם ואמרו הגיע זמן קריאת שמע של שחרית דאין ספק דאותן תלמידים רצו לומר זמן חיובא דק"ש וברכותיה וכל כי האי לישנא לא נאמר אלא על קריאת זמן מצותן וחיובא דידהו ושמי"מ מצות עשה שהזמן גרמא אין משום שבת וי"ט ועוד ראייה ברורה מתלמוד ערוך דלא כותיה דמר בריש פרק המוציא תפילין ופי' במה דאתא התם דלר"מ ור"י מצות תפילין היא מצות עשה

שלא הזמן גרמא מדתני בביתא בשמייהו אחד האיש ואחד האשה והרב הזה העלה להפך ופ' לפי דבריהם שהיא מצות עשה שהזמן גרמא ודסתמא דמתניתין פ"ג דברכות אולא נמי כוותיהו אתמחא ודא ודאי ליתא וקרוב בעיני שלא היה התלמוד לפניו כשכתב כן כמו שידוע שהוא בכל יראה ובל ימצא לפי הרוב בגלילות איטליא (עונותינו הטו אלה) ועוד מאי רשות דקאמר מר דלא שייך הכא כלל דבהנחת תפילין שלא בזמנא אם לשם מצוה קעבר משום בל תוסיף לכולי עלמא ואי שלא לעשות מצוה כלהו מודו דליכא אסורא דאורייתא כמבואר לעיל נמצא דעל כרחין זמן תפילין דקאמר ר"מ ור"י היינו חיובא דאי רשות קאמר ליכא פלוגתא או שיכוין למצוה או לא יכוין דאי יכוין למצוה לכ"ע איכא אסורא משום בל תוסיף ואי לא מכיון ליכא בל תוסיף לכ"ע ואין לומר דלר"ע אסורא איכא אפילו בלא מכיון דהא תניא המוציא תפילין מכניסן זוג זוג דהיינו דרך לבישתן לחול ובלא לכונה אלא להצילן ועוד במה שטרח מר ליישב קושית ר"ת ולחלק בין אמרנו היות הובה עלינו לקיים מצות שביתה בח"ה ובין אמרנו שיש בו אסור מלאכה שאם היה אסור מלאכה בו מחייבי לאוין יצדק ר"ת במה שתמה ואמר היכן מצינו אסור תורה קצתו אסור וקצתו מותר, אכן עתה שאין בו אלא מצות עשה והיא אלה מועדי ה' מקראי קדש אשר תקראו אותם במועדם כדברי ר"ע פרק אין דורשין ברירא מלתא דכולהו מצות עשה הינן שלא מסרן הכתוב אלא לח"ל וכו' ע"כ לא ירדתי לסוף דעתו לאמינא ליה מרן כן משפטך אתה חרצת דר"ת ז"ל אלא תעשה קאי בדיוקא שהרי על ההוא תניא דיליף לה מפסח קא פריך ר"ת דהיינו מקרא דאת חג המצות תשמור כמ"ש התוספות פ' אין דורשין עלה דההיא קושית ר"ת ופ' רש"י ז"ל זמן דכל תשמור אוהרת לא תעשה שמרהו מן המלאכה ע"כ ונמצא דשפיר קא מקשה ר"ת אף לדידהו דמר ומכח קושייתו צריכים אנו לומר דכל אותן ילפותות מקראי דרך אסמכתא בעלמא אתמרו דלא פליגי הנהו תנאי בחומרתו של ח"ה אלא כולו שוין בה ופלוגתא דידוהו אינה אלא מהיכא ילפינן אסורא והצד השוה שבתן דכלהו אסמכתא בעלמא נינהו כל אותן דרשות ומלאכת חולו של מועד עיקרא מדרבנן היא דאי לא תימא הכי קושית ר"ת במקומה עומדת ועוד דודאי קושמא קאמר מר בתר הכי דלענין תפילין בקדושת היום תליא מלתא אבל האות שמורה על הקדושה היא השביתה מן המלאכה כמו העשן שהוא סימן המורה על מציאות האש אבל לא תיפול מינה דקדושה כל דהיא סגיא להקרא אות כדי לאפקועיה ממצות תפילין דבשלמא לר"י הגלילי דלא גמר מאות אלא ממעוטא דימים ימימה אפשר דה"ק אבל לר"ע דיליף מוהיה לאות לעולם דקדושה שמורה של שבת וי"ט היא דמקראי אות אבל קדושה של חול המועד לא, ולא מודינא ליה למר במאי דכתיב לקמי דהאות הוא דבר סתר בין כורתו ברית לא יכירהו וזולתן דליתא אלא הוא דבר נגלה שהחוש מעיד עליו כמו הקשת דכתיב ביה ונראתה הקשת בענן וכן הוא תקות חוש השני דרחב וגזיה דגרונות וכל כיוצא בזה אמנם מה שרמז עליו האות הוא לפי האמת דבר סתר בין כורתו ברית ובניד האות הנגלה שוירה על קדושת היום היא השביתה ששוכתים בו והקדושה דהיינו אותו שמע אלקי המכונה בשם נשמת יתירה שהוא חל על השוכתין הוא דבר סתר וכמו תפילת המכוון מהשביתה ודלא כדקאמר מר. והראיה שהביא מבה"ג דקסבר מלאכת ח"ה דרבנן והוא אומר בפירוש שאסור להניח בו תפילין כך כתבו התוספות בשמו שהוא אסור להניחן אבל בהלכות גדולות שלפנינו לא מצאתי זה אלא שהביא הא דר"ע גבי תפילין בשבת וי"ט ולא פירש מידי לענין ח"ה ודלמא אותו האוסר שהביאו התוספות הוא

אותו גאון עצמו שהביא הרא"ש דכתב בס' העיתים בשמו דאסור להניח
 תפילין בשבתות וי"ט דכתיב ושמרתם את החקה הזאת ואסור להניח
 תפילין בח"ה ע"כ ומדיליף מההוא קרא דושמרתם משמע דאליבא דר"י
 הגלילי אמרה למלתיה וזהו שתפסו הרא"ש ז"ל מדק"ל הלכה כרבי עקיבא
 מחברו ועוד דקאמר מר דטפי ה"ל להרא"ש למוחש לר"י הגלילי דלא
 ליפלוג עליה דר"ע אלא בימים ולא בלילות דהא ח"ה מדאיתיה למר
 בכלל י"ט איתיה נמי למר וכו' ע"כ ויש לאומר שיאמר לא כי אלא תאמר
 להפך מדליתיה לר"ע בכלל י"ט ליתיה נמי לר"י הגלילי בכלל מעוטא
 דמימים וכ"כ התוספות פ' בתרא דמ"ק דף י"ט ואם אמת דח"ה
 חייב בתפילין ס"ל הואיל ועושים מלאכה בו אין אות מימים ימימה נמי
 לא ממעיט אלא י"ט דחלוק משאר ימים ע"כ והרא"ש ז"ל כתב בח' ^ה
 תפילין ז"ל לר"י הגלילי דדריש מימים ולא כל ימים פרט לשבתות וי"ט
 לדידיה ודאי ח"ה בכלל י"ט כיון שקראו מקרא קדש ע"כ פ' לדידיה
 היינו לדעת הגאון שהזכיר לפי' בסמוך כלומר דלפי מה שפסק הגאון
 לאסורא מקרא דושמרתם וכו' דהיא דרשתו של ר"י הגלילי משמע ליה
 להגאון דלר"י הגלילי ח"ה בכלל י"ט כל זה הארכתי לפי שכמדומה לי
 שהרמ"ע הבין לדידיה דקאמר הרא"ש ז"ל היינו לר"י הגלילי ושהרא"ש
 אמר כן מדעת עצמו ולפי עניות דעתי ליתא דמאי ודאי קאמר
 הרא"ש ז"ל במלתא דלאו הכי הוא לדברי התוספות שהבאתי לעיל
 אלא לדעתו של גאון הוא דקאמר הכי ולעולם לא הודה לו הרא"ש ז"ל
 דאף לר"י הגלילי ס"ל ח"ה לאו בכלל י"ט ניהו ולא פליג בהא אדר"ע
 ועוד שהמשכיל המעיין בדברי הירושלמי שהביאו התוספות והרא"ש
 בעובדא דההוא גברא דאבד תפילוהו יבין שהאמת כן הוא שיש להביא
 ראייה ממנו שהיו מניחין תפילין בח"ה מדקאמר ר' פתר לה למתניתין
 דכתב להניח דהיינו דאינו לובשן בימי ח"ה דאילו היה צריך ללובשן
 לאלתר אין צריך הערמה וכמ"ש התוספות התם פ"ק בתרא דמ"ק
 והמניחן אחר המועד היא אבל להניחן בתוך המועד שרי לכתוב בלי
 הערמה ולפי זה כיון שהירושלמי הוא בתרא לגבי אותן המדרשים דלעיל
 נראה יותר שיש לפסוק כותיה דק"ל הלכה כבתראי ועוד דבקאי באותן
 מדרשים טפי מינן וכיון דאינתו לא הוה חישי להו אף אנן נמי לא חיישינן
 להו. ותו חזינא ליה למר לריתחא דאורתא נקטיה למימר לגבי בר
 פלוגתיה דאלו הוה כביד של ר"ע הוה אמר ליה חלוץ תפיליך ואי לא
 כתיבנא עלך זקן מטרא כדאמר ליה שמואל לרב לענן בי דינא דשרו
 משחא וימחול האדון בזה דאינו מן השם והתם ידעו בודאי בי דינא שרו
 משחא אבל הכא מי הוא המעיד דלר"ע ח"ה בכלל י"ט ניהו הלא על
 דא איפליגו רבותא ושתי הדעות אדר"ע קא מפליג וכההוא דירושלמי
 הובא בהרי"ף פ' האשה רבה נמי דקאמר ליה ר"י לר' פנחס איך ר' ^ה
 סבר לאו משום דרב הוה אלא דרך הדור וכבוד בעלמא קרא לו ר' וכמו
 שהיו אומרים בכלל מר דרך כבוד כך במערבא היו אומרים רבי ובההיא
 דפ"ק דברכות דקאמר ליה אליהו ז"ל לר"י שלום עליך רבי ואלו וכיוצא
 בתן הם דברים שפוטים עד דאמינא דאירע ליה למר כמו שאירע ליה
 לחלל הזקן פרק אלו דברים. ועדיין צריכין אנו לחוש לכבודן של ראי
 ה' החרדים אל דברו ומדקדקים במצות על פי סדורן של חכמי הקבלה
 דאכשור דרי בימים האלו לדרוש בצפונותיה דברים נוראים וידעתי גם
 אני שלזאת יחרד לבם וירד ממקומו ויהושו לנפשם שמא ינהגו קלות
 ראש במה שהובא בשם מדרשי הוזהר והנעלם המיוחדים לרשב"י וחבריו
 עיין מזה בב"י א"ח ס"י ל"א ובספר המוסר ובספר תלונות יעקב שהביאו
 לשון המדרשים דלעיל המחמירים שלא להניחם עד שנמצא כתוב שיש

בזה חיוב מיתה בידי שמים ומי זה יכנס בסכנה גדולה כזאת ולא היא
 לבו נוקפו ובפרט שהמדרשים הנזכרים כבוד והדר יעטרם מכמה סתרי
 תורה הצפונים בהם אשר נמסרו לצנועים אשרי מי שזכה לקבלם פה
 אל פה ממי שהופיע רוח הקדש בבית מדרשו דודאי ראוי לחוש לדבריהם
 כמעט כמו בהאי דמפורש להדיא בתורה וכדי שלא לתת פתחון פה אל
 הנוהרים להתנהג על פיהם אמינא ולא מסתפינא שמה שהעלינו לעיל
 מנהג נכון ומעולה להניח תפילין בח"ה ולברך כל אחד לעצמו בלחש
 שלא ימצא בו שום סתירה או פלוגתא כל דהוא למה שכתוב בחיבורין
 דלעיל שהרי אינהו בודאי אולו באותה שטה דאותן גדולים דאמרי דבכלל
 י"ט דאמר ר"ע יש כמשמע גם ימות ח"ה ומה שהזכירו ואיימו כיכ
 למניחין אותן אינו אלא כלפי בר פלוגתייהו דאמרי שהובה להניחין לכוונת
 מצותן אבל שלא לכוונת מצותן לא איירי בהו כלל תדע שהרי משנה
 שלימה שנינו בשבת עצמה המוצא תפילין מכניסן זוג זוג דלהצלה דידהו
 מניחין אותן כדרך בחול וליכא חששא דאיסורא להניחין שלא לכוונת
 מצותן דהא ודאי דברי הכל היא ולא נמצא בזה פוצה פה ומצפצף דאילו
 היה חשש בזה להבטל באסור חמור לא היו מתירין ללובשן כדרך
 אלא יאמרו דמחשך עליהן ומביאן או מוליכין פחות מארבע אמות אלא
 אפילו לפי אותן מדרשים ליכא אסורן אלא בשלובשן לשם מצוה ותובה
 ודאית ואנן כבר בירונא לעיל דהיכא דעבדי לאפוקי נפשיהו מספקא
 דאורייתא חובה לעשות כן כמו בשאר ספקות של מצוה עשה כי האי
 גוונא ונמצינו נקיים מחשש אסורא ושומע לנו ישכון בטח ושאנן מפחד
 רעה גם לפי מדרשים דלעיל ועוד דכל עצמן של אותם דורשי רשומות
 לא היה אלא לחקור ולעיין בנועם שיחה סוד טעמי המצות עפ"י אותן
 ההקדמות המקובלות כדי להבין ולהורות בהן בדברים המתישבים על
 הלב באופן שהנגלה והנסתר הפשט והרמז יהיו מכוונים ממש איש אל
 רעהו ויהיו תמים ולא יתפרדו כי גם את זה לעומת זה עשה האלקים
 והרשות נתונה אל המיוחדים בעם לדרוש בהן מעצמן כפי אותן היסודות
 דומיא דאותן ל"ב מדות שהיה דורש ר"א בר"י באגדה דכפי מה
 שהשריש לנו בספר כריתות לא גמרינן מנייהו לא קולא ולא חומרא אלא
 משום דרוש וקבל שכר והיינו מה שאמרו ג"כ בירושלמי דפ"ב דפאה
 למדין הלכה מתוך אגדה וכן כתב רב שירא גאון הובא בהקדמת
 המגורה להר"י אבובא ז"ל הני מילי דנפקי מפסקי ומקרו מדרש ואגדה
 אמדנא נינהו וכן ראיתי כתוב בשם רב האי גאון בפ' חגיגה שלו ז"ל
 דע כי דברי האגדה לא כשמועה נינהו אלא כל אחד דרש כמו שעלה
 על לבו כגון אפשר וי"ל לא דבר חותך לפיכך אין סומכין עליהם ע"כ
 ולפי זה אתי שפיר מאי דקלם מהר"ם מריקאנאטי בהקדמת ספר טעמי
 המצות שלא למאן למחדש מעצמו רמזים עליונים לטעמי המצות אעפ"י
 שלא קבלם משום חכם מקובל או שלא ראה אותם באחד מספרי
 החכמים ובלבד שלא יאמר שאותו הטעם שהשב מעצמו הוא עיקר
 בחינת המצוה ההיא ותא חזי דהרמ"ע עצמו בתשובה סי' ק"ז כתב ז"ל
 וגם במאמר הטופפות אשר לנו במילי דאגדתא נימא ביה מלתא ושם
 יתבאר כי מאד עמקו סתרי התפילין דשמושא רבה והראב"ד בסידורן
 ורמיהו על כל אלה ומשמו של האר"י ז"ל אמרו שבקושי התירו להניחין
 וברירא מלתא כי על כן ראינו רוב הפוסקים מסתירין פנים מהם וסותמין
 את דבריהם וממילא משמע שהשוגה באהבתן צריך לקדש עצמו הרבה
 מאד וכו' ע"כ הא קמן דאע"ג דבמחלוקתן של גדולי עולם לענין סדור
 הפרשיות בבתים כל אחד מהצדדים פסיל להו להנהו דאיך גיסא לא
 נמנעו כל אחד מהם לעשות סמוכות לדבריו על דרך הסוד והרמז

וכמ"ש גם כן גבי תקיעת שופר בראש השנה דאתקין רבי אבהו במה שלא היו נוהגין כן מקדמת דנא וכל אחד היה יוצא ידי חובתו כפי המנהג שלו דלאו לעבורא נינהו כמבואר בתשובות רבנו האי הביאה הרא"ש והר"ן עיין מזה בב"י א"ח סי' תקי"ז ובסי' הזוהר משמע דכל הנהו תקיעתא צריכי לצאת בהן ידי חובתו ואין זה אלא אחרי תקנת רבי אבהו דקבעו עליהן חובה כמותו כל ישראל ועשו לו אסמכתא חכמי הרמז כפי החקמות המקובלות אצלם כמו שביארנו ודכותיהו טובא ועל כרחין י"ל דאין ללמוד מזה לענין דינא כלל שאם אי אתה אומר כן נתת תורת כל אחד ואחד בידו ואין דבריהם בכגון זה אלא לעורר הלבבות והרעיונים לכוונות עליונות על דרך אותה ששנינו בפרק ראוחו ב"ד והיה כאשר ידים משה וגוי וכי ידיו של משה עושות מלחמה וגוי אלא כל זמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה וכו' כיוצא בו עשה לך שרף וגוי וכל זה אנכי גררא להתלמד במה שהוא מתיחס לכללי התורה שבע"פ כדי להבחין כמה שנחשבהו כדאי להביא ממנו ראיה לענין דינא דאילו בנר"ד אפילו יהיו המדרשים הללו חשובים אצלנו כגופי תורה ממש לא יחוייב מהם סתירה או בטול לפסקא דין דע"כ נימא דלא אסרו אלא במי שמכוין למצותן דוקא דרך חובת ודאי כמ"ש לעיל בראיות ברורות אליבא דר"ע דכ"ע, נמצא שהמנהג שסדרנו הוא כהוגן והכשר שבמנהגים ואין שמץ של אסור נמצא בו כלל אין פרץ ואין יוצאת ואין צווחה ברחובותיהן של אלו הבורחים טוב כתרוננו להנהיגו בבה"כ שלהן עד ישקפו וירא ה' ממכון שבתו ישגהו על דלותינו יחמול על דלדולנו יקבצנו מטלטלנו מלאכו אתנו להשיב לב אבות על בנים ולהחזיר עטרת הדרת והקבלה ליושנה כמלפנים ובכל ספקות התורניות ומבוכות ההשכלה יישר לפנינו את המסילה ישים לנו את העקוב למוישר ויהפוך לבקעת את הרכסים ומלאה הארץ דעה את ה' כמים לים מכסים בב"א כן יהי רצון, הצעיר הנניה קיים ב"כ מוהר"ר מנחם זלח"ה פה פירינצ"י התס"ד. צ"ר כ"ו אל ישאל אדם בלשון ארמי שאלה. ת פ ל ין המוצאם בשבת.

תפילין בידו וספר תורה בזרועו לא יאחו אדם ויתפלל ולא ישתין בהם מים ולא יישן בהם לא שינת קבע ולא שינת עראי. הרי"ף הלכות קטנות הלכות תפילין דף פ"ג ע"ב. ש"ע א"ח סי' מ"ג. מ"ד. צ"י. הרי"ף ור"י פ"ג דברכות דף י"ז ע"א. כו נה בתפילה. שינה בתפילין.

תפילין במנחה. עיין זקן נתאספו ושאלוני.

תפילין בשבת. עיין ש"ב ת ולילה. תפילין בחש"מ נבהלתו.

תפילין בתשעה באב חייבין. ש"ע א"ח סי' ל"ח סעיף ו'. ועיין סי' תקנ"ה. תפילין וציצית.

תפילין דבוקים ודיניהם. עיין ספר תורה ודין הדיבוקים. תפילין דיני סדר כתיבתן.

תפילין דיו לכתוב אותן. עיין דיו לכתוב.

תפילין דיני סדר כתיבתן. עיין דבוק בגט בספר תורה ובתפילין. ספר תורה ודין האותיות וצורתן. ספר תורה ודין שרטוט שאלה, דאם שרטט תפילין בעופרת פסולים. תגים של תורה אין כותבין על עור. תפילין אין כותבין. תפילין וסדר. תפילין כסדרן. תפילין מי כשר. תפילין מקום. תפילין שלא מן. תפילין תקונם, כתבתי בשם דבר שמואל.

תפילין דיני סדר כתיבתן. ש"ע א"ח סי' ל"ב ועיין סי' ל"ז. בעל הלבוש מתרעם מאוד על הסופרים הנותנים לנערים לכתוב תפילין ומוכרין אותם ואמר

ואמר תיפח רוחם ונשמתם של העושים בודאי עתידים ליתן את הדין.
ע"ש באורך. עמרת צבי סי' ל"ב סעיף מ"ג.

(א) כפין פשוטות שהגג שלהן ארוך יותר מהרגל כי להיותם בסוף שיטות הס"ת הסופר האריך הגג כדי למלאות השטח צריכים תקון ופסול עד שיתקנו ואף שמדברי מהר"ר משה גאלאנטי בתשו' קכ"ד נראה בהפך שפסק בכף פשוטה שעושים אותם בזוויות כמו ד' ולא חשו לדברי האומרים דצריך לעשות אותם כמו ר' כאמור שכן נהגו במזרח ומערב לעשות הכ"פין כך כמו ד' ואף אנו נאמר כיון שמצינו כמה ספרי תורה בכ"פין ארוכין בגנותיהן איך אפשר שלא דקדקו עליהם קדמונינו עכ"ל כתבו כמעט כל שמדברים בזה שזה נקרא נשתנה צורת האות ופסול וזה אפילו בגמ' וכ"ש בספר תורה. תשובת מהר"ר יעקב הלוי סי' פ"א.

(ב) תפילין שלא היו היודין שבשינוי ושבעיינין נוגעים בהם ואחר שכתב כל ארבע פרשיות חזר ותקנם עד שנגעו כולן לגופי האותיות היה נראה שלדעת הפוסקים שאמרו שהבלתי נוגעים פסולים יהיה דין האותיות ההם כאלו אינם וכשמתקנם הוו להו שלא כסדרן ופסולים ולדעת האומרים שהבלתי נוגעים כשרים אם תקן אותם אפילו באחרונה אין בכך כלום אף נמצא כתוב במקצת הפוסקים לדעת הפוסלים הבלתי נוגעים יכולים לתקנם רק כשנעשו תחילה באופן דתנוק דלא חכים ולא טפש יכול לקרותם תשובת מהר"ר אליה מורתי ומים עמוקים כתב בסימן ר"ח דלבו מגמגם בזה.
(ג) שינוי השינוי והעיינון וכל הדומה שנדבקו אחר שכתבם הסופר כהוגן לרוע הקולמוס או הדיו יכול להפרידם כיון שמעיקרא נעשית בהכשר ועדיין צורתה עליה.

(ד) הנמפל לשם מלפניו או לאחריו אין צריך לכותבם וזולתי לקדושת ס"ת לא לקדושת תפילין אעפ"י שאחר כתיבתו מתקדש על היותו נמפל לאסור מחיקתו.

(ה) רגל הקו"ף צריך שתהיה תלויה בסוף הגג כזה ק ולא באמצע כזה ק והקו"ף אם יעשה ארוך צריך שיאריך אף למטה כזה ק שכל אחד מהם דינם להיות כ"ו כמנין שם היחוד וצריך להזהר בזה תשובת ב"י סי' פ"ב.
(ו) אם נדבקה אות לחברתה בשעת כתיבה אין לה תקנה להפרידה בסכין כיון שלא היתה לה שעת הכושר ולא אמרו להפריד אלא היכא דמעיקרא נעשית בהכשר ואז הדבוק הוי פסול החוזר להכשרו אבל אם לא היה לה הכשר תחילה הוי חק תוכות ופסול הרמ"ע תשובה סי' ל"ו.

(ז) אם נכתבו האזכרות כהוגן ואח"כ נפסלו בדבוק הדיו מן הרגל לגג יגנוזו דאין זה דומה לדבוק אות לאות כלל אבל אם כל ההחין שבס"ת או רובן דבוקות ולא נודע איך ומתי נדבקו יש להתיר חתקון בהם ובלבד שיגורר כל הרגל ממטה למעלה ויכתוב אותו אחר כך מחדש לשם קדושת השם שם.

(ח) עור בהמה וחיה ועוף בין שחוטה בין נבילה כשר אבל יותר מובחר מן השחוטה ויותר מן עור בהמה עור חיה אבל עדיף של בהמה שחוטה משל נבילה ויותר מבהמה וחיה עור עוף ויותר מן העוף עור שליל של בהמה ויותר עור שליל של חיה ובתרווייהו של שחוטה מעלי מפי שם בהרמ"ע סי' ל"ו.

(ט) לאחר הכתיבה אם ניקב אות ונחלק לשנים על ידי הנקב כשר אם תנוק יכול לקרותו ולא מהני קודם הכתיבה אפילו יכול התנוק לקרותו עמ"ז סי' ל"ב בשם הבי"ח.

(י) שתי אותיות שהם תיבה אחת לא יכתוב חוץ לשטה היינו שתיהן אבל אות אחד מן התיבה רשאי לכתוב חוץ לשטה דלא כבעל הלבוש שם סימן ס"ב.

יא כיף פשוטה שכותבין אותה כמו ריש ויש כמו דלית ודכוותה בענין זה שאין לו שורש בגמרא מאן דעבד כמר עבד ומאן דעבד

כמר עבד וכן לענין גמין מהררם גאלאנטי סי קכ"ד וסי ו' וסי ט'.
יב תפילין שהיה כתוב בהן בתו"ק שני פעמים שאין לגרור האחרון ולהארץ גג הקוף ודינים אחרים מכתבתם הרדב"ז סי פ"ב ע"ש ובכנסת הגדולה סי ל"ב במעשה שבא לידו.

יג ח"ת חטורת שעשאה דלית וויץ וחטורת על גבן שאינו בדינו לפוסלה תשובת דרכי נועם סי א'. עיין הלק"ט ח"א תשובה רנ"ט שאין להגיה מ"ש הבי' דפי קדש וכי יביאך עושין בקלף דק. ובח"ב תשובה מ"ט פסל תפילין שנמצא בהם קדור והיה אויר בין תיבה לתיבה שעור שבעה או ששה אותיות.

יד אות שנפסקה בנקב פוסל בתפילין ובס"ת לדעת קצת פוסקים מהר"ר לוי בן חביב תשובה קכ"ט ל'.

טו בדין שעור חריץ של תפילין, כתיבה בפה לאו שמה כתיבה, צריך שיהיו הכתים והתיתורא מהודקים יחד על ידי תפירות התגים נוגעים בגוף האותיות וכל אחד נפרד מחברו הרמ"ע ל"ח.

טז סיום הפרשה גורם לפרשה הבאה אחריה לעשותה סתומה או פתוחה אבל לעצמה לא מעלה ולא מוריד אין לזו מדברי הרמב"ם בצורת פתוחות או סתומות. מאי שנה פתילין ממוזה דקפדינן בצורת פרשיותהן ואם שנה פסול ותשובת מהרר"ם פאדובה בדברים הללו תשובת הרמ"ע ק"י.

יז על תיבת יביאך שבריש פרשה שניה של תפילין שהיא נכתבת ביו"ד ולא בוי"ו מהרר"י הלוי ל"ז הרי"ף ה' תפילין דף ע"ט.

יח גן המלך והוא ספר גנת ורדים בין טור י"ד לטור אה"ע אות ק"ב דקדוק בלשון כנסת הגדולה בדין תפילין ובאות ג' תפילין שכתוב בהן שתי אוזרות וקדר אחד מהם דכשרים והיו רוצים לפוסלו משום דשעור זה פנוי חשיב כהפסק שבין פרשה לפרשה אליבא דר"ת דמשער לה בשלש אותיות והכשיר משני מעמים חדא דהמנהג שלא לחוש לסברת ר"ת ועוד דר"ת לא פסל רק כשנשארו מקלף מקום פנוי בלא כתיבה אבל אם ההפסק היה בשביל נקב של הרווח שבנתים אינו ראוי לכתובה ליכא לימחש.

יט בית יוסף א"ח סי ל"ב בשם הרב אכסנדרו ז"ל אמנם יש לספק במצות הראשון אם כתבו מלא ומחק אח"כ הוי"ו אם מועיל אריכות

הצי"די למטה או דלמא בל עוד שאינו מאריך האות למעלה נחשבת כשתי תיבות אעפ"י שדבקו ומ"מ כל שנראה כשתי תיבות פסולה ע"כ עיין על זה ספר גט פשוט להר"ם בן חביב אה"ע סי קכ"ה ס"ק פ"א.

מהרר"ש בספרו תורת חיים ח"ג בסופו קונטרסים עוללות הכרם מהרב מהרש"ך סי א' קצת אותיות מתפילין שנקרעו מה שעבד הקרע על רגל פנימי של הא' מעט מוער אינו מעכב כיון שהתנוק יכול לקרותה אך שאר אותיות הפסקות בפרט בשו"ץ שהיו הראשים מופסקים ונפרדים בענין שאין להם תקן לפי שאין הקולמוס עובר עליו אפילו קורא אותו התנוק לא מהני אעפ"י שהיה סדוק ע"י הקרע. מהרב מרגיסי, שם סי ב' י"א דדוקא לכתחילה לא יכתוב בעור נקוב שאין הדיו עובר אבל בידעבד כשר אם תינוק קרי ליה וכ"ש אם נכתב כהוגן ואח"כ ניקב ונפסק. וי"א דדוקא אם נכתב כהוגן, שם ולכ"ע לא שנא אם ניקב האות באופן שנשתייר כמלא אות קטנה דידה נכרת לתינוק, לא שנא אם נפסק באמצע ונחלק לשנים ותנוק קרי ליה דבכולהו כשר כ"ש היכא דאינו חסר מן האות כלל אלא שהוא סדוק ע"י הקרע. הסמכת הרב א"א הכ"מ עם מ"ג ז"ל. סימן ד' כיון שנקרע האות קרע דק לא בעי

שיור מלא אות קטנה אלא כל שהתנוק קורא לה כתקונו שפיר דאמי
 בין באותיות בלתי פשוטות כגון האי וכיוצא בין בפשוטות כמו ויז.
תשובת מטה יוסף לה"ר יוסף הלוי אורת חיים תשובה א' תפילין שנמצא
 בהן נקב באות ח' של בחוק יד שהיא נקובה סמוך לגג הרגל
 השמאלי באופן שנפרד הרגל מן הגג בנקב כ"כ גדול שאין הריו עובר
 עליו אבל צורתה לא נשתנית לאות אחרת לפום ריהטא בין לגדול בין
 לקטן אם אפשר לתקנה ולדבק ההפסק בדיו שיכתוב ויתברר הב' פסקי
 החי"ת בדיו מכאן ומכאן או דלמא אין להתקן משום דהוי שלא כסדרן
 ופשיט ליה השואל מדברי מהר"ם המאירי שהביא מרן בב"י א"ח סי'
 ל"ב דיכול לתקנה והוא אומר לדבק טוב ומשי"ח השיב לו דמשום שלא
 כסדרן לויכא ספקא דהא כבר פסק מרן בשלחנו המתור סי' ל"ב סעיף
 כ"ה דכיון שלא נשתנה האות מצורתה ותנוק דלא חכים ולא מפש יכול
 לקרותה בתקנה שיכול לתקנה אף בכתובה ולא מקרי שלא כסדרן וא"כ
 חי"ת זו שלא נשתנה צורתה בין לגדול בין לקטן דפשיטא שיכול לתקנהו
 אמנם מה שיש להסתפק הוא משום שנפסקה האות בנקב שאין הדי
 עובר עליו והרי האות שבורה ואנן אות שלימה בעינן וכפי הספק הזה
 אף שלא כתב שום דבר לאחריה ולית בה משום והיו אפילו הכי הספק
 עומד אם יוכל לתקנה (ועיין תשובת מהר"ל"ה סי' ק"ל שהביא שם כל
 לשון המאירי בשלימות) ואע"ג דהמרדכי ומהריקו שרש ס"ט נראה
 דפליגי אהא דהר"ם מאירי והריב"ש אויל לשיטתיהו ובעל המפה והרב
 בעל מגן דוד מ"מ מדברי הטור משמע דאויל לשיטת המאירי וגם הב"ח
 והש"ע העתיק לשון הטור מוכרח דהוא ג"כ ס"ל כמאירי דכל דינוקא
 קרי ליה אפילו על ידי צרוף השני חלקים יחד אע"ג דלא נשאר שעור
 אות בשום חלק מהם כשר מבלי שום תיקון אחר הואיל ונכתבו מתחילה
 כהלכתן אעפ"י שאין בכל חלק מהם צורת האות. והמחבר מפלפל על
 לשון המאירי והקשה ותירץ והעלה דאף אם בשעת הכתיבה האות חלוקה
 לשני חלקים תקון גדול לחזור ולדבקה בדיו משני צדדי הרגל ובוה יצאנו
 מידי ספק וכשר לכיע ומהיות טוב וכו' ואין לומר דכיון שהיה פסול
 מקודם ועתה על ידי תקון חוזר לכשרותו הוי כאלו נכתב אות זה מחדש
 והוי שלא כסדרן דכיון שלא נשתנה צורת האות אומר לדבק טוב הוא
 אבל מלשון השאלה נראה דאחר ההסתכלות נשתנה צורת האות אף
 לקטן וכיון שכן ודאי דאין לו תקון ומה גם שהנקב הוא סמוך לגג שנפרד
 הרגל מן הגג ואין כאן חי"ת דדוקא כשנשאר משהו מן הרגל דבוק
 לגג דעדיין יש לה צורת אות ח' אלא שפסולה משום דאין שעור ברגל
 יכול לתקנה בדיו אבל כשנפרד הרגל מן הגג דאין כאן צורת ח' אין
 לה תקנה ואעפ"י שאינה דומה לה"א שהרי חי"ת זו יש לה חטוטרת
 ואם כן אין לה דמיון לאות אחרת אפילו הכי שנוי מקרי וכמ"ש מדברי
 הרי"ב ש"י ק"ך שכתב שאם רגל הקיוף השמאלי מחובר לגג פסול
 אע"ג דאינה דומה לאות אחרת ובתשובה קמ"ו כתב בפירוש אפי' שאינה
 דומה האות לאות אחרת כיון שנשתנה צורתה פסולה ואין לה תיקון.
 וסיים המחבר וגם אני ראיתי התפילין האלו וראיתי שהיה הנקב גדול
 והיה כשעור רוחב הרגל ממש שאינו יוצא הנקב לחוץ בשום צד ולכן
 מי שאינו מדקדק בראיה ראשונה אינו מרגיש בנקב כלל אבל אחר
 הסתכלות מעט הוא רואה מיד הנקב והפסק גדול שיש ולא נשאר מרגל
 החי"ת למטה מן הנקב אפי' כמלוא אות קטנה וא"כ פשיטא שהתפילין
 פסולים. עוד ראיתי שכתב מעכ"ת להכשיר בתפילין שנסדק אות זו של
 בחזק יד באמצעה והסדק קטן באופן כי לא נפרדה היריעה והאות נכרת
 לתנוק ע"י צרוף אמנם בחלק הראשון ניכר לכל שלא נשאר שעור זו
 והסכים

והסכים להכשירן ע"פ מ"ש לעיל דהמאירי ס"ל להכשיר ע"י צרוף והמור
והב"י פסקו כמותו ולפי מ"ש אין כאן שום הכשר דכבר הוכחתי דליכא
מאן דמכשיר ע"י צרוף וכיון שלא נשאר בחלק שלמעלה מן הנקב שעור
אות פסולה וא"כ תפילין אלו פסולים מטעם זה. אמנם מטעם ההכשר הוא
משום שלא נקרעה היריעה דהיינו שהסדק אינו עובר מצד אל צד רק
הסדק הוא על פני היריעה וגם שפתי הסדק נוגעים זה בזה וריוח לא יבא
ביניהם ולא מקרי נחלק האות ולא בא לכלל פסול וכ"כ מהר"י הלוי סי'
פ"א שנשאל על ס"ת שיש בו סדק בגויל שמפריד אותיות של אלוה ואינו
עובר הסדק מבחוץ רק מצד הכתב והוא מהודק ביותר ואינו ניכר אם
אינו מגביה האות באצבעו מאחורי הגויל והשיב דכל כי האי גונא לא
אשכחן לשום פוסק לפסול.

תפילין דיני סדר פרשיותיהן והמהדרין אשר להם שתי זוגות. ש"ע א"ח
סי' ל"ד. דרכי נועם תשובה ב' אסר להחליף ולשנות הפרשיות
מסדר הנחתם שהיו מונחות כבר לדעת ר"ת כדי לעשותם עכשו על דעת
רש"י או אפכא אם הניחן אדם עליו לשם תפילין וכל זמן שלא הניחן
אדם עליו לשם תפילין יכול להחליפם. עיין הרמ"ע תשובה ל"ז מצדד להתיר
והרדב"ז בכ"י גזר אומר לאסור. עיין שם בדרכי נועם תשובה י"ד דמותר
לענות קדיש וקדושה בין תפילה לתפילה בתפילין דר"ת. בענין שיור חלק
פרשת והיה אם שמוע בתפילין אליבא דר"ת ועיין לשון ספר יראים בזה
הרמ"ע שם בס"י ק"ז. אין להחליף הכיסים וכ"ש הבתים והרצועות והפרשיות
משל רש"י לשל ר"ת או אפכא. מצוה מן המובחר לכתוב בעור השליל
הרמ"ע ל"ז ק"ז. ובתשובה ל"ח שאין לעשות סימניות של אותיות בגופן
של תפילין להכיר בין של רש"י ושל ר"ת אלא יהיו הסימנים בגדלן וקטנן
וברצועותיהן וכיוצא בהן. ובס"י ק"ז סדר הנחת פרשיות התפילין בבתים
וכיצד יעשה אדם לצאת ידי כל הדעות ובברכות ובזמנים. הר"ף הלכות
תפילין דף ע"ט ע"א וע"ב. כתב בעל גן המלך והוא בעל גנת ורדים בין
טור י"ד לטור אה"ע אות קנ"ג שהנחת תפילין של ראש אינה מושכבת
ומיושבת על הראש אלא נוטה וקופה כלפי האויר שנמצא כשיניח שני
תפילין בראשו יהיה שעור המקום שמגביל שתי הקציעות יהיה רחבו שתי
אצבעות דשתי אצבעות הוא שעורן שלה שתי רצועות של השתי קציעות
דהקציעות עצמן שיעורן טפי טובא שם הראיה.

**פלפול בין הרבנים הגדולים שלוחי חברון וירושלים ובין הצעיר
המחבר.**

אור ליום א' חמשה ימים לחדש השון התפ"ה. בה"ז איש אשר באהלי
המדע והחכמה חריף ומקשה בקי בכל שתא סדרי משנה על כל
טעמי ופירושי, הלכתא כוותיה בכלהו תנווי כמר בר רב אשי, לא פסיק
גרסא מפומיה ומחדש חדושי הנה הנו הרב המסמך המאור הגדול כמותה"ר
יצחק לאמפרנטי נרו יאיר כאור בוקר ועד בי שמשו. מחויבא קידה
ומחויקנא מיבותא על גודל חסדיו כי רבים המה אשר הפליא לעשות עמנו
בעל החסד ישלם לו גמולו הטוב בכל מידי דמיטב הגדתי היום כי הגענו
פה עיר פלורניציא"ה יום חמישי לעת ערב ותקצר היריעה מהביל לספר כל
התלאה אשר מצאתנו בדרך כי הרשע העגלן רימה אותנו ובפתח של
עיר בולוניי"א הניח אותנו באושפיו והלך והביא שלשה עגלנים שכורים
הורגי נפשות ועשו בנו משפטים כל ידעום בכל הדרך הודות לה' כי
טוב כי הצילנו מידם מה שלא אירע לנו בכל הדרך הכרכים בעת הזאת
היה שבאושפיו הנזכר גנבו המאבארו של המשרת שלנו בעוה"א אם יעלה
בדם לדבר לעגלן אם יצא לאורה, הנער בא לכאן והיה לנו פזור עליו

באושפיו על ידו כי הוא היה משלם בעצמו פיליפיו וחצי ושתי פיליפוס
 וחצי לקח העגלן וקרובו פראמיז לא רצה לקבל כתב מרן שיחיה ואנחנו
 לא נדע מה נעשה מהיכן נגבה הפזר הנזכר כי אינו ברין שארץ ישראל
 יפסיד המעות הנזכרים תקפינן ברחמי קמיה מרן שיחיה שישב לנו על
 דבר שאלת התפילין הכתובה למטה וישלחנה לעיר ליוורנוז וכן נפרום
 לסוכת שלום לכל יחידו סגולתו, נדברה נא שלום רב להרב המוסמך מר
 קשישא במהר"ר מרדכי צהלון יצ"ו ויודיענו מה השיב התנו על דבר
 סיניגאליא"ה, לאחיו לאהבה כפלינן שלמא רבא לבניו ה' ישמרם ברכת אל
 עליון חופפת עליהם לגדלם לתורה לחופה ולמעשים טובים לנטע נעמן
 שלמה יח"ל ישים עיני השגחתו ללמוד יפה כדי ששנלה שליח אחריו
 להביאו לארץ הקדושה לנות צדקו הרבנית אם הבנים שמחה שלום רב
 ושלום אדוני יגדל ולעד לא ידיל כנפשו הרמה וכנפש עבדיו הנושקים
 ידיו הצעיר ישראל הכהן שלוחי חברון לא נעלם מעיני דמר כי דרכי
 לענות אמן על ברכתיו ובלי ספק כל הברכות ינחו על ראשו כאות נפשו.
 כה דברי אוהבו הדש"ת בליא יעקב ווילנא שליח ירושלם. ושלום לה"ה אחיו
 דמר ולהבחור נחמד כהר"ר ברוך יצ"ו. שאלה יורנו מורינו ורבנו תפילין
 של רש"י ושל ר"ת שכתבם סופר של עיר וירונה ושלחם אלינו בקלפים
 כתובים שאנחנו נניחם בבתינו כסדרן ואין אנחנו יודעים איזה הם של
 רש"י ואיזה הם של ר"ת בהיות כי שלחם אלינו מעורבים ושלחנו לסופר
 הנזכר לאמר לו אם יודע איזה סימן בהם והשיב לנו כי מה איכפת לן
 מאחר שכתביבת שניהם צריך לכותבם כסדר שכתובים בתורה והנחה לבד
 עושה מצוה ואין דעתנו נוחה בדבר הזה מאחר שמתוך מעשה הכתב
 מוכח איזה מהם של רש"י ואיזה מהם של ר"ת מפני שבסדר כתיבת
 של רש"י כותבין כסדרן ובשל ר"ת כותבין קדש והיה כי יביאך ומניחים
 חלק לפרשת והיה אם שמוע וכותבין פרשת שמע וחוזרים וכותבים
 והיה אם שמוע אם כן מספקא לן תפילין שנכתבו לשם אחד מהם
 אם כשרים לאחר שכיון שלא נכתבו לשם מי שהוא אין אותה כתיבה
 נחשבת כתיבה ולברר הענין אי אפשר בהיות שהם מעורבים ויורנו
 כדת מה לעשות ושכרו כפול מן השמים. אילן בעו ארעא עפיה שפיר
 ואנביה שגיא בוצינא דנהורא עמוד הימיני פטיש החזק הרב הכולל
 המקובל האלקי כמהר"ר יעקב ווילנא ואתו עמו במחיצתא חדא אסקול
 סתיקא דאורייתא נר ישראל הרב הגדול והכולל הדיין המצויין המקובל
 האמתי כמהר"ר דוד מלמד עוי ומעווי חכם עדיף פנוי ושלישי מהם
 מדברנא דאומתיה הרב הפרנס הכהן כמהר"ר ישראל ענותנותם כהלל אין
 גומרון עליו את ההלל ישמרם צורם לעד ולעולמי עולמים אכ"ר. מירי
 עבור אור תורתם וברקים רבו אל עבר פני קהלנו הביאו בכליותי שמחה
 וגיל אף שרעפי בקרבי ינשאן לעומתם לבא להשתחות להדרום רגליהם
 שמה ירויון מדשן חכמתם שמה יינקו משד תנחומותיהם כן בעבור ובצאת כבוד
 תורתם מאתי קודר חתהלכתי אז כי לדרכם פנו ללכת אל עיר פלורניציא"ה
 ואולם זאת היתה נחמתי ותוחלתי אשר קוה קייתי מצאתי ראיתי לאור עוד
 שנית או שלישית לאור פניהם ותוחלתי לא נכזבה כי גז היש כמעט רגע
 זכיתי לחיות בנעם חכמת תורתם ואגרתם שלוחה אלי ומדי קראי בתובה
 השתוממתי כשעה חדא בראותי כי גרשו את המדה והגדילו חסדם עד
 למעלה להחזיק לי טיבותא על אשר לא עשיתי כי מה כחי כי איחל
 ומי אנכי (רבתי) ומי ביתו כי הביאוני עד הלום לאמר לי הן הן על
 החסדים בעל גמולות משלם, ואני ידעתי מעוט ערכי כי לא עשיתי מאומה
 לתועלתם לא מפני חסרון תאוה חיז אבל בעבור כשלון כחי וכיסי ומנת
 חלקי וכיסי וכאן נתקיים מאי דאמרי אנשי צדיקים אומרים הרבה גם אל
 העושים

העושים מעט או כלום, שמחתי בשמחה בקציר בשמעי כי הגיעו למחוז חפצם לשלום אבל צר לי מאד על הרשע אשר מלוה עמם בדרך ודברתי על זה עם הקצינים לוצאמי למען ייסרוהו בשוטים ובעקרבים אבל על הבגד הנאבד לאדון קונוטר^י הוא נשבע במלכו ובאלקו במתקצף בו ומקלל כי איננו יודע ממנו כל מאומה. לא טובה השמועה אשר שמעתי על הגביר כמר פראמו אשר מאן לשלם הוצאות הנער קטן המשרת וביום הזה הנני מוסיף שנית ידי לכתוב לו על הדבר זה. וגם רבותי יעשו את אשר בידם לדבר על לב האיש למען יפרע וגם יכתבו כתב אל אביו לעיר סיני'ה ואם בכל אלה לא יותרו להם וילכו עמהם בקרי כמקרה הכסילים יקרו את אונים ואני אביא בידם לעיר ליוורנ'ו על ידי אגרת חליפ'ין שני פיליפ'י וחצי ואכתוב אפנקסי דין עסק ביז. הנה לפני רבותי התשובה על שאלתם בענין התפילין וכמדומה לי שירדתי לעמקה של הלכה ואם כוונתי לדעתם הרמה והנשאה יגידו לי ואף אם שגיתי יורוני ויאמרו לי ולא תלין עוד אתי משוגתי. נהיתי כנהר שלום לכל אשר צווני וכולם כופלים שלמא טבא למכ'ת ומי יתן והי הנער שלמה וכו' מתאבק בעפר רגליהם לשתות בצמא את דבריהם וגם הוא לעת עתה עמי ועם אשתי ושאר בני ואחים מנשקים ידי מעכ'ת בקודה על אפים בכריעה על ברכים ובהשתחויה בפשוט ידים ורגלים ומתפללים אל אל וישיע להצליח דרכם דרך ה' בירושלם ולחברון ככל אוות נפשם וכנפש הדורש שלוםם וטובתם כל הימים נגלה ועבר להם איש צעיר יצחק בכמה ר'ר שמואל לאמפרונטי וזה'ה סמב'ילו. תשובה גרסינן בגמרא דמנחות דף ל"ד הביאה הר"ף בהלכות תפילין דף ע"ט כיצד כותבין תפילין של יד כותבה על עור אחת ומניחה בבית אחד, ואם כתבן על ארבע עורות והניחן בבית אחד יצא וצריך לדבק וכו' דברי רבי יהודה רבי יוסי אומר אינו צריך אמר רבי יוסי מודה לי רבי יהודה ב'ר שאם אין לו תפילין של יד ויש לו שתיים של ראש שתולה עור על אחד מהן ומניחן מודה היינו פלוגתייהו אמר רבא מדברי רבי יוסי תור בו רבי יהודה מדקאמר טובא איני והא שלח ר' חנניה משום ר' יוחנן תפילה של ראש אין עושין אותה של יד ושל יד עושין אותה של ראש לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה הכא במאי עסקינן בחדתא ולמאן דאמר הומונה מלתא היא דאתני עלה מעיקרא ע"כ. ופרש"י ז"ל של ראש חמורה קדושתו לפי שרובו של שריו נעשה בשל הראש וכו' עתוקא שכבר הניחן בראש אסור להורידן ולעשות של יד ולמ'ד הומונה מלתא היא ומשהומוני לצורך הראש אסור לשנותו לשל יד כגון דאתני מעיקרא על של ראש אם ירצה עכ"ל. וכתב הבי"ה והבי"ה בס' מ"ב על טור א"ח בס' רמ"ז דאפילו בעתיקא יכול לעשות יד משל ראש אם התנה למאן דאמר דהומונה לבד לאו מלתא היא וז"ל רמב"ם פ"ג מה תפילין תפילה של ראש אין עושין אותה של יד ושל יד עושין אותה של ראש לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה וכו' בד"א כשלבשן אבל תפילין של ראש שלא לבשן אדם מעולם אם רצה להחזירן ליד מותר וכיצד יעשה וכו' עכ"ל. וכן פסק הטור והש"ע ס' מ"ב הנה עינינו הרואות מהגמרא והפוסקים דכוונת כתיבה לא איכפת לן ולא מידי לדין דקיימא לן כרבא דהומונה לאו מלתא היא דאל"כ אותן תפילין שנכתבו בכונה גמורה כדי שיהיו לשל ראש היה אסור לשנותן לשל יד. והשתא דאתינן להכי נימא דאפילו כתב הסופר הרבה זוגות תפילין מקצתן כדעת רש"י ומקצתן כדעת ר"ת ואפילו הניחם בבתים יכול לשנות ולהפך הנהו דרש"י לדר"ת או אפכא כל זמן שלא לבשם אדם מעולם לפי שלא חלה עליהם עדיין קדושת תפילין כאשר כתב המאור הגדול בעל דרכי נועם בסוף תשובה שנית אחר

אחרי אשר פלפל ופקפק לאסור אשר ע"כ נלע"ד שאע"פי שכתבן הסופר ונתכוון לשם חד מרבנותא והניחם בבתים לדעתו כל שלא הניחן אדם עליו לשם מצות תפילין יכול להחליפם. ומה גם שבאר הגולה ופאר הדור הרמ"ע מפאנו מרנא ורבנא התיר להחליפם ממה נפשך בתשובה ז"ל ואפילו אחר הנחתם לשם מצות תפילין אלא שבסוף דבריו גזר אומר זה לשונו והרוצה להחמיר שלא להחליפם וכו' תבא עליו ברכה. וא"כ בנדון שלפנינו שחסופר עירב זוגות תפילין אשר כיוון לכותבם לשם רש"י עם אותם אשר כיוון לכותבם בשם ר"ת לית ביה איסורא כלל לעשות כרצון איש ואיש הואיל והרשים המה ואפילו בבתים לא הונחו וזה אליבא דכולי עלמא. אבל אי קשיא לי טובא אע"ג דלא בא בשאלה וזה כבנר"ד לא לכד נתערבו זוגות התפילין העשויות כרש"י בזוגות תפילין העשויות כר"ת עד דלא ידעינן אלו הן הזוגות כדעת רש"י ואלו הן הזוגות כדעת ר"ת, אלא אף ערוב פרשיות כתוב כאן וכאן נמצאו וכאן היו כל הפרשיות של שש זוגות תפילין מעורבות עד אשר לא נדע עוד איזו פרשה של זוג זה ואיזו פרשה של זוג אחר ואפשר שאם נרצה עתה לצרפן זוג זוג יקרה לפנינו להניח פרשה ראשונה של זוג שנכתב אחרון בזוג שנכתב ראשון וכיוצא או אפכא והוויין נכתבין שלא כסדרן ואנן כסדרן הכתובים בתורה בעינן אפילו לר"ת דבעי ההוויות באמצע וכמדומה לי דזו קושיית עם הארץ דאין לה תירוץ וא"כ אמינא ולא מסתפינא דאין לתפילין הללו תקנה וכדכתב הרב אבואב בנדון קצת דומה לזה בדבר שמואל תשובה ש"ב ז"ל נעויתי משמוע ממעוות שאינו קל לתקן בכתיבת התפילין שלא כסדרן שהם פסולים אליבא דהלכתא ועל כן נקבע פה המנהג בנינו מימי קדם שבהמצא פיסול חסרון אות או הפסקה באיזו פרשה מן הראשונות כותבין אותה פרשה וכל הבאות אחריה מחדש. ואפילו בעל עבודת הגרשוני בתשובה ס"ה שמתיר למי שנפסלו שתי פרשיות ראשונות של תפילין ויש לסופר שתי פרשיות כאותן שנפסלו לצרפן יחד לא התיר אלא כשהן כל כך ישנות שניכר בודאי שנכתבו לפני הפרשיות האלו השניות אבל אם נופל בהם אפילו ספק מעט לא התיר כאשר יראה הרואה בסוף תשובתו זה לשונו אבל במקום שיש לספק אם נכתבו שלא כסדרן לא תהא כזאת לצרפן יחד ח"ו עכ"ל. אם כן בנר"ד שאין לנו היכר כלל ולא סימן אין ספק שטעונין גניזה ולא יכשר לצרפן לעולם אא"כ יש בהם לסופר טביעות עין ויכיר בהן בודאי לומר בהן צדק ואלה ארבע פרשיות כתבתי לזוג אחד ואלו לזוג אחר וכן לעולם וכיון דבריר לן דודאי אין לסופר הטביעות עיין הנ"ל אין כאן רק גניזה לכל הפרשיות חוץ משש פרשיות קדש שהם כשרות אליבא דכ"ע ולא חששתי לדבר על הסופר אם אבד שכרו או לא משום פשיעותיה לבלתי הפריד זוג מזוג כיון שלא בא בשאלה ותו לא מדי.

בד"ץ אור ליום א' י"ט לחדש חשון שנת תפ"ה ליצירה. חיתה דחתר"י בקי בשתא סדרי ובכולהו תנווי בספרא וספרי מאין כמוהו מורה והוא לא ישפוש תבל בצדק חוקיו ומשפטיו תמימי וישרי עסיק באוריתא תדירא ולא פסיק פומא מלאגמורי ובעוצם שכלו בכולהו תנווי שקיל וטרי הלכתא כותיה ואיסורי ודיני היה גאון עוזנו ומשוש תפארתנו הרב הכולל המאור הגדול מעוז ומגדול ענותן כהלל אין גומרין עליו את ההלל כמהר"ר יצחק לאמפרונטי יצ"ו רב גובריה יאיר ויזהיר כשמשא וסיהרא על חד תרי ויהיו נא צאצאיו כמוהו בפתגמי אוריתא גברי גיברי מקדמי ארש ואקוד אפים ארץ מאורות דברות קדשו האירו אל עבר פנינו אמרות טהורות כסף צרוף בעליל קולע אל השערה פום ממלל רברבן בכלהו תנווי לארכן ולרחבן ועל לוח לביה כתיבן מתון ומסיק משמועין חדתין כדובשא

כדובשא מתיקן חק תוכות ולן בעומקן טעמן ונימוקן פרטן ודקדוקם שלם
 בארחתיה סביר וגמיר בגורסתיה צניע ושני במסכתיה קל כרוזא קרי בתל
 קמיה יקר אורייתיה דין אבא למלכא דהוא רחים יתיה כננא יתעביד
 לגברא דמהריא צבי כרעותיה ובכנ אבא היום אל העין היא עינה של
 תורה וראשית אמרי כלול מללו כי יודע אני בעצמי שפל ערכי ומצבי
 ומה לגבר כי יקרא קן קולמוס הצג על האר"ש והוא לא דבר או חצי דבר
 תלי תניא ברלא תניא גדר הדחיה היא גופא קשיא ויאמרו איש אל אחיו
 מאין מאן דלא ידע מאי קאמרי רבנן בצורא דשמעתתא איך יסדר מילי קדם
 מאריה מתניתא מארי מתיבתא ספרא וספרי ומכילתא מחכו עלי במערבא
 כן יציבא בארעה וגיורא דמיחוי כיהרותא ואפקרותא ואמרי מאי האי
 דקמן מאן דלא ידע מסכן קנקן ריקן בלתי מתוקן קרה כמאל ומכאן
 ידענא במילי דאפשיטא דספרא אנא מעי ועיקר שמעתא בעיא צלותא
 כיומא דאסתנא ואנא לא נהירנא ולא צהירנא ויתיבנא בארעא נוכראה
 וידי אסורות מלשולא דגברא מ"מ קשיא ולית לי הברירא דמילתא וכחא
 דהתירא מגו איסורא מעשה ידי אמן מאן ספין ומאן רקיע אחרי דבריו
 לבטא בשפתיו לשנות את טעמן אמנם תורה היא וללמוד אני צריך
 כתלמיד לפני רבו במאי דפסק מרן שיחיה וזה לשונו א"כ בנדון דידן
 שאין לנו היכר כלל ולא סימן אין ספק שטעונין גניזה ולא יכשר לצרפן
 לעולם. ולכאורה נראה מדבריו שאף הפרשיות של תפילין של יד רוצה
 לפוסלם מהאי טעמא דבעינן כסדרן ולפי קוצר ידיעתנו הקלושה בתפילין
 של יד אין ספק דלא שייך האי ספקא בהיות כי הסופר כתבם פיריעה
 אחת ובתפילין של רש"י כתבן כסדרן הכתובים בתורה זו אחר זו ובתפילין
 של ר"ת כדי לכתבן כסדרן מניח חלק שעור פרשת והיה אם שמוע
 וכותב פרשת שמע ואח"כ חזור וכותב פרשת והיה אם שמוע וא"כ ברור
 לנו ששניהם הם כתובין כסדרן ולא נשאר לנו כי אם ספק אשר בא
 בשאלתנו אם יכולים להחליף אלו באלו כי זה הספק אין בידנו לברר
 איזה מהם של רש"י ואיזה מהם של ר"ת וזה הספק בלבד הוא שיש
 לנו להסתפק בתפילין של ראש ולא הספק האחר אשר כתב מרן שיחיה
 ספקא דכסדרן בהיות כי ידוע להוי למרן שיחיה כי התפילין של ראש
 כולם כאחד כששלחם הסופר אלינו כך היה סדרם כל ארבע פרשיות
 כתובים בכרך אחד לבדו וכל הארבע פרשיות כאחד תפורים בקצה
 היריעה בחוט של גיד המחברן יחד וכן בכל ארבע פרשיות של ראש
 עשה כסדר האמור ואח"כ ערבן יחד כל הארבע הפרשיות התפורים
 כאמור וא"כ ראה יראה בבירור גמור איך לא יש לנו ספק על כסדרן
 כי בודאי אוקי גברא אחזקתיה שכתבם כסדר וא"כ חרם בקצה היריעה
 בגיד המחברן יחד כי אם נשאר לנו הספק אשר בא בשאלתנו כי לא
 נודע לנו איזה מהם של רש"י ואיזה מהם של ר"ת במעות הסופר שלא
 רשם רשימה המוכחת ואל זה אביט בנועם אמדותיו דהאיבעיא איפשיטא
 במאי דכתבו קמאי דקמאי הרמ"ע מפאנו ז"ל והרב בעל דרכי נועם
 ובתשובה הנוכרת יש לשאת ולתת בה כי אחר נשיקת עפרות רגליו
 נעלם ממנו מה שהביא הרב בעל נמוקי יוסף פרק נגמר הדין ומביא
 אותו הר"ם איסרלאס כפי מ"ב וכפי מה שפסק מרן צריך לעשות שני
 כיסים שאחד מהם הוא חול אם כן בנד"ד שהסופר עשה מעשה כמוכח
 בסדר הכתיבה כפי סברת ר"ת בתפילין של יד כאמור ובתפילין של ראש
 הם מעורבים שלא נודע לנו איזה מהם של רש"י ואיזה מהם של ר"ת
 כפום האי סברא אשר מביא הר"ם איסרלאס ז"ל טעונים גניזה הן
 אמת כפי מה שכתב הארי ז"ל שכולם קדושים והוא מן הצורך להניחם
 יחד ולא שייך לומר האי לישנא דחול הלילה א"כ בנד"ד כשרים הם
 ולהוראתו

ולחוראתו אנו צריכים ולא נסור מן הדבר בתשובה הנזכרת יש לשאת ולתת אמנם אלקמה אחרי הקוצרים בהיות כי אנו עסוקים בשאלה אשר נשאל מאתנו בהאי תגרא של עיר פלורניציא'ה כי רוב הקהל הסכימו להביא חכם עמנואל חי ריקי יצו דהיינו תשעה אנשים של הוועד, וששה אנשים אחרים מן הוועד לא נתקבצו בקבוץ הנזכר ותשעה הנזכרים מנו אותו בלי ידיעתם כלל והששה הם המורשים אשר פורעים יותר במס וכעת התשעה טוענים אחרי רבים להטות ויש רובא דמנכר והששה אומרים אנחנו הרוב בפריעת המס וגם בהוצאה הצריכה לחכם הנזכר מידי שבת בשבתו וא"כ אין אתם יכולים לעשות הדבר הזה בלי ידיעתנו ולא נעלם מעיני אדוני כי השאלה הנזכרת הלא היא כתובה בדמותה בצלמה בתשובת רש"ד'ם ס"ו ל"ה השייכה לא"ה ומזכה לעשירים ועיין בשו"ת צמח צדק שאלה א' וב' והרא"ש בתשובותיו כלל ז' ס"ו ג' והסמ"ע פירש דבריו ס"ו קמ"ג סעיף ג' יורנו מורנו אם יש בספרו איזה חדוש בדבר זה. יסלה נא שאני מבקש יפליא חסדו לחקור בבית האושפיו על התפילין של רש"י ושל ר"ת ששכחתים שם על איזה ארגו אם יסכים מעב"ת להכשירם יחקור עליהם וישלחם לידי פה עיר פלורניציא'ה ולחסד רב יחשב לנו. לאחיו לאהבה כפלנין שלמא רבא לנטעי נעמנים הבנים בני זק"י ברכת אל עליון הופפת עליהם לגדלם לתורה ולתופה ולמעשים טובים, לאשת חיל נזרת צדקו רוב שלומות, ושלום אדוני יגדל ולעד לא ידל כנפשו הרמה וכנפש עבדיו הנושקים ידיו נאמני אהבתו הדורשים שלומו וטובתו כל הימים בלא תמים המיחלים תשובתו הצעיר דוד מלמד. הצעיר ישראל הכהן. מצו הרב הגדול כמוהר"ר יעקב ווילנא יצ"ו כפי ליה שלמא רבה ובהיות כי אנשי הוועד לא הכניסו אותו בהאי תגרא והפנאי מסכים עמו ורוצה לעיין בהאי עניינא וישיב לו תשובה נצחת. לרבנן קשישי דפקיע שמיהו מלכי ואפרכי אבא ואבא דיהבו לן מטרות עוז תורתם על לבי שמתים כחותם אם ימשלו בי או איתם, לקבל אלפא חמרא דאורייתא שתו ואשקו לכל תלמיד ותיק ובשרא שמינא לאכול לשבעה ולמכסה עתיק הזית איש מהיר חכם וסופר כרבי מאיר, עתיר משח, לפניו כל רום אנשים חכמים שח, פום ממלל רברבן, גדול וגבור מארטבן, כולו הפך לבן, כסא של שלש רגלים עליו עומד, הרב המוסמך ועדיין לומד, החכם הכולל מרנא ורבנא כמהר"ר דוד מלמד, נרו יאיר היודע ועד, נצח סלה ועד, ואת לרבות משנה למלך הולך ובא כמו הלך, אשרי הדור שהוא פרנסו, ומאושרת הספינה אשר הוא קברניטה גם בלמודים גם בדררא דמונא, החכם השלם שלם ונשוא פנים, כמהר"ר ישראל הכהן מעיין גנים שלוחי דרחמנא מק"ק חברון ישחקו ליום אחרון, הדר הכרמל והשרון, ישובו לבצרון, בימיהם ובימינו יהיה הציץ לנור על מצח אהרן אכ"ר ויגיעו לעמוס רועה בקר ואפילו למשה רועה צאן — הנה הבאתי ראשית בכורי אדמת לבבי בתפילה לפני רום כסיה, גדול העצה ורוב העליליה, למען ברוח של ים מצויה, ביא חיש יקר אנית כבוד תורתם יפיפיה, לחברון כלילת יופי משוש כל קריה, לאכול טובה ופריה, ויוציאם לרויה, מארץ מאפליה, להתעלם באהבים ובאור רשפאש שלהבת יה, מאירה כאספקלריא, חצבי לנהרא נהרות ה' כגני לייא י' קבלתי אגרתם ונגלה בעיני יפעתה ויפיה, מיופי אביגיל ואשת אוריה, וצחות אמרותיה ישרו מדברי נח דניאל איוב וישעיה ואעיג שהיא צווחת ככרוכיא, עוד ידי נטויה ובשמועתי אני עומד לפסול תפילין כתובים במי עפצא ושריא, כל היכא דנתערבו פרשוות זוג זה עם כל פרשה ופרשה לזוג אחר ראויה ואין כאן אספלנית ורסויה, ובאמת לא עלה על לבבי ספק בתפילין של יד אשר עדין לא היה אך אם יהיה הדבר ויבא שחסופר

שהסופר יכתבם בארבעה קלפים בקסת רמיה, ויערבם זוג מזוג אחר בעצלה או בצדיה אחת אדם ובהמה בשבת עליהם יעבור וגם לוויה, להביאם לבית גנזי מלך מלכיא, אך ורק אם אין ספק אחר כי אם המובא בשאלה אבן שתיה אין כאן כאיכא כלל ואין צורך לזייל לבי אסיא כי כבר הורו זקנים ומתן מתן ארבע מאה זוזי שוויא וברי לי כביעתא בכותתא דשריא, דהזמנה לאו מלתא היא אפילו בכוונה רצויה, ואל אלקים הוא יודע כי כרעית כחורא וזקיפית כחויא, וכתבתי תשובתי לעשות רצון קוני ותאות מעכ"ת בעלי התושיה לא ח"ו להורות וללמד אך להבין וללמוד חוקי יה, דמי לא ידע בכל אלה כי לרבתי משפט הבכורה וההוראה וכל בר בי רב לפניהם יחשה מטוב ויאלם דומיה. תפילין כאן לא נמצאו וכאן לא היו בבית אושפיזא כי אם כנפי יונה שובך ויוני עליה וזכורני כי הרב הגדול מהר"ר ישראל אמר לי כשרציתי לראות אופן התערובת כי כבר הניחם בקופסא למטה למטה מכל קניה, ועל זה דמעת בעלת האושפיזא על לחייה ומתפללת לפני אל עליון ומציא לפני התפילין בהיסח הדעת כמציאה לצאת היא מן החשד ומן [הצער] לרורה. טובשתני בו בכבוד תורתם יקצצו בנטיעות המריבה בקוץ באלוה, ויצילו בעלי סלע המחלוקת משאול תחתיה ואע"ג דבספרי רבו כמו רבו העניינים והתשובות על הנדון כגפן פוריה, למען לא אעלים עין מן התלמידים ולא אהיה ח"ו כעושה מלאכת ה' רמויה לקטתי שנים שלשה גרגורים בראש אמיר בשפולי יריעה שלא להמרות עליונים כציה בני כרעי ואחי עמי במחיצתי ואשתי כגופי שלמיה נושקים ידי כת"ר תואמי צביה ואומרים לגרים בארץ נוכריה עלו לשלום אל אביכם כצפור החיה ואל אלקים ה' יציל אתכם משביה ומכל הסכנות המתרגשות לבא ומכל שואה ושאיה וכן כפילנא שלמא אל הרב הכולל פטיש ההזק כמהר"ר יעקב מווילנא שליחא דירושלם העשירה ברעה אבל באפס דמים עניה ואם ידיו מלוכלכות בדם שפיר ושליא הבא מן החרד פרוודור ועליה לטהר אשה לבעלה וזה פריה לכל זמן ועת לכל חפץ להשיב תשובה נצחת כלפי לויא, אך במשטתא מניה דמר לא ידחני בקנה וקש כגדר הדחויא, ואני לעולם אדלג כאיל ואקפוץ כנמיה לעשות רצון מורי ורבתי אפילו בלא אכילה ושתייה כי כן חובי המוטל עלי והכל חייבים בראיה ואתחנן אל ה' ישלח יד ה' הויה לאבות שאגרוף צדקו ומשפטו אויבי כתור' ושונאי ביתו עוד בה עשריה ולשפוך דמם הטעון הויה ולשלוח לה' משיח בן דוד אחרי אליה אכ"ר נקלה ועבד להם יצחק בכמהר"ר שמואל לאמפרונטי ולה"ה פיורנצ"י פ"ד מרחשון לפ"ק תפ"ה.

קושיות מהר"ר ווילנא שליח ירושלים לסתור פסקי.

הנני נותן לו את בריתי שלום ואת בריתי אקים את יצחק שלום לו ולתורתו אשרי יולדתו בכל מקום הלכה כמותו עטרת תפארת לעמוסי בטן על ישראל תפארתו הרב המופלא אשרי התלמידים המסתופפים בצל קורתו כבוד מוהר"ר יצחק נרו יאיר ויורח ויארץ ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב כל ישראל הבכור בכבורתו אנסי"ו אחרי שים שלום טובה וברכה תקנו יהיו לרצון אמרי פי הנה בשבוע העבר אשרי האירה מכבודו אור יקרת על פני עבר במעשה ידיו להתפאר באצבעותיו נוטפות מור עובר בענין תפילין אשר הוציא לאור משפטו ולא זו מתבבה עד שעשה כסולת נקיה נקי ובר ואין רו נעלם ממנו חופש כל חרדי התשובה ולא הונח לנו דבר ולא חצי דבר וא"כ אפוא אנא אני בא מה אומר ומה אדבר ומי יבא אחר המלך את אשר עשה כבר אמנם מה אעשה היא גופא גזירה דרבנן לא דלא סתור מן הדבר ע"כ נפשי בכפי שמתי ונגד מלכים

מלכים אדבר וקוה לה' ישמחו בי תלמיד וחבר וזה החלי בעזר צורי וגואלי בענין הספק בתפילין חדשים קודם הניחם אם מותר לשנות משל רש"י לרית או אפכא פשוט ליה מר להיתרא והבנין אשר בנה ואשר נטע הוא משום הזמנה לאו מלתא היא ומדמה לתפילין חדשים שמותר לעשות משל ראש של יד וכן מצא בפירוש בדרכי נועם ואני אומר מאי דפשיטא ליה למר להיתרא אבעיא לי ויותר מסתברא איפכא וכל התשובה של הרב בעל דרכי נועם כולה מוקשה מרישא לסיפא כי מה יעשה הרב בעל ד"ג בני פרק נגמר הרין והובאו דבריו בהגה בא"ח סי' מ"ב וקלף המעובר לשם תפילין אסור לכתוב עליו דברי חול דהזמנה כי האי גוונא בגוף הקדושה מלתא היא ואלו התפילין אחד מהם חול כמ"ש הפוסקים ובעל ד"ג בעצמו ואיך יוצאים לחולין ודברי נ"י הם דברי המאור בפ"ק דסוכה גי' של תפילין רבא מודה הזמנה מלתא היא כדמשמע בגמרא הנז' דף מ"ה לאפוקי מ"מ דהיא גופא קדושה הן אמת הרמב"ן במלחמת ה' חולק עליו בקלף של תפילין שזה אינו נקרא גוף הקדושה הואיל דנתקדשו אנב הכתב אויל הכתב אויל ליה לקדושתיהו זה הקלף שלא נכתב עדיין שום דבר אבל בנד"ד דכבר נכתבות תפילין כ"ע מודו כמ"ש מג"א בסימן הנזכר אפילו גבי התנו מתחילה אם התחיל לכתוב על הקלף אסור לכתוב עליו אח"כ דברי חול ואיך נוציא אלו התפילין מקדש לחול ואין להביא ראיה להרב בנד"ד ממה שמביא המג"א בשם התוספות בסימן הנזכר אפי' גבי עגלה ערופה בעצמו הזמנה לאו מלתא היא וק"ו גבי תפילין עכ"ל וא"כ משמע שהתו' בולקים על הרין הנזכר אומר אני הוא ועוד קאמינא במחילה בכתיבה מכבודו של הרב בעל מג"א ואנב חורפיה לא דק כי מתחילה לפי תירוצו של התוספות שהקושיא בגמרא היא על רבא שילמוד מעגלה ערופה הזמנה לאו מלתא היא א"כ מה מתרין הגמרא משמשין ממשמשין נמר לאפוקי עגלה ערופה דהיא גופה קדושה ולא ק"ו ומה עגלה ערופה שהיא גופא קדושה הזמנה לאו מלתא היא ק"ו גבי משמשין וא"כ הקושיא של המקשן יותר חזקה למה לא נמר רבא מעגלה ערופה הזמנה לאו מלתא היא אלא על כרחין מוכרחים אנחנו לומר התירוץ של הגמרא עגלה ערופה גופא קדושה היא ואינו נכנס בסוג הזמנה ועתה אפרש דברי למה זה דומה למקדיש בהמה זו לקרבן שאינה יוצאה לחולין אפי' דהזמנה לאו מלתא היא ודאי אינו נכנס זה בסוג של הזמנה כיון שיקריב זאת הבחמה בעצמה מעשה שהקדיש עד הקרבה מצוה אחת היא היום התחיל במצוה שהקדיש ולמחר יגמור המצוה על ידי הקרבה בזאת הבחמה עצמה ואינם יכולים ללמוד משם הזמנה מלתא היא או הזמנה לאו מלתא היא ה"ה עגלה ערופה הקדיש לעגלה ערופה מה הזמנה שייך בכאן אבל הזמנה בגוף הקדושה כגון קלף ע"י הכתיבה יתקדש הקלף והו' מחלוקת המאור והרמב"ן אם זה נקרא גוף הקדושה או לא זהו הדא, ועוד לא יהיה כדברי בעל מג"א שהתוספות חולקין אומר אני להוציא לחולין מודים התוספות שאסור דאליכ אלא אפילו להוציא לחולין מותר אי"כ למה מחלק בגמ' דמנחות בחדתא מותר לעשות מתפילה של ראש של יד אפילו לדבר אחר שאין בו קדושה מותר יהיה אלא ודאי לדבר חול פשיטא שהוא אסור בגוף הקדושה וא"כ הדרא קושיא לדוכתה והשאלה במקומה עומדת וגם מכל הדברים הנאמרים באמת משמע אפכא פשיטא שאסור ואין להביא ראיה מתורת הרמ"ע מפאנו כי כל דבריו מחמת שסובר ששניהם קדש אבל אם אחד מן התפילין הוא חול פשיטא שאסור וכך הוא בפירוש בדבריו והראיה שהביא הרב בעל דרכי נועם מן הקרשים שאומר קרשים שנתנו בצפון ואינו אומר שנעשה משמע דוקא שכבר נתנו פעם אחת אבל בלא נתנה מותר אפי' אומר כדנינים ושכיב מרע אמר להא שמעתתא כי אישתמיטיה מניה גמרא דמגילה

דמגילה וכל הפוסקים מביאים מאין חולק גבי לבנים שלקחו לבנין בה"כ ועדיין לא נתנו בבנין אומר בגמרא בחדתי לית לן בה ואפי' למ"ד הומנה מלתא היא הני מילי כגון כגד למת וכו' אבל הני בטוויים לאריגה ליכא מאן דאסר ואומר רש"י אלו הלבנים מהוסר בנין ואם כן מה מצא בעל ד"ג בין לבנים של בה"כ ובין קרשים של משכן הרי הם דומה בדומה ממש וא"כ הקרשים יש להם דין טוויים לאריגה ומעה בתרתי חדא הא דאמרנו ועוד טעמא מאי רוצה ליתן לקרשים דין של גוף הקדושה ולא תשמיש לקדושה ומה שהביא ראייה מלשון הרדב"ז שזכו לינתן במחילה מכבודו חדא זכות הפירוש להנתן בתוך הפרשיות ולא על בן אדם כדפריש בעל דרכי נועם ועוד אפשר דמעשה שהיה כך היה אצל הרדב"ז והשיב להם לרווחא דמלתא אבל מה שלבי אומר אומר להתיר מטעם אחר כי עכשו זכינו לאורו של האר"י הקדוש והוא אומר ששניהם בין של רש"י ובין של ר"ת מהווייבם להניח מצד כי שניהם אמיתיים א"כ פשיטא שיכולים לשנות ואף של ר"ת שהם יותר קדושים לא יהיו יותר מתפילין של ראש דמותר לעשותן של יד בחדתא אף שיש לבעל דין לחלוק ולומר כל מקום שהפוסקים חולקים עם בעלי קבלה אין אנו משגיחים בבעלי קבלה אומר אני זהו דוקא כשאין הפוסקים פוסקים הדין מצד הספק אבל במקום שהם מסופקים ומצד הספק מתמירים ויש לבעלי הקבלה ראיות ואין אנהנו מביאין ראיה מבעלי קבלה אלא ההכרעה למה לא נשמע לדבריהם כי האי לאו מיליף הוא אלא גלוי מלתא בעלמא הוא ואף שהרב הרמ"ע היה לו עשר ידות בחכמת האר"י ועכ"ז חושש לדברי הרא"ש אין זו ראיה אפשר שכתב זה הפסק קודם שזכה לחכמת האר"י ובפרט בנד"ד שנתערבו זה בזה וערוב פרשיות כתוב כאן וא"כ צריכים לפסול התפילין בידיים ע"כ אני אומר כדאי הוא האר"י לסמוך עליו בשעת הדחק ומעתה אבוא להשיב אל המענה שרום הוד פאר מעלתו רוצה לפסול התפילין מכה ערוב פרשיות שאפשר שנקח הפרשיות שנכתבו קודם ונתן להם באחרונה הנה אלה הדברים שמעתיים מפיו הקדוש בהיותי במחנה קדשו ואדוני יודע כי בשמעי הדברים האלה מפיו הקדוש הסכמתי עמו אבל אחר הבקשות והחפשיים בפוסקים יהיה במחלוקת שנויה או אפשר אליבא דכ"ע כשר כי זה הדין כותב בסדר רמ"א לאו יגנו הוא במכילתא פ' בא ותחילה אנו צריכים להבין למה אינם מביאים מכילתא זו הרי"ף והרמב"ם וגם הבי"א לא הביאה בשלחנו הטהור בס"י ל"ו זולת אצל אם חסר אות אחת אין לו תקנה שא"כ יהיו כתובים שלא כסדרן עכ"ל ועדיין יכולים לומר כל פרשה ופרשה צריך שיהיה כסדרן דהיינו פרשה בעצמה אבל פרשה קודמת לחברתה אפשר שאין קפידא בדבר והטור מביא לשניהם אחד בס"י הג"ל והדין השני של ארבע פרשיות בס"י ל"ד על כן לבי אומר לי שהרי"ף והרמב"ם סוברים שהגמרא שלנו חולק על המכילתא ויש לי ראיה גדולה דגרסינן בגמרא דמנחות ארבע פרשיות מעכבות זו את זו ואפילו כתב אחד מעכבן פשיטא א"ר יהודה אמר רב לא נצרכה אלא לקוצו של יוד והטעם אומרים הפוסקים משום אם יתקן הקוצו של יוד אח"כ יהיה הכתב שלא כסדרן ואם אמת הדבר שאפילו הפרשיות מעכבות היה לו לתנא להשמיענו יותר חדוש אפילו נכתבו הפרשיות כדונן כ"א שלא כסדרן הוא פסול אלא ודאי הגמרא שלנו אינו סובר זה ועוד הרי גבי מוזהה מביא הרמב"ם וש"ע אם הקדים פרשה לפרשה שהוא פסול והטעם משום שלא כסדרן וגבי תפילין אינו מביא וטעמא רבא אית ביה בשלמא גבי מוזהה דכותבים שני הפרשיות בקלף אחד ואם לאו הוא פסול א"א אם החליף הפרשיות פסול אבל גבי תפילין של ראש פשיטא שהוא כשר הואיל וכל פרשה נכתבת בפני עצמה ואפילו של יד הואיל ובדיעבד הוא כשר מחמת זה

אין לפוסלו ועכ"פ הרמב"ם והש"ע אם היו מביאים גבי תפילין היינו יכולים לומר מזווה נלמוד מק"ו אבל עכשו שמביאין אצל מזווה משמע גבי תפילין הוא כשר וזה פשוט וא"כ השתא דאתינן להכא שהדבר הוא במחלוקת שנויה אומר אני בנדר' שהתפילין נכתבו כסדר ואח"כ רוצים ליתן בתוך הבתים גם כסדר אלא מחמת שנתערבו פרשיות ויש חשש ספק אפשר דליכא מאן דאוסר ותשובת עבודת הגרשוני בקשתי ולא מצאתי פה בעה"ז מליוורנ"ו אייחד לו הרבור ובקשתי החזירני בתשובה שלימה וליעיין מר במילי כי ת"ל אני סובר אם יעיין מר יהיה לו לנחת וחלילה לי לפסוק למעשה כי אם כל מה שכתבתי לעורר לבבו הטהור וממילא רווחא שמעתתא ואל למושעות יציילנו משגיאות ויראנו מתורתו נפלאות כה דבר אוהבו מלב ונפש הרוש שלומו מדוכא ומעונה יעקב ירושלמי ווילנא אלף עולות יעלה שלומו בשכבו ובקומו שלום הגביר המפורסם עשה חסד לאלפים כמר אברהם לוצאטו נרו ע"ש אחיו מה טוב ומה נעים כמ"ה דוד לוצאטו עם כל בני ביתם שלום וישר. שלוחי דרחמנא רבני חברון דורשים בשלומם.

ליל ג' י"ב כסלו התפ"ה פ"ורנ"צא. לנכרא רבא בהוויות דאב"י ורבא גולתא דדהבא הרב הגדול מהר"ר יצחק נרו ע"ש נירו ביתו הרבנית ובניו בכלל וגם מעלת אחיו נרו.

אחד"ש בהיות למחר בהשכמה נשים לדרך פעמינו לליוורנ"ו ומחמת אישון לילה ואפילה לא אוכל ליישר הטובה ובע"ה אייחד הרבור ואעשה מדור לפי כבודו מליוורנ"ו והן עתה באתי במטי מניה ברחמי נפישין ראה גם ראה לשלוח הספרים שיש תחת ידו לבא לירדנו בלי אחרונת הדרך ובפרט הספר שלי שהוצאתי עליו יותר מחמשה אונגרי"ם למען ה' דבר ידבר על לב אוהבנו אוהב התורה ולוכדיה עושה חסד לאלפים הגביר המפורסם כמר אברהם לוצאטו נרו ועוצו עצה ביניכם וטובים השנים ועצת ה' היא תקום איך ומה יגיעו לירדנו בלי שופ"ר ובענין השאלה עיין מר בתשובת באר עשק סי' י"ג ועוד יש לי בענין הזמנה כזה וכוה וכבר מלתי אמורה בעה"ז אכתוב מליוורנ"ו אמנם עד עת בוא דברו הטוב ואענודם עטרה לראשי ונא לדרוש בשלום הגביר הנזכר לטובה כה דברי אוהבו מלב ונפש תמיד תהלתו בפי יעקב ווילנא ירושלמי להבחור נחמד ונעים תמים ונעים כמר ברוך נר"ו. גם אנתנו צעירי הצאן מחוינא קידה ומחוקנא טיבותא על נועם אמרותיו ברור מללו אלקטא אחרי הקוצרים ולא אעלה ארוכה כי תלאות הק"ק הזה סבבנו ככסלא לאוגיאי והן גרמו כי לא יחדנו הדבר למעכ"ת עד עתה בע"ה בעיר ליוורנ"ו אספר למעכ"ת מכל העובר הספרים ששלחו לידו מעיר מנטובה יפליא חסדו לעשות כאמור לעיל שגיע לירדנו לעיר לורנ"ו ולצדקה רבה תחשב לו למעלת אחיו ה"י ונטעי נעמנים הבנים בניו ה"י והרבנית נות צדקו ה"י שלומם יסגא לעד ושלום אדוני ישגא לעד כנפש הרמה וכנפש נאמני אהבתו הדרושים שלומו הנושקים ידיו נקלה ועבר לו הצעיר דוד מלמד. הצעיר ישראל הכהן. אל האחד מאיר ונעלה הדבר מאד אדוני וגבירי להשתחוות לפניו כמהר"ר יצחק לאמפרונטי נרו פירארא.

יום הששי חמישי מימי חנוכה ערב ר"ח שבת התפ"ה פירארא.

לרבא דעמיה מדברנא דאומתיה כוין פתיחן ליה בעילתיה זקן זה שקנה חכמה צמתו כארו הרמה יחיד בנגעים יחיד באהלות מעולה בכמה מעלות טובות הרב הגדול והכולל ידיו בכל חכם עדיף מנביא ומדרדע וכלכל כמהר"ר יעקב ווילנא שליחא דירושלים לא ידע שכול וברכהו אל שדי בשדה ובתום לבב מרוב כל. לשמוע בקול מעכ"ת אשר

אשר צונונו לשוב תשובה שלימה לפני רום כסא כבודו על דבר התפילין אמרתי הנני לעשות ככל מצותיו לא עברתי ממצותיו ולא שכחתי ידעתי גם אני ידעתי רבי ומורי כי אין בי דעת לשאול וכל שכן להשאל אבל מה אעשה כי אם אין הדין כך השעה צריכה לכך להשיב מפני היראה וגם מפני הכבוד ובתחילה חשבתי למשפט שלא להשיב יען וביען הראה לי אדוני ראיתו ראיותיו לסתור את פסקי באמרו הלכתא כוותיך ולא מטעמיך וא"כ במאי קמפלגו יאמרו אנשי ומאי בינייהו, אבל בראותי כי איכא בינינו טובא לענין דינא למען לא יחשב כמודה לדבריו לא יכולתי להתאפק מלהעלות על ספר שנים שלשה גרנריו ראיות לקיים את שמועתי והוראתי הראשונה בכל מכל כל ועתה יקרא בתורת ה' ויאמר לי אם שגיתי ויורני ויאמר לי על מה אדני תשובתו הראשונה הטבעו ומעיד אני עלי שמים וארץ כי אם יגיד לי במה נכשלתי בדבר הלכה אהפוך את פסקי מלמעלה למטה ואתנה אותו לאבי אליצור או לבית אביחיל למען לא יראה החוצה ויהיה שם לעולם טמון במסתרים. קוה קויתי באלקי השמים כי בשעה הזאת כבר הגיעו לידו הכתבים וגם התקונים ליד הרבנים השלמים שלוחי חברון טוב"א אענדם עשרות לראשי באמור להם שלום שלום לרחוק ולקרוב כן דבר הצעיר עבדו נאמן ביתו וקיים במאמרו יצחק בכמהר"ר שמואל לאמפרונטי סטמבולי גם הבחור בחיר ה' כמ' ברוך אומר למר בכל לבו שלום רב ליד כמהר"ר יעקב ווילנא שליח ירושלם לליוורנו.

תשובת על קושיות כמהר"ר ווילנא נר"ו.

בעל דרכי נועם ישיב אמריו על דרך נכון ויאמר הזומנה בגופא דקדושה חשובה מלתא היינו לבלתי הוציאה לחולין אבל להוציאה לקדושה אחריתי קלה ממנו יהיה מותר ודיקא נמי דאמר נ"י בפרק נגמר הדין דף רפ"ה ע"א ועבוד הקלף עצמו אי עבדינן לשמה אסור להשתמש בהם חול בהך הזמנה גרודתא והש"ע א"ח סי' מ"ב סעיף ג' בהגה מעובד לשם תפילין אסור לכתוב עליו דברי חול כי הזמנה כי האי גוונא לגוף הזמנה הקדושה היא עכ"ל וא"כ דוקא דברי חול אסור לכתוב עליו אבל קדש אחר אפילו קל ממנו ודכותה מצינו בקלף מעובד לשם ספר תורה דמותר לכתוב עליו תפילין אע"ג דס"ת חמירא קדושתו מקדושת תפילין דהא תשמיש המטה אסור בחדר שיש בו ס"ת וצריך להוציאו אם יש לו מקום אחר או לעשות לפניו מחיצה אם אין לו אבל בתפילין מותר אם הם כלי בתוך כלי ועכ"ז קלף הנעבד לשם ס"ת מותר לכתוב עליו תפילין לכתחילה כנראה ברור בש"ע א"ח סי' ל"ב סעיף ח' ואין חולק עליו וזה אני אומר אפילו למ"ד דעבוד היא הזמנה לגוף הקדושה וחשיבא מלתא אע"ג דיש חולקים על זה כנראה בהגהות מהר"ר גא"ל על ש"ע א"ח סי' מ"ב ס"ק ב' וממנהג הסופרים שאינם נזהרים מזה ואינם גנוזים השוירים ע"ש והר"ן בחדושו במסכת סוכה הובאו דבריו בהגהת תומת ישירים ותקוני ד"ל ויקי"ז בגטין דף תקע"ז ע"א כתב וז"ל כיון דבפרק נגמר הדין מוקמינן מאן דבעי עבוד לשמה כאביי דאמר הזמנה מלתא ואנן קיימא לן כרבא דאמר הזמנה לאו מלתא היא היכי בעינן עבוד לשמה ס"ת ותפילין דאביי הוא דאמר התם הכי כי היכי דלא ליקשי ליה אבל רבא אמר לך דנהי דהזמנה לאו מלתא היא אפילו הכי בעינן עבוד לשמה לפי שבשעת העבוד הוא מתחיל בעשיית המצוה עכ"ל ונפקא לן מלשונו זה דאע"ג דנעבדו לשמן לא חשבינן להו ולא מירי הואיל דהזמנה לאו מלתא היא אלא דבעינן לשמה למצוה מן המובהר ובדיעבד אם נכתבו על עור שלא נעבדו לשמן יהיה כשר כיון דקיימא לן כרבא וכמו שכתב הרמב"ן בפ"ק דסוכה במלחמת ה' דף של"ז ע"א בשם רבנו האי ז"ל והכל מודים דעבוד

דעבוד לשמה מצוה מן המובחר אע"ג דאית ביה פלוגתא וכלהו רבנן לא עבדי תפילין אלא מן הקלף מעובד לשמו ובספר תורה יש מקולין בה ולעולם מעובד לשמו עדיף ומר בר רב משה היה מכשיר אינו מעובד לשמו ולא היו מודים לו בני דורו ובמקום הדחק כדאי הוא מר בר רב משה לסמוך עליו. ומ"ש מעכ"ת דבנדיד שכבר נכתבו תפילין כ"ע מודו וכו' הלא הרמב"ן עצמו שציין כבוד תורתו כתב וז"ל אלא שמע מינה לפי שאינם צריכין עבוד וכתובה לשמה הן נקחין מכל אדם ע"כ א"כ אפילו נכתבו תפילין כל שלא הנהו על ראש אדם לא חשיב אלא הזמנה לבד הואיל ואינן צריכין לשמן. ואל יאמר המלך כן שאחד משני זוגות התפילין הם חולין גמורים דמ"מ קדושה איכא בכל חד מנייהו אפילו על דרך הפשט דהא השמות שבהם נכתבו לשם קדושה והטור שכתב בס"י ל"ד שאחד מהם חול לאו חול גמור קאמר דהא חוינן דברי שא כתב פסולין וטובא איכא (כידוע לביד) בין לשון פסול ללשון חול דהפסול צריך גניזה והחול מותר לעשות בו מה שירצה והלילה הלילה להאמין כי הטור יסבור שיותר לעשות בהם מה שירצה דא"כ קשיא מדרידה אדרידה למה פתח בלשון פסולים וסיים בלשון חול אלא על כרחין הוא כדכתיבנא דלאו חול גמור קאמר ובתריה גרירי הב"י והש"ע לומר דאחד מהם חול וצריך לומר דכותיה סברי דהוא היה לראש לכולם וממנו ומאתו יצאו הדברים ראשונה והם העתיקו ממנו ולא שייך כאן מעלין בקדש ולא מורידין דאין כאן עדין קדושת תפילין אלא הזמנה לבדה ומטעם זה עצמו מותר לעשות מתפילה של ראש תפילה של יד ואם בעל דרכי נועם בטא בשפתיו לשון חול גמור ע"כ אשגרת לשון הוא ומורה גם הוא יורה שאינן חול גמור מהטעמים שכתבתי וראיתי דברי הבאר עשק בתשובה י"ג שהביא דברי הנ"י בס"פ נגמר הדין ונטה לדבריו שאסור לכתוב על עור מזומן לתפילין או לס"ת דברי חול מטעמא דהזמנה לגוף הקדושה כה"ג מלתא היא והנני מודה לו דלמאן דאמר הזמנה כה"ג מלתא היא דלכתוב עליו דברי חול דוקא קדושה אבל אסור קדושה קלה למנה מותר לכתוב עליו ודיוקא דקרשים אתי שפיר דהו כאורג בגד למת דוקא ולבני הוו כטווי לאורג ואין לדמותם זה לזה דהקרשים כיון שהיו משופים לקדושת משכן לא חסרו מעשה אומן להקימם להיות ראויים להיות חומה כי אם להכניס יתדותיהם באדנים והבריחים במטבעות והמטבעות אין קדש לקדש דמעשה הדיוט הם אבל האבנים אפילו אחרי הפסלם מן ההר או השרפן בכבשן לשם קדושה חסרו מעשה אומן להיות ראויים להיות חומה היינו לחברן אחד לאחד וזו ע"ג זו בסיד או בטיט וכיוצא והיינו דקאמר רש"י ז"ל דמחוסרים בנין וכטווי לאורג דאמו ונותן לקרשים שם גוף הקדושה ולא תשמישי הקדושה משום שנעשו מחיצות להיכל ואסור לזר להכנס בתוך חללן ועובי החומה כלפנים וקדושתן מדאורייתא דקרא כתיב ב' פקודי ומשחת את המשכן ואת כל אשר בו ואת כל כליו והיה קדש מה שאין כן בליבני דבה"כ דקדושתן מדבריהם כאשר כתב הר"ן דמגילה פ"ג דף שס"ו ע"א ז"ל לפיכך נראה לי דבית הכנסת ודכוותיה כיון שעיקרו עשוי לומר בו דבר שבקדושה הטילו בו חכמים קדושה מדבריהם וכו' עכ"ל וזוה מסולקות הקושיות שתיים שהקשה מרן על הדרכי נועם והכריחו לבזה ד"ג לפרש בתפילין שזכו להנתן שכתב הרדב"ז ר"ל דוקא שזכו להנתן על כל אדם ולא שזכו להנתן בבתים ובסדר פרשיות למען ידמו מכל וכל לנתינת הקרשים במשכן דמה נתינת הקרשים דאיירינן בהו דאסור להחליף דוקא כשנעשה בהם סוף המעשה והוא נתינתם סביב המשכן אף נתינת התפילין דאיירינן בה איירי דנעשה בהם סוף המעשה והוא עשיית המצוה דהיא הנחה על הראש ועל הזרוע או אסור להחליף ולא

כן הוא כשהונחו בבתים ולא הונחו על הראש שלא נעשה בהם מצותו
 דלא הוו דומיא דקרשים ועל אשר בקש להסתייע מעכ"ת ולהאיר עינינו
 במאורות האר"י ולה"ה כבר כתבנו למעלה למדי כפי הפשט והדין
 ובאגרת הראשונה הבאתי תשובת הרמ"ע ז"ל דגם הוא סובר דשניהם
 קדש כאשר יראה וימצא שם וכתב עוד דאת"ל דחד מנייהו חול הא
 עושה תמורה וכשנותן תמורתן מותר להוציאן לחולין והלילה לומר שרוצה
 לומר חול גמור וכאשר כתבתי למעלה אבל על הכלל שפסק מכת"ר
 יש לי להשיב כתב בלשונו הטהור שבמקום שהפוסקים מסופקים ומצד
 הספק הם מחמירים ויש לבעלי הקבלה ראיות ואין אנהנו מביאים ראיה
 מבעלי הקבלה אלא ההכרעה למה לא נשמע לדבריהם כי האי לאו מילף
 הוא אלא גלוי מלתא בעלמא הוא וכו' עכ"ל אחרי דרישת המחילה
 ממכת"ר נראה דזה דוקא בדבר שלא נמצא כלל ועיקר בפוסקים אבל
 דבר שנמצא במחלוקת הפוסקים כבר הציגו לפנינו רבותינו ז"ל כלליהם
 רשב"א ס"י רכ"ג מהר"ק שורש מ"א פ"ד צ"ו ועיין שיע"ה מ"י כ"ה
 סעיף ב' בהגה ומאירת עינים שם ושפתי כהן שהאריך בכמה פרטי דינים
 על כל אחד ואחד מדינים ההם ונלאתי להביא דבריו הלא בספרתו ואם
 כן אין לנו להביא לא ראיה ולא גלוי מלתא מן המקובלים כאשר כתב
 רדב"ז ה"א ס"י ל"ו ע"ט ופ"י מקום שתמצא הקבלה חולקת עם הגמרא
 אם הוא הומרא אני נוהג אותו וכל זה לרווחא דמלתא דהא בנדיד לא
 צרכינן להכי דכל אפי"א שווין פסקני דיוקני ובעלי קבלה להתיר כאשר
 כתבתי הא דכתב מעכ"ת על כתיבת הפרשיות שלא כסדרן שאפשר
 דאליבא דכ"ע כשר תמיהא לי טובא דהאי תניא דמבילתא הובאה בטור
 וב"י בהדיא בא"ח ס"י ל"ד וב"ד ס"י רפ"ה דפסקן בתרויהו כותיה ואי
 אישתמיטתיה הש"ע לא איכפת לן ולא מידי כיון שהובאה בב"י אבל
 לא אישתמיטתיה הרמ"א בהגהותיו לסעיף א' ס"י ל"ב וגם הרמב"ם
 השוה התפילין למוזזה בענין הכתיבה בפ"א מה' תפילין וכמו שבמוזזה
 צריך לכתוב הפרשיות כסדרן הדין כן על התפילין וכבר מצאנו בפ"ג
 פסקא ו' שכתב ז"ל תפילה ובתורה ובתשובה הביאה הבי"ט פ"ג מה' תפילין
 ארוך כס"ת על סדרן בתורה ובתשובה הביאה הבי"ט פ"ג מה' תפילין
 מצאנו ראינו דבעי כתובין כסדרן בתורה שכתב וז"ל ומעשה רב שבני
 ארץ ישראל כולם זהירים במצוה זו ובסדר התורה כתבו איש מפי
 איש ולדברי הכל תפילה של יד סדר פרשיותיה על סדר התורה ודין
 הוא שתהא כתיבת שתיהן שוה שהרי לר"י טולה עור על של ראש
 ומנחה על ידו ש"מ סדר אחד לשניהן ע"כ ואם יאמר האומר איברא
 דמהא שמעינן דצריכין לכתוב כסדרן אבל אם לא כתבם כסדרן שיהיו
 פסולים לא שמעינן הלא הדברים באים מק"ו אם המוזה שקדושתה
 קלה מקדושת התפילין דקלף המעובד למוזה פסול לתפילין וכדכתב
 הש"ע א"ח ס"י ל"ב סעיף ה' ואינו צריך עבוד לשמה כדכתב הרמב"ם
 פרק א' מה' תפילין פסקא י"א צריכה להכתב כסדרה בתורה
 תפילין שקדושתן חמורה לא כל שכן אבל לא תיתי ס"ת מק"ו דמוזה
 ותפילין להצריכו כסדרו בדיעבד דהא אפילו לכתחילה לא בעינן בו
 כתיבה כסדרה ומ"ש מכת"ר שמעמא רבא איכא הכא שהמוזה כותבים
 שתי הפרשיות בקלף אחד וכו' הלא כל עצמה של תפילה של יד נכתבת
 ביד א' וגם תפילה של ראש כשרה אם עשאה בקלף אחד כמ"ש הש"ע ס"י
 ל"ב סעיף מ"ז ואין זה רבותא אצל המוזה כיון שגם התפילין נוכל
 לעשותן כמותן ואם ישיבני דתפילין נכתבין שלא כסדרן כיון שנכתבין
 דפין דפין הלא גם המוזה שעשאה דפין דפין כשרה לדעת התוספות
 והרא"ש הביאם הב"י ב"ד ומי הוא המונע ממנו לכתוב הדף אחרון של
 פרשת

פרשת והיה אם שמוע קודם לפרשת שמע אלא תרווייהו שוין אהרדי והשיע והרמב"ם בה' תפילין לא כתבו דין כסדרן בתפילין דסמכו על מ"ש בהלכות מזוזה דאתא מק"ו ועל הריף אין בירי להשיב את אני דבר יען לא הביא פסול שנוי סדר הפרשיות לא בתפילין ולא במזוזה ויתכן על זה לומר דלא ס"ל האי דינא אפילו במזוזה דכל הפוסקים הביאוהו הלא טוב לנו לומר דאישתמישתיה לתרווייהו מלאפשי במחלוקת ולומר דלא ס"ל לחד מנייהו כיון שהשוה את מדותיו בשניהם ואם השיע והרמב"ם היו מביאים הדין הזה בתפילין ולא במזוזה לא היינו יכולים לדנו מק"ו דהוה אמינא דוקא בתפילין דקדושתיהו חמירא מקדושת מזוזה צריך לכתוב כסדרן ואם לאו פסול אבל מזוזה דלא קדישא כולי האי אימא לא לכך הביאוהו במזוזה כדי שנלמוד ממנה לתפילין, ולא יכולתי להתאפק מלשפוך שיחי לפני מעב"ת על מ"ש אמר רב יהודה אמר רב לא נצרכה אלא לקוצו של יוד והמעם וכו' ואם אמת וכו' הו"ל להתנא להשמיענו יותר חדוש אפילו נכתבו הפרשיות כדנין ב"א שלא כסדרן הוא פסול ע"כ אחרי בקשת המחילה נראה דמיניה וביה לישריה אב"א ביה נרגא חרא דלא ראיתי לאחד מן המפרשים שפירשו דפסול מחמת חסרון קוצו של יוד הוא מטעם שלא כסדרן אלא היינו טעמא מפני שהם חסרים ליעיין מר במולי דרש"י ונ"י ריש הלכות מזוזה דף ע"ו ע"א ונ"י ריש הלכות תפילין דף ע"ה ע"א ועוד אפילו אתניהו המפרשים הכי נוכל לרון ק"ו אם לקוצו של יוד שאינה אות שלימה אמרינן כשנכתבה שלא כסדרה דפוסלת פרשה כולה שלימה לא כל שכן, וכ"ש שחידוש יותר גדול בא להשמיענו בקוצו של יוד לפי דעת הסוברים שרוצה לומר לחוד השמאלי שאינו אלא תקון בעלמא ולא גוף האות בעצמה. א"כ בהא סלקינן ובהא נחתנין דלדעת הטור וב"י ורמ"א וגם הרמב"ם ושיע נלוו עמהם כאשר כתבנו תפילין שלא כסדרן פסולים וא"כ גם בנתערבו שתיים או שלש זוגות תפילין ולא ידעינן הי מנייהו של זוג זה ושל זוג אחר אין עוד תקנה לצרפן יחד ואפילו יהיה הרבר מחלוקת פוסקים ויהא מוטל בספק כדסבירא ליה למעב"ת אין לנו לצרפן כדי שלא נכניס עצמנו בספק עשיית המצוה דאורייתא דאליבא דמאן דס"ל הכי לא יצא ידי חובתו וכל ברכותיו שעשה עליהן לבטלה נינהו והוי כקרקפתא דלא מנה תפילין ח"ו. ראיתי בסמ"ק בריש ס"י תפילין דפוס שלי דף נ"ה ע"ב בהג"ה ז"ל ובשל ראש שהם בדי' קלפים שמעתי קבלה מפי מורי רבי יחיאל דאין לחוש בסדר כתיבתן ואין אנו חוששין לקבלתן כיון שאין מסכימים עמו הפוסקים. יום ב' מ"ז טבת ליורנו לפ"ק אבוא אל מקדש.

תשובת הר"י ווילנא. נר ישראל פטיש החזק עמוד הימיני הרב הגדול מוהר"ר יצחק לאמפרונטי יצ"ו.

אחד"ש דברי קדשו כתוב לאמר קבלתי ובאתי להשיב מפני היראה את ה' אלקיך תירא ומפני הכבוד על ראשון ראשון והנה כעת אין בידי ספרים אמנם מה שרשום בזכרונני והוא בתכלית הקצור כי סמכתי על המעיין בתחילה אומר אני אדוני אחו החבל בתרין ראשים גבי קלף המעובר וכו' אסור להשתמש בהן חול פירש מר חול גמור ומה שני זוגות של תפילין אחד מהם חול פירש מעב"ת לאו חול גמור ומה ראית ואנן אפכא תנן גבי קלף המעובר כתב בעל עבודת הגרשוני ס"י ל"ה לאו דוקא חול (אף שאיני מודה לו בנזף הדין כי אישתמישתיה מניה הדין מה שהביא מעב"ת א"ח ס"י ל"ב באין חולק) מכל מקום מוציא לשון חול מן הפשט ואומר לאו דוקא ובתשובה זו אומר והנה באמת ממשמעות הלשון משמע דוקא

דוקא החולין הוא דאסור להוציאו משמע לשון חולין חול גמור וגבי שני זוגות של תפילין כתב הרמ"ע מפאנו מתחילה שאינו חול גמור כי קדושת השמות להיכן הלכה ואח"כ חזר בו מכה שהרא"ש כותב שהם חול גמור ואין לומר נקשה קושיא זו על בעל עבודת הגרשוני הלא גבי שני זוגות משמע חול הוא חול גמור יש לומר דלא דמי בשלמא בעל עבודת הגרשוני אינו עוקר שם חול מפשטא ואומר חול והוא הדין קדושה קלה אבל מעב"ת רוצה לעקור שם חול לגמרי ונותן לחול שם קדושה קלה וזה אינו כמי"ש בשם הרב הרמ"ע מפאנו. ומה שרוצה מעב"ת להביא ראיה מהטור שפתה בפסולין וסוים בחול אפכא מסתברא בשלמא אי אמרינן חול גמור אי"כ לא יש נ"מ לענין דינא והטור העתיק לשון הרא"ש והרא"ש פעם אחת כתב לשון פסול ופעם אחת כתב לשון חול אבל אם נימא כמי"ש מעב"ת חלילה לנו לומר חול גמור אי"כ הם תרתי דסתרי אהררי במקום אחד משמע שהם פסולים לגמרי ובמקום אחר משמע שיש להם דין קדושה קלה אלא ודאי לשון חול לגמרי משמע. ומה שרצה לסתור על מה שכתבתי אף שהרמב"ן חולק אינו אלא כל זמן שלא נכתב ומעב"ת מביא ראיה מלשון הרמב"ן לפי שאינה צריכה עבוד וכתובה לשמה משמע אפילו נכתבו התפילין זהו לפי ס"ד של הרמב"ן שאינו צריך עבוד וכתובה לשמה אבל לפי האמת למצוה מן המובחר אם עבדן לשמה והתחילו לכתוב פשיטא שמורה הרמב"ן שאסור להוציא לחולין. ומי"ש החלוק בקרשים שאינו חסר כי אם מעשה הדיוט במחילה מכבודו הלא פרש"י בפי פקודי ויביאו את המשכן וכו' לא היה יכולת לשום אדם לזקוף הקרשים מחמת כובדן זולת משה וכי יש מהוסר מעשה יותר מזה. וגם החלוק בין דאורייתא לדרבנן תמהני על פה קדוש יאמר זה הלא לשון הנגמרא טווי לאריגה מי איכא למ"ד והמ"ד אם אבוי ורבא ומחלוקת שלהם מן התורה הלא כל חד יליף מקראי. ומ"ש לי מעב"ת בענין ההפרש בין הפוסקים ובעלי הקבלה תמהני למה לא דקדק מעב"ת בדבר אני כתבתי במקום שבעלי הפוסקים מסופקים בדבר אחד ובעלי הקבלה נתברר להם הדבר למה לא נשמע לבעלי הקבלה ובפרט מחלוקת של רש"י ור"ת הרא"ש ובע"ת מסופקים ובאו המקובלים ואמרו ששניהם אמת למה לא נלך אחריהם וכל כי האי מלתא לימרו על שמי ועוד ראיתי בדברי אדוני אהבת בעל דרכי נועם קלקל את השורה ותולה בי בוקי סרוקי וז"ל דמר הא דכתב מעב"ת על כתיבת הפרשיות שלא כסדרן אליבא דבי"ע כשר ומרבה להקשות והדין עמו אמנם מעולם לא יצא מפי דבר זה ובאמת בראותי הדבר הזה נבהלתי מראות מחריש ומשתאה ואמרתי אין זה כי אם אהבת הדרכי נועם המקלקלת השורה ולא עיין מר בדברי הלא בפירוש כתבתי בדבר שהפרשיות נכתבו כסדרן שנים או שלשה זוגות ונתערבו הפרשיות אמרתי אפשר אליבא דבי"ע כשרים כי הלא הפרשיות נכתבו כסדרן ובתוך התפילין נתונים בסדר זולת הספק אפשר שנקח מהפרשיות של שמע והיה אם שמוע שנכתבו יותר באחור משני פרשיות אחרונות ונתנם אותם עכשו בתוך התפילין קודם לשתי הפרשיות שנכתבו קודם מאן לימא לן שהם פסולים אפילו בעל עבודת הגרשוני לא קאמר בתשובה ס"ה אלא שיש ספק אם נכתבו כסדרן אבל אם ידוע לנו שנכתבו כסדרן כל התפילין ונקח מכאן איזה פרשיות ומכאן איזה פרשיות אף שאין אנו יודעים איזה מהם מן התפילין נכתב קודם אפשר מהם כשרים ע"כ במטו מניה אם כתב אדוני משמי זה הדבר סמי משם ע"כ כל הדברים שכתבתי במכתבי הראשון שרירין וקיימין ובשמים עדי כי גם אני אוהב של בעל דרכי נועם אבל מה אעשה אני אוהב את האמת יותר ובאמת רציתי להביא ראיה לבעל דרכי נועם מהרמב"ם פ"א מה' תפילה וכן אם גבו מעות וכו' אין משנן אותה וכו' וכתב הבי"מ כתב הרמ"ך תימא אמאי אין משנן הרמים הא טווי לאריגה ליכא למ"ד וכו'

וצ"ע הרי לפניך שמצינו בהרמב"ם וכן פסק הטור א"ח סי' קנ"ג והש"ע דין זה משמע אפילו בטווייה לאריגה אסור לשנות אמנם עיין בכ"ח סי' קנ"ג שמיישב בטוב מעם ורעת ועוד תימא גדולה על אלו גדולי הדור שלשה המה נפלאים מהם מ"ש התוספות בסנהדרין דף מ"ח ע"א ד"ה מותר המת ליורשיו תימא אי בנכו מעות טווי לאריגה מי איכא למ"ד וז"ל מעות עדיפא מטווי לאריגה וכו' והרמב"ם בנכו מעות איירי וצ"ע רב ובזה תתענג על רוב שלום כ"ד אהבו מלב ונפש יעקב ווילנא ירושלמי. ידועא ליהוי מר כי עדיין לא קבלנו הספרים נא להודיענו ע"י מי שלחם רב שלום אל הגביר המרום כמהר"א לוצאמי.

תשובה לקשיית הר"י ווילנא.

פאר הדור באר הגולה הרב הכולל מהר"ר יעקב ווילנא ירושלמי לליורנו. **אחדש"ן** ראה ראיתי את תשובת מעכ"ת השניה ונראה לי כי מעכ"ת לא הכין להטות אזנו לשמוע ולהבין את דברי על בוריים ולכן הקשה עלי לאמר שאחותי החבל בשני ראשים בפרשי חול הכתוב גבי קלף מעובר לשמו חול גמור וגבי שני זוגות של תפילין לאו חול דוקא, וכי לא ראה מר ההכרח המביא אותנו לפרש כן כי מפני שמצאנו בטור המביא לשון הרא"ש פעם אחת בלשון פסול ופעם אחת בלשון חול וא"כ צריכים אנו לפרש דבריו למעליותא דהיינו פסול למצוה דבאמת בפסול נשארה עדיין קדושה ומטעמי נגזרים, ואם נפרש חול גמור אפילו גניזה לא צריכי וקשיא מדירה אדיריה. ואני תוקע עצמי לפרש דבכל מקום חול רוצה לומר קדושה קלה אבל בענין זה דוקא אני מפרש כן למען ליהוי כמו הפסול שכתב לעיל מניה ולא ליהוי תרתי דסתרן אהרדי. אבל בקלף מעובר לשמו לא שייך האי טעמא א"כ חול גמור הוא. ובעל עבודת הגרשוני בתשו' ס"ה שמביאו מעכ"ת ואינו מודה לו בגוף הדין למה נסתייע ממנו במה שהוציא לשון חול הכתוב גבי קלף המעובר לשמו מפשטיה למען לא יהיה חול גמור אחר שדבריו לפי סברתנו וסברתיה דמר אינם אליבא דהלכתא א"כ הוי סיוע ומסייע שאין בו ממשו' והא דכתב מר דחור בו הרמ"ע מכה דברי הרא"ש מי לא ידע בכל אלה וחורתו היתה משום דאיירי בעתיקי שניתנו על ראש אדם בסדר אחד והוי מעשה ולא הומנה לבר וא"כ אין לשנותם לסדר אחר אבל אם יהיו חדתי דלא הונחו על אדם מעולם מי חור בו י' אה"ע דבחדתי מתיר הרמ"ע להחליף גם לפי סברת הרא"ש וכסברת בעל דרכי נועם. ולדידי לא איכפת לי להקשות לבעל עבודת הגרשוני כדכתב מר מתרי טעמי חדא דמ"ש הוא דחול הכתוב גבי קלף מעובר לשמו לאו דוקא הוא דלא כהלכתא וכאשר אמר גם מר בתשובתו ועוד דאינו מפרש חול הכתוב גבי שני זוגות של תפילין חול גמור. ליעיין מר במילי דהרמב"ם עצמו דהכתובה אינה מקדשת הקלף אלא קדושתו עומדת כל זמן שהכתובה בו קיימת אבל אם פרהה הכתיבה פרוחה גם כן קדושת הקלף דכתב ז"ל אויל הכתב אויל אם לקדושתיהו עכ"ל אלמא אע"ג שנכתב עליו אם אין עוד כתב אין עוד קדושה. ומה שכתב מר דמשום שלא היה יכולת בשום אדם לזקוף קרשי המושכן מחמת כובדן זולת משה וכי יש מחוסר מעשה יותר מזה וכו' עכ"ל תימא בתחילה איך מביא מר ראיה ממעשה נסים ולמה לא ראה מה שבדקדוק כתבתי דלא חסרו מעשה אומן ולא אמרתי דחסרו מעשה סתם ואין לומר דמשום דאין יכולת ביד שום אדם להקימן מחמת כובדן לחשוב מחוסר מעשה אומן דהא מלאכת סבלים וכתפים היא ולא מלאכת אומנים ובפעם ראשונה דוקא רצה הקב"ה לזכות את משה בהקמתן כיון שלא עשה עידין מלאכה אחרת במשכן כאשר יובן מדברי רש"י ומשפטי הכתובים דבשאר פעמים הקימו אותן הלויים ולא משה מעצמו. אני לא חלקתי בין קדושה

קדושה דאורייתא לקדושה דרבנן כדסבר מעב"ת אלא הוכחתי בקושמא דהקדשים הם גוף הקדושה כיון דכתיבא קדושתן כהריא דאורייתא אבל ליבני דבית הכנסת דקדושתו מדבריהם כאשר כתב הר"ן לא השיבי גוף קדושה אלא תשמישי קדושה. ובענין ההפרש בין בעלי קבלה ופוסקים אפילו יחשבו בעלי קבלה שהוברר להם הדבר שלא הוברר אצל הפוסקים כיון דברירתם דרך קבלה ולא דרך פסק לא שמיעא לי כלומר לא סבירא לי ברירתם אלא ניקום וניזיל בתר כללי הפוסקים וכבר כתבתי דזה לרווחא דמילתא דהא בנר"ד הפוסקים והמקובלים שקולים הם כאחד ויבואו שניהם. אהבת עולם אהבתי בעל דרכי נועם ואהבת עולם אהבתי את מעב"ת עמרת ראשי להיותי מכיר וליבעל דרכי נועם לא ראיתיו מימי ולא אהבתי אלא מצד חכמתו ומעשה ידיו להתפאר ואם כן אין אהבתי מקלקלת שורת האמת ח"ו אבל לא אשליך האמת ארצה ולא תהי האמת נעדרת הנה מעב"ת רצה או חשב להוכיח שהתפילין שנתערבו פרשיותיהן מותר לצרפן יחד (ואלה הם דבריו אות באות כמוסים אצלי באגרתו ז"ל רוצה מעלתו לפסול התפילין מכח ערוב הפרשיות שנכתבו קודם וניתן להם באחרונה הנה אלה הרבירים שמעתי מפיו הקדוש בהיותי במחנה קדשו ואדוני יודע כי שמעתי הרבירים האלה מפיו הקדוש הסכמתי עמו אבל אחר הבקשות והתפושטים בפוסקים יהיה במחלוקת שניה או אפשר דאליבא דכ"ע כשר וכו' ע"כ) והואיל דבר מצוי הוא שבהצטרפן יבואו שלא כסדרן א"כ מעב"ת מכשיר כתיבת הפרשיות שלא כסדרן כי על כן לא אספי מכאן הרבירים אשר כתבתי בשמו בראשונה והספק הזה הוא כמש ספק בעל עבודת הגרשוני. ועתה אני שואל ממעב"ת שאלה קטנה ככף איש הרי שכתב סופר שני זוגות תפילין כסדרן ואח"כ לקח שתי פרשיות הראשונות של זוג שנכתב אחרון והניחן בבתים עם השתי פרשיות אחרונות של זוג שנכתב ראשון הווי בתוך התפילין פרשיות כתובות שלא כסדרן או לא. הנה עינינו רואות ולא זר דהווי שלא כסדרן. יען כי פרשת קדש ופרשת כי יביאך נכתבו אחר פרשת שמע ופרשת והיה אם שמוע והאומר להפך רוצה להכחיש המוחש ונוגה אור השמש אשר כל שומעו תצילנה שתי אזניו ואם כן גם בנר"ד שנתערבו הפרשיות ולא נדע איזו היא פרשה של זוג זה ופרשה של זוג אחר אם נצרפן יחד כאשר יעל המזלג נכנס בספק שלא כסדרן ופסולין דברבי בעל עבודת הגרשוני. והראיה דעלה על דעת מעב"ת להביא לבעל דרכי נועם מדברי הרמב"ם והש"ע מדין גבו מעות וכו' אינה ראיה כי אם לדידיה דסבירא ליה דקרשים הווי תשמישי קדושה אבל לדידי דחוי לי דהווי גוף הקדושה אין זו ראיה ויובן דין זה כרעת התוספות אשר הביא כ"ת דאמרי מעות ערפי מטווי לאריגה ותו לא מירי. כל בני ביתי במחיצתי אומרים שלום שלום למר ולתורתו וגם כמי ברוך והגבירים אחים לוצאפי עמנו כאחד כן עבד עבדו נאמן ביתו הצעיר יצחק לאמפרונטי סממבולי חותם פה פירארא יום הששי כ"ז לחדש טבת התפ"ה.

הרב הגדול כמהרר"י ווילנא הוסיף שנית ידו קודם בוא לידו תשובתי הג"ל יום ו' עשרים לחדש טבת התפ"ה ליוורנו.

לדיוזי ליה כבר בתיא שלום הרב הגדול מוהר"י לאמפרונטי נר"ו.

אחדש"ן ביום שני כתבתי באריכות תשובה על אמרתיו הטהורות ועתה באתי להוסיף להביא ראיה מהגמרא שלנו שאם נכתבו התפילין שלא כסדרן כשרים ובדוחק יהיו פסולים מדרבנן וראיה גדולה שאין עליה תשובה במשנה דמגילה אין בין ספרים לתפילין ומזוות אלא וכו' אמאי אינו חושב תפילין ומזוות צריכים כסדרן וספר תורה נכתב שלא כסדרן ועיין מר בפ"ב דמגילה

דמגילה והר"ן שגם הרמב"ם מקשה כי האי קושיא לענין חסר אות אחת ובשביל זה פוסק הרמב"ן אם חסר אות אחת פסולה ואין לומר ששני ושייר הא אין בין קתני ואין לומר דאפילו באין בין אמרינן תנא ושייר כמ"ש התוספות במרובה דא"כ על כל פנים צריך לפרש כאי שייר דהאי שייר ואין לומר חסר אות אחת דא"כ אינו מקשה הרמב"ן כלל ואין לומר דאגב גררא דשאר אין בין דנקט בההוא פרקא נקט זה נמי כמ"ש בעל הליכות עולם דא"כ אינו מקשה הרמב"ן כלל וגם הר"ן אינו מתרץ זה וגם כבר כתב הרמב"ן והרשב"א כמו שמביא בעל הליכות עולם בעל כללי הגמרא תנא ושייר הוא דוחק יותר טוב לאוקומי כחידאה מלאמר תנא ושייר ואין לומר לענין דלכתחילה שוה ס"ת לתפילין ומוזוה לכתוב כסדרן דזה לא מצינו בשום פוסק ובשום מקום שמחוייבים אנו לכתוב לכתחילה ס"ת כסדרן והרמב"ם פ"ז מה' ס"ת חשב כמה דברים הצריכים לכתחילה בס"ת ובדיעבד הוא כשר בלי תן ואינו יכול לתרץ אלא באחד משני דרכים או שהגמרא שלנו סובר אם כתבו תפילין שלא כסדרן בדיעבד כשרים או נאמר אפילו לכתחילה והגמרא שלנו חולק על המכילתא או נאמר שהמכילתא אינו פוסל כי אם מדרבנן ובאמת במכילתא אינו מביא שום פסוק לראיה אף שהש"ע מביא הטעם משום דכתיב והיו אינו אלא, אסמכתא בעלמא כי באמת צריכין אנו לוהיו לתפילין ומוזוה שאין כותבין אותן אלא בכתב אשורות וגם הרמב"ם סובר כמו הרמב"ן אם חסר אות אחד בס"ת דפסול כמ"ש בפ"א וכתב מרן כ"מ הראיה דאין בין וא"כ מוכרחים אנו לומר התירוץ היותר טוב דתפילין שלא כסדרן אינם פסולים כי אם מדרבנן על כן אדבר נגד מלכים ולא אבוש דתפילין שנכתבו כסדרן ואח"כ נתערבו דאין אסור ליקח מהפרשיות ההן לתת בתוך התפילין וא"כ ה"ל ספיקא דרבנן ולקולא הלא לפי מ"ש רש"י בחולין דף ק"ה גבי בשר וחלב הרוש הוא הואיל בכל חד באנפי נפשיה שריא וממש בנד"ד כל התפילין באנפי נפשיהו היו כשרים ומחמת ערוב פרשיות יהיו פסולין מי יכול לומר חדוש בזה וכל זה אני אומר כשנתערבו תפילין של רש"י עם תפילין של רש"י אבל לא אם נתערבו תפילין של ר"ת עם של רש"י דהתם חד מנייהו חול ונתערבו חול בקדש. גם באתי לסתור דברי הרב בעל עבודת הגרשוני מ"ש בתשובה ס"ה דחמירא מוזוה מתפילין הואיל וצריכה שרטוט במחילה מכבודו לחלוק על כל הפוסקים כמו שהביא מעכ"ת הבי"ו והש"ע בא"ח סי' ל"ב גבי עבוד דאין חולק במוזוה פסול ולא עיין בעה"ג בהרמב"ם פ"א מה' ס"ת תפילין אינן צריכין שרטוט לפי שאין מחופין ומרן נמי מביא בשם הר"ן משום דמוזוה נבדקת אחת בשבוע וא"כ בפירוש איתמר שאינו מצד החומרא שיש למוזוה שצריכה שרטוט אלא מטעמים הנזכרים ולענ"ד נראה זהו הטעם של הרמב"ם והר"ן שנותנים טעם על דבר שהוא הלכה למשה מסיני ועיניו רואות עשרה דברים הם ח"ל מסיני והרמב"ם אינו נותן שנים באחד מהם אלא הוא הדבר אשר דברנו כדי שלא יראו התלמידים ויקבעו הלכה לדורות שיש צד חומרא במוזוה יותר מתפילין לכך כותבים הרמב"ן והר"ן שאין זה מצד חומר מוזוה כי אם מן הטעמים הנזכרים במטו מניה דמר אל ישליך אחרי גוו את הדברים וישם דעתו עליהם כי שמים וארץ יעידו שכל מ"ש היה לש"ש ואם יורנו מעכ"ת באיזה דברים שמעתי אזי אקרא לנפשי הררני ובזה יתענג מר על רוב שלום כ"ד אהובו הרוש שלומו וטובתו כל הימים יעקב ויילנא ירושלמי סמוך לשבת קדש.

תפילין דיני סדר פרשיותיהן. עיין תפילין וברכתם. תפילין כסדרן.
תפילין שני זוגות.

תפילין דיני צורת פרשיותיהם. עיין מהרר"ם פאדובה סי' ע"ז. מהרש"ל סי' ל"ז ובסמוך. מהרר"ם איסרלס כ"ה.

תפילין החייבים בהם והפטורים מהם. ש"ע א"ח סי' ל"ה. מצאתי כתוב בשם מהר"ם איסרלס סי' קכ"ב דמי שאין לו יד שמאל פטור מן התפילין. ועיין תשובת חוות יאיר סי' קס"ז דתלוי הדבר באופן הקטיעה (בגידם בידו שמאלו) עד היכן הגיעה וביאר סוגיית הגמרא דבעינן קרא כדכתיב. ועיין בית יעקב קמ"ט ומה שהשיג על הבי"ח והאחרונים. תפילין מקום.

תפילין המוצאם אם מושלכים בגניזה בלא רצועות ופתוחים יש לחוש שיש להם פיסול נסתר אבל אם מצאם דרך הגנה בכיסן ליכא למיחש. הלק"ט ח"ב תשובה קס"ו. תפילין מושלכים.

תפילין המוצאם בשבה מכניסן זוג זוג. יד אליהו תשובה ט' אשה מצאה בשבת תפילין אי דינה ג"כ להכניסם זוג זוג כמ"ש בש"ע א"ח סי' ש"א או לא הוה מלבוש גבי אשה וכמ"ש פ"ו דשבת דף ס"א וס"ב ואסורה ולא הזכירו הפוסקים מדין אשה שמצאה תפילין ובגמרא אמרו אחד האיש אחד האשה רק משם אין ראיה. דיש לומר דלא קיימא לן הכי לפי מאי דק"ל דשבת לאו זמן תפילין ובגמרא מוקמינן להו להך תנאי התפילין לאו מצות עשה שהזמן גרמא אך דיש סברא דאעפ"י כן שייך גם באשה לפי מ"ש כמה סברות דלא תלוי זה בזה והנה לא נעלם ממנו מ"ש המגן אברהם בס"י ש"א דאשה אסורה להכניס אך דכתב חכם אחד השנה על זה וז"ל נראה דהוציא דין זה מתוספות דערובין דף צ"ו ע"ב ד"ה אבל באשה וכו' ואני אומר דמשם ראיה אדרבה להיתר דשם כתבו התוספות למאי דס"ד דאם נשים פטורות הן אסורים וכו' אבל למאי דפסקינן דאף שפטורות מ"ט רשות לנשים לקיים מצות עשה שהזמן גרמא וע"כ מניחות תפילין כמיכל בת שאול. ע"כ פשוט הוא שאם מצאה בשבת שמכניסה ג"כ כאנשים עכ"ל החכם ההוא וכן הסכימו כמה לומדים עמו. גם יש לספק אם צריך המלבישם ללבשם לשם מצות תפילין אם לשם תכשיט ומלבוש וכן יחזה דעתו הדין עם מי בדין הראשון גם בדין השני לא ראיתי מי שדבר בזה. גם אם מצאה בלילה מה דינה והשיב המחבר שבאמת ההלכות בדינים אלו סותרים בכמה מקומות דלכאורה והרבה ספיקות בשיטות אלו אם שבת זמן תפילין וכו' ואם עובר על כל תוסף דוקא בכונה או וכו' ואם יש בראש מקום לשתי זוגות וכו' ואם לילה זמן תפילין וכו' ושם פלפול ותרץ כל זה. ושם מתרץ קושיא שהקשו המ"ז והמגן אברהם בס"י ש"ח ושם תמיהא על מנ"א. שם פלפול בדברי מהרש"א ומסכים עמו עם היות שמקשה קצת עליו וכו' ומסיק שם בדין הראשון הדין עם המג"א דדוקא איש מכניס ולא אשה והשיג על החכם הנ"ל דרצה להתיר לאשה ובגדן השני אם יכוין לשם מצוה וכו' מפלפל שם בדבר מהרש"א שכתב על רש"י שקשה מאד והניח בצ"ע והמחבר כתב דלא קשיא מידי ודברי רש"י נכונים ומסיק דאי מכוין לשם מצוה איכא משום בל תוסף ולדעת חוהר"ם חייב מיתה ובפרט בזמן הזה דליכא רשות הרבים פשיטא שיכווין לשם תכשיט. ושם הניח המחבר בצ"ע בגמרא בהא דנשים כוונות רשות וגם אם חייבות בברכת המזון מדאורייתא. תפילין בחש"ט נבהלתי, בפסק הר"ם קוים.

תפילין המוצאם בשבת מכניסן זוג זוג. משנה א' פ"ו דעירובין. ש"ע א"ח סי' ש"א סעיף מ"ב המוצא תפילין בשבת בכזוין במקום שאין משתמין אם יש סכנה שגזרו שלא להניח תפילין מכסן והולך לו ואם אין סכנה אם יש בהם רצועות שבכך ניכר שהם תפילין ולא קמיעים והם קשורות שיכול ללבשן מכניסן זוג זוג דרך לבישה עד שיכניסם כולם ואם היו רבים שלא יספיק ללבשן ולהכניסם זוג זוג יחשיך עליהם עד הלילה ויביאם, ואם ירא להחשיך כפני לסטים מוליכם פחות פחות מארבע אמות

או נותנם לחברו וחברו לחברו עד שמגיע לחצר החיצונה. משנה הרי"ף שם דף רכ"א ע"א.

תפילין המוצאם בשבת. עיין תפילין בחולו של מועד נבדלתו, בפסק ה"ר"ם ק"ס.

תפילין הרגיל בהם מאריך ימים שנאמר ה' עליהם יחיו. רמב"ם ספ"ד מה' תפילין. ברוך המקום שהרגנו. תפילין מי שאינו.

תפילין התולה אותן יתלו חייו ורבי בכיסיה תלה. הרי"ף ור"י פ"ג דברכות דף י"ז ע"ב. ש"ע א"ח ס"י מ'. הרי"ף ה' תפילין דף פ"ג ע"ב מזהו חיך תלואים לך.

תפילין ואופן לבשתן. עיין גן המלך והוא ספר גנת ורדים בין טור י"ד לטור אה"ע אות ע"ו ואות קנ"ג שצריך להפריד רצועות תפילין של ראש זו מזו וישים אותם אחת הנה ואחת הנה. תפילין אופן הנחתם.

תפילין וברכתם. ש"ע א"ח ס"י כ"ו וס"י כ"ה מגן דוד ס"ק ו' תשובה על ברכת מצות תפילין. הטעם שמברכין להניח ולא לקשור עיין

במהר"י טראני א"ח ס"י ז' ופסקים וכתבים ס"י ק"כ מי שפשט תפילין על מנת לחחורם אם צריך לחזור ולברך ובס"י קכ"א מי שהזיר או שנג

ולא בירך על סלית ועל תפילין עד אחר תפילת ערבית ועדיין יום אם יש לו לברך. תשובת הרמ"ע ס"י נ"ט. דרכי נועם תשובה ג' מכרעת ומצדדת שאין חובה לברך ברכת התפילין מעומד והמחמיר תעב"ש (עיין תשובת

הרמ"ע ס"י ק"ב למה מברכין ברכת תפילין מעומד) ובתשובה י' כתב דמותר לענות קדיש וקדושה בין תפילה לתפילה בתפילין של ר"ת ושיחת חולין דוקא אסורה ושעם שאין מברכין עליהם הוא דאך נברך שתי ברכות

דסתור בשעה אחת. וכתב בית יעקב פ"ה דבתפילין יברך קודם שקשקש יפה. דבר שמואל תשובה קמ"ב כתב דאין להפסיק אפילו בעניית אמן בין תפילה של יד לתפילה של ראש ואם ברעבר הפסיק אינו צריך לברך מחדש.

עיין הלק"ט ח"א נ"ז דאסור ג"כ אפילו רמזוה בעין או באצבעו ובהיסח הדעת לבר מצריך לברך שתיים. ובתשובה נ"ד כתב שאין לספרדי לשנות מנהג אבותיו לברך

שתיים על התפילין אף כי דעתו בראיה דמוכח הוא להחזיק מנהג אשכנזים המברכים שתיים אף מכח המנהג כתב שאין לשנות דון מינה שמנהג ישראל בזה תורה היא ואין לאשכנזי לשנות ולברך אחת ושם נצדד עמ"ש בעל

כנסת הגדולה דמלית ותפילין ציצית קודם. ובח"ב תשובה מ"ב נסתפק אם קודם שתנע הקציצה בבשר אחר שכבר הגיעה לאויר הראש הפסיק ברבור

וצדד אי אמרינן הכא קלוטה כמי שהונחה דמ"א. ובתשובה קי"ט מי שסח אחר שברך שלש כריכות עליונות מתפילה של יד מברך שתיים דכריכות אינם מעכבות. ובתשובה ק"כ מי שנפסקה לו רצועה של תפילת הראש

והביא רצועה אחרת דאפשר שלא יברך שתיים. שח בין תפילה לתפילה מברך שתיים לא שח מברך אחת הרי"ף פירש היכא דשח מברך שתיים אחת על של ראש ואחת על של יד ור"ת מפרש שח מברך שתיים על של ראש להניח ועל מצות הרי"ף הלכות תפילין דף פ"א ע"א והרא"ש שם.

וכתב נ"י דרבי יהודאי גאון ורב עמרם הר"מ מקוצי ומרש ילמדנו כתבו לברך שתיים על של ראש. עיין הר"ן פ"ג דר"ה דף ש"ו שהארך על ההיא דשח בין תפילה לתפילה ובהרי"ף שם. כתוב בש"ע א"ח ס"י כ"ה סעיף ז' יברך להניח בקמץ תחת הה"א ולא בפתח וברגש וכתב המגיד ס"ק ו' אעפ"י שאין חלוק במשמעות מ"מ ראוי לברך כלשון הכתוב להניח ברכה

אל בירך ועיין בלבוש ובספרי הדקדוק דלהניח בקמץ שרשו נוח ובפתח ברגש שרשו ינח והוא מלשון עויבה והראשון מלשון מנוחה. חנוך בית יהודה תשובה א' מביא מ"ג רבנים מסכימים לברך על מצות תפילין בפתח ולא

ולא על מצות בחולם ומפלפל עם כל הפוסקים. הרי"ף ור"ן פ"ד דסוכה דף שני"ד ע"א. ש"ע א"ח סי' כ"ה סעיף י"ב אם מניח תפילין כמה פעמים ביום צריך לברך בכל פעם נשמתו ממקומם וממשמש בהם להחזירם למקומם צריך לברך כמו שמברך עליהם בשעת הנחתם כן כתב בית יוסף אע"ג דיש חולקים. גמרא בבבלי. דבור אסור לדבר. מנהג וקצת דינו. סוכה ברכתה. ציצית בגדים. קלושה. שהיינו אינו. שח בן. תפילה של יד. תפילין אופן. תפילין בחש"מ נבהלתי. תפילין דיני סדר. תפילין מושב.

תפילין ומונחתן. משנה ח' פ"ח דכלים. רמב"ם פ"ו מה' כלים.

תפילין וכבודם ואך לנהוג בקדושתם. ש"ע א"ח סי' מ'. סמך למה שאומרים העולם שמי שנפלים לו התפילין שצריך להתענות כתב בעל משפטי שמואל תשובה י"ב וז"ל דע שהתפילין יש בהם קדושה גדולה וראוי להזהר בהם וכל זמן שהם עליו צריך שלא יסיה דעתו מהם ובשנפולין מירו שייך בהו זלוול והוא שאמרו חז"ל שתפילין שנשרפו בזרוע צריך הרואה לקרוע שתי קריעות כמו ס"ת שנשרף כראיתא במ"ק פרק ואלו מגלחין ואחרי שהם כס"ת וכי יסתפק אדם שמי שנפל ס"ת מירו לא יתענה וקצת ראה יש ממה שאמרו שהרואה ס"ת שנשרף בחלום חייב להתענות אפילו בשבת וזה יספיק לתת סמך למנהג שנהגו עכ"ל. עיין ש"ע א"ח סי' מ"ד ס"ק ה' במגן אברהם וז"ל וניל דמיירי שנפלו בלא נרתק אבל בס"ת אפילו בנרתקן. ובענין מבוי מטונף הרמ"ע סי' נ"ש. וכתב בית יעקב ק"ע תפילין שמכוסין בזרוע יש היתר להכנס בהם לבית הכסא דלא גרע מאוחון בירו ובבגדו והשנה על אחרונים והנהות מהר"ם ועיין הרמ"ע סי' ס'. עיין מהר"ר גור אריה לוי א"ח סי' מ' ס"ק ד'. דבר שמואל תשובה שמי"ז אסור לישוב על הספסלים שמניחים בתוכם תפילין וכתבי הקדש והביא תשובת מהר"ם איסראן סי' נ"ג ומ"ז וי"ד סי' רפ"ב. מ"לית בכיס. משא בתפילין. ספסלים של בית הכנסת. ספרים אין לישוב. תפילין אך. תפילין וקדושתן. תפילין חייב אדם למשמש. תפילין יומא. תפילין צריכים.

תפילין ומוווה וספר תורה. רמב"ם פ"א מה' תפילין ומוווה.

תפילין ומעלתן. גופי הלכות דף ק"ז ע"ב ודף ק"ח ע"א.

תפילין וסדר לבישתן וברכתן וחליצתן. ש"ע א"ח סי' כ"ה ומגן דוד ס"ק ו'. תשובה על ענין ברכת על מצות תפילין. אם אין לו אלא תפילה אחד שם סי' כ"ו. מקום הנחתן ואופן הנחתן סי' ל"ח. כ"ז. חליצתן סי' כ"ח כ"ט. זמן הנחתן סי' ל"ז וסי' ל"ז. תפילין בשבת וי"ט וחש"מ סי' ל"א. סדר כתיבתן ואם נקבו האותיות סי' ל"ב. תקונן ותקון רצועותיהם סי' ל"ג. סדר הפרשות בתפילין והמהדרין אשר להם שתי זוגות תפילין סי' ל"ד. מנין השיטין סי' ל"ח. החיובים והפטורים מן התפילין סי' ל"ח. ועיין י"ד סי' שס"ה וסי' שפ"ח. הכשרים לכתוב ולקנות מהם א"ח סי' ל"ט. אך יש לנהוג בקדושתן סי' מ'. דין נושא משוי סי' מ"א. אם מותר לשנות תפילה של יד לשל ראש סי' מ"ב. אך יתנהג בתפילין בהכנסו לבית הכסא סי' מ"ג. איסור שינה בתפילין סי' מ"ד. דיני תפילין בבית הקברות ובית המרחץ סי' מ"ה וב"ד סי' שס"ז. תפילין בתשעה באב א"ח סי' תקנ"ה. דבור אסור לדבר. מימי לא הקפדתי. עוסק במצוה. שבת ולילה. תפילין בחש"מ נבהלתי.

תפילין וסדר לבשתן. ש"ע א"ח סי' כ"ה. מי ששכח ולבש תפילין של ראש קודם לשל יד יסיר של ראש ויחזיר למצוה כדרכה ושם

מדבר עמו' על הכלל דאין מעבירין על המצות הלכות קטנות ח"א תשובה נ"ג. מצוה שנאמר בה לכם, ותפילה של יד מניחין מיושב וצריכה הדור ותפילה של ראש מעומר. מצות אין מעבירין. עבורי דרעא. תפילין אופן.

תפילין וציצית איזה מהם קודם. עיין ציצית ותפילין.

תפילין וציצית אין לובשים בתשעה באב שחרית אלא מלית קמן בלא ברכה ובמנחה מניחים ציצית ותפילין ומברכין עליהם. ש"ע א"ח סי' תקנ"ה. ציצית בתשעה. תפילין בתשעה.

תפילין וקרושתן איך לנהוג בהם. ש"ע א"ח סי' מ'. דמותר להניחם כלי בתוך כלי תחת מראשותיו דוקא ושלא כנגד ראשו אפילו משמש מטתו. הרי"ף ור"י פ"ג דברכות דף י"ז ע"ב. ודוקא כלי בתוך כלי שאינו כליין אבל אם הוא כליין אפילו מאה כחד השיבי הרי"ף הלכות תפילין דף פ"ג. ספסלים של בית הכנסת. תפילין וכבודם.

תפילין זמן הנחתן משיראה את חברו הרגיל עמו קצת ברחוק ארבע אמות ויכירנו. הרי"ף ור"י פ"א דברכות דף י' ע"ב. ש"ע א"ח סי' ל'. סעיף א'. רמב"ם פ"ד מה' תפילין ומוזזה וספר תורה. לילה זמן.

תפילין זמן הנחתן. ש"ע א"ח סי' ל'. וסי' ל"ז ובסי' ל"א. א' הלכה ומורין כן שלא לחלוץ תפילין עד שתכלה רגל מן השוק והמתפלל

ערבית אחר פלג המנחה גם בתפילת ערבית מצות התפילין נוהגת בה הרמ"ע תשובה ל"ט וכ"כ הל"ה דלמאי דקיימא לן לילה זמן תפילין ואין מורין כן בתשעה באב דמניחים תפילין למנחה אין לחלוץ אותם קודם תפילת ערבית ומה שהעם נוהגים לחלוץ אותם קודם תפילת ערבית הטעם דלאו כולי עלמא דינא גמירי והכמי הדור אין לחם להורות דהא אין מורין כן, וכן כתב הב"י בשם הגאונים המניחים אותם כל היום שאין חולצים עד כימי השמים על הארץ והטעם שאין חולצין עד אחר קריאת פרושיות התפילין ולמורי הרב נר"ו נראה כמו שכתבתי. ב' המניח תפילין בבקר כדי לצאת מפתח ביתו משולש במצות ויש לו לעבור במבואות המטונפות יכסה תפיליו תחת הכובע מידי עברו שם ואם רוצה להחמיר על עצמו לחלוץ תפיליו לחזור ולברך עליהן כשהוא לובשן בעזרת בית הכנסת נראה שאין לחוש לברכה שאינה צריכה ששהה בהם כדי הולך ארבע אמות עשה מצוה ואין ספק בדבר הרמ"ע תשובה נ"ט ותשובה סי' ותשובת רדב"ז סי' ל"ו העושה בית מיקרי משתחוה אל היכל קדשך ביראתך וזו היא יראתו כי שם ה' נקרא עליו והרי זה בנין אב לכולם שכל מקום שאין ספרי קבלה חולקים על הגמרא ופוסקים ראו לסמוך עליהם ומכלל הן אתה שומע לאו. חברה אחת עשתה קנס ל"ט שלא יקום בהשכמה לילך כבית הכנסת לומר סליחות ותחנונים וטען אחד שבימות החורף אי אפשר לו לפי שהוא יוצא מפתח ביתו מוכתר בתפילין ועדיין הוי לילה אין כאן נדר ולא קנס מהרר"ם מלובלין ל"ד. ג' היוצא בדרך להשכמה יכול להניח תפילין כתב הלבוש נ"ל דוקא כשרוכב על הסוס או הולך ברגליו שאינו יכול לישן בהליכתו אבל הולך בעגלה ודאי אסור להניח שמא יישן בהם ע"כ ונכון הוא עמדת צבי סי' ל' הרמ"ע תשובה ק"ח זמן התפילין ולשון הרמב"ם בזה ושלא להניחם בחשימ. בני ישוב. גמרא וקבלה. וראו. לילה זמן. תפילין בחולו של מועד. תפילין בחש"מ נבהלתי.

תפילין חולצין במוסף ראש חדש שכך נמצא בספר אלקנה דמוסף ר"ח דומה ל"ט שנקראו אות וכיון שאומרים כתר והם נקראו כתר אין ראוי להיות שני כתרים כאחד ואם כבר התפלל מוסף בחורה ולבש תפילין של רבנו תם ושמע מעשרה שהיו מתפללים בעזרת הכנסת חזרת מוסף יש

יש להתיר לו שיענה קדושת כתר הואיל וכבר יצא ידי חובתו ואין צריך חליצת תפילין עד עלתה הסכמת רבים בתורה. רדב"ז פ"י ש"ע א"ח סי' כ"ה. ראש חדש תפילתו. תפילין בחשימו נבהלתו.

תפילין חייב אדם למשמש בהם כל שעה ק"ו מציין ומה ציץ שאין בו אלא אזכרה אחת אמרה תורה והיה על מצחו תמיד שלא יסיה דעתו ממנו תפילין שיש בהם כמה אזכרות עאכ"ו. הריף ור"ן פ"א דשבת דף ק"א ע"א וע"ב. תפילין אדם ממשמש.

תפילין חליצתן. ש"ע א"ח סי' כ"ה וסי' ל"ח. תפילין אופן. תפילין וסדר. תפילין חולצין.

תפילין יומא חד איתהפיכת רצועה לרב הונא ויתיב עליה ארבעין תעניתא ואמר רב חגא שהיה ראוי להעלות ארונו אצל ארונו של רבי חייא ששניהם הרביצו תורה בישראל רב הונא כדאיתא בפ' שני דייני גזרות ורבי חייא כדאיתא בכמה מקומות כשאמר אנא עבדי לתורה הלא תשתבח מישראל. מ"ק פ"ב דף כ"ה. ועיין הגן נמנע על ש"ע א"ח סי' כ"ז ס"ק ב' כתב הרא"ש בתשובה דאם היפך הרצועה בין של ראש בין של יד חייב למיתב בתעניתא אבל לא מ' יום ורב הונא דעבד הכי מרת חסידות הוא דעבד אבל לשל יד גם מרת חסידות ליבא. תפילין וכבודם.

תפילין כסדרן בעינן שיכתבו. ש"ע א"ח סי' ל"ב. כתב עבודת הגרשוני ס' תפילין שנכתבו כסדרן ובאורך הזמן נפסלו שתי פרשיות ראשונות ויש לסופר עוד שתי פרשיות כאותם שנפסלו שהן כשרות מותר לצרפן אל שתי הפרשיות אחרונות שנשארו ככשרותן ואין קפידא בזה כל עיקר. ועיין דבר שמואל קס"ו וש"ב דמחמיר ועיין עוד דבר שמואל תשובה פ"ט למחוק כל עיקר הרגל השני של בית שניה שנדבקה בחברתה ולכותבו שנית קודם שיכתוב עוד אם לא עד שתקן. ובתשובה קנ"ד הורה לאסור תלוית תיבה בין השיטין בכתיבת תפילין ומוזוות אף שהכתיבה היתה כסדרה בין מלפניה בין מלאחריה. ועיין כנסת הגדולה על א"ח סי' ל"ב על הגהות המור שכתב משם רדב"ז ה"א סי' ק"ך ז"ל ואמרו במכילתין כתבן שלא כסדרן יגנו וכו' וכתב בצדו היו מקצת פרשיות מוכן קדמון והראשונות מקרוב באו הוי שלא כסדרן. עיין תשובת משה יוסף להרב יוסף הלוי א"ח תשובה א' בענין פירוד רגל החי"ת השמאלי בתפילין על ידי נקב אם יש תקן והכשיר.

רב תנא הוא ופליג מחכמתו ליראי ה' ולחושבי שמו ידו תקיפה ויצחק לפחד ולא יחת כי טעמו ונימוקו עמו לאיי אפנויי מופנה מכל עסקיו ולהורות נתן בלבו ויאמר אל עמו ואליו יום יום ידרושון למיתבע אולפן ולטעום מצוף אמרותיו ברוך שככה לו בעולמו לית הן בר נשכי אם פרנס ודבר אחר לרור מתהלך בתומו ה"ה החכם המופלא מורנו ורבנו הדיין המצויין הרופא המובהק כמורה"ר יצחק לאמפרונטי יצ"ו ברוך הוא וברוך טעמו יהי אלקיו עמו והיו כנחר שלומו אכ"ר. אחרי אשר מצאתי כן בעיני מעכ"ת ועשה את שאינו זוכה כזוכה פעם ושתים ושלש לחוות בנועם אדוני ולבקר בהיכלו היכל האהבה לראות כתביו ואותיותיו הנוראות בפו מסולאות מקבילות הלולאות למופת ולאות ואראה מראות אלקים דברים באים ונשאים אשר היו לנפשו עריבות כנשם נדמות בארץ תלאובות וגם לרבות צוף דבש אמרי נועם אמרות טהורות מאירות מזהירות כוזהר הרקיע כן הנה השיאוני הרחיבוני כפאוני וממחיצת טפלות דלות שכלי הוציאוני והגיעוני לזמן הזה שאוסף עוד להביש אל היכל קדשו להיות מציץ מן החרכים לשמוע דברים זכים ומוזקקים בשאלה אחת קטנה אחר שאני שואל מאתו הלכה למעשה והוא מעשה שהיה כך היה באחד תלמודי כותבי תפילין ומוזוות שבמקום שהיה לו לכתוב זכור את היום הזה כתב זאת היום הזה ולא הכרתי בטעותו עד שגמר כל הפרשה ועתה

ועתה רוח הספק על פני יחלוף אם יש תקון לתפילין אלו בגרירת אות זימן ותשאר את כתקונה או לא דהן אמת דכפי מ"ש בש"ע דאם יתר אות אחת בסוף התיבה או בתחילה דיש לו תקנה בגרירת אותה האות היתירה משמע לכאורה דאין שום ספק בזה האמנם לפי עניות דעתי וקוצר השגתי נראה דאכתי יש כאן מקום ספק והוא דשנא לא אמרו דביתר אות אחת בסוף תיבה או בתחילתה די לה בגרירת אותה האות אלא כשאותה האות אינה משנה כלל משמעות המלה כגון שכתב וידבר בשני ווי"ן בראשו או בשני ריש"ן בסופו וכל כיוצא בזה שאותה תיבה לא תשתנה עניינה כלל אבל בגר"ד דמשנה משמעותו לגמרי אפשר דלא מהני ליה תקון דרמי קצת לחק תוכות ושלא כסדרן כיון דבגרירתו לכד משוי לה תיבה אתרת ועוד דאם אנו אומרים דמהני בגרירת אות הוי א"כ יצא לנו מזה למי שכתב במקום אל משה שמואל משה שיכול לגרור שמו ולהניח תיבת אל כתקונו דמה לי אות אחת או שתיים או שלש אותיות כל שלא הגיע לשעור פרשה ואם איתא לא לישתמיש שום פוסק וכל כי האי גונא הוה להו לפרושי וזה הספק עצמו נופל אצלי כשמצא הסופר תיבות כפולות שיכול לגרור אחר אחד משתיהן אם הוא דוקא כשהיו התיבות שוות וכגון שכתב שני פעמים בחוץ כגרון הרב"ו סי' פ"ב או אפילו כשאותה התיבה היתירה משנה הענין וכן נמי בלאבותך שכתבו מלא שמתוך דברי הפוסקים נראה דאף בזה יכול לגרור הוי"ו ולהאריך קצת אות הכי"ת נסתפקתי בו באמת אם הוא דוקא בענין זה שהיתר הוא אות וי"ו שלא תשתנה הענין בזה או אפילו אם כתב לאבותך שמשנה משמעותו לגמרי דאי משום שלא תשאר תיבה אחת בשתי תיבות ליכא כיון שכל כך מקום מחוקת הוי"ן כמו הוי"ו ואף באות וי"ו עצמה איכא לאיסתפקי בתיבות אחרות שאין דינם ודרכם להיות נכתבים בוי"ו כגון על האדמה שכתב על האדומה אם יכול לגרור הוי"ו ולהאריך קצת הדל"ת אלו הם הספיקות אשר יש לי בענין זה יען כי באמת לא באו הדברים מבוארים כל הצורך כפוסקים ואנחנו לא נדע מה נעשה לתפילין אלו עד אשר יבא דברו הטוב ויורה יורה מה יהיה משפטן ודינן ועינינו אליו תלויות לראות רובי תורתו אשר כתב בענין תפילין של רש"י ור"ת שנתערבו זה בזה כאשר הגיד לי איש אלקים קדוש הוא עובר עלינו תמים בדורו המקובל האלקי כמוהר"ר יעקב ווילנא ירום הדור ויתנשא מלכותו ברוך אשר זיכני לקבל פניו כראות פני אלקים ולשאוב מי בורו באר מים חיים ואני תפילתי לאל אלקי הרותות יעלהו על במתי ההצלחות ויעלהו אל עיר הקרש תוב"ב כו"ר. ביום שני לסדר איש שר ושופט עלינו הערו"ת לפ"ק. סי"ן וש"ן זעיר וקטין מלאכי בן לא"א יעקב הכהן זלה"ה ס"ה.

תפילין כסדרן. עיין גמ וריני כתיבתו מרדכי, בשם עבודת הגרשוני ע"ה. והיו כהויותיך. ספר תורה ודין האותיות וצורתן, ד"ה ספר גמ פשוט. ספר תורה ודין השרטוט שאלה, דאם שרטט תפילין בעופרת פסולים. תפילין דיני סדר כתיבתן. תפילין דיני סדר פרשיותיהן.

תפילין לא יניחם בחורין ובסדקין הסמוכים לרה"ר שמא יטלו אותן עוברי דרכים ויבא לירי חשד ומעשה שהיה. אלפסי הלכות תפילין דף פ"ב ע"ב ודף פ"ג ע"א.

תפילין מאריכין ימים שנאמר ה' עליהם יחיו. הרי"ף סוף הלכות תפילין דף פ"ג.

תפילין מושב היינו תפלה של יד (וסמינך כי יד על כס, האגור בסימן פ"ד בשם ספר הזוהר, גם בשל יד מברך מעומר ויושב אח"כ וקושר הרמ"ע תשובה ק"ב) ושל ראש מעומר ובמדינות אלו לא נהגו כן אלא

אלא שתיהן מעומד. ש"ע א"ח סי' כ"ה סעיף י"א בהגה. ת פ"י ל"ן אופן הנחתן.
ת פ"י ל"ן וברכתם. ת פ"י ל"ן מעומד.

תפילין מי כשר לכתוב אותם. ש"ע א"ח סי' ל"ט. הרי"ף הלכות תפילין
דף ע"ט ע"א.

תפילין מין שאינו מניחם עובר בשמונה עשה. הרי"ף ה' תפילין דף
פ"ב ע"ב. רמב"ם ספ"ד מה' תפילין שהרי בארבע פרשיות צוה
על תפילין של ראש ועל תפילין של יד.

תפילין מעומד. עיין מצוה שנאמר. תפילין אופן. תפילין בחש"מ
נבהלת. תפילין מיושב.

תפילין מצא שם דמיהם ומניחן עליו מיד אם ירצה (רמב"ם פ"ד מה'
גזילה ואבידה דין י"ד מימרא דשמואל פ"ב דביט דף כ"ט ע"ב
הרי"ף ונ"י שם דף פ' ע"ב) שדבר מצוי הוא לקנות בכל שעה (כדמפרש
אב"י שם). ש"ע ח"מ סי' רס"ו סעיף כ"א.

תפילין מצוה לקשור ביד שנאמר בפרשת ואתחנן וקשרתם לאות על ירך.
לקשור תפילין בראש שנאמר והיו לטוטפות בין עיניך. שתיהם

אין הנשים חייבות בהן כמו שנתבאר במכילתא. גמין פ' השולח. מנחות
פרק הקומץ. רמב"ם פ"א מה' תפילין. סמ"ג עשין כ"א כ"ב. סמ"ק סי' קנ"א.
א"ח סי' כ"ה. חלק ארם נתיב י"ט חלק ד'. כלבו סי' כ"א. רוקח לא הזכיר
אלא סדר ברכתן בסימן שמ"ו אגור סי' ל"ז ונ"ו וה'. הרי"ף הלכות קטנות
הלכות תפילין.

תפילין מקום הנחתן. ש"ע א"ח סי' כ"ז אדם שהוא איטר ירגיל עצמו
לכתוב גם בימין ואז יניח בשמאל התפילין דעיקר תלוי בכתיבה

ש"ע בהגה. עט"ז סי' קנ"ג. והרשב"א הובא בהר"ן פ"ד דמגילה דף שנ"ד
ע"ב כתב דמותר לתת תפילין של ראש על כובעו או על כסוי הראש
ולא אסרו אלא בתפילין של יד משום דכתיב בהו והיה לך לאות ודרשינן
ולא לאחרים לאות. ועיין שתי ידות דף ל"ד דהורה פנים להתיר להלכה
ולא למעשה. עיין בית יעקב קמ"ט דין איטר בתפילין תמה על מהרמ"א.

אם כתב תפילין בשמאל אם כשרים בדיעבד מחלוקת בין הפוסקים ועיין
נחלת שבעה ח"ב מ"א שאיטר יד אין להקפיד במה שיניח התפילין מי
שאינו איטר אף כי לדידויה אין היו"ד מכוונת כנגד הלב. ובית יעקב קל"א

הנחת תפילין מהתחלת עקרי השער הוא דהתיתורא יתחיל שם ולא הקציצה
והשנה על הש"ז. אלפסי ה' תפילין דף פ"ב ע"ב נ"י פ"י"ב דיבמות דף תל"ט
ברין איטר טורי זהב הוא מגן דוד הובא בסימן כ"ז ס"ק יו"ד ז"ל ורבים
נכשלים באסור זה וטועים לומר שהקצה העליון מתחיל ממקום השער
והתפילין מונחים על המצח ועוברים על איסור דאורייתא דכל התפילין

צריכים להיות מונחים במקום שיש קרחה דהיינו שיהיה קצה התחתון
בעיקרי השער. רמב"ם פ"ד מה' תפילין מקום הנחתן של יד בזרוע שמאל
בכשר התפוח שבעצם שבין הקובי"ו ובית השחי וכו'. ש"ע א"ח סי' כ"ז
סעיף א' ובסעיף ט' מקום הנחת תפילה של ראש מהתחלת עיקרי השער
וכו' וסעיף י' צריך שיהיה הקשר מאחורי הראש למעלה בעורף צריך לבין

הקציצה שתהא באמצע כרי שתהא כנגד בין העינים וכו'. סעיף י"א תפילין
של ראש טוב להיותם גלויים ונראים אבל תלמיד בפני רבו אין דרך ארץ
לגלות תפילין בפניו ובשל יד אין להקפיד אם הם גלויים או מכוסים. משנה
הרי"ף ור"ן פ"ד דמגילה דף שע"ד ע"ב. נתנה על מצחו ועל פס ידו הרי

זה דרך מינות צפה זהב ונתנה על בית אונקלי הרי זה דרך החיצונים.
רמב"ם פ"ד מה' תפילה פסקא ג'. תפילין של ראש בין עיניך במקום שער
שבראש כך למדו חכמים בגזירה שוה בסוף פ"ג דמנחות דף ל"ז נאמר
כאן בין עיניך ונאמר להלן לא תשימו קרחה בין עיניכם מה להלן בגובה
הראש

הראש מקום שעושה קרחה וכו' ושל יד בגובה יד קבורת דמה התפילין של ראש בגובה שבראש אף של יד בגובה שביד במנחות שם. תפילין אופן הנחתם. תפילין החייבים. תפילין ואופן לבשתן. תפילין מרובעות. תפילין שני זוגות.

תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני. משנה ה' פ"ד דמגילה ר"ע. ומקום הנחתן ופירוש המינים במשנה שם ר"ע ת"ט. הרין שם דף שע"ד ע"ב. ש"ע א"ח ס"ו ל"ב סעיף ל"ט בתופרין ובאלכסונן. הר"ף הלכות תפילין דף פ' ע"א. העושה תפילתו עגולה סכנה ואין בה מצוה. משנה הר"ף ור"ן דמגילה פ"ג דף שע"ד ע"ב. רמב"ם פ"ד מה' תפילין פסקא ג'. גמרא דמגילה פרק הקורא עומד דף כ"ד ע"ב שטה ל"ח סוגיית הגמרא ליכא תנינא להא דתנו רבנן. תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני וכו' יבין שמועה דף י"א.

תפילין משלכם ולא משל אחרים והמוצא תפילין שם דמיהם ומניחן כדי שיהיו שלו. בית יעקב קי"ד. תפילין המוצאם אם.

תפילין נקראו חק. עיין לכן הרחיבה שאל נפשה.

תפילין. עיין אבל אסור ביום ראשון להניח. אבל חייב בכל. אברהם בשכר שאמר. אונן בהש"מ. אין בין ספרים לתפילין ומזוזה. אין מוקדם. אמורא אין דרכו לחלוק. בכור הנולד בשני ראשים. ברכה אחרונה אחר. ברכת המזון בתפילין. בתים של תפילין. גאולה לתפילה ועניינה. גבר לא ילבש שמלת אשה. גט ודיני כתיבתו היינו. דבוק בגט בספר תורה ובתפילין. דבור אסור לדבר. דיו לכתוב. דליקה שנפלה בשבת. דפוס כתובה מעלותא. הזמנה לאו. היסח הדעת בתפילין. הלכה למשה מסיני שיהיו. הלכה למשה מסיני תפילין. הקב"ה מניח תפילין. השמר דעשה עשה. והיו חיך תלואים. והיו כהוותן. וכתבתם בתפילין. וראו כל. זה הכלל כל כלי שאין. זה הכלל כתב. וכן נתאספו ושאלוני. הביבין. חולו של מועד ודיני. הומר בדברי סופרים. הלול השם. הנוך אינו. הסרות ויתרות. הציצה ברצועות. חזן בזמן. חתן הכונס. חתן יברך. טט בכתפי. טרדות בתפילה. כהן גדול מניח. כותבי ספרים. כל המצות כולן. כלי בתוך כלי. כל מצוה שמסרו. כל שיש לו תפילין. כתבי קדש אין. כתבי קדש צריכים. כתיבה תמה. לשון יוני. מזוזה אין. מזוזה צריכה. מזוזה שתי. מטה של מת. מיכל בת. מימי לא הקפדתי. מלאכה בתפילין. מלאכות שהעבד עושה לרבו. מנודה ומצורע. מעברתא. מעלין בקדש. מצוה אם אין עשייתה גמר מלאכה. מצוה שנאמר בה לכם. מצות אין מעבירין. מרחץ מקום. משא בתפילין. נדר חל לבטל עשה. ניהא ליה לאוניש. נכסי הגר המחויק. נכסים הכל במשמע. נפנה ונוטל ידיו. נשים עבדים. סוכה ברכתה. סעודת עראי. סעודת קבע. ספק בברכה. ספרים תפילין ומזוזה אין לוקחין מן הגוים. ספר תורה אין כותבין. ספר תורה אין תופרין. ספר תורה ודין האותיות וצורתן. ספר תורה ודין העור. ספר תורה ודיני כתיבתו. ספר תורה שנשרף. ספר תורה תפילין ומזוזה. עבד שהשיאו רבו. עבוד עור לשם. עבורי דרעא. עוסק במצוה. עם הארץ איזה הוא. ערב שבת ודברים האסורים. פאר אלו תפילין. פוק חזי מאי. פושעי ישראל בגופן. ציצית בגדים הפטורים. ציצית ותפילין איזה מהם קודם. ציצית עיין. ציצית קודם. ציץ שאין. קטן היודע. קלפים ודיניהם. קריאת שמע הקוראה. קריאת שמע כל אדם. קרקפתא. קשר של. ראש חדש

תפילתו. רובע ונרבע כתב. רצועות. שבועה אינה חלה לבטל את המצוה אלא בכולל, הר"ש לוי י"ב. שבועת אלמנה, בספר תורה ולא בתפילין. שבעה כמנודין. שבת ולילה. שהחיינו אינו אומר. שהחיינו וכמה. שהבין. שהרור העבד. שי"ן דלית. שינה בתפילין. שמע ודיניו. שמע כל הקורא. תגין שבתפילין. תיתורא. תיתי לי דלא סגינא. תנוק דלא חכים. תפילה ותפילין. תפילה של יד. תפילה של ראש. תפילת מנחה בתפילין. תפילת ערבית בטלית. תקיעות אס. תקע בשופר.

תפילין. עיין רמב"ם סוף פ"ד מה' תפילין. אמרו על רב תלמידו של רבנו הקדוש שכל ימיו לא ראוהו שהלך ארבע אמות בלא תורה או בלא ציצית או בלא תפילין.

תפילין צריכין גוף נקי כאלישע בעל כנפים. שבת פ"ד דף מ"ט ופ"ט דף ק"ל. מאור הגדול פ"ב דסוכה דף שמ"ב ע"א. גמרא דשבת פ"ד דף מ"ט. הר"ן שם בסוכה דף שמ"ג ע"א. בין של ראש בין של יד בעו גוף נקי בין בכריא בין בחולה וחולה שאינו יכול להשמר מהפיח אלא בכדי שיחלוץ תפילה של ראש מ"מ יניח ג"כ תפילה של יד ובשעת דוחקו שלא יוכל להלצה איסורא לא עבד ויחלוץ אי ממשך אונסיה הרמ"ע תשובה ס'. הר"ף הלכות תפילין דף פ"ג. הר"ן פ"ד דשבת דף ק"ט ע"ב מעשה דאלישע בעל כנפים והאריך עליו והוציא משם כמה דינים. רמב"ם פ"ד מה' תפילין ומוזוה. מיכל בת. מצוה שקבלו. שמד שגזורים. תפילין וכבודם.

תפילין קודמין למוזוה למי שאין ידו משגת משום דמצוה חובת הגוף עדופה. ש"ע י"ד סי' רפ"ה. ש"ע א"ח סי' ל"ח. ציצית קודם.

תפילין שלא מן הכתב. עיין מוזוה צריכה. ספר תורה אין כותבין בו. תפילין דיני סדר כתיבתן.

תפילין של יד שנקרע קצת אס יש תקנה להכשירה. פני יהושע א"ח סי' י"ג.

תפילין שני זוגות יניח ירא שמים לאפוקי נפשיה מפלוגתא דרשי' ור"ת. ש"ע א"ח סי' ל"ד. ועיין מגן דוד תשובה דשל רשי' למטה ושל

ר"ת למעלה. עיין ספר גם פשוט למהר"ם בן חביב על ש"ע א"ח סי' קכ"ט סי' ק"י. שבות יעקב ח"ב מהדורא בתרא על חלק אי' שאלה בי כתבתי דאם של ראש נכתבת כדעת רשי' יניח אותה תחילה הואיל ומברכין עליו ותמה המתמה שהרי מבואר בסי' ל"ד אס אינו יודע לכוון מקום הנחת שתיהן בכת אחת יניח אחד מהם ויסלקו מיד ויברך עליהן ויכוין גם על השני מכתב אחד מהם משמע איזה מהם שירצה יניח תחילה והגאון רמ"י בלבוש התכלת כתב בפירוש שיניח של ר"ת והאריך עוד וזאת תשובתי לא ידעתי מקום לתמיהתו דהרי מלתא אמורה כיון דבמה נפשך אחד מהם כרצועה בעלמא טוב יותר להניח של רשי' תחילה ויברך עליו וכה"ג כתב ב"י בשם תשובה אישכנזית טוב לברך על של רשי' הואיל ונהגין כותיה וכן מסיק שם בש"ע שאין כאן משום שיהיה בין עניך שנים כיון שבאמת הוא רק אחד שהשני הוא כרצועה בעלמא ומ"ש תחלה הלבוש להניח של ר"ת תחילה היינו למי שרוצה להתפלל ולקרות ק"ש בשל רשי' ולא לכפול שמע והיה אס שמוע ולא הוי הפסק ומ"מ מסיק דטוב לעשות להפך וכל המפקפק בזה אינו אלא מן המתמיהים כלל הדבר השבתי לשואל הנ"ל אף דניחא לי מי שיש לו השגה עלי בעודי בחיים היותי לכתוב אלי כי אולי מיניח ומינאי תסתיים שמעתתי ואם שגיתי אז לא יבוש יעקב מלומר דברים שאמרתו מעות הם ומודים דרבנן היינו שבחיהו אבל לא ניחא לי לחכך בפלפול בדברים

בדברים של מה בכך. יד אליהו תשובה ה' סופר מצא רצועה ואינו יודע אם תפילין של רש"י או של ר"ת דמותר לעשות באיזה שירצה אם מניחים שם של רבנו תם ה"ל ספק ספקא ולקולא אפילו בדאורייתא ואין לומר דהוה ליה ספק חסרון ידיעה דאינו נכנס בספק עמ"ש בשו"ת בית יעקב ס"ס י"א בספק חסרון ידיעה. ועוד דהא ליכא בומן הוה דידע להכריע הדין לחלוטין ולא מקרי ספק חסרון ידיעה ולא יהיה אלא ספקא דדינא דמקרי ספק כמ"ש הפוסקים. ועוד דהא ויל כדעת המקובלים דעל פי הדין יש להניח שני זוגות ועוד דאי לא ישתמש בהם כלל יהיו צריכים גניזה וזה גרע כמ"ש המ"ז בא"ח סי' קנ"ד ס"ק ו'. ואין לומר היאך שייך ספק ספקא על שני הצדדים א"כ ה"ל ספק אחד או אסור או מותר זה אינו דהא עכ"פ ההיתר קרוב והאסור רחוק וכל זה אני אומר אם במקום ההוא נוהגים להניח שני זוגות של רש"י ושל ר"ת אבל אם רובא דרובא מניחים של רש"י לבד והו"ל כמו רובא נגד מעוט דאמרינן כל דפריש מרובא פריש ומעוט נגד רובא כמאן דליתא ותולין בשל רש"י וא"כ אסור לעשות בשל ר"ת דהא רובא דאורייתא והוי כמו ודא. ודיננו זה הוי ספק דאורייתא דהא הקשירה מפורשת בתורה ואף אם תמצא לומר דהוה רק הלכה למשה מסיני והרמב"ם קרי להלכה למשה מסיני מדרבנן בכמה דוכתי וכמ"ש בסו"ד וסי' הלא לענין ספק מחמיר הוא כמו בספק דאורייתא כמ"ש בסו"ד פ"ח ב"ד בסו"ד ק"י דף ק"ז וברי"ש סי' כ"ש ובכמה דוכתי קרי להלכה למשה מסיני דברי תורה ומעלין בקדש ילפינן מקרא. מטה יוסף ח"ב י"ד סי' ב' ד"ה עוד כתב מעב"ת וז"ל ולענין הדין הרביעי.

תפילין שני זוגות. עיין מנהג אסור וכל ד"ה הדין השביעי. שמות נשים ואנשים בגטין, הר"ש הלוי א' חלוק בין תפילין לגטין במתגרשת בשני גטין, תנאים חולקים חד אסור וחד שרי, אע"ג דק"ל כמ"ד שרי אם צריך לצאת ידי כולם. תפילין דינו סדר. תפילין מקום.

תפילין שקולים ככל התורה כולה שנאמר למען תהיה תורת ה' בפיך. הרא"ש על הרי"ף הלכות תפילין דף פ"ג. ציצית ותפילין איזה מהם קודם.

תפילין תקונם ותקון רצועותיהם. שע א"ח סי' ל"ג. א' מה שכתב הרמב"ם וצריך להעביר תוך כל חריץ וחריץ עיד העור חוט או משיחה להבדיל בין בית לבית עצה טובה קמ"ל שינסה הסופר בחוט או במשיחה אם יש בעומק החריץ כדי להכניס בו חוט כשר ואותו ההבדל יספיק להכשרן וראיתי כמה תפילין של צפת שאותו הגיד קבוע ומתוח בחריץ לא בדרך העברה ואין זה לעכב ולא כיון הרמב"ם אלא להשעיר החריץ שיכנס בו לפחות כשר שאם יהיה החריץ אונג אותו קולעו הרי זה הפסק הנראה לעינים, הרמ"ע תשובה ל"ב. ב' צריך שיהיו הבתים והתיתורא מהודקים ותפורים יחד וראיתי תפילין שכמעט הי"ב תפירות שלהן לא היו נוגעות בגוף הבתים אלא עוברות בכפל המעברתא ואירע שפעם אחד נשאר הבית ביד מי שהיה לובשן כי נשמט מן המעברתא מאליו והחמרתו שלא ללבוש תפילין הללו, שם תשובה ל"ה. עוד שנעבד לתפילין מהני בה תנאי להשתמש כמה ששייר לתשמיש חול צמח צדק סי' פ"א. דבר שמואל תשובה ר"א נטה להקל לתפור המעברתא של תפילין שנקרעה. ובסי' רס"ה מבאר תקון המועיל בתפילין שנפסקו או שנפרדו האותיות בגופן כגון שיניין ושיתיין וגם לשתי תיבות שנכתבו בתיבה אחת, וע"ש סי' שנ"ד היכא דמצא בהם תיבה שהיא נראית כשתיים ואם נדבק יו"ד אות האליף בגופה ובאמצעה. הרי"ף הלכות תפילין 17*

תפילין דף פ' ע"א. צפה זהב, משנה הרי"ף ור"ן פ"ד דמגלה דף ש"ע"ד
ע"ב. עבוד עור. תפילין דיני, סי' ט"ו. תפילין מרובעות.

תפילת הדרך. ש"ע א"ח סי' ק"י. עיין עולת תמיד שם סי' ק"ב בשם
האגודה על דברי מהר"ם מרוטנבורק שכשהיה יוצא לדרך היה
סומך תפילת הדרך אחר יהי רצון כדי שתהיה ברכה סמוכה לחברתה
ואפילו אם יוצא לדרך באמצע היום היה אוכל פרי אחד לברך עליו
ולסמוך לה תפילה זו. ועיין באר שבע דפוס פראנקפורט דף פ"ד ע"א
תשובה מ"ה דכתב אין להתפלל תפילת הדרך אלא דוקא משעה שאחו
בדרך ולא קודם לכן ופי' מנהג מהר"ם שהיה סומכה דוקא כשהתחיל
בדרך. הרי"ף ור"י פ"ד דברכות דף כ"ג נוסחה ודיניה ושלטי גבורים שם
סי' ג'. ש"ע שם סעיף ד' אם היה רוכב אין צריך לירד. וכתב מהר"ם
גא"ל סי' כ"ב מיהו צריך שיעמיד הבהמה דק"ל רכוב כמהלך וכמיש
שלטי גבורים סי' פ' תפילת השחר. שבות יעקב ח"ב תשובה מ"ו מתי
מברכין תפילת הדרך אם יסדר אותה תוך ברכות השחר משמעות הגמרא
והפוסקים משאחו בדרך מברך וגיסי השיג עליהם ודעתו שיברך אף שלא
היה בדרך ודבריו אינם מוכרחים והוא מכריע דבתחילת יציאתו מביתו
לא יברך עד שהתהלך בדרך מה שאין כשהוא במלון ומתפלל קודם
שיצא לדרך וכן הסברא נותנת. משה משה אות שס"ו. ברכה שאינה
סמוכה. ברכות פרטיות. לא תרתה. מהיות טוב.

תפילת הנכנס לבית המדרש והיוצא ממנו. ש"ע א"ח סי' ק"י.

**תפילת השחר אין אדם יכול להתפלל אותה קודם ק"ש אם מצא
צבור מתפללים כמו בתפילת ערבית. רשב"א סי' רל"ו. תפילה
עם הצבור. תפילת ערבית וזמנה.**

תפילת השחר. דברים שאסור לעשות קודם שהתפלל. ש"ע א"ח סי'
פ"ט סעיף ג' אסור לו להתעסק בצרכיו או לילך לדרך עד
שיתפלל שמנה עשרה. ויש מקילים לאחר שאמרו מקצת ברכות קודם
שאמרו ברוך שאמר טוב להחמיר בזה (תרומת הדשן סי' י"ח). ולא לאכול
ולא לשתות אבל מים מותר לשתות קודם תפילה (טור בשם אבי העזרי
ושאר פוסקים) בין בחול בין בשבת וי"ט וכן אוכלין ומשקין לרפואה מותר.
צמא ורעב הן בכלל חולים (רמב"ם פ"ה מה' תפילה). ואם התחיל לאכול
קודם עלות השחר צריך להפסיק (רמב"ם שם לגרסת הבי"ו וי"א שאינו
צריך להפסיק (הרא"ש בשם ר"י ושאר פוסקים). אפילו ללמוד אסור
משיגיע זמן התפילה והיינו מי שרגיל להתפלל בבית מדרשו ואינו רגיל
לילך לבח"כ אבל מי שרגיל לילך לבח"כ מותר ואם הוא מלמד לאחרים
אפילו אם אינו רגיל לילך לבית הכנסת מותר כיון שהשעה עוברת
דוכות דרבים דבר גדול (ועיין סי' ק"ו). מותר להסתפר וליכנס למרחץ
סמוך לשחרית שלא גזרו אלא סמוך למנחה שהוא דבר המצוי. הרי"ף
ור"ן ושלטי גבורים פ"א דשבת דף ק' ע"א וע"ב ועיין רמב"ם פ"א מה'
תפילה. הרי"ף ור"ן ושלטי גבורים פ"א דשבת דף ק"א ע"א מפסיקין
לקריאת שמע ואין מפסיקין לתפילה לא שאנו אלא כגון רשב"י וחבריו
שתורתן אומנותן אבל אנו מפסיקין בין לתפילה בין לק"ש והאי אין מפסיקין
אפילו בדליכא שהות קאמר דלד"ת אין מפסיקין כלל ועוקרין את התפילה
לגמרי כמו שהיו עוקרים בעבור השנה שהיו עוקרים בה את הכל מפני
חשוב העבור ר"ן שם. וכתוב בתקוני ד"ל ויקי"ו א"ר אלעזר בר צדוק
כשהיינו עסוקים בעבור השנה ביבנה לא היינו מפסיקין לא לק"ש ולא
לתפילה בעבור השנה כדי שלא יתקלקלו המועדות תוס'. כשהיינו
עוסקים

עוסקים. לולב אסור לאכול. קריאת שמע כיון. שתוי שיכול. תלמוד
תורה מפסיקין. תפילת מנחה דברים.

תפילת השחר וזמנה מתחיל עם הנץ החמה ונמשך זמנה עד סוף
ארבע שעות ואם מעה או עבר והתפלל אחר ארבע שעות עד
חצות אעפ"י שאין לו שכר כתפילה בזמנה שכר תפילה מיהא איכא. הרי"ף
ור"י ומשנה ריש פ"ד דברכות דף כ" ע"ב. ש"ע א"ח סי' פ"ט סעיף א'.
גמרא דברכות פ"ד דף כ"ז ע"א שטה ל' רבי יהודה אומר עד ארבע
שעות. הרמ"ע מפאנו סי' כ"ב.

תפילת השחר וזמנה. עיין ש"ע א"ח סי' פ"ט. הרי"ף ור"י פ"ד דברכות
דף כ" ע"ב. מקום הראוי להתפלל ולהתפלל עם הצבור ודין
ההולך בדרך שם סי' צ"ו. שיאזור מתנו ויכסה ראשו המתפלל סי' צ"א.
הנצרך לנכביו ודין רחיצה ושאר חכנות לתפילה סי' צ"ב. צריך להשהות
קודם שיתפלל סי' צ"ג. לבוין נגד ארץ ישראל ודין הרוכב או יושב בספינה
סי' צ"ד. כיוון אבריו סי' צ"ה. להמנע מכל הטרדות כדי שיכוין סי'
צ"ו. גיהוק ופיהוק אסור בתפילה סי' צ"ז. כוונה בעיניו בה סי' צ"ח.
שתוי ושכור ודיניהם לתפילה סי' צ"ט. לבוין לכל הברכות ויכול להתפלל
בכל לשון סי' ק"א. שלא לישב בתוך ארבע אמות של מתפלל ושלא
לפסוע שלש פסיעות עד שיגמור מי שמתפלל לאחריו סי' ק"ב. רוח
מלמטה או עטוש בתפילה סי' ק"ג. שלא להפסיק סי' ק"ד. המתפלל שתי
תפילות סי' ק"ה. הפטרונים מן התפילה סי' ק"ו. מסופק אם התפלל ודין
תפילת נדבה סי' ק"ז. מי שלא התפלל בסבת טעות או אונס או במזיד
סי' ק"ח. יחיד איך יתנהג לבוין בתפילתו עם הצבור סי' ק"ט. היוצא
לדרך ופועלים מה יתפללו וסדר תפילת הדרך ובית המדרש סי' ק"י.
סמיכת גאולה לתפילה סי' ק"א. שלא לשאול צרכיו לא בשלש ראשונות
ולא בשלש אחרונות אבל צרכי צבור מותר סי' ק"ב. כריעות סי' ק"ג.
הזכרת רוח וגשם ושל סי' ק"ד. טעם ברכת אתה הונן סי' קמ"ו. פי'
ברכת רפאנו סי' ק"ו. דיני ברכת השנים סי' ק"ז. חתימת ברכת השיבה
גם מראש השנה עד יוה"כ סי' ק"ח. הרוצה להוסיף באמצע ברכות
אמצעות סי' ק"ט. לומר רצה בכל תפילה סי' ק"ד. דיני מודים סי' קכ"א.
דינים בין שמונה עשרה ליהיו לרצון סי' קכ"ב. כריעות בסיום שמונה
עשרה ברכות ודין שלש פסיעות סי' קכ"ג. הנחגת ש"ץ בשמנה עשרה
ודין עניית אמן סי' קכ"ד. דיני קדושה סי' קכ"ה. ש"ץ שטעה סי' קכ"ז.
מודים דרבנן סי' קכ"ו. המתפלל צריך שיפסיע שלש פסיעות לאחריו ואח"כ
יתן שלום והתם אבעי ליה למיקם משל לתלמיד וכו' ככלב שב על קיאו
ואמרינן עוד התם ואם לא הפסיע שלש פסיעות ראוי לו שלא התפלל יומא
פ"ה דף נ"ג. הרי"ף ס"פ אין עומדין. רמב"ם פ"ג מהי תפילה. לעולם
יסדיר. שלש פסיעות. תפילת מנחה מי.

תפילת השחר. מי שנאנס ולא התפלל אותה בשחרית בשבת והוא
הדין יום שיש בו מוסף יש לה תשלומין למנחה והטעם שם.
נחלת צבי סי' קס"ו.

תפילת השחר. עיין לעולם יהא אדם זהיר. תפילה דין המתפלל שתיים.

תפילת השחר. פ"ד דברכות.

תפילתו המאריך בה אינה חוזרת ריקם מנלן ממשו רבנו דכתיב
ואתפלל אל ה' וכתיב בתרויה וישמע ה' אלי גם בפעם הזאת
ומקשינן התם והא אמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן כל המאריך בתפילתו
ומעיין בה סוף בא לידי כאב לב שנאמר תוחלת ממושכה מחלה לב
וגו' ומשני ל"ק הא דמאריך ומעיין בה הא דמאריך ולא מעיין. תוחלת
לשון

לשון חלוי ומעייין ומצפה בקשתו על ידי הארכתו. ברכות פ"ה דף ל"ב.
עיון תפילה.

תפילתו העושה אותה קבע אין תפילתו תחנונים מאי קבע א"ר יעקב בר אידי א"ר הושעיא כל שתפילתו דומה עליו כמשאוי ורבנן אמרי כל שאינו אומרה בלשון תחנונים. הרי"ף ור"י פ"ד דברכות דף כ"ג ע"א. ש"ע א"ח סי' צ"ח סעיף ג' יתפלל דרך תחנונים כרש המבקש בפתח ובנחת ושלא תראה עליו כמשאוי ומבקש להפטר ממנה.

תפילתו של אדם אינה נשמעת אלא בבית הכנסת. הרי"ף ור"י פ"א דברכות דף ה' ודף ו'. וכתב בעל שלמי גבורים בשם ר' ישעיה מי שאינו יכול לילך יבקץ עשרה ויתפלל ומי שאינו מוצא עשרה יכוין להתפלל בשעה שהצבור מתפללים. גמרא דברכות פ"א דף ו'. ש"ע א"ח סי' צ"ח סעיף ט'. עת רצון.

תפילת חולו של מועד ודיניה. ש"ע א"ח סי' תרס"ג וסי' ת"ק. חולו של מועד של.

תפילת חצות. עיין יוהרא מקרוב הנהיגו.

תפילת ימים טובים וראש השנה צריך להסדיר קודם שיתפלל כדי שתהיה שגורה בפיו. ש"ע א"ח סי' ק'. מטה משה אות תשצ"ב. לעולם יסדיר.

תפילת ימים טובים סדרה וחתימה. הרי"ף פ"ב ד"ט דף רפ"ז ע"ב.

תפילת מוסף. אסור לו לאדם שיטעם כלום קודם שיתפלל תפילת המוספין. כך אמר רב הונא ולית הלכתא כוותיה. ברכות פ"ד דף כ"ח.

תפילת מוסף בחבר עיר ושלא בחבר עיר היינו חייב להתפלל אותה. משנה הרי"ף ור"י ספ"ד דברכות דף כ"ג ע"ב. ש"ע א"ח סי' רפ"ז סעיף ב'.

תפילת מוסף וזמנה. הרי"ף ור"י פ"ד דברכות דף כ' ע"ב. ש"ע א"ח סי' רפ"ז. היו לפניו שתי תפילות של מוסף ושל מנחה מתפלל מנחה ואח"כ מוסף. הרי"ף ור"י שם דף כ"א ע"ב. רמב"ם פ"ג מה' תפילה. אבל יש מי שהורה שאין לעשות כן בצבור. שלא יטעו. תפילה דין המתפלל שתיים.

תפילת מוסף כל היום רבי יהודה אומר עד שבע שעות. משנה א' פ"ד דברכות. הרמ"ע מפאנו תשובה כ"ב. משנה ה' פ"ב דמגלה. הרי"ף ור"י דף שס"ד ע"ב.

תפילת מוסף. עיין מוסף פסוקי מוסף נהגו. תפילה דין המתפלל שתיים. תפילה מי. תפילות כנגד.

תפילת מוסף ראש השנה ודיניה. ש"ע א"ח סי' תקצ"א. וסדר התקיעות סי' תקצ"ב. ואם הברכות והתקיעות מעכבות זו את זו סי'

תקצ"ג. הנוסח אמיתי עקידת יצחק היום לזרעו תזכור מהרר"ם טראני חלק א"ח סי' רע"ו. וכ"כ הרב בנו תשובה ס"ב א"ח סי' ו'. עיין כנסת הגדולה על הגהות בית יוסף סי' תקצ"א. מגן דוד ס"ק ג' עינים נוסח לזרע יעקב תזכור ע"ש. עיין מהרר"ם טראני ח"א סי' מ"ח על ענין מוספי. גן המלך והוא ספר גנת ורדים בין טור י"ד לטור אה"ע אות ב' ראש השנה שחל להיות בשבת חותם שומע זכרון תרועה ומתריגיש בהגהותיו טור א"ח סי' תקצ"א דין ו' כתב ז"ל חותם בא"י שומע קול תרועת עמו ישראל היום ברחמים ובשבת לא יאמר היום. מטה משה אות תתיז. מוספי למה. מוסף ראש השנה ליחיד. ענין תפילת מוסף ראש השנה. אות תתמ"ז שיש לומר ועקידת יצחק היום לזרעו תזכור.

תתיז דין עלינו. תתיז חזרת התפילה. תתיז ענין ונתנה תוקף. תתיז
אם חל בשבת. ועיין אות תתיז.

תפילת מוסף שבת. עיין שבת תפלתו.

תפילת מוסף של יום כיפור ודיניה. ש"ע א"ח סי' תרכ"א. ממה משה
אות תתיז.

תפילת מנחה אין יכול להתפלל סמוך לשקיעה וליסמוך לה תפילת
ערבית כיון דפלוגתא דר"י ורבנן היא ולר"י זמן ערבית הוא
ולא זמן מנחה ע"ש ח"א דף קט"ו ודע דכשהיום הוא מ"ז שעות הנהוגות
באורולוגיו של איטאליאה זמן מנחה קטנה הוא מ"ב שעות ושני שלישי
שעה מהיום ועד פלג המנחה פלג המנחה דר"י הוא עד י"ד שעות ושליש
שעה דהיינו שעה אחת ושני שלישי שעה קודם הלילה הן אמת דאיכא
פלוגתא אם היום מתחיל מעמוד השחר עד שקיעת החמה או מהנץ החמה
עד צאת הכוכבים. מהררי"ט צהלון צ"ו. לקט הקטח א"ח דף ל"ב ע"ב.
עיין יד אליהו תשובה א'. הרי"ף ור"י פ"ד דברכות דף כ' ע"ב ודף כ"א
ע"א. מזרח עיין ש"ע, ד"ה יד אליהו תשובה א'. תפילת מנחה וזמנה.

תפילת מנחה בתפילין כשר הדבר. רדב"ז רמ"ז. הרמ"ע ל"ט. שבות
יעקב ח"ב תשובה כ"ד כיצד ינהוג בערב ראש חדש מי שמניח
תפילין למנחה וכן בערב תשעה באב אם יסירם קודם תפילת ערבית או
יניחם עד אחר קריאת שמע ובדברי הפוסקים דעות חלוקות והכריע לחלוץ
מיד אחר סדר קדושה מסוגיא דגמרא. עיין מהרי"ל ה' תשעה באב.
לחם חמודות הלכות תפילין אות ע"ט. שירי כנסת גדולה א"ח סי' ל'.
הלכות קטנות ח"א סי' רנ"ח וגם גיטו הגאון בספר א"ז סי' ל' העתיק
דברי ה"ח ובסי' תקנ"ט ס"ק מ"ו העתיק בשם מלבשו"ים והניח בצ"ע
דודאי מהרי"ל יודע זה עכ"ל והוא הכריע כנ"ל. תפילת ערבית בטלית.

תפילת מנחה דברים האסורים לעשות סמוך לה לא ישב לפני הספר
לא יכנס למרחץ ולא לבורסקי ולא לאכול ולא לדון ואם
התחילו אין מפסיקין. משנה הרי"ף ור"ן פ"א דשבת דף ק' ע"א. ש"ע
א"ח סי' רל"ב עסק' ב' לא ישב אדם להסתפר סמוך למנחה עד שיתפלל
ולא יכנס למרחץ ולא לבורסקי ולא לדון ולא לאכול אפילו סעודה קטנה
(כר' אחאי בר יעקב דלישנא בתרא הוא והרי"ף שם ורמב"ם פ"י מה'
תפילה והנהגות מיימוניות שכן היה נוהג רבי מאיר) סמוך למנחה גדולה
ואם התחיל באחת מכל אלו אינו מפסיק אעפ"י שהתחיל באיסור והוא
שיהיה שעות ביום להתפלל אחר שיגמור סעודתו או מלאכתו אבל אם אין
שהות ביום להתפלל אח"כ צריך להפסיק מיד (הרא"ש והר"ן ממשמעות
הגמרא שם ובסוכה ל"ח) ומאימתי התחלת תספורת משנית סודר של
ספרים על ברכיו והתחלת מרחץ משיפשוט לבושו העליון והתחלת בורסקי
משיקשור בגד בין כתפיו כדרך הבורסקים והתחלת דין אם היו עסוקים
בו משיתחילו בעלי דינין למעון ואם לא היה עסוקים בו משיתעטפו
הדיינים ולדין משישבו אדעתא לדון והתחלת אכילה משיטול ידיו. ויש
חולקים (טור בשם ר"ת) וס"ל דסעודה קטנה מותר ואינו אסור רק
בסעודת נישואין או מילה וי"א (בעל המאור והנהגות מרדכי פ"ק דשבת)
דאפילו סעודה גדולה סמוך למנחה גדולה שרי וי"א (טור בשם ר"י)
דסעודה קטנה אפילו סמוך למנחה קטנה שרי ונהגו להקל כשתי הסברות
דהיינו בסעודה גדולה סמוך למנחה גדולה ובסעודה קטנה סמוך למנחה קטנה
ואפשר הטעם משום דעכשו קורין לבה"כ לא חיישינן דלמא יפשע ולא יתפלל
(אגודה פ"ק דשבת) (וע"ל סי' פ"ט) מיהו בסעודה גדולה יש להחמיר אפילו סמוך
למנחה

למנחה גדולה ואפילו אם התחיל קודם לכן כשמיגיע מנחה קטנה והשעה עוברת צריך לקום ולהתפלל (טור ובי" בשם הפוסקים). והא דאסור לאכול סעודה קטנה היינו כשקובע לסעודה אבל למעום דהיינו אכילת פירות מותר והי"ה לאכול פת כביצה כדרך שאדם אוכל בלא קבע מותר. ועיין ש"ע ח"מ סי' ה'. פסק תלמודא דלית הלכתא כריב"ל דאמר כיון שהגיע תפילת המנחה אסור לו לאדם שיטעום כלום קודם שיתפלל תפילת המנחה ברכות פ"ד דף כ"ח. לא ישב, לולב אסור לאכול. קריאת שמע כיון. תפילת השחר דברים.

תפילת מנחה וזמנה. ש"ע א"ח סי' רל"ג. הרי"ף ור"י פ"ד דברכות דף כ' ע"ב ודף כ"א ע"א. דברים האסורים לעשות בשעת המנחה סי' רל"ב. הרוצה להתפלל מנחה גדולה ומנחה קטנה סי' רל"ד. הרי"ף פ"ה דפסחים דף רמ"ז ע"א. מה שפירש על המשנה איך יתנהג הש"ץ בתפילת מנחה כשאין שהות ביום סי' רל"ב סעיף א'. ועיין ברי"ה סי' ו' מי שהוא בדרך והגיע שעת המנחה והוא קרוב למלון בעיר שכולה גוים טוב שיתפלל בשדה אם קרוב הדבר לגמרי שלא יפסיקוהו עוברי דרכים. ועיין מהרר"א בן חיים ח"א מ"ה בני אדם המסובין בסעודה נישואין וכיוצא חייבין להפסיק לתפילת מנחה ותפילת מנחה אחר הצי היום נראה שהוא כאסור. רמב"ם פ"ג מה' תפילה ושם דינו מנחה גדולה ומנחה קטנה. משה משה אות ש"ע"א מאד צריך להזהר בתפילת מנחה ומיד כשיגיע זמנה יתפלל. ש"ע"ב מתי זמנה של תפילת מנחה. ש"ע"ג שאין לומר אשרי אלא כשיש מנין בבהכ"נ ויש נזהגין לומר פ' התמיד. ש"ע"ד הבא לבה"כ והצבור מתפללין תפילת י"ח. ש"ע"ה מי שעכב ולא התפלל וקרוב שעוברת השעה יאמר אשרי אחר תפילת י"ח ואם עכבו הצבור לא יתפלל הש"ץ בלחש אלא יאמר בקול רם הכל והקהל יאמרו בלחש עמו הכל. ש"ע"ו אם בא לבה"כ אחר ברכו ואחר שגמר תפילת מנחה מתחילין הקהל י"ח דערבית יתפלל עמהם. ש"ע"ז שכה ולא התפלל מנחה ומי שלא התפלל שסבור שעדיין ישאר זמן אחר שיגמור העסק ובין כך עבר זמנו אינו נקרא מויד או פושע. ש"ע"ח אם לא התפלל מנחה ומתפלל ערבית שתים צריך לומר אשרי בין תפילה לתפילה. יום המעונן בע"ש. לא ישב. לעולם יזחר. מנחה. מנחה כיון. שבת תפילתו מנחה של שבת. תפילה דין המתפלל שתים. תפילת מוסף וזמנה. תפילת מנחה אין נכון.

תפילת מנחה. מי שמועה בדיון וסובר שמותר להתפלל מנחה קודם שש שעות ומחצה מתפלל ערבית שתים, ואם מחו בו אנשים ואמרו שאין זמן מנחה אזי הוי מויד ואין לו תקנה, ולרשי"י מיד אחר שש שעות יצא בדיעבד ולהרמב"ם אחר שש שעות. ומחצה בדיעבד יצא ולכתחילה עד אחר מ' שעות ומחצה ומתפלל בזה ובהא דאמרו הלואי יתפלל כל היום היינו שיתפלל בזמנו ולענין תשלומין שיתפלל ערבית שתים אינו מתפלל מספק ואין אנו מכירים מבי משחרי כותלי והוי ספק. בית יעקב צ"א. יום המעונן בערב שבת.

תפילת מנחה מי ששהה להתפלל אותה בע"ש עד לאחר שענו הקהל ברכו מתפלל חוץ לבית הכנסת ואם ענה ברכו עמהם מתפלל ערבית שתים של שבת ואם בא מעט קודם לברכו יתחיל מיד להתפלל בבה"כ ואף שלא יוכל לגמור חצי התפילה קודם מ"מ הואיל והתחיל בהותר ליבא קפידא. ת"ה סי' ד'. עיין ש"ע א"ח סי' ק"ה דין המתפלל שתי תפילות. אשרי עיין. יום המעונן בע"ש. ערב שבת. שבת תפילתו. תרומת הרשן כתב.

תפילת מנחה. עיני ברכת כהנים במנחה. דין אין דנין. וב א לציון במנחה דשבת וי"ט. יום הולך אחר הלילה. שעות דרבנן לענין תפילת מנחה. לא ישב אדם. לעולם יהא אדם זהיר. מנחה ודברים. נטילת ידים לתפילה. נשיאות כפיו ודיניו. תפילה דין המתפלל שתיים. תשעה באב ודיניו.

תפילת מנחה של יום הכפורים ודיניה. ש"ע א"ה סי' תרכ"ב. מטה משה אות תתע"ב. תתע"ט. תת"פ.

תפילת מנחה של שבת. עיני תפילה דין המתפלל שתיים.

תפילת נדבה ודיניה. ש"ע א"ה סי' ק"ז. אעפ"י שאמרו חכמים שאם שכח מלומר אלקינו בתפילת ערבית דר"ה וכן על הנסים בתפילות של חנוכה ונחם בתשעה באב אין צריך לחזור אם רוצה לחזור בתורת נדבה חוזר ואין צורך לחדש בה שום דבר משום דאלקינו או על הנסים או נחם הוי חדוש. נדבות ונדרים. תפילה דין המתפלל שתיים. תפילות כנגד.

תפילת נדבה מי שמתפלל אותה כר"ה או בשבת וי"ט נראה שאין צריך להזכיר מעין המאורע בתפילת נדבה והראיה מדאיתא בגמרא דשבת פרק ב"מ אבעיא להו מהו להזכיר של חנוכה במוסף כיון דאין מוסף בהנוכה לא מדכרינן או דלמא יום הוא שנתחייב בארבע תפילות אלמא אם לא נתחייב בהן ואומרם בתורת נדבה אין צריך להזכיר.

תפילת נדבה. עיני יוהרא מקרוב הנהיגו. צבור אינו. תפילה ספק. תפילות כנגד. תקיעות אס.

תפילת נעילה. עיני נעילה.

תפילת ערבית אם היא רשות או חובה. גמרא דברכות פ"ד דף כ"ג. עיני בעין ישראל סי' ס"ז. הרי"ף ור"י שם דף כ"ז ע"ב. איכא

מאן דאמר מצוה והשתא דקבעה בחובה אע"ג דשרא המייניה מטרחינן ליה להתפלל ואח"כ יאכל הרי"ף פ"א דשבת דף ק' ע"ב. ש"ע א"ה סי' רל"ה סעיף ב'. רמב"ם פ"ג מה' תפילה. רשות היא ולכך אין מדקדקין בזמנה. עיני הרי"ף ור"י פ"ד דברכות דף כ"א ע"ב ובשלמי גבורים אות ד' ז"ל התוספות פליגי על פירוש תפילת ערבית רשות וסברי דרשות ר"ל מצוה (ולכך נקראת רשות לבטלה בעבור מצוה אחרת העוברת תוספות ונראה דלכך קבעו פסוקים וקדיש בין גאולה לתפילת ערבית דרשות היא) דמצוה על כל אדם להתפלל ערבית וכן נראה דעת ר"י והמרדכי וצ"ע באשרי כי בפרק תפילת השחר בראשונה נראה דס"ל כתוספות ואח"כ באותו פרק עצמו וכן בפ"ק דשבת נראה מסכים לדברי רבנו וכן צ"ע בסמ"ג דבתחילה פסק כדברי התוספות ואח"כ כדברי רבנו והנהגות מיימוניות פסקו כרבנו. ועיני הרי"ף ור"ן ושלמי גבורים פ"א דשבת דף ק'. שבות יעקב ח"ב תשובה ו' אע"ג דתפילת ערבית רשות אין לבטלה בחנם. ברוך אדני. דברי חכמים העובר. לאפוקי מרבי פלוני. עמוד על רגלך ויעידו כך. שלוח צבור שמפסיק בין גאולה לתפילת. תפילת ערבית שלוח. תקיעות אם השיך המתפלל מוסף יקרא.

תפילת ערבית בטלית ובתפילין היינו להתעכב בטלית ותפילין דמנחה עד אחר ערבית וכן היה נוהג הגאון בעל שירי כנה"ג ע"ש סי' י"ח ס"ק ג' וס"י ל'. הלכות קטנות להר"י האגיים ח"א תשובה רנ"ח. תפילת מנחה בתפילין.

תפילת ערבית בסוכות. ש"ע א"ה סי' תרמ"ב. מטה משה אות תתקמ"ב. תתקנ"ב תפילת ערבית וקדוש ליל שני.

תפילת ערבית וזמנה. שיע א"ה סי' רל"ה. הרי"ף ורי"ף פ"ד דברכות דף כ' ע"ב ודף כ"א ע"ב. מצא צבור שקראו ק"ש ורוצים לעמוד בתפילה יתפלל עמהם סי' רל"ו. אין שליה צבור חוזר התפילה סי' רל"ז. ועיין סי' רס"ז תפילת שבת ורס"ח. ערבית במוצאי שבת ויהי נועם וסדר קדושה סי' רצ"ה. תפילת ערבית נדבה סי' רצ"ד סעיף ה' במג"א ס"ק ד' ומג"ד ס"ק ג' וכתב הרשב"א תשובה רל"ו אין אדם יכול להתפלל תפילת השחר קודם קריאת שמע אם מצא צבור מתפללין כמו בתפילת ערבית. רב צלי של שבת בערב שבת ומקדש על הכוס ר' יאשיה מצלי על מוצאי שבת בשבת ומבדיל על הכוס הרי"ף ורי"ף פ"ד דברכות דף כ"א ע"ב. רמב"ם פ"ג מה' תפילה. לכתחילה אין להתפלל תפילת ערבית מבעוד יום ואם יש נוהגין כן יש לבטל מנהגן גן המלך והוא ספר גנת ורדים בין טור י"ד לטור אה"ע אות צ"ו. שבות יעקב ה"ב תשובה ו' על דבר מנהג ק"ק ווירמישיא בר"ח סיון שחל ביום ו' כיון שהם מתענים באותו יום בכל שנה מפני גזירת תנ"ז נהגו להתפלל מנחה ומעריב בשעה שלישית אחר הצות ואח"כ אוכלים ותמה עליהם שמתפללים ערבית שלא בזמנה גם הרבנים הקודמים מחו ולא נשמעו דבריהם לבטל מנהגם וכדי לברר הדבר סדר טענותם על מנהג זה וסותר את כולם אחת לאחת הא דאמרי רב צלי של שבת בערב שבת היינו מפלג המנחה ולמעלה ולא מקודם והמתפלל מקודם לא יצא אפילו בדיעבד. יד אליהו תשובה א'. יום הולך אחר הלילה. מזרח עיין שיע, ד"ה יד אליהו תשובה א'. מנהג מבטל הלכה. קריאת שמע של. תפילין זמן. תפילת השחר אין. תפילת ערבית שליה.

תפילת ערבית וקדוש מי מהם קודם. עיין יד אליהו תשובה מ"א. שני תנוקות למול, ד"ה יד אליהו מ"א. אב לים מפטירים בבניא. הפטרה עיין שיע.

תפילת ערבית. עיין גאולה לתפילה הסמוכה בתפילת. יום הולך אחר הלילה, שעות דרבנן לענין תפילת ערבית. יום המעונן בערב שבת. ליל פסח ענין. לעולם יהא אדם זהיר. מוצאי כפור. נר חנוכה קודם. עומר גם. פלג המנחה חלוק. קדיש על מתים מנהג. שנים שנכנסו. תפילה דין המתפלל שתיים. תפילות כנגד. תפילת מנחה אין. תפילת מנחה וזמנה.

תפילת ערבית שליה צבור לא יחזיר התפילה מפני שאינו מוציא אלא מי שאינו בקי ותפילת ערבית רשות אפילו לדברי הגאונים שאומרים שאם התפלל פעם אחת קבלה עליו כחובה אם התפלל בקי הוא ואם אינו בקי ולא התפלל פטור הוא ואם החזיר נמצא מוציא שם שמים לבטלה. הרשב"א תשובה קפ"ג. שיע א"ה סי' רל"ז. תפילת ערבית אם.

תפילת עשרת ימי תשובה וראש השנה ודיני המלך המשפט המלך הקדוש וזכרנו ומי כמוך. שיע א"ה סי' תקפ"ב. וכתב הרי"ף ורי"ף פ"א דברכות דף ח' ע"ב ודף ט' ע"א כל השנה כולה אומר האל הקדוש ומלך אוהב צדקה ומשפט ובעשרה ימים אומר המלך הקדוש המלך המשפט ואם לא אמר המלך ואמר האל הקדוש האל המשפט מיימוני סמ"ג רא"ש מרדכי רבנו צרפת ראב"ה כתבו בדיעבד יצא ורי"ף פסק מחזירין ושיע א"ה סי' קי"ח בהגה כתב דיתזור אבל אם אמר מלך אוהב צדקה ומשפט אין מחזירין וכן פסק ר"י הנ"ל וכן פסק ריא"ז שם שלמי הגבורים. ועוד שם מחלוקת אם לא אמר זכרנו ומי כמוך ובספר חיים וכתוב לחיים אם מחזירין אותו ופסק גם הוא כמו הש"ע דאין מחזירין אותו. גן המלך והוא גנת ורדים בין טור י"ד לטור אה"ע אות ק"ו וז"ל מצאתי בגליון בספר רמב"ם ספ"ב מה'

מה' תפילה ז"ל כתב רבנו בתשובה בלשון ערב שנוסח הברכה היא שיתחמו בה בא"י אוהב צדקה ומשפט אמנם יתחייב זכירת המלך בעשרת ימי תשובה ע"כ וכפי זה אין בידנו לחזור אם אמר מלך אוהב צדקה ומשפט אמנם הפוסקים שסתמו דבריהם שאם לא אמר המלך המשפט שחזור להתפלל אפשר דהוו גרסי כגרת הרמב"ם בתשובה. הגהות מהר"ר גא"ל על שיע א"ח סי' ק"ה מיהו אם אמר מלך אוהב צדקה ומשפט אין צריך לחזור ויש חולקים עיין בבית יוסף. ברכה מעין שבע כתב ב"י, דאם אמר האל הקדוש אין מהזירין אותו. זכרנו. תפילות.

תפילות צדיקים למה נמשלה לעתר מה עתר זה מהפך התבואה ממקום למקום כך תפילתן של צדיקים מהפכת מדותיו של הקב"ה ממדת רגזנות למדת רחמנות. פי' נמשלה כעתר דכתיב ויעתר יצחק לה' וגו'. עתר פירוש פל"א בלעז. יבמות פ"ו דף ס"ד.

תפילות צדיקים נמשלה לאילת. עיין אסתר למה נמשלה לאילת.

תפילות רבים אינה נמאסת. משנה א' פ"ו דסוטה ת"ט. ובברכות פ"ק דף ח' מניין שאין הקב"ה מואס בתפילתן של רבים שנאמר הן אל כביר לא ימאס תם וכתיב פרה בשלום נפשי כי ברבים היו עמדי. פירוש לא ימאס תם תפילות הרבים לא ימאס מקרב לי ממלחמות הבאות עלי כי ברבים היו שהתפללו עמדי. הרי"ף ור"י שם דף ו' ע"א. שיע א"ח סי' ק"ן. עת רצון. תפילותו של.

תפילות שוא. עיין חולה מתפללין. צועק לשעבר.

תפיסה אחר מיתה אי מהנאי. רמב"ם פ"א מה' מלוה ולוה. ב"י ח"מ סי' ס"ד. טור ח"מ סי' ק"י. תרומות שער מ"ט הביאו ב"י סי' ק"ז. ריב"ש סי' שצ"ב ושם"ה. בן לב ח"ב סי' נ"ה. דברי ריבות סי' רכ"ט. תשובת הכהן ח"ב סי' ק"ז וקע"ח. תשובת אלשיך סי' ל"א. לגבי יתומים קטנים לא מהני תשובת הכהן ח"א סי' ה'. מהר"ם טראני ח"א קמ"ז תפיסה לאחר מיתה ומכירת שטר שצריך כתיבה ומסירה אי צריך להביא ראיה. מהרי"ק שורש קל"ג לשון הסמ"ג לאוין פ"א וההיא דכסא דכספא נעמידנה בתפיסה לאחר מיתה. מטה יוסף ח"מ תשובה ו' דף צ"ג ע"א דמהרל"ג בתשובה ל"ז כתב דתפיסה אחר מיתה אינה תפיסה לפי דעת רוב הפוסקים אבל הרד"ך לא ראיתי שחשש לזה אלא כתב בפשיטות דכיון שתפסה מהניא לה תפיסה ונראה דס"ל דמ"ש רש"י שצריך שתהיה התפיסה מחיים דוקא קודם התקנה דמטלטלי דיתמי לא משתעבדי לכתובה אבל לדין אה"נ דס"ל דמהניא לה תפיסה וכ"כ מהריק"ש וז"ל תפסה לכתובה עכשו שכותבין מטלטלי ומקרקעי מה שתפסה תפסה ואפילו לאחר מיתת בעל. חוב מהיתומים גבייתו. אלשיך ל"א. כתובה וגבייתו ודיניה. מהר"ם קארו מ"ה. מזונות אלמנה אלמנה. שטרות הפקדו. תפיסה בנכסי יתומים.

תפיסה אחר שנולד הספק ומענת ברי הוי פלוגתא מייתי לה מהר"א ששון סי' כ"ג דף ל"ט ע"ג. הלק"ט ח"ב תשובה ק"ח תפיסה אחר שנולד הספק ומענת שמא אין מוציאין מיד התופס. עיין הרי"ף ור"ש בר ברוך ומשמע דאיכא מאן דפליג ע"ש. תפיסה אחר שנולד הספק לא מהניא בן לב ח"א כלל י"ב סי' ס"ז. תרומת הדשן סי' שכ"א. תשובת הכהן ח"ב סי' קצ"ו. בני שמואל ל"ז מ' בענין תפיסה קודם שנולד הספק ולאחר שנולד הספק בארובה. ועיין מהריב"ל ח"א דף נ"ג וע"ב וסי' ס"ז ובח"ב סי' ע"ה ובמהרש"ם סי' ס"ז וקליה. ומשפט צדק סי' כ"ט. מהר"ש נ' נ"ד כ"ט. מוהר"ש בספרו תורת חיים ח"מ ח"א סי' צ"י. מוהר"ש בספרו תורת חיים ח"ב סי' א' מלתא דאיכא פלוגתא בעיקר

בעיקר הדין ותפס אחר שנולד הספק מסתבר לי דלא מצי המוחזק לומר קים לי. פני משה בסוף ספרו בלקוטים דף ד' ע"ב דבור המתחיל כתב הרא"ש בפ"ק דבבא מציעא גבי הא דתקפו כהן דתפיסה לא מהניא אלא למי שטוען ברי אבל הכהן הזה אפילו אחר שתפס אין לו אלא טענת שמא הלכך מפקינן מניה ואוקמינן ליה בחזקת מרא קמא והכי אמר רנ"ז וכו' הרואה יראה כי ראיתו מאוד תמותה וכבר דחאה הר"ש חיון בס"י ל"ז ויש לו להביא ראיה לדין של הרב אם יראה בעיניו מהך מתניתין דפרק השואל המחליף פרה בחמור וילדה וכן המוכר שפחתו וילדה זה אומר עד שלא מכרתי וכו' יחלוקו ופרכינן אמאי יחלוקו וליחזי ברשות מאן קיימי וליהוי אירך המוציא מחברו עליו הראיה ואוקמיה כדקיימא באגם דלא הוי ברשות חד מנייהו ופרכינן מהך ונוקמא בחזקת מרא קמא וליהוי אירך המוציא מחברו עליו הראיה ומשני הא מני סומכוס היא ואנן קיימא לן כרבנן הרי לך דיראה דאם היה תפוס הלוקח מהני משום דטוען ברי כדאוקימנא בגמרא דבטוען ברי איירי הא אם טען שמא לא תועיל חזקתו כלום דאוקמיה אחזקת מריה קמיה וכן כתבו בת"ה ע"ש. יד אליהו תשובה ע"ט. עיין משה יוסף ח"מ תשובה ו' דף צ"ג ע"ב הרושי דינים על תפיסה אחר שנולד הספק והביא דברי הפני משה סי' פ"ב.

תפיסה אחר שנולד הספק. עיין כספיים ונחושתי. כתובה וגבייתה, דבור המתחיל מוהר"ש. כתובה וגבייתה מן המוחזק, מוהר"ש כ"ט. נדונייא וחזרתה כשמתה, ד"ה מוהר"ש נ"ן. סמיכה בזמן הזה. ספק ספיקא דפלוגתא, ד"ה משה יוסף ח"מ תשובה ו'. קים לי לא אמרינן אם התפיסה הוי ספק. שבועת אלמנה ודיניה, פני משה ח"א ע"ב ובשם לחם רב נ"י. שהיה עם אשתו עשר שנים, בשם הר"ש מ"י. שומרת יבם מזונותיה. תפיסה מספק.

תפיסה אחר שנשבע הנטען ונפטר. תשובת הרא"ש כלל ח' סי' ה' וי"ב. ובפ"ב דב"מ. ח"מ סי' פ"ז. תרומות שער ו'.

תפיסה, אין הכן יכול לתפוס בטענה אבי אמר לי שאתה חייב לו. תשובת הכהן ח"ב סי' ב'. לא מהני תפיסת הבן לאב אפילו ליכא עדים תשובת הכהן ח"ב סי' ב'. רשד"ם ח"ב סי' ל"ב. אף אחר שמת אביו לא מהני ל"י תפיסתו, תשובת הכהן ח"ב סי' ב', אינו נקרא מוחזק התופס בעד בנו או אחר רשד"ם ח"ד סי' תל"ז.

תפיסה אם היא במלתא דעביד לגלויי לא מפקינן מיד התופס. תשובת הרד"ך בית ב' א'.

תפיסה באלמות כגון על ידי גוים אימתו תועיל לו תפיסתו. מרדכי ר"ש ב"מ. רשד"ם ח"ד סי' קמ"ה. תפיסה על ידי גוים רשד"ם ח"ב סי' ע"ג. תפיסה על ידי גוים.

תפיסה בטענת מלוה על פה. הרא"ש כלל ק"ז סי' א'. תרומות שער מ"ט הביאו הב"י סי' ק"ז ורצ"א.

תפיסה במטלטלין יש מהאחרונים שסוברים שאין תפיסה מועלת בהם אלא בלא עדים אבל בעדים לאו תפיסה שלה כלום היא ורמב"ן סובר דאפילו בלא עדים אין תפיסה מועלת אלא כשהספק הוא מחמת הכחשה אבל כשהוא מחמת הדיין עצמו כגון כל תיקו שבתלמוד כיון שדינו לקולא לנתבע בין תפס בעדים בין שלא בעדים מוציאין מידו וטעמא דמסתבר הוא אעפ"י שרעת הרמב"ם בקצת תיקו שבתלמוד דאי תפס לא מפקינן מניה כמ"ש זה בעל מגיד משנה פ"א מה' נזקי ממון ואלו הדינים מתבארים בסוגיא דתקפו כהן בפ"ק דב"מ עכ"ל. ב"י סי' ר"ן דף רמ"ז ע"א. מטלטלין

מטלטלין אינם משועבדים. תפיסה בעלי. תפיסה בפני. תפיסה היכא. תפיסה מספק. תפס משליח.

תפיסה בנכסי יתומים קטנים לרשד"ם ח"מ תשובה י"ד מהניא היכא דלא באו ליד היתומים. הלקט ח"ב תשובה ק"ח. ועיין תרומות שער י"ד. תפיסה אחר מיתה.

תפיסה בעד מלוה בשטר בלי נאמנות אי מפקינן. ח"מ סי' פ"ב.

תפיסה בעל חוב מוקדם ומאוחר. עיין קדימה בכל.

תפיסה בעלי חובות הרבה ואחד תפס ממטלטלי הלוה שהפקידו ביד שלישי לא מהני. רשד"ם ח"ד סי' קמ"ה. קדימה בכל.

תפיסה בפני עדים במטלטלין מהניא ולא מפקינן מניה. כ"כ שפתי כהן על ח"מ סי' מ"ז ס"ק ק"א וע"ש בטור שהביא דעת החולקים והר"ן פ"ב דכתובות דף תע"ה ע"א. תפיסה במטלטלין. תפיסה ודיניה.

תפיסה בקרקעות לאו כלום היא. פ"א דב"מ הר"ן דף ע"ג ע"א והר"ף דב"מ פ"ח דף ק"ל ע"א. עיין הלקט היא תשובה ק"ה דלפעמים מהניא. שפתי כהן על ש"ע ח"מ סי' מ"ז ס"ק ק"ה אבל בקרקע לא מהני תפיסה. ב"י ח"מ סי' ר"ן. רשד"ם ח"ד סי' רע"ג. עיין לבוש עיר שושן סי' רמ"א. עיין מהרר"ם אלשיך תשובה קכ"ח אין בקרקעות דין תפיסה.

תפיסה בקרקעות. עיין קרקע אין בה תפיסה. קרקע בחזקת בעליה. תפיסה וכמה, סי' ג' ועיין סימן י"ח.

תפיסה בשטרות אימתי מהניא. רמב"ם פ"א מה' מלוה ולוה. פ' הכותב ההיא וכו'. ח"מ סי' ס"ד. תשובת הרשב"א סי' תתע"ט. לע"ש

סי' ס"ד. אלמנה תפסה שטרות למוזנותיה פלוגתא דרבוותא אי הוי תפיסה תשובת אלשיך סי' ד'. אין תפיסת השטר מועלת לא לממון ולא לנייר תרומות שער נ"א. תשובת הרא"ש כלל ס"ז. ב"י ח"מ סי' ס"ב וס"ט.

כתובה וגבייתה ודיניה, בשם מהר"י קארו מ"ה. מוזנות אלמנה, בשם מהרר"ם טראני ח"ב קפ"ג. שטרות הפקידו.

תפיסה גמורה בעינן בכל תופס שיקנה הדבר באחד מורכי ההקנאות. הריב"ש סי' שס"ד. דברי ריבות סי' ש"ז ותכ"א. מהר"י קארו מ"ה. הטלת מעול. כתובה וגבייתה ודיניה, בשם מהר"י קארו מ"ה.

תפיסת מפתחות.

תפיסה היכא דאיכא פלוגתא דרבוותא אי מפקינן. מהרר"ק סי' קמ"ט. תרומת הדשן סי' שכ"א. רשד"ם ח"ד סי' ל"ט. תשובת הכהן ח"א סי' ה' וק"ן. תפיסה וכמה. תפיסה מספק.

תפיסה היכא מהניא. משנה י"א פ"ג דב"ק נ"י. הר"ף דב"מ פ"ח דף ק"ל ע"א ודף קל"ח ע"א. הר"ף ונ"י פ"ט. בנכסי יתומים נ"י ור"ף דב"ק פ"א דף ו' ע"ב. ונ"י פ"ב דב"ק דף ט' ע"ב. משנה ב' פ"ב דכתובות ת"ט. גמרא דשבועות פ"ו דף מ"א. וב"מ פ"ח דף ק"א אמרינן האי לנקטיה בכובסיה דלישבקיה לגלומיה הוא (בתמיה) פירוש יחזיקנו במלבושיו כדי שניח לו גלומא שלו כן פירשו הערוך ורש"י ז"ל פירש הרי הוא כאוחזו בביצים שלו עד שמינח לו מליתו וקרי ליה כובסי על שם שתלויים כדאמרינן כמאן תלינן כובסא בדיקלא תלאי של תמרים וכדאמרינן פרק אלו הן הלוקין אתא גידמא ומחית לכובסא ואתא תמרי.

הר"ף ונ"י פ"ג דב"ק דף י"ח. נ"י ושלמי גבורים ור"ף פ"ד דב"ק דף י"ט ע"ב. וניזק התופס שור המזיק נעשה שותף ושוכר שכר לנזקו אפילו אחר שיצאת מידו והווי כאלו הווי עדיין בידו ח"מ סי' ק"ה על ס"ז וש"ע ס"ז סמ"ע ס"א וג"ל דוקא לענין דלהוי מוחזק אבל לא לענין נאמנות

נאמנות במנו כיון דליתיה השתא תותיה ידיה ועיין ח"מ סי' הנ"ל והרא"ש כלל ק"ז סי' ב. הלק"ט ח"ב תשובה ק"ח. ועיין הר"ף ור"ן פ"ט דכתובות דף תק"ג ודף תקי"ד. עיין מטה יוסף אה"ע תשובה ד'. בעל חוב תפס מנכסי יתומים. דברים אין בהם. כתובה וגבייתה ודיניה, בשם מהר"י קארו מ"ה לא מהניא תפיסה אלא כשהנכסים ברשות הרבים או בסימטא. נכסי יתומים אין ב"ד נוקקין, דבור המתחיל תורת חיים. שבעת אלמנה ודיניה, ד"ה מטה יוסף. תפיסה וכמה.

תפיסה. התופס חפץ משל חברו בעבור תביעה שיש לו עליו לא נקרא גולן ואם נשבע אליו לא הוה שבעת שוא. הרא"ש כלל ס"ד סי' א'. תופס את ממון.

תפיסה ודיניה. עמור בחוב על פה. אה"ע סי' צ"ג. ב"י ח"מ סי' ר"ן. מישורים נתיב ו' ח"ז. בן לב חלק ב' סי' נ"ה. תרומת הדשן סי' שכ"א. תשובת הכהן ח"ב סי' קכ"ה וקע"ו. פ"ק דב"מ בסוגיית תקפו כהן. מה נקרא תפיסה מישורים נתיב כ"ז ח"ג. ריב"ש סי' ק"ה שס"ד שס"ה שצ"ב שצ"ו ק"ז ומ"ו. מהר"ק שורש צ"ד וקס"ש שס"ה. בן לב ח"א דף נ"ד. דברי ריבות סי' ש"ז. תשובות הכהן ח"ב סי' קפ"ה. תועם התפיסה דמהניא ריב"ש סי' שצ"ו. תשובת הכהן ח"ב סי' קע"ו וקפ"ה. תשובת הרמ"ע מפאנו סי' פ"ט. אם יכול לתפוס פקדון או הלואה באומר שהוא חייב לו רשד"ם מרדכי פ"ק דב"מ. תשובות וו"ל סי' כ"א. כל שאינו טוען שגוף הדבר שלו נשבע בנקיטת חפץ ולא מהני ליה תפיסתו מ"מ פ"י מה' טוען ונטען. דברי ריבות סי' קכ"ד. ואם תפס אותו הדבר בעצמו שו"ת וו"ל סי' כ"א. ב"י ח"מ סי' רצ"א. כל דאיכא עדים וראיה אינו יכול לתפוס תשובות הכהן ח"ב סי' ב'. ואי ליכא עידי ראיה יכול למטען עד כדי דמיון הריב"ש סי' שצ"ב. דברי ריבות סי' רע"ו. רשד"ם ח"ד סי' קנ"ב. תשובות כהן ח"ב סי' ב'. תשובת אלשיך סי' פ"א ופ"ב. כל מה שאין דנין בתוצה לארץ אם תפס לא מפקינן ואימתי ח"מ סי' א' ולע"ש סי' א'. מת לזה ואח"כ מלוה ותפסו יורשין ח"מ סי' ק"ח. אם לא הגיע זמן החוב אינו מועיל לו תפיסתו דברי ריבות סי' ש"ך. הר"ף ור"ן פ"ט דכתובות דף תקי"ג ותקי"ד. עיין משפט צדק סי' י"ט מהריב"ל ח"ב סי' ע"א. רשד"ם סי' ש"ט כמה דיני תפיסה. רשד"ם אה"ע קפ"ז דיני תפיסה. דברי ריבות סי' ש"ך השולח מעות ביד חברו כדי ליתנם לפלוני ויש לשלוח חוב על השולח או על המקבל. רשד"ם ח"ד קל"ה ראובן מוכס המלך היה חייב לשמעון סך מעות על כתב ידו ונתן לו כל כך שעורים מן הבאים בידו מדינא דמלכותא שילך למוכרם ויתפרע מהם וכן עשה ובין כך נפטר ראובן ועבד מלך בא ולקח כל דמי השעורים שהיו ביד שמעון ובניו ואשתו של ראובן בראותם שהיה נוטה למות הפקדו ביד לוי שותפו של שמעון כסף ושוה כסף אם לוי הוי שותפו של שמעון בחוב זה והדברים ברורים לו כמו שהם ברורים לשמעון מהני ליה תפיסתו. גדולי תרומה דף ר"ו מלוה תפס משל לזה מטלטלים קודם זמן השמיטה ואחר השמיטה חזר הלוח ותפס להו מהו. כללי התפיסה עיין כנסת הגדולה ח"מ ס"ד בהגהות על בית יוסף מאות ג' עד אות כ"ז דף ה' ע"ב שטה נ"ו. ש"ע ח"מ סי' ש"ן סעוף ב' ע"ש בהגה וי"א דבכל ספק דינא לא מהני תפיסה ולכן אפילו אם תפס לא מפקינן מניה טור בשם ר"י וכ"כ ה"ה פ"א מה' נזקי ממון בשם הרמב"ן שכל תיקו שנסתפק לנו בנטרא מחמת הדין בעצמו לא מחמת הכחשה כיון שדינו לקולא לנתבע בין תפס בעדים בין שלא בעדים מוציאין מידו זה דעתו. עיין שלטי גבורים פ"ב דב"ק דף י' ע"ב. מוהר"ש מ"ה ח"א הביאו לקט הקטח אה"ע דף קמ"ב עמוד ג' אשת ראובן הפקדה ארגו של הפצים ב"ד

ביד שמעון ואמרה לו תחזירה לי בכל עת וזמן שאתבענו ממך ואם
 יהיה לך איזה משא ומתן עם בעלי לא תתפוס הארגו בעד חובך ושמעון
 סבר וקיבל על מנת כן והן כעת רוצה לתפוס הארגו הנזכר במענה
 שהם נכסי בעלה ששעבדם לו ושטענתה אינה כלום הורה ותלה הדבור
 באם הנכסים שהם בארגו ידועים שהם מנדונייתה או שנתן הוא לה
 בתורת מוהר ומתן בשעת כניסתן לחופה אין שמעון זה יכול לתפוס בחובו
 ואפילו לא היה שם תנאי אין לו עליהם שעבוד כלל אך אם הם נכסים
 ידועים לבעלה שכיוצא בהם משתעבדים לבעל חוב ודאי שיכול לתפוסם
 וחל שעבודו עליהם ותתנאי בטל ואין בו ממש והוכיח בראיות ע"ש, ואם
 הדבר ספק ויש הכחשה ביניהם יש לרון, אם שמעון טוען בריא שהם
 של בעלה ואיכא טענת מגו מהימנין ליה ואם אינו טוען בריא לא
 מהימנין ליה כלל ואין בתפיסתו חזקה דהויא לה תפיסת ספק ושטענתה
 ודאי ואין ספק מוציא מידי ודאי. עיין שם פרשי השאלה במה שהוא
 הלכה וקבלה לפני השר להוציא הארגו מיד שמעון, ורדב"ז רכ"ז ורדב"ז
 ע'. לחם רב קע"ב לקט הקמח אה"ע דף קנ"ג ע"א מורה דלא מהניא
 תפיסה לאשה היושבת בבית בעלה שמת נגד היתומים וצריכה לעשות
 הגבהה או קניית רשות בראיה ברורה וכמ"ש הריב"ש ק"ז ושם"ד עיין
 שם. לחם רב נ'. מהר"ש נ"ד דלא מהני קים לי בתפיסה שיש בעיקרה
 ספק מהר"ש נו"ן. יבין שמועה כלל שפי"ג תפיסה לא מהניא אלא כשמוען
 ברי. שפי"ד תפיסה מספק דמוציאין מידי לא הוי אלא היכא דאיכא
 לאוקמיה בחזקת מאריה אבל בהפקר לא. שצי"ד חלוק בין קרקעות
 למטלטלין הוא דבקרקע לא מהני תפיסה ברשות ובמטלטלין מהני אבל
 לענין תפיסה שלא ברשות הם שוין. תפיסה ברשות מהניא אף בקרקעות
 דעביד לאגלווי כלל שצי"ה. כי אמרינן דתפס מפקינן מניה בספק שהוא
 קולא לנתבע היינו דלא עביד לאגלווי אבל עביד לאגלווי לא מפקינן
 מיניה דאטרומי בי דינא בכדי לא מטרחינן יבין שמועה כלל שצי"ו. היכא
 דתרי ותרי נינהו אף דעביד לאגלווי לא אמרינן אוקי ממונא בחזקת
 מאריה כלל שצי"ז. תפיסה ברשות במטלטלין ואף דלא עביד לאגלווי ולא
 תרי ותרי לא מפקינן כלל שצי"ח. תפיסה איכא מאן דאמר דבפני ביד
 עיקר ואיכא מאן דאמר דבפני עדים עיקר כלל שפי"ז. בני משתען סוף
 ספרו בלקושים דף ה' עמוד ד' ד"ה בטור ח"מ הלכות טוען וטענה סוף
 ע"ה דין ד' מהודש י"ב כתב מהר"ק ז"ל ובהגהות מרדכי וכו' וקשה
 דתניא בתוספתא דשבועות מנה לי בידך והלה אומר אין לך בידי וכו'
 וי"ל דה"פ וכו' תימא לי אמאי לא הקשה במרדכי בעצמו במה שהביא
 מהר"ק לעיל מניה שישלם המנה שהוא מודה וכו' ובוה לא היה תרוצו
 צודק והבן. מטה יוסף אה"ע תשובה ד' כמה חלוקי דינים בענין התפיסה.
תפיסה ודיניה. עיין כנסת הגדולה שיחד מקום לכל כללי התפיסה אחר
 שנולד הספק וקודם שנולד הספק ושאר דיני התפיסה כבולל
 בטור ח"מ סי' ד' הלכות דיינים דף ה' ע"ב שטה נ"ו בהגהות על בית
 יוסף. ג' שטה נ"ו תפיסה קודם שנולד הספק מהני אפילו אין לו טענה
 ברורה וכו' ונכתב בצדו בדיני התפיסה האריך בעל גדולי תרומה דף
 שס"ד ושם"ה ועיין בשור זה בב"י סי' מ"ו וק"ז ושפי"ח ושפי"ט ובהרש"ך
 ח"א סי' ה' וקמ"א וק"ן וח"ב סי' קנ"ד וקנ"ז ובספר משפט צדק ח"ב
 סי' ע"ג. ד' כל שתחילת דינו המוציא מחברו עליו הראיה לא מהני
 תפיסה אלא קודם שנולד הספק אבל לא אחר שנולד הספק מהר"י
 קולון שורש נ"ד וכתב עוד שם דהיכא דלא מהני תפיסה אפילו נקיט
 שטרא בידיה לא מהני ובתרומת הדשן סי' שכ"א כתוב תפיסה לאחר
 שנולד הספק לא מהני אבל קודם שנולד הספק אפילו בספקא דדינא

שאינו טוען בריא מהני אבל מהר"י קולון בשורש הנזכר כתב דלא מהני תפיסה היכא דטוען שמא ואינו טוען בריא כגון בפלוגתא דרבנותא ובשורש קס"א נראה מדבריו דתפיסה לאחר שנולד הספק מהני אפילו בטענת ספק ומהריב"ל בספר א' סי' י"ב כתב בשם מהר"ק בתשובה הנזכרת דלא מהני וכבר תמה בעל משפט צדק ח"ב סי' נ' דף קמ"ט על דברי מהר"ק שסותר את עצמו וגם על דברי מהריב"ל וכתב מהר"ש חיון בתשובה ל"ז דדעת הסמ"ג תפיסה קודם שנולד הספק מהני ועיין שם בחתימת מהראד"ב ז"ל.

ה טענת קים לי לדעת מהר"י קולון שורש קס"א הוי כעין טענת בריא וסברת יחיד היא שלא מצינו דבר זה לזולתו מהריב"ל ספר ב' סי' ס"ז ועיין מהריב"ל ספר א' דף נ"ד אבל הראד"ב בתשובה כ"ז סי' קס"ד כתב דלמהר"ק שתפס הדבר כמושלם שומעין ויראה לי דלא כתב הר"ב כן אלא מפני שלא ראה אלא דברי מהריב"ל בס"א סי' נ"ד שלא החליט הדבר שם לומר שסברת מהר"י קולון היא סברת יחיד אבל אם היה רואה מ"ש מהריב"ל בס"ב סי' ס"ז בפשוט דסברת יחיד היא חזר הדין למחלוקת ועיין ברשד"ם אה"ע סי' קכ"ז וקכ"ט ובמהרש"ך ח"א סי' ה' וק"ן וח"ב סי' קנ"ד וקנ"ו ובספר בני שמואל בביאורו סי' מ"ב ובתשובה סי' י"ב ול"ד ול"ז וגר"ן ובהר"י הלוי סי' נ"ג וע"ג.

ו יראה דאפילו למ"ד דתפיסה אחר שנולד הספק מהני היינו דוקא בתפס אותם הנכסים עצמם שנפל בהם הספק אבל אם תפס נכסים אחרים לא הר"א די בוטון תשובה כתיבת יד סי' קס"ד.

ז תפיסת ספק דלא מהני היינו בדתפס באיסור אבל בדתפס בהיתר מהני ל"י לשון מורי הרב בתשובה ח"א סי' ע"י.

ח אם חזקת הראשון היא מסופקת עיין בתשובות למורי הרב ח"א סי' קכ"ו.
ט אפילו למאן דאמר דתפיסה אחר שנולד הספק לא מהני אם יגבו בית דין מהני משפט צדק ח"ב סי' נ' דף קמ"ט וס"י ע"א.

י אפילו תפס קודם שנולד הספק אם מעיקרא בא לידו בתורת שאלה ואחר שנולד הספק רצה להחזיק בהם לא מהני ת"ה סי' שכ"א ואם איתא דשאר פוסקים הכי סבירא להו הוה להו לפרושי מהריב"ל ס"א דף נ"ב ונ"ד וכ"כ בעל גדולי תרומה בדף שס"ד ושס"ה עיין רשד"ם חלק אה"ע סי' כ"ו אבל הרש"ה בביאורו סי' מ"ב ובתשובה סי' ל"ז כתב דדברי בעל ת"ה הם אמיתיים לדעת כל הפוסקים.

יא לדעת הרמ"ה ורבנו יונה אפילו דאיכא תרתי לטיבותא קודם שנולד הספק וטוען בריא אם התופס אינו מריה קמא ולא התפיסו המלוה כדי שיהיה שלו מפנין מיד המוחזק אבל אם התופס מריה קמא או שהתפיסו המלוה כדי שיהיה שלו מהניא תפיסתו מהריב"ל ס"א דף נ"ג ונ"ד ס"ב סי' ס"ז ועיין בס"ג סי' קמ"ב ובספר בני שמואל בביאורו סי' מ"ב ובתשובה סי' ל"ז.

יב לדעת הרא"ש אם טוען בריא אפילו תפס לאחר שנולד הספק מהניא תפיסה ואם טוען טענת שמא אפילו שתפס קודם שנולד הספק לא מהניא אם לא שהתפיסו הבעלים אדעתא שיהיה שלו מהריב"ל ס"א דף נ"ג ודף נ"ד ועיין בכלל ח' סי' ס"ז ובכלל י"ב סי' ס"ז וע"ג ובס"ב סי' ס"ז ובס"ג סי' קכ"ב וכן דעת חכם אחד הובאו דבריו במהר"ם טראני ח"א סי' ק"ה אבל הוא כתב דלדעת הרא"ש אם תפס קודם שנולד הספק תפיסתו תפיסה והוכיח כן מלשון הרא"ש בפ"ק דב"מ ובסוף תשובתו כתב שחכם אחד כתב לו שכן כתב הרא"ש בהדיא בפ"ק דב"מ ועיין רשד"ם חלק אה"ע סי' רי"ו ובהר"ם בצלאל סי' כ"ה ובספר בני שמואל בביאורו סי' מ"ב

מ"ב ובתשובה ל"ז ובתשובה למורי הרב ח"ב חלק ח"מ סי' נ"ו ובתשובה להר"ש חלק אה"ע סי' נ"ג ונ"ד.

יג) אפילו לדעת הרמב"ם דסבירא ליה דטענת שמא מהני תפיסה בספק גרוע לא מהניא תפיסה הר"ם מטראני ח"א סי' ק"ה בשם הר"ש נ' וירגיא ועיין רש"ם ח"מ סי' שצ"ו ובתשובה למורי הרב ח"א סי' ע"ו ובספר בני שמואל בביאורו סי' מ"ב ובתשובה סי' ל"ז.

יד) לדעת הר"ף והר"ש ב"ר ברוך אפילו תפס לאחר שגולד הספק וטוען שמא אין מוציאין מידו מהריב"ל ס"א דף נ"ג נ"ד וע"ש בכלל י"ב סי' ס"ז ובס"ב סי' ס"ב ובס"ג סי' קכ"ב וברש"ם חלק אה"ע סי' ר"ז וקכ"ז ובהרש"ך ח"א סי' ה' וח"ב סי' קנ"ד וקצ"ו ובספר בני שמואל בביאורו סי' מ"ב ובתשובה סי' ל"ז וכתב מורי הרב בתשובה ח"א סי' ק"ד דאפילו לדעת גדולים הללו היינו דוקא בתפיסה של מטלטלין אבל ברוצה להחזיק בקרקע מחמת ספק לא מהניא ליה חזקתו ובס"י קכ"ז כתב שהר"ף לא פליג אשאר הפוסקים שסוברים שמוציאין מידו ועיין בתשובות הרד"ך בית ב' חדר ט' שכתב שאין לחלק כדעת הר"ף בין תפס בין לא תפס.

טו) מי שגרם לחברו להביאו בערכאות של גוים ונתפשר עמו ונתן לו סך מעות ועתה תובע ממנו באמרו שהיה אנוס יכול המוחזק לומר קים לי כמהר"י קולון דס"ל דהפתחה לא הוי אונס ולא הוי תפיסה אחר שגולד הספק אלא הספק נולד אחר התפיסה מהריב"ל בס"א כלל מ' סי' צ"ז.

טז) ראובן תקף את שמעון בדיני הערכאות והוציא ממנו מעות שלא היה יכול להוציאו בדין תורה כיון ששמעון היה מוחזק בו ובא שמעון ותבע את ראובן בדין ישראל וראובן משיבו טענות שזוכה בהן בדין תורה בהיותו מוחזק בטמון ההוא אם אין לשמעון עדים על לקיחת הטמון שלקה ממנו וראובן נאמן לומר שמה שלקה ממנו היה מפני שהיה חייב לו מן הדון מנו דאי בעי מעין לא הוי דברים מעולם אבל אם יש לשמעון עדים לא מהימן וחזקתו לא חשיבא חזקה ולכל החולקים ולכל הסברות בתפיסה לאחר שגולד הספק אין תפיסתו תפיסה ואפי' אין לשמעון אלא עד אחד אין תפיסתו תפיסה וכן אם הדבר כתוב בספר הערכי חשוב כעדים וכל שכתוב בספר הערכי או יש אפילו עד אחד אינו נאמן לומר החזרתי דהוחזק כפרן לאותו טמון מצאתי כתוב בכתובת יד הראנ"ח ז"ל.

יז) אפילו למפרשים שסוברים שכל תחילת דיני המע"ה אם תפס מוציאין מידו ה"מ ספק במציאות אבל בפלוגתא דרבוותא אם תפס אין מוציאין מידו ויכול לומר קים לי הרד"ך בית שני חדר י"ב.

יח) כל ספק דממונא דק"ל חומרא לתובע וקולא לנתבע אם תפס בסהדי מוציאין מידו ואם לא תפס בסהדי דאית ליה מגו אין מוציאין מידו והני מילי שגולד ספק מתוך טענותיהם אבל היכא דהספק מחמת הדין עצמו אפילו תפס שלא בעדים מפקין מניה רדב"ז ח"ב סי' ע"ט והרד"ך בית ב' חדר ח' כתב דלדעת הר"ף והרמב"ם והראב"ד ור"ת ורש"י והסמ"ג בכל תיקון שבתלמוד אפילו היכא שהספק הוא מחמת הדין עצמו אם תפס תובע אין מוציאין מידו ועיין בנמוקי יוסף פ"ק דב"מ היכא שהספק בא בטענות הבעל דין.

יט) בענין תפיסה בעדים ושלא בעדים עיין בהריב"ש סי' שס"ד.

כ) אע"ג דסובר הרא"ש דהיכא דטוען בריא לא מפקין מניה היינו כשיש שטר בידו דמסייע טענתו אבל היכא שלשון השטר מוכח בהפך מפקין מניה הר"י בן עזרא הובאו דבריו בהרש"ה סי' מ' אבל הרש"ה שם חולק על זה.

(כא) הא דבאסור דרבנן לא מהניא תפיסה היינו דוקא באסור מבורר אבל אם הוא ספק אסור מהניא תפיסה מורי הרב בתשובה חלק ב' חלק י"ד סי' מ'.

(כב) הא דבספק אסורא מהניא היינו כשתחילת שעבודו נעשה באסור אבל כשתחילת שעבודו נעשה בהיתר לא מהניא תפיסה מורי הרב בתשובה חלק י"ד סי' מ'.

(כג) אם תפס בפנינו או בפני עדים מוציאין מידו נ"י ריש מציעא מורי הרב בתשובה ח"א סי' קי"ד.

(כד) תפיסה על ידי אחר לא מהניא הרא"ש בתשובה כלל ק"ז סי' א' מורי הרב בתשובה ח"א סי' ע"ה וק"ה וקכ"ב הרא"ש ששון סי' ק' וק"א ועיין במ"ש בטור זה סי' ס"ה סעיף ל"ב בהגהת בית יוסף ועיין מ"ש בתשובה נדפסה בתשובות מורי הרב ח"א סי' קנ"א.

(כה) אמר המאסף הרב מהר"ש חיון בתשובה ל"ז אחר שנשא ונתן בדברי הפוסקים אחרונים וקדמונים המדברים בענין התפיסה כתב בלשון הזה כל ספקא דדינא וכיוצא בזה אם תפס ברשות לכ"ע תועיל לו התפיסה אבל אם תפס שלא ברשות לדעת הרמב"ם והראב"ד מהני וכן לדעת הר"ף כפי דברי הרא"ש וכן דעת הר"ש בר ברוך לדעת בעל התרומות וכן נראה דעת הטור וכל זה אפילו תפס לאחר שנולד הספק אבל דעת הרא"ש דלא מהני אפילו תפס קודם שנולד הספק אבל התוספות והסמ"ג והגהות אשרי בשם מהר"ח ס"ל דבתפס קודם שנולד הספק מהני ובספק דבתרי ותרי דלכל חד איכא טענת בריא מודה הרא"ש דמהני התפיסה לעולם וכן בכל ספק שטוען הטוען ברי אבל דעת נ"י דדוקא בספק דתרי ותרי אבל בספקא אחרת אינו טוען דאיכא טענת ברי לא ודעת הרמ"ה והרמב"ן ורבנו יונה דלא מהני תפיסה כלל אלא ברשות ואם הספק נולד מצד טענותיהם אם תפס שלא בעדים נאמן במנו דלא תפסתי אבל אם יש שם עדים אינו נאמן ומוציאין מידו אפילו במילתא דעבידא לאגלווי ועיין מ"ש בס"י י"ב וליד ונ' ובתשובה להר"ם מינץ סי' ע"ד וע"ה שהאריך הדבר בזה ועיין בהר"י אדרבי סי' רי"א ובספר ים של שלמה בב"ק פ"ב דין ה' ובספר משפט צדק ח"א סי' ט' וכ"ט ובספר ביבין שמועה דף ק"ח וק"ט ועיין עוד בדיני התפיסה בטור זה סי' כ"ה דף י"ט ע"ד שטה י"א בהגהת ב"י בכללי הקים לי ומשם תלמוד כמה דינים השייכים לדיני התפיסה.

(כו) כל תפיסה שהיא מחלוקת דלמר מהני תפיסה ולמר לא מהני תפיסה אין לומר קים לי כיון דבחא פליגי אי הוה מוחזק או לא מהריב"ל ח"ב סי' מ"א הר"י הלוי סי' ס"א משפט צדק חלק ראשון סי' י"א הר"ש הלוי ח"ט סי' מ"ג מורי הרב בתשובה חלק א' סי' ע"ב וקנ"ב הר"ש חיון בתשו' סי' ל"ז וכתב שם דכיון דאין לומר בזה קים לי אית לן למיזל בתר רובא ועיין בספר הנזכר סי' י"ב ובתשובה למורי הרב חלק ב' חלק ח"ט סי' ח' ובספר משפט צדק ח"א סי' ט' וח"ב סי' י"ז וכ"ז אבל הרש"ד ח"א סי' ק"ן נראה כחולק על זה ותמה עליו בעל משפט צדק ח"א סי' כ"ט ועיין מה שאכתוב בטור זה סי' קע"ה סעיף מ"ש בהגהת בית יוסף.

(כז) שטה נ"ח יחיד המדיין עם הרבים וכו' נ"ב עיין בספר אגודה הביאו המחבר רבנו בטור זה סי' קמ"ט אות י"ג ועיין בספר משפטי שמואל סי' ט' ובתשובות מהררי וז"ל סי' קכ"ד ובנימין זאב סי' רצ"ה ובמרדכי פרק המוכר פירות וסוף פרק לא יחפור ובתרומת הדשן סי' שמ"א ושע"ב ובהרש"ד ח"ב סי' קמ"ו וכתב מהר"י"ל בספר ג' סי' מ"ז דלפי תרי טעמי שכתב הרב בעל תרומת הדשן הדין חלוק לטעם הראשון אין הרבים מוחזקים ולטעם השני הרבים מוחזקים ויכולים לומר קים לי וע"ש בס"י ק"ה ובעל משא מלך בחלק ששי כתב נפקותא אחרת אכתבנה בסמוך בסייעתא

דשמיא ועיין במה שאכתוב בטור זה סי' קס"ג דף קצ"ה ע"ב שמה מ"ג בהגהת בית יוסף ועיין בתשובות הר"ש הלוי חלק ח"מ סי' כ"ד.

כה) לאו דוקא יחיד אלא הוא הדין יחידים כיון שהרבים תובעים ליחידים כן דקדק משא מלך מדברי מהר"י קולון וכן כתב הראנ"ה בתשובה ח"א סי' ל"ט והר"א ששון סי' ס"ט והר"ש חיון בתשובה סי' ט' ובסוף שאלה פסקתי על זה ומכל מקום העליתי שהדין כך.

כט) אעפ"י שהיחיד חלף הלך לו מאותה העיר כל זמן שמן הדין חייב לפרוע במס עמהם יש לו דין יחיד המדיין עם הרבים מהר"ק שורש ב' וכן כתב הרח"ש בתשובה כ"י.

ל) שר שצוה שהיהודים שהיו דרים בממשלתו תחת שרים קטנים שברחו שיבואו לדור תחתיו ואם לאו יגרש את היהודים שתחת ממשלתו יש להם דין יחיד המדיין עם הרבים מהר"ק שורש ב' בשם ר' חננאל.

לא) לא נאמר דין זה אלא בהדיוט המדיין עם הרבים אבל תלמיד חכם שמדיין עם הרבים לא הוה הקהל מוחזקים לגביה תרומת הדשן סי' שמ"א מהריב"ל ספר ג' סי' מ"ז משפט צדק ח"ב סי' ל"ג משא מלך חלק ששי ובעל המפה סי' זה מורי הרב בתשובה חלק חשן משפט סי' נ"ט אבל הרש"ם בהלק ח"מ סי' שס"א כתב דהוה הקהל מוחזקים והר"ש הלוי בתשובותיו חלק ח"מ סי' ב"ד הסכים לדברי בעל תרומת הדשן וכתב שלזה הסכימו הרבנים אביו וזקנו.

לב) לדעת בעל תרומת הדשן ומהריב"ל דלגבי ת"ח אין הרבים מוחזקים לאו דוקא אם נפל מחלוקת בינו ובין הקהל אם הוא פטור מן המסים או לא אלא אפילו נפל מחלוקת ביניהם אם הוא תלמיד חכם שתורתו אומנתו או לא התלמיד חכם הוה מוחזק משפט צדק חלק ב' ל"ג ועיין בתשובה למהר"ש הלוי חלק ח"מ סי' כ"ד.

לג) כתב מהר"י ווייל בסי' קמ"ז בדין דהרבים מוחזקים נגד היחיד אפילו היכא דאיכא ספקא הקהל מוחזקים ובסי' קל"ג כתב אפילו היכא דאיכא פלוגתא דרבנותא הקהל מוחזקים ועיין בנימוקי הר"מ מרוזנבורק ובעל משא מלך בחלק ששי כתב בפלוגתא דרבנותא הקהל מוחזקים אבל בספק שאירע ליחיד עם הקהל שהקהל אומרים כך הוא הדין או המנהג והיחיד חולק עליהם אין הקהל מוחזקים והם דברי נמוקי הר"ם מרוזנבורק בסי' ל"ז ועיין בספר משפט צדק חלק א' סי' י"ט ובספר מאירת עינים וכן דוקא כשיש להם טענה ודאית הם מוחזקים אפילו בפלוגתא דרבנותא דהוה טענה ודאית משא מלך חלק ששי.

לד) אין הרבים מוחזקים לגבי היחיד אלא דוקא כשהם בשתוף היחיד עם הרבים ולא ראיתי לרבים יכופו את היחיד אלא בבני קהל אחד דוקא משא מלך חלק ששי. אמר המאסף כתב הרב כן כפי מה שכתב הגאון מהר"ק בשורש ראשון שיש לחלק בין כשהם בשתוף לכשנפרדו אבל בשורש שני שנה את טעמו וכתב שאין לחלק ויראה לי שדבריו שבשורש שני הם עיקר וכן מצאתי להר"ש יפה בתשובה כתיבת יד וכן נראה מתשובות מוהרר"ש שהזכרתי למעלה ועיין בזה בספר מאירת עינים במה שכתב על דברי מהר"ק.

לה) דין יחיד המדיין עם הרבים היינו דוקא בענין מסים ועולי הקהל אבל לא בשאר הזקות זולת שנוטלים מהן משכון ואח"כ ירדו לדין משא מלך חלק ששי וכן כתב בעל המפה בסימן זה יעויין שם ויש לתמוה על הרדב"ז במודפסות חלק ראשון סי' קע"ג ועל הר"י הלוי בתשובותיו סי' כ"ה שכתבו דהרבים הוה מוחזקים נגד היחידים אפילו במילי דלאו מסים ועיין בהר"ש הלוי ח"מ סי' כ"ד.

ל) תלמיד חכם שתורתו אומנתו אין צריך ליתן משכון בעל המפה
 סי' זה ועיין במה שכתבתי בדינים אלו דשויכי לענין מסים בשור זה
 סי' קס"ג דף קצ"ה ע"ב שטה מ"ג בהגהת בית יוסף.

לז) יש אומרים שאם הנתבע רוצה לירד לב"ד קודם הגעת זמן הפרעון
 או לתקן עם המושל להרחיב להם זמן בכדי תביעתו אין להעביטו
 נמוקי הרמ"ם סי' ל"ז ועיין עוד שם.

לח) שטה נ"ט תובעים ולא נתבעים וכו' נכתב בצדו טעות סופר הוא
 וצריך להיות נתבעים ולא תובעים וכן מתברר מדברי ההר"י קולון
 שורש הנזכר וכן כתוב במרדכי.

תפיסה וחלוק בינה לעביד איניש דינא לנפשיה. מהררי"ק שורש קס"א.
תפיסה וכמה חלוקי דינים. פ"א דב"מ הר"ן דף ס"ו ע"ב ודף ס"ז ע"א
 וע"ב. ועיין לקט הקמה על י"ד דף ל"ז ע"ב י"ה כללים על ענין
 התפיסה היכא מהניא והיכא לא חלוקים מן הפוסקים. ובהלק"ט חלק ב'
 תשובה ק"ח כמה דינים וה"ח כללים הוציאם מספר משפטי יעקב
 וישועות יעקב על טח"מ ע"ש י"ד דף ל"ז ע"ג. והצגתים לפניך להקל ממך
 המש"א.

א) אם אין יכול לברר שנוטל את שלו אסור לתפוס בפני עדים ואם
 תפס מפקינן מניה (דעת פוסקים ראשונים דלא כמשמעות מהררי"ק
 וכן הסכמת האחרונים וכ"כ בספר תקפו כהן סי' קי"ד) ואפילו בא בהיתר
 לידו (זה לאפוקי מדעת הב"ח כי הוא נגד משמעות הפוסקים וכ"כ בעל
 תקפו כהן שם) אכן היכא דתפס בלא עדים או שיש לו מגו דהחזרתי
 לך וכח"ג מותר לתפוס בכל ענין אם ברור לו שהוא שלו (כן הסכמת
 אחרונים ובתקפו כהן סי' קט"ו והשיג על מהרש"ל ע"ש) ויש מי שחולק
 דאסור לתפוס לכתחילה אע"ג דאית ליה מגו (דעת מהרש"ל פ"ג דב"ש
 ומה שהשיג עליו בעל תקפו כהן אין דבריו מוכרחים כי משמעות לשון
 המור כדבריו) לכן אם הוא תלמיד חכם והדבר ברור לו שהוא שלו ויש
 לו מגו אז מותר לתפוס מה שאין כן בשאר כל אדם כן נראה עיקר (דעת
 עצמו מספרו משפטי יעקב שזה דעת הגמרא פ"ק דברכות לדעת המרדכי
 גבי רב הונא ובה מיושב דעת רש"י פרק אלו מגלחין דף י"ז ע"ש
 בהרא"ש א"ר יוסף צורבא מרבנן וכו' דמיירי בכי האי גוונא) ואפילו
 לתלמיד חכם בחובו אסור למשכנו (וכמבואר לקמן סי' צ"ז בח"מ וצ"ע
 על לשון רש"י שהוא בהרא"ש שם בפרק אלו מגלחין משפטי יעקב) וכן
 בכל הני ספיקי דינא דק"ל אי תפס אין מוציאין מידו כיון דאין ברור
 לתלמיד חכם שהדין עמו אסור לתפוס לכתחילה (דעת עצמו מספר משפטי
 יעקב דלא כדעת בעל תקפו כהן שם) ואם בא בהיתר לידו מקרי תפיסה
 דבדיעבד ותפיסתו תפיסה ונוזקין וקנסות דאין דנין בזמן הזה כדאיתא
 בסו' א' מהח"מ כיון שהדין ברור ואי תפס לא מפקינן ואפילו לכתחילה
 מותר לתפוס (דעת עצמו במשפטי יעקב ממשמעות פוסקים ראשונים).

ב) כל היכא שאין התופס טוען ברי שהוא עצמו מסופק אינו מועיל
 תפיסה (גמ' פ"ק דב"מ י"ד סי' שט"ו ותקפו כהן סי' א' ומ"ט ונ"ד)
 אא"כ שתפס קודם שנולד הספק (דעת התוספות והרא"ש פ"ק דב"מ ופ"ב
 דכתובות ובתקפו כהן סי' ס"ד עד סי' ע"י שכן עיקר וכן הסכמת עצמו
 בישועות יעקב) או שתפס ברשות דאו מהני בכל ספק אפילו ספק שבתיקו
 ובעיא דלא מפשטא או ספק שבשטר (דעת הרא"ש ורמב"ן ספ"ק דבכורות
 ותוספות פרק יש בכור דף מ"ח ובתקפו כהן סי' נו"ן ונ"ז) מיהו תפס
 קודם שנולד הספק לא שייך גבי תיקו ובעיא דלא איפשיטא כיון שהספק
 נולד בשעת חתימת הגמרא (פשוט הוא וכ"כ בעל תקפו כהן סי' ע').

(ג) ולא מקרי תפס ברשות אלא כשנתנו להיות שלו לגמרי משא"כ אם נתנו לו דרך שאלה ופקדון (מת"ה סי' שניה ואף שאיזה אחרונים השיגו עליו דבריו עיקר וכ"כ בעל כנה"ג סי' ד' בהגהות ב"י אות י' בשם מהרש"ך סי' ל"ז וכ"כ בתקפו כהן בסי' נ"ז עד סי' ס"י) ואם ניתן לו דרך הלואה מקרי תפס ברשות וכן נתחייב לו שכירות הוי כתפס ברשות (בעל תקפו כהן סי' ס"א ונ"ח) מ"מ אם הם מחולקים בשכירות קרקע צריך לשלם שכר לבעל קרקע מספקא כיון דקרקע בחזקת בעליה קיימא (כן מתבאר לקמן בח"מ סי' ש"ב סעיף ט"ז ושם בעל תקפו כהן סי' נ"ח) ואם לא שמכר קרקע לאחד על זמן מה שאז הוא נקרא בעליו ובחזקתו קיימא (שם תקפו כהן סי' נ"ח) ואם נתן לו מכה טעות לא מקרי תפס ברשות (בי"ד סי' שט"ז ושם סי' ס"ב) ולא אמרינן דהשטר הוי כגבוי ולומר קים לי אפילו באיפותקי ויש חולקים וכתובה דהוי מעשה בי"ד הוי כגבוי (כ"כ בכנה"ג בהגהותיו לב"י בסי' כ"ה בכללי הקים לי אות מ"ה מ"ז) וכן בעל הקרקע שמכר לשנים והקניה ראשונה מסופקת מחמת הדין יכול הקונה שני לומר קים לי מכה המוכר שקרקע בחזקתו (כ"כ בכנה"ג אות יו"ד בשם תשובת מהר"ש יונה).

(ד) ספק שבשטר או בשאר ספק והתופס טוען ברי אפילו תפס שלא ברשות ואחר שנולד הספק ושתפס בעדים תפיסתו תפיסה (כן מתבאר מדעת הרא"ש והתוספות פ"ק דבי"מ ופ"ב דכתובות ובספר תקפו כהן סי' נ"ג ונ"ד) ובעדות דתרי ותרי אפילו בלא שטר אפילו אין טוען ברי ג"כ מהני תפיסה כשאומר אני סומך שעדים אלו אומרים אמת משא"כ בשנים אומרים על כת ראשונה קטנים או אנוסים צ"ל דוקא התופס בריא או שתפס ברשות או קודם שנולד הספק (תקפו כהן סי' מ"ז) וה"ה בספקא דפלוגתא דרבוותא היכא שאין ביד הדיין להכריע בין המחלוקת שנפלה בגמרא או בין הפוסקים דלא אתמר הלכתא דחד מנייהו אי תפס אפילו שלא ברשות ולאחר שנולד הספק מהני תפיסתו שיכול לומר קים לי כהאי פוסק או כהאי תנא וכן בספקא דינא שלא נזכר בגמרא ובפוסקים (כ"כ בתשובת מהר"ק ובכנה"ג בהגהותיו לבית יוסף סי' ד' אות י"ז והכריע כמ"ש דלא כהחולקים וכ"כ בספר תקפו כהן סי' ע"ז עד סי' ק"ז כל חלוקי דינים אלו) ואפילו דפלוגתא דתפיסה עצמה יכול לומר קים לי (כן דעת בעל תקפו כהן סי' ק' עד סי' ק"ד) ויש חולקים לומר דהיכא דפלוגתא דתפיסה עצמה אי מהני או לא אזלינן בתר רוב דעות והיכא דהמחלוקת שקול חולקים וכנ"ל (כך היא דעת מהר"ט ושאר תשובות גדולי אחרונים הובאו בכנה"ג סי' ד' אות כ"ז והכריע במשפטי יעקב כוותיהו).

(ה) לא מהני תפיסה דרבוותא היכא שהדיין יכול להכריע לפי שרבים הם החולקים או שמסתבר לו אפילו טעמא דיהוד (מהרש"ל פ' כיצד הרגל סי' ה' ובעל תקפו כהן סי' ק"ח) וגם אין יכול לומר קים לי כיחיד נגד רבים (מתשובת מהר"ק) אבל בשנים שיכול לומר קים לי (כנה"ג סי' כ"ה בהגהות לב"י בכללי קים לי אות ו"ז וי"ג בשם תשובת רש"ם) ובתקפו כהן סי' קכ"ג וקכ"ד) אם לא שהחולקים הם הרבה מאד או שהם גדולי פוסקים ראשונים (שם בתקפו כהן וכנה"ג שם) מפורסמים כגון הרי"ף והרא"ש והרמב"ם והרשב"א או באתריה של הפוסק עבדינן אפילו לאפוקי ממונא ואי צריך עיין בזה (הכל שם בכ"ג) ומשפטי יעקב הניח דין זה אחרון בצ"ע.

(ו) מי שאומר דבספק ספקא מוציאין מיד המוחזק ורבו החולקים דאין מוציאין וצ"ע (כן ד"ע והכריע במשפטי יעקב וישועות יעקב כדעת התקפו כהן סי' ק"ד שלא כתשובת מהריב"ל וכ"כ בכנסת הגדולה סי' כ"ה

כ"ה בכללי הקים לי מס' ע"ה עד ס' פ"ב) דאפילו איכא כמה ספיקות אין מוציאין מיד המוחזק וא"כ אפילו איכא בדבר כמה ספיקות בפלוגתא דרבנותא ג"כ אין מוציאין מיד המוחזק (כ"כ שם בכנה"ג אות פ"ב.)

(ז) תפיסה על ידי גוים לא יוכל לומר קים לי אבל היכא דיכול לומר שלי תפסתי ואין לו מגו שתפס שלא בעדים אע"ג שתפס על ידי גוים מהני דיעבד דאי תפס (כן מבואר במרדכי ותשובת רש"ם וכן משמעות הגהה בש"ע ס' ד' בתקפו כהן ס' ק"ד ע"ש).

(ח) אפילו היכא דאיכא חשש אסור בדבר מ"מ יכול לומר קים לי ואין להוציא ממון מיד המוחזק (בתקפו כהן ס' קכ"ז ועיין תשובת מהרי"ט ח"ב הלך י"ד ס' מ' וכנה"ג ס' כ"ה עד ס' ע') ופלוגתא דרבנותא בשבועה משביעין מספק (כ"כ הרא"ש פ' הכותב ובטור אה"ע ס' צ"ז וכ"כ בתקפו כהן שם) ויש מי שחולק (כנה"ג ס' כ"ה אות ע"ד) ולענין טבח אם עשה ספק טריפות וכן מבואר כשראו בהמה שיש בה ספק טריפות יתבאר ס' ר"לב ושי' בח"מ (ע"ש בש"ך ובתקפו כהן ס' קכ"ב) ודין תפיסה על ידי שליח אפילו אם עשאו בעדים הוי פלוגתא דרבנותא אי מהני תפיסה ודינה כדלעיל סעיף ד' ע"ש (בתקפו כהן ס' קכ"ז ועיין לקמן ס' ק"ה בש"ך ס"ק א' ובכנה"ג ס' ד' בהגהות בית יוסף אות ב"ד) מי שטוען קים לי ואח"כ עושה ענין להפך יכול זה שכנגדו לבא עליו מכה ממה נפשך אם קים לך וכו' אפילו נפסק הדין הראשון ויש חולקין וע"ל בח"מ ס' רס"ה כיצד נוהגין (בעל תקפו כהן ס"ס ק"ל ועיין ש"ך ס' רס"ה ובכנה"ג ס' כ"ה אות ל"ב).

(ט) כל היכא דמהני תפיסה ה"ה אם חזר הראשון ותפסה ג"כ מהני (תקפו כהן ס' י"ט סעיף ח' ועיין כנה"ג ס' כ"ה אות ל"ג).

(י) כל תיקו דממונא לאפוקי תיקו דקנס דאין דנין בזמן הזה וכן באבעיא דלא אפשרתא כיון דאיכא מחלוקת בין הפוסקים אי מהני תפיסה ועשה הדיין מה שענינו רואות לפי ענין הטענות והתביעות להצטרף עוד צדדין להוציא או להחזיק (תקפו כהן ס' ע') ולן עיקר כיון דאיכא פלוגתא בין הפוסקים בתפיסה עצמה חולקין וע"ל סעיף ד' (וזה הכרעת ודעת עצמו במשפטי יעקב) אבל אם יכול לפשוט האבעיא אם הוא תלמיר חכם מהני תפיסתו (תקפו כהן ס' ע') ובתיקו שאין אחד מהם מוחזק לביע' יחלוקו ואם תפס חד מנייהו חולקין והיכא דא"א לביע' וכן בפלוגתא דרבנותא היכא דהמחלוקת שקול ולאחר מנייהו חולקין והיכא דא"א לחלוק וכנה"ג אי אמרינן כל דאלימ גבר ע"ש ס' קל"ט (בעל תקפו כהן ס' קכ"ה וע"ש ס' קל"ט בש"ך שם) ולא אמרינן דאי תפס לא מפקינן מניה אלא היכא שאין לחברו שטר עליו אבל היכא שיש לחברו שטר עליו הו"ל כגבוי לענין זה כיון שאין הספק בשטר עצמו אבל אם הספק בשטר עצמו בפלוגתא דרבנותא וכנה"ג או מי שמוחזק בממון אין מוציאין מידו עיין לעיל סעיף ג' (תקפו כהן ס' ק"ל).

(יא) אע"ג שתפס קודם שנולד הספק לא מהני אם התופס עצמו מסופק כדלעיל סעיף ב' מ"מ אם הגבו לו ב"ד מהני דהוי כתפס ברשות (כנה"ג בהגהות ב"י ס' מ' בשם משפטי צדק).

(יב) מי שגזם לחברו להביאו בערכאות של גוים ונתפשר עמו ונתן לו ממון ועתה תבע ממנו באמרו שהיה אנוס יכול המוחזק לומר קים לי דהפחדה לא הוי אונס (כנסת הגדולה אות מ"ו בשם מהריב"ל) כל היכא דיכול הנטבע לזכות בטענת קים לי אינו חייב להתזיר אפילו בבא לצאת ידי שמים (כנה"ג ס' ק"ה בכללי הקים לי אות י"ב והכרעת עצמו במשפטי יעקב) נכסים ביד שלישי לא מצי בעל הנכסים לומר קים לי וכל היכא דהמוחזק

דהמוחזק יכול לומר קים לי גם הבית דין טוענין כן בעבור יתומים (כנה"ג שם אות י"ז ושם ב"שם תשובת משפט צדק).

יג) יכול המוחזק לומר קים לי כהאי פוסק בהאי ולא קים לי כוותיה בהאי אפילו בענין אחד (שם בכנה"ג אות כ"י בשם מהריב"ל ושאר תשובות אחרונים) וצ"ע לדינא (ובמשפטי יעקב מפסק על דין זה לכן הניח בצ"ע בגוף התשובה) ולא אמרינן קים לי אלא היכא דפלוגתא בדברי הפוסקים או בשנים שפסקו מתוך כתבם ולא ראו זה את זה אבל בקבוץ חכמים שמוחלקים יחד לא אמרינן קים לי אלא הולכין אחר הרוב דהמעוט כמי שאינו (שם בכנה"ג בשם תשובת מהר"א ששון סי' ר"ז והוציא כן מהתוספות).

יד) יש מי שאומר דפלוגתא דמלמד אי דמי לפועל שחוזר לחצי היום או לדבר אבד לא יוכל המלמד לומר קים לי כיון שנשתעבד גופו לשוכר העמד גופו על חזקתו וע"ש סי' של"ג (תשובת מהרי"ט ח"ב חלק י"ד סי' נ"א ובכנסת הגדולה שם אות כ"ה) לא אמרינן קיל כהפוסקים דלא מסתבר טעמייהו (שם בכה"ג אות כ"ז בשם תשובת מהריב"ל ושאר אחרונים).

טז) שכן שרוצה לבנות ולסתום אוירו של חברו יכול לעכב בטענת קי"ל (תשובת מהרי"ט ח"א סי' קל"ב ועיין כנה"ג שם אות כ"ה) ובמקומות שנהגו לפסוק כהרמב"ם או כדעת הרא"ש אין המוחזק יכול לומר קים לי כנגדו אפילו הוא יחיד (שם בכה"ג אות ל').

טז) היכא דפסור מדיני אדם וחייב בדיני שמים אף אי תפס מפקינן מניה (בי"ד סי' קס"א קס"ה והרא"ש פ' איזהו נשך וריב"ש סי' שצ"ג ומהרש"ל פרק הכונס סי' ו' ועיין ש"ך בח"מ סי' נ"ח סי"ח) ויש מי שחולק דכל חייב בדיני שמים אי תפס לא מפקינן מניה (תשובת מהר"ם מינץ סי' נ"א סי"א) ולי נראה לחלק דבכובש עדותו דחייב בדיני שמים דבר תורה כדכתיב אם לא יגיד וכי' אי תפס לא מפקינן מניה משא"כ היכא דרק חייב בדיני שמים דרבנן כמו אבק רבית או גרמא בנוזקין דרק חכמים אמרו חייב לצאת ידי שמים אף אם תפס מפקינן מניה (וכן ד"ע ובמשפטי יעקב ראיתי שהאר"ך בזה גם בתשובתו בספר שאל יעקב ע"ש) היכי דפליגי רבוותא אי חברו חייב בדיני שמים אף שתפס שכנגדו מפקינן מניה (כנסת הגדולה שם אות ל"ד).

יז) במקום שהמוחזק יכול לומר קים לי אם דן הדיין להפך והוציא ממון (שם בכנה"ג אות ל"ח ובהגהות הטור שם אות כ"ה) מי שמוחזק והוא חייב לאחרים ואינו רוצה לזכות בטענת קים לי כדי להפקיע הזכות למי שחייב כופין על זה ממדת סדום (שם בכנסת הגדולה אות מ"ד).

יח) העיקר דקרקע בחזקת בעלים ראשונים עומדת ולא בחזקת לוקח ובירורים אין אחד מהם נקרא מוחזק כי הנכסים בחזקתם עומדים ואפילו החזיק אחד בקרקע אינו מועיל לו חזקה (שם בכנה"ג אות מ"ח ואות נ"ח) כשהפוסקים כותבים יש אומרים איכא פלוגתא דרבוותא אי הוי על כל פנים תרי ויכול המוחזק לומר קים לי אם לא אבל יש מי שאומר היא סברא יחידאה אך לפעמים כתבו בשם יש מי שאומר אע"ג דליכא חולק כיון שלא נזכר סברא זו בשום פוסק (שם בכנה"ג אות נ"א ונ"ד ועיין עד אות ס"ג הרבה חילוקים בזה).

תפיסה לאחר מיתה. עיין תפיסה אחר מיתה.

תפיסה לבעל חוב במקום שחב לאחרים. עיין מזונות אלמנה אלמנה, בשם מהר"ם טראני ח"ב קפ"ז. תופס בשביל בעל חוב כשחב לאחרים.

תפיסה לכתובה או למוזנות. עיין כתובה וגבייתה ודיניה, בשם מהרר"י קארו מ"ה. מוזנות אלמנה אלמנה.

תפיסה מאחד מהקהל בשביל מס שלקחו ממנו שלא כדין. הרא"ש כלל סי' ח"מ ס"ם קכ"ח ולבוש עיר שושן שם.

תפיסה מחיים או לאחר מיתה. עיין תפיסה אחר מיתה.

תפיסה עיין כתובה וגבייתה ודיניה, בשם מהר"י קארו מ"ה. שטרות הפקידו. שטרות יתומים גובין מהם. תפיסה ודיניה, בשם רשד"ם ח"ד קל"ה.

תפיסה מכה צוואת שכיב מרע. עיין בית יוסף ח"מ סי' ר"ן.

תפיסה מספק אימתי מהניא ואיזה ספק. פרק הכותב מהניא תפיסה מחיים ואפילו לר"ע. רמב"ם פי"ו מה' מלוה ולוה. מהרי"ק שורש

קס"א. ב"י ח"מ סי' מ"ז. הרא"ש בפסקיו ב"מ פ"ק גבי גמל בהנהגה דתפיסת ספק מהני. מהרר"ם מינץ ע"ז. עיין מטה יוסף ח"מ תשובה ו'.

תפיסה מספק. עיין תפיסה אחר שנולד הספק. תפיסה היכא.

תפיסה מרשות הרבים או מסימטא דוקא לדעת רש"י כדכתב הר"י משמו בפרק אלמנה ניוזנת וכתב מהרריב"ל ח"ג סי' פ"א דמדבריי

המרדכי משמע בהדיא דהא דכתב רש"י הוא אפילו לדין ע"ש וכן דעת בעל המפה בש"ע אה"ע סי' צ"ג סעיף כ"ג והריב"ש בסי' שס"ד ובסי' ק"ז

כתב דאם היו הנכסים ברשות המת לא זכתה אלמנה בהם אבל אם עשתה אחד מדרכי הקניות מה שתפסה תפסה ואינה נקראת תופסת מפני

תפיסת המפתחות שאין מסירת המפתחות קונה וכ"ש תפיסת ע"כ הרי דהריב"ש פליג אהך דרש"י וס"ל דאין צריך תפיסה ברה"ר או בסימטא

ואע"ג דמהריב"ל פסק כריב"ש מידי פלוגתא לא נפקא. מטה יוסף ח"מ תשובה ו' דף צ"ג ע"א. שומרת יבם אשכנזית.

תפיסה עיין אב התופס בעד בנו או אחר. אב נכנס ערב בעד בנו ומת הבן. אב בק רבית אינו. אב בק רבית פרע. אחים שנים

אחד עני ואחד עשיר. אחרון אחרון נתפס. אחר"ך לפלוני אמר נתן, פני משה. אי פוך שבעה ודיניה, גדולי תרומה דף מט' וד"ה פני הארץ.

אלמנה המוכרת או הנותנת. אלמנה רצתה להנשא. אלמנה תפסה מטלטלין במוזנותיה. אנדרוגינוס בכור. אפטרופוס תפס. ארבע

נשים, בשם ריב"ש צ"א בענין התפסת מטלטלין לכתובה. ארץ ישראל הכל מעלין, פני משה ח"א כ"ז. אשה הנושאת והנותנת בתוך הבית,

תורת אמת ל"ד לא מהניא תפיסה אפילו בדברים שאינם ידועים לבעל. אשה נאמנת. בגמר דבריו אדם נתפס. בוש בדברים לתלמיד חכם.

בית אסורים. בן אינו תופס. בן הלך בשליחות אביו ונתפס. בן סומך על שלחן אביו, בשם רשד"ם ח"מ שצ"ה. בעיא דלא איפשיטא עיין.

בעל אינו יורש את אשתו בראוי, לחם רב מ"ז. בעל המקח עד מת. בעל חוב אינו גובה חובו מן הפירות של נכסי מלווה. בעל חוב אנו

גובה חובו מפקדונות. בעל חוב אם גובה חובו מנדוניית. בעל חוב אם יש לו במה. בעל חוב וכתובה. בעל חוב וכתובת. בעל חוב

וסידורו, גדולי תרומה תפס המלוה אין מוציאין מידו לעשות הסידור. בעל חוב מאוחר, גדולי תרומה כולם משנים ולא כתב דאקני. בעל

חוב תפס מטלטלי שמכר הלוחה. בעל חוב תפס מנכסי יתומים. בעל יורש את אשתו אעפ"י, בן זמרא רל"ח. בעל יורש את אשתו מומרת

בעל יכול לתפוס בשביל אשתו. גזלן לא הוי התופס. גט למי כופין. גט על ידי שליח, ש"ע סעיף נ"ח. גנב אינו נעשה. גניבה ודיניה,

שבות יעקב ח"ב תשובה קס"ח תפס משל חברו לישבע באומדנא דמוכח שהוא גנב ממנו כסך זה. גרמא בנוזקין חייב. גרמא בנוזקין פטור.

גר שמת ואין, דברי חרופין, דברים עשויים להשאל. דבר שאינו מסויים, דינא עביד אינש לנפשיה. דיני קנסות אין דנין דיני, כמה דיני תפיסה שם. הבא להפריע מנכסי יתומים לא יפרע, הוצאות הוציא על. הזמה וקצת, הטלת מנעול, המוציא מהברו, הקדש תופס. וגומר וכולי, פעמים תופס תחילת הפסוק או רישא המשנה והוי כמו וכולי וגוי ואסיפא סמך. זבלים אימתי אדם, חובו של חברו הפורע, חוב מהיתומים גביתו, אלשקר מי ובשם מהר"ם טראני ח"ב דף ע"ג ז' ובשם אלשך ל"א ומהר"ם אלשך ק"ל ובשם מהר"י טראני ח"מ ל"ה. חוב שלא הגיע זמנו, חולקין בכל מקום דאמרינן, חומר בשביעית מבהקדש, חזקת קרקעות, בן לב ח"ב ע"ב, חליצה קודמת או יבום, תשובה ק"ו, חליצה קודמת או יבום שאלה, טוען את חברו חטים, יבמה שנפלו, יבמה תפסה, יבמה תפסה מטלטלי למוזנותיה, יבם זוכה, לחם רב קפ"ט, יד בעל השטר, יורשים אם חייבים לפרוע כתב יד אם מורישם, יורשים תפסו במת לוח ואח"כ מלוה, כל דאלים גבר, כתב יד היה לגוי על שמעון, כתובה הפוגמה, כתובה וגבייתה ודיניה, בשם בן לב ח"א נ"ז וח"ב ע"ה, ומהר"י קארו מ"ה, ומהר"ם טראני ח"ב ע"ז וח"ב קס"ג, וח"ב קפ"ה, ורש"ל א"ה קע"ח, מהרש"ך ח"ב ד', מהרש"ך ח"ג פ', מהר"ם איסרלאס א"ה מהר"י טראני ח"מ ח', ומקור ברוך י"ב, ורדב"ז רס"ח ור"ה מהרח"ש, כתובה ודיניה, כתובה נגבית משטרי חובות, לשון מסופק, מאיס עלי, מגו דהעזה, בית הלוי אופן חמישי, מגו דזכי לנפשיה, מגו דתפיסה לכולי עלמא לא מהני, מגו לא, קע"ט, מגו להוציא, מודעא וכל דיניה, בשם מהר"ם טראני ח"מ ד' ומהר"ם איסרלאס כ"ב, מונע חברו לעשות, מוסר ממון חברו, מוציא הוצאות, מורדת נקראת, מזונות אלמנה אלמנה, מתו"ב שבועה דאורייתא שנוטל, מתו"ב שבועה דרבנן שנוטל, מתו"ב שבועה קדם ותפס, מחלוקת הפוסקים גרסינן, ד"ה והנה לענין ממון, מטל טלים תפסתן, ממון או נכסים הקנה לחבר אגב, מנהג מבטל הלכה אף, מנהג ממון ותורתו, אות קכ"ו, מנה לי בידך, בשם מהר"ם טראני ח"ב דף ע"ג פ"ז, מסים אחר דעת המלך אם כבר נתפיים המלך אין אדם נתפס על חברו, מספיקא לא, מעות שמעון הנפטר ביד ראובן, מקח וממכר ודינו, ד"ה שבות יעקב, משיני בענין אחד והוא סוכר בהפך, מתנה שמירתא, נדוניא הפוסק לבת, אמונת שמואל, נדוניא וגבייתה, נדוניא וחזרתה, בשם כמה פוסקים ובפרט מהרח"ש נ"ן כמה דיני תפיסה ובשם יד אליהו, נדוניא נגבית, מהרש"ך ח"ב ר"י ובשם כנסת הגדולה ח"מ סי' ע"ז אות מ"א בהגהות הטור ואמונת שמואל ח', נזק המפקידו הקודם, נזק צער רפוי שבת בושת, נחבל נשבע ונוטל, נזק שתפס, נכסי יתומים אין בית דין נזקקין, נכסי לבני אמר ש"מ ואמו תהא אפטרופא כל ימי חייה, נכסי מלוג אשה חלתה, נכסים משועבדים אין, נמסר נשבע ונוטל, נפקד משליח חברו, נפרעת שלא בפניו, נשבע ונפטר בשבועתו ואח"כ, נשבעים ונוטלים יש בהם שאם תפס, נשבעים שבתורה, נתפס, סבלונות וכמה דיניהם, בשם רש"ד"ם אה"ע ל' המעכב חפצים בעד החוב והדורות, סבלונות מתי חוזרים, בשם הריט"ץ י', סבלונות נתן אב לבנו, סטראי נינהו אימתי, ספיקא דממונא לקולא, ספר תורה אינו נקנה, סרסור הראה חפץ למלוה, סרסור מסר החפץ ביד בעל חוב המשלח, עבד כנעני יוצא עבודה זרה תופסת, עד אחד מעידה, עדים החתומים על השטר ומתו, עישור נכסי ודינו, מהר"ם אלשך מ"ב, עכ"ב, עסקא סתם, פני משה

משה ח"ב ל"ט. עסקא עשו ראובן. עסקא ראובן. עקול. ערב בשעת מתן מעות, בשם מהר"ם איסרלאס ע"ב. ערב התופס. ערב וקצת דיניו, בשם משפטי שמואל מ"ה. ערבים שנים בעד אחד ואחד תפס בחובו פרטי. ערב כאשר בכתובתה, בשם מהר"ם גאלאנטי ל"ט. ערב לישראל בעד הגוי, בשם מהר"ש כהן ח"ב ס"ד. ערב למלכות נכנס ראובן. פקדון אשר בידו תפס. פקדון הפקידה אשה. פרה מעוברת. צדדי ודיניו. קאמבי"ו כתב. קאקי היוואר"ו. קדושין במשכון, בשם מהרש"ך ח"ג צ"ה. קדימה מי. קדשים כל הראוי. קהל שותפים במס אך לא בעלילות, נתפסו קצת אנשי קהל. קים לי. קים לי לא אמרינן אם תפיסה הוי ספק. קרקע אין בה תפיסה. ראובן היה מוחזק לעני. ראובן חייב לשמעון מנה בעד שטר חליפין ומת. ראובן מת ושמעון תפס בעד חובו. רבית וכמה. לחם רב תשובה ז'. תשובה במענת אונס, משפטי שמואל י"ט. שבועה נשבע אדם לחותנו שלא. שבועת אלמנה וגרושה על כתובתה, כמה דיני תפיסה שם. שבועת אלמנה ודיניה, בשם מהר"ם מינץ צ"ו דיני תפיסה, לפני משה ח"א ע"ב, שי למורא מ"ט, רדב"ז רע"ב ורכ"ז, מהרי"ט"ץ כ"ז ולחם רב נ' ומהר"ש ח"ג בספרו תורת חיים, וד"ה מטה יוסף. שבת גזילה. שבת סממנים על גבי הצמר. שביעית תופסת. שהה עם אשתו, בשם הרח"ש מ"ו. שומרת יבם אשכנזית. שומרת יבם מוזנותיה וקבורתה ודין נכסיה. שור שנגח ארבעה וחמשה. שותף היה חייב לפלוני מנה ותפס מנכסי השותפות. שותפות בשבועה להתחלך בנאמנות. שותף טוען דבר המחייבו לו ולחברו, מדינה ח"מ קנ"ב שותף הודה שחייבים לפלוני מהשותפות. שותפים בחובו. שותפים טוענים זה על זה. שותפים נאבד מאחד מהם פנקס הוצאותיו. שותפין עשו חשבון וכתבו. שותף לא לתפוס מתפוס שותפו במענת אחר. שותף ערב שותפו על איה חובות. שותף תפס מעות מהשותפות. שטרות הפקדו. שטר כתובה אין לאשה, בשם המדינה ע"י. שכיב מרע הניח ריות. שכיב מרע ודיניו. שלישי נאמן בלא מגו, ד"ה שבות יעקב דאין השלישי יכול לתפוס בשביל פטורים או שוכר. שליח תפס בשביל חוב שיש לו אצל המלוה. שמטה ודיניה, בשם גדולי תרומה דף ר"ו. שמטת כספים אינה נוהגת. שנים חלוקים בדבר. שעבוד הגוף. שתוקי מי יורשו. תופס בעד אחר. תופס בעד שותפו. תופס בשביל בעל חוב כשחב לאחרים. תנאי לתת שכר יותר. תפיסה איכא. תפיסה ממון שאינה של לוח. תפיסת מפתחות. תפס. תפס לא מפקינן דוקא. תקנה ידה לעולם על התחתונה. תקנת העקול. תקנת טולישולא, בני שמואל נ' יורשי מחצית נדונייא תפסו מוציאין מידם. תקפה אחד בפנינו. תקפו כהן לספק בכור. תקף ספינת חברו. תקף עבדו של חברו.

תפיסה על ידי גוים. עיין תפיסה באלמות. תפיסה ודיניה עיין כנסת, אות ט"ו ואות י"ו. תפיסה וכמה, אות י"ב.

תפיסה על ידי שליח. מטה יוסף ח"מ תשובה ו' דף צ"ג ע"ב כתב ריב"ש סי' ק"ז ושם"ד שצריך שתתפוס היא בעצמה ולא על ידי אחר ואפילו עשאתו שליח לתפוס בעדה משום דקיימא לן התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה עב"ל והביאו בעל המפה בש"ע אה"ע סי' צ"ג סי' כ"ג. רשד"ם חלק אה"ע סי' קס"ב ובח"מ סי' ר"ט נמנם הרבה בדברי ריב"ש וכתב שתפיסת השליח הוי תפיסה מעליא לפי שדין של הרבי"ש באלמנה לא הביאו שום פוסק אלא הוא ואפשר דלא סברו כוותיה איברא דמהריק"ש פליג עליה וקאמר שאין דבריו נראים וכ"פ מהרי"ק בתשו' א"ה סי' ס' דלא מהניא תפיסה על ידי שליח וכן ראוי

ראוי לרדן עכ"ל ומי"ט יש אתנו לומר דהך תפיסה מהניא לדעת רש"י דס"ל דהא דאמרינן התופס לבעל חוב במקום שחב לאחרים לא קנה היינו כשלא עשאו שליח הב"ת, אבל כשעשאו שליח הבע"ח ותפס בשליחותו קנה ואעפ"י שהתוספות ושאר פוסקים הקשו לרש"י מההוא עובדא דיימר בר חשו דאיתא בפרק הכותב כבר תירצו רש"י בשני פנים בסימן הנ"ל ועוד תירוץ אחר בסימן ק"ן ע"ש ואחד מהתירוצים הוא דהא דכתב רש"י דתפיסה על ידי שליח מהני היינו דווקא כשעשאו שליח בעדים דכיון דאיכא עדים אית ליה קלא ומדלא אתו שאר בעלי חוב וקדמו קנה, וגם מוהר"א ששון סי' ס"ד כתב להך תירוצא והביא הרישב"א דס"ל כרש"י וכתב דמ"ל התופס קים לי כרש"י ורישב"א א"כ נמצא דבנ"ד אם עשאו שליח בעדים זהו מקבל מתנה וכו' אבל אין אנו צריכים לכל זה דרש"י שם כתב שאם מסר התופס לאלמנה מה שתפס זכתה האלמנה עיין שם.

תפיסה על ידי שליח. עיין כתובה וגבייתה ודיניה, בשם מהר"י קארו מ"ה. מזונות אלמנה אלמנה. תפיסה ודיניה עיין כנסת. תפיסה וכמה.

תפיסה. תופס הגמרא ודרש מתיבה שלא תפס אלא מתיבה שלפניה או שלאחריה. עיין וגומר וכולי. ממשמע שנאמר ונטעתם.

תפיסה. תפס אחד חפץ מהאחד וסוף דבר החזירו בקנין ושבועה ובטול מודעי בתנאי שיהיה הוא נדון כמחזוק בסך כך ושוב טען בעל החפץ שהיה אונס בדבר לפי שהיה מאיים עליו שיכנס בבית הסוהר וישיש לו עדים שעשה מודעא על זה מ"מ חייב לקיים את שבועתו אונס ממון מי אונס אפילו לענין שבועה היכא שהאונס היה בשעת השבועה בתנאי שיואמר בלבו היום או תנאי אחר וכו' ואי מסר מודעא לא מהני ואף שיטעון חשבתי בלבי וכו' נראה דאינו נאמן. תורת אמת פ"ו ל'. מהר"א מורחי ח"א סי' ע"ב. תפיסה וכמה, סי' ח'.

תפיסה תפס מחוייב שבועה דאורייתא או דרבנן שנטול ולא רצה לישבע אי כפיקנן מניה או לא. עיין פסקי ריקאנאטי סי' רמ"ט. מחוייב שבועה דאורייתא. מחוייב שבועה דרבנן.

תפיסת יד. עיין בית שער אכסדרא. תפיסת יד.

תפיס תירוס אמתא בחד מיחטרא ליהוי. פירוש תרבה פשעים השפחה ועל כולן תלקה בחבטה אחת. תפיס ר"ל תרבה תירוס לשון פשע והתירסה כלומר האשה היא עומדת ליסורי לידה על עונשה של חוה ומצרפים לה עונשים הרבה לאותו מלקות וזה נאמר על הנשים שמתות בשעת לידתן שאו מזכירין להם עונותיהם. שבת פ"ב דף ל"ב. תיפוס תירוס.

תפיסת ממון שאינו של לוח. מרדכי פרק הגזול בתרא. הגהות מרדכי פרק איזהו נשך. הרא"ש כלל ק"ז. ב"י ח"מ סי' ק"ה. מישורים נתיב ו' ח"ב. מהר"ם סי' כ"ט. דברי ריבות סי' קנ"ז רמ"ו ש"ז שלי"ה. אמנם אם הוא דבר שאינו מסויים כגון מעות וכיוצא מועיל ליה תפיסה ולא כל כמיניה לומר דאינם נכסיו דברי ריבות סי' קנ"ז. תפיסת נכסי בעל חוב שהם בשותפות עם אחד אם הם מעות מועיל בכל ואם הן דבר שצריך שומא אינו מועיל אלא לחלק בעל חוב. תופס מנכסי לוי בעד חוב שהיה חייב לו מורישו ושובת הכהן ח"ב סי' ס"ד. אם הם מנכסי המוריש מועיל. ועיין כתבי איסוראן סי' פ"ד. ואם הם מעות אעפ"י שיהיו ממכירת אותם נכסיו או דבר אחר אינו מועיל. אם שותף יכול לתפוס

לתפוס ממון לוי בעד שותפו ח"מ סי' ע"ב. דבר שאינו מסויים. תפיסת ממון שיש. תפיסת מעות.

תפיסת מעות שיש לו קצת זכות לא מפקין מניה. רשדים ח"ד סי' ר"ט. בעל חוב אם יש לו במה.

תפיסת מעות וכל דבר שאינו מסויים אפילו שלא בדין או מפקין מניה. רשדים ח"ד סי' ק"ב. תופס מעות נפטר בהיסת, ח"ב סי' ע"ב. דבר שאינו מסויים. תפיסת ממון שאינו.

תפיסת מפתחות לא הוי תפיסה. הריב"ש סי' שס"ד. ב"י אה"ע סי' צ"ג. עיין מוהר"ש מ"ו בסופו חלק אה"ע דתפיסת מפתחות אינה תפיסה. ש"ע אה"ע סי' צ"ג סעיף כ"ג בהגה. מטה יוסף ח"מ תשובה ו' דף צ"ג נ"א. כתובה וגבייתה ודיניה, בשם מהר"ר קארו מ"ה דאין תפיסת מפתחות כלום. תפיסה מרשות הרבים.

תפיסת שטרות. עיין מזונות אלמנה אלמנה.

תפירה וחתיכה ביום טוב היינו תפירת העופות מלאים בשר וחתיכה אגד גדוים ועופות מקולסים וחומים תפורים ולשרוף פתילה או סמרטוט שקושרים בו העוף מותר. ש"ע א"ח סי' תק"מ.

תפירה. עיין בית הצואר מתירין. חוט של תפירה. מגלה תפירה. קריעה אין קורעין.

תפישת יד היכי דאמי. אלפסי פ"ח דערובין דף ר"ז ע"ב ודף ר"ח ע"א. תפיסת יד.

תפלות. עיין בתו המלמדה תורה. רוצה אשה. תורה חייב אדם ללמד את בתו.

תפס בקנס לא מפקין מניה, פ"ק דבי"ק וס"פ אלו נערות. רמב"ם פ"ה מה' סנהדרין. ח"מ סי' שפ"ט ותכ"ד. לבוש עיר שושן סי' ש"ן. כל מה שאין דנין בחוצה לארץ אם תפס לא מפקין ואימתי ח"מ סי' א'. לע"ש סי' א'.

תפס לא מפקין דוקא בתפסו קודם שבאו לבי"ד. ח"מ סי' ת'. מישרים נתיב ג' מ"ב הביאו סי' פ"ח. חולקין. תפס בקנס.

תפס מלוה בעד ממון שיש לו אצל חברו. ב"י ח"מ סי' ע"ה.

תפס משליח מטלטלי לזה תפיסתו תפיסה. רשדים ח"ד סי' קכ"א. תשובות הכהן ח"ב סי' קע"ו נראה בהפך.

תפשוט בעיא קמא ואע"ג דאיפסיק בבעיא אחרנא יש כיוצא בזה בפ"ק דיבמות גבי המחזיר את גרושתו וצרתה מהו. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קט"ז ע"ב.

תפשוט הא דבעו פלוני פריך לפעמים כפי דבריך תפשוט הא דבעי פלוני וצריך לומר דידע דקאי בתיקו דאם לא כן מצוי למימר ותפשוט אין הכי נמי. שבת דף ג' ע"ב. גופי הלכות אות תק"ן.

תפשוט. יש מקומות דוחה תפשוט ויש מקומות דלא דחי הריטב"א בפרק לולב וערבה בתוספות ריש פ"ק דפסחים. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף קט"ז ע"ב.

תפשוט מיהא בריותא ותפשוט מהכא שמעתא. הליכות עולם שער ב' פ"א.

תפשוט. עיין ותפשוט. לא הא ולא הא תפשוט.

תפשט מועט תפשט. משנה א' פ"ב דכלים ת"ט. הרי"ף פ"ב דשבועות דף ש"ד ע"ב. משנה ד' פ"ט דשבועות ת"ט. משנה ג' פ"ה דסוטה ת"ט. תפשט מרובה לא תפשט. פירוש במקום שאתה שומע המועט

המועט במרובה לא תפשת דיש להקשות תפוס את המועט והרי אתה שקרן בדברריך כך פרש"י בסוכה פ"ק דף ה'. וגם בחגיגה פ"ב דף י"ז פירש כל מקום שתמצא שתי דרכים אחד תופס מרובה ואחד תופס מועט טוב לך לתפוס המועט שאפילו היה לך לתפוס את המרובה ותתפוס את המועט תפיסתך תפיסה שיש בכלל המרובה את המועט אבל אם תתפוס את המרובה והיה לך לתפוס המועט נמצא שתפסת שלא כדת. חולין פ"א דף קל"ה. קדושין פ"ק דף י"ז. יומא פרק בתרא דף פ'. נ"י פ"ג דב"ק דף שצ"ג ע"ב. תי"ט על משנה ח' פ"ה דזבחים. הליכות אלי אות השלי"ה תפסת מועט תפסת יש שני פירושים וכתבום התוספות פ"ק דסוכה דף ח' ע"ב וז"ל תפסת מרובה לא תפסת י"מ לפי שמדה מרובה אין לה סוף וכאן א"א לומר כן וכן בחגיגה גבי עצרת דיליף עצרת מהג המצות שיהיה לו תשלומין כל שבעה ופריך גי' נילף מהג המצות דהוי ח' ומשני תפסת מרובה לא תפסת והתם א"א לפרש משום דאין לדבר סוף דהא יש לו סוף דהיינו שמונה לכך הכריחו התוספות והפירוש הוא כך אם אתה תופס המועט אין מוציאין אותו מידך שיש בכלל שמונה שבעה אבל אם אתה אומר שמונה מוציאים אותו מידך וכמה דוכתי נוהים בזה ובערכין דף ד' וכמה פחות שבערכין שלשים שקלים ופריך ואימא המישים ומשני תפסת מרובה לא תפסת ופרש"י מרובה לא תפסת דיש להקשות לך תפוס המועט תפסת מועט תפסת דאי מקשי לך תפוס המרובה אינו חולק על דברריך אלא מוסיף דבכלל מרובה איכא מועט ובפ"ק דקדושין גבי הענקה דף י"ז משני תפסת מועט תפסת. וכתבו התוספות דיומא דף ע"א ע"ב וז"ל ולעיל כי פריך ואימא כ"ח לא בעי לשנויי תפסת מועט *תפסת דהתם לא מצי למימר טפי מכ"ח דכיון דהוא דבר שיש לו קצבה לא שייך למימר תפסת מרובה לא תפסת וכתבו עוד כלל אחד דאע"ג דבפ"ק דקדושין גבי הענקה קאמר תפסת מרובה לא תפסת אע"ג דיש לדבר קצבה שאני התם דה"ק תפסת מרובה להוציא ממון מן הארון מספיקא לא מפיקין ממון וגבי פ"ק דר"ה בענין עצרת דמשני מרובה לא תפסת אע"פ שיש לו קצבה ה"ק תפסת מרובה להחמיר ולומר דעד ז' יש לו תשלומין ותו לא לא תפסת וקצת קשה לזה הכלל יומא דף פ"א גבי טומאת אוכלין כביצה פריך ואימא כביצת בר יוכני ומשני תפסת מרובה לא תפסת והתם להקל דאינו מטמא אלא עד שיהיה גדול כבר יוכני ותיקשי מהאי דסוכה דף ח' דיליף כפורת טפה ממסגרת ופריך ונילף מכלים גופיהו ומשני תפסת מרובה לא תפסת והא כפורת הוא ממש כמו כלים דהכא דיומא דף ע"א ע"ב סוף דבר הפירוש הנכון בתפסת מרובה לא תפסת הוא שמוציאין אותו מידך ומאלו הבקראיות שהבאנו בזה יוכל המעיין לעמוד על כל תפסת. תפסת מרובה לא תפסת יש בו שני פירושים יבין שמועה כלל תס"ט. סוכה פ"ק דף ה' שטה כ"א תוספות תפסת מרובה לא תפסת יבין שמועה דף קכ"ב.

תפשת מועט תפשת. עיין אין להקשות כותבים התוספות. אמרו אנשי מגמלי. אשה נאמנת לומר מת בעלי, מכתב אליהו. חנניה מישאל ועזריה. כל ששומעו. כסף סתם. מעוט רבים. **תפתיחא**. עיין חזקה שלש שנים. **תקוה**. עיין אל תאמינו ברע. האי קרא מרישיה לסופי מדריש. כולי האי. רגיל לבא לבית הכנסת.

תקון העולם. עיין הרי"ף ור"ן פ"ד דכתובות דף תפ"ה ע"א דאין פודין שבויים יותר על כדי דמיהם. שיע אה"ע סי' ע"ח ויד סי' רנ"ב. משנה

משנה הרי"ף ור"ן פ"ד דגמין דף תקס"ט ע"ב מה תקן רבן גמליאל מפני תקון העולם. ועיין המשנה שם דף תקע"ב ע"ב תקנה אחרת ודף תקע"א ע"ב משנה והרי"ף שתהא אשה נודרת ליתומים כל מה שירצו וגובה כתובתה עדים חותמים על הגט מפני תקון העולם הלל התקין פרוזבול מפני תקון העולם. משנה הרי"ף ור"ן פ"ד דגמין דף תקע"ז ע"ב. בענין מוציא אשתו משום שם רע או משום נדר. דף תקע"ח ע"א בענין מוכר עצמו לגוים.

תקון העולם. עיין מוכר עצמו לגוים. מוכר שדהו לגוי. מציאה המוצאה. נזיקין שמין להן בעדית. נכסים משועבדים אין מוציאין. נכסים משועבדים אין נפרעין. ספרים תפילין ומוזות אין לוקחין מן הגוים. עבדו עשה אפותקי. עדים חותמים. פרוזבול מי תקנו. שבויים אין מברחין. שבויים אין פודין. שבועה לא ישבע. תקנות עיין, שם ציינתי כמה ערכים השייכים לתקון העולם. תקנות שתקנו.

תקון מנא אסור בשבת. משנה ג' פ"ב דתרומות ר"ע תי"ט. עיין הרי"ף פ"ב דשבת דף ק"ט ע"ב אפי' ר"ש מודה בהא דקא מתקן מנא. משנה ו' פ"ז דשבת ר"ע תי"ט.

תקון מנא באוכלי בהמה ליכא. ש"ע א"ח סי' שכ"ב סעיף ד'. עיין משנה ו' פ"ד דביצה ר"ע תי"ט.

תקון מנא ביום טוב אסור אפילו בדבר מצוה. משנה ב' פ"ג דסוכה ר"ע תי"ט. והר"ן דף שמ"ז ע"ב. עיין ש"ע א"ח סוף סי' תק"ב וסי' תק"ז סעיף ג' וסעיף ה'. ועיין כל סימן תקי"ט. וסי' תק"ח וסי' תקי"ט. ש"ע א"ח סי' תרמ"ז סעיף ב'. ועיין הרי"ף ור"ן פ"ד דיום טוב דף רצ"ז ע"ב. ש"ע א"ח סי' תקי"ד. והרי"ף ור"ן שם דף רצ"ז ע"ב. ומשנה ד' ה' ו' פ"ד דביצה בענין תקון מנא ביום טוב.

תקון מנא. עיין בית הצואר מתירין מקשר. בנין וסתירה בכלים ליכא. הדס גזול יבש. טבילת כלים בשבת. כלים מותר לשפשף בשבת. טאכל בהמה. מוכין נפלו מן הכסת. נר של חרס אין פוחתין. סכין ביום טוב אין משחיוין. פסחים. צליה ביום טוב דברים. קמטים בבתי. קפול בגדים בשבת. שופר מותר ליתן בתוכו. ששה דברים נאמרו בתפילה. תנור ביום טוב שנפל לתוכו. תרומות מעשרות אין מפרישין.

תקון סופרים הוא זה. הליכות עולם שער ב' פ"א. שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות ת' ד"ה תקון סופרים כתב הרשב"א הא דאמרינן בכמה מקומות תקון סופרים הוא זה אין הכוונה חלילה שהוסיפו או שהותירו על מ"ש בתורה אפילו אות אחת אבל ענין תקון סופרים הוא שהם דקדקו ומצאו לפי ענין כל אחד ואחד מהכתובים ההם שעיקר הכונה לא היתה כמו שנראה ממה שנכתב בספר אלא צד כונה אחרת ולא היה לו לכתוב כן אלא כמו ואברהם עודנו עומד לפני ה' וה' עודנו הל"ל אלא שכונה הכתוב ולא קראום תקון סופרים אלא מפני שהם דקדקו ופירשו שהם כנויים עכ"ל וז"ל מהרי"ק הא דאמרינן תקון סופרים וכו' הרי יודא כלן כתב ר"ל שנכתב בתורה ע"ד תקון סופרים שמתקנים מה שכותבים שיהיה דרך כבוד שעל דרך משל דוד המלך יצוה לסופר מהיר שיכתוב שדוד מצוה לפלוני שיעשה כך וכך הגה הסופר יתקן לשון הכתוב כשיאמר המלך דוד מצוה לפלוני עכ"ל.

תקון סופרים. עיין אלקים ברא בראשית. תלמי המלך.

תקון. עיין אומן שומר שכר. בריות אמתקן ברישא והדר מקשה ממנה. בשר ששהה שלשה ימים בלא מליחה אם בשבת. דבר העשוי לתקן. הואיל אמרינן, בשם בן חביב. ילפין מקלקלתא. כל הראוי לבילה, בשם רד"ך. מאי תקנתיה. מאכל בהמה. מנהג ממון ותורתו, אות ט' תקון גדול היכא דצריך די במנהג. מנעלים ומלבושים. צרכי רבים בחש"מ. שטרות אין שולחין בהם יד. תערובת אסור וכמה חלוקי דינים שיש. תקנה. תקנות.

תקועית. עיין חליצה קודמת או יבום, בתשובה תשיעית.

תקוע. עיין אין משיבין מתקוע. פרדה אם מותר, פירוש אין משיבין מתקוע. שמן למנחות.

תקופה. עיין גשם זמן. חמה בתקופתה. מים שאובים אשר בשכונת המת נהגו לשפוך. תקופות.

תקופות ומזלות כל היודע לחשוב ואינו מחשב עליו הכתוב אומר ואת פועל ה' לא יביטו ומעשה ידיו לא ראו. שבת פ"ז דף ע"ה.

ובשיע א"ה סי' תכ"ח בפרי חדש. אסור לספר הימנו הר"ף ור"ן פ"ז דשבת דף קל"א ע"א. מצאתי כתוב בכתבי הר"ר מהטוב וראוי שתדע כי ה' ימים קודם גיינארו היא תקופת טבת וכ"ז קודם אפריל תהיה תמיד תקופת ניסן, וכ"ז ימים קודם לוליו תהיה תמיד תקופת תמוז וכ"ז ימים קודם אוטוברי תהיה תמיד תקופת תשרי. אחר שידעת שענין ארבע תקופות הללו הן זמן חלוף הארבעה ממונים השומרים את העולם מן המזיקים בחלוף הארבע זמנים ראוי לך לדעת למה נהפכין לדם יותר מרבע אחר דע שבתקופת ניסן לקו המצרים ונהפכו מימיהם לדם בתקופת תמוז אמר הקב"ה למשה ודברתם אל הסלע והוא הכהו וטפטף דם, ובתקופת תשרי נעקד יצחק ע"ג המזבח וכששלח אברהם את ידו ולקח את המאכלת טפטף דם ובתקופת טבת קיים יפתח נדרו בבתו ועל ידי שלומדי תורה שנמשלה למים לא התירו לו הנדר נהפכו המים לדם, תקופת ניסן ותמוז שהיו מחמת מים אין בהם סכנה, תקופת תשרי וטבת שהיו בדבר שיש בו מיתוש יש בהם סכנה. עיין באבודרהם. **תקופות** ומזלות. עיין חמה בתקופתה. מזלות. מים אין. משמת רבי. ראש חדש שני. תקופה עיין.

תקופת תמוז מקלקלת אפילו יין מבושם. נ"י פ"ז דב"ב דף ר"ט ע"א. שיע ח"ט סי' ר"ל.

תקופת תמוז. עיין חכימא דיהודאי בישא, שהשמש בתקופת תמוז יפה ומועיל לגוף האדם.

תקילא לי ככוליה תלמודא. כך א"ר זירא שהיה רגיל להתעמש ואמר בי רב המנונא שמע כי המתעמש בתפילתו סימן יפה לו כשם שעושים לו נחת רוח מלמטה כך עושין לו נחת רוח מלמעלה. תקילא פירוש חביבה ושקולה בעיני הדבר הזה מכל מה שלמדתי. ברכות פ"ג דף כ"ד.

תקיעות אחר תפילת מוסף ודיניהן. שיע א"ה סי' תקצ"ו. וקמן מותר לו לתקוע כל היום אבל גדול אחר שיצא לא.

תקיעות אם השליה צבור המתפלל מוסף יקרא לתוקע התקיעות על סדר הברכות. שאלה. המנהג הנהגים היום. הזה בלוגו לא נהגו כן מקדם קדמתה אך חדשים מקרוב באו והנהיגו לחון היינו שליח צבור בראש השנה להקרות התקיעות בחזרת תפילת מוסף על סדר ברכות תשרית תשרית והדבר הזה נראה בעיני המורים היושבים על מדון שם

שם היום הזה בדבר זה ומנהג יהוא יען כי השליה צבור מפסיק בתוך תפילתו בהקרות התקיעות והיה אפשר להקרות ע"י אחרים וישתוק השי"ץ ולא יפסיק בתפילתו בכדי כמנהג כמה קהלות אשר שמענו שמעם דאין מקרין התקיעות כלל ואם מקרין מפרישין השי"ץ מן הדבר הזה ונעשה ע"י אחר כל שכן שמצאנו בבעל מגן אברהם בשם דרכי משה על שיע א"ה סי' תקפ"ה ס"ק י"א וז"ל להקרות המתפלל שחרית מקרא לתוקע אלמא מכאן משמע דהמתפלל מוסף לא יוכל להקרות לתוקע. וירנו רבנו כדת מה לעשות בקיום או בטול מנהג זה. יהודה אריה מפאנו בכמהוה"ר יצחק ברכיה.

תשובה יש מי שעלה בדעתם לעשות סמיכות למנהג הרע הזה ממה שמצינו כתוב בב"י א"ה סי' קכ"ה וז"ל אמרינן נמי בפרק אין עומדין העובר לפני התיבה לא יענה אמן אחר הכהנים מפני המירוף הא אי לא מפני המירוף לא חשיב הפסק מפני שברכת כהנים צורך תפילה הוא וכן מה שהשי"ץ מקרא צורך תפילה הוא ע"כ ועוד מביאים ראיה לסברתם ממה שכתב רבנו בשלהנו המהור סי' רל"ו ס"ב אין לספר בין גאולה דערבית לתפילה וכו' ומיהו מה שמכרוז השי"ץ ראש חדש בין קדיש לתפילת ערבית לא הוי הפסק כיון שהוא צורך התפילה ע"כ דון מינה דאף בנד"ד לפי סברתם עונין ואומרים כיון שלהקרות התקיעות לפני התוקע צורך תפילה הוא לא חשיב הפסק. ברם אנו לא כן נדמה ולבבנו לא כן יחשוב אך נימא דאין הפסק גדול מזה וכל ראיותיהם יקחם הבל ותהו נחשבו לנו ואית בהו פירכי ולכן נשיב אמרינו להם על ראשון ראשון דאי מההיא דברכת כהנים לא איריא כלל יען וביען מה שלכהנים מקרא השי"ץ מלה במלה לא הוי הפסק בתפילה לפי שחובה עלינו להקרותם וכדדרשינן על פסוק אמור להם ופסק הרמב"ם פ"ד מה' תפילה וז"ל ושי"ץ מקרא אותם מלה במלה והם עונים שנאמר אמור להם וכו' וכדאמרינן במדרש והביאו הב"י הנ"ל וז"ל דהכי איתא במדרש אמור להם מלמד שהשי"ץ אומר להם על כל דבור ודבור עכ"ל מה שאין כאן בנד"ד הכא דלהקרות התקיעות הוא רשות ולא חובה וא"כ אין לאל ידיו ללמוד מרבר שהוא מצוה וחובה על דבר שהוא רשות. והראיה השנית שהביאו אינה ראיה לדעתנו אפס כי תפילת ערבית שאני שהיא רשות ויכולים להקל בה מה שאין כן בתפילות דחובה וכיוצא בזה כתב מג"א שם ס"ק א' ונ"ל דבין הפרקים דינן כמו בשחרית דדוקא בין גאולה לתפילה (דערבית יש מקילין משום דתפילת ערבית רשות) אבל בין קריאת שמע וברכותיה חובה לכ"ע ע"כ. אבל לקיים סברתנו מצאנו ראינו מסייע שיש בו ממש לבטל המנהג הרע הזה בדברי רש"י על משנה ה' פ"ב דתענית והביא דבריו ת"ט שם דהתם תנן מעשה בימי רבי הלפתא ורבי חנניה בן תרדיון שעבר אחד לפני התיבה וגמר הברכה כולה ולא ענו אחריו אמן, תקעו בני אהרן תקעו, ופרש"י שם הוון הכנסת אומר להם כך והוא שמש ולא שי"ץ ע"כ וכיוצא בזה כתב הרמב"ם פ"ד דתענית וכשמגיע שי"ץ לומר מי שענה את אברהם אומר וכו' והוון הכנסת אומר לתוקעים תקעו בני אהרן תקעו וכו' עיין בטור וב"ה שם ועיין רש"י ור"ן על הרי"ף פ"ב דתענית דף רע"א ע"א ובריתא הביאורה שם בתקוני דו"ל ויקי"ו נרמזה בר"ן שם בשורה קמנה ה'. הא קמן דאע"ג דהתעניות ההם מצות עשה של תורה היא להריע בחצוצרות מ"ט המתפלל לא היה יכול להפסיק ולומר תקעו בני אהרן תקעו כדי שלא לעשות הפסקא בתפילה והכא נמי דכותה ואם לחשך אדם לומר מה לך ומה בכך אם השי"ץ מקרא התקיעות לפני התוקע בתוך תפילתו והלא פעמים רבות מפסיק בתפילתו באמרו פעם ונתנה תוקף ופעם היום הרת עולם וארשת שפתינו

עד אשר מהאי טעמא כתב בעל מגן אברהם סי' תקצ"א דאפילו בדיעבר עכשו אין אדם יוצא ידי חובתו בתפילת ש"ץ בראש השנה וביום הכפורים כיון שמפסיקים בפיוטים אף אתה הקהה את שיניו ואמור לו דהפוסקים אשר מימיהם אנו שותים התירו לומר הפיוטים ההם וזולתם ולא השיבי הפסק דהו' להו' כנוסח התפילה וברכתא אריכתא דומיא דמתפלל תפילת נדבה דחייב להדרש דבר בתפילתו או דומיא דיחיד דיכול להאריך בכל ברכה וברכה מעין הברכה וכפי צרכו כדכתב הרמב"ם פ"א ופ"ו מה' תפילה, וכן עמא דבר מימי קדם קדמתה ואין לשנות ועל כיוצא נאמר מנהג אבותינו תורה היא כיון דמנהג ותיקין הוא אבל הנד"ד הדברים הוא החדשים לא שערום אבותינו הקדושים ולא נמצא בשום פוסק אדרבה אפכא מצינו וכמ"ש לעיל ולכן אם ייטב הדבר בעיני המורים זקני העדה אבותך ואבות אבותך יש לבטלו ולהורותו לרות ולהטילו לים השכחה ותו לא מידי. ומ"ש הרא"ש כלל ד' תשובה י"ח ז"ל ועל שמקרין לתוקע מנהג כשר הוא מחמת שאימת צבור הוא על התוקע ובהול הוא איכא למימר שמא יטעה והפסק אינו כמו גביל לתורי עכ"ל, פשיטא דעל תקיעות מיושב דבר דבריו ואפילו תימא דגם על התקיעות דמעומד מדבר, מעולם לא אסיק אדעתא דהש"ץ יקרא אלא אחר, והוצרך להודיענו דלא הוי הפסק כיון דלא צורך תקיעות אסור לכל אדם להפסיק אפילו בין תקיעות מיושב לתקיעות מעומד כמבואר בפוסקים וכל שכן באמצע התקיעות בין דמיושב בין דמעומד. אילנא רבא ותקיף רומא מטי לשמיא וחזיתיה בכל ארעא עפי שפר ושגיגא אנביהו ומזון לבלא ביה, דדא ביה כולה ביה תחותיהו תטלל חיות ברא ובענפוי ידורין צפורי שמיא ומניה יתיון כל בשרא וכל כמה דקא ספו מניה וביה איהו פש וסגו כאילן דנציב על טורפי מוי די אנביה מכשל בעידינה ואטרפוהי לא נתרין וכל לולבוהי דמלבלב סגרגר ומצלח ה"ה עתיר כל עין עתיר משח מי דלא יתיהב דהכסינן חלופיה ולא יתקן סיסא פירוניה כמוהר"ר יצחק לאמפרונטי גרו לא תטפי אכ"ר. חזו חזיתי מגלה עפה פוריה וענפה כתובה מידיו ירי אביר ראש אמיר חוק כשמיר כמראה הבזק מאיר והנה ממנו פנה ממנו יתר ממנו קשר מלחמה היומא להעיר קנאת ה' צבאות באותות נפלאות על מנהג הרע הנהוג במקומנו שהחזן מקרא לתוקע סדר התקיעות אשר לדעתו הוא שלא כדת כגלוי לכל יודעי דת שדבור בתפילה הוי הפסק בלי ספק וברירא מלתא דמהדרא למר כיליא דורדא והכי הוא קושטא דמילתא וכותיה דמר נטה דעתי הקלושה והקלילה למען הלך בדרך תמים ומהיות טוב אל תקרי רע אבל לענין מנהג נלע"ד דאיכא לקיימו מכמה ראיות נמרצות כאשר הורוני מן השמים ולכן לא אמנע עמי ולא אחשך פי לסדרם ולערבם לפני מעכ"ת השואל לפני מארי ואם ייטיבו בעיניו ובעיני האנשים טוב ואם לאו יעשה מהם הפשט ונתוח וכליל לאישים. איברא דלכתחילה טוב וישר הוא שיקרא לפני התוקע מי שאינו מתפלל תפילת מוסף כדמשמע בהדיא מבעל דרכי משה והביאו בעל מגן אברהם בס' תקפ"ה ס"ק י"א וז"ל המתפלל שחרית מקרא לתוקע ע"כ ומדקאמר המתפלל שחרית משמע שמנהגם היה שאחר היה מתפלל מוסף ולכן צריך להקרות מי שמתפלל שחרית כדי שלא יפסיק המתפלל מוסף וכ"כ מרנא בבית יוסף א"ח סי' תקפ"ה ד"ה בדתנן העובר לפני התיבה והרין בפ"ד דר"ה יעין שם. אבל למאן דנהיגו אפכא במקומנו נראה לדעתי החלושה דאין למחות דאיכא למימר דלא הוי הפסק שהרי מאי דפסק מרנא מהריקיא בשלחנו הטחור א"ח סי' תקפ"ה ע"ף ד' אחר תוקע ולא ש"ץ טעמיה כדי שלא יתבלבל ויטרף דעתו כדמשמע מהני דתנינן בפרק אין עומדין העובר לפני התיבה לא יענה אמן אחר

הכהנים מפני הטירוף פי' שמא יטרף דעתו בעניית אמן ואז לא ידע מהיכן יתחיל ויחזור ואם אין שם כהן אלא הוא לא ישא את כפיו מזה הטעם ואם בטוח הוא שנושא כפיו וחוזר לתפילתו שאינו מתבלבל רשאי וכן הטעם בכאן דתקיעה ודאי לא הוה הפסק הלכך אם הוא מובטח שחוזר לתפילתו ואינו מתבלבל רשאי לתקוע וכ"כ בעל הע' וכו' ע"כ השור שמעינן בהדיא דטעמא דאחר תוקע משום חששא דטרוף אבל לא משום הפסקה כיון שצורך תפילה הוא וכ"כ רבנו בב"י ומג"א והלבוש וכל הפוסקים וא"כ נפקינן דכי היכי דתקיעות כיון דצורך תפילה הן לא הוו הפסק דמש"ה כל שמובטח לחזור לתפילתו יכול לתקוע הש"צ בעצמו הוא הדין והוא הטעם נמי דהקראת סדר התקיעות לא הוה הפסק כיון דצורך תקיעה היא כדי שלא יטעה התוקע כדכתב רמ"א תמן והוה צורך תפילה וכ"כ הרא"ש בפרק אין עומדין גבי האי דתנן העובר לפני התיבה לא יענה אמן מפני הטירוף וכתב הוא ז"ל אם לאו מפני הטירוף לא הוה הפסקה מה שעונה אמן שצורך תפילה חשיב ליה ועיין שם (ועיין עוד מזה בש"ע א"ח סי' כ"ח סעיף י"ד ובסי' תל"ב ותרע"ו ובטי"ד סי' י"ט סעיף ד') דמכולהו מוכח נמי דכל שהוא לצורך ברכה או תפילה לא הוה הפסק וז"ל התוספות מדלא אמר הטעם שהוא הפסק בתפילה שמע מינה שעניית אמן לא הוה הפסק מאחר שצורך תפילה הוא ע"כ וכתב בעל בית חדש ומגן דוד ס"ק י"ד פירש דבריהם דודאי בתפילה אסור להפסיק בדבר אחר כגון לקדיש ולקדושה כדלעיל מ"מ כאן הוה העניית אמן מצוה המוטלת עליו בשעת תפילה זו דאמן שייך לברכה עצמה ע"כ אין זה הפסק עכ"ל וא"כ הה"נ בנד"ד דהקראת התקיעות שייך לתפילה כדכתבתי וא"ת הניחא דהפסק לא הוה אבל מ"מ איכא למיחש לטירוף הדעת כדחיישינן לתקוע ולענות אמן אחר ברכת כהנים וכיון שבין כל שלא ידעינן שמובטח הוא שלא יתבלבל דעתו לא מקרא לא קשיא היא דיש לומר דלא דמי שהרי התוקע יכול לטרף דעתו שתכף מסייע התקיעה צריך שיחזור לתפילתו ולפעמים לא ידע איזה מקום הנחתו והכי נמי אמרינן בהעונה אמן אחר ברכת כהנים מפני הטירוף כדפרשי' והרב לפי שש"ץ הוא צריך להתחיל ברכה שניה ולקרות להן מלה במלה ואם יענה אמן לא יוכל לכוין לחזור לתפילתו מהר ולהתחיל הברכה מה שאין כן גבי מקרא שהרי אפילו כשמקרא תקיעה אחרונה יש לו פנאי לבקש עד שיתקע התוקע המקום שיש לו להתחיל וכי תימא והרי התם גבי עניית אמן סתמא קתני לא יענה דמשמע בין שהוא מובטח בין שאינו מובטח עכ"פ לא יענה דהא דקתני ואם הבטחתו וכו' רשאי קאי על נשיאות כפים ושרינן התם כדי שלא תתבטל לגמרי אבל אמן לא יענה כלל וכלל כדכתב הב"ח בשם מרדכי הארוך הא כבר קא דייק לה ה"ל"ח בפ' א"ע אות נ"ב וכתב שבמדרש רבה פ' ויצא איתא שכל שהבטחתו לחזור יענה אמן קא מוקים למתניתין בהדי מדרשא וע"ש ואע"ג דחזר בו בתי"ט באמרו שאין למדין הלכה ממדרש רבה ולא מן ההלכות ולא מן האגדות ולא מן התוספות אלא מן הגמרא חלק עליו בעל עץ חיים וכתב דליתא להאי כללא דהא דלא פסקינן כוותיהו היינו כשהגמרא יודין פליג עלייהו אבל היכא דלא פליגא מסקינן כוותיהו וע"ש ואפילו תימא דלא קיימא לן כמדרש רבה כחזרת בעל תי"ט על כל פנים לא דמי נד"ד לעניית אמן דהגם דאיכא זמני דשכיח טרוף מה שאין כן במקרא דלא שכיח כלל כדתרצינא לעיל זאת ועוד כתב בעל מג"א בסי' קכ"ה ס"ק כ"ט שהב"ח כתב בשם רש"ל דאסור לש"ץ לתקוע אפילו מובטח (היינו כל שיש שם תוקע אחר) ולפי דעת הש"ע ז"ל דשאני נשיאות כפים כיון דצריך לעקור ממקומו לא שרינן ליה אם יש שם כהן אחר אבל תקיעה עומד במקומו שרי א"כ ה"ה אמן שרי ומכ"ש האידינא שמתפללים מתוך הספר כדכתב בעל ל"ח שמובטח לחזור לתפילתו וע"ש וכ"ש בסי' תקפ"ה ס"ק ט' גבי תוקע

תוקע דכשמתפלל מתוך הסידור מובטח וא"כ דוק מינה ואוקי באתרין ומה גבי תוקע ועונה אמן דשכיה שירוף אפ"ה כשמתפלל מתוך הסידור מובטח הוי כל שכן גבי מקרא דלא שייך שירוף כדכתבי דהאידיא דמתפללין בתוך הסידור ליבא חשש שירוף כלל שהרי מקרא והסידור פתוח לפניו וכבר כתבתי דהפסקה לא הוי ומשום הכי כתב בעל נחלת צבי דנהגו עכשו ש"ץ כהנים לישא כפים אעפ"י שיש שם כהנים אחרים שסמכו על מה שמתפללים מתוך הסידור ואע"ג דבעל מגיא חלק על זה בס"ק ל"א דרעת כל הפוסקים שלא ישאו את כפיהם הרי כתב דבמקום שאין מנהג לא ישאו את כפיהם הא במקום שיש מנהג ישאו וה"נ כיון שיש מנהג מקרא הש"ץ. ובר מן דין מצינו דכוותה בברכת כהנים שהש"ץ מקרא לכהנים מלה במלה כדכתב רבנו בסומן הנ"ל סעיף י"ג וכתב הרא"ש ז"ל דכל חלוקי דינים דשייכי בנשיאות כפים שייכי נמי בתוקע הרי דנשיאות כפים ונר"ד כהודי דמו וכתב בב"י בשמו ז"ל אבל מה שהש"ץ אומר התיבות של ברכת כהנים לא חשיב הפסק והכי איתא במדרש אמור להם מלמד שש"ץ אומר להם על כל דבור ודבור ואמרינן נמי בפרק אין עומדין העובר לפני התיבה לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטרוף הא אם לא מפני הטריוף לא חשוב הפסק מפני שברכת כהנים צורך תפילה הוא דא"א להתפלל מוסף בלא תקיעות ולא הוי הפסק וגם לא שירוף כי היכי דלא קפדינן בברכת כהנים ואדרבה כל שכן הוא דליתא להקפיד בזה בענין התקיעה דהא חמירא טובא מנשיאות כפים דאינה חובה אם לא קראוהו מה שאין כן שופר והכי מצאתי בבירור הלשון בעל מג"ד בס"י תקפ"ה ס"ק ה' ז"ל כתב מהרש"ל דלמהר"ם גבי כהנים אפילו הוא מובטח לא סמכינן עליה היכא דאיכא אחר ה"נ לענין תקיעה עכ"ל וא"כ לא מועיל מעלה שהוא מובטח אלא היכא דליכא אחר ולא נראה לעננת דעתי דהיאך יבטלו התקיעות לגמרי בשביל חשש שירוף ובלבול דהוא חשש בעלמא דדוקא בנשיאות כפים שאינה חובה אם לא קראוהו כמ"ש סי' קכ"ח אמרינן כן מה שאין כן שופר דאם אין אחר יש לתקוע אפילו במקום שאין מובטח אלא אמרינן דמן השמים יסייעוהו לעשות כהוגן דמצוה גוררת מצוה עכ"ל ועיין במג"א ס"ק יו"ד דס"ל דתקיעה הוי צורך תפילה יותר מברכת כהנים א"כ עבדינן מינה ק"ו ונימא ומה ברכת כהנים דלא הוי כל כך מעין תפילה ואינה חובה אם לא קראוהו וכו' מ"ט אמרינן דהש"ץ מקרא לכהנים מלה במלה כ"ש וק"ו וכן בנו של ק"ו בתקיעה דצורך תפילה היא וחובה לתקוע על סדר הברכות דש"ץ יכול להקרית לתוקע מלה במלה וליכא למיחש להפסק ושירוף שהרי איכא מאן דס"ל דאפילו בדאיכא אחר יכול לתקוע הש"ץ כל שמובטח וכל היכא דליכא יתקע אפילו אינו מובטח ול"מ להקרית לפני תוקע דלא שכיה שירוף והפסק כדכתבתי ותדע דאעפ"י שס"ל דהרש"ל דאין לשא לקרות כהנים דהוי הפסק בתוך התפילה אלא חזן הכנסת פירוש הממונה על צרכי בה"כ קורא הרי הרמב"ם כתב שש"ץ קורא ואומר להם כהנים וכתב הב"י שכן נהגו העולם וגם התוספות כתבו בפרק אין עומדין ז"ל יש שרוצים להתיר לש"ץ עצמו לקרות כהנים אפילו לר"ת דמה שפירש דהויא הפסקה היינו דוקא בימיהם מיד כשסיימו ברכת ההודאה לא היו אומרים אלקינו ואולקי אבותינו ברכנו כדמשמע בסוטה אבל עכשו שהורגלו לומר אלקינו בלשון ברכה ותפילה אין זו הפסקה עכ"ל אף הכא דאפילו תימא דמקרא לפני התוקע דמי כש"ץ הקורא כהנים דהוי הפסק לר"ת אפילו הכי כיון שהורגלו במקום הזה בכך לא הוי הפסק דומיא דמלת כהנים דעכשו לא הוי הפסק משום שהורגלו לומר אלקינו וזה מותר אפילו לר"ת כמש"ל וא"ת בשלמא בדליכא אחר ניהא אבל בדאיכא אחר שמקרא לכה יקרא הש"ץ משום היות טוב אל תקרי רע אפשר דס"ל

דמצוה בש"ץ שהרי גבי ברכת כהנים ד"ל דאפשר באחר כדעבדינן כשהש"ץ כהן ואין שם כהן אלא הוא דמקרא לו אחר ככתוב בש"ע סעיף ב' לא קפדינן הכי בש"ץ ישראל אלא ודאי דמולא קפדי בהכי משמע דס"ל דמצוה בש"ץ להקרית ודכוותיה אפשר בנר"ד ואיכא לאוכוחי נמי ממתניתין ו' פ"ד דר"ה דתנינן העובר לפני התיבה ב"ט של ר"ה השני מתקיע, ופי' רש"י והרב המתפלל תפילת המוספין מתקיע ולא המתפלל שחרית ודקדק רבנו האי דמדקאמר מתקיע ולא תוקע ש"ט שאין ש"ץ תוקע אלא אחר כמש"ל ונ"מ נמי דמדקאמר מתקיע משמע שהמתפלל מוסף מתקיע לתוקע שהוא מפעיל ופועל יוצא כלומר שיאמר לו שיתקע דהיינו שמקרא לפניו סדר התקיעות דאו הוי מתקיע והגם שבעל דרכי משה כתב שהמתפלל תפילת שחרית מקרא ולפי משמעות מלת מתקיע משמע איכא כדפריש"י והרב שמתקיע דוקא המתפלל מוסף ולא המתפלל שחרית אפשר דס"ל כדפירש בעל מג"ד התם בס"ק יוד וז"ל הש"ץ שהוא מתפלל מוסף מתקיע התקיעות פי' שאחר תוקע עפ"י הש"ץ שאומר הברכות עכ"ל ומשמע מניה דמתקיע היינו שקורא הברכות ולא התקיעות ובודאי דפירושיה דחוק דמשמעות מתקיע הוא שמקרא להם התקיעות דאי איתא כפירושי ה"ל למימר השני מברך ולפי זה נקטין דאפילו לכתחילה היה ראוי שההזן יקרא סדר התקיעות כמשמעות מתניתין וליכא למיחש לטירוף והפסק כדמוכח מכל הראיות שהבאתי אך כיון שיצא הכי מפי המלך בעל ד"מ מאן דלא נהיגי לא ינהגו משום מהות טוב אל תקרי רע אבל מאן דנהיגי אין למחות בידם דיש להם על מה להסמך ומצינו לרמ"א בתשובה סי' כ"א בשם מהרר"ק שורש קמ"ד דאם נמצא המנהג באיזה פוסק אין לבטלו ואפילו בשעת הדחק אין לשנות המנהג כדאמרין בבני בישן ואפילו יש במנהג צד אסור אין לבטלו ואם תקשי לן שמנהג זה לפי הנשמע מקרוב בא לא שמרוהו הראשונים ובכונן זה כתב בעל מג"א סי' תר"ץ ס"ק כ"ב שאם נשתנה המנהג מאשר היה בזמן הראשונים רשאים לשנות המנהג לפי הזמן עכ"ל הכא שאני דוקא במנהג דאית ביה אסור איתמר ביה כללא דמג"א כדמוכח שם בדבריו אבל במנהג שהוקבע הגם שיהיה מנהג קרוב כניד כיון דאית לן למימר דלא שייך ביה איסורא כלל לית לן למיסר כההיא כללא ולחזור למנהג הראשון והוה הנראה לעניות דעתי הקלושה אף אני מוסר מודעא כי כל מה שאמרתי כתלמיד הנושא ונותן לפני רבו לא בדרך הוראה ח"ו ולא אהרתי בראיות מפני שהזמן בוגד ולא יתנני השב רוחי מפני חגיגת הרגל שרץ בכל כח לקראתנו ומרם אצא מלפניו תפלותי וזה לפני שוכן מעונה יגיעהו לרגל הבא עלינו בשלום בשמחה וברננה ומיני הצלחות ירוטמהו בכל פנה כנפשו וכנפש עבדו המשתחוה לפני הדום רגליו הקדושים בתחינה.

כמוזאדי תשקיפיניה על עולא שבתי בן לא"א אלישע מלוקיין.

פד לוגו ערב יום טוב הראשון של סוכות שנת התפ"ז. אור ישראל וקדושו נזר אלקיו בראשו אשר לא תסולה בכתם אופיר בשהם יקר וספיר חמדה גנוזה כורת לו ארוים ולוקח תרוה חסון הוא כאלונים דשנים ורעננים רטוב הוא לפני שמש כעץ שתול על פלגי מים אשר עלהו לא מש ה"ה האדם הגדול עז כמגדול כמהר"ר יצחק לאמפרנמי נרו לא ידעך לדור דור. באתי במעמקי מים חיים נוטפים וזולחים וזולים כנחלים ממקור תשובתו כי אין בלתו ושבלת חלוף דעתו להשיג הראיות שמתני בתחתיות ולא נתנני השב רוחי בעליות ואדוני יודע כי הילדים רכים כמוני היום אין להם כח למצוא מפיו ספרים ומפי סופרים לכרות משם הכרה הראיות אשר חפרוה שרים מפי ספרים ומפי סופרים לכרות משם אוכל להשיב נפש לנחו ולנפש לכן אמרתי אפתח שפתי ואענה ואל

אדם לא אכנה כי תורה היא וללמוד צריך אני כי עני אני והגם שנראה מאגרתו כי לא עלי תלונתו כי אם על תלמידו השב אשיב על הראיות שכוונתי לדעתו וזה נחמתי בעניי שישבני ובסבר פנים יפות יקבלני ואל יחר אפו לעזבני כי לא לחלק אני. מה שנדה לנדחים ראה דנשיאות כפים באמרו דלא איריא כלל וכלל יען וביען מה שהצבור מקרא לכהנים מלה במלה לא הוי הפסק בתפילה לפי שחובה עליו להקרותם וכדדרשינן על פסוק אמור להם וגו' ואין לאל ידנו ללמוד מדבר שהוא מצוה וחובה על דבר שהוא רשות עב"ל נאמר דאין לחלק דכיון שברוב המקומות נהגו לשים המקרא הוי קבעו עליהם לחובה וכ"נ מבעל שני לוחות הברית והביאו בעל קצור שני לוחות הברית בדיני ר"ה וז"ל צריך להקרות לפני התוקע אפילו תקיעה ראשונה כדי שלא ישעה וכו' ולשון צריך לעכובא משמע כדכתב בעל כנסת הגדולה על הטור סי' קכ"ח ובשירי כנסת הגדולה סי' קפ"ג ס"ק ב' וא"כ הוי האידנא דומיא דהקרא לכהנים דהוי חובה, ותו דהא אמרינן במדרש אמור להם מלמד ששי"ץ אומר להם אינו אלא אסמכתא שהרי כתב הרמב"ם ספ"ד מה' תפילה וז"ל בכל מקום משתדלין שיהיה המקרא אותו ישראל שנאמר אמור להם מכלל שאין המקרא מהם ודייקו מלישניה הבי' והכ"מ דמדקאמר משתדלין משמע מדבריו דאין עכוב בדבר ומסיים הבי"ח תמן בסימן קכ"ח אות יו"ד דדרשה זו אינה אלא אסמכתא בעלמא והכהנים צריכים לישא כפיהם אפילו אין מי שיקרא להם דעיקר קרא לא אתא כמו שתרגם אונקלוס כד יימרון להן עכ"ל שמעינן מינה דלאו חיובא כל כך הוא להקרות וז"ל הלבוש בסעיף כ"א ואם אין כאן ישראל שיוכל להקרות יכול להקרות אפילו כהן שאין זה למוד גמור שעיקר הפסוק לא למקרא אתא רק ללמד שעובר בעשה אם אינו עולה בשקורין לו ע"כ א"כ דון מינה ומינה דכשהמקרא אינו מישראל אזלא לה דרשה דאמור ומה שהכהן מקרא להון אית לן למימר דעושה הכי כדי שלא ישעה דטעמא דאמור לא שייך הכא וא"כ השתא נחוור לאתרין דהוי דומיא דנשיאות כפים דכי היכי דהתם לא הוי הפסק משום דצורך תפילה ה"נ לא שנא דלא מטתברא לומר דמקרא לתוקע לא ליהוי צורך תפילה שהרי לא הותקן אלא כדי שלא ישעה בתקיעה דהוי צורך תפילה. זאת ועוד דספי הוי חובה ומעין תפילה תקיעת שופר מנשיאות כפים כדהוכחנו באגרתנו הראשונה ממגני ארץ יע"ש. לא זו אף זו כתבנו באגרת הראשונה שהרא"ש משה כל הלוקי דינים דנשיאות כפים לתקיעות כמובא בתי"ט משנה ז' פ"ד דר"ה ופשיטא בודאי דכהן עדיף נמי לאשוויה ולומר דדמי מקרא הדין למקרא דנשיאות כפים וא"ת הא כיון דאפשר באחר למה נכנים עצמנו בספק הפסקה הא כבר תרצינן לה בדברינו הראשונים יע"ש וכי תקשה לן בשלמא בנשיאות כפים מצינו במדרש שאומר מלמד ששי"ץ אומר להם דמשמע דוקא שלות צבור ולא אחר מה שאין כן גבי נד"ד לאו קושיא היא דשי"ץ דקאמרינן לאו דוקא שייץ אלא אפילו ישראל אחר שאינו שייץ וראה לדברינו מההוא דשי"ץ כהן דאמרינן שיעלה ישראל במקומו להקרות ואם איתא דבעינן דוקא שייץ הא לא הוי האי שייץ אלא ודאי כדכתבנו ושפיר כיוון לדברינו הרמב"ם ז"ל שכתב משתדלין שיהיה המקרא ישראל ולא קאמר שיהיה השי"ץ ישראל דמשמע בין הוא בין אחר כל שהוא ישראל קרינן ביה שפיר אמור להם וכ"כ בהדיא בעל כנסת הגדולה סי' קכ"ח לדברי הרמב"ם וסיעתו דס"ל דיכול השי"ץ לקרות כהנים יש לומר דטעם השנוי הוה שפעמים קורא אותו בשם קורא ופעמים בשם שייץ ופעמים בשם חזן לאו לעכובא הוא אלא משום דלאו דוקא שהשי"ץ קורא כהנים דה"ה דאחר יכול לקרות כנוהו בשם קורא או הון יהיה שייץ או אחר ע"כ וע"ש וכיון דנמצינו

דנמצינו למדים דאפילו שאינו ש"ץ וכול להקרות לכהנים אפ"ה כשהש"ץ ישראל לא קפדינן בהכי ש"ט דמצוה בש"ץ כדאפשר ובנד"ד נמי דכוותה דאפשר דנהגו הכי מפני שס"ל דמצוה בש"ץ כנראה מפשטא דמתניתין דר"ה כדכתבנו בראשונה ע"ש וראיה שהביא מר אהלים וקנמן וערב כשמן אפרסמן ממתניתין ה' פ"ב דתענית שחון הכנסת אומר תקעו בני אהרן תקעו וכו' ולא ש"ץ אחר המחילה אומר דלא דמי כלל לנד"ד דהתם איכא הפסקה יתירה בלא צורך תפילה שהרי מצוה ומוכיר שם התוקע באמרו תקעו בני אהרן תקעו משא"כ בנד"ד שאינו מוכיר שם התוקע אלא מוכיר תקיעה תרועה וכו' ודמי כאלו מוכיר מתוך תפילתו דומיא דברכת כהנים שהש"ץ אומר להם מלה במלה דדמי כאלו הוא מברך ולדעתו כיון דמצוה בישראל לאמר להם שיעברו הוה לן למימר דיכול הש"ץ לומר להם שאו פניכם בני אהרן ווהו ודאי דליתא דהוי הפסקה לכולי עלמא ואי"כ מצאנו ראינו סעד וסמך למנהגנו הנהוג הגם כי לפי הנשמע מקרוב בא כי לא אתמר כללא דבעל מנן אברהם אלא בדאיכא אסורא כמ"ש באגרתנו הראשונה ואפילו במנהג הקל גרסינן בב"מ ריש פ' הפועלים א"ר תנחום בר חנילאי לעולם אל ישנה אדם ממנהג המדינה שהרי כשעלה משה למרום וכו' ואמרינן נמי בבראשית רבה פ' מ"ה עלת לקרתא הלך בני מוסיה, ואם ישוען הטוען הלא מסיק המרדכי בפ' הפועלים ז"ל אבל מנהג שאין לו ראיה מן התורה אינו אלא כטועה בשקול הדעת אף אתה השב לו עיין במהרי"ק שורש ט' וז"ל פשיטא שמה שכתב המרדכי צריך שיהיה למנהג ראיה מן התורה היינו דוקא היכא שהמנהג מבטל ההלכה דעלה קאי אבל היכא שאין המנהג מבטל הלכה למה יהיה כטועה לשקול הדעת וכי מפני שאין לו ראיה יחשב כטועה לשקול הדעת אלא ודאי צ"ל כדפרישית ועוד כתב דיש להביא ראיה שאפילו נגד הלכה אזלינן בתר מנהגא מההיא דגרסינן פ' הקומץ יע"ש שהאר"ך בדיני קיום המנהגים וא"כ כ"ש בנד"ד דאיכא למימר דלא הוי כנגד ההלכה דיש לקיימו וכ"כ בעל באר שבע דף צ"ו ע"א דדוקא כשהמנהג הוא בדבר האסור רק מדרבנן כחליצת הסנדל דמדאורייתא שרי בין במנעל בין בסנדל בכה"ג אין שומעין לאליהו ובכה"ג הוא דאמרינן בירושלמי מנהג מבטל הלכה לא שיהיה בדבר עקירת דבר מן התורה אלא דבר שהוא מדרבנן אי נמי אפילו דבר האסור מן התורה אבל אין אסורו מפורש בתוספת ענוי יום הכפורים אבל כשהמנהג הוא בעקירת מצוה המפורשת בתורה לא שבקינן להו בההוא מנהגא דבכה"ג לא אמרינן מנהג מבטל הלכה עכ"ל וק"ו הכא דלא שכיח לא הא ולא הא דצייטונן לכללא דמנהג ואע"ג דכתב המרדכי בריש פרק השוכר את הפועלים על הירושלמי דזה שאמר מנהג מבטל הלכה פ"י מנהג ותיקין וכו' ואין לך מנהג ותיקין גדול מזה מאחר שנמצא בפסקני עכ"ל לענייננו וא"כ בנד"ד דאית לן ראיות לקיימו דהוי ככתוב בפסקני כמ"ש זאת ועוד כתב בשורש ק"ב דהא דמרדכי בעי מנהג ותיקין היינו לענין אסורא והכא לא שייך אסורא וגם אין נראה לומר דדוקא מנהג שהיה מעולם כן הוא דאזלינן אבתריה אבל מנהג כזה שלא היה אלא מקרוב לא דהא גרסינן בפ' הקומץ בכל הספרים והא רב אזיל בתר מנהגא וכו' והאידיא נהוג עלמא בסתומות וכו' ודייק מהרי"ק בשורש קנ"ד ומדקאמר והאידיא נהוג עלמא ולא פריך התם והא רב אזיל בתר מנהגא משמע דוקא באותו זמן היו נוהגים בסתומות אבל לא בימים הראשונים ואפילו הכי אזלינן בתר השתא ואם יבא אליהו וכו' עכ"ל ה"א הכא נמי אמרינן אזלינן בתר השתא וכבר כתב הוא ז"ל דאפילו במנהג מקום אחד אמרינן מנהג מבטל הלכה ועוד לא ליהוי אלא כמנהג מלת כהנים דלתוספות הוי הפסק ואפ"ה כיון דהורגלו לומר אלקינו לא הוי מלת כהנים הפסק אפילו לדיודוהו כדכתבנו בדברינו

בדברינו הראשונים אף הכא כיון שהורגלו לעשות הכי נימא דלא הוי הפסק גם כי מקרוב בא מראיות שהוכחנו ובר מן דין שמעתי רבים אומרים שנהגו הכי בימי מורה אחד וא"כ אי משנינן ליה איכא למיחש להוציא לעז ח"ו דמה"ט לא רצה המנהיר לתקן המקואות המתוקנים בנסרים למטה ועומדות על הנסרים למטוב כמובא בתשובה צ"ו יע"ש וגמטין מכל האמור דכיון שנהגו הכי דעתנו הקלושה נוטה שיוכלו לקיימו ולא לשנותו ממה שכתבנו בדברינו הראשונים ואחרונים ומעיד אני עלי שמים וארץ כי כל מה שעשיתי ושאני עושה לחדודי גרמאי עבידנא ולא לחלק ולקנתר ח"ו ולהורות הוראה כי מי כמוני מורה ואף מובטח אני שאם יטה אונו לדברי הגרועים שמא וקרוב לודאי יטה דעתו לקיים המנהג ואם מתווק דעתו במסמרות נטועים אשר לא ימושו לעולם יתח דברי לנתחים וידחם לנרחים על ברקנים וחוחים שרופים באש כסוחים ובשלוש שלום אצא מלפני מר נופך ספיר ויהלום. לוגו סדר ושנת המאור הגדול למי'שלת'. עדק עדק בעור מן אידרי קיט שבתי בכמ"ר אלישע מלויק"ו.

תשובה להחבר מלויק"ו מאת החבר תלמידי אברהם הכהן.

אחרי כתבנו באה לידנו מגלתך עפה והיה כתובה פנים ואחור וראה ראינו שנשתבחת בחכמת פלפולך לחזק ידיים רפות למען תעמודנה ברפיונך וכאש דברייך הנה הנם להוכיח דכיון דהאידינא נהגו העם להשים המקרא לתקיעות הוי כקובע עליהם לחובה ותלית עצמך במ"ש בעל שני לוחות הברית וז"ל וצריך להקרות לפני התוקע אפילו תקיעה ראשונה כדי שלא יטעה והוספת מדילך ואמרת וצריך לעכובא משמע וחילך לאורייתא מהא דכתב בעל כנה"ג על טור א"ח ס"י קכ"ח אלו מן טורף דברייך הראשונים. ואנן כד מעיינינן שפיר בהאי מלתא מצינן כולא קשיא אפס כי על פי דברייך אלו מוכרחים אנו לומר דאם פעם אחת שכתו ולא קראו התקיעות לפני התוקע הוא והשומעים לא יצאו ידי חובתן וצריכים לחזור ולתקוע ע"י מקרא כיון דאשכחן דבעל שליה כתב דצריך לקרות וכו' וזה אין הדעת סובלתו ומעולם לא עלה על לב איש ולא על דעת שום פוסק לומר כדבר הרע הזה ועוד דהם פרידים כלם ורוב אנשי איטליאה אינם נוהגים להעמיד מקרא כלל אלא ודאי הכי קאמר בעל שני לוחות הברית וצריך להקרות לאו לעכובא משמע וגם מרנא בב"י דקאמר ואזיל דלישנא דצריך משמע לעכובא היינו דוקא כדמצינן לשון צריך בגמרא אבל לא כן בצריך דפוסקים תדע דהוא עצמו בספרו הקצר כתב לאלפים ולרבותות כי ההיא לישנא דצריך על דבר דאף אם לא נעשה כדבריו אינו מעכב יעוין בא"ח ס"י ח' צריך להפריד חוטי הציצית זה מזה. בסיומן תרין כמה צריך דודאי לאו לעכובא ובפרט בסעיף י"ח מגלה ב"ד וט"ו צריך לחזור אחר עשרה ואם אי אפשר קורין אותה ביחיד. בס"י תרי"ט צריך להעמיד אחד לימין שי"ץ ואחד לשמאלו אם לא העמידו לא יצא ידי חובת תפילה. בסיומן תקע"ג סעיף ז' וכשמתחיל עבדים היינו לפרעה וכו' וכשמגיע למצה זו צריך להגביה וכו' וכן כשיגיע למרור זה אם לא עשה כן וכבר בירך ברכת המזון חיתכן שיחזור לעשות הסדר ולברך כמה ברכות לבטלה כל שכן שאלה מן הגמרא הן ועיין בעין חיים על משנה ה' פ"י דפסחים. בס"י כ"ה סעיף ד' צריך שיהיו תפילין עליו בשעת קריאת שמע ותפילה ומי שקרא והתפלל בלא תפילין בודאי דאינו מחוייב לחזור ולקרות ולהתפלל ואפילו תימא דיחזור לקרות קריאת שמע כיון שהעיד עדות שקר בעצמו מי יימר דיחזור לברך כמה ברכות לבטלה. ועיין כנסת הגדולה ס"י הניל ד"ה ואינם נכונים בעיני ז"ל אברא שרבנו ב"י ז"ל בטור אה"ע ס"י קמ"א אות י"א תמה על רבנו ירוחם ז"ל שפירש לשון צריך

צריך הו' לכתחילה וכן בטור זה סי' רי"ט כתב דלשון צריך הו' לעכובא מי"ט הרב בעל תומת ישירים סי' ל"ז וק"ג הסכים דלשון צריך הוא לכתחילה ורבנו בעל הטורים ז"ל עצמו בטור זה סי' רי"ט כתב דלישנא דצריך משמע לכתחילה דוקא ובפ"ב דמגלה תנן ואפילו למ"ד מאיש יהודי צריכה שתהא כתובה כולה וכתב רבנו בעל הטורים בטור זה סי' תר"ץ דדוקא לכתחילה וכן בספ"ק דמגלה אמרינן עשרת בני המן צריך לאומרן בנשימה אחת וכתבו התוספות דהיינו דוקא לכתחילה גם על מורי הרב ז"ל אני תמה שחתם יד ימינו על דבר הר"א איספ"נייא וכתב אברא דמ"ש רמב"ם ז"ל ומשתדלין שיהיה המקרא ישראל קשה עלי לומר דהיינו לכתחילה ולא לעכובא דהא רב חסדא צריך קאמר ע"כ איך נעלם מזיו כבוד חכמתו כל המקומות שזכרתי דלשון דצריך לכתחילה משמע עיין באר שבע תשובה מי"ט שהכריח מסוגיית הגמרא כרבנו בעל הטורים וגם דברי הרב בעל עולת תמיד אשר אנו עתידים להביא לפנינו בסיעתא דשמיא הנה הגם יגידו ויאמרו לך כי אמת אתנו ק"ו וכן בנו של קל וחומר דבגמרא מצינו כהאי לישנא דצריך דאינו לעכובא דאמרינן התם בפ"ב דשבת הביאו הר"ף דף ק"ו ע"ב אמר רב חייא אמר רב המדליק נר הנוכה צריך לברך וכו' והדבר ידוע לכל בר בי רב אפילו דחד יומא שאם הדליק ולא בירך דאינו צריך לחזור ולהדליק כיון דברכות אינן מעכבות את המצות ואשכחן בברכות פ"ה האי לישנא דצריך במילי דחסידותא דאמרינן התם א"ר יהושע בן לוי המתפלל צריך שישהא שעה אחת קודם תפילתו ושעה אחת אחר תפילתו וכו' והביאו רבנו בספר הקצר סי' צ"ג וכתב עליו מגן אברהם ס"ק א' וז"ל ומיהו זהו לחסידים ולשאר עם די בשעה מועטת ע"כ ועתה אמור נא לנו בשכלך הטהור וך ונקי אם חסיד לא שהה שעה אחת קודם ושעה אחת אחר תפילתו ואם אחד מן העם לא שהה שעה מועטת הייטב בעיני ה' לומר דלא יצאו ידי חובת תפילתם אתמהא ומצאנו אות לסברתנו זה בב"ח סי' רי"ט ס"ק ב' וז"ל ואם בירך אפילו בפחות מעשרה אין צריך לחזור ולברך דלישנא דצריך לאודויי באפי עשרה משמע דוקא לכתחילה ותלמוד ערוך הוא בפרק היה קורא דף ט"ו דתנן ר' יהודה אומר משום רב"ע הקורא את שמע צריך שישימיע לאונו שניא שמע ישראל ופירש רש"י וכל צריך לכתחילה משמע הא דיעבד שפיר דמי עכ"ל אלא דבתר הכי קאמרינן הוה הכי צריך ואין לו תקנה אפילו בדיעבד אבל קושטא הוא דצריך לכתחילה משמע הא דיעבד שפיר דמי ובפ"ב מי שהוציא וכו' ריש דף מ"ח פריך נמי דלמא צריך ואין לו תקנה קאמרינן ונראה דזהו נמי דעת הרמב"ם בפ"ז מה' ספר תורה שכתב אבל הני מילי שצריך להניח בין כל תיבה ותיבה כמלא אות קטנה וכו' כל הדברים האלה לא נאמרים אלא למצוה מן המובחר וכו' וכ"כ ב"ד סי' רע"ג ועיין במהררי"ק שורש ק"ל מיהו בית יוסף כתב דאדרבה נראה מלשון וצריך משמע שיש עיכוב בדבר וכן דעת הרב רבנו יונה שכתב שאם לא היה שם עשרה צריך לחזור ולברך וכתב בש"ע כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא טוב לחזור ולברך בפני עשרה בלא הזכרת שם ומלכות וכו' ע"ש וסוים דבריו ואמר דעיקר כדברי רבנו (היינו בעל הטורים דס"ל דלישנא דצריך לאו לעיכובא משמע אלא לכתחילה) וז"ל בעל עולת תמיד שם ס"ק ג' ומ"ש ויא' שלא יצא דס"ל דלישנא דצריך משמע דיש חיוב בדבר ומיהא קשיא דהא פסק ב"ד סי' רע"ג וז"ל כל אלה הדברים דהיינו שצריך להניח בס"ת בין אות לאות ריוח ובין כל פרשה ופרשה היינו לכתחילה ולמצוה מן המובחר אבל לא לעכוב אע"ג דבלשון הגמרא ג"כ איתמר בלשון צריך וצ"ע ע"כ דבריו. ברם דברי בעל שירי כנה"ג סי' קפ"ג בהגהות הטור אות ב' צ"ע דמי הביאו עד הלום להכריח דבכל

מקום דמצינו בב"י צריך לישנא דעכובא הוא, ולמה נחלוק כבוד ללשון צריך דב"י מללשון צריך דבגמרא הלא כי היכי דמוכרחים אנו לומר דבגמרא איתניהו לישני דצריך דמשמע מנייהו פעם הכי ופעם הכי גם בב"י נימא כן דלפעמים משמע הכי ולפעמים הכי, שוב כתיב בה דלאו חיובא הוא כל כך להקרות לפני כהנים נשיאות כפים ופתחת באלה הדברים ותו דאמרנין במדרש אמור להם מלמד שש"ץ אומר להם אינו אלא אסמכתא שהרי כתב הרמב"ם וז"ל בכל מקום משתדלין שיהא המקרא ישראל שנא' אמור להם מכלל שאין המקרא מהם וכו' שמעינן מינה דלאו וכו' שעיקר הפסוק לא למקרא אתי אלא ללמד שעובר בעשה אם אינו עולה כשקורים לו ע"כ דבר"ך השניים. גם הדברים האלה צריכים עיון דמנא לך הא מלתא אי ממה שכתב הרמב"ם משתדלין שיהיה מקרא וכו' ודייקו מלישניה הב"י וכ"מ דמדקאמר משתדלין משמע שאין עכוב בדבר, אי משום הא לא איריא כלל יען וביען אינו אומר הרמב"ם דישאו הכהנים את ידיהם בלא קריאה כלל אלא אומר דאם אין שם ישראל שיכול להקרותם דאו יכול להקרותם אפילו כהן אחר וכמ"ש בעל הלבושים בהדיא ומן התימא שגם אתה הבאת דבריו ולא שמת לבך לזה, וראה לדברנו מ"ש בעל כנה"ג סי' קכ"ה וז"ל ולענין פירוש דברי הרמב"ם נפל מחלוקת בין החכמים השלמים כמר מיכאל כהן ז"ל וכמר אברהם אישפאניא שהחכם השלם כמר מיכאל פירש דמאי דקאמר הרמב"ם משתדלין שיהיה המקרא ישראל הוא על צד היותר טוב אבל אם נעשה ככהן ש"ץ יכול להקרות לכתחילה אפילו שיש שם ישראל וכו' אבל החכם השלם כמר אברהם אישפאניא חולק עליו ואומר דאפילו לפי דברי הרמב"ם אם הבהן ש"ץ לא יקרא כהנים ולא יקריאם מלה במלה אלא עומד ושותק וישראל עומד תחתיו ומקריאם ומ"ש הרמב"ם ז"ל ומשתדלין שיהא המקרא ישראל אתחילת העמדת הש"ץ קאמר דלכתחילה משתדלין שי היה הש"ץ ישראל כדי שיוכל לקרוא כהנים ולהקרותם אבל אם בדיעבד הש"ץ כהן אין בכך כלום ומיהו כשה"ץ כהן עומד ושותק וישראל קורא ומקרא לכהנים והכריח זה מדברי הר"מ בכ"מ ובספרו הקצר והדין עמו וכן הסכים מורי הרב בחתימה שחתם על הר"א אישפאניא ע"כ א"כ איפוא ענין רואות כי השלמים הללו שניהם כאחד מודים שצריך להקרות לפני כהנים. איברא דבעל מג"ד שם ס"ק י"ז רוח אחרת עמו בזה וס"ל דאם א"א למצוא ישראל שיקרא לכהנים מלה במלה כההיא דעיר שכולה כהנים דאו נושאים כפיהם בלא קריאה כלל אבל מ"מ מעולם לא עלה על דעתו לומר דלאו חיובא הוא כ"כ להקרות נשיאות כפים לכהנים כדבר"ך אלא אדרבה הוא ז"ל דבר סרה על הלבוש שאמר דהאי דרשה דאמור מכלל שאינו מהם אינה דרשה גמורה אלא אסמכתא בעלמא ובטוב מעם ודעת הראה לכל יושבי על מדין דודאי אין כן דרשה כלל אלא פשוטו של מקרא הוא וכו' ע"ש באריכות והב"ה בס"י הג"ל דכתב והכהנים צריכים לישא כפיהם אפילו אין מי שיקרא להם שעת הדחק שאני. לא זו אף זו אמרת לשונך דטפי הוי חובה ומעין תפילה תקיעת שופר מנשיאות כפים כדהוכחנו ממגני ארץ באגרתנו הראשונה עכ"ל גם אנן נמי נענה בתרך ונימא דאף אם נודה לדבר"ך מ"מ איכא למיפרך ולומר דנהי דאינו חובה לכהן לברך ואינו עובר בעשה אם לא אמרו לו לעלות או ליטול ידיו אבל אם אמרו לו לעלות הכל מודים דאו צריך לעלות דהא עובר בעשה אם אינו עולה כדברי בעל המפה שם ואז כמו כן הש"ץ (אם אינו כהן אליבא דמאן) חייב להקרות לפנינו מלה במלה כמו שהורו לנו כל הפוסקים חדשים גם ישנים אבל בנר"ד גם בשעת חיוב התקיעות אין גם אחד שאומר הש"ץ חייב להפסיק בתפילתו ולהקרות לפני

לפני התוקע סדר התקיעות אדרבה איפכא מצאנו בפוסקים ולפי דרכנו עבירה היא בידו לומר דבר שאינו מצווה, ק"ו וכן בנו של ק"ו דבעל מג"א לעילא מניה באותו סימן ס"ק ט' כתב וז"ל ונ"ל דאם אינו מובטח אעפ"י שאין שם אחר לא יתקע עד אחר התפילה וכל שכן שכבר יצא בתקיעות מיושב דהא אפילו נשיאות כפים מבטלין כשאינו מובטח כל שכן זה כנ"ל עכ"ל. ותו כתבת וזה לשונך ולא זו אף זו כתבנו באגרת הראשונה שהרא"ש הביאו תי"ט על משנה ז' פ"ד דר"ה משוי כל חלוקי הדינים דנשיאות כפים לתקיעות וכו' וחשבת להוציא משם דכמו דבנשיאות כפים ש"ץ מקרא מלה במלה בן יעשה גם הש"ץ להקרות התקיעות כל זה איננו שוה לנו אפס כי הרא"ש לא בא אלא לעשות סמוכות למ"ש רבנו הא"י שאין הש"ץ תוקע אלא אחר ואמר הרא"ש דכמו דאם הש"ץ הוא כהן לא ישא את כפיו מפני הטירוף הכא נמי דכותה שאין הש"ץ תוקע ואדרבה מכל שכן שאינו יכול להקרות התקיעות לפני התוקע דנימא הכי ומה נשיאות כפים ותקיעות שהם דאורייתא לא מצי ש"ץ ולא לברך לתקוע, להקרות לתוקע שאינה מצוה אפילו דרבנן צריכא למימר דאין הש"ץ מקרא. ועוד כתבת דש"ץ דקאמרינן לאו דוקא ש"ץ ותלית עצמך במ"ש בעל כנה"ג ס"י קכ"ה אבל אם בין תבין היטב את אשר לפניך בדברי הרב ד"ה אשר אני אחזה לי משם תראה דכל מקום דקאמרינן שליה צבור ר"ל שליה צבור דוקא דהא סיים דבריו ואמר אבל בהא קאמר אין הכהנים רשאים להחזיר פניהם עד שיתחיל שליה צבור שים שלום משום דש"ץ חוזר לתפילתו. ועיין מה שכתבתי באגרת הראשונה בשם רש"י. אמנם על מ"ש דמתניתין ד' פ"ב דתענית לא דמי כלל וכו' לא ירדנו לסוף דעתך ולא ידענו מאי הפסקה יתירה בלא צורך איכא באמרו תקעו בני אהרן תקעו דהא דכותה אישכחין בנשיאות כפים דש"ץ בראשונה קורא בקול גדול כהנים והוא במקום דבני אהרן דהכל דבר אחר ואחרי כן פותח את פיו ואומר להם על כל דבור ודבור ועוד מאן חלק לך בין הפסקה גדולה לקטנה כל היכא דהפסקה אסורא היא הוא הדין קטנה הוא הדין גדולה. אחרי הדברים האלה כתבת דמפשטיה דמתניתין דראש השנה דקאמר מתקיע שקורא לפניו סדר התקיעות ע"כ. לא ידענו איך עלו הדברים כאלה על לבך דהא אין סברא לומר דאסור לש"ץ לתקוע בתוך תפילתו (אעפ"י שהיא מצות עשה) מפני הטירוף ואח"כ להתיר לו להקרות התקיעות לפני התוקע דאינו אפילו מצוה מדרבנן וכי אין לחוש לטרוף בזה והא תנן העובר לפני התיבה לא יענה אמן אחר הכהנים מפני הטרוף ואם במלה חדא היא אמן חיישינן לטירוף כ"ש בנד"ד דיש לחוש לטירוף שלפעמים הוא אומר ארבע תיבות כגון תשרית ועוד אם איתא לדקדוק זה כך היה לו לרבנו הא"י לומר האי קאמר מתניתין השני מתקיע ולא השני תוקע והוא מקרא התקיעות לפני התוקע וממילא הוא שמעינן דאחר תוקע ולא הוא אלא דע"כ אמר השני מתקיע לפי שאחר תוקע על פי הש"ץ שאומר הברכות כדפירש בעל מג"א. אמנם מתחילת גרסינן בבבא מציעא עד סוף מגילתך דנשאת ונתת על ענין דיני מנהג לא עמדנו בה ולא שמנו לבנו אליה אפס כי כל תלמיד יודע דמנהג ותיקין מבטל הלכה ועל ענין זה כבר קמחא טחינא הוא בספר תוספת בכורי קציר עיין שם. אבל המנהג הרע הזה אשר מקרוב בא לעירך אין לו שורש וענף לא בנמרא ולא בפוסקים אשר מימהם אנו שותים ואינו מנהג ותיקין אדרבה מנהג גרוע הוא ולכן ככחנו או כחננו עתה לומר השמרו לכם אל תוסיפו לעשות עוד כדבר הרע הזה ובטרם נכלה לדבר נביא לפניך מ"ש בעל עטרת זקנים על ש"ע א"ה ס"י רל"ז אות א' וז"ל זה דעת הרשב"א בתשובה (שהתיר לש"ץ להכריז ראש חודש בין קדיש לתפילת

לתפילת ערבית) וכתב הטעם לפי שתפילת ערבית רשות היא וכתב עליו מהררש"ל בהגהות מהר"ל ו"ל ולי"נ חדא שקבעו חובה עוד אפילו רשות מי"מ כל היכא שאתה מתפלל צריך אתה לזוהר שלא להפסיק כמו בשאר התפילות כדמשמע להדיא בסמ"ג לכן נראה שהשמש יקדים עצמו וכו' ועל כן אין נכון לומר הפסוקים כגון ועתה יגדל נא כח ה' לפי שאין להפסיק אלא מה שקבעו רז"ל עכ"ד הטהורים ועיין בשירי כנסת הגדולה על הגהות הטור סי' תכ"ב אות א' ופה נשים קנצי למילין.

אחר שלש שבועות כתב אלי מעלת הבר שבת מלוקי"ו הנ"ל כי הוא מודה ועוזב סברתו מפני סברתי וראיותיו מפני ראיותיו וגם מעלת הרב מאריה דאתרא כמהר"ר יצחק ברכיה פאנו כתב באגרתו שלוחה אלי כתובה פנים ואחור ביום י"ו גי'נאר"ו התפ"ו כי בעורת האל יבטל המנהג הנרוע הנ"ל מכל וכל ובאמת בטלו מכל וכל ויישר כחו ששבר משענת קנה רצוף. בשנת התפ"ח בסדר שאל אביך ויגדך כתב אלי באגרתו מסיניגאליאה החבר כמהר"ר משה בכמ"ר אליעזר חי מפאדובה זו לשוננו, אספר למעב"ת המקרה אשר היה כאן ביום אדיר ונורא בענין התקיעות כי צוו הני רבנן חדשים מקרוב באו דהחזן עצמו המתפלל מוסף יהיה מקרא את התקיעות וירע בעיני הדבר על אודות ההפסק שגרמו בכדי לחזן כיון שהרשות נתונה לעשות הדבר על פי אחרים ולא יכולתי להתאפק י דבר משה אליהם לאמר מה לכם אנשי לבב להכניס עצמכם בעובה הקורה ולפרוץ גדר שגדרו הראשונים שהפליגו להזוהר באזהרה גמורה ובראשם איש של צורה רבנו הגנייה פנצי זצוק"ל שראוי החזן לשתוק אפילו בפיוטים שהם ענייני התפילה כמו אב לא חמל אב לא חס וכו' ואתם חפצים לגרום בידים ההפסקה בודאי לא נעלם מכם מאי דכתב הרדב"ז בשאלותיו כ"ה והערות והחזו דביומא קדישא הדין צריך לקיים בנפשות עת לחשוב ולהקדיש ליוצרנו בנחת רוח (ופוק חזי מאי עלתה לו דבאמצע תפילתו התוקע לא היה יכול לעשות התקיעות כהוגן וכשורה והתחיל החזן המקרא לדבר עמו כאשר יזכר איש אל חמורו אין ולא רפ"א בידיה) אחר כל אלה הדברים ויראו שופטי בני ישראל אותי ברע לאמר מה לך אוזב שבקור עם ארזים שבלבנון לנו ניתן מטות עזו ושבת מושלים ומי יהיה בו רוח להרים מצח לפנינו אנתנו נדע מה נעשה ויש לאל ידנו מכמה וכמה אפי רברבי שמתירים הדבר וישמע משה ויפול על פניו ויאמר כלבו בודאי כן הוא ובאת אל השופט כתיב אפילו אומר לך וכו' אמנם לא נחה שקטה נפשיה בדברים האלה של תהו והבל דקול דברים דבורים קשים שמעתי ותמונה אפילו אפי זוטרי לא ראיתי לכן גמרתו אומר להציע הדברים לפני דעת מעב"ת הרחבה כפתחו של אולם ומינה לא אוזו. והגם דפסק הרב המשביר בשלחנו הטהור סי' תקפ"ה סעיף ד' אם מובטח שי"ן לחזור לתפילתו רשאי לתקוע עליו כתב הרב מגן אברהם דהשתא דמתפללין מתוך הסידור בודאי מובטח ע"כ דנראה לכאורה לידון ק"ו בעצמנו ולומר השתא אם התקיעה דאפשר מתוך כך לבכל ולטרף דעת החזן אמרינן רשאי לתקוע ההקראה דגרע מינה טפי מבעיא אבל באמת אם נעייין שפיר בעינינו נחזה דלא זו היא הדרך ישרה אדרבה כלל מדרך זו לפי שאם התירו לש"ץ לתקוע לא התירו אלא משום דלא חיישינן לזיבר המטרירו וטרופו כיון שנמצא בידו הסידור אע"פ שגם בזה אני אומר שיותר טוב בעיני אלקים ואדם לנסות עצמו לסברת המרווחת ומתקבלת של בתראי ה"ה רש"ל ב"ח מג"ד ומג"א דכולם נמנו וגמרו בפ"מ דאם יש אחר לא יעלה השי"ן ע"ש והאלקים אנה לירי עכשו ספר שכנה"ג וששתי כעל כל הון לראות השנה וזה לשוננו לשון הזהב הלכך אם הוא מובטח וכו' נכתב בצדו וכמהר"ם

ז'ל דס"ל גבי כהנים דאפילו הוא מובטח לא סמכינן עליה היכא דאיכא אחר הכי נמי לענין תקיעה ב"ח בשם רש"ל אמר המאסף ומפני סברת מהר"ם נהגתי בעיר תוריא יע"א בהיותי עובר לפני התיבה לא הייתי תוקע כי אם התקיעות דמעומד ע"כ עינינו רואות רואות דחייש אפילו לבלבל וטרוד הדעת ק"ו למקרא דתרתו לגרעותא איכא טרוד יש כאן והפסק יש כאן ואפילו אליביה דטור ס"י הנ"ל שנראה מבין ריסי עיניו דסבירא ליה שרשאי לתקוע אפילו יש שם אחר כדחבין ג"כ מג"א פשוט הוא התקיעה לא הוי הפסק כיון שיושב ושותק התירו לו דקילין השתיקה לא הוי הפסק דבמג"ד ס"י תק"ץ סעיף ז' אבל ההקראה שמפסיק בדבור נימא ודאי דגם הוא מודה דלא וליכא מאן דפליג עלוהי. ועוד לפי מה שכתב מג"א ע"ד ש"ע וז"ל כדי שלא יתבלבל אבל הפסק לא חשיב ע"כ בהדיא יש להוכיח בדברנו דמשמע מעמא דליכא הפסק אבל בניד דאיכא הפסק אין הדבר צריכה לפנים דלא ובהיות הדבר לעניד ברור כשמש וכביעתא בכותחא ואינו צריך חווק לכן אינו מאריך טרחא בראיות אחרות דבמקום שאמרו לקצר אינו ראוי להאריך ותפילת משה לאלקים צדיק תמים יאריך ימים שלמים ותמימים על מלכותו הוא ובניו מעשה ידיו להתפאר כל הימים ובנשיקת ידיו גלילי זהב אצא מלפניו בשים שלום רב. סיניגאלואה בסדר שאל אביך ויגדך שנת התפ"ח. עבדו תלמידו מוכן לעבודתו עד היותו על אדמתו ועור שם משה בלא"א אלעזר חי מפאדובה. ואני הצעיר המתבר שלחתי אליו התשובות דבמקום דיש מנהג הרע הזה צריך להסירו וכל שכן דאין לנהוג כן באתרא דלא נהגו.

תקיעות בכונה בעינן בין השומע בין המשמיע. ומי שנתכוון להוציא כל שומע ונתכוון השומע לצאת אעפ"י שאין התוקע מכוון לפלוני זה ששמע תקיעתו ואינו יודעו יצא שהרי נתכוון להוציא לכל מי שישמענו לפיכך מי שהיה מהלך בדרך או יושב בתוך ביתו ושומע תקיעות משליח ציבור יצא אם נתכוון לצאת שהרי ש"ץ מתכוון להוציא את הרבים ידי חובתו. ש"ע א"ח ס"ס תקפ"ט. משנה ה"ר"ף ור"ן פ"ב דר"ה דף ש"א ע"ב ודף ש"יב ע"א. משנה ז' פ"ג דר"ה ר"ע ות"ט. משנה ח' פ"ד דר"ה ובת"ט. גופי הלכות דף ק"ך ע"ב למעלת כונת התקיעה ת"ש נתכוון שומע וכו'. גמרא דר"ה פרק ראוהו ב"ד דף כ"ח ע"ב שטה א' תוספות אבל נתכוון שומע ולא נתכוון משמיע וכו' מהרריב"ל ספר ב' ס"י פ"ה. מטא משה אות תת"ה. מתעסק בתקיעת שופר.

תקיעות בע"ש. ש"ע א"ח ס"י רנ"ו. שש תקיעות ואיכא דאמרי שבע הרי"ף ור"ן פ"ב דשבת דף ק"ב ע"א. והר"ן שם דף ק"ו ע"ב ד"ה ומדאמרינן דהאריך. תקיעות שש תוקעין ערב שבת תקיעה ראשונה לבטל העם ממלאכה שבשדות שניה לבטל עיר ותנויותיה שלישית להדליק את הנר ותוקע ומריע ותוקע ושובת דברי רבי נתן רבי יהודה אומר שלישית לחלוץ תפילין ושוהה כדי לצלות דג קטן או כדי להדביק פת בתנור ותוקע ומריע ותוקע ושובת ועיין שלמי גבורים ספ"ב דשבת אות א' שהאריך הרבה בענין קבלת שבת. ערב שבת ודיניו. שררה על הצבור איש, שופר של תקיעות ערב שבת היכן היה.

תקיעות בתוך הבור או בתוך המערה או בתוך הפיטם והוא חבית גדולה העומדים בתוכם יצאו והעומדים בחוץ אם קול שופר שמעו יצאו ודין השומע מקצת תקיעה בחיוב ומקצתה שלא בחיוב. ש"ע א"ח ס"י תקפ"ז. משנה הרי"ף ור"ן פ"ב דר"ה דף ש"א ע"ב ודף ש"יב ע"א. משנה ז' פרק ג' דר"ה.

תקיעות בתשע שעות אם שמעם יצא ובקריאת שמע יא דאם שהה כדי לגמור את כולה חוזר לראש. הלק"ט ח"ב תשובה ר"ו

נתן מעם. עיין ש"ע א"ח סי' תקפ"ה סעיף ב' שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא ואפילו הם מתשע בני אדם תקיעה מזה ותרועה מזה ותקיעה מזה (מימרא דר' יוחנן) וי"א דוקא כשלא הפסיק ביניהם בקול שופר שאינו ראוי לאותה יבבא (הרב המגיד פ"ג בשם הרמב"ן ושלזה נתכוון הרמב"ם). שמע תשע תקיעות מתשע בני אדם שתקעו כולם כאחד לא יצא שאין כאן פשוטה לפניו ופשוטה לאחריה. עיין הרי"ף ור"ן פ"ג דר"ה דף ש"ז ע"ב. הפסקה בתקיעות.

תקיעות דראש השנה ושל יובל מעכבות זו את זו. הרי"ף דראש השנה דף ש"ז ע"ב. ש"ע א"ח סי' תקצ"ג וכן הברכות מעכבות זו את זו אבל ברכות אינן מעכבות התקיעות ולא התקיעות את הברכות. ויחיד שלא התפלל תשע ברכות אם חברו יכול להוציאו סי' תקצ"ד פלוגתא. ועיין רמב"ם פ"ג מה' שופר פסקא ח'. עיין הרי"ף ור"ן פ"ג דר"ה דף ש"ז ע"ב. תקיעות מעכבות זו את זו וה"מ שאינו יודע אלא מקצת הסימן שלא יעשה אותו מקצת שיוודע אבל תשר"ת תש"ת תר"ת אין מעכבין זה את זה ואם ידע לעשות אחד מהם או שנים עושה וכן סדרן אינו מעכב הר"ן סוף ראש השנה. ואם התפלל קודם שתקע יצא ש"ע שם. יחיד שלא תקע חברו יכול לתקוע לו להוציא ידי חובתו אבל יחיד שלא התפלל תשע ברכות אין חברו יכול להוציאוי ויש חולקים ואומרים דאם לא יכול להתפלל חברו יכול להוציאוי בתפלתו (הר"ן סוף ראש השנה ומדרכי והגהות אשרי ספ"ק דר"ה). עיין הרי"ף ור"ן ספ"ג דר"ה דף ש"ז ע"ב. ברכות של ראש השנה.

תקיעות דרוש נכון בעניינם. מטה משה אות תת"ו.

תקיעות זומנם ביום ולא בלילה ודיניהן. ש"ע א"ח סי' תקפ"ה.

תקיעות וסדרן ושעוריהן. משנה אחרונה דר"ה ובמפרשים. והרי"ף שם והר"ן דף ש"ז ע"א. ותקנת רבי אבהו ומונהגו בתקיעות מעומד שם ע"ב. ש"ע א"ח סי' תק"ץ. וכתב רדב"ן תשובה כ"ה כל קול שהוא ראוי להצטרף להשלים שום סימן תש"ת או תר"ת ותשר"ת הוי הפסק לאפוקי אם הפסיק בקול פסול של שופר או בקול עשוי פסקי או בתקיעה קצרה דלא הוי הפסק ואם טעה לאיזה מקום חוזר יחזור לראש הסימן שהוא עסק בו והיינו חוזר לראש ולא לחזור לראש כל הסימנים שעשאם כהגון. ועיין הלק"ט ה"ב תשובה רע"ו שהשומע בת קול של שופר ברור אף שאינו קול הברה לא יצא ושם מתבאר יתורא דלוישנא דאיכא במשנת פ"ג דר"ה מי שהיה עובר אחורי בית הכנסת וכו' מאי האי דקאמר אעפ"י שזה שמע וכו' עיין שם דף ע"ט. תקע בראשונה ומשך בשניה כשתים אין בידו אלא אחת משנה הרי"ף ור"ן פ"ג דף ש"ז ע"א. ש"ע א"ח סי' תק"ץ אם האריך בתקיעה אחרונה של תשר"ת כשעור שתי תקיעות כדי שתעלה לשם תקיעה אחרונה של תשר"ת ובשביל ראשונה של תש"ת לא עלתה לו אלא בשביל תקיעה אחת רמב"ם ספ"ג והרמב"ן והרשב"א וי"א שאפילו בשביל אחת לא עלתה לו טור בשם הירושלמי עיין בהר"ן שם. משנה אחרונה דר"ה. מטה משה אות תת"ט יעשה שברים ותרועה לא בנשימה אחת כהרא"ש אלא בשתיים כר"ת. יבבא. תוקע. לא. תפילת מוסף ראש. תקיעות כמה.

תקיעות. כמה תקיעות חייב אדם לשמוע בראש השנה תשע לפי שנאמר תרועה ביובל ובר"ה שלש פעמים וכל תרועה פשוטה לפניו ופשוטה לאחריה ומפי השמועה למדו שכל תרועות של חדש השביעי אחד הן בין בראש השנה בין ביוה"כ של יובל תשע תקיעות ותוקעין בכל אחד משניהם תר"ת תר"ת. תרועה זו האמורה בתורה נסתפק לנו אם

אם היא היללה שאנו קורים תרועה או אם היא מה שאנו קורים שברים או אם הם שניהם יחד לפיכך כדי לצאת ידי ספק צריך לתקוע תשרית שלש פעמים תשרית שלש פעמים תר"ת שלש פעמים. ויא ששעור תקיעה כתרועה ושעור תרועה כשלש יבבות דהיינו שלש כהות בעלמא כל שהוא והם נקראים מירימוטיין ולפי זה צריך להזהר שלא יאריך בשבר כשלש מירימוטיין ויא דאין לחוש אם האריך בשברים קצת ובלבד שלא יאריך יותר מדאי (מרדכי והגהות אשרי פי"ט) שאם כן יצא מכלל שבר ונעשה תקיעה וצריך להאריך בתקיעה של תשרית יותר משל תשרית ובשל תשרית יותר משל תר"ת, ומיהו אם מאריך הרבה בכל תקיעה אין לחוש שאין לה שעור למעלה וכן בתרועה יכול להאריך בה כמו שירצה וכן אם מוסיף על שלשה שברים ועושה ארבעה או חמשה אין לחוש ויא ששעור יבבא שלש מירימוטיין ושעור תרועה כשלשה יבבות שהם תשע מירימוטיין ושעור תקיעה ג"כ תשע מירימוטיין כתרועה ולפי זה אין לחוש אם האריך קצת בשברים וצריך להאריך בתקיעה של תשרית כשעור שנים עשרה מירימוטיין ומי שלא האריך בתקיעה כשעור הזה והאריך בשברים לא קיים מצוה לא כמר ולא כמר. שיע א"ח ס"ו תקצ"ז. משנה הר"ף ור"ן פ"ג דר"ה דף שמי' ע"א. עיין ספר גמ פשוט להר"ם בן חביב על שיע אה"ע ס"ו קב"ה ס"ק ל"א. מטה משה אות תת"ג. ס"ת א"יניש כי מתרע. תנאים חולקים חד אסר וחד שרי אע"ג דקיל כמ"ד שרי אם צריך לצאת ידי כולם. תקיעות וסדרן ושעוריהן.

תקיעות מי הם הראוים לתקוע. שיע א"ח ס"ו תקפ"ט. חרש שומה וקטן פטורים.

תקיעות מיושב ותקיעות מעומד אין משיחין ביניהם לא התוקע ולא הצבור. הר"ף והרא"ש בשם ריש מתיבתא. עיין הר"ף ור"ן פ"ג דר"ה דף ש"ו ע"א. שיע א"ח ס"ו תקצ"ב סעיף ג' ומיהו בענין התקיעות והתפילות אין הפסק מרדכי ומהר"ל ואם דברים בטלים שח אין להזור ולברך טור ור"ף ור"ן שם ואין צריך לומר שלא ישיחו בין ברכה לתקיעות אם לא בענין התקיעות. פרי הארץ למהר"ם מזרחי א"ח תשובה ט' מי שנכנס בתחילת תקיעה דמוישוב ולא שמע הברכה יכול לברך ואחיו של המחבר העלה כמו כן. מטה משה אות תת"י.

תקיעות מיושב. עיין מצוה שנאמר, בשם רדב"ז כ"ו. תקיעות מעומד.

תקיעות מי שאינו בקי בהן ולא בתפילת ראש השנה ולפניו שתי עיירות הולך לעיר התקיעות. שיע א"ח ס"ו תקצ"ה. הר"ף ור"ן סוף פ"ג דר"ה דף ש"ו ע"ב. תקיעות עדיפי.

תקיעות מעומד ודיניהם. שיע א"ח ס"ו תקצ"ב וכתב רדב"ז תשובה כ"ט שראוי לנהוג לתקוע תשרית תשרית תר"ת על כל ברכה וברכה פעם אחת. ועיין מהר"י הלוי מ"ב מ"ג בדיון תקיעות דר"ה על סדר הברכות ודברי הרמב"ם ומהרא"ם ז"ל תקיעות מיושב היינו תקיעות קודם תפילת מוסף שיע א"ח ס"ו תקפ"ה. טעם למה הקדימו תקיעות מיושב לתקיעות מעומד שהן עיקר עיין טור ובי"ו. הר"ף ור"ן פ"א דר"ה דף ש"ז ע"א א"ר יצחק למה תוקעין ומרעין בריה כשהן יושבין כדי לערבב את השמן פירוש כדי שיתערבב מיד בתקיעה ראשונה שלפני התפילה ולא יקטרג בשעת התפילה. וי"ט שמכח תקיעה ראשונה מתערבב בשניה והכי איתא בירושלמי בלע המות לנצה וכתוב והיה ביום ההוא יתקע בשופר גדול כי שמע קול שופר חדא זמנא בהיל ולא בהיל אומר שמא הוא זמנא דשופר גדול כדשמע תניינית אומר ודאי מטא זמניה ומתערבב ולית ליה פנאי למעבד קטגוריא אבל לעולם עיקר התקיעה היא

היא מעומד היינו תקיעות של סדר הברכות עיין שלמי גבורים שם אות ג, והתוקע צריך לתקוע מעומד גם בתקיעות שמיושב שיע א"ח סי' תקפ"ה. וא"ר יצחק כל שנה שאין תוקעין בתחילתה (כתוב בהלכות גדולות לאו דאיכלע בשבת אלא דאיתליד אונסא) מריעין לה בסופה דלא אתערבב שטן וכתב הטור רמז לדבר אין שטן ואין פגע רע ראשי תיבות שופר פירוש כשיש שופר אין פגע רע. רדב"ז תשובה כ"ו. בל תוסיף שייד. מצוה שנאמר, בשם רדב"ז תשובה כ"ו. תוקע לא. תקיעות על סדר. **תקיעות** עדיפי מברכות. הרי"ף דסוף ראש השנה דף שי"ו ע"ב. שיע א"ח סי' תקצ"ה. תקיעות שאינו בקי.

תקיעות. עיין דבור אסור לדבר. בל תוסיף שייד. הפסקה בתקיעות. כל מקום שיש הבדלה. מבואות המטונפות לא. מוצאי כפור. מצוה שנאמר, כתבתי שם בשם רדב"ז. סתם איניש כי. על התורה. שופר. תוקע. תקיעת שופר.

תקיעות על סדר הברכות חייבין הצבור לשמוע בראש השנה כיצד אומר שיין גבורות וקדושת השם ומלכיות ותוקע שלש ואומר זכרונות ותוקע שלש ואומר שופרות ותוקע שלש ואומר עבודה והודאה וברכת כהנים. רמב"ם פ"ג מה' שופר פסקא ז'. משנה הרי"ף ור"ן פ"ג דר"ה דף שי"ג ע"ב. שיע א"ח סי' תקצ"א אומרים עשרה פסוקים של מלכיות ועשרה של זכרונות ועשרה של שופרות בכל ברכה שלשה מהם של תורה שלשה של כתובים שלשה של נביאים ואחד של תורה ואם רצה להוסיף על אלו העשרה רשאי מיהו אם לא התחיל בשום פסוק רק אמר ובתורתך כתוב לאמר יצא. אין אומרים פסוק במלכיות ולא בזכרונות ולא בשופרות של פורענות של ישראל ואין אומרים פסוק זכרונות של יחוד. ופקדונות אינן בזכרונות. עיין הרי"ף ור"ן שם דף שי"ד ע"א ורמב"ם שם. ואם השלים בנביא יצא אמר פסוק אחד מן התורה ואחד מן הכתובים ואחד מן הנביאים יצא ואפילו ובתורתך כתוב לאמר ואמר פסוק של תורה והפסיק שוב אינו צריך כלום. ועיין משנה בהרי"ף שם ע"כ העובר לפני התיבה ב"ט של ר"ה השני מתקיע ובשיע א"ח סי' תקפ"ה אחר תוקע ולא שליה צבור כדי שלא יתבלבל ואם הוא מובטח שחוזר לתפילתו רשאי ודוקא תקיעות שעל סדר התפילה אסור לשיין לתקוע. עיין הרי"ף ור"ן פ"ג דר"ה דף שט"ו ע"ב והר"ן דף שי"ו ע"א ומפני שהצבור צריכים לשמוע התקיעות על סדר הברכות של מוסף לפיכך חוזרין ותוקעין על סדר הברכות תשרית פעם אחת ותש"ת פעם אחת ותר"ת פעם אחת ובד"ן הוא שיהיו תוקעין על סדר הברכות כסדר שתקעו כשהן יושבין אלא כיון שהברכות אינן מעכבות את התקיעות הרי יצאו ידי חובתן באותן שתקעו כשהן יושבין ודי להן לתקוע תשרית תש"ת תר"ת על סדר ברכות פעם אחת שלא להטריח את הצבור וכן המנהג בכל העולם ובשתי הישיבות. והר"ן תימה עליו ורבנו האי גאון ס"ל (עיין הר"ן שם והגהות ד"ל ויקי"ו) דתקנת רבי אבהו לא ליהתה משום ספקא אלא לקבץ כל המנהגות ומאי דאמרינן מספקא ליה לא ספק ממש קאמר אלא לחלוק מנהגות קורא ספק ורבנו תם הנהיג לתקוע בכולן תשרית ואמר מוטב שניחוש לספיקות ולא ניהוש להפסקות. וכתבו התוספות דעל מנהג שלנו היה תמה ר"ת דתשרית של מלכיות ותש"ת של זכרונות ותר"ת דשופרות סותרים זה את זה דאי גנח ויילול כלוהו בעי למעבד תשרית ואי גנח לחוד כלוהו בעי למעבד תש"ת ואי יילול לחוד כלוהו בעי למעבד תר"ת והנהיג ר"ת במקומו לתקוע אזכרונות ואשופרות תשרית כיון דהשתא נפיק מכל ספק וליכא אלא הפסק ובהכי מגי שלא לשנות המנהג דהא אמרינן שמע תשע תקיעות בתשע שעות ביום יצא. וכתב

וכתב שלמי גבורים שם אות ב' סמ"ג כתב דבתפלת מוסף תוקעין תשרית תשרית תר"ת בכל ברכה והכי איתא בערוך אבל ר"ת ומור ומיימון הסכימו לדעת רבנו. לשון ריא"ז שם כיצד תוקעין על סדר הברכות אחר שגמר מלכיות תוקע תשרית תשרית תר"ת וכן לזכרונות וכן לשופרות ואין ראוי לתקוע שלש פעמים תשרית למלכיות ושלש פעמים תשרית לזכרונות ושלש פעמים תר"ת לשופרות שיש לומר עיקר התקיעה תר"ת היא ותקיעת תשרית אינה כלום הואיל ושלש שברים מפסיקין בין תרועה לתקיעה ונמצא שלא תקע למלכיות ולזכרונות כלום וכן יש להסתפק בהפך ולא אמרו לשומען על סדר הברכות אלא בחבר עיר אבל ביחוד שומען על הסדר כדרך שתוקעין בישיבה ואין צריך לשומען על סדר הברכות ונראה בעיני שחבר עיר כשליח צבור אומר תפלתו בקול רם אבל כשהצבור מתפללים כל אחד תפלתו בלחש כולן יחדים הם. ובעיר פירארא מקום מולדתי בבית הכנסת של קק"י ספרדים אשר אני עומד תמיד שם נוהגין לתקוע למלכיות תשרית שלש פעמים לזכרונות תשרית שלש פעמים ולשופרות תר"ת שלש פעמים ובבית הכנסת הגדולה של איטאליאני ובבית הכנסת של בני פאנו גם כן נוהגים לתקוע תשרית תר"ת למלכיות וכן לזכרונות וכן לשופרות ובבית הכנסת האשכנזים תשרית פעם אחת למלכיות תשרית פעם אחת לזכרונות תר"ת פעם אחת לשופרות. ואתה קורא נעים תדע ותבין כי כולם מנהגי ותיקין הם כיון שיש פוסקים לזה ולזה ועל דא ודאי נאמר נהרא נהרא ופשמיה. עיין משנה ה' ו' ז' ט' פ"ד דראש השנה.

תקיעות מעומד.

תקיעות שבמקדש אין פוחתין ואין מוסיפין. משנה ה' פ"ה דסוכה ומשנה ג' פ"ב דערכין ובר"ע ות"ט. אין פוחתין מעשרים ואחת תקיעות במקדש ואין מוסיפין על ארבעים ושמונה (לאו דוקא דזימנן דמוסיפין עד שבע והמישים עיין ר"ע על משנה ג' פ"ב דערכין והכא) בכל יום היו שם עשרים ואחת תקיעות שלש לפתיחת שערים תשע לתמיד של שחר ותשע לתמיד של בין הערבים (עיין רמב"ם פ"ו מה' תמידין ומוסיפין פסקא ז') ובמוספין היו מוסיפין עוד תשע ובערב שבת היו מוסיפין עוד ששה שלשה להבטיל העם ממלאכה ושלשה להבדיל בין קדש לחול (עיין רמב"ם פ"ה מה' שבת) ערב שבת שבתוך החג היו שם ארבעים ושמונה שלש לפתיחת שערים שלש לשער העליון שלש לשער התחתון שלשה למלוי המים ושלשה על גבי המזבח (עיין רמב"ם פ"י מה' תמידין ועיין משנה ה' פ"ד דסוכה ורמב"ם פ"ז מה' שופר סוכה ולולב) תשע לתמיד של שחר תשע לתמיד של בין הערבים ותשע למוספין שלשה להבטיל את העם ממלאכה ושלשה להבדיל בין קדש לחול. עיין שם בת"ט משנה ה' פ"ה דסוכה דלא חשיב ראש השנה שחל להיות בשבת דאיכא מוסף שבת ור"ח וראש השנה שהם כ"ז וכ"א שבכל יום אלא שכל המוספים לא היו אלא תשע. עיין רמב"ם פ"ו מהלכות כלי המקדש פסקא ה' ו'.

תקיעת כף ותומרא. מהרי"ק שורש נ"ב ענף ג'. רבנו תם היה מחמיר בתקיעת כף דהוי ככריתת ברית ט"ד סי' רל"ט. אי תקיעת כף הוי כגמר מקח י"ד ובי"ו סי' רל"ט וה"מ סי' ר"א. הריב"ש סי' תע"ח. אם מוציאין ממון על תקיעת כף מהר"ם סי' ס"ב וקפ"ו פסקי ריקאנאמי סי' של"ג. אם מועלת לחייב התוקע מישרים נתיב ג' ח' ח'. בי"ח סי' ל"ב. אם מועלת לחייב הערב במקום קנין מישרים נתיב ג' ח' ח'. אם מועלת לחייב התוקע בה נגד דבר שכבר נשבע בו מהר"ם פאדובה סי' ע"ד. אי מהני אסמכתא בתקיעת כף בי"ו סי' ר"ז בשם הגהת מיימוניות פ"א מה' מכירת. מהר"ם פאדובה סי' ס"ז. שבות יעקב ח"ב תשובה קע"ג

מה שטוען שמעון שלא תקע כפו לבעל דבר עצמו חלוק זה הוזכר בשפתי כהן ה"ט סי' ר"ז ס"ק כ"ו בשם תשובת מהרי"ו יראה שאינו ממריע כן להלכה רק לעשות סניף לשאר צדדים שכתב שם אף גם נעלם מהש"ך שהדרכי משה בי"ד סי' רל"ט השיג על מהרי"ו וכתב שדעת הפוסקים אינו כן ולפיכך השמיטו רמ"א בש"ע דאין לסמוך על זה מפני חומר שבועה וכיון דהוי שבועה גמורה אין כאן משום אסמכתא כלל או דבר שאינו ברשותו או דבר שלא בא לעולם וכמבואר בח"מ סי' ר"ז וסימן ר"ט. שלטי גבורים סביב הרי"ף פ"ג דשבועות דף שי"א ע"ב ז"ל וכתב רבנו תם שנראה להחמיר בתקיעת כף שאין לה התרה שדומה לכריתת ברית ומי"מ אם יש הפסד בדבר או מכושול יתירו לו דלא חמירא משבועה. א ס מ כ ת א ב נ ד ר י מ .

תקיעת כף לפעמים שבועה היא ולפעמים לא. ש"ע י"ד סי' רל"ט סעיף ב'. דינה כדין שאר שבועות ויש לה התרה והני מילי כשהיא דרך שבועה אבל כשהיא כדרך הסותרים שתוקעים כפם זה לזה לקיום המקח אין לה דין שבועה כלל ש"ע שם. והלבוש מביא ראיות דתקיעת כף יש אומרים שהיא תמורה מאד יותר משבועה ואין לה התרה דהוי כמו כריתת ברית שהוא מפורש בקרא דיהזקאל דכתוב על צדקיה שמרד בנבוכדנצר והנה נתן ידו וכל עשה אלא לא ימלט. חנוך בית יהודה קכ"ד אי נהגו לקנות המקח בלא משיכה בתקיעת כף לבדה. דבר תורה, חנוך בית יהודה תשובה קכ"ד. מע כ ש ו מבטל. ש ב ו ע ה אינה חלה, שתי תשובות בשם מהר"ם פאדובה ובשם מהר"י טראני נ' נ"א. תקיעת כף וחומרה.

תקיעת כף. עיין אסמכתא בנדרים. א ס מ כ ת א בתקיעת כף. דבר תורה מעות, חנוך בית יהודה תשובה קכ"ד. חזקת ביתו מכה. מילה מי ראוי. מכירה על תנאי ודיניה, ד"ה שבות יעקב. מע כ ש ו מבטל. נדר שבועה ותקיעת כף. נ ש ב ע לחברו לפרעו, מהרי"ץ ק"ז. סבלונות אם חוששין, בשם מהר"א מזרחי ס"ט. ע ר ב תקע כפו. פ ס ו ל י עדות בעבירה, ד"ה נשאלתי. ש ב ו ע ה אינה חלה, שתי תשובות בשם מהר"ם פאדובה ובשם מהר"י טראני נ' נ"א. ש ט ר שרוחקה חתימת. **תקיעת** כף קילא משבועה בשם או בכנוי. עיין נ ש ב ע לחברו לפרעו, בשם מהרי"ץ ק"ז.

תקיעת שופר חכמה היא ואינה מלאכה. הרי"ף פ"א מה' שבת דף צ"ז ע"ב. ש"ע א"ח סי' תקפ"ח אין תוקעין משום שבות. רמב"ם פ"ב מה' שופר. ועיין הר"ן שם דלא אסירא משום שבות אלא משום מעשה חול. משנה א' פ"ד דר"ה ר"ע ות"י. מת ע ס ק בתקיעת שופר. **תקיפי** ארעא דישראל וחסדיי בבל תא הוי מה בנייהו. חולין פ"ט דף קכ"ב. תקיפי נאמר על ריש לקיש וחסדיי על רבי זירא. יומא פ"ק דף ט'. ורבי זירא התענה כמה תעניות כדאיתא בהשוכר את הפועלים דף פ"ה ואפילו הכי שאל לר"ל ר' ישמעאל בר אבא דבר אחר בשם רבי יהושע בן לוי דהוות קא מבעיא ליה לר"ל כבדו וא"ל תיב לקבלי פירוש שב אצלי שאמרת לי דבר של טעם יישר כחד ורבי זירא נמי קא מבעיא ליה ההוא מילתא דמבעיא ליה לריש לקיש ורבין בר הנינא א"ל בשם ריב"ל טעם הדבר כמו שאמר רבי ישמעאל לר"ל ואמרו פעם אחרת ורבי זירא ביישו וא"ל חדא הוא לך אמרת פירוש דבר חדש היה בידך שאין בידנו הרי אמרת אותו ולמה חזרת לשנותו להראות חכמתך ובתענית פ"ג דף כ"ג קרי תקיפי לרבי יונה אבוהי דר' מני וכשהיה צריך מטר לעולם היה מתחבא להתפלל ולא היה מפרסם שבא המטר בשבילו ורב חסדא ורב הונא קרי חסדיי דבבל והם היו מפרסמים הדבר ומתפללים בפרסום

בפרסום ומודיעים שבא המטר בשבילם ובמגלה פ' בתרא דף כ"ג נמי גבי א"ל קרי דקארי ליה תקיפי כדאמי' ושל ת"ח שמת הספיד ואמר ווי חסרא ארעא דישראל גברא רבא ורב נחמן בר יצחק שהיה מחסידיו כדאיתא בספ"ב דסוטה בסיום הפרק דקאמר ליה לתנא דאמר התם משמת רבי במלה ענוה ויראת חטא וא"ל רב נחמן לתנא לא תתני יראת חטא דאיכא אנא וכשהספיד חכם אחד שמת אמר אחיספדיה צנא דמלא ספרי דחסר וזה דרך גנאי אמרו. צנא. רבי שמעון בן לקיש.

תקיפי קדמאי וענותנאי בתראי ומאי בינייהו רבן גמליאל שהיה נוהג שררה וצעריה לרבי יהושע כדאיתא בברכות פ"ד דף כ"ז ובבכורות פ"ד דף ל"ז ובר"ה פ"ב דף כ"ה וכשהיה כותב אל הגולה הודעת עבור שנה היה כותב ושפר מלתא באנפאי ובאנפי חבראי ואוספית על שתא דא תלתין יומין ורשב"ג שהיה מענותאי בתראי כדאיתא בהשוכר את הפועלים דף פ"ד שא"ל לרבי בנו אתה ארי בן שועל וכשהיה מודיע אל הגולה עבור שנים היה כותב להם שפר מלתא באנפאי ולא היה אומר באנפי חבראי. סנהדרין פ"ק דף י"א.

תקלה בור הוא. הריף פ"ג דבי"ק דף ט"ז ע"א ונ"י דף י"ז ע"א. משנה ד' ה' פ"י דבי"ט. הריף נ"י שם דף קמ"ד ע"א וע"ב. נזיקין המוציא.

תקלה וקלון אי חיישינן להו. עיין קלון.

תקלה עיין מדומע ודיניו. מה אילנות שאין. שב בידי.

תקנה או הסכמה אם יכולים לתקן להתנהג בעיר על פי פוסק אחד. הריב"ל חלק א' כלל י"ב דף צ"ח ע"ג. מחלוקת הפוסקים גרסינן דבור המתחיל גם ראיתי. תקנות הקהל בזמן הזה. אם לא נתפשטה בכל ישראל יכולים לבטלה כההיא דטבילת בעלי קרין שתקן עזרא. תלמודי ר"י על הריף פ"ג דברכות דף י"ו ע"א. רמב"ם פ"ד מה' קריאת שמע. הליכות אלי אות תשל' אין אדם יכול לבטל תקנת חברו אא"כ גדול הימנו וזלת היבא דלא פשט אסורו.

עוד כלל אחר דתקנה הכתובה בנביא אעפ"י שלא פשט אין ב"ד אחר יכול לבטלו אבל תקנת עזרא אינה כתובה בתורה ובשלא פשטה יכולים לבטל ב"ק דף פ"ב ע"ב תוספות. בעל קרני. עשר תקנות.

תקנה אפילו בטל הטעם שבשבילו תקנו הראשונים לא נתבטלה התקנה ואין ב"ד יכולים לבטלה אא"כ גדולים מן הראשונים.

ת"ט משנה ב' פ"ה דמעשר שני ופלוגתא דפוסקים שם. הר"ן פ"א דע"ז דף שמי"ט ע"ב. ולכן היו מסתירים טעמי התקנות למען לא יזולו בתם וכדאמרינן בפ"ב דנדרים תנא מסתים ליה סתומיה כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים ואת דרשת ליה בפרקא. הר"ן ריש פ"א דכתובות דף תס"ה ע"א. משנה ה' פ"ב דע"ז. עיין בספר בני חיי על ב"י א"ח סי' תע"א דלעולם אמרינן תקנה לא וזה ממקומה אף אם נתבטל הטעם אך לפעמים הגזרה מעיקרא היתה שבזמן ששייך ההוא טעמא תהיה התקנה ואם נתבטל הטעם בטלה התקנה כמ"ש הפוסקים גבי גלוי ובהרבה מקומות. הליכות אלי אות תשל' אין אדם יכול לבטל תקנת חברו אא"כ גדול הימנו וזלת היבא דלא פשט אסורו. בית דין אינו יכול. נזירה כי גזרי. תקנה אם לא נתפשטה.

תקנה בחרם בענין ממון כל שהוא ספיקא אמרינן המוציא מחברו עליו הראיה ולא אמרינן דיש להתמיר כיון שהיא בחרם. שבות יעקב ח"ב תשו' קכ"ה. ועיין פסקי מהרא"י סי' ע"ג. ועיין ב"ד סי' רנ"ט בשי"ך ס"ק י"ד עיין שם דבריו באריכות. יד אליהו תשובה ע"ח. חרם ספקו. נדרוניא וחזרתה כשמתה. ד"ה יד אליהו תשובה ע"ח.

תקנה גדולה התקינו אימתי פריך גדולות מכלל דאיכא קטנות. יבין שמועה כלל שי"ו. תקנות גדולות מכלל.

תקנה דמשנה קדמה לתקנתא דברייתא. יבין שמועה כלל תמ"ט.

תקנה רבנן מפני שמדא לא עקרינן. גמרא דכתובות פ"א דף ג' ע"ב. עיין תשובת הר"י אדרבי סי' ר"מ.

תקנה ידה לעולם על התחתונה. הרא"ש כלל נ"ה. רשד"ם ח"ד דף קפ"ט וש"ן ושס"ד. תשובת אלשיך סי' פ"ד. בתקנה אי תפס מפנין מניה כל שלא התקינו בפירוש מגיד משנה פ"ד מה' גזילה. מוהר"ש נ"י. נדוניא וחזרתה כשמתה, מוהר"ש נ"י. תקנות אין לדון.

תקנה לא מתקנא רבנן דאתו אנשי לידי פסידא ולא לידי רמאות בפרק המקבל בהלכה מלוה אוטר חמש ולוה אוטר שלש וכו'.
תקנה על דעת קהלות רחוקות או שהוסיפו או שנעשית בתנאי שלא יוכלו לבטלה. ב"י י"ד סי' רכ"ח.

תקנה רצו הקהל לתקן שלא יקנה שום בעל הבית דגים לשבת כמה חרשים כדי שלא יתיקר השער שרי להו למעבד הכי. ספר צמח צדק סי' כ"ח. ואין לחוש משום בטול מצות כבוד שבת. עיין בית הלל יורה דעה סי' ר"ח דחולק. אומנים הסכימו.

תקנה שלא לסרב ליכנס בחרם להרים מעשר ואחד יכריח לכולם אם יש מניין בעיר וקודם רגמ"ה היתה התקנה ורגמ"ה תקן לחדשה. עיין תקנות רבנו גרשם.

תקנות אין לדון בהן אלא להקל ואפילו בשם גאונים. עיין מהר"ם אלשיך פ"ד. שו"פ קודם לכל אדם מכה תקנה. תקנה ידה.

תקנות אין למדין זו מזו. יד אליהו למהר"א מלובלין סי' פ"ח. נדוניא וחזרתה כשמתה, ד"ה יד אליהו. ספר תורה מוטעה אם נתערב.

תקנות בית דין שבעה. בהמות הנמצאות בירושלים או חוצה לה בקרוב ממנה באות עולות ונסכיהן באים מתרומת הלשכה. גוי ששלח עולתו ממדינת הים ושלח עמה נסכים קרבין משלו ואם לאו קרבין משל צבור. גר שמת והניח זבחים אם יש לו נסכים קרבים משלו ואם לאו קרבין משל צבור כהן גדול שמת ולא מנו אחר תחתיו מקריבין מנחת חביתין שלו משל צבור. היינו מתרומת הלשכה (כן פסק רמב"ם פ"ד מה' שקלים כרבי שמעון דמשנה ו' פיז דשקלים אבל בפ"ג מה' תמידין פסק כרבי יהודה ז"ל שם מת כהן גדול בשחרית אחר שהקריב חצי עשרון ולא מנו כהן אחר מביאין היורשים עשרון שלם עבור כפרתו ועושין אותו חביתין ושלומה היתה קריבה וכו' וכתב הכסף משנה בשקלים דמה שכתב הרמב"ם בשקלים לאו דווקא אלא אנב גררא דאינך שהם תנאי ב"ד נקטה ע"כ והדין עמו שכן צ"ל ג"כ וכו' שהעתיק נמי משנתנו דלא שלח עמה נסכים דמשמע הא שלח מביאין ששלח ובפ"ג מה' מעשה הקרבנות פסק דגוי אין מביא נסכים). תנאי ב"ד הוא שיהיו הכהנים נאותים במלה ובעצים באכילת קרבנות שאוכלים בחלקם אבל לא יתנו מלה המוקדש בחולין שלהם רמב"ם פ"ח מה' מעילה. תנאי בית דין הוא שאין מעילה באפר פרה אדומה כמו שיש בפרה עזמה הרמב"ם פ"ב מה' מעילה. תנאי ב"ד הוא המספק את הקינן מספק את האובדות ואת הפסולות רמב"ם פיז מה' כלי מקדש והעובדים בו משנה ד' ה' ו' ז' פיז דשקלים. רמב"ם פ"ד מה' שקלים פסקא ג' גר שמת והניח זבחים וכו'. יד אליהו תקון ל"א דף ה' ע"ב. רמב"ם פ"ח מה' שקלים דין ג' כהן גדול שמת ולא מנו אחר תחתיו מקריבין את החביתין מתרומת הלשכה. יד אליהו תקון ל' דף ה' ע"א. יד אליהו תקון כ"ט דף ז' ע"ג גוי ששלח עולתו

עולחו ממדינה אחרת. ידי אליהו תקון כ"ח דף ז' ע"ג כל הבהמות הנמצאות בירושלים או בחוצה לה וכו'. בהמה שנמצאת.

תקנות גדולות מכלל דאיכא קמנות אימתי פריך. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שמועה דף ק"י ע"א. פ' אלמנה לכה"ג דף ק"יב. תקנה גדולה התקינו.

תקנות הקהל בהסכמת חכם צריך שתעשינה. רבי לוי בן הביב תשובה צ"ט. בתקנות קהל ובני העיר אם צריך יהיו ברשות גדול העיר ומנהיגה רמב"ם פ"ד מה' מכירה. תשובת הכהן ח"ב סי' ק"ס. בן הביב שם. וריב"ש סי' שצ"ט כתב דאין צריך והכי מוכח מדברי הרמב"ם כפי דברי הכסף משנה. ועיין בנימין זאב סי' רצ"ו הסכמה שנעשה בלי אדם חשוב או תלמיד חכם. מוהר"ש בספרו תורת חיים ה"א סי' נ"ג הרבה להשיב בתוכחת מגולה על אשר לא הסכים חכם אחד עם רוב הקהל בהסכמתם דאף דק"ל דמי שקיבל עליו דעות ארבע או חמש או יותר צריך שיהיו כולם לדעת אחד היינו להוציא ממון מהוקתו בתקנות העיר אם צריך גם הסכמת חכם העיר באנו למחלוקת. כל שהסכימו טובי העיר ליתן לשום אדם אין יכולין לחזור בהם. מוהר"ש בספרו תורת חיים ח"ג סי' ק"ז. בני העיר אלו. רוב הקהל כופה, ד"ה מוהר"ש.

תקנות הקהל בזמן הזה אין כח בבני העיר לתקן תקנה על פי פוסק אחד בדיני אסור והיתר בין להקל בין להחמיר. מהריב"ל ספר א' כלל י"ב דף צ"ח ע"ג ואנו שמעתי שבעיר רודים קבלו ללכת אחר הרמב"ם בין להקל בין להחמיר אולי היא תקנה קדומה ומנהג קדום או שהרמב"ם להיותו פוסק מפורסם יצא מכלל זה. כנסת הגדולה א"ח דף קס"ג ע"ב אות צ"ו בכללים בדרכי הפוסקים. עיין משא מלך בסוף ספרו נעילת שערים מנהגי אסור חקירה י"ג. מנהגי אסור בעל, ד"ה החקירה י"ג. רב העומד במקום אחד. תקנה או הסכמה אם יכולים. **תקנות** הקהל הנשבע שלא ליכנס בתקנת הקהל הוי שבועת שוא. תרומת הדשן סי' רפ"א ורפ"ב. מרדכי פרק שבועות שתיים. ב"י

י"ד סי' רכ"ה. דברי ריבות סי' קי"ח וקס"ב. תשובות הכהן ח"ב סי' פ"ב. ש"ע י"ד סי' רכ"ה סעיף ל"ג הנשבע שלא ליכנס לתקנת הקהל הוי שבועת שוא ועל כרחו חלה עליו תקנת הקהל ואם אינו נוהג כמותם נכשל בחרם תקנתם. מיניץ סי' י'. רא"מ סי' י"ד וניו. סמ"ג סי' רל"ה בשם שהורה גאון ותשובת הגאונים ושכן ראה בתשובת רבי יוסף טוב עלם והמרדכי בשם תשובת רש"י ותשובת הרמב"ן סי' רפ"ו וש"פ. ואפילו נשבע על איזה דבר שלא לגלותו ואח"כ נתנו עליו חרם חייב לחניד (מהר"ק שורש ק"י). שבועת שוא היא. תקנות הקהל כלם.

תקנות הקהל העובר עליהן אי הוי פסול לעדות. מהר"ק שורש קכ"ו. חרם העובר עליו אם. תקנות הקהל העובר עליהן לא.

תקנות הקהל העובר עליהן לא הוי חשוד לדעת האגודה ופוסקים אחרים פליגי. עיין חרם העובר עליו אם פסול. חשוד על השבועה. מס"ס הסכימו, כמה דיני תקנות הקהל. נשבע כנגד. תקנות הקהל העובר עליהן אי.

תקנות הקהל כלם כנגסים תחתיהם. תשובת הרא"ש כלל ו' סי' ל"ה. רשד"ם ח"ד סי' תמ"ו. ב"י י"ד סי' רכ"ה. אף מי שלא היה בעיר ב"י י"ד סי' רכ"ח אפילו נעשית בסתם. כל יחיד משועבד לקהלו תשובת הרשב"א סי' תשפ"ט ותשס"ט. ב"י י"ד סי' רכ"ה. דברי ריבות סי' קל"ה. רשד"ם ח"ב סי' קכ"ח. קצת הקהל שאינם רוצים לקבל התקנות אעפ"י שחתם שלוחם בטעמד ב"י ח"מ סוף סי' קנ"ו. כתבו מהר"ן איסרלאן סי' רנ"ב. קהל תקנו תקנה ועל זרעם חלה אף על הבנים תשובת רמב"ן סי' רפ"ה. ריב"ש

ריב"ש סי' שצ"ט. תשובת אלשקר סי' מ"ט. דברי ריבות סי' קל"ה. ואף אם קבלו חרם עליהם סתם מיריחו ופלגש בגבעה ריב"ש סי' רמ"ט. ב"י י"ד סי' רכ"ה. תשובת הכהן ח"ב סי' קמ"ה. אך לא שבועה ב"י י"ד סי' רכ"ה. חרם ונדוי חל גם על הנולדים לאחר זמן אך לא שבועת הקהל תשובת הרא"ש כלל ז' סי' מ'. דברי ריבות סי' קי"ה אף מי שלא היה בעיר כשנתקנה חייב לקיים. כל מה שמסכימים הקהל או בני אומנות בענין ממון הוי כדון תשובת רמב"ן סי' ס"ה. דייני קהל אין אנשי קהל יכולים להעיד, ושם כח הרבים על היחיד בענין התקנות. רוב הקהל כופה. תקנות הקהל הנשבע.

תקנות הקהל כל תקנה שעושה הקהל להאמין בשטרות תקנתם קיימת. ב"י ח"מ סי' ס"א הביא בזה כמה תשובות הרשב"א ועיין בש"ע.

תקנות הקהל לא אלימי להפקיע הקדושין. מהריק"ץ שורש פ"ד. קדושין בעשרה עדי קדושין. שתי נשים אסור לישא, ד"ה שאלה.

תקנות הקהל. עיין תקנות עיין.

תקנות חכמים מפני דרכי שלום. משנה ח' מ' פ"ה דגמין. שלום.

תקנות שוליוטולא. עיין מנהג ממון ותורתו, אות ת.

תקנות יהושע. עיין עשרה תנאים.

תקנות יוחנן כהן גדול. עיין משנה אחרונה דמעשר שני במל הפטיש

המכה בירושלים בחש"ט אע"ג דמלאכת דבר האבד מותרת משום דאושא מלתא ובימיו אין צריך לשאול על הדמאי דתקן שכל הלוקח פירות מעם הארץ הם בחזקת דמאי ושלא יוציא ממנו אלא תרומת מעשר ומעשר שני. וידוי מעשר. מעוררין.

תקנות מברכין עליהן לפניהם ולאחריהם כעין הלל מגלה וקריאת ספר תורה ואם לא ברכו עליהן יצאו ידי חובתן דברכות אינן מעכבות. עיין ספר תורה מוצעה ויתר, עפר יעקב פסק י"ט.

תקנות משה. עיין בשלמי גבורים פ"א דכתובות דף תס"ט סוף ע"א משה תקן להם לישראל לעשות כל אדם לאשתו שבעת ימי המשתה

בין שהיה בחור בין שהיה אלמן כמו שמבואר בתלמוד ארץ ישראל. רמב"ם פ"א מה' אבל משה תקן להם לישראל שבעת ימי אבלות ושבעת ימי המשתה. הכי איתא בירושלמי פ"ק דכתובות על שתי תקנות אלו. עיין ספר ידי אליהו תקון תקע"ב דף פ"ה ע"א. משה תקן.

תקנות ספרדים בנישואין והנלוה אליהן. שו"ת הרא"ש כלל נ"ו.

תקנות עזרא. עיין ברכת כהנים במנעלים. חפיפה תקף. מעשר ראשון עזרא. עשר תקנות. רוכלים המחזירים.

תקנות. עיין אב בית דין שסרה. אבידה מהדרין בסימנים. אומדנות בתקנות. אומנות חברו. אומנים רשאים לתקן. אומן

כשומר שכו. אורה כמה יהיה בעיר. אי אפשי. אין משיבין בדיני ממונות. בנימין זאב סי' ת'. אלמנה ניוונת. אלם שאלה. אמר לעשרה כתבו גט לאשתך, ד"ה רמב"ם פ"ט מה' גירושין. ארבע אמות של אדם קונות לו. אשה לא תלך בשוק ובנה אחריה, אשה שברה כלים בעת

עשותה. אשה שמכרה בככסי מלוג בחיי בעלה. אשת איש עבירה. אשת איש שהלך בעלה למדינת הים ובאה. בדיקת אשה חכמים תקנו. בדרבנן תני. בהמה דקה אין מגדלין. בור הקרוב לאמה.

בטול תקנה. בית דין יכול לבטל, בשם רמב"ם שהיא תקנה. בכורים ודיני הפרשתם, שם שלש תקנות. בנות ישראל הן. בני העיר רשאים. בני העיר שלחו שקליהן. בעל אינו יורש את אשתו, רדב"ז קמ"ד. בעל

חוב בבינונית ידי אליהו. בעל חוב בשטר גובה. בעל חוב וכתובה נפרעים. בעל חוב וסדרו. בעל חוב לשלם. בעל יורש את אשתו משנה, מהרר"א בן חיים ח"ב ס"א תקון טוליסול"א. ברורים ודיניהם, משפטי שמואל צ"ב. ברכה מעין שבע ועל מה. ברכות מי תקן אותן. ברכת בונה ירושלים. ברכת הארץ. ברכת הזון. ברכת הטוב והמטיב בכרכת המזון. ברכת המינין. בר מצוה דין זה. בר מתא, בפסק הרר"י. בתולה נשאת ביום הרביעי ואלמנה ביום החמישי. גאולה מצוה לתת לכל הקרקעות. גזל את חברו שוה פרוטה ונשבע לו. גזילה חוזרת בעיניה, ד"ה רמב"ם. גזלנים ומלוי ברבית שהחזירו. גט בטולו ש"ע, ד"ה רמב"ם פ"ו. גט ביבמה רמב"ם. גט בעל יכתבנו. גט זמן מזכירין בו. גט כותבין לאיש אעפ"י. דבר שלא בא לעולם אין אדם, מה שאירש מאבא מה שתעלה מצודתי מכור לך ודיניו ובפרט בד"ה יד אליהו תקון קמ"ז דף ע' ע"ד. דבר תורה מעות קונות וחכמים. דיני קהל. דינא דלא דינא אלא תקנתא. דינא דמלכותא. דיין אין דנין על. דיני ממונות לא בעו. דמאי אדם אינו. דמאי המשפיעים במדה גסה. דמאי פועל שאינו מאמין לבעל הבית. הבא להפרע מנכסו יתווסף. הברכות מי תקן אותן. הברכה ודיניה. הואיל ואיתרחיש ניסא. הלל אלו הימים. הסכמה או תקנה אם יכולים לתקן. הסכמות. הקדשות אין נשבעין עליהן אלא. הרשאה על מטלטלי מתקנת הגאונים, ושם תקנת ארבע אמות קרקע. התקין רבי פלוני קתני והוא דאוריתא. זכר לחרבן תקנו חכמים בבנין, ד"ה רמב"ם פ"ה מה' תענית. זקן נתאספו ושאלוני. חברה היוצא ממנה. חדש ודיניו, ד"ה ידי אליהו. חזירים אין מגדלין, ושם ארור מגדל חזירים וכלבים. חזקות עיין, ובפרט ד"ה מוהרר"ש בספרו. חזקת הבתים והצרות. חזקת ישוב. חליצה קודמת או יבום, בפרט בתשובה כ"ד. חליצה קודמת או יבום שאלה. חליצה קודמת, בשם מהרר"י קארו ק"מ. חלת חוצה לארץ. חנוכה חנו בכה. חציו עבד וחציו בן חורין. חרם וקנס. חרמי צבור. חרם סתם אשר. חרם שלא לשחוק. חרש אין מקחו מקח. חרש וחרשת תקינו. חרשת יוצאה בגט. חשוד על השבועה. מלית או מחזור. מעות מעי התנא. יבם זוכה בכסו אחיו, ובפרט ד"ה פני יהושע אה"ע תשובה ט"ז. יד תקנה. יום טוב של גלויות למה עושין שני ימים, שם גם תקנה לבני ארץ ישראל לעשות ראש השנה שני ימים ושאר מועדות. יורשים הבא להפרע מהם. יחיד אינו מוחה. ימי נדה וימי זבה. יצא חוץ לתחום ברשות. ירושה של תורה וחלוק. כהן אחר ישראל. כל אים בחמשה עשר באדר. כלב לא יגדל. כל דתקון. כל גוים מכניסים מפני הגנבים, כרם רבעי ענבים של כרם רבעי. כתובה אינה נבית אלא מן הקרקע. כתובה תנאיה כמה. כתובת אשה דרבנן. כתובת אשה כל נכסי האיש. כתם הנמצא בבגדי צבעונים. לא לתגודו, אם רוב הקהלות כופה המעוט בתקנות. לולב היה ניטל במקדש. מאי תקנתיה. מבזבז אל יבזבז. מגו לא הפסיד. מגלה אדם עם בנו. מגלה ודיני זומני קריאתה. ד"ה רמב"ם רפ"ק מה' מגלה. מה הועילו חכמים בתקנתם. מוכת עץ ודיניה שאלה. מוסר אם דינו כמזיק. מוציא אשתו משום שם רע. מורד ומורדת. מזונות אשתו ודיניהם. מזונות בנים קטנים כשם. מחייב עצמו מחלוקת הפוסקים עיין. מטבעות העולים ויורדים, מהר"ט ח"א ע"א. מטלטלי דיתמי האידנא משתעבדי. מיאון ודיניה. מכירה על תנאי ודיניה, בשם מהר"ם גאלאנטי. מלכות בגטין תקנו. מלמד תנוקות מושיבין בכל עיר מתקנת. מלתא דלא שכיחא. ממונים הבאים. מנהג ממונ ותורתו

ותורתו, אות ח' תקנות טולישולא. מנהג תקנה. מנווי הקהל. מסים כתב. מעוברת חברו ומנקת חברו. מעמדות משנה. מעשר בהמה נוהג בחולין. מציאה הנביחה מי שאין לו דעת. מציאה המוצאה לא ישבע. מציאות אימתי שלו ואימתי חייב להכריז. מציאת חרש שומה וקטן. משה תקן להם לישראל. משיכה כדרך שתקנה. משמרות כהונה משה רבנו. משמרות לויה. מתים אין מוציאין שם רע. נדוניא וחורתה. נושא חבית ונשברה. נזיקין שמין להם בעדית. נטילת ידים בחולין משום. נכסי מלוג אין נפרעין. נכסים משועבדים אין מוציאים מהם. נכסים משועבדים אין נפרעין. נשים מספרות זו עם זו בבית הכסא. סופר הקהל. סלוק בשותפים או בנוגעים. ספק ספיקא בקדושין, מהרי"ט ח"א קל"ח ט'. ספק ספיקא להחמיר. ספר תורה מוטעה ויתר, בפרט פסק מתחיל מעשה שהיה. עבדו עשה אפותקי מפורש. עגונה דאתתא תקנת. עדות בשטר בדיני ממונות היו תקנה דרבנן. עדי הקהל מעידים. עדי גט אין חותמין אלא זה בפני זה. עדי גט תקנו רבנן שהיו מפרשים שמותיהם בגט. עדים חותמים על הגט. עדי ממונות כיצד. עדי חדוש החדש מחללין. עוקר דירתו. עשרות התנים. עיטור נכסי אינו. עני המהפך בחררה. עני גוים אין מונעין אותם. עני גוים מפרנסים. עסקא סתם פלגא מלוג ופלגא פקדון בחצי פקדון. ערובי הצרות שלמה. ערובי תבשילין יום טוב. עשרה כוסות תקנו חכמים. עשרה תנאים היתנה יהושע. עשר תקנות תקן עזרא. פרוזבול מי תקנו. פרנסה דהיינו. קבלת עדות שלשה דיינים. קדושות מי תקן אותן. קדושין ביבמה. קדושין בשטר ודיניהם, דרכי נועם אה"ע נ"ב. קהל אחד אינו יכול לכופף לקהל אחר. קולי כתובה כתב. קטן בן ארבע עשרה שנה. קטנה תקנו. קטן לא תקנו. קיום שמרות דרבנן. קללות שבתורת. קנס לא. קריאת ספר תורה בשבת וביום טוב. קריאת ספר תורה בשני ובחמישי ושבת למנחה. קריאת ס"ת וברכותיה. ראובן בא בהרשאת שמעון. רבנים. רוב הקהל כופה. רודף אחר רודף. רווק אינו מלמד סופרים, ד"ה אליהו תקון פ"ח. רוכלים המחזירים. רמאים אין אנו אחראין. רפוי כיצד משערין. שבויים אין מבריחין. שבויים אין פודים יותר. שבועת אלמנה ודיניה, ד"ה רמב"ם פ"ו מה' אישות. שבועת הדיינים רמב"ם. שבועת היסת תקנה. שבועת שוא הוא. שבח גולה דגולן. שביעות מצוה לשבות מעבודת הארץ. שומה ושומה. שומה מתגרשת דבר תורה. שוכר קודם לכל אדם. שומרי ספיחים בשביעית. שופר בשבת. שטר חתום בשני עדים. שטר שעדים מרובים. שירה בכל שירי ומיני זמר. שכירות בתים, בשם רשד"ם ח"מ רפ"ו. שלוחין יוצאין. שליח צבור קבוע אינו צריך. שמות נשים ואנשים בגטין היאך יכתבו מי שהיו לו. שמטת כספים אינה נוהגת. שניות מדברו סופרים אלפסי ונ"י. שתי נשים אסור לישא, דבור המתחיל שאלה. תובע הולך אחר הנתבע, בשם שארית יוסף מ'. תלמיד חכם פטור. תלמיד חכם שסרה. תנאי או תקנה הנעשה לתועלתו. תנאי בגט אין כותבין ש"ע אה"ע סי' קמ"ז חולה שרצה לגרש. תעניות ארבעה בזמן שיש שלום. תענית על צרה. תפילה קצרה שנאמרה. תפילות כמנין. תפילות כנגד תמידין. תפילות מי תקן אותן. תקון. תקנות הקהל. תקנות שנתקנו. תקנתא לתקנתא לא עבדינן. תקנת השוק. תקנת שלמה. תרומה אין ישראל חייב להטפל בה. תרומות ומעשרות ודיניהם בזמן הזה. תרומת הלשכה מה.

תקנות. עיין פסקים וכתבים סי' רנ"ב. ועיין בב"י סי' ט"ז בשם הרשב"א שנשאל על בני העיר שכתבו בתקנותיהם שיהיה נדון כל ענין התקנה

התקנה וכל לשון מסופק שבא כפי מה שידון הוא אם יש לו רשות לדון באומר כפי מה שיראה לו בתקון הענין או דוקא כמשמעות הלשון והשיב שכיון שכתבו שכל ענין התקנה וכל לשון יהיה נדון על פי פלוני א"א לדונו כרצונך אלא כפי מה שיראה ברעתך מתוך הלשון שהם לא שמו בידך לדון אלא מה שהוא נמצא בספר התקנה ועוד שלא אמרו שיהיה נדון כאשר תאמר אלא כאשר תדון עכ"ל. כתב המרדכי רפ"ב דב"מ בשם תשובת רבנו גרשום והאירו בעל מאירת עינים ח"מ סי' ב' ס"ק יו"ד וז"ל כל מי שנתמנה על הצבור הרי הוא כאביר אבירים ויפתח בדורו כשמואל בדורו וכל מה שעשה עשוי וכ"כ הרשב"א תשובה סי' תשכ"ט דכל צבור במקומו כנאונים לכל ישראל שתקנו כמה תקנות לכל ישראל ולכל גבר חכם בעויו יתן עזו ותעצומות לתקנתם. וכתב בעל משאת בנימין אם הובררו טובי העיר מתחילה להנהיג קהלתם בכל דור אפילו יחיד שבדורו ויש לו כח לגזור גזירה ומה שיעשה עשוי בתקנת הקהל ובמעשה הקהל ואם לא בררו שיוכלו הם להנהיג קהלתם וגזרו גזירה והסכימו עמהם רוב הקהל חילול התקנות ואם אחד מבני העיר מוחה בחרם או בשום תקון שרוצים בו רוב הקהל עם טובי העיר חל החרם עליו ואם לא הסכימו רוב הקהל במה שתקנו או שהתרימו ראשי הקהל אך הראשונים עשו מעצמם יכולים למחות. מתשובה מהר"א מורחי ח"א סי' י"ג שקהל שעשו הסכמה בקנס חרם ששום אחד לא ישחוק בביתו כי אם בימים קצובים ובא לעיר הזאת יהודי אכסנאי אחד ודעתו לילך לדרכו אף אם יתעכב שם הרבה זמן יכול לשחוק ועיין ח"מ ה' מסים.

תקנות קבועות שנו כאן היינו בשכיר שיהיה נשבע ונוטל ודיניו. הרי"ף ור"ן פ"ז דשבועות דף שכ"ז ע"ב. ש"ע ח"מ סי' פ"ט. שכ"ר נשבע.

תקנות רבי יוחנן בן זכאי. משנה א' ב' ג' ד' פ"ד דר"ה ומשנה י"ב פ"ג דסוכה והרי"ף פרק בתרא דמגלה דף שע"ה ע"ב אין כהנים רשאים לעלות בסנדליהם לדוכן. ועיין שם בשלטי גבורים סי' ג' בשם המיימון שהיא תקנת עזרא. שיהיו מקבלין עדות החדש כל היום ואם באו עדים מן המנחה ומעלה נוהגים אותה היום קדש ולמחר קדש הרי"ף ור"ן פ"א דיום טוב דף ע"א ודף רפ"א ע"א. אין הכהנים רשאים לעלות בסנדליהם לדוכן ר"ה פ"ב דף ל"א וזו אחת מתשע תקנות שתקן רבן יוחנן בן זכאי שית דהאי פהקא וחדא דפרקא קמא ואידך דתניא גר שנתגייר בזמן הזה צריך להפריש רובע לקינו שהגר חייב קרבן כמו ישראל שנכנסו לברית במילה וטבילה והרצאת קרבן דכתיב ויקח משה חצי הדם ויזרק וגו' וכתיב ככם כגר. ידי אליהו תקון ל"ז דף י"ג ע"ד גרסינן בגמרא פ"ק דר"ה א"ר יהושע בן קרחה ועוד זאת התקין ריב"ז שאפילו ראש בית דין בכל מקום שלא יהיו העדים הולכים אלא למקום הועד ולא ידעתי למה השמיט רבנו תקנה זו מכל וכל וחפשתי בכל תבירו ולא מצאתיה. פ"ג מה' קדוש החדש דין ו' משחרב בית המקדש התקין ריב"ז ובית דינו שיהיו מקבלין עדות החדש כל היום כולו ואפילו באו עדים יום שלשים בסוף היום סמוך לשקיעת החמה מקבלין עדותן ומקדשין יום שלשים בלבד. הכי איתא במשנה. יד אליהו תקון ל"ד דף י' ע"א האריך בפלפולו. רמב"ם פ"ד מה' תפילה דין ו' ההיא דאין הכהנים עולין לדוכן בסנדליהם אלא עומדים יחפים והכי איתא בפרק ואלו נאמרין דף מ' וכו' ידי אליהו תקון י"ז דף ג' ע"ד. ברכת כהנים במנעלים. גר צריך. חדש ודיניו. לולב היה נוטל. עדי החדש החדש מתללין.

תקנות רבן גמליאל מפני תקון העולם. עיין תקון העולם.

תקנות רבנו גרשום לא נתפשטו רק עד סוף האלף התמישי. מהרי"ק שורש ק"א סי' ד', ש"ע אה"ע סי' א' סעיף י"ד. חליצה קודמת או יבום, בפסק כ"א בסופו.

תקנות רבנו גרשום נדפסו בדפוס דניאל בומבירג'ו מאנווירש"א יצ"ו בכרך אחד עם ספר תרומת הדשן ועם ספר פסקים וכתבים ועם ספר תשובות מיוחסות להרמב"ן ועם ספר לקוטי הפרדס של רבנו שלמה ועם ביאורים יסד הגאון מהר"ר ישראל על פרשיי בחומש ועם ספר התפוח ועם ספר משלי חכמים בשנת רע"ט לפ"ק. והובאו גם בתשובות מהר"ם מינץ סי' ק"ב כ"ה, כנסת הגדולה בח"מ סי' קנ"ז בהגהות ב"י אות ע"ה. ש"ע י"ד סי' רכ"ה סעיף כ"ט בהגהת תקנתו שלא לישא שתי נשים. עיין בהגהת מרדכי פ"ת דב"ק חרם רבנו גרשום למי שמחרף חברו ואומר לו שנשאתם. עיין שלמי גבורים פ"ד דשבועות דף ש"ח סוף ע"א. ש"ע ולבוש אה"ע סי' א' סעיף י'. התקנות רבנו גרשום כלו בסוף האלף החמישי ומ"מ נכון לקיימן ע"ש שלא נתפשטה תקנתו בכל הארצות עיין בספר הכלבו בקצור הובאו בסי' ק"ו. שלא להביא חברו בערכאות שלהם אם אין לו הפסד גדול אפילו לעשות שלום בין איש לחברו. החרם שעשה רבנו גרשום שלא לישא שתי נשים אין להתירו רק במאה אנשים משלש קהלות משלש ארצות כגון אראגון לומברדיא צרפת. גם הם לא יסכימו עד שיראו טעם מבורר להתיר. כשאדם מזמין חברו לדין אינו יכול לבטל תפילת יוצר ולא מנחה אא"כ בטל שלשה פעמים רצופים. אם אדם משאיל בהכ"נ לרבים ויש לו ריב ומצה עם אדם אינו רשאי לאוסרו לאותו אדם אם לא יאסור לכולם. מלמד תנוקות יכול לעכב ספר שלומד. אין לו לבטל תפילה של שבת וי"ט מתביעה שאדם תובע על חברו אם לא בטל כבר שלש תפילות רצופות. ואם ירא אדם שילשינו אותו במרוצה יכול לבטל מנחה אפילו בשבת וי"ט עד שיעשה לו דין. שלא לשכור מגוי בית שדר בו חברו בלי רשותו עד מלאות לו שנה אחר יציאתו כדאיתא בח"מ סי' רל"ז. שלא להוציא טלית או מחזור מבית הכנסת בלי רשות בעלים. שלא לקרוע גליון ספר לכתוב. שלא לבייש בעל תשובה מעונו בפניו. שלא לראות בכתב ששולח אדם לחברו בלי ידיעתו ובלי רשותו. שיעשו דין להזמנות העיר הקרובה ולא יצטרך לילך למרחוק לרב גדול. עיין ש"ע עם באר הגולה דפוס אמסטערדם י"ד ס"ס של"ד על סעיף מ"ח. עוד החרים שלא יתפלל הש"ך כשמחזיק אדם חרם עד שיאמרו טובי העיר שיתפלל. חרם שלא להרחיק אדם מאשרו יותר מ"ח חדשים. חרם שלא ליקח גניבות כגון תועבות או גביע בגדי תועבותיהם וספרי תפלות ומשמשיהם מפני הסכנה. תקנה שלא לסרב ליכנס בחרם להביא המעשר אל בית האוצר ואחד יכריח לכולם אם יש ממנו בעיר וקודם רגמ"ה היתה תקנה ורגמ"ה תקן לחדשה בכל שנה. חרם על המכה את חברו שיתירו לו הקהל קודם שיתרצה לעשרה במנץ עד שיקבל כל מה שיגזור ב"ד אם המוכה קובל וצועק עליו ואם לאו יתירו הקהל לעצמם. עוד שם קנס קצוב למכה חוץ מבית הכנסת ובבית הכנסת הקנס כפול. עוד הוסיף ר"ת בצרוף שאר רבנים חרם שלא לעכב הפקדונות בשביל שום תביעה רק המלמד וכו' כדאיתא בח"מ סי' ע"ב. חרם שלא יעשה שקרנות ולא גלות מעות. עוד שם שלא ידברו בבית הכנסת אך ישבו באימה ביראה ועיין בתשובת מהר"ם ובאה"ע סי' א' סעיף י"ד בהגהת שתקנת רבנו גרשום מן הסתם נוהג בכל מקום. רשדים אה"ע ע"ח ראוין עשה שליח לשמעון שילך פלגית ויקשי לו אשה הראויה לו וכן עשה ולא נתרצה בה המשלח אינו עובר על חרם רגמ"ה ומ"מ יש לפייסה כראוי וע"כ דברי ריבות סי'

סי' ש"ה. עיין נחלת צבי על אה"ע סי' א' סעיף י"ד ס"ק י"ז וז"ל וכתב רפ"ך על שם הכלבו שאין להתיר (חרם של רבנו גרשום שלא לישא שתי נשים) אלא במאה אנשים משלש קהילות משלש ארצות ושכתב עליו בד"מ מ"מ נראה שבזמן הזה אין צריכים להתיר מאה אנשים דהא כבר כלה זמן הגזירה עכ"ל. תקנות רבנו גרשום הביאם הכלבו ומהר"ם פאדווה סי' פ"ה. עיין מהר"ר גא"ל על ש"ע א"ח סי' קנ"ג ס"ק א'.

תקנות רבנו גרשום. עיין אשה מתגרשת. בטול תמיד. בית הכנסת אס. בית הכנסת מחדש. גט למי. חזקות עיין. חזקת הבתים וחצרות. חליצה קודמת או יבום, בפסק כ"א ובשאר פסקים הקודמים. חליצה קודמת או יבום שאלה. חליצה קודמת, בפסק הרים מריווי. חרם רבנו. הרשת יוצאה בגט. טלית או מחזור. כבוד אב ואם מהר"ר לוי. כתבים סתומים. מורדת נקראת, בשם מהר"ם מינץ ק"ד. נדונייא וחזרתה. תקנה שלא לסרב. תקנות שנתקנו חמישית ושישית.

תקנות רבנו יעקב. עיין כלבו סי' ק"ז.

תקנות שנתקנו בפירארא כוללות ושייכות לכל הקהלות הקדושות כתוב בספר פלגי מים דף ט"ו ע"א בפסק הישיש כמהר"ר שמואל ארקווילטי נרו ר"מ דק"ק פאדובה וז"ל בזמננו עמדו למנין חשובי רבני כל איטאליא בפירארא ותקנו תקנות ביום כ"א תמו הש"ד ובתקנה רביעית כתבו ז"ל במקום שידור בו רב אחד לא יוכל רב אחר מחוץ לעיר ההיא לכתוב שם גזירות אם לא יהיה ברצון הרב מהעיר או שהרב ההוא מסתלק מן הדין ההוא בכתב או בפני עדים ע"כ כל החרדה הזאת חרדו האחרונים והקדמונים אחזו שער ונרתעו מהכנס בגבול שאינו שלהם למען לא יקלו בכבוד רב המקום וימעישו הודו ותפארתו אצל ההמון ולמען לא יצמתו המחלוקות וחו' תהיה תורתנו כשתי תורות. ועפ"י הפסק הזה כתבו רבני מנטובה יע"א אל פרנסי מודנא יע"א על ענין חרם שהופל מחכמי אנקונא על ריב אחד שהיה לכמר מרדכי עוזיאל עם קצת אנשים ועל זה הלך העוזיאל אל חכמי אנקונא כדי שיטילו חרם על כל מי שידע או שמע איזה דבר מעסק של העוזיאל הנ"ל שיבא ויגיד את דבריו לכמהר"ר משולם לוי שבעיר מודנא בתוך ט"ו יום וכן עשו והוא לך טופס הכתב של רבני מנטובה אות באות. מעלת המנהיגים הנאמנים על ק"ק מודנא ממונים ישמרם אדוני אדונים. הנה באו אלינו יחידי סגולה תושבי קהלת קדשם וק"ק ריגי"ו יצ"ו כי יראו לנפשותם מחמת גזירת רבני אנקונא כיתיבה בחרם חמיר על הכלל כולו שלא כנהוג על דבר העסק אשר עסק כ"י מרדכי עוזיאל יצ"ו כידוע למעלתם ודבר הגזירה היה נחוץ שבעוד ט"ו יום כל איש ואשה משתי הקהלות אשרי ידע או שמע אפילו שומע שום ענין מאותו עסק והפוליצא והפרטי"שו בכלל או פרט פרטיו יבא ויגיד בצדקתו לכמהר"ר משולם לוי נרו אשר לכן ימהרו ויחישו האנשים לבא הנה כי היה לבם בספק ספיקא מתהפף אם ישוך הנח"ש ההוא או לא וירצו להתייצב על ישוב יציב ונכון והן לזאת אנחנו הבאים על החתום לכבוד ה' ולאהבת בני עמנו יצ"ו על דעתנו שהגזירה נגזרה בלי שמוע שני החלקים יחד מדברים עלתה הסכמתנו שאותה הגזירה תהיה תלויה ורופפת עד אשר יבא כמר עוזיאל יצ"ו לעמוד במשפט עם אנשי ריבו לפני ב"ד ממוצע אשר ישמעו המענות מפי שני החלקים ובעיניהם יראו הדיונים אם נכון הדבר להטיל אותה החומרא על הצבור ועל הפרטים השייכים באותו נדון כמשפט הלא בא דברנו והיה טעמו כי נראה הדבר הזה ומזור מעשה העוזיאל להרחיק נרוד

נדוד למלאת את חפצו ולא בא לפני כמה בתי דינים הקרובים לעירו הלא דבר הוא. את זאת ראינו חובה להציע לפניהם בהיותם ראשים ופרנסי קהילתם ויתקלס שם עליון ממנו ומהם הוא בחסדו יציץ אליהם כן ירבה וכן יפרוס סוכת שלומו עליהם פה מנשובה סדר ה' דבר טוב על ישראל שנת תמ"ה לפ"ק נאמן באהבתם דורש שלומם וטובתם משה בכ' מרדכי זכות זלה"ה. מעפר שח מנחם שמשון בכמות"ר שלמה באזילה זלה"ה. הצעיר חיים בכמות"ר יהואל נורצי זלה"ה. יהודה בכמ' אליעזר בריאל ז"ל.

(ואני הצעיר יצחק בכמ' שמואל לאמפרונטי המחבר המתקני התקנות האלה מן התופס מקויים כאשר עיניך תראינה מישרים אות באות מלה במלה וכל מה שתמצא בין הרשומים אינו מן התקנה אלא תוספת שלי).

אלו הם התקנות שתקננו אנחנו ח"מ היום יום א' כ"א תמוז שהוא כ"א וינ"ו שיד' לפ"ק פה פירארא בועד כללי כלנו המורשים בהסכמה אחת בשם קהלותינו הקדושות יהי רצון שתשרה שכינה במעשה ידינו וחפצו בירדנו יצלה אמן.

ראשונה שלא יוכלו בעלי הדפוס להדפיס שום ספר שלא נדפס מעולם כי אם ברשות והסכמת שלשה רבנים סמוכים משלשה רבנים ועם הסכמת ראשי אחת הקהלות הקדושות הסמוכות אל מקום הדפוס אם יהיה בעיר קטנה ואם יהיה בעיר גדולה או תספיק ההסכמה מראשי הקהלה הזאת עם השלשה רבנים סמוכים הנ"ל ויהיה רשום בהקדמת הספר שמות הרבנים וראשי הקהלה הזאת וזולת זה לא יוכל שום אחד מישראל לקנות הספר ההוא בקנס עשרים וחמשה סקודי לכל אחד מהקונים הספר ההוא וילכו הכ"ה סקודי זהב כנ"ל צדקה ממקום הממרה.

שנית מי שהפר ברית תחילה והעמיד ישראל חברו בערכאות של גוים בלי רשות קהלו או הרב של עירו וישוב נחם המפר ברית הנ"ל ויבקש אח"כ להעמיד חברו בדיני ישראל לא יאבה לו ולא ישמע אליו שום רב או קהל להכריח את חברו הנ"ל להעמידו בדיני ישראל (עיין ח"ט ס"י כ"ז סעיף א' בהגה שהכריע דאין נוקקין לו ובעל הלבושים). (ערכאות של גוים).

שלישית שלא יוכל שום אדם לכתוב פסק בדיני ממונות אפילו על דרך ראובן ושמעון רק ברצון שני הבעלי דינין או הדיינים שיבררו החלקים או השליש (עיין מהר"ם פאדובה תשובה מ' שדבר בפיו מלא לאמר כי נמנה בחברה זו לעשות תקנה זו עיין שם ועיין משי"ב י"ן בדיני ממונות. ד"ן אין דיני על. מעביר נחלה מבניו ליתנה לאחר שאלה. נזקי שכנים מעשה).

רביעית במקום שידור רב אחד לא יוכל רב אחר מתוך לעיר להיות לכתוב שם גזרות אם לא יהיה ברצון הרב מהעיר או שהרב הוא יסתלק מן הדין ההוא בכתב או בפני עדים ובמקום שיש רב ממונה מהקהל או מראשי הקהל לא יוכל רב אחר אפילו מהעיר להיות לעשות שום גזירה לא בכתב ולא בעל פה רק ברצון מהקהל הנ"ל ואם יגזור גזרתו תהיה בטלה מעיקרה וכשהיה לאיש אחד דין ודברים עם הרב מהעיר או יוכלו רבנים אחרים לגזור עליו כאשר יראה בעיניהם. (אונס נותן ארבעה דברים ודינו בפסקי. ד"ן חכם אפילו. תלמיד במקום רבו, כתבתי בשם רד"ך בית כ"ב).

חמישית בהיות שנמצאו אנשים עוברים על תקנת רבנו גרשום בחזקת הבתים וסומכים שכל זמן שהבעל הבית מכר הבית ההוא שדר בו היהודי שחזקתו בטלה. ע"כ אנחנו מסכימים וגוזרים שאעפ"י שהגוי מכר ביתו לא פקע זכותיה מהיהודי הראשון וחזקתו במקומה עומדת והעובר על

זה עובר על חרם רבנו גרשום ועל תקנתנו זאת אך בדבר חוקת ההלואה ברבית תבאר מעבר לדף. (חזקות. חזקת ביתו מכר, בפסק שני.)
ששית כהיות שנמצאו אנשים הסומכים על מי שפסק שכאשר אדם עמד עם אשתו עשר שנים ולא קיים פריה ורביה שיוכל לקחת אשה אחרת ולא יחוש לתקנת רבנו גרשום על כן אנחנו מסכימים וגוזרים שכאשר יהיה לו בן או בת גם כי לא יצא ידי חובת פריה ורביה לא יוכל לקחת אשה אחרת רק בהסכמת ורצון אשתו ואחד מקרוביה שיסכימו לזה בפני עדים כשרים. (חרם רבנו.)

שביעית עוד הסכמנו וגזרנו שכל מי שיעזי פניו לקדש אשה אחת ועשה שלא יהיה בעשרה בלי רשות אביה ואמה אם יש לה אב ואם או בלי רשות שנים מקרוביה היותר קרובים אליה כשאין לה אב יהיה מנודה ומחרם המקדש וגם העדים המעידים על הקדושין ההם היינו שנתייחדו לעדות ההוא והכל שריר וקים. (סבלונות אם חוששין. קדושין בעשרה):
 נמנית בחבורה זו אני מאיר בכ"מ יצחק ז"ל קצינאלנבוגן מורשה ממדינת ויניציאה.

אני יהודה בכמהר"ר שבתי ז"ל מורשה ק"ק רומה.
 נמנית בחבורה זו משה מריאשי מורשה ק"ק בולוניא.
 וגם אני ברוך עזיאל בן לא"א כמ' ברוך חוקישו זצ"ל מסכים לכל הנ"ל.
 ואני יעקב דיינה בן הגאון כמהר"ר עזיאל זצ"ל מסכים לכל הנ"ל.
 גם אני יצחק יצ"ו בכ"מ עמנואל מנורצי זלה"ה מסכים לכל הנ"ל.

הצעיר אלחנן בכ"מ יצחק זצ"ל מפאנו פה פירארא.

הצעיר שמואל פנצי יצ"ו בכמ"ר מצליח פנצי זלה"ה.

יצחק כהן מפורטו מורשה מנטובה.

יעקב בכ"מ מאיר סולם ז"ל מורשה מק"ק מנטובה.

ואני יצחק פואה אחד ממורשי ק"ק ריגיו"ו ומודנה.

הצעיר בנימין יצ"ו בכמ"ר מנחם מראוינה זלה"ה.

הצעיר אליהו בכ"מ שלמה קורקום אחד ממורשי ק"ק רומה.

הצעיר יצחק בן לא"א דוד יוסף אברבנאל.

(כל זה היינו ממלת אלו הם עד מלת אברבנאל חוץ מן הערכים והדברים הבאים בין הרשומים היה כתוב בדף אחד היינו פאגייניא אחת והדברים הבאים היינו ממלת עוד עד מלת מונציליסי זלה"ה היה כתוב מעבר לדף היינו בסופרא פאגייניא)

עוד אנחנו מסכימים וגוזרים ששום אדם לא יעזי להכנס בחוקת חברו בלי רשותו להלוות ברבית במקום שיש לבעל החזקה תנאי עם אדוני העיר שלא יוכל שום אדם להלוות ברבית בלי רשותו בכל תוקף גזרות וחומרות גזרו הגאונים מויניציאה פאדובה ובולוניא ואהרים כנראה פה למטה אך היהודים מעיר רומה ובולוניא לא יהיו נכללים בתקנה זו בחוקת ההלואה ברבית בעבור שאין להם התנאי הנ"ל וכל הרבנים שיבואו מחדש גם המה אחר חתימתנו לקיים את כל תוקף התקנות הנ"ל תבא עליהם ברכת טוב ושלוש לרבנן ולכל תלמידיהון ולכל ישראל אמן והכל שריר וקים.
 מאיר בכ"מ יצחק קצינאלנבוגן.

יהודה בכ"מ שבתי ז"ל.

הצעיר שמואל פנצי מורשה קהלות רומאניא.

משה מריאשי יצ"ו מורשה מק"ק בולוניא.

ברוך עזיאל בן לא"א כמ' ברוך חוקישו זצ"ל.

יצחק יצ"ו בכ"מ עמנואל זלה"ה מנורצי.

יצחק בן לא"א דוד יוסף אברבנאל.

יעקב דיינה.

יצחק כהן מפורטו.

יצחק יצ"ו בכ"מ ורדימספואה ולה"ה אחר ממורשי ק"ק ריגיו ומודנה.

יעקב בכ"מ מאיר סולם זצ"ל מורשה ק"ק מנשובה.

הצעיר אלחנן בכ"מ יצחק זצ"ל מפאנו פה פירארא.

הצעיר בנימין יצ"ו בכ"מ מנחם מראוינא ולה"ה.

הצעיר אליהו ב"ר שלמה קורקוס זצ"ל מורשה ק"ק רומה.

מעיד אני ברוך עזיאל בן ברוך חוקטו זצ"ל איך הועתקו תקנות אלו

הכתובים מעבר לדף ותקנה זו כתובה אחריהם לעיל בראש דף

זה מן גוף התקנות התחומות מכתובת ידם ממש של אנשי הועד הנ"ל

שתי פעמים ככתוב פה כי האוריינאלי מהתקנות הנ"ל עם ההרשאות

מהמורשים נשארו בידי כמו סופר נאמן שלהם ולראיית האמת כתבתי

עדות זה היום יום ג' כ"ה כסלו שנת שכ"ב והכל שריר וקים בפני

עדים חתומי מטה הועתקה התקנה דלעיל ככל הכתוב בשטר זה למעלה

מגוף שטר אחר חתום בכתובת ידו ממש של כמוהר"ר ברוך חוקטו

ככל הכתוב בשלש השורות דלעיל המתחילות מעיד אני ברוך וכו' פה

בולונויא ה' דיצימי שכ"ד לפ"ק והכל שריר וקים.

משה בכ"מ מנצה ירשיאוא.

דן אריה יצ"ו בכ"מ שלמה חיים ממנציליסי ולה"ה

תקנות שתיים הווי. גופי הלכות אות צ"מ. לפעמים מתרץ הגמרא הכי

וכתבו התוספות דיומא דף כ"ב דלאו דוקא שתי תקנות בתרי

זימני אלא אפשר דבתר זימנא וקרי ליה שתי תקנות כיון שתקנו כך

מטעם תרי חששות ומאי דקאמר כיון דחזו כך תקנו כך אלא אע"ג דלא

חזו הם סברו מתחילה שיבא הדבר לידי כך וצ"ע בתוספות דכתובות

דף י"ב ד"ה שתי תקנות ז"ל וליבא למימר נמי דמעיקרא נמי כי תקינו

לבתולה תי תקנו גם לאלמנה ק"ק דאין סברא לתקן לאלמנה ק"ק אם

לא אחר שראו צורך דמזולולי וכונתם דהקשו דלימא מעיקרא תקנו ק"ק מזולולי

וכיון דחזו דפרשי תקנו מנה וקשה כפי מה שהבאנו היכי כתבו הכא

דאין סברא לתקן אם לא שראו ואימא אפילו לא ראו דמזולולי חכמים

בעת שתקנו מנה משום דחששו וסברו כדעתם אולי יולולו וכיון דעינו

דפרשי תקנו מנה כמיש ביומא דכיון דחזו לאו דוקא שראו מעשה אלא

סברו כך וברוחק י"ל. ושם האריך לפלפל.

תקנות שתקנו חכמים מפני תקון העולם. משנה ב' פ"ד דגמין וכל

הפרק. ופ"ה דגמין ר"ע ות"ט. תקון העולם.

תקנת אושא אשה שמכרה בנכסי מלוג ומתה הבעל מוציא מיד הלקוחות.

הר"ף על משנה ד' פ"ה דב"ק. הר"ף גנ"י פ"ג דב"ב דף קפ"ו

ע"ב ורש"י שם כתב גלתה סנהדרין לשם באחד לעשרה גלויות. ג"י פ"ה

דב"ב דף רכ"ד ע"ב. ש"ע א"ה ע"י צ"א ועיין סי' צ"י סעיף ט"ו. הר"ף

וג"י פ"ה דב"ב דף רכ"ז ע"ב. הר"ף ור"ן ריש פ"ה דכתובות דף תק"ז ע"ב.

תקנת אושא. עיין א"ב אינו חייב במוזנות. א"ב בית דין שסרה.

אשה שמכרה. בעל בנכסי. מבזבז. מגל גל אדם עם בנו.

נכסי אשתו. עבדי צאן ברזל. תקנת עלייה.

תקנתא לתקנתא לא עבדינן. ג"י דב"מ פ"א דף ס"ז ע"ב. הר"ף

דשבעות פ"ו דף שכ"ב ע"א ושם בנ"י. תרומת הדשן סי'

שכ"ז. שפתי כהן על ש"ע ח"מ סי' צ"ו ס"ק ה'. הר"ן פ"ט דכתובות דף

תק"ה ע"ב. גן המלך והוא בעל ספר גנת ורדים בין טור י"ד לטור אה"ע

סי' י"ח הא דקיימא לן דתקנתא לתקנתא לא עבדינן היינו כשעיקר השבעה

היא מן התקנה שאז לא נוסף שם תקנה אחרת אבל במטון גופיה שהוא

מכה תקנה שפיר יש לנו להשביעו שבועת היסת דאע"ג דהוי תקנה על תקנה וכן מוכח בפרק שבועת הדיינין דף מ"א ע"א דבמידו דרבנן נמי אם לא רצה לישבע נחתין לנכסיה ועיין לקמן בפרק כל הנשבעין דפלוגתא דר"י ורבנן בהך מילתא דתקנתא לתקנתא ובפירוש רש"י ותוספות. הרי"ף פ"א דב"מ על משנה א' בסופה דף ס"ב ע"ב אבל לפי האמת דף ס"ח ע"ב. מהו"יב שבועה ואינו יוכל לישבע.

תקנת הגאונים. עיין חרם סתם אשר. חרם שמטילים. טרפא ודיניה. לזה טוען שאין לו. מטלטלי דיתמי. תקנות אין לדון בהם אלא להקל.

תקנת המועדות. עיין שלוחין ווצאין.

תקנת העגול. מרדכי סוף פ' המקבל. תרומת הרשן סי' שכ"א. שו"ת הכהן ח"ב סי' קפ"ה. אם יש הפרש במה שבדו ליד אחרים תרומת הרשן סי' שיה. שו"ת וויל סי' ל"ד. עבוד. תפיסה ודיניה.

תקנת השבים לא עשו בגזול קרקע ומה היא תקנת השבים. עיין תקנת אינה נגזלת.

תקנת השבים. עיין גזל את חברו ונשבע לו. גזלה חוזרת בעיניה, ד"ה רמב"ם. גזלה מצוה. גזלן בעל תשובה. גניבה ודיניה, שבות ועקב ח"ב. מריש הגזול. פעיתא היא דא. קרקע אינה נגזלת. שבה גזילה. תקנות עיין, שם ציינתי כמה ערכים דשייכי לתקנת השבים.

תקנת השוק בשטרות לא עשו רבנן. ש"ע ח"מ וטור וב"י סי' כו. ח"מ סי' כ"ד. רשד"ם ח"ד סי' ר"ב. רשד"ם ח"ד סי' פ"ב.

תקנת השוק. עיין אשה לותה או ערבה ונשאת. בעל בנכסי אשתו לוקח הוי, מנתת יעקב ב', בעל חוב מאוחר אם גבה.

גנב ופרע בחובו. דברים עשויים להשאל. כליו וספריו. מטלטלים אין בהם דין קדימה, בשם הר"מ טראני ח"א ר"ל. מטלטלים אין עליהם, דאין בעל חוב מורף מטלטלים אפילו שעבדן משום תקנת השוק. מכירה שלא באחריות אם. מ"ש ומתן עם הנשים. משכנתא עשו בה. מתנה אם עשו בה תקנת השוק. מתנה גנובה. קונה מגנב. רבית וכמה, בשם מהריט"ץ מ"ד. תקנות עיין, כמה ערכין דשייכי לתקנת השוק. **תקנת** השוק על הרבית לא עשו. ש"ע ח"מ סי' שנין סעיף ז' בהגה.

תקנת השוק עשו רבנן בגזלן להחזיר המעות לקונה ממנו או לא. רמב"ם פ"ט מה' גולה. מרדכי פרק הגזול ומאכיל. ח"מ סי'

שס"א. ב"י סי' שנין. ריב"ש סי' שצ"ג הקונה מגזלן כשקנה לחר כדאית ליה ר"י סבר דאינו צריך ליתן דמים ורמב"ם חולק. עיין רשד"ם ח"ד סי' ע"י. שו"ת אלשיך סי' ק"ב. צריך הקונה להחזירה בדליכא יאוש ח"מ סי' קס"ה. שו"ת אלשיך סי' ק"ב. הקונה מגוי שקנה מאנס שגול הריב"ש סי' ר"ץ ח"מ סימן שס"ח.

תקנת השוק עשו רבנן בגנב ולא בגנב מפורסם. פ"י דב"ק הרי"ף דף מ"ד ע"ב. ש"ע ח"מ סי' שנין סעיף ב' הבעלים נותנים ללוקח

דמים שנתן לגנב מפני תקנת השוק וחוזרים ועושים דין עם הגנב אם גנב מפורסם הוא לא עשו בו תקנת השוק ואין הבעלים נותנים ללוקח כלום אלא חוזר הלוקח ועושה דין עם הגנב ומוציא ממנו דמים שנתן לו וי"א דאף בגנב מפורסם עשו תקנת השוק אא"כ ידע הלוקח שזה הדבר שקנה גנוב רמב"ם פ"ה מה' גניבה. ח"מ וב"י סי' שנין. משפטי שבועות דף י"ט. הריב"ש סי' שצ"ג. תשובת אלשיך סי' י"ט. בנימין זאב סי' רכ"א ושפ"א. פרשי' תקנת השוק על שקנאו לוקח בשוק בפרהסיא ולא הבין בו שנגנב. אם אין עדים בכמה לקחו רמב"ם וח"מ שם. ובאזה דברים

דברים עשו תקנת השוק פרק הגוול ומאכיל. רשד"ם ח"ד סי' רי"ב. משפטי שבועות דף י"מ. ב"י סי' שניז' בשם הרשב"א. משכין את הגניבה עשו בו תקנת השוק פרק הגוול ומאכיל כמר זוטרא. רמב"ם ומ"מ שם. דברי ריבות סי' רכ"ב. משפטי שבועות שם. ועיין תרומת הדשן סי' ש"ע. וש"ע ח"מ סי' שס"ה הראב"ד דוקא בכדי דמיה. בשטרות לא עשו תקנת השוק ח"מ סי' כ"ד. רשד"ם ח"ד סי' רי"ב הקונה ממי שקנאה מגנב כיצד יעשו רמב"ם פ"ה מה' גניבה. ח"מ ב"י ולבוש עיר שושן סי' שניז'. פ"י דב"ק דף קמ"ז ע"א. הרי"ף פ"י דב"ק דף מ"ד ע"ב. ש"ע ח"מ סי' שניז' סעיף ה' הלוקח מגנב שאינו מפורסם (רמב"ם פ"ה מה' גניבה דין ז') בין שלקח ממנו שוה מאה במאתים או שוה מאתים במאה הרי זה נוטל הדמים מבעל הבית ואח"כ מחזיר את הגניבה מפני תקנת השוק (כרבא שם בגמרא דף קמ"ז ע"א והלכתא בכולהו עשו וכו'). סעיף ט' היה נושה בגנב מאה זוז וגנב והביא לבעל חובו ונתן לו מאה אחרים הרי הגניבה חוזרת לבעליה (שם דין ח') וכאתקפתא דרב כהנא וכדפסק רבי אבהו שם ודוקא שנתנם לו בתורת הלואה ים שלמה ב"ק פ"י דף ל"ד) ואומרים לו לך ותבע הגנב במאתים שלא נתת לו המאה אחרים מפני החפץ שהביא לך בלבד כשם שהאמתו בראשונה האמתו באחרונה והני מילי כשנתן לו החפץ סתם (כ"כ הרב המגיד שם) אבל אם פירש ואמר הלויני על חפץ זה מנה ודאי זו היא משכונא שעשו בה תקנת השוק ויחרימו סתם שכך היה (זהו דעת המחבר בכ"מ שם וז"ל כתב ה"ה ובכי הא מי שהחפץ בידו נאמן בשבועה עכ"ל ואינו יודע מה מקום לשבועה זו כאן שמאחר שאין הלה טוענו ברי אין כאן אלא חרם סתם ע"כ ונלע"ד שדין הרב המגיד קיים דכיון שצריך לישבע כמה נתן צריך לבלול בשבועתו שבפירוש אל הלויני על זה). סעיף יו"ד לקח מגנב שאינו מפורסם במאה (שם דין ט') עובדא דנרשאה גנב ספרא וכדא"ל רבא) ומכר לאחד במאה ועשרים והוכר הגנב בעל הגניבה נותן לזה האחרון מאה ועשרים ונוטל גניבתו וחוזר הבעל ונוטל מהמוכר עשרים שהרויה ונוטל המאה מהגנב ואם גנב מפורסם הוא (כתב ה"ה דין זה לא נזכר בגמרא לוקח מלוקח מגנב מפורסם אבל מתוך לשון רבינו ז"ל נראה שהבעל נותן ללוקח מן התגר ק"ך וחוזר וגובה אותם מן התגר דער כאן לא קאמרי דלא עשו תקנת השוק בגנב מפורסם אלא בלוקח ממנו בדוקא מפני שלא היה לו ליקח אבל לוקח שני שאינו יודע זה ממי לקחו אינו מחזיר החפץ בלא דמים) נוטל המאה ועשרים מהתגר שלקח מהגנב והולך התגר ותובע הגנב במאה של קרן והוא מדין אם מכר השני לשלישי והשלישי לרביעי אפילו מאה שהוא נוטל מכל אחד ואחד מהנשכר ונוטל הקרן מהגנב וכל הדברים האלו לפני יאוש כמו שנתבאר. הגהה ישראל שקנה מן הגנב ומכרו לישראל אחר ובא גוי ואמר שגנב ממנו והוציאו מלוקח שני בדיניהם אם הגנב מפורסם צריך הישראל ראשון להחזיר לשני מעותיו ואם אינו מפורסם אין צריך להחזיר לשני מעותיו דיכול לומר שמא הגוי משקר (מרדכי פ' הגוול בתרא) ועיין לעיל סי' רכ"ה. יד אליהו תקון קל"ב דף ס"ז ע"ג פלפל בחכמה על תקנה זו.

תקנת השוק עשו רבנן בנושא ונורן בתוך הבית. הרא"ש כלל י"ג. מהר"ם חולק. עיין תשובת אלשיך סי' י"ט.

תקנת השוק עשו רבנן בעבדים ובהמה. תורת אמת סי' רי"ח. ועיין רשד"ם ח"מ תי"ד דלא אמרינן הכי. ועיין מהררש"ך ח"א סי' פ"ז. רשד"ם ח"מ סי' רי"ב. למגדר מלתא. שפחה נגנבה ונמכרה.

תקנת

תקנת חכמים אם הבא בתקנת חכמים הוא המוציא מחברו ועליו הראיה מהריב"ל ספר ג' סי' ק"ב. כנסת הגדולה א"ח בכללים בדרכי הפוסקים דף קס"ג ע"ב אות צ"ח.

תקנת חכמים הנעשתה לאחד מבעלי דינים לבדו יכול לומר אי אפשי בה דכל האומר אי אפשי בתקנת חכמים כגון זה דאיני ניונית ואיני עושה שומעין לו אבל התקנה שתקנו לשני בעלי דינים אין אחד מהם יכול לומר אי אפשי בה. הרי"ף ונ"י פ"א דב"ק דף ד' ע"א. הרי"ף פ"ט דכתובות דף תקי"ב ע"ב והר"ן שם. והרי"ף ור"ן פ"ה דכתובות דף תצ"ג ע"א. משנה ד' פ"ה דכתובות בתי"ט ומשנה ז' בתי"ט ומשנה ט' בתי"ט ומשנה א' פ"ז דכתובות ר"ע ותי"ט ומשנה ד' פ"א דנדרים בתי"ט. נ"י פ"ג דב"ב דף תקי"ט ע"א. אה"ע ובי' סי' פ'. עיין הרי"ף פ"א דכתובות דף תקכ"ו ע"א ד"ה אלמנה ששהתה שאינה צריכה בכ"ד ולומר איני ניונית ואיני עושה אלא כל שאין מעלה לה מזונות זכתה היא במעשה ידיה ואפילו דרך שתיקה. ש"ע ח"מ סי' קי"ט. גופי הלכות אות ס"ד אי אפשי בתקנת חכמים שהכלל הוא שומעין לו מצאתי בזה שני כללים תוספי הרא"ש ז"ל דקמא דף ז' ד"ה ואי אמר ליה בעל חוב הב לי זבורית טפי פורתא אין שומעין לו הקשה ריב"א ולימא בעל חוב לא נחא לי בתקנתא דרבנן ושקילנא בי דינאי בזבורית ותירץ דאין אומרים אי אפשי בתקנת חכמים אלא להתזיק מה שבידו כגון גבי אשה ולקמן גבי לוקח אבל להוציא מיד אחר לא ורבנו מאיר ז"ל תירץ דלא שייך למימר אלא היכא שהתקנה לטובתו אבל הכא התקנה לטובתו של לוח שלא לנעול דלת בפני לוח. אומן שומר שכר. בעל חוב מכר כל שדותיו. מזונות אשתו אם יכולה. מעשה ידי אלמנה. מקדיש מעשה ידי אשתו. פירות נכסי האשה. תנאי או תקנה הנעשה לתועלתו.

תקנת חכמים. עיין אומדנות בצוואת שביב מרע. מגו דהעזה קב"א. גופי הלכות שפ"ה דבמידו שהיא תקנת חכמים ולא מן התורה במגו כל שהוא מוקמינן אדאורייתא. מגו לאפשרי משבועה, גופי הלכות אות שפ"ד דבמידו שהיא תקנת חכמים ולא מן התורה במגו כל שהוא מוקמינן אדאורייתא. מזונות אשתו אם יכולה. מעשה ידי אלמנה. מקדיש מעשה ידי אשתו. מת לו מת. נאמנות אינו מועיל לעקור. פירות נכסי האשה. קטן שמעשיו קיימין. תנאי או תקנה הנעשה לתועלתו.

תקנת טולישולא בענין גביות כתובה ונדונייא. ש"ע אה"ע סי' קי"ח. תומת ישרים סי' קע"א ב' ג' ד'. מהרר"ם טראני ח"ב קכ"ז סברות חכמים על תקנת טולישולא. מהר"ם טראני ח"ב נ"ב. מהרר"א בן חיים ח"ב סי' ביאור תקנת טולישולא בענין הנדונייא כשמתה האשה בחי בעלה בלא זרע של קיימא. מהרר"י טראני אה"ע ה' פירוש לשון תקנת טולישולא יחזור כולן בעינו לה לבדה. בני שמואל נ' יורשי טחצית הנדונייא כפי תקנת טולישולא שבאו לגבות מן היתומים ושטר כתובה בידם אפילו יש בו נאמנות ואפילו תופסו מוציאין מידם ודין אין נזקקין לנכסי יתומים א"כ וכו'. כתובה וגביותה ודיניה, בשם תומת ישרים ובשם מהרר"ם טראני ח"ב נ"ב. נדונייא וחזרתה כשמתה, מהרר"י קארו כ"ב.

תקנת נגזל באשו. עיין הרי"ף פ"ו דב"ק דף כ"ז ע"ב. הרי"ן פ"ז דשבועות דף שכ"ז ע"ב. ש"ע ח"מ סי' י"ן מדליק אש בשל חברו האמינו לניזק לישיבע ולישול כל מה שהוא אמוד שיהיה לו משלו או שיפקדו בידו על דרך שיתבאר בס"י תי"ה (משנה דב"ק פ"ו דף ס"א ומודים חכמים לרבי יהודה וכו' ואמרינן בגמרא שם דלר' יהודה עשו תקנת נגזל

נגזל באשו וכתבו התוספות וה"ה לרבנן וכו' וכתב הר"ף דמשתבע ושקיל כדתנן ואלו נשבעין ונוטלין. ממון באש באש.

תקנת נגזל כמסר. עיין תובל ומזיק את. מוסר אם דינו כמזיק. נמסר נשבע ונוטל.

תקנת נגזל כמפקיד. פסקי הרא"ש ב"ק פרק הכונס תימא למה עשו תקנת נגזל כמפקיד דבשלמא וכו'. מהר"י הלוי פ"י.

תקנת עלייה. עיין גמרא דכתובות פ"ג דף ג' בעלייה התקינו שיהיו בנות ניונות מן המטללים באושא התקינו שיהא אדם מתגלגל

עם בנו עד שתיים עשרה שנה מכאן ואילך יורד עמו עד לחייו פירוש כי אם מסרהב ללמוד עמו בנחת בדברים רכים יורד עמו עד לחייו לרדתו ברצועה ובחוסר לחם. בנות יונו. בציר מבר שית לא תקבל. מתגלגל אדם עם בנו. תלמידים ואופן.

תקנת קהל במבז שלא ישחוט אלא מבז אחד יש אומרים שאם שחט אחר שחיטתו פסולה. ש"ע י"ד סי' א' סעיף י"א.

תקנת רבנו תם בסודית ראתה יום אחד תשב ששה ימים והוא שנים חשב חמשה והן שלשה תשב שבעה נקיים. הר"ף פ"ב דשבועות דף ש"ה ע"א.

תקנת רבנו תם. עיין מזוזות ודירה נתייב ראובן לבנו ולכלתו. נדונייא וחורתה. עגונא דאתתא תקנה.

תקנת שו"ם בענין חזרת הנדונייא. ש"ע אה"ע סי' נ"ב ובית שמואל שם ס"ק י"ב. חנוך בית יהודה תשובה ק"מ הם קהלות שפיר"א

וורמז"א מנצ"א. עיין באר הגולה על השי"ע סי' הנ"ל בש"ע סי' נ"ג.

תקנת הקהלות שאם ימותו אחד מהם תוך שנתיים בלא זרע של קיימא להחזיר הנדונייא ליורשי המת בנימין זאב סי' נ"ה וסי'. רשדים אה"ע קפ"ז

לא נאמרה תקנת שו"ם אלא בנדוניית האשה לא בתוספת האישה. מתה אשתו בר"ח אלול תע"ה ועוד החתונה היתה בשנת תע"ד י"ד ימים לחדש

אלול אך אותה שנה היתה מעוברת נמצא שמתה אשתו ל"ב חדשים וי"ד יום נשאל שבות יעקב ח"ב תשובה קכ"ה לענין חזרת הנדונייא ותקנת

שו"ם והשיב דבמחלוקת שנויה והובא בבית שמואל סי' נ"ד ס"ק י"ז בשם תשובת מהרשד"ם סי' קכ"ה כיון דאינו מפורש בתקנה וע"פ הדין הבעל

יורש את אשתו אמרינן התקנה לא היתה אלא ברוב שנים ולזה הסכים דברי ריבות נ' עיין תרומת הדשן סי' ר"ז שמשם יש סמך לדבריהם

אבל בתשובת מהר"ו סי' ס"ח פסק בפשיטות להפך ובנחלת שבעה סי' כ"ב סעיף ג' ס"ק ה' השיג על תשובת דברי ריבות ואין דבריו מוכרחים

האריך בפלפול ובחלוקי דעות הפוסקים בזה ודברי תשובת מהר"ם אינם מוכרחים ואין להוציא מיד המחוקק ולפי טעם התקנה אין חדש העבור

בכלל. נדון דידן שכבר עברו י"ב חדש וי"ד ימים שהוא בשנת החמה שס"ה ימים אך כיון שלא מצא חלוק זה בפוסקים מ"מ בנדון שלפנינו

מידו ספיקא דדינא לא נפקי ואין להוציא מיד מחוקק ואין להחמיר מבז שנעשה התקנה בחרם כי ספק ממנא לקולא כדעת רוב הפוסקים ומכל

מקום הפשרה עדיף בזה. טעם התקנה כמבואר בתשובת הרא"ש כלל נ"ד הובא במור סי' ק"ח סעיף מ"ה וגם בתשובות צמת צדק סי' ק"ט ע"ש

וכיון דטעם התקנה כמ"ש הפוסקים ראשונים והובא בנחלת שבעה שבשנה ראשונה שעדיין לא נשכח לגמרי צריך להחזיר הכל ובשנה שניה שאינו

עצב כל כך לכן די בחזרת חצי הנכסים וששנה השלישית כבר נשכח לגמרי ואין שום עצב עמו לכן הדין חוזר לסניו שהבעל יורש את אשתו עכ"ל. עיין תשובה כ"ח סי' ג' דמתחילה עלה בדעתו שאפילו מתה תוך

הדש י"ב זכה הבעל בירושה ובסוף ביטל דבריו מפני דברי מהר"ו ועיין עבודת הגרשוני תשובה ק' בענין תקנת שו"ם. חליצה קודמת או יבום שאלה. יבמה שנפלו, בשם ש"ע הנ"ל וחנוך בית יהודה הנ"ל. נדוניא וחזרתה. שהה עם אשתו עשר שנים, בשם הרח"ש מ"ז.

תקנת שלמה. עיין עשרה תנאים התנה יהושע.

תקע בשופר. מטה משה אות קמ"ב.

תקע ליה אחרינא ויהבא ניהליה. חנן בישא תקע ליה להווא גברא. פירוש הכהו נגד אונו לשון אחר תקיעה ממש כמו שפירשי על מתניתין דהתוקע לחברו וכו' ובדף צ"פ החובל פרשי על מתניתין דהתוקע לחברו וכו' הכהו על אונו ועוד לשון אחר פ"י תקיעה ממש ובבכורות דף נ"י פרשי וכן בערוך בערך תקעו שתקע מפיו באזנו אתא לקמיה דרב הונא א"ל תן לי חצי זוז והיה סלע שנפחתה צורתה ולא היה יוצא בהוצאה תקע ליה אחרינא ויהביה ליה כוליה. ב"ק פ"ד דף ל"ז. בכורות פ"ח דף נ"א. ש"ע ח"מ סימן ת"ך סעיף מ"א. אלפסי ונ"י פ"ג דב"ק דף י"ד ע"ב. עיין נ"י פ"ד דב"ק סוף דף י"ט ע"ב. דיני קנסות אין דנין. לרבו בה. ניוזק. תוקע לחברו.

תקף אנשי דלא מעלו ומעיל להו בגוהרקא דרבא א"ל רבא שפיר קעבדת דתניא ראתו שאינו נוהג כשורה מניין שאתה רשאי להשתעבד בו תלמוד לומר לעולם בהם תעבדו ובאחיכם יכול אפילו נוהג כשורה ת"ל איש באחיו לא תרדה בו בפרך. רב סעורם אחוה דרבא הוה עביד הכי. הריף ונ"י פ"ה דב"מ דף ק"ו ע"ב. רמב"ם פ"א מה עבדים.

תקפה אחד בפנינו. עיין פירוש הסוגיא זו ריש פ"ק דב"מ. בתורת אמת קנ"ב. הריף ונ"י פ"א דב"מ דף ס"ז ע"א. ש"ע ח"מ סי' קל"ח סעיף ו' באו שניהם אדוקים (רמב"ם פ"ט מה' טוען דין י"ב וכתב ה"ה בעי רבי זירא בגמ' פ"א דב"מ דף ו' ע"א ולא איפשטא בעיא זו ולזה פסק רבנו שאין מוציאין מיד זה שתפסה כיון שהדבר ספק ועוד שאמר את"ל תקפה אחד בפנינו אין מוציאין מידו ודרך רבנו לפסוק כאם תמצא לומר) ושמטה האחד מיד חברו בפנינו ושתק השני אעפ"י שחזר וצוה אין מוציאין אותה מידו שכיון ששתק בתחילה הרי זה כמודה לו. הגה וי"א דאפילו מביא עדים אה"כ שהוא שלו לא מהני ליה הודאת בעל דין כמאה עדים דמי (טור בשם הרא"ש). סעיף ז' חזר האחד ותקפה מיד זה התוקף אעפ"י שצוה מתחילה ועד סוף יחלוקו כבתחילה (שם בפ"ט מה' טוען והביאו הטור ס"ז וכתב ה"ה הטעם דעי"כ לא אמרו אין מוציאין אותה מן הראשון אלא משום ספק והמע"ה אבל עכשו שחזר זה ותקפה חזר הדין למה שהיה בתחילה שהרי שניהם תקפיה זה מזה ודאי חולקין ושכן עיקר ושכבר הסכים הרשב"א לדעת רבנו וכתב הסמ"ע בשם הגמרא דאפילו לפי סברא זו אם הקדישה הראשון קודם שתקפו ממנו הוה הקדש ותו לא פקע). הגה וי"א דכיון שזכה הראשון משום הודאתו של זה אין האחר יכול לתקוף ממנו בלא ראייה. סעיף ח' באו שניהם אדוקים בטלית ואמרו להם צאו וחלקו את דמיה יצאו וחזרו והרי היא תחת יד אחד מהם זה טוען שכנגדו הודה לי ונסתלק ממנה וזה טוען שכרתיה לו (ברייתא ואוקמתא קמיתא שם בגמרא) או נתגבר עלי וחטפה המוציא מחברו עליו הראיה ואם לא הביא ראיה ישבע זה שהוא שלו ויפטר (רמב"ם שם דין י"ג והביאו הטור בס"ח). הגה ויש אומרים שאם אמר שחטפה ממנו נאמן ויחלוקו (טור בשם הרא"ש וכן כתב ה"ה בשם הרמב"ן והרשב"א הא דלא נאמן בטענת השכרתיה במנו דתקפה ממנו תרצו דמנו במקום חזקה

חוקה כי האי לא אמרינן) ולכן אם אמר שכרתיה לו בפני פלוני ופלוני והלכו להם למדינת הים נאמן במגו שהיה אומר חטפה ממני (מהמגיד פ"ט מה' טוען בשם הרמב"ן והרשב"א) וכן נראה לי עיקר. ועל לשון הסמ"ג בעשין צ"ה כל דבר שתחילת דינו המוציא מחברו עליו הראיה אינו מועיל תקיפה הר"ש חיון בתשובה סי' ל"ז כנסת הגדולה א"ח דף קמ"ד ע"ד. אין אדם מקדיש מה שאינו ברשותו. כל דאלים גבר. מק"ח וממכר ודיניו, בשם תומת ישרים קצ"ו. שניס אוהזים. שתיקה כהודאה.

תקפו כהן לספק בכור לפנינו מוציאין אותו מידו. עיין הר"ן פ"א דבי"ט והר"ף דף ס"ז ע"א. פסקי הרא"ש ב"מ פ"ק לעולם אימא לך דתקפו כהן מוציאין אותו מידו. ועיין בגדולי תרומה שס"ד. בן לב ת"א דף נ"ד. בן לב ת"א דף מ"ח.

תקף ספינת חברו ועשה בה מלאכה וכן שאר מטלטלים. פרק הגזול עדים. ח"מ סי' שס"ג. רמב"ם פ"ג מה' גזילה. הר"ף ונ"י פ"ט דב"ק דף ל"ו ע"א. ש"ע ח"מ סי' שס"ג. סעיף ה' התוקף ספינתו של חברו ועשה בה מלאכה אם אינה עשויה לשכר שמין כמה פחתה ומשלם ואם היא עשויה לשכר אם ירד לה בתורת שכירות הואיל וירד שלא ברשות אם רצה הבעל לישול שכרה נוטל רצה לישול פחתה נוטל ואם ירד לה בתורת גזל נותן הפחת וכן כל כיוצא בזה (מימרא דרב ושמואל שם דף צ"ז וכדאמר רב פפא דלא פליגי וכלשון אחרון וכתב ה"ה וסובר הרב דאם אינה עשויה למלאכה אע"ג דנחית לה בתורת שכירות נותן פחתה דהא גולן הוא וכן עיקר ודברי הרב ז"ל אפילו כשהשכר יותר על הפחת) והוא הדין אם נטלה על דעת שאלה שלא מדעת גולן הוי (טור ס"ה וכתב הב"י ופשוט הוא על פי מה שנתבאר בס"י שצ"ט דשואל שלא מדעת גולן הוי). הגה ואם שכרה הגולן צריך להחזיר השכר לבעלים הואיל ועומדת להשכרה (טור בשם הרמ"ה ועיין בב"י שתמה עליו דכיון דק"ל כל הגזלנים משלמים כשעת הגזילה מה לי עשה בה מלאכה בעצמו או השכירה לאחר וכו' והב"ח כתב שם במרדכי ריש פרק הגזול בתרא כתב על שם הרא"מ מיין שהיה דין והסכימו עמו כל הגדולים שכל ממון שלא נקנה ביד מי שהוא הרי הוא ברשות הבעלים ונמצא שהשכירות שלו כאלו הבעלים השכירה וכו' והאריך בראיות ברורות וכו' והכי נקטינן כהרמ"ה והמרדכי והסכמת הגדולים ועיין לעיל סי' ש"ז סעיף ה' בכיוצא בזה). ועיין לעיל סי' ש"ח בסופו מדינין אלו.

תקף עבדו של חברו ועשה בו מלאכה. פרק הגזול עצים אמר רב דניאל רב קטינא וכו'. ח"מ סי' שס"ג. הר"ף פ"ה דבי"ט דף ק"ג ע"ב. עבד חברו התוקפו.

תקרה סתם בנסרים שיש בהם ארבעה. הר"ן פ"א דסוכה דף של"ח ע"א ושלטי גבורים שם.

תקרה. עין בית ועליה על גבה.

תקרה על רשות הרבים או רשות הרבים שאין בה רוחב שש עשרה אמה הרי היא ככרמלית ואסור למלטל שם. רמב"ם פ"ד מה' שבת פסקא ו'. לפיכך הבונה עליה על גבי שני בתים או גשרים המפולשים אין ממלטלין תחתיהם. משנה והר"ף ספ"ט דערובין דף ר"ך ע"ב.

תקרובת עבודה זרה אינו נאסר אלא כעין פנים. הר"ן פ"ד דע"ז דף ש"ע"ב ע"ב. רמב"ם פ"ג מה' עבודה זרה. עבודת פנים.

תקרובת עבודה זרה אין לו בטול עולמית. הר"ן פ"ד דע"ז דף ש"ע"ב ע"ב. ש"ע י"ד סי' קל"ט טורי זהב שם ס"ק ד' זבחי מתים

מה מת אין לו בטול אף תקרובת וכו'. הרי"ף שם דף ש"ג ע"א. רמב"ם פ"ה מה' ע"ג. י"ן שרף של גוים, שם פסק כתב יד מתחיל ראיתי.
תקרובת עבודה זרה. עבודה זרה ומשמשיה אוסרים בכל שהוא ודיניהם. ש"ע י"ד ס"י ק"מ ועיין ס"י ד'. שלא ליהנות משום דבר מתקרובת ע"ו ומכל משמשיה שנאמר בפרשת עקב ולא תביא תועבה אל ביתך וגו' שלא ליהנות מצפוי נעבד ולא מאחד מתכשיטי ע"ז שנא' לא תחמוד כסף וזהב עליהם. שתיהן בספרי ובסנהדרין פ"ג ובע"ז פרק כל הצלמים ומכות פ' הלוקין. רמב"ם פ"ה מה' עבודה זרה. סמ"ג לא תעשה ס"י מ"ה מ"ו. סמ"ק ס"ה ס"ו. יורה דעה ס"י קמ"ב קמ"ג. חלק אדם נתיב י"ז חלק ד'. כל בו ס"י צ"ז. הרי"ף ור"ן פ"ב דע"ז דף שני"ח ע"א. הר"ן פ"ג דע"ז דף ש"ע ע"א דר' יהודה בן בתירה סבר דמטמא באהל. טומאה דרבנן, ס"י טומאת ע"ז ושם תראה דתקרובת ע"ז אב הטומאה דרבנן. עבודה זרה מטמאה.

תרבא דתנאי מתני. עיין ה"ב הקרב.

תרבא לא סריח שורייקי סומקי מסריה. ב"מ פ"ז דף פ"ג. עיין בעין ישראל ס"י כ"ה.

תרבות יפה או תרבות רעה. עיין אקיקלי.

תרבות רעה לא חיישינן לה ולא בשביל זה נעמוד מלהעניש מי שחייב עונשו. עיין פסקים וכתבים קכ"ה. חוות יאיר תשובה קמ"א. סתם יינם וקצת.

תרבות רעה. עיין בנו יוצא לתרבות רעה. גלוי עריות שאלה. סתם יינם וקצת. תרבות רעה לא. תשובה ארבעה ועשרים.

תרבות רעה קשה בתוך ביתו של אדם יותר ממלחמת גוג ומגוג. ברכות פ"ק דף ז'. גופי הלכות דף ק"ה ע"א פירשו היטב.

תרבות ונשך וחלוק שביניהם. משנה א' פ"ה דבי"מ ר"ע תי"ט. ר"ף ור"ן שם. נשך. רבית.

תרביץ של חצר. עיין מקום מבר.

תרגום בלחש. עיין קדושה בלשון קדש.

תרגום התורה אונקלוס אמרו מפי ר"א ור' יהושע תרגום של נביאים וינתן בן עזיאל אמרו מפי חגי זכריה ומלאכי ומסקינן התם דתרגום התורה מסיני ניתן אלא שכחוהו וחזר אונקלוס ויסדו וינתן בן עזיאל היה תלמידו של הלל הזקן והיה הגדול משמונים תלמידים שהיו לו והקטן שבכולם יוחנן בן זכאי כדאיתא בסוכה פ' הישן דף כ"ה ובב"ב פ' יש נוחלין דף קל"ד. מגלה פ"ק דף ג'. ונדועזעה ארץ ישראל ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה יצאתה בת קול ואמרה מי הוא זה שגלה סתרי לבני אדם עמד יונתן בן עזיאל על רגליו ואמר אני הוא שגליתו סתריך לבני אדם גלוי וידוע לפניך שלא לכבודי עשיתי ולא לכבוד אבא אלא לכבודך עשיתי שלא ירבו מחלוקות בישראל ועוד בקש לגלות תרגום של כתובים יצאתה בת קול ואמרה דייך מאי טעמא משום דאית ביה קץ משיח פירוש שלא ירבו מחלוקות מפני מקראות הסתומים. קץ המשיח בספר דניאל. תרגום של כתובים מי עשאו יבין שמועה כלל תס"ב. תלמידים שמונים.

תרגום. עיין אלמלא תרגומא דהאי דבררים שבכתב. תמירא כולל. לעולם ישלים. לשון ארמי. מאן דמתרגם. מתורגמן ודיניו. עשו איש יודע ציה. פרשיות והפטרות. פרשיותיו. קורא לענין קדושין. שמות שאינם נמחקים, כתבתי בשם הלק"ט.

תרגום

תרגום על כל פרשה ודיניו. עיין יום טוב יש, אם אומרים התרגום ביום טוב. לעולם ישלים. מתורגמן.

תרגום שבדניאל ושבעורא מטמא את הידים. משנה ה' פ"ד דידים.

תרגמה כשאומר בכל מקום היינו שמפרש המשנה או הבריתא אבל אין במשמעו שמגיה ומצינו תרגמה כמו תני פ"ב דכתובות תרגמה בעד אחד ובהדיא קתני שני עדים. גופי הלכות אות תקל"ה.

תרדין אכלנו בלי מלח ולכך פנינו צהובים ואם אכלנו במלח כל שכן השיב ר' יהודה לרבי מרפון. נדרים פ"ו דף מ"ט.

תרדין עיין איס פלגית. דבר זה אסור לאמרן. כרוב לאכילה. לוליבא. מצורעים בבבל. מקיז דם ואוכל. פנים צהובים. שוף. ששה דברים מרפאין את החולה.

תרד יפה ללב וטוב לעינים וכל שכן לבני מעים והוא דיתוב אבי תפי ועבד תוך תוך. ר"ל במקום שפיתת קדירה ועושה תוך תוך שמבושל יפה ונצטמק כולו עד שנימוח וכשהוא רותח דומה כמשמע קול זה תוך תוך. ערובין פ"ג דף כ"ט. ברכות פ"ו דף ל"ט.

תרודד רקב. עיין שעורים ומדות.

תרווייהו תננהי יש לפרש בתמיה ויש לפרש בניחותא והנהוג בניחותא. יבין שמועה כלל קמ"ב.

תרומה אינה קובעת למעשרות עד שיתרום מתוך הקלקלה. משנה ד' פ"ב דמעשרות ר"ע ותי"ט.

תרומה אין חולקין לעבד בבית הגרנות. משנה ח' פ"ב דכתובות תי"ט. משנה י' ר"ע אא"כ רבו עמו. הר"ן שם דף ת"פ ע"ב.

סמ"ע על ש"ע ה"מ ס"ו ליה ס"ק מ"ו. רמב"ם סוף פ' י"ב מה' תרומות עשרה אין חולקין להם תרומה בבית הגרנות אעפ"י שאוכלין אותה או מאכילין אותה החרש השוטה קטן שיש בו דעת לפרוש חוקו ממטום אנדרוניגוס מפני שהם בריה בפני עצמן העבד שמא יראוהו העוברים בשדה ויעידו עליו שהוא כהן. הערל והטמא מפני שהם מאוסים. האשה שמא תתגרש ומפני היחוד. והנושא אשה שאינה הוגנת לו קנסו אותו שלא יחלוק בבית הגרנות עד שיגרשנה, וכולן משלחין להן לבתיהן ומחלקין להם בשאר קדשי גבול, חוץ מן הנושא אשה שאינה הוגנת לו והטמא והערל שאין משלחין להם כלל. הר"ן פ"ג דסוכה דף ש"ב ע"ב.

תרומה אין חולקין לעשרה בבית הגרנות. הר"ן פ"ג דסוכה דף ש"ב ע"ב. קטן היודע לפרוס ספין. תרומה אין חולקין לעבד.

תרומה אין ישראל חייב להטפל בה ולהביא מן הגורן לעיר ומן המדבר לישוב ואם היתה חיה או בהמה אוכלת שם ואינה משתמרת

שם מהם התקינו חכמים שיטפל בה ויביאנה לעיר ויטול שכר הכאתה מכהן. רמב"ם פ"ב מה' תרומות פסקא י"ז הכי איתא פרק הורוע דף קל"ד אין מביאין תרומה לא מגורן לעיר ולא ממדבר לישוב ואם אין שם כהן שוכר פרה ומביאה מפני הפסד תרומה. יד אליהו תקן צ"ט דף נ"ג ע"א מפלפל על תקנת זו. תרומה אין מאבדין. תרומה גדולה מפרשיין. תרומת מעשר שהיה.

תרומה אין לה שעור שחמה אחת פוטרת כל הכרי והיא בכרת ואין עם הארץ חשוד עליה. משנה א' דפאה ר"ע תי"ט. משנה ז' דתרומות

ר"ע תי"ט. ואין תורמין אותה אלא מאומד. ועיין משנה ו' פ"ד דתרומות ר"ע תי"ט. ומדרבנן יש לה שעור ואסמכיה אקרא משנה ג' פ"ב דבכורים

ר"ע תי"ט. רמב"ם פ"ג מה' תרומות. מצוה יש שהמוסיף. תרומה אין תורמין במדה. תרומה גדולה ושעורה. תרומה מצותה.

תרומה

תרומה אין מאבדין אותה. משנה א' פ"א דתרומות ומשנה ב' ג'. רמב"ם פ"א מה' תרומות תמרים של תרומה מותר לחבצן ולחבצן בעגול הדבילה ואסור לעשות מהם שכר (בפרק כיצד מברכין דף ל"ט) וכן אין עושין תמרים דבש ולא תפוחים יין ולא פירות הסתיו חומץ וכן שאר כל הפירות אין משנין אותן מבריייתן בתרומה ובמעשר שני הוי' מויתם וענבים בלבד, עבר ועשה האוכל משקה הרי זה שותהו וזה שאכל דבש תמרים ויין תפוחים וכיוצא בהם בשגגה אינו חייב לשלם ואם אכל במזיד מכין אותו מכת מרדות (עיין בכסף משנה) ואין נותנין דבילה וגרוגרות לתוך המוריים מפני שהוא מאבדן אבל נותנין את היין לתוך המוריים ואין מפטמין את השמן מפני שהוא מוציאו מכלל מאכלות, ועושהו שמן משחה אבל מערבין יין דבש ופלפלין וכיוצא באלו לאכלן (במשנה אבל עושין יינמלין) אין מבשלין יין של תרומה מפני שהוא מעכשו וכו', בהמת כהן שכר ישראל, גר עיני תרומה. מגורה פינה ממנה חטים של תרומה. מעשר שני ניתן. עוקצי תאנים. קמח תרומה. תרומה אין ישראל חייב להטפל בה. תרומת מעשר שהיה בה. **תרומה** אין מביאים מחוצה לארץ לארץ ואפילו מסוריא. משנה ו' פ"ז דשביעית. רמב"ם פ"ב דתרומות פסקא י"ו ואם הביא לא תאכל מפני שהיא טמאה כארץ העמים שלא יאמרו ראינו תרומה שלא נטמאת נשרפת ולא תחזור לחוצה לארץ שמא יאמרו מוציאין תרומה לחוצה לארץ אלא מניחין אותה עד שננטמאת טמאה ידועה לכל או עד שיבא ערב פסח אם היתה חמץ ותשרף. תרומה אין מוציאין. **תרומה** אין מוציאין מארץ ישראל לחוצה לארץ ואפילו בסוריא ואפילו תרומה טמאה כגון שמן שריפה משנה ה' פ"ו דשביעית. רמב"ם פ"ב מה' תרומות פסקא י"ו. תרומה אין מביאין. **תרומה** אין מקדימין לבכורים ולא מעשר שני לראשון ולא מעשר ראשון לתרומה ואם עשה מה שעשה עשוי אעפ"י שעבר בלא תעשה ומניין. משנה ו' ז' פ"ג דתרומות ר"ע ת"ט. דכתיב בפרשת משפטים מלאתך ודמעך לא תאחר כלומר לא תאחר הדבר הראוי להקרימו. תרומות פ"ק ומכילתא. סמ"ג לא תעשה ס"ו רנ"ג ובפ"ק דביצה ברש"י. **תרומה** אין תורמין אלא מן היפה. רמב"ם פ"ה מה' תרומות. תורמין בצל שלם אעפ"י שהוא קטן אבל לא הצי בצל אעפ"י שהוא גדול. משנה ה' פ"ב דתרומות. תרומה אין תורמין ממין. **תרומה** אין תורמין אלא מן המוקף. משנה ח' פרק ג' דגטין ת"ט. ולא מן המחור על הטמא שם. ופי' מן המוקף משנה ג' פ"ד דתרומות ר"ע ת"ט. רמב"ם פ"ג מה' תרומות. רמב"ם פ"ה מה' תרומות פסקא ז'. חטא בשביל. תרומה גדולה ושעורה. תורמין. תרומת מעשר שוה. **תרומה** אין תורמין במדה ולא במשקל ולא במנין ולא נאמר בה שעור אלא עומד ומפריש בדעתו כמו אחד מששים אבל תורם הוא את המדוד ואת השקול ואת המנוי ולא יתרום בסל ובקופה שמדתן ידועה אבל תורם הוא בהן חציון או שלישן ולא יתרום בסאה חציה שהחציה מדה. משנה ו' פ"א דתרומות. רמב"ם פ"ג מה' תרומות פסקא ד'. תרומה אין לה שעור. תרומה גדולה ושעורה. **תרומה**. אין תורמין זיתים על שמן וענבים על יין. משנה ב' פ"ה דעדיות. משנה ד' פ"ק דתרומות. רמב"ם פ"ה מה' תרומות פסקא י"ח אין תורמין שבלים על חטים וזיתים על שמן וענבים על יין ואם תרם אינה תרומה אבל תורמין יין על ענבים לעשות צמוקים ושמן על הזיתים הנכבשים (משנה ט' פ"א) וכן תורמין מויתן שמן על זיתי כבש אבל לא מויתן כבש על זיתי שמן (משנה ו' פ"ב דתרומות) מין שאינו מבושל על

על המבושל אבל לא מן המבושל על שאינו מבושל מן הצלול על שאינו צלול אבל לא משאינו צלול על הצלול מתאנים על גרוגרות במנין מגרוגרות על התאנים במדה (ירושלמי פ"ב דתרומות ותוספתא פ"ד) אבל לא תאנים על גרוגרות במדה ולא גרוגרות על התאנים במנין ותורמין חטים על הפת אבל לא מן הפת על החטים לפי חשבון (תוספתא דתרומות פ"ד) ובכל אלו אם תרם תרומתו תרומה. אין תורמין שמן על הויתים הנכבשים (משנה ה' פ"א דתרומות) ולא יין על ענבים הנדרכות שזה אם תרם תרומתו דומה לתורם מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ואם תרם תרומתו תרומה ויחזור ויתרום מן הויתים וענבים בפני עצמם הראשונה מדמעת בפני עצמה אבל לא השניה. מי שתרם שמן על זיתים שדעתו לאוכלן או זיתים על זיתים ודעתו על הכל לאכילה (משנה ט' פ"א דתרומות) או שתרם יין על ענבים שהם לאכילה או ענבים על ענבים והכל לאכילה ונמלך לדורכן ודרך הויתים והענבים שכבר תרם עליהם אינו צריך לחזור ולתרום, ועיין משנה ו' פ"ב דתרומות. משנה י' פ"א דתרומות ורמב"ם פ"ה מהלכות תרומות פסקא ד' אין תורמין מדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו ולא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו.

תְּרוּמָה אין תורמין ממין על שאינו מינו ואם תרם אין תרומתו תרומה. עיין רמב"ם פ"ה מה' תרומות. משנה ד' ומשנה ו' פ"ב דתרומות הקישות והמלפפון מין אחד כל מין חטים אחד כל מין תאנים וגרוגרות ודבילה אחד ותורם מזה על זה וכל שהוא כלאים בחברו לא יתרום מזה על זה אפילו מן היפה על הרע וכיצד וכו' וכל שאינו כלאים בחברו תורם מן היפה על הרע אבל לא מן הרע על היפה ואם תרם תרומתו תרומה חוץ מן הווננים על החטים מפני שאינן אוכל אדם. אין תורמין מן מין. תרומה אין תורמין אלא.

תְּרוּמָה אין תורמין מן הדברים האלה. משנה ד' ה' ח' ט' י' פ"א דתרומות. משנה א' ב' ד' ו' פ"ב. ובמה תורמין משנה ז' דתרומות ר"ע ת"ט. רמב"ם פ"ה מה' תרומות. ועיין רמב"ם פ"ב מה' תרומות ואלו פטורין מן התרומה ומן המעשרות הלקט השכחה והפאה והעוללות התפקד וכו'. אין תורמין מן הפטור.

תְּרוּמָה אין תורמין מן החומץ על היין אבל תורמין יין מן החומץ שהיין והחומץ מין אחד הם היה בלבו לתרום מן היין על היין ונמצא בידו חומץ אינה תרומה היה בלבו לתרום חומץ על חומץ ונמצא החומץ שתרם יין תרומתו תרומה (תוספתא פ"ד דתרומות) התורם חבית של יין על היין ונמצא חומץ אם יודע שהיתה חומץ עד שלא תרמה אינה תרומה ואם אחר שתרמה החמיצה הרי זו תרומה ואם פסק תרומה ויחזור ויתרום וכן התורם קישות ונמצאת מרה אבטיח ונמצאת סרוח או שנמצאו נקרוין. תרם חבית של יין ונמצא מגולה שאסור לשותתה תרומה ויחזור ויתרום שניה ואין אחת משתיהן מדמעת בפני עצמה והאוכל אחת משתיהן אינו חייב חומש. משנה א' ב' פ"ג דתרומות. רמב"ם פ"ה מה' תרומות פסקא כ"א וכ"ב. ועיין בתוספתא פ"ד נפלו שתיהן במקום אחד מדמעות בקטנה שבשתיהן וכן אם אכל זר שתיהן משלם כקטנה שבשתיהן וחומשה וכיצד הוא עושה בשתיהן נותנן לכהן אחד ונטל מן הבהן דמי הגדולה פסקא כ"ג.

תְּרוּמָה אין תורמין מן הטהור על הטמא ואם תרם תרומתו תרומה. משנה א' פ"ב דתרומות. רמב"ם פ"ה מה' תרומות פסקא ד'. אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה כמויד לא תקן את השירים משנה ב' שם, ורמב"ם שם פסקא ח'. באמת אמרו והלכה למושה מסיני שיעגול של דבילה שנטמא מקצתו תורמין לכתחילה

מן הטהור שבו על הטמא שבו ולא העיגול בלבד שהוא גוף אחד אלא אפילו אגודה של ירק אפילו פרימה של חטים שנטמאת מקצתה תורמין מן הטהור שבה על הטמא שבה אבל אם היו שני עגולים או שתי אגודות או שתי ערימות אחד טמאה ואחד טהורה בצדה לא יתרום מן הטהור על הטמא לכתחילה ותורמין תרומת מעשר מן הטהור על הטמא. אין תורמין מן הטמא על הטהור ואם תרם בשוגג תרומתו תרומה במזיד לא תקן את השירים וזה שהרים תרומה ויחזור ויתרום בד"א שלא ידע בטומאה אבל אם ידע ושגג שמותר לתרום מן הטמא על הטהור הרי הוא כמזיד וכן בתרומת מעשר.

תרומה אין תורמין מן הישן על החדש ולא מן החדש על הישן. משנה ז' א פ"ב דמכשירין בתי"ט. משנה ז' פ"ה דטמאי ברי"ע. ומשנה ה' פ"א דתרומות וברי"ע. רמב"ם פ"ה מה' תרומות ואם תרם אינה תרומה. אין תורמין מן הישן. ב"ל ה' אין. בן שלש עשרה שנה ויום אחד שאלה. **תרומה** אין תורמין משאינו גמור על הגמור. משנה ד' פ"א דתרומות ברי"ע. ועיין משנה ה' ברי"ע. ועיין משנה י'. ומן הדבר שנגמרה מלאכתו על דבר שלא נגמרה מלאכתו וכו' רמב"ם פ"ה מה' תרומות. ועיין משנה ב' פ"ה דעדיות אם תורמין זיתים על שמן.

תרומה אין תורמין. עיין אין תורמין.

תרומה אסורה לזר. אשה היתה אוכלת בתרומה ואמרו לה מת בעליך או גרשך וכן העבד שהיה אוכל ואמרו לו מת רבך והניח יורש שאינו מאכיל או שמכרך לישראל או נתנך לו או שחררך וכן כהן שהיה אוכל ונדע לו שהוא בן גרושה או בן חלוצה הרי אלו משלמין הקרן בלבד ואם היתה תרומת חמץ והיה ערב פסת הרי אלו פטורין מלשלם מפני שזמנה בהול נחפזו לאכול ולא בדקו וכולן שהיתה להם תרומה בתוך פיהם כשידעו שהם אסורים לאכול הרי אלו יפלוטו הרי שהיה אוכל ואמרו לו נטמאת או נטמאת התרומה טמא היית או טמאה היתה התרומה או נודע שהוא טבל או מעשר ראשון שלא ניתלה תרומתו או מעשר שני והקדש שלא נפרו או שמעם טעם פשפש לתוך פיו הרי אלו יפלוטו. רמב"ם פ"י מה' תרומות פסקא י"ב י"ג. משנה א' ב' פ"ח דתרומות. רמב"ם ריש פ"ט מה' תרומות האשה אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה או ליד שלוחה שעשתה לקבלה (משנה פרק התקבל) וכל שהוא ספק גרושה הרי זו לא תאכל. האשה שעשתה שלוח לקבל לה גטה אסורה לאכול בתרומה מיד ואם אמרה קבל לי גט במקום פלוני אינה אסורה עד שיגיע שלוח לאותו מקום שלחה שלוח להביא לה גט אוכלת בתרומה עד שיגיע גט לידה. האומר לאשתו הרי זה ניטך שעה אחת קודם למיתתו אסורה לאכול בתרומה מיד פרק כל הגט דף כ"ח. עיין תי"ט על משנה א' פ"ח דתרומות.

תרומה אסורה לזר ואין אסורה אסור הנאה. משנה ד' פ"י דתרומות ברי"ע. אסורה לזר ולטבול יום משנה ב' פ"ג דמעשר שני ר"ע. תרומה אסורה לזר שנאמר ב' אמר וכל זר לא יאכל קדש אסורה אפילו כהן ושכיר שנאמר שם תושב כהן ושכיר לא יאכל קדש. אסורה לחללה וכן שאר קדשים וחזה ושוק שנאמר שם ובת כהן כי תהיה לאיש זר היא בתרומת הקדשים לא תאכל. אסורה לערל וכן שאר קדשים וזה למדו ממי"ש בפסח בגזירה שוה ואינו בפירוש מהתורה ומפי השמועה למדו ולא מפי סופרים. הרי"ף ורי"ן פ"ט דשבת דף קנ"ז ע"ב אסורה לכהן טמא שנאמר איש מזרע אהרן והוא צרוע בתרומת הקדשים וגומר. דין גר תושב ושכיר תרומות פ"ז. סנהדרין פ"ט. בכורים פ"ב. ודין השאר יבמות פרק הערל

הערל ופרק יש מותרות ופי' הבא על יבמתו סנהדרין פ"ט. חמשת מצות אלו רמב"ם פ"ז ופי' דתרומות. סמ"ג לא תעשה רנ"ד רנ"ה רנ"ז רנ"ז רנ"ח. י"ד סי' של"א. חלק אדם נתיב כ"א חלק ד'. הרי"ף ונ"י ריש פ"ח דיבמות דף תכ"ח ע"ב. רמב"ם פ"ט מה' תרומות המשחרר את עבדו משיזכה לו בגט שחרור פסלו מלאכול בתרומה וכל עבד שיצא לחירות ועדין הוא מעוכב גט שחרור כמו שיתבאר בהלכות עבדים אעפ"כ הרי הוא אסור לאכול בתרומה ועיין משנה הרי"ף ור"ן פ"א דגמין דף תקנ"ז ע"ב מה פסה אסור לערל אף תרומה אסורה לערל גזירה שוה ר"ע משנה ו' פי"ט דשבת. גמרא דיבמות פרק הערל דף ע"א שמה לי' סוגיית הגמרא מניין לערל שאינו אוכל בתרומה וכו' מדות אהרן דף י"ז מהריב"ל ספר א' דף ל"ג ע"ג. עבד כהן שברת מרשות רבו אוכל בתרומה ואין חוששין מכרו רבו לישראל מימרא פ"ק דגמין הר"ן פ"ב דקדושין דף תרמ"א ע"א ד"ה ולענין קטנה. הר"ן פ"ג דקדושין דף תרנ"א ע"א ד"ה לאיש אסרה דאסורה התרומה לשבויה שהיינו זונה. עיין ר"ע משנה ד' פ"ה דתרומות דאסורה לזרים בכרת. בהמת כהן שכר ישראל. גר עיני תרומה. כהן ודאי אם אינו מיוחס. מגורה פינה ממנה חטים של תרומה. מתנות כהונה. עבד פוסל. עוקצי תאנים. תנא ושייר. תרומה האוכלה. תרומה טהורה טמא. תרומה טמאה אסור.

תרומה אסור לגרום לה טומאה. תי"ט על משנה ה' פ"ג דסכה. רמב"ם פ"ב מה' תרומות. תרומה תלויה.

תרומה בזמן הזה דרבנן. עיין רמב"ם פ"א מה' תרומות פסקא כ"ו. תרומות ומעשרות ודיניהם בזמן.

תרומה ביד כהן אי מצי בעל הבית מתשיל עליה. עיין קדוש על היין שאלה.

תרומה במחשבה. עיין רמב"ם פ"ד מה' תרומות פסקא י"ו. תי"ט משנה ח' פ"ג דתרומות ד"ה עד שיהא.

תרומה בשבת אין מפרשין. משנה א' דערובין פ"ג ר"ע תי"ט. ולא ביי"ט תי"ט על משנה ה' פ"ג דסכה. ועיין משנה ב' פ"ה דביצה. אין תורמין בשבת.

תרומה גדולה ושעורה לעין יפה לבנוני ולעין רעה. משנה ג' פ"ד דתרומות ובמפרשים. רמב"ם פ"ג מה' תרומות. לעין יפה אחד מארבעים לבינוני אחד מחמישים לעין רעה אחד מששים שם. ר"י על הרי"ף פ"ז דברכות דף ל"ז ע"א. ואמר שמואל חטה אחת פוסלת כל הכרי דין תורה הר"ן פ"ה דע"ז דף שפ"ה ע"ב. המתכוין לתרום אחד מעשרה ועלתה בידו אחד מששים תרומתו תרומה תוספתא פ"ה דתרומות. נתכוון לתרום אחד מששים ועלתה בידו אחד מחמישים אינה תרומה שם ובהרמב"ם שם תרם ועלתה בידו אפילו אחד מעשרים תרומתו תרומה תרם ועלתה בידו אחד מששים וחזר והוסיף לשם תרומה אותה התוספת חייבת במעשרות ואח"כ ואכלנה פרק אלמנה נזונית דף צ"ט ומשנה שם. תרם ועלה בידו אחד מששים ואחד הרי זו תרומה ויחזור ויתרום פעם שניה כדי להשלים השעור כדעתו והתוספת הזה יש לו להפרישה במדה או במשקל או במנין אבל לא יפרישנה אלא מן המוקף. המרבה בתרומה הואיל ושייר מקצת חולין הרי זו תרומה אבל אם אמר כל הפירות האלו תרומה לא אמר כלום משנה פ"ד דתרומות. רמב"ם שם פסקא ה'. תרומה אין לה שעור. תרומה אין תורמין. תרומה על ידי שליח.

תרומה גדולה לא נחשדו עמי הארץ עליה. עיין עם הארץ חשוד.

תרומה גדולה מפרשין אותה בגורן. משנה ט' פ"ה דמעשר שני ר"ע. תרומה אין ישראל חייב.

תרומה גדולה מצוה להפריש לתת אותה לכהן שנאמר בפרשת שופטים ראשית דגנך תתן לו. מסכת תרומות רמב"ם פ"א מה' תרומות. סמ"ג עשין קל"ה. יורה דעה ס"י שלא. חלק אדם נתיב כ"א חלק ד'.
תרומה גדולה כחולין לענין טומאת אוכלין. עיין מדומע טבל.

תרומה גדולה מותרים אלא שגזרו עליה בי"ח דבר. משנה ט' דערלה ת"ט. ולא גזרו אלא כשהזרע הזרוע הוא מדברים הראוים לאכילה משנה ח' פ"ה דמעשרות ר"ע. עיין משנה ד' דשבת ר"ע משום תרומה טמאה ביד כהן דחיישינן דמשהא לה עד זמן זריעה ואכיל לה בטומאה. רמב"ם פ"א מה' תרומות. וגדולי גידולים מותרים משנה ד' פ"ט דתרומות. ועיין ת"ט משנה ב' דבכורים ד"ה וגידוליהן אסורים דהא דגדולי תרומה מפרש בירושלמי ופסקו הרמב"ם פ"א מה' תרומה ס"י כ"א דווקא ליאסר לזרים אבל לשאר דברים הרי הם כחולין לכל דבר כגון להתחייב בלקט שכחה ופאה ומעשרות וגם הביאו התוספות דפרק כל שעה תוספתא דתני גדולי תרומה הרי הם כחולין והביאו כך ירושלמי לתרצה. גדולי תרומה הרי הן כחולין לכל דבר אלא שאסורים לזרים שגזרו חכמים עליהם שיהיו אסורים לזרים כתרומה משום תרומה טמאה ביד כהן שלא ישהנה אצלו כדי שזרענה ותצא לחולין ונמצא בא בה לידו תקלה לפיכך מותר לאכול הגידולים בידיים טמאות ומותר למבול יום כחולין. גדולי גדולים חולין לכל דבר ואפילו דבר שאין זרעו כלה אם רבו הגידולים על העיקר בגדולי הגידולים הרי הגידולים השניים מעלין את העיקר אעפ"י שאין זרעו כלה ויהיה הכל מותר לזרים.

תרומה גדולה. עיין משנה עשר דברים. שתי קופות אחת של תרומה. תרומה הזורעה. תרומה טמאה אסור.

תרומה דאורייתא. עיין כהונה מעלין בה. מעלין מן שמרות. מעלין מן תרומה. שתי קופות.

תרומה דרבנן אטו תרומה דאורייתא לא גזרינן. משנה ה' פ"ה דגמין ר"ע ת"ט.

תרומה דרבנן. משנה י"ב פ"ב דכתובות ר"ע.

תרומה דרבנן. עיין חכמים עשו חזוק. כהונה מעלין בה. כהן ודאי אם אינו מיוחס. כהנים בזמן הזה, דאיש מסית לפי תומו שהוא כהן נאמן להאכילו תרומה דרבנן דוקא. מסיח לפי תומו נאמן בעגונא דאתתא. מעלין מן שמרות. מעלין מקריאת התורה לתרומה דרבנן. קמן נאמן להעיד. שתי קופות אחת של תרומה.

תרומה האוכלה בשוגג או שותה או סך בין תרומה מהורה או טמאה משלם קרן וחומש וחומש חומשה חולין מתוקנים. משנה א' דתרומות. הם תרומה ואם רצה הבהן למחול אינו מחול קרן משלם לבעלים וחומש למי שירצה משנה ב'. ואינו משלם החומש אלא האוכל שותה וסך אבל המזיק לא משנה ג' ר"ע. ועיין משנה ה' ו' פ"ו דתרומות ר"ע ת"ט הדברים הראוים או שאינם ראוים לתשלומין אלו. רמב"ם פ"י מה' תרומות. וריש פרק י"א שהסיכה היא כשתיה ושתיה בכלל אכילה. ובפרק י"ב פסקא י"ח כל האוכל בין בשוגג בין במזיד אינו משלם אלא מן החולין המתוקנים שהוציאו מהם תרומות ומעשרות ומשלמין מן הלקט מן השכחה ומן הפאה ומן ההפקר וממעשר ראשון שניטלה תרומתו אע"ג שעדיין לא ניטלה תרומה גדולה שיש בו אם הקדים המעשר לתרומה ומשלמין ממעשר שני והקדש שנפדו אעפ"י שנפדו שלא כהלכה ומן החדש על הישן אבל לא ממין על שאינו מינו שנאמר ונתן לכהן את הקדש בקדש שאכל. עיין משנה א' ה' ו' פ"ו דתרומות. בת ישראל שאכלה תרומה ואח"כ נשאת לכהן

לכהן אם תרומה שלא זכה בה כהן אכלה משלמת קרן וחומש לעצמה ואם תרומה שזכה בה כהן אכלה משלמת קרן לבעלים וחומש לעצמה שכל המשלם קרן וחומש משלם קרן לבעלים וחומש לכל כהן שירצה משנה ב' פ"ז דתרומות. רמב"ם שם פסקא י"ו לא הספיקה לשלם עד שנתגרשה בין כך ובין כך אינה משלמת לעצמה והרי היא כמי שלא נשאת לכהן לעולם. המאכיל הפועלים ואת האורחים תרומה הם משלמין קרן וחומש מפני שהם כשוגגין והוא משלם להם דמי סעודתן שדמי החולין יקרים מדמי תרומה שאכלו שדבר אסור נפשו של אדם חותה ממנו רמב"ם שם פסקא י' ומשנה ג' פ"ז דתרומות. הגונב תרומה ולא אכלה משלם תשלומי כפל לבעלים מדמי תרומה אכלה משלם שני קרנים וחומש מן החולין וקרן אפילו מדמי תרומה. היתה תרומת הקודש לבדק הבית וגנבה ואכלה אינו משלם תשלומי כפל שאין תשלומי כפל בהקדש אבל משלם קרן ושני חומשים שם ברמב"ם פסקא כ"ג וכ"ד ומשנה ד' פ"ו דתרומות. בת כהן נשואה. זה הכלל כל המשלם. מאכלות אסורות נפשו. תרומת חמץ. תשלומי כפל ותשלומי.

תרומה האוכלה מזיד משלם קרן ואינו משלם חומש והתשלומין חולין ואם רצה הכהן למחול מוחל. משנה א' פ"ז דתרומות ר"ע. רמב"ם פ"י מה' תרומות. זה הכלל כל המשלם.

תרומה הזורעה בשוגג יהפך במזיד יקיים ואם הביאה שלישי בין במזיד בין בשוגג יקיים ואם היה פשתן אפי' הביאה שלישי ואפי' במזיד יהפך קנס קנסו בו שלא יזרע ויתכוין ליהנות בעציו. רמב"ם פ"א מה' תרומות. משנה א' פ"ט דתרומות. וחייבת בלקט שכחה ופאה ועניי ישראל ועניי כהנים מלקטים ועניי ישראל מוכרים את שלהם לכהנים בדמי תרומה והדמים שלהם וחייבת בתרומה ובמעשרות ובמעשר עני ועניי ישראל ועניי כהנים נוטלים ועניי ישראל מוכרין את שלהם לכהנים בדמי תרומה והדמים שלהם החובט משובח והדש תולה כפיפות בצוארי בהמה ונותן לתוכן מאותו המין נמצא לא זומם את הבהמה ולא מאכיל את התרומה משנה ב' ג'. רמב"ם שם פסקא כ"ז כ"ח. תרומה גדוליה. תרומה טמאה אסור. תרומת חוצה לארץ.

תרומה הכל נאמנים עליה בשעת הגתות והבדים. משנה ד' פ"ט דטהרות ר"ע.

תרומה המאכיל אותה לפועלים ולאורחים הם משלמים קרן וחומש מפני שהם כשוגגים והוא משלם להם דמי סעודתן שדמי החולין יקרים מדמי תרומה שאכלו שדבר אסור נפשו של אדם חותה מהם. משנה ג' פ"ז דתרומות. רמב"ם פ"י מה' תרומות שם. ומשנה ג' פ"ז המאכיל את בנו הקטנים ואת עבדיו בין גדולים בין קטנים והאוכל תרומה חוצה לארץ והאוכל והשותה פחות מכזית ונוזר ששנג ושתה יין של תרומה והשותה שמן והסך את היין כל אלו משלמין את הקרן ולא את החומש. תרומה האוכלה.

תרומה ובכורים חייבים עליהם מיתה, וחומש, אסורים לזרים, הם נכסי כהן, עולים באחד ומאה, טעונים רחיצת ידים והערב שמש. משנה א' פ"ב דבכורים ר"ע תי"ט. ומשלם החומש לכל כהן שירצה. חלה ותרומה.

תרומה ודיניה. פ"א דתרומות וכל המסכתא. כלבו סי' ב' ג'. רמב"ם פ"א מה' תרומות. עיין הר"ן פ"ב דקדושין דף תרמ"א ע"א ד"ה ולענין קטנה. חלה דין. טבל אסור.

תרומה ומעלותיה. עיין מעלות.

תרומה ומעשר שניהם אוסרין את הגורן יש להם שעור נוהגים בכל הפירות בפני הבית ושלא בפני הבית באריסין בחכירות בסקריקון ובגולן. משנה ג' פ"ב דבכורים ובמפרשים מה שאין כן בבכורים.

תרומה חדשה. עיין חדש ניסן משהגיע. קרבנות צבור באים.

תרומה טהורה או טמאה אין לך בה אלא משעת הרמה ואילך. הרי"ף פ"ב דשבת דף ק"ח ע"ב ור"ן.

תרומה טהורה טמא האוכלה חייב מיתה בידי שמים ולפיכך לוקה. רמב"ם פ"ז מה' תרומות. תרומה אסורה.

תרומה טהורה נתנה לאכילה לשתיה וכו' ולא להסקה. משנה ד' פ"ב דפסחים תי"ט. תרומה ניתנה.

תרומה טהורה. עיין אתרוג הגזול. ערב פסח בשבת.

תרומה טהורה עם הטמאה בפסח אין שורפין. משנה ז' פ"א דפסחים ר"ע.

תרומה טהורה עם התלויה שורפין בפסח. משנה ז' פ"א דפסחים ר"ע.

תרומה טמאה אסור לאכול וכתן טהור שאכלה חייב מיתה בידי שמים ולפיכך לוקה אבל טמא שאכל תרומה טמאה אינו לוקה. ר"י

על הרי"ף פ"ג דערובין דף קצ"ז ע"ב. רמב"ם פ"ז מה' תרומות. תי"ט משנה א' פ"ה דתרומות ד"ה סאה תרומה דטמאה אסורה באכילה בעשה

כדילפינן פרק הערל דף ע"ג מדכתיב בשעריך תאכלנו הטמא והטהור יחדו אעפ"י שהטמא נוגע בו ובפסולי המוקדשין כתיב ודרשינן לזה

ולא לאחר עיין במשנה ד'. משנה ב' פ"ג דובחים תי"ט. עיין ר"ע על משנה ד' פ"ה דתרומות. רמב"ם פ"א מה' תרומות פסקא כ"ג הוורע

תרומה טמאה אעפ"י שהגידולים טהורים הרי הן אסורים באכילה הואיל והתרומה שנורעה אסורה באכילה היתה כבר נדחו משנה ז' פ"ה דתרומות.

חתך את העלים צמחתו ויצאו עלין שניים וחתכן הרי האוכל שיצא אח"כ מותר באכילה. תרומה אסורה. תרומה גדולה.

תרומה טמאה מצוה לשרוף ולא להאכילה לכלבים. משנה ג' פ"ג דפסחים תי"ט ד"ה כיצד בסופו. רמב"ם פ"ב מה' תרומות. קדשים

טמאים היינו.

תרומה טמאה נתנה להסקה. משנה ד' פ"ב דפסחים תי"ט. משנה ב' פ"ח דשביעית ר"ע תי"ט. ועיין סוף מסכת תמורה. ועיין משנה

א' פ"ה דתרומות בת"ט ד"ה ירקבו רמי ליה בכלי מאוס דלא חישינן תו לידי תקלה דלמא אכיל מניה. ועיין רמב"ם פ"ז מה' תרומות פסקא ה'.

תרומה טמאה עולה באחד ומאה כטהורה. תי"ט משנה א' פ"ה דתרומות ד"ה שנפלה. ועיין בר"ע ובמשנה ב'. תרומה עולה.

תרומה טמאה. עיין אינו עושה כך וכך פירוש. אל תהו רגיל. אתרוג הגזול. גזלה תזורת בעיניה. מלטול על ידי דבר

אחר. מדומע ודינו. ערב פסח בשבת. ערוב הוא וערובו במקום אחר. שמן שריפה. שתילי תרומה. תרומה אין מביאין. תרומה

אין מוציאין. תרומה אסורה לור אשה. תרומה טהורה או. תרומה עולה. שם דיני תרומה טמאה. תרומה תלויה.

תרומה טמאה שזרעה אעפ"י שגדולה טהורים אסורה באכילה. רמב"ם פ"א מה' תרומות. שתילי תרומה. תרומה גדולה.

תרומה מאכיל אותה הכהן לבהמה ומעשר שני לא. משנה ד' פ"ב דמעשר שני תי"ט. כהן השוכר פרה מישראל לא יאכילה כרשיני תרומה. שכירות מכירה ליומי.

תרומה מי הוא האוכלה או מאכילה או פוסל. משנה פ"ז דיבמות ומשנה א' פ"ח ר"ע תי"ט. ומשנה ד' ה' ז' פ"ט דיבמות.

תרומה מן החשוב או מן המתקיים. עיין הרי"ף ור"ן פ"ו דברכות דף ל"א ע"ב. משנה ד' פ"ב דתרומות. רמב"ם רפ"ה מה' תרומות. ש ל ו ס לך ושלום.

תרומה מצותה באומד. משנה ד' פ"ד דדמאי בתי"ט. דוקא בתחילת תרומה ר"ע על משנה ג' פ"ד דתרומות. רמב"ם פ"ג מה' תרומות. משנה ו' פ"י דתרומות ר"ע. תרומה אין לה.

תרומה ניתנה לאכילה ולשתיה ולסיכה לאכול דבר שדרכו לאכול ולסוך דבר שדרכו לסוך. משנה ב' פ"ח דשבועות. רמב"ם רפ"א מה' תרומות. תרומה טהורה נתנה.

תרומה סוטות האסורות לאכול ממנה לעולם. משנה ג' פ"א דסוטה ר"ע תי"ט. סוטות האסורות.

תרומה סתמה ביהודה אסורה בגליל מותרת. עיין סתם תרומה.

תרומה עולה באחד ומאה. משנה ז' פ"ב דטבול יום ר"ע תי"ט. משנה ז' פ"ד דתרומות ובמפרשים כרבי אליעזר דהלכה כמותו מפני שיש כמה סתם כותיה. דוקא בדלא ידעינן היכן נפלה אבל אם ידוע די לקפאה משנה י"א פ"ד דתרומות ובמפרשים. גם הטמאה משנה א' פ"ה במפרשים. וכן תרומת מעשר של דמאי וחלק הביכורים עולים באחד ומאה ומצטרפין זה עם זה וצריך להרים. משנה א' פ"ב דערלה ור"ע ותי"ט. הר"ן פ"ה דע"א דף שפ"ז ע"ג מה' תרומות. עיין ר"ע משנה ז' פ"ב דערלה דהא קס"א ע"א. רמב"ם פ"ג מה' תרומות. עיין ר"ע משנה ז' פ"ב דערלה דהא דבעינן מאה היינו דוקא חטים בחטים דהוי מין במינו דאסמכוה את מקדשו ממנו מה שאתה מרים ממנו אם נפל לתוכו מקדשו וזה מין במינו ובמין בשאינו מינו בנותן טעם אפילו איכא יותר ממאה ועיין רמב"ם שם ומשנה פ"ה דתרומות. רמב"ם פ"ד מה' תרומות חמשים תאנות שחורות וחמשים לבנות שנפלה לתוכן תאנה אחת של תרומה היתה לבנה השחורות מותרות והלבנות מדומעות היתה שחורה השחורות מדומעות והלבנות מותרות ואם אין ידוע אם שחורה היתה אם לבנה עולה באחד ומאה מן הכל משנה ח' פ"ד דתרומות בר"ע. ידע מה היתה אחר שנפלה ושבת הרי כולן מדומעות שם בירושלמי אליבא דר"ע. וכן עגולי דבילה ומלבנים של דבילה שנפל עגול או מלבן של תרומה לתוכן ואין ידוע אם מלבן היה או עגול הרי העיגולין מצטרפין למלבנים ותעלה התרומה באחד ומאה מן הכל. עגולי דבילה גדולים וקטנים שנפל עיגול דבילה לתוכן ואין ידוע אם גדול היה אם קטן הרי הן מעלין בין במנין בין במשקל כיצד נפל עיגול למאה עיגולין גדולים וקטנים הרני אומר קטן נפל ומגביה אחד קטן, נפל עיגול לתוך ארבעים עיגולין מהם עשרים עיגול משקל כל אחד ארבע ליטרון ומהן עשרים עיגול משקל כל אחד ליטרא הואיל ומשקל הכל מאה ליטרון ואחד הרינו אומר קטן נפל ומגביה אחד מן הקטנים (שם בירושלמי) והקמה והסולת אין מצטרפין להעלות את התרומה (תוספתא פ"ה דתרומות) סאה של חטים שנפלה על פי מגורה של חטים אין משערין אותה באחד ומאה שאין משערין אא"כ נבללה התרומה עם החולין או אם אין ידוע באיזה מקום נפלה התרומה וכיצד יעשה רואין את התרומה כאלו היא חטין ע"ג שעורים ומפריש התרומה עצמה שנפלה על פי המגורה עם מעט מן החולין שנפלה עליהן כמי שמאסף חטים מעל גבי השעורים (משנה י"א) פסקא ו' שם כדון מלאים תאנים של חולין שדרס ליטרא תאנים של תרומה בפי כד אחד מהם ואין ידוע איזה הוא אם היו שם מאה כד וכד הרי זו תעלה ולוקח כד אחד ומוכרה לכהן חוץ מדמי אותה ליטרא והשאר מותרין ואם היו פחות ממאה הפומים כולם

כולם מדמעות והשולים מותרים (משנה). שתי קופות או שתי מגורות שנפלה תרומה לתוך אחת מהן ונבללה ואין ידוע לאיזה מהן נפלה אם היו שתי מגורות אלו בבית אחד מצטרפין ותעלה באחד ומאה על הכל כאלו היו שתיהן מגורה אחת והקופות מצטרפות ואפילו היתה קופה בבית זה וקופה בבית אחר לפי שקרוב הדבר לקבץ שתיהן בבית אחד אבל אם היו שתי הקופות בשתי עיירות אין מצטרפות וכיצד מעלה סאה שנפלה אם רצה להעלות מאחד משתיהן מעלה ואם רצה להעלות חציה מזו וחציה מזו מעלה משנה י"ב פ"ד דתרומות ור"ע ותי"ט. רמב"ם שם פסקא י"ג י"ד. סאה תרומה טמאה שנפלה למאה חולין טהורים וכן סאה תרומה טהורה שנפלה למאה חולין טמאין תעלה באחד ומאה ותאכל קליות או תלוש במי פירות או פחות מכביצה שאין הסאה שנפלה היא הסאה עצמה שעלתה. סאה תרומה טמאה שנפלה למאה סאה של תרומה טהורה בטלה במעוט ואוכלין הכל בטהרה ואם נפלה לפחות ממאה ניח הכל עד שירקב. משנה ה' פ"ה דתרומות רמב"ם פ"ג מה' תרומות פסקא ג' סאה תרומה שנפלה למאה והגביה סאת מן הכל ועלה הסאה שהגביה למקום אחר אינה מדמעת אלא לפי חשבון וכן סאה תרומה (שם משנה ו') שנפלה לפחות ממאה ונעשה הכל מדומע ונפל מן המדומע למקום אחר אינו מדומע אלא לפי חשבון כיצד הרי שנפלו עשר סאין של תרומה לתשעים סאה חולין ונדמע הכל אם נפל ממדומע זה עשר סאין לפחות ממאה חולין נדמעו ששהרי יש בעשר של מדומע סאה של תרומה נפל לתוכן פחות מעשר סאין אינן מדמעות. בד"א בדבר שאין דרכו להבליב אבל דבר שדרכו להבליב כגון שמן תרומה לשמן חולין הולכין אחר הרוב אם רוב תרומה מדמע ואם רוב חולין הרי הוא כחולין ואינו מדמע אעפ"י שהכל אסורים לזרימ. סאה תרומה שנפלה למאה (משנה ז') הגביה ונפלה אחרת הרי החולין מותרין עד שתרבה תרומה עליהן שאם נפלו לתוך המאה חולין מאה סאה ועוד של תרומה סאה אחר סאה נעשה הכל מדומע ורבנו עובדיה פירש עד שיפלו שם ניא של תרומה ותי"ט הכה על קדקד סברתו והביא דברי הרמב"ם. סאה תרומה שנפלה למאה ולא הספיק להגביהה עד שנפלה סאה אחרת אם ידע בראשונה קודם שתפול השניה לא נדמעו אלא מפריש סאתים והשאר מותר הואיל והיה לו לעלות הרי הוא כאלו עלתה ואם לא ידע בסאה ראשונה אלא אחר שנפלה השניה הרי זה מדומע וכאלו נפלו שתיהן כאחד (עיין שם השגת הראב"ד ושי"ך על י"ד סי' צ"ט ס"ק כ"א ופרי חדש האריך מאד שם ס"ק כ"א דף צ' ע"ד ד"ה אברא ומשנה ה' פ"ה דתרומות עיין מה שכתבתי בערך קמא קמא בסול). רמב"ם פ"ג מה' תרומות פסקא ז'. אין פסולת של תרומה מצטרפת עמה לבטל החולין אבל פסולת החולין מצטרפת עם החולין להעלות התרומה כיצד שם ועיין משנה ט' פ"ה דתרומות. שם פסקא י"ב ומשנה ה' פ"ט דתרומות הזורע תרומה בצד החולין ולא נודע איזה זרע התרומה אפילו היה מאה לגינה של תרומה ולגינה אחת של חולין כולן מותרים בד"א בדבר שזרעו כלה בקרקע כגון החטים והשעורים וכיוצא בהם אבל דבר שאין זרעו נפסד בארץ כגון השום והבצלים אפילו מאה של חולין ואחד של תרומה תערובת ביניהם הרי הכל מדומע ואם נתלש הכל תעלה באחד ומאה ולא יתלוש לכתחילה ועיין בתוספתא דתרומות פ"ה.

תרומה עלה באחד ומאה. עיין מדומע.

תרומה. עיין אוכל אוכל ראשון. אוכל אוכל שני. אונן. אונס לא. אונס נותן ארבעה דברים ודיניו. בפסק הר"ד סגרי וכו'. אזור של אילן העומד בתוך. אין מבטלין. אין ראשית. אין תרומין. אירוסין פוסלין. אלו חייבים בחלה. אלו חייבים במעשרות ופטורים

מן החלה. אם הראשונים. אנדרוגינוס מאכיל. אנוסה או מפותת. אני אומר עדיף. אסור נבילה חמור מאסור תרומה. אפטרופוס תורמין. ארוסה אוכלת. ארץ ישראל הכל, ד"ה מהררי"ט ח"א מ"ז אם עזה כארץ ישראל. אשת איש הודית שזינתה עם שנים וכו' שאלה. אשת איש שהלך. אשת כהן אוכלת. בא על ארוסתו בבית חמיו. בגדי אוכלי תרומה. בגדי פרושים. ביצה טרופה. בכורים נקנים. בן יום אהה. בנין אב שני מדות משונות. בן תשע שנים ויום אחד פוסל. ברירה אם איכא, בשם גן המלך. בת ישראל לכהן. בת ישראל מאורסת לכהן. בת כהן נשואה לישראל. בת שלש שנים. גוי וכותי. גוים עשאוים כזבים. גזירה שוה אין דעת. גזירה שוה כלל. גילוי אמר רבא. גרעיני תרומה. דחזינן מחזקינן. דיו לבא מן הדין להיות כנדון מצוי. דין אם דומה למלך. היסת דעת. הלכות הקדש תרומות. הערב שמש נמרא. הצד השוה שבהם כתב. הרי הן כתרומה. ולד במעי אמו למה הוא דומה לפנסק. זה הכלל כל המשלם קרן. זה הכלל כל שהוא כלאים. זיתים וענבים. זמון אין מזמנין. זרים אשכחן. זרעוני גינה שאינם נאכלים פטורים. חבילי תלתן של. הבית הניח להפרישה תרומה. חומר בקדש. חומר בתרומה. חופה לפסולות. חזקה גדולה. חטים כולם. חלה ותרומה חייבין עליה מיתה. חללה איזו. חמשה לא. חח פוסל. חרש שוטה וקטן אינם. חרשת אינה. חש לה רבי פלוני. חשש אחת אומר. טבול יום פוסל. טבילת מעלות עשו. טבל אסור. אימת נקבע לתרומות ומעשרות. טבל גידוליו מותרים. טבל למעשר שני. טבל לתרומה. טובת הנאה. טומטום אינו אוכל בתרומה. שלטול על ידי דבר אחר. טמאים אסורים. טעות בדבר מצוה. טריפה נשחטה. יבם אינו יבם פוסל. יבם קנה. ידיים שניות. יוצא לידון. ילוד מאכיל. ירק חיוב תרומתו. ירק שביעית אין מבשלין בשמן תרומה. ישבת תרומה ובכורים. ישראל הבא על בת כהן. כדאי הוא רבי פלוני, ד"ה גם אשכחן. כהן ודאי אם אינו מיוחס. כהן מסייע. כהן עם הארץ מנין. כל דברין אינן אלא דברי תימא, דהעוסק באכילת תרומה כעוסק בעבודה. כל דבר שיש לו מתירין. כלה אינה נאמנת. כל המיקל. כל הפוסל את. כלים בתוך כלים. כל מקום שאין כהן. כפור בדבר. כרשיני תרומה. כפרה אינה מעכבת. כתבי קדש פוסלים. לא תעשה כל מקום. ליתא לבריתא מקמי מתניתין. לך אצל יפות. מגו לחצי טענה. מגורה פינה ממנה חטים של תרומה. מדומע, דתרומה נוהגת בלה. מחמץ ומתבל אסור בכל שהוא. מחמץ מתבל מדמע. מי שלקות. מיתה כיצד יפטר אדם ממנה בדבור. מעוכב גט שחרור אם אוכל. מעות הלוח את הכהן ואת הלוי ואת העני. מעלות חמש עשו. מעלין מן תרומה. מעשר בשבת. מעשר ראשון כל. מפה התירו. מפתה לא פוסל. מצוה יש שהמוסיף. מקואות שש מעלות. משוך בערלתו וקטן שנולד מהול. משקים טמאים השוטה. מתנות כהונה והן. נטילת ידים בחולין. נטילת ידים לחולין. נטילת ידים לתרומה דרבנן. נטילת ידים עד קנה. סוסות האסורות לאכול. ספינה מטורפת. ספק אם הביא. ספק הסהור. ספק חשיכה. ספק בן תשע שנים. עבד כהן. עבד פוסל. עובר במעי. עובר פוסל. עוקצי תאנים. עיר שהקיפה כרקום. עם הארץ חשוד על המעשרות. עפר חוצה לארץ. עציץ שאינו נקוב. ערב פסח בשבת. ערוב לישראל. ערום לא יתרום. ערלה מעלה. ערל וכל הטמאים. עשרה אין. פוסלים ואינם מאכילים. פירות שותפים. פירות תרומה ומעשר שני אין משנין. פצוע דכא וכרות. פצוע דכא כהן.

צרה אינה נאמנת. קדושה ראשונה. קדוש ידים במקדש. קדושין בפירות שביעיות. קדושין בקדשי. קדוש על היין שאלה. קטנה אשת כהן. קטן היודע לפרוס כפיו. קטנה נתקדשה לדעת אביה. קטנה שהשיאיה. קטן לענין. קטן נאמן להעיד. קל וחומר שני מינים. קמא קמא בטיל. קמת תרומה. רביעי בקדש. רופפת. שבועה בעינין. שוטה אינו פוסל. שוטה אשת כהן. שלישי אינו. שמן שריפה. שמן תרומה. שמן בפי תולדה ומהלכת על גבי ככרות של תרומה. שתילי. שתי קופות אחת של תרומה. תאנים. תבן אין. תיקו בעיא דסלקא, מעוכב גט שחרור אם אוכל תרומה. תירוץ דרך הגמרא. תלתן אף על פי. תלתן של תרומה. תמרות של תלתן. תנוק בן יום אחד מטמא. תנוק בן יומו נוחל. תנוק נולד מהול צריך. תנור שהסיקו בכמון של תרומה. תערובת תרומה. תרומת.

תרומה על ידי שליח. משנה ד' פ"ד דתרומות. רמב"ם פ"ד מה' תרומות פסקא ו' האומר לשלוחו צא ותרם לי והלך לתרום ואינו יודע אם תרם ואם לא תרם ובא ומצא כרי תרום אין חזקתו תרום (פ"ק דחולין וכרב נחמן) שאין אומרים באיסורין חזקת שליח עושה שליחותו להקל אלא להחמיר חושש שמא אחר תרם שלא ברשות (בפרק התקבל) האומר לשלוחו צא ותרם תרום כדעתו של בעל הבית אם היה יודע בו שהוא עין יפה מפריש לו אחד מארבעים או אחד מששים תרומתו תרומה ואם נתכוון להוסיף על הבינונית ותרם אפילו אחד מתשעים ותשעה אין תרומתו תרומה (ורמב"ם בפירוש המשנה פירש בענין אחר). מעשה שנולד בן בכור. תרומה גדולה ושעורה.

תרומה על תנאי. עיין כלכלות של טבל.

תרומה פטורה מן החלה. רמב"ם פ"ז מה' בכורים. אלו חייבין.

תרומה קובעת למעשר שאין בעל הבית יכול לאכול עוד מן הפירות אפילו עראי קודם שיעשר. משנה ד' פ"ב ומשנה א' פ"ד דמעשרות ר"ע ותי"ט. עיין רמב"ם פ"ג מה' מעשר פסקא ג' אחד משה דברים קובעים למעשרות וכו' ודוקא בדבר שנגמרה מלאכתו. ופסקא ד' התורם פירות שלא נגמרה מלאכתו מותר לאכול מהם עראי חוץ מכלכלת תאנים שאם תרמה קודם שתגמר מלאכתו נקבעה למעשר. משנה ד' פ"ב דמעשרות וכחכמים.

תרומה שומרין אותה בטהרה לא בקרושה. עיין ספסלים של בית הכנסת, בסוף הפסק.

תרומה שורפין על ששה ספקות. עיין ספקות ששה.

תרומה תלויה. עיין ספקות ששה. ערב פסח בשבת. תרומה טהורה עם תלויה.

תרומה תלויה צריכה שמורה. משנה ב' פ"ג דחלה ר"ע. ואסור לגרום לה טומאה. ועיין משנה ה' פ"ה דתרומות. רמב"ם פ"ב מה' תרומות פסקא ב' תרומה שנשמטת בספק לא אוכלין ולא שורפין אלא תהא מונחת עד שתטמא טומאה ודאית ותשרף ויש שם ספיקות ששורפין עליהם את התרומה (עיין פ"ד דמסכת טהרות) חבית של תרומה שנולד בה ספק טומאה הרי זה לא יחרש בה דבר לא יזונה ממקומה ולא יגלינה אלא יניחנה עד שתטמא ודאי ותשרף ואין חוששין שמא תאכל חבית שנשברה בגת העליונה והתחתונה טמאה אם יכול להציל ממנה רביעית בטהרה יציל ואם לאו יציל בידים בלא נטילת ידים ואעפ"י שהוא מטמאה כמו שיתבאר בענין טהרות. בדיא בחבית של יין והוא שיהיה בגת התחתונה פחות ממאה שהרי ידמע הכל ויפסל אבל אם היה בתחתונה מאה בוז החבית

החבית שהרי היא עולה באחד ומאה או שהיתה חבית של שמן תרה וטומאה ולא יטמאנה בידיו שהרי הכל ראוי להדלקה ואין שם הפסד מרובה וכן חבית של שמן שנשפכה אם יוכל להציל רביעית במהרה יציל ואם לאו יציל בטומאה שכיון שנשברה החבית אינו מוזהר שלא להציל בטומאה מפני שהוא בהול (משנה ט' ו' שם) היה עובר ממקום למקום ובידו ככרות של תרומה אמר לו הגוי תן לי אחת מהם ואם לאו הריני נוגע בכלן ומטמאן יניח לפניו אחת על הסלע ולא יתננה לתוך ידו כדי שלא יטמא התרומה בידים (משנה י"א שם).

תרומה תשלומיה כפרה נינהו. משנה ו' פ"ג דחלה ר"ע.

תרומות אין עושין בהן סחורות. משנה ג' פ"ז דשביעית. סתורה אסור. **תרומות** ומעשרות אין מפרישין ביום טוב. ש"ע א"ח ס"י תקכ"ד. ובשבת ס"י של"ט. וכתב הלק"ט ח"א תשובה פ"ח דיועיל תנאי זה דתנן מה שאני עתיד להפריש למחר וכו' אפילו מתחילת השנה של שעומד על דעתו. ר"ע פ"ג דערובין משנה א'. עיין הרי"ף ור"ן פ"א ד"ט דף רפ"ד ע"א. משנה ו' פ"א ד"ט ובר"ע ותי"ט. ועיין משנה הרי"ף ור"ן פ"ה ד"ט דף רצ"ח ע"ב ודף רצ"ט ע"א וכולן מה שעשה עשוי כן הוא בירושלמי מיהו בתרומות תנן שאם הפריש תרומה ומעשר בשבת דבשוגג יאכל במזיד לא יאכל הרי"ן. רמב"ם פכ"ג מה' שבת אין מגביהין תרומות ומעשרות בשבת מפני שנראה כמתקן דבר שאינו מתוקן פסקא ט' ופסקא ט"ו. המגביה תרומות ומעשרות בשבת או ב"ט בשוגג יאכל ממה שהתקין במזיד לא יאכל עד מוצאי שבת בין כך ובין כך תקן את הפירות. משנה ג' פ"ב דתרומות. כלכלות של טבל. ערובי תבשילין על תנאי. תרומה בשבת. שתופי מבואות בשבת.

תרומות ומעשרות אין מפרישין מדבר שאינו ראוי למאכל אדם כלל. משנה ט' פ"א דתרומות ר"ע. רמב"ם פ"ב מה' תרומות כל אוכל אדם הנשמר שגדוליו מן הארץ חייב בתרומה. מעשר במאכל. **תרומות** ומעשרות אין מפרישין מן הפטור על החיוב. משנה א' פ"ה דדמאי וכל הפרק ובמפרשים. משנה ו' פ"ז דדמאי בר"ע. ולא מן החיוב על הפטור רמב"ם פ"א מה' מעשר פסקא ו'. מעשרות אין מפרישין.

תרומות ומעשרות בעון בטולם שמים נעצרים מלהוריד טל ומטר והיוקר הוה והשכר אבד ובני אדם רצים אחר פרנסתם ואין מגיעין. שבת פ"ב דף ל"ב. הרי"ף דף ק"י ע"א. ואם גותנים מתברכים שנאמר הביאו את המעשר אל בית האוצר והיו טרף בביתו וגו'. גשמים אינם נעצרים.

תרומות ומעשרות המפריש מקצת תרומה ומעשרות אותו המקצת אינו תרומה והרי הוא כחלק הכרי ואעפ"כ צריך להפריש תרומת אותו מקצת ממנו ולא יפריש עליו מפירות אחרות. רמב"ם פ"ג מה' תרומות פסקא ז' ופ"א מה' מעשר פסקא ט"ו. משנה א' פ"ד דתרומות.

תרומות ומעשרות ודיניהם בזמן הזה באיזה מקום וכיצד הכהן מקבלם ואם הם דאורייתא או דרבנן. ש"ע י"ד ס"י של"א. מהר"ם טראני ח"ב צ"ב בתרומות היין בזמן הזה יש ליהנות בו בזילוף בערבי שבתות וימים טובים אחר בירור הבית. עיין רדב"ז תשובה ל' המורה שעשה היא בכלל ארץ ישראל כמ"ש בעל כפתור ופרח וחולק עליו במה שהחשיב סין הנקראת טראבלו"ס לא"י ונפקא מינה לענין תרומות ומעשרות אף בזמן הזה עיי"ש ומוהרי"ט ח"א מ"ז דלא חשיב לה כארץ ישראל לענין כפיית האיש לאשתו עיי"ש והר"ם אלשיך פ"ה והר"ם גאלאנטי מ"ד נ"ח. עיין מהר"ט

מהרי"ט י"ח הרימונים שמקצתן לקמן הישראל ומקצתן הגוי שיש מי שהורה שיפריש מהן תרומה ותרומת מעשר על הכל ומעשר שני לפי השבון והורה לדעת דלבי"ע אין זה מעשר כאשר הוכיח בראיותיו ע"ש ע"א. עיין מהרי"ט שם כ"ה המקיים ומאשר המנהג שנהגו להפריש תרומה גדולה ולקרוא שם למעשר ראשון ונוטלין תרומת מעשר ומניחין שאר המעשר שם וכן עושין למעשר שני ולמעשר עני ויישב מה שהשיגו עליו משלש מקומות בתלמוד דמוכח מנייהו להפך וקריאת שם למעשר לא מהני עד שיפריש ממ"ש וכו' ע"ש וסי' פ"ב וסדר הפרשת המעשרות בא"י והלק"ט קמ"ג ד' ה' ושם מ"ב ג' סותר פסק מהריק"א שחייב לנהוג בפירות הגוים הגדלים בא"י במעשרות ולפוטנם מדיני שביעית ומקיים ומאשר דברי המבי"ט אביו שפוטנם כל עיקר משום דהוי חומרא דאתי לידו קולא ע"ש והלק"ט ח"א תשובה צ"ה דין הלוקח שומשמן מהגוי בארץ ישראל ועושה שמן דיפטור את השמן מהמעשר. עיין הרי"ט ז' המורה לפטור מהמעשר דבש של ענבים שעושים הגוים ע"י ישראל מאחר שאין ישראל קונה אותו אלא אחר שנגמר בשולו ומה שנתעסק הישראל בעשייתו היה בשכר או אפילו בחנם לא משום הכי קרינן ביה דינוגך בשעת דגנך כדי לחייבן במעשר. נ"י פ"ח דיבמות דף ת' ע"א. רמב"ם פ"א מה' תרומות דרבנן הם. עיין שלמי גבורים פ"א דקדושין דף תרל"ו ע"ב אות א' וז' וכבר ביארתי בפרק השולח שהאחרונים בטלו המעשרות בח"ל לגמרי ואינו נוהג שם אלא תרומה גדולה בדגן תירוש ויצהר ומדברי תלמוד א"י למדתי כן ועיין שם שהאריך בענין. רמב"ם ריש הלכות תרומות התרומות והמעשרות אינם נוהגים מן התורה אלא בארץ ישראל בין בפני הבית בין שלא בפני הבית ונביאים התקינו שיהיו נוהגות אפילו בארץ שנער בפני שהיא סמוכה לארץ ישראל ורוב ישראל הולכים ושבים בה וחכמים הראשונים התקינו שיהיו נוהגות אף בארץ מצרים ובארץ עמון ומואב מפני שהם סביבות לארץ ישראל ע"כ הכי איתא פ"ד דידים משנה ג' מצרים מעשה זקנים ובבל מעשה נביאים כלומר שהנביאים תקנו תרומות ומעשרות בבבל ותקנו שיפרישו בשנה השביעית מעשר שני והזקנים תקנו תרומות ומעשרות אף בארץ מצרים עמון ומואב ותקנו שיפרישו במצרים בשנה השביעית מעשר שני וזהו דברי רבי יהושע שילמוד עמון ומואב שהוא מעשה זקנים לענין מעשר שני למצרים ג"כ שהוא מעשה זקנים. ידי אליהו תקון צ"ח דף נ"ב ע"ד. בעור. ש"מ ת קרקעות.

תרומות ומעשרות מפרישין על הסדר כיצד מפריש בכורים תחילה לכל ואח"כ תרומה גדולה ואח"כ מעשר ראשון ואח"כ מעשר שני או מעשר עני והמקדים שני לראשון או מעשר לתרומה או תרומה לבכורים אעפ"י שעבר על לא תעשה מה שעשה עשוי ומניין שהוא בלא תעשה שנאמר מלאתך ודמעך לא תאחר לא תאחר דבר שראוי להקדימו ואין לוקין על לאו זה רמב"ם פ"ג מהלכות תרומות פסקא פ"ג. משנה ו' פ"ג דתרומות ועיין משנה ז' הראיה היינו יקרימו בכורים לכל שהם בכורים לכל ותרומה לראשון שהיא ראשית ומעשר ראשון לשני שיש בו ראשית. תרומת מעשר לא. **תרומת** גוים לענין מדומע וחומש. עיין ת"ט משנה ג' פ"ז דתרומות. ועיין משנה ט' פ"ג.

תרומת הדשן ודישון המזבח הפנימי והמנורה ומוראת העוף נבלעים במקומן. משנה ד' פ"א דתמיד ת"ט. ועיין משנה ח' פ"א דיומא ר"ע. רמב"ם פ"ב מה' תמידין ומוספין.

תרומת הדשן ורבנו ירוחם יש לנו לפסוק כרבנו ירוחם לגבי תרומת הדשן. שרד"ם י"ד ס"ו קפ"א. כנסת גדולה בכללים בדרכי הפוסקים א"ח דף קס"ב ע"ב אות נ"ו.

תרומת הדשן כתב בס' ד' ובכתביו ס' קנ"ג שנמצא בתשובת מי ששהה להתפלל מנחה בערב שבת עד שענו הקהל ברכו ועדיין לא עבר זמן המנחה שלא יתפלל מנחה באותו ב"ה שבו הקהל והשליח צבור מתפללין אחרי שהקהל קדשו היום כמה גדולים ולא פליג אלא אלך למקום אחר ויתפלל של חול וכן הורו כמה גדולים ולא פליג אהא שכתב במרדכי פ' ב"מ ובהגהות מיימוניות פ"ה דמי שלא התפלל מנחה וענה ברכו עם הקהל כבר עשהו קודש ושוב לא יעשנו חול דשאני התם שכבר ענה עם הקהל ברכו. וכתב עוד שאם יבא אחד סמוך לברכו לבית הכנסת דיתפלל מנחה ולא יענה ברכו והכי איתא בהדיא בסמ"ג במצות תפילה אעניית מודים עם הצבור ואעפ"י שלא יוכל לגמור חצי תפילת מנחה קודם ברכו ונמצא מתפלל מקצת תפילת חול באותו בית הכנסת מ"מ הואיל והתחיל בהיתר אין קפידא כולי האי ואעפ"י דבפ' ע"פ פרש"ם דהיכא דידוע שאינו יכול לגמור בהיתר הוה כמתחיל באסור נר"ד נראה דאין לדמות להתם דלאו איסור והיתר שייך ביה עכ"ל בתרומת הדשן והכי נהוג דלא כמ"ש בכתבים ס' קנ"ג דאם יודע בודאי שלא יוכל לגמור אסור לו להתחיל דיש לסמוך על מ"ש בס' תרומת הדשן יותר מעל מה שכתב בכתביו דמה שאדם כותב בספר יותר מדקדק בו ממה שכותב בכתביו ועוד דמה שקשה מ"ש בכתביו כבר ישרו בתרומת הדשן. מטה משה אות תל"ג דף נ"ז ע"ב. תפילת מנחה מי.

תרומת הדשן מצוה להרים מעל המזבח שנאמר בפרשת צו והרים את הדשן. תמיד ומסכת יומא פ"ב. רמב"ם פ"ב מה' תמידין. סמ"ג עשין קצ"א. משנה ה' פ"א דיומא ר"ע. תרומת הדשן מעל המזבח בכל יום מצות עשה ובגדים שתורם בהם הדשן יהיו פחותים מן הבגדים שמשמש בהם בשאר עבודות שנאמר ופשט את בגדיו ולבש בגדים אחרים והרים את הדשן אינו אומר אחרים שיהיו בגדיו חול אלא שיהיו פחותים מן הראשונים לפי שאינו דרך ישראל שימוזג כוס לרבו בבגדים שבשל בהם קדירה לרבו. בכל יום תורמין בקריאת הגבר או סמוך לו בין לפניו בין לאחוריו והוא משיעלה עמוד השחר ביום הכפורים מחצות הלילה וברגלים מאשמורה הראשונה היינו מתחילת שלישי אמצעי של לילה וכיצד תורמין את המזבח רמב"ם שם. תמיד פ"ק דף כ"ז כ"ח. אר"ב ע פייסות. בראשונה.

תרומת הכרי הזה לתוכו אמר התורם אם אמר בצפוננו או בדרומו קרא שם וחייב להפריש ממנו תרומתו ואם לא עיין במקום לא אמר כלום. רמב"ם פ"ג מה תרומות פסקא ח'. משנה ה' פ"ג דתרומות האומר תרומת הכרי זה בתוכו תרומת מעשר זה בתוכו קרא שם וחכמים אומרים עד שיאמר בצפוננו או בדרומו.

תרומת הלשכה בשלש קופות וכו'. משנה ב' ג' פ"ג דשקלים. רמב"ם פ"ב מה' שקלים נכנס לפניו מן הלשכה והשומרים עומדים בחוץ והוא אומר להם אתרום והם אומרים לו תרום תרום תרום שלש פעמים ואח"כ ממלא שלש קופות קטנות כל קופה מהם מכילה שלש סאין מאותן שלש קופות הגדולות ומוציאן לחוץ כדי להסתפק מהם עד שיכלו וחוזר וממלא אותן שלש קופות הקטנות מן שלש גדולות פעם שניה קודם עצרת מסתפקן מן מהם עד שיכלו וחוזר וממלא אותן פעם שלישית מן השלש קופות הגדולות בתשרי ומסתפקן מהם עד שיכלו עד ר"ח ניסן. עיין ת"ט על משנה ב' דמן הירושלמי הוציא הרמב"ם דין הקופות הגדולות אשר נעלמו מעיני ר"ע שלש קופות קטנות שהוא תורם בהן ומוציאן לחוץ כתוב עליהן א' ב' ג' כדי שיסתפקן מן הראשונה עד שתכלה ואח"כ מסתפקן מן השניה ואח"כ מסתפקן מן השלישית. ותורם

ותורם הראשונה מן הקופה אחת הגדולה ומחפה אותה הגדולה במטפחת ותורם השניה מהקופה הגדולה השניה ומחפה אותה הגדולה במטפחת ותורם השלישית מן הקופה הגדולה שלישית ואינו מחפה אותה במטפחת כדי שתהיה נכרת שבה סיים ויתחיל ממנה בתחילה פעם שניה כשיכנס קודם עצרת ותורם הראשונה מן הגדולה שהיתה מגולה ומחפה אותה ותורם השניה מן הגדולה שתורם ממנה בראשונה תחילה ומחפה אותה ותורם השלישית מן הגדולה הסמוכה לה ואינו מחפה אותה עד שיתחיל ממנה בתחילה בפעם שלישית כשיכנס בתשרי עד שנמצא תורם ראשונה ושניה ושלישית הקטנות מכל א' וא' מן הגדולות. ועיין ר"ע ותי"ט שם משנה ד' דהר"ב פירש המשנה בדרך אחרת ז"ל תרומה ראשונה שהיתה בפרום הפסח לאחר שתורם אותה היה מכסה כל השקלים הנשארים בלשכה בעור שלוק כדי שיתנו עליו השקלים שיביאו ממדינות שסביב ארץ ישראל שלא יכלו להביא קודם הפסח ומביאין מפסח ועד העצרת ונותנים אותם על גבי הקטבלא כדי שיתורם מהם בפרום העצרת ולא יתורם מן הדבר שתורם כבר בפרום הפסח ואחר שתורם בפרום העצרת חזר וכסה כל המעות שבלשכה בקטבלאות ונותנים עליהם כל השקלים המביאים מבבל וממדי ומן המדינות הרחוקות ותורמין מהם בפרום החג ועוד לא היה מחפה שאין עוד תרומה אחריה עכ"ל ולפי זה שלישית מחפה שמה ישכת ויתורם מן הדבר התורם לא קאי אדסמיק ליה במשנה לא היה מחפה אלא ארישא קאי ומחפה בקטבלאות אבל לפי הרמב"ם קאי אדסמיק ליה לא היה מחפה. כשהוא תורם שלש קופות אלו תורם את הראשונה לשם ארץ ישראל ושניה לשם כרכים המוקפים היינו סמוכים לה ולשם כל ארץ ישראל והשלישית לשם בבל ולשם מדי ולשם מדינות הרחוקות ולשם שאר כל ישראל ומתכוון לתורם על הגבוי שיש בלשכה ועל הגבוי שעדיין לא הגיע בלשכה ועל העתיד לגבות כדי שיהיו אלו השקלים שהוציאן להסתפק מהן בער"ה על כל ישראל וכאלו הגיעו כל שקליהן ללשכה ונתרמה מהם תרומה זו. רמב"ם שם ומשנה שם. הקדש

אינו יוצא. חזקה אם. תורם אינו נכנס.

תרומת הלשכה מה היו עושין בה. משנה א' פ"ד דשקלים. לוקחין מאותן מעות תמידין ומוספין ונסכיהם העומר ושתי הלחם ולחם הפנים וכל קרבן צבור לאתווי קטורת ובשנת השמטה שהיא הפקר שוכרין בית דין שומרים שישמרו מקצת ספחים שצמחו כדי שיביאו מהם העומר ושתי הלחם שאין באים אלא מן החדש ואלו השומרים נוטלים שכר מתרומת הלשכה. מי שהתנדב לשמור בחנם אין שומעין לו משום בעלי זרוע שמה יבואו ויטלו מהם לפיכך תקנו להם חכמים שיטלו שכר מן הלשכה כדי שיפרשו בכל מאורו מקום שאלו השומרים שם. עיין רמב"ם פ"ד מה' שקלים ותי"ט שם וגם עושין בהם פרה אדומה ושעיר המשתלה לעזאזל ולשון של זהורית ועץ ארז ואזוב שמשליכין לתוך שריפת פרה אדומה משנה ב' פ"ד דשקלים. עיין תי"ט משנה ב' פ"א דמ"ק ד"ה ויוצאין אף על הכלאים דתמה על הרמב"ם דבכתבו כל הבא מתרומת הלשכה בפ"ד מה' שקלים השלוחים היוצאים על הכלאים ונפרעין מתרומת הלשכה. משנה א' פ"ד דשקלים שומרי ספחים בשביעית נוטלים שכרם מתרומת הלשכה וכו' מהר"ש יונה בתשובות סי' כ"ב. כנסת הגדולה א"ח דף ק"ב ע"ב א'. יד אליהו תקן כ"ז דף ו' ע"ב על תקנה שומרי ספחים בשביעית נוטלים שכרם מתרומת הלשכה.

תרומת הלשכה. עיין בגד"י כהונה עיין. בני העיר שלחו שקליהן. גוי ששלח עולות. גר מת והניח זבחים. הקדש אינו יוצא לחולין. הרי הן כתרומה. חזקה אין בהן מוציא. מעות. כהן גדול שמת

שמת. מותר הקטרת. מותר תרומת הלשכה. מעות הנמצאים. תקנות בית דין שבעה. תרומת שקלים.

תרומת הוצה לארץ גדוליה תולין. משנה ד' פ"ט דתרומות. רמב"ם פ"א מה' תרומות פסקא כ"ב אעפ"י שהיא מדמעת אין מוסיפין הומש עליה. עיין משנה ג' פ"ז דתרומות ר"ע ותי"ט. ועיין רמב"ם פ"ג מה' תרומות. שתי קופות. תרומה גדוליה.

תרומת הוצה לארץ וקצת דיניה. רמב"ם פ"ג מה' תרומות פסקא י"א. ופ"ז. ופ"ב פסקא ח'.

תרומת הוצה לארץ מותר למאה אם לא. עיין רמב"ם פ"ב מה' תרומות. **תרומת** הוצה לארץ. עיין כהן מסייע בבית הגרנות. שתי קופות. תרומה המאכיל.

תרומת חמץ האוכלה בפסח שנג בתרומה ואפילו הויד בחמץ משלם קרן וחומש כמזיד בתרומה אפילו שנג בחמץ פטור מתשלומין ומדמי עצים. משנה ד' פ"ב דפסחים ר"ע ותי"ט. רמב"ם פ"א מה' תרומות. תרומה אסורה לזר אשה. תרומה האוכלה.

תרומת ירק. עיין ירק חיוב.

תרומת מעשר אם וכל ישראל להפרישו. משנה א' פ"ה דתרומות בתי"ט. תרומת מעשר רשאי.

תרומת מעשר דמאי הקלו בה. עיין דמאי הקלו.

תרומת מעשר הלויים מפרשים היינו מעשר מהמעשר שנותנים להם ישראל וליתנו לכהנים בפרשת קרח כי תקחו מאת בני ישראל וגו'. ספרי ותרומות פ"ק ובתרא פרק כל הגט ברמו. פסחים פרק כל שעה וי"ט פ"ק וסוף תוספתא דתרומות ובבכורים וגטין פ"ג וחולין פרק הזרוע. מסכת מעשרות. מסכת דמאי במקומות מפורזים. רמב"ם פ"א מה' תרומות. סמ"ג עשין קל"ד. ועיין תי"ט משנה ה' פ"ד דתרומות ורמב"ם פ"ג מה' תרומות פסקא י"ב דישאל רשאי לתרום תרומת מעשר.

תרומת מעשר ומעשרות אין מפרשין אותן אלא במדה המונה משובח המודר משובח ממנו והשוקל משובח משלשתן. משנה ו' פ"ד דתרומות. עיין משנה ז' פ"א בתי"ט. עיין רמב"ם פ"ג מה' תרומות פסקא י"א.

תרומת מעשר לא מפרשין קודם מעשר ראשון. משנה א' פ"ה דדמאי בתי"ט. תרומות ומעשרות מפרשין על הסדר.

תרומת מעשר מן הטהור על הטמא וכו'. משנה ה' פ"ב דבכורים. הרשב"א תשובה ש"ץ.

תרומת מעשר. עיין זה הכלל כל המטבל. זמון אין מזמנין. חבילי תלתן של. טבל גידוליו מותרים. מתנות כהונה והן. קדושין בפירות שביעית. קדושין בקדשי. רבי שמעון שזורי. תרומה אין תורמין מן הטהור. תרומת הכרי.

תרומת מעשר רשאי ישראל לתרום. משנה ה' פ"ד דתרומות תי"ט. רמב"ם פ"ג מה' תרומות פסקא י"ב. ועיין ר"ע משנה ב' פ"ה דדמאי. תרומת מעשר אם.

תרומת מעשר שהיה בה אחד משמונה בשמנית מוליכה לכהן פחות מכאן אינה מטפל להוליכה אלא משליכה באור ושורפה וביין ושמן אפילו כל שהוא מוליכה לכהן ובלבד שתהא תרומת מעשר ודאית הטהורה אבל אם היתה טמאה או שהיתה של דמאי אם אין בה כשעור אינו מטפל בה אלא שורפה. רמב"ם פ"ג מה' תרומות פסקא ט"ז. משנה ח' פ"א דתרומות ותי"ט פ"י שם וזיל ויוליכנה לכהן כלומר שאינו רשאי להניחה

להניחה במקום הפקר אבל לא שמחוייב הוא להביאה אל הכהן דהא פסק הרמב"ם מההיא דס"פ הוורע דחולין דאין ישראל חייבין להטפל ולהביאה מן הגורן לעיר (בפ"ב פסקא י"ז) ומן המדבר ליטול אלא כהנים יוצאים לגרנות וישראל נותנין להם חלקן שם ואם לא יצאו הרי זה מפריש ומניחה בגורן ואם היתה חיה או בהמה אוכלתה שם ואינה משתמרת התקינו חכמים שיטפל בה ויביאנה לעיר ויטול שכר הבאתה מכהן שאם הפרישה והניחה לבהמה ולחיה הרי זה חלול השם. תרומה אין ישראל חייב. **תרומת מעשר** שוה לבכורים בשתי דרכים נטלת מטהור על הטמא ושלא מן המוקף בבכורים ושוה לתרומה בשתי דרכים שאוסרת את הגורן ויש לה שעור. משנה ה' פ"ב דבכורים. ועיין משנה ה' פ"ד דתרומות ר"ע. ותרומות מעשר של דמאי עיין תרומה עולה.

תרומת מעשר של דמאי. עיין הר"ן פ"ז דגמין דף תקפ"ה ע"ב ד"ה גמרא גרסינן בשחיטת חולין הלכה כרבי שמעון שזורי במסוכן ובתרומת מעשר של דמאי מסוכן הא דפרקין תרומת מעשר של דמאי דהתם אמר תרומת מעשר של דמאי שחורה למקומה ר' שמעון שזורי אומר אף בחול שואלו ואוכלו על פיו כלומר לא מבעיא אם חורה ונפלה לתוך התבואה בשבת דמשום עונג שבת שואלו לעם הארץ ואכל על פיו אלא אפילו בחול אוכל על פיו דכיון דמדמעת כל התבואה דשוב אין לו תקנה בהפרשת דמאי לא אסרינן עליה כל התבואה משום תרומת מעשר דמאי. תרומה עולה. תרומת מעשר שהיה. תרומת מעשר שוה. **תרומת שקלים** מקדימין ולא מאחרין. הר"ף פ"א דמגלה דף ש"ם ע"ב. משנה ג' פ"א דמגלה בת"ט.

תרומת שקלים. עיין תרומת הלשכה.

תרומת תלתן כל מעשיה בטומאה חוץ משרייתה. משנה ג' פ"ב דמעשר שני. תערובת תרומה מין.

תרופה ביום טוב. עיין יום טוב שני לגבי מת.

תרופה מרה ביום התענית מורה פנים ליקח אותה. הלק"ט ח"ב תשובה צ"ז.

תרופה. עיין אוי לבית. אוכל ושותה ואח"כ. אונקלי מעלין. אחים שותפים שחלה. אילן המשיר. אכילה על ידי אונס. אלישע

בעא. אמרה לי אס. אס פלנית. אס פרגוס. אשה מתגרשת בעל כרחה כתב. אשתא. אשת איש שהלך בעלה למדינת הים. אשתו נשתמית. באלו ט"א ציוני. בארה של מרים. באתר דלית. בהמה אין מפרססין ואין סכין. בוא וראה שלא. ביצה מגוללת. בית הקברות לא. בכל מתרפאין. בקור חולים ודיניו. בראש כל מדנים אנא. ברוך המקום שמסר עולמו לשומרי יין. תפוחים טוב לחולי מעים. ברכות פרטיות. ברכת המקוץ דם. בר מצרא ודיניו. בן חביב ס"א. בשר דגים וחגבים מותר. בשר שמן מעלי לכולי גופא. גהינם אין לעתיד. גוים אין מתרפאים. גונת. גט למי כופין. פני משה ח"א ע"ו. גט צריך הבעל להיות בדעתו. גמירי בבורא. דבורא קשי לעינא. דבעי חיי בלישניה. דברים של דברי תורה אסור. דג שוויה. דם היוצא. דרכי אמורי. הוצאה ושעור. ואכלו. זה מעלה ארוכה. זנגביל רטיבא מעלי לכולי גופא. חגורה. חד חד נחת. חולאים רעים ונאמנים. חולאים שמונים. חולה אין מוהלין. חולה בשבת. חולה הלוקה. חולה שיש. חולים ששה. חכימא דיהודאי. דהשמש בתקופת תמוז תרופה לגוף. חלית ודיני. חמין במוצאי שבת. חמין ושמן. חמרא דפרוגותא. חרגא. טובה עומת צונן. חש בראשו. טאבאקו. טב גילדנא

גילדנא. טבילת כלים ביום טוב, טחול. טחול יפה לשנים, מעונא. יין ישן מעלי לכולי גופא, ירק חי, כאב, כויליית, כלב שומה אמ, כלב שומה ממאי הוי, כל מילי דמעלי להאי קשה להאי חוץ, כל מילי דענא, כל שברא, כנים תרופה, כרוב, כרישין קשים, כשפים עיין, לא תשתי, לדמא, לחישות, לחש, לשון חכמים, מאכלות אסורות לרפואה, מזונות בת אשתו, מים מותר, מי רגלים בני, מלאכה גדולה, מלאך המות בביתו של זה, מנהג ממון ותורתו, אות עי, מעולם, מצורעים בכבל אין, מקשה לילד, מרה לרפואה, משטה, משל אדם נאמן, נדרי תענית, בשם חוקי דעת, נחש ממת, נימא של מים, נינייא, נפל פואה, נפש משיבה, סגולה, סמיכת זקנים, סעודה הא, ספר רפואות, עד דלא שכיב שכבא, עובדי עי, עולא דמשגש, עינבתא פרוונקא, עינים עיין, עקרב, ערלה אסורה בהנאה, ערמות, פוך, פלפל ארוך מעלי לכולי גופא, פת חמה, פת נקיה מעלי לכולי גופא, צביעה עיין, צרעה, קברות שלשה הן, שם תראה דעפר הקבר רפואה לאישתא בת יומא, קטן מקטין, קטע יד עבדו, קילור, קיקולאטא ברכתה, קשות עיין, רחיצת פנים צריך, רפואה, שוה חמשה, שלשה דברים מרבין את הובל, שם תראה דכל היפה לאבר זה קשה לאבר זה ותדברים המועילים לכל האברים, שמואל וקרנא, תורה רפואה, שמן זית אם שותהו, שרץ שרוף, ששה דברים מרפאין את החולה, שתיא והוא, תאנים שנתבשלו יותר מדאי, תלתא מוקי, תמה, תמרים משתנין, תמרים שחרית, תנאי לתת שכר יותר, תנוק דקטין, תנוק שהוא, תנוק שלא, תנו רבנן דם וכל מיני משקין, תפילת השחר דברים, תרד, תרדין, תרופה שעשה, תרתי שמעת מינה, תשובה גדולה, תשמיש המטה רפואה.

תרופה, עיין ערוך ערך רת ובספרי עיין רת בגמרא.

תרופה שעשה שמואל לרב האכילו לחם שעורים וכסא דהרסנא ואשקיי שייכרא ולא אחוי ליה בית הכסא דמתוך כך מתהפך ומתבלבל הובל במעו ומתמוגג כולו ואמר רב מאן דלצערון לא לוקמה ליה בני וכן הוה, שבת פ"ד דף ק"ח, וכתב נ"י פ"ט דב"מ דף ק"ח ע"ב דלכל מיליה ידע אסותא (שמואל) בר מהני תלת עיין שם, עיין בב"י ס"ם קליד בטור י"ד תשובת הרשב"א על הרופאים הנותנים לחולים אותם משקים הנעשים ביד גוים מחומץ שלהם וכו' שהוא אוסר, לחולי הנפוח הוא אידרופיס"א"ה, עיין כתובות פ"ה דף ס"א, ועיין ש"ע י"ד ס"י קע"ט, כל מילי ידענא.

תרויני, עיין תירוץ.

תרי אוי יבישי וחד רטיבא אוקרן לרטיבא, פירוש שנים עצים יבשים וחד רטוב ביניהם היבשים שורפים הלח ועליו נאמר הלא זה אוד מוצל מאש, סנהדרין פ' חלק דף צ"ג היינו יהושע בן יהוצדק, יהושע בן.

תרי אלכסוני לא אמרינן חד אלכסון אמרינן, עיין אלכסון.

תרי אמוראי ואליבא דפלוני, עיין קשיא מדדיה לדדיה.

תרי אמוראי, עיין אמוראי תרי.

תרי בעל באשתו, עיין בעל באשתו.

תרי גברי באמתא ופלגא לא סגי להו, מנחות פ"א דף צ"ח, סוכה פ"ק דף ח' תלתא גברי בתרתי אמתי יתבי, תלתא גברי.

תרי גברי רברבי כוותיבי ליטעו בדרב הא דעתי קצרה קאמר, חולין פ"ח דף ק"ז, רבי זורא אשכחניהו לרב אמי ורב אסי שהיו אוכלים בסמרטוטים

בסמרטומים כרוכים בידיהם בלא נטילת ידים ורבי זירא חשב שמבורים
היו כי מה דאמרינן ששמואל אשכחיה לרב שהיה אוכל במפה סביב
לידיו א"ל וכי עבדין כדון כי רב לא נטל ידיו ועל זה אמר להם והא
רב דעתי קצרה קאמר פירוש דשפיר נטל ידיו אלא משום דאסמנים היה
לא היה נוגע המאכל בידיו ונטולו במפה ומסיק דרב אמי ורב אסי כהנים
היו ולאוכלי תרומה התירו מפה כי כהנים זריזים הם ולא נגעו. מפה
התירו. נטילת ידים בחולין.

תרי גברי רברבי כרבנן ליטעו בהא מלתא. כך אמר רב יוסף על רב
ששת ורבה. ערובין פ"ו דף ס"ה.

תרי ותרי. עיין אוקי תרי.

תרי כמאה ומאה כתרי לענין עדות דוקא. הרי"ף פ"ו דשבועות דף שכ"ד
ע"ב. הרי"ף דיומא דף שכ"ד ע"ב. ש"ע א"ח סי' תרי"ח סעיף ד'.
עיין ש"ע ח"מ ס"ס ל"ז סעיף כ"ב בהגה בדבר התלוי במנהג בני העיר
אין אומרים בו תרי כמאה אלא אזלינן בתר הרוב וכן כל כיוצא בזה
שאין אנו צריכים עדות ממש. ש"ע אה"ע סי' י"ז סעיף מ' אין אומרים
שנים כמאה אלא בעדים כשרים אבל בפסולים הלך אחר הרוב בין להקל
בין להחמיר. נ"י פ"י דיבמות דף תל"ג ע"א. ש"ע ח"מ סי' מ"ו ס"ק ס"ו
בשפתי כהן וכן כתב מהרי"ק שורש קע"א וז"ל מה שכתבת תרי כמאה
גם זה הבל דכי לא אתא בתורת עדות אלא גלוי מלתא בעלמא סברא
הוא להאמין יותר המרובים מהמועטים דכל היכא שאין עדות ממש הלך
אחר רוב דעות. אין אומרים בעדות מנהגים תרי כמאה מהרי"ק שורש
קע"א בדבר שאין אנו צריכים לעדות ממש לא אמרינן ביה תרי כמאה
אלא אזלינן בתר רובא ומנהגא לבוש עיר שושן ס"ס ל"ז. אזלינן בתר
רוב דעות. נאמנות כנגד עדים. עדים שנים נאמנים יותר משלשה. מנהג
ממון ותורתו אות ק"ג. פסולי עדות אזלינן. קים לי עיין ספר גט פשוט.
תרי לישיני. עיין שתי לשונות.

תריסי הנויות פירוש קרשים שנועלים בהם ההנויות מסלקין ומחזירים
אותם ביום טוב כדי שיוציא תבלין שהוא צריך להן ולא ימנע
משמחת יום טוב בד"א כשיש להם ציר באמצע אבל יש להם ציר מן
הצד אסור גזרה שמא יתקע ושאין להם ציר מן הצד כל עיקר אפילו
בבית מותר להחזיר. הרי"ף ור"ן ומשנה פ"א דיום טוב דף רפ"ג ע"ב.
ש"ע א"ח סי' תקי"ט סעיף א'. משנה ה' דביצה. שלשה דברים התירו סופן.

תרי קבי דתמרי חד קבא דקשייתא וסרית. יומא פ"ב דף ע"ט. שני
קבין של תמרים יש בהן קב אחד ויותר של גרעינין.

תרי קולי לא עבדינן. הר"ן ס"פ ראשית הגז. ר"ל כי עבדינן קולי דמר
צריכים אנו להחמיר גם כן כמותו. תרי קולי דסתרן אהרדי לא
עבדינן הני מילי לכתחילה אבל בדועבד ערוף שפי למעבד כן כתב
הרמ"ע בפסקיו סי' א'. הליכות אלו אות תשליב תרי קולי או חומרי דסתרן
אין לעשות כשתיהן ראש השנה דף י"ד וכתב התוספות אפילו יודע כמאן
הלכה ומחמיר. הליכות אלו אות תשליב תרי חומרי דסתרן אהרדי מצינו
לפעמים דפוסק האמורא כשתיהן וליכא קושיא כמ"ש התוספות דנדה דף
ל"ו ע"א ד"ה הלכתא כרב לחומרא וא"ת והא תרי חומרי דסתרן אהרדי
הוו וי"ל דהיכא דבפסקא לן פוסק כמר להחמיר וכטר להחמיר. כתב
ישראל באגרותו, דמשם הרי"ם אלשיך ק"ח דגוי משיח לפי תומו בכתב
הוא תרי קולי. מזרח עיין ש"ע. ס"פ ספיקא להקל.

תרי קלי לא משתמעו אבל בקריאת מגילה משתמעו משום חבוב מצוה.
משנה א' פ"ג דמגלה ר"ע תי"ט. ש"ע א"ח סי' רפ"ד סעיף ה' בהגה.

א"ח סי' תפ"ה סעיף ב', סי' תר"ץ סעיף ב', ריב"ש סי' ל"ו בענין שלא יאמרו שנים הפטרה בפעם אחת, משנה ג' פ"ג דר"ה שופר וחצוצרות משתמעו שופר דמשום דחביב ליה יהיב דעתיה ושמע ת"ט, הל' אפילו, מגלה קורין אפילו שנים, מתורגמן ודיניו, קריאת ספר תורה אחר, ראש השנה ויום הכפורים, תפילה המגביה,

תרי קראי למה לי פרכינן הא כיון דמהד קרא דרשת חד דרשא כ"ש חבריה ומשני אי לא כתיב אלא חד קרא מוקמינן בדמי צריך שהברייתא יביא הדרשה הפשוטה קודם הא לאו הכי פרכינן תרי קראי למה לי, יבין שמועה כלל תמ"ח,

תרי רובי דסתרי אהדדי לא אמרינן רובא כי האי אפילו באיסורא, יד אליהו תשובה ס"ט, שודדים גזלו, בשם יד אליהו,

תרי רובי, עיין בשר הנמצא ולא, מותיב רבי ירמיה, רובא וחוקה, תרי תמיהו מדבר דכירי אנשי, זה נאמר על קלוט בן קלוטה בן פקועה, פ"י קלוט בן קלוטה ואותה קלוטה פקועה היתה קלוט פירוש שפרסיותיה קלוטות ודבוקות ואינן שסועות פקועה ר"ל ששחמו אמה ומצאוה בתוכה חיה לאחר שפקעו כריסה דאמה, חולין פ"ד דף ע"ה, ש"ע י"ד סי' י"ג, טורי זהב ס"ק ו' ופרי חדש ס"ק ו', עובר במעי בהמה, תרי תנאי ואליבא דפלוגי, הליכות אלי אות תשי"ד השני דפוס שלי דף ס"ז כתב הכריתות בזה חלק ה' שער ב' סי' כ"ז וז"ל ולכך לא אמרינן תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה משום דלא הוזכר תנא שאמר משם רבי יהודה, עוד כלל אחר כתב דבין משנה וברייתא לא שייך למימר תרי תנאי ואליבא דפלוגי דרבי לא שנאה רבי חייא מניין לו וקשה על שני הכללים הדיכי אישתמישתיה לגאון סוגיא ערוכה פ"ק דברכות דף ג' קשיא דר' אליעזר אדרבי אליעזר תרי תנאי אליבא דרבי אליעזר והפירוש ברור כמו שפירש רש"י דרבי אליעזר דמתניתין אברייתא והא תתם דהוי בין משנה לברייתא גם לא הוזכר בשום אחד תנא שאמר משום רבי אליעזר ואפ"ה משני תרי תנאי, תו קשיא דמצאתי חדוש מזה דמשני תרי תנאי ואליבא דרבי יהודה אע"ג דלא הוזכר לא רבי יהודה ולא תנא שאמר משמו אלא הכל סתם ספ"ב דביצה מתניתין דעגלה של קמן הגם דהתם תמיהא לי דמי דחקיה לשנויי תנאי אליבא דרבי יהודה אימא כולחו תנאי סברי דרבי יהודה מתיר בעגלה מפני שהיה כובשת כדקתני מתניתין ורישא דקתני עגלה אלא ע"ג כלים דמשמע ע"ג קרקע לא הם חכמים דאמרו לר' יהודה אנן בדבר שאינו מתכוון כוונתך סבירא לן דאסור מיהו בהאי דאמרת דעגלה כובשת פליגנא עלך וסברנא דעבדא חריץ ותירוץ זה הוא מעין מאי דאמר לעיל בגמרא בפסקא ומקדין הבהמה וז"ל שלש מחלוקות בדבר ר' יהודה סבר דבר שאינו מתכוון אסור ורבנן סברי כמו רבי יהודה מיהו פליגי עליה וסברי דגורנין קרצוף אסור קרוד תו קשיא לדברי הכריתות מהא דפ"ק דנדרים דף י"א ע"א כולה רבי יהודה ותרי תנאי ופרש"י והר"ן תנא דמתניתין ודברייתא פליגי גם מפרק בתרא דתענית גבי שבו בני פרעוש קאמר תרי תנאי והיינו תנא דמתניתין ודברייתא מיהו לזה י"ל עיין ביבין שמועה כלל הלכה כרבי יוסי שם כתבתי דרש"י מפרש תרי תנאי הכל בברייתא הפך פירוש התוספות והכי נמי נימא דס"ל לכריתות, הליכות עולם שער ה' פ"ג בסוף כל היכי דפליגי תרי תנאי במשנה אליבא דחד תנא כמי הלכה ופסק דהלכה כתנא בתרא שהראשון היה בנערותו והשני היה בזקנותו וכן אומר הכריתות פ"ק דכלאים תנן רבי מאיר אומר בשם רבי ישמעאל כל ג' דלועין בית סאה וכו' רבי יוסף בן החושף אומר בשם רבי ישמעאל כל ג' דלועין בית כור וגרסינן עלה בירושלמי אמר רבי אסי בר בון בוא וראה מה בין תחילת רבי ישמעאל

ישמעאל לסופו שתחילתו בית סאה וסופו בית כור פירוש מה ששנה לרבי מאיר היה בתחילת ימיו ולרבי יוסף בסוף ימיו.
תרי תנאי ואליבא דפלוגי. עיין מחלוקת בית שמאי ובית הלל.
 משמע דסיפא דברי הרישא. קשיא מדרידה לדרידה.
תרי תנאי. עיין תנינא אין שיטת הגמרא להקשות.

תרמיל. עיין בתי כנסיות ובתי מדרשות.
תרמינך שעתך ירום מולך. כך אמר ר"ל לר' שמעון בן אליקים. ע"ז פ"ב דף ל"ז.

תרנגולא דאגמא שריא תרנגולא דאגמא אסירא. מרדכי פרק אלו מריפות ע"ש פרש"י ור"ת. יוצא מן הטמא טהור חידה. שמנה ספקות.

תרנגול אמר ליה לעטלף אני מצפה לאורה שאורה שלי היא ואתה למה לך אורה. סנהדרין פרק חלק דף צ"ז. צ"ח צ"ט משל לתרנגול ועטלף שהיו מצפים לאורה א"ל תרנגול לעטלף אני מצפה לאורה שאורה שלי ואתה למה לך אורה והיינו דא"ל הוא גוי לרבי אבהו אימת אתי משיח א"ל לבי חפי להו חשוכא להנהו אנשי א"ל קרא כתיב כי הנה החושך יכסה ארץ וערפל לאומים ועליך יזרח ה' וכבודו עליך יראה.
תרנגול הבר. עיין תנו רבנן דם וכל מיני משקין.

תרנגולים בירושלים אין מגדלין ולא כהנים בארץ ישראל. משנה ז' פ"ז דביק. והר"ף ור"ן שם דף ל' ע"ב. ירושלים עשרה.
תרנגולים של בית בוקיא. גמרא דיבמות סוף פרק הערל הוא פ"ה דף ע"א ע"א.

תרנגולים של בית בוקיא. עיין אנדרוגינוס בריה בפני.

תרנגול. עיין בהמה חיה ועוף. גזלן אסור לקנות ממנו. דעביד לעיולי זביננא לך זיגא. יוצא לדרך קודם. כאן שנה רבי. כל דבר שעושה ואוכל. לול של תרנגולים. מדבריו מציל מן הגיים. סעודה אין לישראל בתחילה זמן. רבי זירא ושאלותיו. רגל ותולדותיו ודיניו. רמות רוחא. שור הנסקל משנה, נסקל תרנגול שהרג את הנפש. שחטו תרנגול.

תרנגול עם תרנגולת פייסו בעת תשמיש. עיין זביננא. שונרא.

תרנגול שקרא כעורב או שקרא כתרנגולת מותר ומצוה לשחוט אבל אסור לומר לשחטן מפני זה. שיע ולבוש י"ד סי' קע"ט סעיף ג'. שחטו תרנגול.

תרנגולתא אפיקו מביתך. עיין תרתי תכלא.

תרנגולת אינה יולדת בלילה אם אין תרנגול תוך ששים בתים. שיע א"ח סי' תקי"ג. ביצה שנולדה ביום טוב וכו'.

תרנגולת אם יש לה שני נקבים שהיתה מוציאה רעי אעפ"כ כשרה. הר"ש הלוי סי' כ"ה. ועיין פרי חדש י"ד סי' מ"ז ס"ק ד' דכתב בשם מהר"ש הלוי אם בדקו אותה וראו שהמעי שבו יוצא הרעי היה אחת לבדו אלא שפי אותו המעי מתפשט לשני מקומות וכל מקום היה נקב בגוף התרנגולת אבל המעי היה אחד כשרה לפי שאין לו יתרון. עיין הגהות מהר"ר גא"ל על שיע י"ד סי' מ"ז ס"ק ז'. יתר כנטול.

תרנגולת בחולו של מועד אין מושיבין על הביצים לגדל אפרוחים אבל אם הושיבו אותה עליהם קודם מועד מותר והוא שיהיה תוך שלשה ימים לבריהתה. שיע א"ח סי' תקל"ו.

תרנגולת

תרנגולת העומדת לאכילה או לגדל ביצים. עיין גוזמא דרך.
תרנגולת לאחד ועשרים יום יולדת וכנגדה באילן לזו. בכורות פ"ק דף ח'.
תרנגולת מבחר שבעופות. עיין זגת א.

תרנגולת. עיין כל דבר שעושה ואוכל. פרה מעוברת שהזיקה, לענין נזקי תרנגולתו לגבות מביצתה. צידה האסורה.
תרנגולת שהודחה ונמלחה בנוצתה וקודם הדחה אחרונה מלגו אותה על ידי ערוי רותחים מכלי ראשון הרי זו אסורה. מהר"ם מלובלין כ"ט.

תרנגולת שנתפטמה כל ימיה מדברים אסורים דהיינו שאכלה מהם כל יום ויום מעת לעת אעפ"י שאכלה בנתיים גם מדברים המותרים אסורה אפילו לאכילת הדיוט והוא שאכלה מדברים אסורים בכל יום שיכולה לעמוד באכילת דברים אסורים לבר אף אם לא אכלה דברים המותרים. משאת בנימין סי' ס', ש"ע י"ד סי' ס' סעיף א' בהגה בשם התוספות. עיין מרדכי דיבמות פרק אלמנה לכתן גדול היה נראה מדברי הר"ר יקיר שיהיה אסור לאכול עופות ובהמות המתפטמות מן השרצים ואינו נראה. עיין הגהת מהר"ר גא"ל על ש"ע י"ד סי' ס' ס"ק ג'. בהמה שנתפטמה.

תרנגולת שצבה בטנה ולאחר שחיטתה כשנקרעה זב ממנה קלוח מים זכים הרבה כתב ד"ש מקום להכשירה כל שלא נראה לה ריעותא אין להחזיק בה טריפות ויש לתלות בחולי שנפל בבשר כדרך הנפוחים שנשפך להם מים בין עור לבשר ואין לנו להוסיף במטרפות והרוצה להחמיר יחמיר על עצמו ולא על אחרים. בית חדש תשובה קנ"ז. כבד נפוחה.

תרעומת יש בענין שושבינות אם לא אודועי למען יכול לבוא לסעוד אצלו. הרי"ף פ"ט דב"ב דף רל"א ע"א. טור אה"ע סי' ס'. רמב"ם פ"ז מהלכות זכייה ומתנה. שושבינות.
תרעומת יש על מי שאינו מקבל מטבע חסרה אפילו אחר י"ב חדש אם מכירה. הרי"ף ונ"י פ"ד דב"מ דף צ"ט ע"א. ש"ע ח"מ סי' רכ"ז.

תרעומת. עיין גרמא בניזקין, ד"ה מוהרח"ש בספרו תורת חיים ח"ג סי' קצו. השתא צריכנא. מבטל כיסו. מוכר שדה באחריות ובא בעל חוב למרוף. מכירה שלא באחריות. מתנהג עם חברו. נוגע בעדות הוי. נפקד הווק בשביל הפקדון. ספק קדושין שאלה. עכוב אי עבדינן, בשם מהררש"ך ח"ב קצ"ט ובשם רש"ם ח"ד ק"ה. עשאוני כאשפה. פועל השוכר אותו ובא. פועל יכול לחזור. פרעון זוא זוא. רבו החולק. שוכר בהמה וחלתה. שוכר ספינה. שטר חוב המוכרו לחברו ופרע. שכירות פועלים האומר לשלוחו. שליח קבל לעשות שליחות ולא עשה. שליח שאמר לו חברו קנה ואשלם לך.

תרצן אם מתהפך למקשן ומקשן אם מתהפך לתרצן. עיין שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל אלף הוא ענין ד"ה הרבה מקומות. מקשן אעפ"י שקשיא ליה.

תרקבא דינרי. גמין פרק כל הגט איכא דאמרי אמר יוסף מירי תרקבא דינר. מהררש"ך ח"ב ר"ב.

תרקבא דינרי עיילא ליה מרתא בן בייתות לינאי מלכא עד דאוקמיה יהושע בן גמלא בכהני רברבי. תרקבא לשון תרי וקב פירוש שלשה

שלשה קבין וכתבו התוספות שזה אינו ינאי המלך דקדושין פ' האומר שאיתו היה כהן גדול. יומא פ"ק דף י"ח. יבמות פ"ו דף ס"א. תרקב שלשה קבין נ"י פ"ה דב"ב דף ר"ו ע"א. והאי יהושע בן גמלא היינו ההוא דבבא בתרא פ"ב דף כ"א. ברם זכור אותו. קטיר קא.

תרכב. עיין כור תמציתו.

תרכב תרי וקב. משנה ה' פ"ה דתמיד בר"ע ות"ט. משנה ד' ומשנה ו' פ"ג בר"ע. קטיר קא.

תרשיש תרי אלפי פרסי הוו כך גמירי התם אמרינן כמה רוחבו של סולם של יעקב שמנת אלפים פרסאות וכו' וכתוב ביה במלאך וגוויתו כתרשיש וגמירי וכו' פרשי' וגוויתו כתרשיש בדניאל בתרשישים ששמו תרשיש כמה דמתרגמינן כתרשיש כרום ימא מראה היום וכתוב אניה באה תרשיש. חולין פ"ז דף צ"א.

תרת בעינן לענין מיתה כדי להמית וכוונה. נ"י דסנהדרין דף רפ"ח ע"א. ותלת מזדהר מפי לא מזדהר. פירוש כי עד שלש שנים והיר אדם בשמרו לשמרו מכאן ואילך לא יקפיד בו לכך נאמן אדם לומר שטר היה לי ואבד. ב"ב פ"ג דף כ"ט. שטרא עד.

תרת לא עביד איניש מיראת האלם. הרי"ף פ"ג דב"מ דף פ"ה ע"א ונ"י. **תרת** לא קפיד איניש תלת קפיד פירוש מי שיוורר לתוך שדה חברו בלא רשותו לא קפיד ומיהו פרי לא מחיל תלת קפיד וזה ששתק ולא מיהא ודאי מכרו לו. ב"ב פ"ג דף כ"ט. חזקה שלש.

תרת לגריעותא. עיין בהמות שיש להן דבר. רובא וחוקה. ר"א ה ודיניה אומותיה, ד"ה משה יוסף ח"ב י"ד תשובה ו'.

תרת למיבותא. עיין גוי משיח לפי תומו כשר, בשם מהרריב"ל ח"א וח"ב י"ב. חזקה גמורה. מים שאין להם סוף אסורה, בשם תורת אמת א'. ספינה מטורפת, בשם רדב"ז.

תרת מה מעם קאמר מה מעם אין יעוד אלא בגדול מפני שאין יעוד אלא מדעת. גמרא דקדושין דף י"ט ע"א.

תרת עיין הלכתא קאמר. ואימא כוליה קרא להכי הוא. ותנ"י תרת. ישרים כי אמרינן.

תרת שלשה פירושם בדבר. גופי הלכות אות תקמ"א בשם מהר"ר קארו בכללי התלמוד או תרתי דסרתן או תרתי דנגען או תרתי

למה לי היינו הך ומצינו הך במציעא דף כ"ה ע"ב רב יהודה הוה שקיל ואזיל בתריה דמר שמואל בשוקא דבי דייסא א"ל מצא כאן ארנקי מהו א"ל הרי אלו שלו בא ישראל ונתן סי' מהו א"ל חייב להחזיר תרתי א"ל לפנים משורת הדין וכתב הרישב"א בשיטתו חקשה מורנו הרשב"א ולרב יהודה גופיה תקשי לן כיון דא"ל שמואל הרי אלו שלו מאי הדר בעי מניה בא ישראל ונתן סימניו מהו ולא העלה בידו כלום ומסתבר דרב יהודה דהדר בעי משמואל לפנים משורת הדין מהו בעי אם מחזור ומשום דאהדר ליה חייב להחזיר קס"ד דרב יהודה דמן הדין קאמר שמואל ולהכי פריך ליה תרתי דסרתן ואהדר ליה דחייב דקאמר במדת חסידות קאמר עכ"ל הרישב"א. ולע"ד אפשר לומר דמלשון הגמרא דקאמר א"ל לפנים משורת הדין דהיינו שמואל משמע כקושית תרתי רבי יהודה מקשה לה ולפי זה הוה תרתי דסרתן אמנם דוק לאידך גיסא האי קושית רב יהודה הל"ל אמר ליה תרתי מדלא קאמר א"ל תרתי אלא קאמר תרתי סתם בלי אומר משמע דהיא קושית הגמרא קושית הרשב"א דמקשה וכי רב יהודה תרתי בעיי למה לי ותסגי בחד ומשני הגמרא א"ל לפנים משורת הדין פירוש את סברת דהדר אמר ליה הבעיא הראשונה לא היא שהרי השיבו ומאי דאמר

דאמר ליה בפעם השנית מהו הכי אמר ליה לפנים משורת הדין מהו כך אמר ליה בפעם השנית ובוה תקן למר שמואל דלפנים משורת הדין אהדר. וקרוב אני לומר דמלת אמר ליה היא קושיא והתכת הלשון כך הולך תרתי אמר ליה בתמיהא פריך הגמרא לרב יהודה דתרתי זמני א"ל בחד שאלה מהו במלות שונות ומשני הגמרא דבפעם השנית לפנים משורת הדין בעי והכל מן הגמרא. וכתב מהר"ר בצלאל בכלליו וז"ל כשאומר תרתי למה לי הוא מקשה מכפל וכשאומר תרתי בלבד הוא בתמיה ועיין בספר שארית יוסף ובמציעא פ' השואל יש בקושיא תרתי לברא שני פירושים דלרש"י הוה תרתי למה לי ולתוספות תרתי דסרתן עב"ל. הליכות עולם שער ב' פ"א תרתי. מהר"ר קארו בכללי התלמוד על הליכות עולם בספר יבין שמועה דף י"ב תרתי מחודש. כנסת הגדולה א"ה דף ק"ח ע"א בכללי גמרא אות ק"ג לפעמים תרתי לא סתרי אהדרי ולא נגען אהדרי ספר הצבה מדה י"ג בספר תמים דעים ס"י רכ"ה. כנסת הגדולה שם אות ק"ד תרתי דסרתן אהדרי לפעמים לא סתרון אהדרי אלא נגען אהדרי ספר הצבה מדה י"ג בספר תמים דעים ס"י רכ"ה. גמרא דסוכה פ' הישן דף כ"ט לשון רש"י תרתי בתמיה וכו' יבין שמועה דף י"ב. עיין שני לוחות הברית תורה שבעל פה כלל לשונות סוגיות אות ת' ד"ה תרתי. הר"ף פ"ג דביב דף קע"ט ע"ב ודף קפ"ז ע"א.

תרתי שמעת מינה אמרינן בכמה דוכתי. הליכות אלי אות תשל"ד. וכתב נ"י דב"מ דף ע"ד ז"ל הוכח תוכיח אין לי אלא רב לתלמיד לתלמיד לרב מניין ת"ל הוכח תוכיח והקשה דבערבין מפיך מהוכח תוכיח אפילו מאה פעמים ותירץ דתרתי ש"מ ממשמעות הכתוב ולא היה צריך לכך דאפילו לא היה משמעות הכא איכא ייתור ודרשינן חד דרשא ומכח השניו דהמ"ל או הוכח הוכח או תוכיח תוכיח דרשא אחריתי כמ"ש בגמרא גבי ורפא ירפא לכתוב רפא וכמה דוכתי.

תרתי תכלא ועיורא. רבי חנינא השיב כך לאשתו כשמתה בתו. ר"ל בשני דברים חפצת שאלקה בשכול בנים ועיור עיני בבכי. שבת פכ"ג דף קנ"א. וכך השיב לה לפי שהיא אמרה לו תרנגולא אפיקת מביתך.

דמעתא.

תשבו כעין תדורו בעינן בסוכה. משנה ד' פ"ב דסוכה ר"ע ת"ט ומשנה ו' ת"ט. הר"ף ור"ן שם דף שמ"ב ע"ב ושמ"ג ע"א ושמ"ד ע"א.

תשב"ץ וכמה דיניו. בספר כל בו דף ק"ט ע"ג דפוס ויניציאה שנת שכ"ז.

תשובה אין משיבון באם כן בדיני ממונות. עיין אין משיבון בדיני.

תשובה. אמר נביא לישראל חזרו בתשובה א"ל אך אננו יכולים יצה"ר

שולט בנו א"ל יסרו יצרכם א"ל אלקים יורנו. סנהדרין פרק חלק דף ק"ה. סנהדרין למעלת התשובה אמר שמואל באו עשרה בני אדם וישבו לפני הנביא אמר להם חזרו בתשובה אמרו לו עבד שמכרו רבו ואשה שגרשה בעלה יש להם זה על זה אמר להם איזה ספר כריתות אמכם אשר שלחתיה והיינו דאמר ר"ל מ"ד דוד עבדי נבוכדנצר עבדי עבדא דקני נכסי עבדא דמאן. עיין הליכות אלי בסוף הספר דף ע"ד ע"ב הקשה על מאמר זה ויישבו היטב בענין מעלת התשובה.

תשובה ארבעה ועשרים מעכבין אותה. הר"ף דיומא דף שכ"ז ע"ב.

והרמב"ם פ"ד מה' תשובה נתן טעם לכל אחד ואחד. עיין ספר החסידים ס"י י"ט מתחלקים בעניינים דברים המעכבים התשובה וס"י כ' וכ"א. רכילות, לשון רע, ובעל חמה, ובעל מחשבות רעות, והמתחבר לרשע, והמרגיל בסעודה שאינה מספקת לבעליה, והמסתכל בעריות, והחולק עם גנב, והאומר אחטא ואשוב, והמתכבד בקלון חברו, והפורש

מן הצבור, והמכזה רבותיו, והמקלל את הרבים, והמעכב את הרבים מעשות מצוה, והמטה את חברו מדרך טובה לדרך רעה, והמשתמש בעבוסו של עני, והמקבל שוחד על מנת להטות אחרים בדין, והמוצא אבירה ואינו מחזירה לבעליה (הרמב"ם) כתב והמוצא אבירה ואינו מכריז עליה לאחר זמן כשעושה תשובה אינו יודע למי מחזור, והרואה את בנו יוצא לתרבות רעה ואינה ממחה בידו, והאוכל שור עניים יתומים ואלמנות, והחולק על דברי חכמים, והחושר כשרים, והשונא את התוכחות, והמלעיג על המצות. ב"ת הכנסת מחדש.

תשובה אשרי מי שעושה אותה כשהוא איש דרש על אשרי איש ירא את ה' ודייקינן איש ולא אשה אלא אמר רב עמרם וכו'. הרי"ף פ"ק דע"ז דף שני"ג ע"ב.

תשובה גדולה שדוחה את לא תעשה שבתורה שנאמר לאמר הן ישלח איש את אשתו והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלא חנוף תחנף הארץ והיא ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ה'. יומא פ"ב דף פ"ו. פ"ו לא תעשה שבתורה לא יוכל בעלה הראשון וגומר. תשובה גדולה שמקרבת את הגאולה שנאמר ובא לציון גואל ולשבי פשע ביעקב מה מעם ובא לציון גואל משום דשבי פשע ביעקב שם. תשובה גדולה שזודנות נעשות לו כשגנות שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך כי כשלת בעונך האי עון מזיד הוא וקא קרי ליה מכשול שם. תשובה גדולה שזודנות נעשות לו כזכויות שנאמר ובשוב רשע מרשעתו ועשה משפט וצדקה עליהם חיה יהיה ומסקינן התם דהאי דאמר דודנות נעשות לו כשגנות היינו שעושה תשובה מיראה והאי דאמר דנעשות לו כזכויות היינו ששב מאהבה שם. גדולה תשובה שמארכת שנותיו של אדם שנאמר ובשוב רשע מרשעתו חיה יהיה שם.

תשובה גדולה שמביאה רפואה לעולם שנאמר שובו בנים שובבים ארפא משובותיכם. הרי"ף ור"ן ושלמי גבורים דיומא דף שכ"ז ע"א. רמב"ם פ"ז מה' תשובה. יומא פרק בתרא דף פ"ו.

תשובה גדולה שמגעת עד כסא הכבוד. הרי"ף ור"ן דיומא דף שכ"ו ע"א. רמב"ם פ"ז מה' תשובה גדולה תשובה שמקרבת את האדם לשכינה שנאמר שובה ישראל עד ה' אלקיך. ויומא פרק בתרא דף פ"ו.

תשובה גדולה שמקרעת גזר דינו של אדם שנאמר ושב ורפא לו. הרי"ף ור"ן פ"א דר"ה דף ש"ח ע"ב. ר"ה פ"ק דף י"ז. תשובה מקרעת.

תשובה גנובה השיבו רבן גמליאל לאותו הגמון כלומר דתהו בקש. ע"ז פ"ג דף מ"ד. ובמעילה פ"ק דף ז' תשובה גנובה השיבו ר' עקיבא לאותו תלמיד כך אמר ריש לקיש. הרי"ף פ"ג דע"ז דף שס"ט ע"א.

תשובה וגדולותיה. הרי"ף דיומא דף שכ"ו, באותו פרק באותה אשה באותו מקום.

תשובה ודיניה בראש ספר המקת. בנימין זאב ע"ב. תשובת רמ"א סי' ל"ז ובספרים אחרים הובאו במגן אברהם סוף סי' תר"ג א"ח אחד שכר חברו לילך בדרך ונהרג עון שיקבל תשובה באר שבע פרק חלק. ועיין תשובת מהר"ם לובלין סי' מ"ג מ"ד מ"ה. אשה מצאה ילד מת אצלה בתשובת מהר"ל סי' מ"ה ועי' במ"ב סי' כ"ז. רמ"א סי' כ"ה צ"ה. רבי לוי בן חביב סי' ע"ט. רש"ל סי' נ"ו. ר"י טראני סי' ה'. ועיין ברי"ף כ"ד דברים. ועיין רמב"ם פ"א מה' תשובה. תשובה לאשה שהניחה הולד בעריסה ובהקיצה משנתה מצאתו מת בורועה ואינה יודעת מתי בא אצלה והשפחה נכרית אומרת שנתנו לה בעודו חי להניקו משאת בנימין תשובה כ"ו. סדר היודיו והתשובה להורג בשגגה מהר"ם מלובלין מ"ג מ"ד. ועיין מהר"ם איסרלאם

אישראלס ס"י ל"ז. סדר וידוי ותשובה למי שנכשל באשת איש בעת שכרותו מהרר"ם מלובלין מ"ה. ועיין מהר"ש לוריא צ"ו שנים שהיו הולכים בספינה והאחד היו מריב עם גוי ומתוך המריבה נטבע ונראה שהיה בסבת השני אם צריך תשובה. תוכחת ותשובה למי שחלל יום שבת בקריעת סדר תפילה והמולול בתוספת מזמורים תשובה ע"ט מהר"ל בן חביב. הבא על הפנויה ובא לעשות תשובה היכי דיינינן ליה לענין נדה מהרר"ם מינץ צ"ה. תשובה והעברה לשוחטים ובדקים שלא דקדקו ואם יש העברה במילי דרבנן מהרר"ם מינץ תשובה כ"ה. ועיין ריקאנאמי על התורה בסוף קדושין גלגולים לכל הבאים על הערוה. בטור א"ח הלכות יום הכפורים אות תר"ו תר"ז בפרט בפנים ובהגה ובלבושים יש כמה עניינים ופרטי תשובה. ובדיני תשובה עיין בספר החסידים מס"י י"ט עד ס"י ל"ב ומס"י מ"ב עד ס"י מ"ה ובס"י ס"ה. פ"ב. קע"א. תר"ה. תר"ו. תר"ז. תר"ח. תר"י"א. תר"י"ב. תר"י"ג. ובתשובה למהר"י ווי"ל ס"י קצ"א ובראש ספר יסוד תשובה ובס"י ס"ג ס"ד ס"ה.

- (א) תשובה למבוה את החכם בתשובת מהר"י ווי"ל ס"י קמ"ז ובספר יסוד תשובה ס"י כ"ט.
- (ב) תשובה לאשה שמצאה ולד מת במטה בתשובת מהר"ל ס"י ס"ז משאת בנימין ס"י ל"ז ובספר יסוד תשובה ס"י מ"ו.
- (ג) תשובה לנשבע לשקר וידויו תשובת הר"ם מינץ ס"י צ"ד. ועיין ב"י ח"ט ס"י ל"ד מועיל בשבועה צריך להחזיר בתשובתו מה שהרוח.
- (ד) תשובה למכה חברו וידויו תשובת הר"ם מינץ ס"י צ"ד ובספר יסוד תשובה ס"י י"ד ונ"ז ועיין בתשובת רש"ל ס"י צ"ו ומהר"ם אישראלס ס"י ל"ו ומהר"ם מלובלין ס"י מ"ג מ"ד.
- (ה) תשובה לחובל בחברו בספר יסוד תשובה ס"י י"ד.
- (ו) תשובה למקניט את חברו אפילו ברברים בספר יסוד תשובה ס"י י"ג.
- (ז) תשובה למגביה ידו על חברו בספר יסוד תשובה ס"י י"ח.
- (ח) תשובה למכה חברו ורצחו בספר יסוד תשובה ס"י י"א.
- (ט) תשובה למלביץ פני חברו בספר יסוד תשובה ס"י נ"ז ועיין ס"י כ"ו.
- (יוד) תשובה למכנה שם לחברו שהוא בוש ממנו בספר יסוד תשובה ס"י כ"ז ועיין עוד שם.
- (יא) תשובה למבוה את חברו בספר יסוד תשובה ס"י כ"ח.
- (יב) תשובה לגזול ממון חברו בספר יסוד תשובה ס"י ל"ג.
- (יג) תשובה לחונף בספר יסוד תשובה ס"י ל"י.
- (יד) תשובה ללייצן בספר יסוד תשובה ס"י ל"א.
- (טו) תשובה למנבל את פיו בספר יסוד תשובה ס"י ל"ב.
- (טז) תשובה למסיג גבול בספר יסוד תשובה ס"י ל"ד.
- (יז) תשובה ללוקח רבית מישראל בספר יסוד תשובה ס"י ל"ה.
- (יח) תשובה למי שהוא להוט אחר הממון בספר יסוד תשובה ס"י ל"ד.
- (יט) תשובה למאנה את הגר בספר יסוד תשובה ס"י ל"ז.
- (כ) תשובה למוציא שם רע בספר יסוד תשובה ס"י כ"ה.
- (כא) תשובה להולך רכיל בספר יסוד תשובה ס"י כ"ד.
- (כב) תשובה למלשין בספר יסוד תשובה ס"י כ"ג.
- (כג) תשובה למחלל שבת בספר החסידים ס"י קפ"א ובהר"ם מינץ ס"י צ"ד ובספר יסוד תשובה ס"י כ"א ובפסקים וכתבים ס"י נ"ה ס"י וס"א מהרר"ם דבוטון ס"ח למוליך ספרים ומליתות בכרמלית כתבתי בערך הוצאה איזוהי.
- (כד) תשובה לנשבע לשוא בספר יסוד תשובה ס"י ד'.
- (כה) תשובה לעובר עבודה זרה בספר יסוד תשובה ס"י י"ט.

- (כ) תשובה למכה את אשתו בספר יסוד תשובה י"ז וי"ח.
- (כז) תשובה למומר שחזר לדת ישראל בתרומת הדשן סי' קצ"ח ובסי' בנימין זאב סי' קע"ב. ובתשובה למורי הרב חלק א"ח סי' ח'.
- (כח) תשובה לשוחטים ובדוקים בתשובות הרים מינין סי' כ"ה ובספר יסוד תשובה סי' נ"א ונ"ב.
- (כט) תשובה למי שבא על הפנויה הר"ם מינין צ"ה יסוד תשובה סי' א'.
- (ל) תשובה למי שבא על נערה מאורסה יסוד תשובה סי' כ'.
- (לא) תשובה למי שבא על אשת איש בספר החסידים סי' קצ"ח ובהר"ם מלובלין סי' צ"ה.
- (לב) תשובה למנאפת תחת אישה והולידה בן ממזר מהר"י ווי"ל סי' י"ב.
- (לג) תשובה לבעל ארמית בספר החסידים סי' קכ"ז. בהר"ם מלובלין סי' מ"ה ובספר יסוד תשובה סי' ג'.
- (לד) תשובה לבא על שפחה כנענית בספר יסוד תשובה סי' ד'.
- (לה) תשובה למנשק נשים ספר יסוד תשובה סי' ו'.
- (לו) תשובה לרובע בהמה בספר יסוד תשובה סי' ה'.
- (לז) תשובה למוציא זרע לבטלה ספר יסוד תשובה סי' ז'.
- (לח) תשובה לבעל ערוה מחייבי כריתות ספר יסוד תשובה סי' ח'.
- (לט) תשובה לבא על אשתו נדה יסוד תשובה סי' ט'.
- (מ) תשובה למנשק או מחבק אשתו נדה בספר יסוד תשובה סי' י"ד.
- (מא) תשובת הטא המשגל בספר יסוד תשובה סי' מ"ה.
- התשובה היא משני מינים הראשונה היא המסירה העון לגמרי השנית היא העושה אדם בעל תשובה אבל אינה מסירה העון לגמרי אלא נשארה בו זוהמתו עד שצריך שיסירנה האדם בסיוגים ואם לא יוכל לעשותן כולן יעשה מקצתן והנשאר ממנה יסירנו הקב"ה בייסורין והנשאר יסירנה במיתה או בגהינם. אבל לסוף יהיה לו חלק לעה"ב וילך לגן עדן. על התשובה הראשונה דברו הרוקח והאר"י זלה"ה וכמה שערי התשובה אמנם לפי דעת הראשית חכמה גם זו אינה מסירה הוזהמא לגמרי כי היה ראוי לעשות התשובה כל כך פעמים כמו הפעמים שחטא וזה אי אפשר. והרי כתב הרמב"ם הבא על הנדה ביאות הרבה והעובר עבירה פעמים הרבה וכו' עיין לשונו הובא בסוף ספר שובבים שנדפסו מחדש והרב בעל שני לוחות הברית ודעת חכמה חולקין בדבר. ועל התשובה השנית אמרה הגמרא בארבעה חלקי כפרה שהיה ר' ישמעאל ארש תשובה תולה וייסורין ממרקין ומיתה ממרקת. ובקדושין אמרו המקדש האשה על מנת שאני צדיק גמור היא ספק מקודשת שמה רהרר תשובה בלבו אפילו היה בידו גזל שצריך להשיבו. הנסיון הוכיח לי והוא ג"כ לפי השכל שכשאים חטא ועשה תשובה כפי עוונותיו אינו קל לחטוא ולשוב לקיאו אבל כשהתשובה אינה כפי עוונותיו או לפי שנשארה בו הוזהמא אם לא ישמור מאד ולא יעסוק בתורה ובמעשים טובים כמעט אי אפשר שלא יחזור לסורו ובחיי ראשי שנסיתי הדבר הזה כמה פעמים אין מספר. על התשובה השנית הוא מ"ש בזהר בפי מצורע בתחילתו וסיימו המאמר האי נשמתא דלא אסתאכת כל כך ואם לא מעוות לא יוכל לתקון וכו' ועל זה התשובה היא תשובת כמה רשעים. ואפילו המומתים בב"ד אחר הווידוי והכפרה אמרה הגמרא שלא נגמרה כפרתם עד שהתחיל דין הקבר או עד שנתעכל הבשר, ועל התשובה השנית אמרו תשב אנוש עד דכא. אמת שאפשר שהכאב והחרטה תהיה כל כך גדולה שמכרעת לכמה ייסורין ומסירה העון לגמרי בפרט אם תהיה מאהבה אבל בזמננו זה כמעט אי אפשר ולא מצינו אלא רבי אלעזר בן דורדיא. ומעתה כשאמרו בזהר שהמוציא שכבת זרע לבטלה אין לו תשובה לא דברו אלא על התשובה

התשובה הראשונה ולא על התשובה השנית והוא פשוט ולכן לכל חוטא אפילו גדול עד מאד אני אומר לעולם שלא יירא ושיש לו תשובה, ובימינו חלה אחר שמטר בנו לעיני בקוסטנטינא והוא חזר בו אבל בניו קטנים נשמעו בתוך עיני ובעת וידויו אמר בבכי גדול מה תקנה יש לו ואמר לו הרב בקוסטנטינא שאל יירא שלכל יש תקנה והטעם הוא במיתת בניו יתחיל להתמרק. ומעתה אבא לנד"ד אין ספק שבתשובה השניה יש לו תשובה והוא פשוט אבל על התשובה הראשונה אני אומר אם ראובן מכר בתו לעיני והוא חזר בו אחת הוא שהאדם אינו חייב לעשות אלא מה שיכול אבל עם כל זה כיון שגוי הבא על הישראלית הולך כשר כמה וכמה יולדו ולעולם מתרבים הישראלים שנשמעו א"כ לפי דעתי לא תתכפר עבירתו לגמרי אפילו בתשובה ואפילו בנהיגם עד שימותו כל בניו וכן ראובן הסית והחטיא איש אחד והוא מת בלי תשובה קשה כפרתו והתשובה לא תסיר עבירתו לגמרי אבל לזה יש להקל אבל ראובן הסית תנוק אחד למשכב זכור וטימא גופו ונשמתו והתינוק אין לו דעת וכשהגדיל נתגדל בחטאו והתמיד בחטאו והחטיא אחריו אחרים אפילו בתשובה לא יכלה עונו לגמרי והוא קצו ממה שאמרו בגמרא הבא על אשת איש והוליד ממנה ממזר נטרד מן העולם והולך לו ולפי שבעונותינו הרבים הוא דבר מצוי לא מצאתי לו תקנה אלא שהמחטיא ישתדל שהחוטא יעשה תשובה ויביאהו לבית המדרש אם אבן הוא נימות אבל לא עלתה כי אם למעטים לפי שמי שבקטנותו נתגדל בחטא קשה לפרוש אבל כשעשה כל מאמצי כוחו אינו חייב יותר. אבל ראובן שהיתה לו נערה משרתת בתוך ביתו ובא עליה ועשאה זונה ונשים דעתן קלה ונשארה בטעם החטא ואי אפשר להביאה לבית המדרש והיא החטיאה אחרים רבים ועדיין מתמדת בעון בגלל ראובן שהחטיאה והטעימה בחטא והסיר ממנה מסוה הבושה ובכל ביאה יש כרת לא תקובל תשובתו לגמרי עד שתמות האשה כי הדבר ידוע שהוא עשוק ברם נפש ואלה הדברים לא אמרתים לעולם לחוטאים כדי שיפרשו מן החטא אבל כששאלו לי תשובה אמרתי שאל ייראו ושהקב"ה יעשה באופן שיתעכל חטאם אבל שצריך להתמיד לעולם במעשים טובים אבל לא בסיגופים בני עשית חבילות של עבירות עשה כנגדן חבילות של מצות. ולענין הבא על אשת איש קצו וקצו שיש לו תקנה אלא שתקנתו הגמורה תלויה עד שתמות האשה או בעלה אבל אסור לומר לו הדבר הזה לפי שהשמן יפתחו להתיאש מן הרחמים ולהתמיד בחטא כמו שאירע הרבה פעמים אדרבה צריך לומר לו שאל יירא ושיעשה בכל מאמצי כחו אבל לפי האמת הבוועל הוא החטיא אשה שדעתה קלה וטועמת החטא ואינה מבינה עוצם התשובה ואי אפשר להביאה לבית המדרש, ולומר שיגדשה בעלה ולהודיע הדבר לבעלה נפיק מיניה חורבא גדולה ולדעתי אסור גמור אם כן הוא גרמא בלבד אם תפרוש מבעלה היינו ממעשים החטא אבל מה בכך והלא תמות האשה או האיש ותתבלט העבירה ואז תושלם כפרתו. ובוזה נראה לעניות דעתי לבאר הטעם למה לא נכתבה תשובת מנשה במלכים ונכתבה בדברי הימים לפי שכל אותם האנשים שהחטיא מנשה עדיין היו חוטאים בימי מנשה ובמי מלכים ואפילו אחר מיתתם הם החטיאו בניהם ולא נתקבלה תשובתו וקרא קא צווח על כל הכעסים אשר הכעיסו מנשה ואם מנשה בנהיגם בכל יום דרך משל היה מתלבן מחלף אחד ממאה מעוונותיו הרי אותם האנשים שהיו חוטאים בשבילו היו מוסיפים הרבה יותר על חטאו אמנם אחר הרבן בית המקדש ושהוסר יצה"ר של עיני ולא נשארה עוד עיני כמו שנראה מעורא אז התחיל עון מנשה להתמרק ונתקבלה תשובתו למפרע ואחרי המירוץ הלך או ילך לעיני נכתבה תשובתו. עיני באותו מעשה שהובא בנשמת

חיים מאמר שלישי ותמצא בו שהיו מענישים רשע אחד על שהרבה ממורים ונראה שלא היה לו תקנה עד שימותו כל הממורים אלא שאין זו ראייה ששם לא עשה תשובה. ומי' זצ"ל היה מפרש אין מספיקין בידו לעשות תשובה אותם שהחטיא אין מספיקין לפי שאין לו תקנה עד שיחזירם בתשובה אבל אחר המחילה הראויה אינו סובר כפירושו. שבות יעקב ח"ב תשובה קפ"ז בסופה אפילו שלח שליח ונאנס בדרך חייב המשלח לעשות תשובה כמ"ש בתשובת מהר"י סי' קכ"ה ומביא ראייה ממה שאמר דול כדור עליך נהרג וכו' ואחריו נמשכו גדולי אחרונים אף שבתשובת צמח צדק סי' ו' השיג עליו כיון שבא בשכרו שאנו מי' מסיק דיש לקבל עליו תשובה קצת. ועיין יד אליהו תשובה כ"ה.

תשובה ויום הכפורים מכפרין בעבירות שבין אדם למקום ולא שבין אדם לחברו עד שירצה את חברו. רמב"ם פ"ב מה' תשובה. משנה אחרונה דיומא. עבירות שבין.

תשובה ויסורין בעינן למי שבא על אשת איש ואסרה או על פניה והוליד ממזר כי היכי דליהוי ליה עוה"ב וז"ש התוספות בסוף הדבור נטרד עם עון פירוש כשלא עשה תשובה אף שקבל ייסורין אי נמי היכא דלא קבל ייסורין אף שעשה תשובה. עיין גופי הלכות דף קל"ב ע"ב למעלת התשובה. תוספות דסוטה דף ד' ד"ה היא תצודנו וז"ל והכי נמי אומרים בהגיגה וכו' נטרד מן העולם הוצרכו לפרש כן אלא תאמר תצודנו לגהינם ואחר שמירק עוונו בגהינם יש לו חלק וכתבו עוד וק"ק דבפ' הוהב וכו' ע"ש.

תשובה ומעלתה. גופי הלכות דף ק"ח ע"ב ודף ק"ט ע"א. ועיין הליכות אלי בסוף הספר דף ע"ד ע"ב. תשובה אומר נביא.

תשובה למינים. עיין אוהבו נפרע. מאן דאית ליה. משל למה הדבר דומה לאדם שנושה. משמת רבי.

תשובה למי שהעביר על דת וסדר הוידוי. תורת אמת קנ"ז. רשד"ם ל"ב ל"ג. מוהררי"ט ח"ב א"ח ח'. מומר וסדר. שליח צבור ראוי.

תשובה מכפרת על עבירות קלות על עשה ולא תעשה היתק לעשה ועל החמורות תולה עד יבוא יוה"כ ויכפר. משנה ח' פ"ה דיומא ר"ע. רמב"ם פ"א מה' תשובה פסקא ו'. ועיין הר"ף ור"ן דיומא דף שכ"ד ע"ב. רמב"ם פ"ג מה' שגגות. ר"ף ור"ן שם דף שכ"ז ע"א.

תשובה מקרעת גזר דינו של אדם והלוק בין יחיד לרבים ובגזר דין שיש בו שבועה לגזר דין שאין עמו שבועה. הר"ף פ"א דר"ה

דף ש"ה ע"ב. ועיין רמב"ם פ"ב מה' תשובה. מניין לגזר דין שיש עמו שבועה שאינו נקרע שנאמר לכן נשבעתי לבית עלי וגו' ורבא אמר בזבח ומנחה אינו מתכפר אבל מתכפר הוא ברברי תורה אבוי אמר אבל מתכפר הוא בתורה וגו', גמרא דר"ה פ"ק דף י"ח. יבמות פ"ב דף ק"ה. שם מניין לגזר דין של צבור שאעפ"י שנחתם נקרע שנאמר מי כה' אלקינו בכל קראינו אליו. גזר דין עיון.

תשובה. עיין אדם יוצא. אי הדרת בך. אי מור שתק ליה במתניתין.

אי משום הא לאו שיורא הוא. אין משיבין. אל מלא מקרא כתוב. אלעזר בן דורדיא. אמוראי דמתרצי. אמורא שואל והוא עצמו משיב. אמורא שתירץ תירוץ. אנוסים המגרשים. אנשי גינות והשוכתם. ארך אפים. אשה שאמרה. אשם ודאי וחטאת. אשם תלוי הוצרך. אשרי ילדותנו. אשרי מי שמתגבר. אשרי מי שעושה. אשת איש שזינתה תחת. בא ליטמא. בהמה דקה. בוא וראה שלא. בי דינא בתר בי דינא. בן עזאי הריני כמוהו. בעיא חדא בעא מניה ואהדר ליה תרתי. בעל תשובה. בריתות כי רמו. ברכת כהנים יברך. גהינם

אם. גזלן בעל תשובה. גזלנים ומלוי ברבית. גזלן פסול. גט הכל כשרים להיות שליח. גלוח בחשימ אלפסי. גלוי עריות שאלה. גנב פסול. גנב שעשה תשובה. גניבה ודיניה, ד"ה שבות יעקב מהדורא. גר וצדיק. דוד ותשובתו. דיוק נראה שמדייק מלשון אחד. דילמא אנב שיטפך. דילמא מפומבדיתא את. דליקה שנפלה בשבת. דם רעך אסור, שם שליח צבור שנהרג או מת בשלג. האומר אחטא. הבא במחתרת. ההוא ינוקא דתנא. הוא חלים והוא מפשר. הוצאה איזוהי, בשם מהר"ם דבוטון למוציא ספרים וטליתות בכרמלית. הניחא. הסרת טבעת גדולה. הפטרות דפורענותא. הריני כבן עזאי בשוקי טבריא. השבתנו על. השתא דאתית להכי. השתא הקפנו תשובתו. והאי דלא אמרי. וההוא גברא על פלטר סמך, שלא השיב תשובה לפי שאין דעתו מיושבת. וידוי בלא עזיבת החטא. וידוי מצוה. ויו בסוף תירוץ. ועד. חזאי בחלום רבי יוחנן, חטאת ואשם ודאי. חלוקי כפרה. חסידים הראשונים. חרבן הבית עיין ש"ע. חשוד על השבועה ותשובתו. טבח היה. טבח שיצא. טובל ושרץ בידו. טעם המפורש. יהודי מעיד שבהיותו אנוס. יום הכפורים ומיתה. יום הכפורים זמן. יחוד אסור. יחיד איזוהי זה שראוי למנותו. יצר הרע דומה לזכוב. יצר הרע עיין ברכות. ישראל וזוגתו ישראלית החליפו. כד שנין מעיקרא, לפעמים לשון תירוץ ולפעמים לשון משנה. כל המחטא. כל ישראל יש להם חלק. כרת עדיפא. כתב יד ראובן מאי מהדר. מהלך מן הארץ ועד. מה שמך המנוגא. מוכר דברים אסורים. מומר וסדר. מסונך. מי סברת כך וכך. מי שחלה ונטה למות. מיתה ויום הכפורים. מיתות בית דין בטלו. מלאכי השרת אמרו רבונו של עולם. מלמד שיצא עליו. מסיח לפי תומו נאמן בענוגא דאתתא, בשם פרה מטה אהרן ח"א קב"ה. מעשים שנים הוו. משה אמר רבש"ע. משחק בקביא. מתים אין מוציאין שם רע. מתים מתחטטים. מתקשה על מתו. נבוכדנצר מה תשובה. נדוי מי שנתחייב נדוי. נדוניא וחזרתה כשמתה, פני משה ח"א נ"ה. עבירות עיין רמב"ם. עבירות שבין אדם לחברו. עבירות שבין אדם למקום. עגונא דאתתא, ד"ה שבות יעקב. עגל עשה. עד דו. עד האידנא. עדות שאין משיאין אשה, תשובה לאשר גזלו קדישים. עדות תחילתו וסופו, ד"ה מכתב אליהו. עולם הזה נברא בהא. עלוב ושאינו עלוב. עם מצינו ששונה התנא. עריות אין לבני עשה דוחה. עשרה ימי תשובה. פושט הפשטן לפעמים מה שלא שאלו ממנו. פסולי עדות בעבירה לא חיישינן שמא הרהרו תשובה. פירכא פריך אל אמורא. פת גוים בעלי. צדיק איזוהו. צהבו פניו. צורבא מרבנן דאמר ליה חבריה. קדושין ודיניהם, מוהר"ש י"ח י"ט הלקוהו בית דין אם חשוב כאלו עשה תשובה. קדימה מי שיש לו בעלי חובות הרבה. קושיא כללי גמרא. קטן אוכל נבלות. קטן שהכה אביו. קלה שבקלות. קצצתינון לרגלוהי. קרא לקרא מייתי. קרי הוואה אותו ביום הכפורים. קרי שמואל עליה. קרא השנה אינו. רב אינו חייב להשיב. רחב הזוגה. רשע גמור כל ימיו. שאלה היא הבעיא. שאלה שואל על שני. שבקן איסתגר. שוב יום אחד. שוחט ובודק שלא דקדק. שולה יד בפקדון חברו, בשם רשד"ם ח"מ רכ"ב. שונא שאמרו. שליח צבור ראוי. שליח צבור שהלך. שליח צבור שהעבירוהו. שלשה באו בעלילה. שלשה שיש בו. שלש עשרה מרות. שנים עשר. שעיר המשתלח. ששה חדשים. שתי לשונות בלשון איכא דאמרי בגמרא או. תלוש בשבת ודיניו מעשה. תורמוס א. תירוץ עיין. תכלית חכמה. תלמיד חכם שעבר. תניא מוקשה.

תניא רבי שמעון בן מנסיא, תענית המתענה, תענית ששה, תקנת השבים, תשובה ודינה, תשובת המוחלטין, תשובת הן או לאו לשני דברים.

תשובת המוחלטין מעכבת את הפורענות, פירוש מוחלטין רשעים גמורים, יומא פ"ח דף פ"ז.

תשובת הן או לאו לשני דברים ששמעו או ששאלו ממנו כוונתו על הרבר הראשון, תורת אמת קמ"ו למהר"א ששון, כללים נפרדים לכנסת הגדולה א"ח דף קס"ד ע"ב אות ע'.

תשובת רבי אלעזר בן דורדיא, ע"ז פ"ק דף י"ז, עין ישראל סי' ל"א הרים וגבעות בקשו עלי רחמים וכו' והתשובה שהשיבו כתבו התוספות לא השיבו לו כך אלא היה אומר בלבו שכך יוכלו להשיבו אי נמי שר של הרים משיב, ועיין הריטב"א שם.

תשות כת, עיין ת ש ש כחו.

תשלומי ארבעה וחמשה אינם נוהגים אלא בשור ושה בלבד, משנה מ' פ"ד דבי"ט תי"ט, ואינו משלם על פי עד אחד ולא על פי עצמו משנה ד' פ"ז דב"ק בר"ע, בוא וראה כמה גדול כחה של מלאכה שור שבטלו ממלאכתו חמשה שה שלא בטלו ממלאכתו ארבעה, רבי מאיר אומר כן בגמרא דב"ק פ"ז דף ע"ט, אבות נזיקין עשרים וארבעה, תוך כדי דבור, תשלומי כפל.

תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה ליכא בעבדים שטרות קרקעות והקדשות, משנה פ"ו דשבועות, הרי"ף ור"ן שם דף שכ"ה ע"א, ואין נשבעין עליהם רמב"ם פ"ה מה' טוען ונמטען, ועיין פ"ב מה' שכירות ובהשגות הראב"ד, ואף לא בגונב מן הגוי עיין בערך הבא, תרומה האוכלה בשונג.

תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה, פ"ז דב"ק, משנה מ' פ"ז דב"ק וליכא אלא בטוען טענת גנב, בעא מניה רבא מרב נחמן אחד שגנב שור של רשעי שותפים וטבתו והודה לאחד מהם מהו והשיב לו חמשה בקר אמר רחמנא ולא חמשה חצאי בקר והתם איתיביה על כך רבא לרב נחמן ולבסוף השיב רב נחמן חמשה בקר אמר רחמנא ואפילו חמשה חצאי בקר והאי דלא אמרי לך באורתא דלא אכלי בשרא דתורה ופרש"י שלא דקדקתי טעמו של דבר והתוספות כתבו שר"י בתענית היה ב"ק פ"ז דף ע"א וע"ב, עיין הרי"ף ונ"י פ"ז דב"ק דף כ"ט ע"א, ועיין רמב"ם פ"ג מהלכות גניבה, אימתי הגנב חייב בתשלומי כפל ובתשלומי ארבעה וחמשה רמב"ם פ"א מה' גניבה, קרית ספר מצוה קצ"ג, הי"ט סי' ש"ג ושט"ה, לבוש עיר שושן סי' שט"ה, אימתי מודה פטור מכפל שנאמר אשר ירשעוין אלקים שם ושם, הגונב שטרות עבדים וקרקעות ומגוי והקדש אינו משלם כפל ח"מ סי' ש"ן לע"ש סי' ש"ן שנאמר על כל דבר פשע על שור על חמור וכו' משנה בהותב, רמב"ם פ"ב מה' גניבה ופ"א שבוות הדיינין וגמרא ובר"פ מרובה, גונב בכור קודם שיפדה משלם תשלומי כפל פ"א דבכורות רמב"ם פ"ב מה' גניבה, עיין הרי"ף ונ"י פ"ז דב"ק דף כ"ח ע"א, ושם עמוד ב' מדבר בין לפני יאוש בין לאחר יאוש חייב בתשלומי ארבעה וחמשה, משנה הרי"ף ונ"י פ"ז דב"ק דף כ"ט ע"א גנב על פי שנים וטבח ומכר על פיהם או על פי שנים אחרים משלם תשלומי ארבעה וחמשה, גנב ומכר בשבת גנב ומכר לע"ז גנב וטבח ביום הכפורים גנב משל אביו וטבח ומכר ואח"כ מת אביו, גנב וטבח ואח"כ הקדיש משלם תשלומי ארבעה וחמשה גנב וטבח לרפואה או לכלבים השוחט ונמצאת מריפה השוחט חולין בעזרה משלם תשלומי ארבעה וחמשה עיין רמב"ם פ"ב

פ"ב מה' גניבת. ופ"ק מה' שחיטה ופ"ב מה' שבת. וטור ח"מ סי' ש"ן
וא"ה סי' ש"ח ומייד סי' ש"א.

תשלומי כפל ותשלומי ארבעה וחמשה. עיין אבות נזיקין עשרים
וארבעה. אחד שור ואחד כל בהמה. אידי דאיידי. גדול
כבוד הבריות. גונב ולד בהמת נכסי מלוג. גנב אינו נעשה. גנב מפני.
גנב משלם. דבר אפילו חצי דבר. דיני קנסות אין דנין דינא. והאי
דלא אמרי לך באורתא. ורמינהו הליכות עולם. זה הכלל כל המשלם.
טובה ומוכר. טוען טענת. כפל. מודה בקנס. מלא כה בוא וראה.
נפקד אימתי זוכה בכפל. נפקד הוי מוציא. נשבע לשקר דינו כגנב.
קטן חייב לשלם הגולה ופטור מכפל. קנס שוה בכל אדם. שואל
אמר לשלם. שומר אימתי. תוך כדי דבור.

תשלומין ומלקות מלקות קודם הוי' מחובל ביום הכפורים דמשלם
ואינו לוקה. משנה ג' פ"ה דביק ובר"ע.

תשלומין. עיין אין אדם לוקה ומת. אשה הנוגף אותה ויצאו ילדיה.
בדיקת הסכין. בעל אינו חייב לשלם. בעל חייב לשלם.

השבע וטול. זה הכלל כל המשלם. חובל בחברו ביום הכפורים. טוען
טענת. ישולם. ישלם. כל ב נטל את החררה והלך לו לגדיש. כל
היכא דליכא לאשתלומי מהאי משתלם מהאי. כל משלם. כרת אינו.
לאו שניתן לתשלומין. לשון מעבד דאמרינן בגמרא. מוסר אם
דינו כמזיק. מחוייב שבעה או תשלומין ומת קודם. מחוייב שבעה
ואמר אשלם ולא שבע. מפקיד על דעת אשתו. משלם. משלם
לאו דוקא. נכרי לאו רעהו. נתכוון להרוג את זה. סתם תנא בתרא
למפויי אתא. עון יש שיענישוהו. פירות פקדון. צדקה אינה משתלמת.
קטן לזה. קטן שלוה. שוחט עמד לשחוט. שותף אם יש לו לשלם
בעד רעהו. תפילה דין המתפלל שתיים. תפילה תשלומיה.

תשלומי תרומה והומשה בתרומה הם לענין טומאת אוכלין. רמב"ם
ספ"א מהלכות שאר אבות הטומאות וכ"מ שם. הלה בכורים.

תשמיש איור לאו תשמיש הוא בענין שתי גוזמאות זו למעלה מזו.
ש"ע א"ה סי' שנה. מגן דוד שם ס"ק ו'.

תשמיש בגג הסמוך לרשות הרבים. ש"ע א"ה סי' שס"א. גג הסמוך.
תשמיש בעדים כפקידה וממעטת על יד מעת לעת ועל יד מפקידה

לפקידה. משנה א' פ"א דנדה. ומצוה לאשה שתשמש בעדים
לפני תשמיש ולאחר תשמיש ר"ע שם. ועיין רמב"ם פ"ד מה' אסורי ביאה.

ועיין משנה א' פ"ב דנדה דרך בנות ישראל משמשות בשני עדים אחד
לו ואחד לה הצנועות מתקנות להן שלישי לתקן הבית. ושם ברמב"ם
ובמשניות ב' ג' נמצא על שלו טמאים וחייבים קרבן נמצא על שלה
אותיות טמאים וחייבים קרבן לאחר זמן טמאים מספק ופטורים מקרבן
חטאת וחייבים באשם תלוי. ואיזה אחר זמן. ודיה בשני עדים כל הלילה
משנה ד'. משנה א' פ"א דעדיות. מעת לעת.

תשמיש המטה איך יתנהג האדם בו למען לא יהיו לו בנים מתשע
מדות אלא בנים הגונים. ש"ע א"ה סי' ר"מ. הר"ף ורי" פ"י

דערובין דף רכ"ג ע"א. ש"ע אה"ע סי' כ"ה. בני אנוסה. בני גרושת הלב.
בני הצופה. בני מורדת. בני נידוי. בני ערבוביא. בני שכרות. בני

שנואה. בני תמורה.

תשמיש המטה אסור בבית שיש בו ס"ת או חומשים העשויים בגלילה
עד שיהיה בפניו מחיצה ואם יש לו בית אחר אסור עד

שיוציאו ואם יש בו תפילין או ספרים אפילו של גמרא אסור עד שיתנם
בכלי בתוך כלי והוא שלא יהיה השני מיוחד להם ואם פירס מלית ע"ג

ארגו חשוב ככלי בתוך כלי. ש"ע א"ח סי' ר"מ סעיף ו' ובתשובת הוות יאיר סי' קפ"ד כתב שיש כח להכריע להקל לת"ח למצוא לו היתר בשעת הדחק גדול ובדאי אפשר לו בענן אחר לשמש מטתו בהדר שיש בו ספרים בזמן עונת וליל טבילתה וליל יציאתו וביאתו לדרך עיין שער אפרים סי' קי"ט. הרי"ף פ"ג דברכות דף י"ט ע"ב. רמב"ם פ"ד מה' תפילין. גמרא דברכות פ"ג דף כ"ה בית שיש בו ס"ת או תפילין אסור לשמש בו את המטה עד שיוציאם או ינחם כלי בתוך כלי שאינו כליין אבל אם הניחם כלי בתוך כלי שהוא כליין אפי' עשרה מאני כהד מאנא דאמו. אי כו השתא לא אתאי. ט"לית בכים. ספסלים של בית הכנסת.

תשמיש המטה אסור ביום אלא בבית אפל או לת"ח המאפיל בכסותו. הרי"ף דערובין דף רכ"ג ע"א. איך יתנהג אדם בתשמיש המטה ש"ע א"ח סי' ר"מ. ש"ע אה"ע סי' כ"ה. נדה פ"ב דף י"ז אסור לו לאדם שימש את מטתו ביום שנאמר ואהבת לרעך כמוך מאי משמע אמר אבוי שמא יראה בה דבר מגונה ותתגנה עליו. דמי פומיה.

תשמיש המטה אסור ביוה"כ. ש"ע א"ח סי' תרס"ו. ואסור ליגע באשתו כאלו היא נדה וכן אסור לישן עם אשתו במטה וכתב הגן נטע גם לא ירבה דברים עמה מ"מ ושליה. גם לא יגע בה גם ביום שלי"ה. במהרי"ל משמע שיש לנהוג בה דין נדה וכן כתב הבי"ו ומצאתי כתוב בשם ספר אגודה ליל יוה"כ אסור ליגע באשתו כאלו היא נדה עיין בהדושי יומא ופסחים הובאו בסוף תשובת מהר"י ווי"ל ז"ל וכן כתב מהר"י ווי"ל ז"ל בסי' קצ"ב. יום הכפורים.

תשמיש המטה אסור בשני רעבון אלא לחשוכי בנים מותר. הרי"ף פ"א דתענית דף רס"ז ע"א. ש"ע א"ח סי' ר"מ וסי' תקע"ה. חוץ מליל טבילה ולהשוכי בנים דכתיב וליוסף יולד שני בנים בטרם תבא שנת הרעב ופרש"י אסור משום דצריך אדם לנהוג עצמו בצער. גמר דתענית פ"ק דף י"א.

תשמיש המטה אסור לאור הנר ואם היה סדין עשרה טפחים מותר זולת כי חמירא סכנתא מפני התינוקות. ש"ע א"ח סי' ר"מ. וסי' שט"ז. אה"ע סי' כ"ה.

תשמיש המטה ביום. עיין בנים אדומים. בני מחווא. תשמיש המטה אסור ביום.

תשמיש המטה בלילי ר"ה ראוי לנהוג למנוע עצמו ממנו אם לא בטבילת מצוה בשעתה דאו ולא יעבור קרי וכתב. כנה"ג א"ח סי' תקפ"א בהגהות הטור.

תשמיש המטה במוך. עיין של ש נשים.

תשמיש המטה בשבת מתענוגי שבת הוא ולפיכך עונת ת"ח הבריואים מליל שבת לליל שבת. מותר לבעול בתולה בשבת ואין בה משום חובל ולא משום צער לה. ש"ע א"ח סי' ר"פ. בעילה וסעודה. בתולה מותר.

תשמיש המטה בתשעה באב אסור ואם חל בשבת מותר ויש אוסרים. ש"ע א"ח סי' תקנ"ד. ועיין תשמיש המטה אסור ביום הכפורים.

דאסור ליגע באשתו ביום כפור כאלו היא נדה וכתב ד"מ ואפשר דה"ה בתשעה באב וכתב מג"א נ"ל דביום יש להקל גן נטע ס"ק ט'. ובס"ק י' כתב אם אירעה טבילת מצוה האריך הרב איז בפלפולו עם הפוסקים וסיים שמעתי שפסק זקני הגאון מהר"ש ז"ל לאסור וא"א הרב המופלג אחריו ובשני לוחות הברית כתב דטובלות ומשמשות דיש לסמוך על סברא ראשונה אבל אנו פה פראגא נוהגין כמהר"ש ז"ל לאסור וכ"כ בתשובת מהר"י מברונא ז"ל י"א דטבילה לאו מצוה ואין לטבול שמא יבא עליה בשבת

בשבת, ובפירארא ליכא מנהג קבוע ונהגו זקני ההוראה כשבאים לשאול לאמר להם שתי הסברות דאם הל בשבת יש מתירים ויש אוסרים ואח"כ מניחים להם לעשות כרצונם כיון דיש צדדין לכאן ולכאן. כיכ הרב פלטיה מונצילסי באגרתו, והעידו לי תכמי ארץ ישראל ופולוני"ה שבבל קהלותיהם נהגו אסור בתשמיש המטה כשחל תשעה באב ביום ש"ק והשמש שלהם מכרוז בבית הכנסת מה שאינו נהוג באיטאליא. כתב אלי מעלת החבר כמהר"ר אבי עד שר שלום באזילה ממנטובה כיון שלא נמצא בעולם אלא שני סברות או סברת רבו של הרב מרוטנבורק שתשעה באב שחל להיות בשבת דברים שבצנעא נוהג והם דברי הרב בעל הגהות ולכן כתב במדרכי שיש מי שאומר שאסור לאכול בשר וכמעט כל שאר הפוסקים שסוברים להיפך הביאם הטור וב"י ויש להוסיף עליהם הר"ן במס' תענית ומנהגנו באיטאליאה הוא ללמוד תורה אעפ"י שאבל אסור בשבת נראה שאין לאסור תשמיש המטה דאין לזה עיקר אלא מנהג בורות הוא ובפרט שתשמיש המטה היא מצוה דאורייתא והלכה כדברי המיקל באבל וק"ו באבלות ישנה ובעונותינו אפילו באבלות אנו מקילים ויעיין מר מגיני ארץ שאפילו לאשכנזים אינו אלא חומרא בלי טעם, ואם כן אינו נראה מה שכתבו לאסור התשמיש משום חומרא בעלמא לפי שכל עצמו של הרב בעל המפה אינו אלא על היש אומרים והיש אומרים הוא על הדברים שבצנעא וכמ"ש על המזמורים שאומרים באותו שבת אבל אנו שאין לנו מנהג זה כלל ולומדים בפרסום כל אותו שבת ואין נוהגים שום דבר אחר בצנעא מה נשתנה תשמיש המטה משאר דברים.

תשמיש המטה האומר אני כבגדי והיא בבגדה יוציא ויתן כתובה שארה זה קרוב בשר שלא ינהוג בה מנהג פרסיים שמשמשים מטותיהם בלבושיהם. הרי"ף פ"ד דכתובות דף תפ"ו ע"א. שיע אה"ע סי' ע"ז סעיף י"ג.

תשמיש המטה למה אין מברכין אחריו אשר יצר ולמה אין מברכין לפניו כשאר מצות והשיב דכיון שרוב ביאות שבעולם הם באסור ובאפקרותא אין מברכין. הלק"ט ח"א תשובה קל"ז. אי נמי משום שהוא מוזק לגוף ואין מברכין על הקלקלה ואפשר שאם יהיה בשעת רצון ושצריך לדבר ויטהר עצמו וינקה היטב במקום קרוש שיברך. ועל ברכת המצוה אמר המני"ח דהוי כמ"ש הרשב"א תשובה י"ח שנותן טעם למה אין מברכין על החליצה והיבום מפני שעיקר הדבר משום פריה ורביה והיא אינה מצווה, נמצא שבוה הטעם סר הספק לפי שהדבר דומה לפריעת ב"ח המוטל עליו שאין מברכין ועשה אח"כ פשרה שכתב יביא עצמו לידי כך להשתין אחר תשמיש ושהיית הבטן כגודע ליודעי חן אזי תצדק הברכה בהיותו מכין גם על פתיחת וסתימת נקבי הורע שיתן הודאה לשם יתברך טוב מאד.

תשמיש המטה מרצון האשה דוקא ואסור לשמש שלא ברצונה. אסור לאדם לכופ את אשתו לדבר מצוה שנאמר ואין ברגלים חוטא אמר רבי יהושע בן לוי כל הכופה אשתו לדבר מצוה הוויין לו בנים שאינם מהוגנים שנאמר גם בלא דעת נפש לא טוב. הרי"ף ורי' ורש"י פ"י דערובין דף רכ"ג ע"א. שיע אה"ע סי' כ"ה. עיין רמב"ם פ"ה מה' דעות. אסור לכופ את אשתו.

תשמיש המטה. עיין אבא היינו רב, דאבוה דשמואל אתא בשם ושמש. אבות רואים. אביגיל ומעלתה. אבל אסור בתשמיש. אדם בא על אדם לא ירחק. אהל בשבת. איכו השתא לא אתאי. אין כל. אכילה כל. אכסנאי אסור בתשמיש המטה. אסורי ביאה. אסור לכופ את אשתו לדבר מצוה. אסור למה נמשלה לאיילת. אסתר

אסתר קרקע. ארבעה דברים אמרו. ארבעה דברים הקב"ה. אשה קרקע. אשה רואה. אשה שאין לה וסת משמשת. אשה שאמרה. אשה שמתו. אשה שתובעת. אשר פרוי יתן בעתו. אשתו סתומה ואינו יכול. בדיקת אשה. בית דין מכין. בנים אלמים. בנים זכרים. בנים חגרים. בנים חרשים. בנים נכפים. בנים סומים. בעילה. בעילות. בעל חיוב. בשעה שנכנסו גוים להיכל. גברא דנשי. גט ישן איזה הוא. גט למי כופין. גמירי לכל זמן. גמל האוהר. דבר הנאסר במנין. תשמיש המטה לנח ולישראל במעמד הר סיני. דמי פומיה דאבא. דם מחמת תשמיש. דמשמשה. דת יהודית. הלכה כדברי המיכל. וסת קבוע. זביננא לך זוגא. חזקה לא מוקי. חיוב אדם. חכמים העמידו. חליצה קדמת או יבום, בתשובה ח'. חמשה דברים העושה אותם מתחייב בנפשו. חמשה קרובים למיתה יותר מן החיים. חסידים הראשונים לא. טבילה בתשעה באב. טביעות קול. טוב מראה. יולדת למה. יוצא לדרך צריך. יין מביא. כדשנין מעיקרא, שם בענין הקולנית. כל אשה שאין לה וסת. כל המקדש. כל שתשמישו ביום. כתב מצאה האשה. לישנא מעליא. מדיים. מדיר את אשתו. מדיר את אשתו או מודר הנאה. מוכי שחין. מוצאי תשעה באב טבילת. מורד ומורדת. מורדת. מזיק את אשתו. מחשבה טובה הקב"ה. מטה בין צפון. מי ממיל. מי שאינו בקי. מנודה בתשמיש המטה. מעוברת חוזרת ומתעברת. מצות לאו ליהנות ניתנו. משרה אשתו על ידי שלישי. נזירות בלשון שבועה, בשם מהריט"ץ מה"ה. נזיר שמשוון אהיה. נישואין בערכאות של גוים. נר בלילי יום הכפורים. סומה בשם. סלעים נעשו. ספסלים של בית הכנסת. עדות נוקין. עונג שבת. ענוה. צניעות דרך ארץ. צריך לפרוש. קונם תשמישך. קללות עשר. רואה דם מחמת תשמיש. רמות רוחא. שבועה אינה חלה על שבועה, תורת אמת קנ"ה. שבוע שחל תשעה באב. שלשה דברים מתזוין. שלשה חרשים הראשונים. שלשה דברים צוה. שלשה מעין העה"ב. שלשה משמשים. שלשה נכנסים לגוף. שלשה שמשו בתיבה. שלש נשים. תהו צנעתן. תעניות וסדרן. תפילין וקרושתן. תקנות רבנו גרשום, שלא להרחיק אדם מאשתו יותר מיה חרשים. תשמיש מניעה. תשמיש קשה.

תשמיש המטה. עיין מרדכי דנדה בהרי"ף אחר מס' שבועות סי' תשל"ב אמר ר"י דהיא למעלה והוא למטה מותר ואפילו לשמש שלא כדרכה אינו אסור אא"כ מתכוין להשחית ורגיל לעשות כן תדיר אבל אקראי בעלמא שיתאוה לאשתו שלא כדרכה שרי ופשיטא שהלכה ואין מורין כן דאין זה צניעות. ועיין ש"ע א"ח סי' ר"מ סעיף ח'. הוא למטה והיא למעלה זו דרך עוות. בהרי"ף דף שליה ע"ג. בעילה שלא כדרכה. תשמיש מעומד.

תשמיש המטה רפואה לחולי מרה שחורה היינו מאלניקוניא"ה איפוקנדריאק"ה. עיין שבועה נשבע אדם לחותנו, בשם דרכי נועם כ"ו.

תשמישי מצוה נורקין ואלו הן תשמישי מצוה סוכה לולב ציצית שופר. הרי"ף ור"ן פ"ג דמגילה דף שס"ו ע"א. עיין רמב"ם פ"י מה' תפילין ופ"ג מה' ציצית. סמ"ג עשין כ"ה. ש"ע א"ח סי' כ"א חומי הציציות שנפסקו יכול לזרקן לאשפה מפני שהיא מצוה שאין בגופה קדושה (גמרא דמגילה דף כ"ז לפירוש השאלות והרמב"ם והר"ן מהא דכסוי הדם חולין פ"ו ונר חנוכה שבת כ"ב) אבל כל זמן שהם קבועים בטלית אסור להשתמש בהם כגון לקשור בהם שום דבר וכיוצא בזה משום בזוי מצוה וי"א דאף לאחר

לאחר שנפסקו אין לנהוג בהם מנהג בזיון לזרקן במקום מגונה אלא שאין צריכים גניזה (כלבו הלכות שבת) ויש מרדקדקין לגנוזן והמחמיר והמדקדק במצות תבא עליו ברכה (מהרי"ל הלכות ציצית. ועיין ש"ע א"ח סי' תרס"ד סעיף ח') יש מי שאומר שהושענא שבלולב אפי"י שנוזקת אין לפסוע עליה (הגהת אשרי בשם א"ז בפ"ד דמגלה) יש מי שאומר שאסור ליהנות מן הערבה לאחר נטילתה אם לא התנה עליה מעיקרא דלכולי עלמא איתקצאי למצותה ונהגו להצניע ההושענות לאפיית מצוה כדי לעשות בה מצוה מהר"ו ומהרי"ל. מליתות של מצוה שבלו אדם בודל עצמו מהם ואינו מותר לקנח עצמו בהם ולא לייחד אותם לתשמיש המגונה אלא זורקן והם כלים (הר"ן בפ"ג דשבת בשם הראב"ד) מותר ליכנס בציצית לבית הכסא וכל שכן לשכב בהן דשרי ויש שכתבו שנהגו שלא לשכב במלית שיש בו ציצית גם שלא ליתנו לכובס גוי לכבס והכל שלא יהיו המצות בויות עליו אך נוהגים להקל לשכב בהם (כלבו). יש להזהר כשאדם לובש מלית שלא יגרור ציציותיו. אגור בשם הגהות מרדכי.

תשמישי מצוה. עיין מע"ין בקדוש ולא מורדין שאלה. ציצית מותר להתיר. ציצית מותר לזרקן. ציצית מותר ליכנס.

תשמישין. עיין דבר שיש לו תשמישין מכה.

תשמישי עבודה זרה שביטלן לא ביטל ע"ז בטל משמשיה. משנה ד' פ"ד דע"ז. עבודה זרה שבטלה.

תשמישי קדושה ודיניהם. ש"ע א"ח סי' קנ"ג וקנ"ד. באר עשק תשובה נ"ד. ותשמיש דתשמיש שם כתב דתשמישי ס"ת הם כתשמישי

תפילין דאפילו מאה זו על זו הו' כליון ובסוף דבריו כתב דמטפחות דמשנה ג' פ' בתרא דכלאים אינם תיק ס"ת ממש אלא כתיק דהוי תשמיש של תיק וקשיא והלא גם אם יהיה תשמיש של תיק כשנתנו על ס"ת ואם יהיה על התיק הוא דומיא דתפילין דאפילו מאה זה לתוך זה נקראו כליון ואם ישיב בעל באר עשק שר"ל שמשוימים בתוכם תיק ס"ת כשיסירוהו מעל הספר קשיא לשון המשנה עצמה האומר מטפחות הספרים והליל מטפחות תיק ולא מטפחות ספרים וקשיא ליה לשון ותירוץ כל הפוסקים והמפרשים הם הרמב"ם והר"ע. עיין משנה ד' פכ"ח דכלים דכל מקום שזכרו מטפחות ספרים במשנה ר"ל תשמישי קדושה. פרוכת הוא תשמיש דתשמיש מהר"ם מפאדווה סי' פ"ב. ש"ע י"ד סי' רפ"ב.

תשמישי קדושה מותר לעשות מבגד אשה. מהר"ם מפאדווה פ"ב. ועיין תשובה כ"ח י"ז דאסור לעשות פרוכת ממעיל אשה ולכתוב

שמה עליה ועוד שם מורה היתר לעשות מהפרוכת מפה לפרוס על שלחן תיבת הבה"כ שהס"ת מונח עליו. ועיין בהלק"ט סי' רפ"ד דכתב היתר זה. ועיין בח"ב נחלת שבעה מ"ג ומ"ז על דבר המענטילי של שעטנז אם יוכל לעשות ממנו פרוכת ובמחלוקת היא שנויה ע"י ועיין באר עשק נ"ד דמתיר איסור כלאים לתשמישי קדושה. חוות יאיר קס"א אבל חכמי דורנו סתרו דברי באר עשק עיין בספרי שו"ת שלי כתובי יד פסק התבירים תלמידי כמהר"ר יעקב אולמו וכמהר"ר פנחס ענו ופסק כמהר"ר שמשון מורפורגו ושאר חכמי הדור. א"ח סי' קנ"ג ס"ק מ"ד אין ליקח לדבר קדושה דברים שנשתמשו בהם הדיוט ודוקא בלי שנוי בעל עולת תמיד ועולת שבת. ועיין בחדושי אגודה דמנחות והם בסוף תשובות מהר"ו ווי"ל.

תשמישי קדושה מותר לעשותם מכלאים. באר עשק תשובה סי' נ"ד. אבל בש"ע סי' ש"א סעיף ט' בהגה ובטורוי זהב שאסור לעשותם מכלאים. ועיין נחלת שבעה חלק ב' סי' מ"ג ומ"ז ותמצא שם כל מבוקשך. כל אי בגדים, כתבתי שם בשם הלקט.

תשמישי

תשמישי קדושה מעלין בהם ולא מורידין. ש"ע א"ח סי' קנ"ד. וכתב מג"ד ס"ק ו' אם אינם ראויים אלא ליגנו מוטב לעשות מהם קדושה קלה. מעלין בקדש.

תשמישי קדושה נגנזין ואלו הן תשמישי קדושה דלוסקאות ספרים תפילין מזוזות תיק של ס"ת ותיק של תפילין ורצועותיהם.

הר"ף ור"ן פ"ג דמגלה דף שס"ז ע"א ותשמישי דתשמיש לא בעי גניזה שם ושם ע"ב. ובילו דחומשי וקומטרי דספרי תשמישי קדושה ושאר תשמישי קדושה שם. ש"ע א"ח סי' קנ"ד סעיף ג' תשמישי קדושה כגון תיק של ספרים ומזוזות ורצועות תפילין וארגז שנותנים בו ס"ת או חומש וכסא שנותנים עליו ס"ת ווילון שתולין לפני ההיכל יש בהם קדושה וצריך לגנוז ודוקא הדבר שמניחים בהן דבר הקדושה בעצמו לפעמים או שנעשה לכבוד כגון המכסה שעל הקרשים של הספרים אבל אותו מכסה שהוא לשמור את מכסה שעל הקרשים לא מקרי תשמיש דהוי תשמיש דתשמיש וכל כיוצא בזה. אסור לכבס מטפחות ס"ת במי רגלים מפני הכבוד (רבנו ירוחם נ"ב ח"ז ר"ן מרדכי פ"ד דמ"ק). מטפחות. ספר תורה שבלה. **תשמישי** קדושה. עיין ש"ע א"ח סי' קנ"ד. ארון הקדש של בית הכנסת ואופן. לוחות ובימות. מטפחות. מעלין בקדש ולא מורדין שאלה. עטרות ספר. פרוכת. פרנס העיר.

תשמיש מניעה ממנו צערא דגברא קשה מדאתתא. משנה י' פ"ב דכתובות ר"ע תי"ט. הר"ן שם דף תצ"ו ע"א ד"ה גמרא.

תשמיש מעומד אחותו עוית מיושב אחותו דליריא"ה היא למעלה והוא למטה אחותו דליריא"ה עוית גראנפ"ז דליריא"ה הוא כאב הבטן. גמין פ"ז. תשמיש המטה עיין מרדכי.

תשמיש. עיין בתי כנסיות ובתי מדרשות. בתים סמוכים זה לזה קנו ראובן ושמעון בחצר אחד. המונע תלמידו מלשמשו. חלון הפותחו על גג, בשם מהר"ם טראני. המוקי יריכך. חצר ודיני חלוקתו. חצר מכר לשמעון בתנאי שלא יעבור שום אדם. כל שתשמישו לזה. מבוי מותר להשתמש תחת הקורה. מלוגה על המשכון. נזקי שכנים ודיניהם, בשם מהר"ם אלשיך פ"ה ובשם מהר"ם טראני ח"ב דף נ'. פתח מבוי שאינו מפולש בא ראובן להשתמש בו בקבע. צנור היה לראובן פתוח לצנור. רשות הרשה לשמעון להשתמש דרך הצנור עמהם ומוחה ביד בנו. שותפים במבוי אחד.

תשמיש על ידי הדחק לאו שמיה תשמיש. הר"ף ור"ן פ"א דשבת דף ק' ע"א. כל שתשמישו לזה.

תשמיש קשה לאשה וקשה לולד בשלשה חדשים הראשונים אמצעיים קשה לאשה ויפה לולד שמתוך כך נמצא הולד מלובן ומזורז. גדה פ"ג דף ל"א.

תשעה באב אבל בעיר הולך ביום ובלילה לבית הכנסת עד שיגמרו הקינות. ש"ע א"ח סי' תקנ"ט. מטה משה אות תשכ"ה דין אבל בתשעה באב.

תשעה באב אינו דוחה שבת ומאחרין ולא מקדימין. הר"ף ור"ן פ"א דמגילה דף שס"א ע"א. וכן שאר תעניות שלש ודיניו אם חל בערב שבת ש"ע א"ח סי' תק"ן סעיף ג' ובהגה. משנה ג' פ"א דמגלה. מטה משה אות תשכ"ז. תשעה באב בשבת.

תשעה באב באחד בשבת כשרואה הנר בלילה מברך בורא מאורי האש ולא יברך על הבשמים ובמוצאי תשעה באב מבדיל על הכוס ואינו מברך לא על הנר ולא על הבשמים. ש"ע א"ח סי' תקנ"ז. גן המלך והוא גנת ורדים בין טור י"ד לטור אה"ע אות קמ"ד כשהל תשעה באב להיות בשבת נחלקו הפוסקים איכא מאן דאמר דבליל מוצאי תשעה

באב מבדיל על הכוס ואיכא מאן דאמר דאינו מבדיל כלל ויוצא ידי חובת
הבדלה במה שהבדיל בתפילה בליל תשעה באב ולענדה לחוש לשתי
הסברות ולכתחילה סומך על הבדלה שהבדיל בתפלה בליל תשעה באב
ואינו מבדיל על הכוס בליל מוצאי תשעה באב אכן בשמעה ולא הבדיל
בתפלה אין לו לחזור ולברך י"ה ברכות כדון מי שאין לו יין לברך עליו
אלא במוצאי תשעה באב יבדיל על הכוס ובכה"ג נחא טפי שיבדיל על
הכוס במוצאי תשעה באב כדברי האומרים כן ולא לחזור ולברך י"ה
ברכות דנפישו טובא. הבדלה בתשעה.

תשעה באב בחמישי. כתבו התוספות פ' בתרא דתענית דמותר לספר
ולכבס בתשעה באב עצמו מחצות ואילך מפני כבוד השבת דאין
להמתין עד ערב שבת מפני טורח השבת ע"כ ועיין שירי כנה"ג א"ח סי'
תצ"ג בהגהות ב"י אות ה' ובס"י תקנ"א בהגהות ב"י ס"ק כ"א כתב
דא"ע"ג שרבן של בני גולה הוא בית יוסף כתב שאין לסמוך על הוראת
התוספות מ"מ אין מנדין האיש העושה זאת דהוי כפוגע בכבוד רבותינו
בעלי התוספות ומ"מ אף שיש לו עמוד הזק להשען עליו לפוטרו בלא
כלום אי אפשר ועונשין אותו ממון מפני שעבר על הוראת רבנו הגדול
בית יוסף והמנהג שנוהגים עכשו כהוראתו וכבר באו נשים לשאול אם
מותר לכבס אחר חצות והוריתי להם דלא יכולות כהוראת הרב ז"ל ורבות
בנות כבסו אחר חצות והעלמתי עין מהן מפני סברת התוספות ואף
שהבית יוסף אסור מוטב שיהיו שוגגות וכו'. שבו ע שחל תשעה באב.
תשעה באב במוצאי שבת אין אומרים צדקתך במנחה בשבת. כן כתוב
באותיות גסות בש"ע א"ח ריש סי' תקנ"ט ומגיה הלק"ט ח"ב
תשובה קל"ח שאין זו סברת מהריק"א כי אם סברת מהרמ"א. קל"ט אסור
לשמשו בית הכנסת שלא יסירו בשבת אחר מנחה הספלאות וכו' מבית
הכנסת לשבת ארצה. מטה משה אות תשכ"ח דין תשעה באב שחל
במוצאי שבת. תשכ"ט שאין אומרים ויהי נועם. תשל"א אם חל במוצאי שבת
היאך מבדילין. צדוק הדין.

תשעה באב בשבת ונדרחה לאחר שבת שכתב הטור בא"ח סי' תקנ"ט
מרי' יעב"ץ שהיה בעל ברית והתפלל מנחה בעוד היום גדול
ורחץ ולא השלים תעניתו דיום טוב שלו הוא שלמה מההיא דר"א ב"ץ
אני הייתי מכני סנאה בן בנימין וחל תשעה באב וכו' והתענינו בו ולא
השלמנוהו. כתב הלק"ט בתשובה ק"מ בחלק ב' דאפשר דהא דכתב ולא
השלמנוהו אין ללמוד לזמן הזה. משא מלך בסוף ספרו בנעילת שערים
מנהגי אסור חקירה ג'. מטה משה אות תשמ"ז מי שעושה שני ימים
תשעה באב אם חל בשבת ונדרחה.

תשעה באב בשבת ונדרחה. עיין ג' לוח בחולו של מועד שאלה, ולא
השלים תעניתו רבי יוסף יעב"ץ בעל ברית. לייט עלה פלוני.
מנהגי אסור בעל, ד"ה החקירה ג'. שבו ע שחל תשעה באב להיות
בתוכה שאלה.

תשעה באב ודינו. הרי"ף פ"ד דתעניות אלמלא הייתי באותו הדור לא
קבעתיו אלא בעשירי מפני שרוב ההיכל נשרף בעשירי. תענית
פרק בתרא דף כ"ט. ועיין ש"ע א"ח סי' תקנ"ה. רמב"ם פ"ג מה' תענית.
ורבנן סברי התחלתא דפורענותא עדיפא. מטה משה אות תשי"ט עניינים
אסורים בתשעה באב. תשי"ז שאין לקרות בתורה בתשעה באב. תשכ"ב כל
שרי ללמוד פ"י ירמיה ואויב ואי שרי ללמוד על ידי הרהור. תשכ"ב כל
חובת היום שרי. תשכ"ג ענין חליצת מנעלים. תשכ"ד שלא להדליק נרות
בבה"כ. תשכ"ז למעט תענוג שכיבתו בת"ב. תשל"א דין טלית ותפילין
בת"ב. תשל"ב דין עננו בת"ב. תשל"ג אין אומרים אל ארך אפים א"ע"ג

דיש פוסקים דאמרינן אם חל בשני או חמישי. תשליד דין צדוק הדין בת"ב. תשליה דין מילה בת"ב. תשלו דין הליפות בגדים בשבת חזון. תשלו דין מילה בת"ב שחל בשבת. תשליה שיש לילך לקברות בת"ב. תשליט דין איסור מלאכה בת"ב. תש"מ איזו מלאכה מותרת. תש"מ"א דין יריד או שיירא בת"ב. תש"מ"ב דין הכנת סעודה למוצאי ת"ב. תש"מ"ד סדר מנחה של ת"ב. תש"מ"ה אם אוכלים בשר במוצאי תשעה באב ואת תש"מ"ו. אתם בכיתם. נחם בתשעה. תפילין זמן.

תשעה באב הייבים להתענות. ש"ע א"ח ריש סי' תקמ"ט וסי' תק"ן. וכתב מהר"ד גא"ל שם אות א' דין קטנים בתענית זה נ"ל שהוא שוה לדין יוה"כ המבואר בסי' תר"ב כיון דתשעה באב הישוה לו כדאמרינן עוברות ומניקות מתענות ומשלימות בתשעה באב כדרך שמתענות ומשלימות ביה"כ ואיתא נמי בפרק מקום שנהגו אין בין תשעה באב ליוה"כ אלא שזה ספקו אסור פירוש יוה"כ לענין קביעא דירחא אי לא ידעינן באיזה יום קבעו בית דין את החדש צריך לעשותו וזה ספיקו מותר פירוש תשעה באב מיהו שבולי הלקט סי' רע"ג וגם התניא כתבו דמקילים בתשעה באב מפני ימי הקיץ והמינקת שתנוק שלה חולה נ"ל דאף בתשעה באב פטורה מלהתענות דאם תקילו בחולה גדול שבעודו בריא אין לו שום פטור דין הוא להקל בחולה קטן שגם כהיותו בריא יש פטור למינקת בשבילו בשלש צומות אחרים כנ"ל ופטור המינקת בשאר תעניות הוא משום תנוק כמ"ש בסי' תקנ"ד סעיף ה' דכתב שלא תאכלנה אלא כדי קיום הולד וגם התשב"ץ וב"י לקמן סי' תקע"ה גבי תענית גשמים כתב שאסור להן להתענות מפני שהוא רע לולד. ורי"ז כתב בשם הגאונים דמעוברת אסורה להתענות משום צער הולד ב"י סי' תקנ"ד. תשעה באב עוברות ומניקות.

תשעה באב חמשה דברים אירעו בו את אבותינו נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ נחרב הבית בראשונה ובשניה ונלכדה ביתר ונחרשה העיר. משנה הרי"ף ור"ן פ"ד דתענית דף רע"ב ע"ב. רמב"ם פ"ה מה' תענית. טור א"ח סי' תקמ"ט.

תשעה באב והבדל בינו לשאר צומות. ש"ע א"ח סי' תק"ן.
תשעה באב לילו כיומו לכל דבר ואין אוכלין אלא מבעוד יום ובין השמשות שלו אסור כיום הכפורים. ש"ע א"ח סי' תקנ"ג. ויש לו להצטער בענין משכבו ש"ע א"ח סי' תקנ"ה. הרי"ף ור"ן ושלמי גבורים פ"ד דתענית דף רע"ב ע"ב. ואתה קדוש בליל.

תשעה באב מצות הנהוגות באבל נהוגות בו. הרי"ף פ"ד דתענית דף רע"ה ע"א וע"ב. אבל ומנודה המהלכים בדרך מותרים בנעילת הסנדל וכשיגיעו לעיר יחלצו וכן בתשעה באב. ש"ע א"ח סי' תקנ"ד סעיף י"ו. מצות הנהוגות באבל.

תשעה באב עוברות ומניקות מתענות ומשלימות בו כדרך שמתענות ומשלימות ביוה"כ. הרי"ף ור"ן פ"ד דתענית דף רע"ה ע"ב. ש"ע א"ח סי' תק"ן. תשעה באב הייבים להתענות.

תשעה באב. עיין אין בין זה לזה. אין בין תשעה באב ליוה"כ. אכילה ושתייה אסורה. אתם בכיתם. בין המצרים. ברכת הודאת. ברכת החדש. גלות בחולו של מועד שאלה, לא השלים תעניתו רבי יוסף יעבץ בעל ברית. הבדלה בתשעה באב. הספד בתשעה. ואתה קדוש בליל. זכר לחרבן. זמון מצוה. חולה ביום. חמשה דברים. טאבאקו היינו. טבילה בתשעה באב. טבילת מצוה בזמן. מעימה. יולדת ודיניה. כל המתאבל על. לייט עלה פלוני. מוצאי תשעה באב. מילה ביום תענית. מילה בתשעה. מלאכה בתשעה. מצות הנהוגות

הנהגות באבל. נדה דין לבישתה. נחם בתשעה. נישואין ואירוסין. נעילת הסנדל ביום הכפורים. נעילת הסנדל בתשעה. סיכה בתשעה. סעודה המפסקת. עוברות ומניקות. עננו בתשעה. ערב כפור מצוה. ערב תשעה באב. צדוק הדין בתשעה. קברי מתים. קינות בתשעה. קריאת ספר תורה בתשעה באב. רחיצה בתשעה. רחיצת הפה. רוח בתשעה באב. שאלת שלום. שבוע שחל. שהחינו בין. שחוק אסור. שירה בכלי. שלוחין ויצאין. תלמוד תורה בתשעה. תעניות. תעניות ארבעה בזמן. תעניות. תפילין וציצית. תשמיש המטה בתשעה.

תשעה באב תפלתו ודיניה ודין קריאת התורה וקינות ביום ובלילה. ש"ע א"ח סי' תקנ"ט ומנהגים והולכים על הקברות מיד שהולכים מבית הכנסת. וכתב מהר"ל מ"ג א' מנהג יפה הוא לילך על קברי מתים בתשעה באב כדאיתא באיכה רבתי הצדיקים גם בקבר מתאבלים על ירושלים. קינות בתשעה.

תשעה חדשים. עיין מלכות אדום עתידה.
תשעה נכנסו בחייהן לגן עדן ולא טעמו טעם מיתה בנימין בן יעקב כלאב בן דוד סרח בת אשר בתיה בת פרעה אליעזר עבד אברהם ועבד מלך הכוש ומשיח ואליהו ויעבץ בנו של ר' יהודה הנשיא ו"א אף רבי יהושע בן לוי. זה מצאתי במעשה תורה אשר בספר הכלבו ומאי דמני בהדי הני סרח בת אשר כתבתי כבר בערך שבעה קפלו את כל העולם שתוספות כתבו דההוא תנא דהתם לא סבירא ליה דסרח בת אשר אינה חיה לעולם ויהיו תשעה עם ריב"ל עוד קשיא לי אני הכותב דאגדה זו חולקת עם מה דאיתא בשבת פ' כמה בהמה גבי ארבעה מתו בעמיו של נחש רמני בנימין בן יעקב וכלאב בן דוד וכו' וצ"ע.
תשע מאות ושלושה מיני מיתה נבראו בעולם שנאמר למות תוצאות בגמטריא הכי הו' קשה שבכולן אסכרא נחא שבכולן נשיקה. ברכות פ"ק דף ח'.

תשרי לעולם מלא. משנה ג' דתענית תי"ט.
תשרי. עיין דיני ממונות אין. הזמנה לבא לבית דין. חמה מפני חמה. שלוחין ויצאין.

תשי כחו כנקבה. עיין מבלתי יכולת. עגל עשו.
תשיש כחו של יהושע. עיין תמורה פ"ב דף י"ו.
תשיש כחו של משה. עיין בשה שעלה משה למרום.
תשת חשך ויהי לילה זה העולם הזה הדומה ללילה בו תרמוש כל חיתו יער אלו רשעים שבו שדומים לחיה שביער תורה השמש יאספון ואל מעונותם ירבצון תורה השמש לצדיקים ויאספון רשעים לגהנם ואל מעונותם ירבצון אין לך כל צדיק וצדיק שאין לו מדור לפי כבודו יצא אדם לפעלו יצאו צדיקים לקבל שכרם ועבודתו עדי ערב במי שהשלים עבודתו עדי ערב. ב"מ פ"ז דף פ"ג. כך דרש רבי זירא ואל תני רב יוסף מ"ד תשת חשך ויהי לילה בו תרמוש כל חיתו ועו. כל צדיק וצדיק.

תתאה גבר. ש"ע י"ד סי' צ"א סעיף ד' וסי' צ"ג בהגה וסי' ק"ה סעיף ג' וסי' ע' סעיף ד' ובסי' צ"ב סעיף ז' בהגה. עיין הר"ן פ"ה דע"ז דף שפ"ד ע"ב שאותו דבר שהוא עומד במקומו יותר מן הבא עליו ולפיכך כשהיו נסך עומד במקומו ואפי' הוא משהו אוסר את היין שבא עליו ואפילו חבית גדולה בבת אחת משום חומרת יין נסך אבל כשהיתר במקומו והאסור בא עליו ההיתר מבטל את האסור אא"כ בא עליו אסור מרובה שיש בו כדי ליתן טעם בהיתר. עיין ש"ע י"ד סי' קל"ד סעיף

סעיף א' ש"ך שם ס"ק א' אך קשה לי בלשון הר"ן שהביא ראיה ממשנה ד' דמקואות פ"ב דרביעית מים שאובים בתחילה פוסלים את המקוה מפני שמי המקוה באים עליהם ואלו על פני המים אין השאיבה פוסלת אלא בשלשה לוגין וזה כרבי אליעזר אבל לית הלכתא כוותיה כדפסק הרב. הר"ן פ"ה דע"ז דף שפ"ח ע"א.

תתבעי. מלה זו תבא בכמה מקומות בגדרים ופרק הנודר מן המבושל וכתב רא"מ שהוא כמו תיקו אלא שלשון נדרים משונה הוא. כללי גמרא למהר"י קארו על הליכות עולם יבין שבועה דף ק"ח ע"ב. **תתנער** אומה שמעשיה בצפון ותבא אומה שמעשיה צפון ודרום דריש קרא דעורי צפון ובואי תימן. פירוש תתנער כמו וינער ה' אומר שמעשיה בצפון היינו בני נח שלא הקריבו אלא עולה שמעונה צפון שאין מקריבין שאר מין קרבנות ותבא אל מלך המשיח אומה שמעשיה בצפון ודרום דהיינו ישראל שמקריבין עולה ושלמים אכ"ר. זבחים פי"ד דף קי"ו. תמיד דף ל"ב.

תתפרע אינו לשון מתנה. עיין מצוה מחמת מיתה ודינו, בשם בן לב ה"א ס"א ג'.

תתקבל. עיין קדיש על מתים מנהג. קדיש תתקבל.

תקונים.

דף	עמוד	שורה	תחת	צ"ל
ה	ב	30	ושיח	וש"ך
יש	א	18	הארבות	הארכות
כב	ב	13	ג"ד מ"ד	נ"ה מ"ה
מא	ב	10	שכן	שבו
מד	א	5	פ"ט	ע"ש
סח	ב	30	והאמורא	האמורא
עב	ב	11	לענין	לעייק
קכא	א	44	ידיו	ידו
"	א	אהרונה	בשרה	בשמחה
קכד	א	30	י' אה"ע	אה"נ
קכה	א	13	בלי תן	בלתן
קל	א	18	אהר תיבת וס"י	יש מקום פגוי בכ"י כדי לכתוב אות הסימן.
קלב	ב	13	בר"ה	בת"ה
קמ	ב	4	ס"י	ס"י
קמח	א	28	פרידים	ספרדים ?
קנ	א	24	והחזו	ותחזו
קנו	ב	34	כיתובה	כי תבא
"	ב	34	חמיר	חמור
קנה	א	9	המתקתי	העתקתי

ת.מ.

3
657.
II.

איין פאָלשטענדיגעס עקסעמפלאר דעם

פחד יצחק

פאָן אַ ביז אינקל. ת שטעהט צום פרייע פאָן 80 מארק ביא הי ענגעל
 בוכהאנדלונג אין בערלין קלאַסטרשטראַסע 15 צום פערקויף.
 עבענוואָ אויך איינצעלנע טהיילע, וויא :

פחד יצחק אות א'	בי וינציאה תקי" 2	—	5.	מארק.
" " " "	" " " "	—	3.	"
" " " "	ני ליק תרכ"ד 8'	—	4 1/2	"
" " " "	ס' ליק תרכ"ז 8'	—	2 1/2	"
" " " "	ע' ליק תרכ"ח 8'	—	2 1/2	"
" " " "	פ' ליק תרל"א 8'	—	2 1/2	"
" " " "	צ' וחלק מאות ק' ליק תרל"ח 8'	—	3.	"
" " " "	ש' ב' חלקים ברלין תרמ"ז 8'	—	6.	"

פערנער עמפּפּעהלע איך מיין לאנער פאָן ספרי ש"ס ופוסקים.
 מדרשים ראשונים ואחרונים אונד אללע דוא יודישע ליטעראטור אויב-
 פאסענדען ביכער.

אינטערעסענטען שטעהט מיין גראַסערער קאטאלאָג אנטיקווארישער
 ווערקע גראַטיס אונד פראַנקאָ צור פּערפויגונג.

H. ENGEL'S Buchhandlung
 in
 Berlin C., Klosterstr. 15.